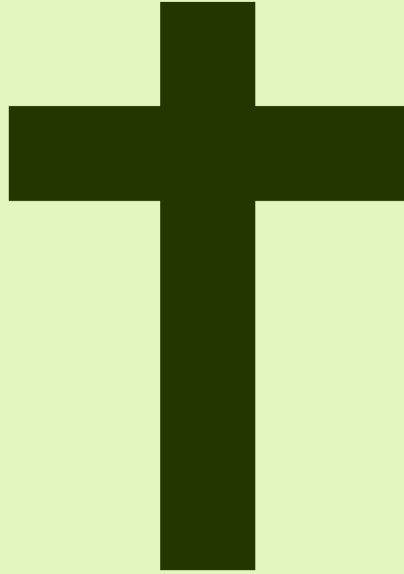

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n abon a da a
dangasai a kazuwambani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

**Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n a6on a 6a a 6angasai a
kazuwamgbani ka cau
New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

Contents

Matiyu	1
Marku	59
Luka	93
Yahaya	150
Asuki	193
Roma	246
1 Korintiya	273
2 Korintiya	298
Galatiya	315
Afisu	324
Filibi	334
Kolosi	341
1 Tasaloniya	347
2 Tasaloniya	353
1 Timoti	357
2 Timoti	365
Taitu	371
Filimo	375
Kagali ka Ibirahi	377
Yakubu	397
1 Bituru	404
2 Bituru	412
1 Yahaya	417
2 Yahaya	424
3 Yahaya	426
Yahuza	428
Kuwene	431

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukupɔ u kadyanshi

Matiyu uza ɗa korongi tagarɗa u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u ɗa, kpam u korongu ta tagarɗa vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu ɗa Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun ɗa an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka nsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyo wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarɗa u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u todugbuso ta tyoku ɗa Yesu shadangi afobi a Kashila a ɗa wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa u Kazuwamgbani ka Cau u takpa mballa n na mi wa. Matiyo wenike ta tyoku ɗa Yesu wokoi udaraka u ɗa u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarɗa u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1-2:23)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-12)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:13-4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12-18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1-20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne. (21:1-27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu (Luka 3:23-38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibirahi.† Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibirahi ɗa tata u Ishaku.†

Ishaku ɗa tata u Yakubu.†

Yakubu ɗa tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza ɗa tata u mpeshe n ɗa a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le ɗa Tama.)

Farisa ɗa tata u Hesuruna.

Hesuruna ɗa tata u Aram.

⁴ Aram ɗa tata u Aminadabu.

Aminadabu ɗa tata u Nashon.

Nashon ɗa tata u Salumuna.

⁵ Salumuna ɗa tata u Boza.

(Mma u ne kpam Raha.)†*

Boza ɗa tata u Ubida.

(Mma u ne kpam Rutu.)†

Ubida ɗa tata u Yese.†

⁶ Yese ɗa tata u Dawuda Magono.

Dawuda ɗa tata u Solomo.

* **1:5** Raha kashankala ka Awulawa ka. † **1:5** Rutu Kawulawa ka.

(Mma u ne kpam Beteshaba da uza da Dawuda bokoi ara Uriya.)‡

⁷ Solomo da tata u Rihobuwam.
Rihobuwam kpam tata u Abija.

Abija da tata u Asa.

⁸ Asa da tata u Johoshafa.

Johoshafa kpam tata u Joram.

Joram da tata u Azariya.

⁹ Azariya da tata u Jotam.

Jotam da tata u Ahazu.

Ahazu da tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya da tata u Manase.

Manase da tata u Amo.

Amo da tata u Josaya.

¹¹ Josaya da tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a da a kana le ubana a uyamba u Babila.)†

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya da tata u Shayalatiya.

Shayalatiya da tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe da tata u Abihuda.

Abihuda da tata u Eliyakim.

Eliyakim da tata u Azuro.

¹⁴ Azuro da tata u Saduku.

Saduku da tata u Akimu.

Akimu da tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda da tata u Iliyazara.

Iliyazara da tata u Matan.

Matan da tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu da tata u Isuhu.†

Isuhu da vali u Meri.†

Meri kpam aya mma u Yesu uza da ama a ka isa Kirisiti† Kawauwi.

¹⁷ Gba aza da a kecei nala vi, akaya a da a'ari pini a da; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana Ibirahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi utuwa a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku da ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari da na: Mma u ne u da Meri uza da Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kana katsuma n Kulu Keri.†

¹⁹ Isuhu kamana ka Meri, vuma da u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaka yi usokongi.

²⁰ A'ayin a da wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba† ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, “Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u da va zuwa kamana ka vunnu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kana katsuma ki.

²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu,§ kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le.”

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shadangu, tyoku da Ishaya† matsumate† u danai caupa,

‡ **1:6** Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarada u 2 Sama'ila 11:1-27. § **1:21** Kalen ka kala ka “Yesu” ka “Iwauwi.”

23 “Makere ma bawu ma revei vali ma yan ta katsuma, u matsa maku ma vali, aku a isa yi Imanuwe.”

Kalen ka kala ki ka, “Kashila ka ta kaɓolo n atsu.”

24 A'ayin a da Isuhu rikpanakai, aku u yain dere tyoku da katsumate ki ka tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne.

25 Shegai u vaku n eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwai a danasa Yesu

1 A matsa ta Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin da Hiridu* wari magono. Ama roku aza da a yain kaneshi u ukuna u atala, a wutai a kasana a tuwai a Urishelima†

2 n a wecishiki, “Nte magono ma aza a Yahuda† ma a matsai vi? Tsu wene ta katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpam tsu tuwai tsu lyaka yi kayala.”

3 An Hiridu Magono u panai nala, u dambula ta cika, nala dem aza da a'ari a Urishelima a rongoi a kadambula.

4 Aku u isai adarakpi a pige† n awenishiki a Mele† u wece le, “Nte a ka matsa Kawauwi ki?”

5 Aku a wushunku yi, “A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

6 “‘Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va ta n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda. A ka matsa ta magono a asuvu a vunu, uza da wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ila†.’ ” ◇

7 Pini nala, magono mi ma isa amoci a da a wutai a kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a da katala ki ka wutai.

8 Aku u tonuko le, “Yanga† i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuwa† i tonuko mu, tsara† mpa dem n ba n lyaka yi kayala.”

9 Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgba† a asu u da maku mi mari.

10 An a wenei katala ki, a yan ta mazanga!

11 A'ayin a da ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene ta maku mi n Meri mma u ne, a kudangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulani, n mar† a naka yi.†

12 Shegai Kashila ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u da a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

13 An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi, u danai, “Yanga† vu daraka† vu bidya maku mi na mma u ne ubana a Masar!† Vu shamgba de she a'ayin a da n tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsara† u wuna.”

14 Aku u 'yanga† u bidyai maku mi na mma u ne a lazai n kayin ubana a Masar;

* 2:1 Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai.

◇ 2:6 Mik. 5:2. † 2:11 Ucanga u da arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulani yi furankinsen da a tsu isa i'ya kpam cirakpa tsu madanga tsa.

¹⁵ nte a rongoi de hal a'ayin da magono mi ma kuwai. Ili yi i gita ta kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a una u Hosiya matsumate, "N isa ta maku ma va ma wuta a Masar." ◇

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

¹⁶ A'ayin da magono ma wenei arevi yi a'ene a da a vurusu yi a da, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gba mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari evu evu gba, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve ta a'ayin a da a matsai maku mi cinda arevi yi a danai.

¹⁷ Nala ili i'ya Kashila ka danai a una u Irimiyaf matsumate i wokoi mayun:

¹⁸ "A pana ta kalagatsu a Rama,
uza roku wa sa adama a unamgbukatsuma.
Rahilaf da wa sa adama a mmuku n ne,
u 'yuwain u asaka uza u ne yi kadyanshi,
an u wokoi a kuwa de." ◇

A gonoi a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin da wari pini a Masar vi.

²⁰ Katsumate ki ka danai, "Yanga vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza da a ka ciga a wuna maku mi a kuwa de."

²¹ Aku Isuhu 'yanga u bidyai maku mi na mma u ne a gonoi a Isara'ila.

²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu,‡ uwonvo u kana yi. Aku u lavutansai kpam, Kashila ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili.

²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu ta ili i'ya ntsumate n danai: "A ka isa yi ta uza u Nazara."

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahayaf Kalyubugi gitai kuɓari a kakamba ka Yahuda.

² U da, "Kpatalaif i asaka tsicingi tsu de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu n uyan."

³ Ishaya matsumate u yan ta kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da,
"Uza roku wa salasa a kakamba,
'Lapulai ure adama a Asheku,
shamkpai u da mai tsara u wala!' " ◇

⁴ Yahaya uka ta aminya a da a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.

⁵ Ama ushani a wuta ta a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a panaka yi.

⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyubugu le pini a Agata a Urudu yi.

⁷ Afarishi‡ n aza a Sadusi ushani a tuwa ta dem a asu u da Yahaya wa lyubugusu ama yi tsara a lyubugu le. An Yahaya wene le, u danai, "Eda a'eku a da! Ya rono da atsuvu i suma mavura ma Kashila ka tuko n maloko?"

⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i asakai unyushi u de.

⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka bidya atali a na u gonuko a da mmuku n tsikaya mi Ibrahi!

◇ 2:15 Hos. 1:1. ◇ 2:18 Iri. 31:15. ‡ 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono. ◇ 3:3 Isha. 40:3.

¹⁰ Gogo-na naha gbam, kagovu ka ta ufoɓusi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Maɗanga ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa ta ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyuɓugusu da tsara u wenike an i asakai tsicingi tsu de, shegai uza da wa tuwa a kucina ku va, wa lyuɓugu da ta n Kulu Keri n akina. U la mu ta ucira cika, hal gbam n rasta n bana akpata a ne wa.

¹² Wa tuwa ta n kasasu ka uwelikpe ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpa ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpam u runukpa ka n akina a da bawu a ka cimba.”

Yahaya lyuɓugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a da Yesu asakai Galili u banai a Agata a Urudu tsara Yahaya lyuɓugu yi.

¹⁴ Yahaya wari wa ciga ta u 'yuwan, u danai, “Ada u gain vu lyuɓugu mu. Nda i zuwai vu tuwai ara va tsara n lyuɓugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kana ta tsu yain gba ili i'ya Kashila ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

¹⁶ An a lyuɓugi Yesu, u wuta de la vi pini a mini mi, aku zuba† u kukpai, u wenei Kulu Keri ku Kashila ku cipa yi yavu kadya.

¹⁷ A panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga, kpam ma pana ta kayanyan ka ne cika.”

4

Yesu n Kalapansi

(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalapansi† ka kondo yi.

² A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tuwai ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila† ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu ta a Tagarada u Kashila,† “N burodi da koshi vuma wa yan uma wa, she gba n kadyanshi ka ka wutai a ana u Kashila.’ ” ◇

⁵ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwulukpi,† u zuwa yi a bilibili u Kuwa ku Kashila.†

⁶ Aku u danai, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila: “Kashila ka yanka ta atsumate a ne kadyanshi adama a vunu, kpam a ka kibatsa vu ta a akere a le, tsara vu gbasha kune ku vunu a katali wa.’ ” ◇

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarada u Kashila u dana ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ” ◇

⁸ Pini nala, Kalapansi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugadi, u wenike yi gba tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le.

⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala, ma naka vu ta i'ya gba.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,†* Tagarada u Kashila u dana ta, “Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya koshi va gbashika.’ ” ◇

◇ 4:4 U.Ml. 8:3. ◇ 4:6 Ishp. 91:11-12. ◇ 4:7 U.Ml. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 4:10 U.Ml. 6:13.

11 Aku Kalapansi ka lazai ka asaka yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwai a kiranai n eyi.

Yesu gitai manyan ma ne
(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 An Yesu panai alabari a da a ukai Yahaya Kalyubugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi a uyamba u Galili.

13 Shegai da wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushiva ku Galili a kaƙon ka Zebulun n Nafutali.

14 Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu:

15 “A kaƙon ka Zebulun n Nafutali,
a ure ubana a kushiva, a kapashi ka Agata a Urudu, a Galili,
a asu u da kakuma ka Awulawaƙ kari.

16 Ama da a ka rongo a karimbi,
a ka wene ta katyashi ka pige.
A'ari a ka rongo ta a una u ukpa,
shagai katyashi ka wantukpa ta ara le.” ◇

17 Pini nala, Yesu gitai kuƙari, u danai, “Kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu.”

Yesu isa akani a adan ama a nishi
(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le a kushiva ki.

19 Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama, shegai adan kpam wa.”

20 Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

21 An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isa le.

22 Kute-kute a asakai kpatsu ki n tata u le a tono yi.

Yesu yankai ama aganda
(Luka 6:17-19)

23 Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u wenishiki a agata a Kashila, n u yansi kuƙari ku Kadyanshi ka Shingaƙ ka tsugono tsu zuba, n u tanasi aza a mƙala.

24 Alabari a ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a mƙala, hal gban n ama da a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu a le a'a ta n ityoni i cingi,ƙ aza roku ipori, hal gban n awunu. Shegai Yesu tanasa le gba.

25 Kakuma ka ama ka ka wutai a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gba uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agata a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

1 An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwai a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi,

2 aku u gita le uwenishike:

Mazanga ma maci
(Luka 6:20-23)

³ “Kashilā ka zuwuka t̄a aza dā a revei a ka ciga uḅāngā ara ne unā u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!

⁴ Kashilā ka zuwuka t̄a aza dā a'ari n unamgbukatsumā unā u shinga, kpaci wa tanāsa t̄a atakasuvu a le.

⁵ Kashilā ka zuwuka t̄a aza dā a vakunki kaci ka le unā u shinga, kpaci likimba wa woko t̄a u le.

⁶ Kashilā ka zuwuka t̄a aza dā a'ari n maluwa ma uyan ili i maci unā u shinga,

kpaci wa naka le t̄a ili i'ya a ka ciga vi.

⁷ Kashilā ka zuwuka t̄a aza a asuvayali unā u shinga, kpaci wa pana t̄a dem asuvayali a le.

⁸ Kashilā ka zuwuka t̄a aza dā atakasuvu a le a'ari sarara unā u shinga, kpaci a ka rongo t̄a kabolo n eyi.

⁹ Kashilā ka zuwuka t̄a aza dā a ka ciga a tuko ndishi n shinga unā u shinga, kpaci wa isa le t̄a mmuku n ne.

¹⁰ Kashilā ka zuwuka t̄a aza dā a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashilā ka ciga unā u shinga,

kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.

¹¹ Kashilā ka zuwuka dā t̄a unā u shinga, a'ayin a dā baci ama a wisha dā. Kashilā ka zuwuka dā t̄a unā u shinga, a'ayin a dā baci ama a ka yan dā mavura. Kashilā ka zuwuka dā t̄a unā u shinga, a'ayin a dā baci ama a takpa dā ukuna u cingi adama a va.

¹² Ama a ka yanka dā t̄a ili i cingi tyoku dā a yankai ntsumate n cau. Yanyi mazāngā n ipeli, kpaci katsupi ka dē ka pige ka vana dā t̄a a zuba.”

Mkpaḍi n katyashi

(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eḍa mkpaḍi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpaḍi mā baci n kayanyan wa? Niḍa uza wa yankpusa kpam n dā? Shegai a wotsongu n dā a kpatsasa yavu ili i gbani.

¹⁴ “Eḍa katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuḍa a ka sokongu i'ya wa.

¹⁵ A tsu sapa macikalu a kimba ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashampatsu ka ne, tsarā katyashi ki ka wakana aza dā a'ari a pini kuwa ki.

¹⁶ Nala kpam dem, i woko katyashi a asu u ama, tsarā a wene manyan ma shinga ma dē a cikpala Tata u dē u dā wari a zuba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i wene yavu tuwā dā n tuwai tsarā n wacinsa Mele ma Musaf ko kpam uwenishike u ntsumate wa. N tuwā n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwā t̄a tsarā ili i'ya a danai vi i shadangu.

¹⁸ Mayun dā ma tonuko dā, ili i'la ya puwan a Mele mi wa, she a'ayin a dā zuba n likimba a kotsoi. Ko ufyani u kenu ko u kenukulu wā la wa puwan wa, she ili i na yi i shadangu.

¹⁹ Adama a nala, gbā uza dā baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi t̄a dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza dā baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpam, wa tsarā t̄a asu u shinga a tsugono tsu zuba.

²⁰ U kana t̄a utono u Mele ma Kashilā u dē u lai tyoku dā Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko dā ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu.”

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upan
(Luka 12:58-59)*

²¹ Yesu doki u danai, “I pana t̄a ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,’ kpm ‘U k̄an̄a t̄a a kid̄aga uza d̄a baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.’ ◊

²² Shegai n tonuko d̄a, va yan baci upan n uza u vunū, a ka kid̄aga vu t̄a ugana. Vu is̄a baci uza u vunū “Katengeshi,” a ka banka vu t̄a a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunū “V̄ari n kalen wa,” vu yan t̄a evu n u d̄a a ka banka vu a akina† a d̄a bawu a'ari n utyoku.*

²³ “V̄a baci kushani a kapala ka a asud̄ar̄akpa† a Kuwa ku Kashil̄a va n̄ak̄a Kashil̄a kune, kute-kute aku vu cibai an uza roku w̄ari n ukuna a kaci ka vunū,

²⁴ as̄ak̄a ve kune ki a asud̄ar̄akpa vi, vu ba vu foli uza u nide vi, aku vu gono vu yain kune ku vunū.

²⁵ “V̄a baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, dar̄aka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci d̄e, a ka n̄ak̄angu vu t̄a a asu u uza u afada. Eyi kpm u n̄ak̄a ad̄aḡari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali.

²⁶ Mayun n tonuko vu, va wut̄a pini a asu vi wa, she a'ayin a d̄a vu tsupai ili i'ya a ka tono vu gb̄a.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana t̄a Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’ ◊

²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vunū n ukuna u gbani, vu yan d̄e la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vunū.

²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunū ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, fođo ka vu varangu. Wa laka vu t̄a tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunū, n u d̄a a ka varangu ikyamba i vunū gb̄a a asuvu a akina.

³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kid̄a ka vu varangu! Wa laka vu t̄a tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunū, n u d̄a ikyamba i vunū gb̄a ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Marku 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ Yesu doki u danai, “I pana t̄a Mele ma Musa ma danai, ‘Uza d̄a baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u k̄an̄a t̄a u n̄ak̄a yi tagar̄ada u upece u iyolo.’

³² Shegai n tonuko d̄a, kotsu vu pecene n uka u vunū wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu as̄ak̄a yi baci, va zuwa yi t̄a u woko kashankala, nala kpm ko ya baci u zuwa yi, w̄a t̄a n unyushi u d̄a u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana t̄a kpm ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kp̄ad̄a ushad̄angu kazuwamgbani ka vunū wa. U k̄an̄a t̄a vu shad̄angu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ◊

³⁴ N tonuko d̄a, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a d̄a baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u d̄a Kashil̄a k̄ari ndishi u d̄a. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa.

³⁵ Likimba asu u d̄a a'ene a ne a tsu wunvuga d̄a. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa.

◊ **5:21** Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * **5:22** Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza d̄a baci u yain upan wa bana t̄a a asu u afada a Kashil̄a a asu u d̄a Kashil̄a n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira. ◊ **5:27** Uwt. 20:14. ◊ **5:33** Adkp. 19:12; Mkc. 30:2; U.Ml. 23:21.

³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fudā va gonuko kenji ka te ka vunu pun ko dan wa.

³⁷ A'ayin a dā baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, 'Nala wari,' ko tani 'Nala wa.' Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi dā i wutai."

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi

(Luka 6:29-30)

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, "I pana tā ili i'ya Mele ma Musa ma danai, 'Uza u fodo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka fodo yi tā keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.' ◇

³⁹ Shegai n tonuko dā, kotsu i tsupa ukuna u cingi u dā uza roku u yanka dā n ukuna u cingi wa. Uza u ɓasa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalaka yi ka ire ki dem.

⁴⁰ Gaawan uza roku u dana tā vu nusuka yi, aku u tonukoi uza u afada u wushika yi matogo ma vunu, kotsu vu asanka yi dem kunya.

⁴¹ Kasoje ka matsa vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re.

⁴² Uza u folo vu baci ili i roku, vu naka yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunu, vu naka yi."

Ciga atokulalu

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yesu doki u danai, "I pana tā ili i'ya ama a danai, 'Ciga uza u karen u vunu, aku vu kovi utokulalu u vunu.'

⁴⁴ Shegai n tonuko dā i cigi atokulalu a de, i yanka uza dā baci dem wa yan dā mavura gbani-gbani kvasu.

⁴⁵ I yan baci nala, ya woko tā mmuku n maci† n Tata u de dā wari a zuba. U tsu zuwa tā kaara ka wuta adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro tā mini a asu u aza dā a ka yan ili i shinga n aza dā a ka yan ili i cingi.

⁴⁶ Nida ya ciga Kashila ka naka dā katsupi ka malen ma manyan ma de, i ciga baci aza dā a ka ciga dā koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa!

⁴⁷ Aje a de a dā baci ya yansaka ili i shinga koshi, i lamgbana n ama dā a buwai wa. Ko aza dā bawu a revei Kashila a tsu yan tā dem ili i shinga a asu u aje a le.

⁴⁸ Adama a nala, u kana tā i woko ushadangi, tyoku dā Tata u de u zuba wari ushadangi."

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, "Kiranai a'ayin a dā ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a dā ama a ka wene i'ya a cikpala dā wa. I yan baci nala, ya tsara katsupi ka malen ma manyan ma de a asu u Tata u de uza dā wari a zuba wa.

² "Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fula ukakaci tsara ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku dā aza a maci a kaban a tsu yansa a agata a Kashila n ire tsara ama a naka le karinga." Mayun n tonuko dā, aza a maci a kaban a nala yi a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le.

³ A'ayin a dā baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsara kukere ku ugula ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa.

⁴ Naka kune ku vunu usokongi, Tata u vunu, uza dā u revei ili i'ya i'ari usokongi, wa naka vu tā katsupi ka malen ma manyan ma vunu."

◇ 5:38 Uwt. 21:24.

*Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu
(Luka 11:2-4)*

⁵ Yesu doki u danai, “A'ayin a da baci ya yan kvasu, i woko tyoku u aza a maci a kaƙan wa! A tsu ciga ta a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kvasu tsara ama a wene le. Mayun n tonuko da, a tsa de katsupi ka malen ma manyan ma le.

⁶ A'ayin a da baci va yan kvasu, uwa a asuvu a kunu ku vunu vu gidaku utsutsu. Vu yain kvasu ubana a asu u Kashila Tata u vunu uza da wari a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunu uza da wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.

⁷ Va yan baci kvasu, kotsu vu woko tyoku u ama da bawu a revei Kashila wa. A la ta uyan kadyanshi ka bawu kari n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakuma ka kadyanshi.

⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u de u reve ta ili i'ya ya ciga kahu gban i weci yi.

⁹ “Ya yan baci kvasu, i vasi naha:

“Tata u tsunu uza da wari a zuba.

A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunu tsu tuwa.

Asaka a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba, tyoku da a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusuka tsu unyushi u tsunu,

tyoku da tsu tsu cimbusuka aza da a tsu nusuka tsu.

[

¹³ Kotsu vu asaka tsu tsu rukpa a ukondo wa, shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.]*

¹⁴ “Mayun da, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u da wari a zuba wa cimbusuka vu ta dem.

¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku da aza a maci a kaƙan a tsu yan wa. A tsu gacuwunsa ta a'eshi a le tsara ya dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko da, aza a maci a kaƙan a nala yi a tsa de katsupi ka malen ma manyan ma le.

¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zadi kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi.

¹⁸ Adama a nala, uza wa la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza da bawu tsa wene. U reve ta gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kpam wa naka vu katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Utsari a zuba
(Luka 12:33-34)*

¹⁹ Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka de utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumbga wa nangasa ta u da, kpam aboki a ka tasa ta a uwa a yain uboki.

²⁰ Shegai zuwukai kaci ka de utsari a zuba, a asu u da bawu wa rumnga ko tani karan ka nangasa, kpam aboki a ka fuda a ka yan uboki wa.

²¹ Asu u da baci utsari u de wari, nte dem katakasuvu ka de ka rongo de.

Macikaluma ikyamba

* **6:13** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Matiyu a korongu ta idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

²² “A'eshi a'a t̄a tyoku u macikalu ma ikyamba. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu dem ya shadangu t̄a n katyashi.

²³ Shegai a'eshi a vunu a lobono baci wa, ikyamba i vunu ya shadangu t̄a n karimbi. Katyashi ka k̄ari a asuvu a vunu ka karimbi ka baci, v̄a t̄a a asuvu a karimbi ka pige.

Kashil̄a n uts̄ari
(Luka 16:13)

²⁴ “Vuma w̄a la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo t̄a uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fud̄a va gbashika Kashil̄a kaḅolo n uts̄ari wa.”

Kotsu i dambula wa
(Luka 12:22-31)

²⁵ Yesu doki u danai, “N tonuko d̄a, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i d̄e wa. Uma u la t̄a ilikulya, ikyamba kpam i la t̄a aminya.

²⁶ Weḅelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'a n̄a mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gb̄a n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le t̄a. I reve i lai nnu kalen cika wa?

²⁷ Ya wa fud̄a wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁸ “Ndy a i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Weḅelei tyoku d̄a ap̄alu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jil̄aka kaci ka le aminya wa.

²⁹ Shegai n tonuko d̄a, ko Solomo n tsupige tsu ne gb̄a u uka aminya a ikali a d̄a a lobonoi tyoku u a le wa.

³⁰ Kashil̄a ka fud̄a baci ka guḅa ap̄alu a mete a d̄a a'ari n uma ara, nakpan a vutaḷa le a akina. Ya fud̄a t̄a ya wushuku an Kashil̄a ka guḅa d̄a. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

³¹ “Kotsu i dambula i dana, ‘Ndy a tsa lya?’ ko ‘Ndy a tsa so?’ ko ‘Ndy a tsa uka?’

³² Ama d̄a bawu a revei Kashil̄a alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u d̄e u zuba u reve t̄a ya ciga ili i nala yi gb̄a.

³³ Ili i'ya i gain i git̄a i zami i'ya tsugono tsu Kashil̄a† n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka nak̄a d̄a t̄a.

³⁴ Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan w̄a t̄a n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem k̄a t̄a n kadambula ka ne.”

7

Iyanka uza afada wa
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a d̄a Kashil̄a ka yanka d̄a dem.

² Kakundatsu ka i yankai aza a d̄e afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku d̄a ed̄a dem i yain.

³ “Ndy a i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma m̄ari a keshi ka utoku u vunu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka k̄ari a keshi ka vunu?

⁴ Nid̄a va fud̄a va tonuko yi, ‘Utoku u v̄a, asak̄a n takpa vu macuku ma m̄ari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka k̄ari a keshi ka vunu wa?

⁵ Avu uza u maci u kaḅan, git̄a ve vu takpa kagbukulu ka k̄ari a keshi ka vunu. Aku vu fud̄a vu wene kpam vu takpa macuku ma m̄ari a keshi ka utoku u vunu.

⁶ “Kotsu i naka nshe ili i'ya i'ari i Kashila wa. A ka fuda ta a yiralakpa a lumusa da. Kotsu i vutala igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpatsa ta i'ya.”

Folusoi, bolusoi, kudusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

⁷ Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne da ta i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, Kashila ka zuwa ta a giduwuka da utsutsu vi.

⁸ Adama a nala, gba uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Uza da baci kpam u boloi, wa tsara ta. Kpam ama a lya baci kapala n ukufusa utsutsu, Kashila ka giduwuka le ta.

⁹ “Uza wa la a asuvu a de maku ma ne ma folo yi burodi, aku u naka yi katali?”

¹⁰ Ko tani u foli yi kadan, aku u naka yi kali?

¹¹ Eda aza a unyushi u cingi, i tsu naka baci mmuku n de ili i shinga, bele Tata u de uza da wari a zuba uza u shinga, wa naka ta ili i shinga a asu u uza da baci dem u folo yi.

¹² Yankai ama tyoku da dem ya ciga a yanka da. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u nsumate u da gai la vi.”

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

¹³ Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashila a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u da u tsu banka a akina wa ta n upeti cika, kpam u lobono ta nwalu. Ama ushani a da a tsu wala pini.

¹⁴ Shegai utsutsu u utsara uma u kenu u da, ure vi kpam u wuyana ta nwalu. Ama da a ka wala pini a'a ushani wa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kiranai na nsumate n kaƙan. Aza da a tsu tuwa ara de yavu ncon, shegai a asuvu a le a'a ta n tsicingi yavu nleweni.

¹⁶ Ya fuda ta ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku da i tsu reve madanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa.

¹⁷ Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi.

¹⁸ Madanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpam madanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa.

¹⁹ Ama a tsu kapa ta madanga ma ma kpaƙai unaka ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina.

²⁰ Nala kpam dem ya fuda ya reve ama a icun i manyan i le.”

“N reve da wa ko kenu!”
(Luka 13:25-27)

²¹ Yesu doki u danai, “Gba aza da a ka isasa mu Asheku, Asheku da a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama da koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza da a ka yansa ili i'ya Tata u va u zuba wa ciga.

²² Kain ka afada, ama a ka isa mu ta Asheku a le, a dana, ‘Tsu yan ta kuƙari a asuvu a kala ka vunu, kpam tsu wutukpusa ta ityoni i cingi n kala ka vunu, tsu yansai kpam ikunesavu ushani.’

²³ Aku n wushunku le, ‘N reve da wa ko kenu, banka numu dan, eda aza a uyansa ukuna u cingi!’ ”

*Amai a a'uwa ama a re
(Luka 6:47-49)*

²⁴ Yesu danai, “Uza da baci dem u panai kadyanshi ka wa wa yan manyan n ka, wa ta tyoku u kamai ka kari n ugboji, uza da u tafangi kuma ku ne a katali ka upeti.

²⁵ An a roi mini ma pige, agata a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpa wa, kpaci u ma ta ka a katali ka upeti.

²⁶ “Shegai uza da baci dem u panai kadyanshi ka wa, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala.

²⁷ A'ayin a da a roi, agata a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, aku ku wasai.”

*Ucira u Yesu
(Marku 1:22; Luka 4:32)*

²⁸ A'ayin a da Yesu kotsoi kadyanshi ki gba, aku kakuma ka ama ki kari uyan majiyan ma uwenishike mi.

²⁹ Wa tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike ta yavu uza da wari n ucira.

8

*Yesu tanasai makutu
(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)*

¹ A'ayin a da Yesu cipai a masasa mi, aku kakuma ka ama ka tono yi.

² Kute-kute vuma roku uza da wari makutu u tuwai u kudangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, vu wushuku baci, tanasa mu.”

³ Yesu barakpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, ‘N wushuku ta, tana.’ Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi.

⁴ Yesu rono yi atsuvu, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u kadarakpi† u wene vu, aku vu naka kune ku Mele ma Musa ma danai ama da baci a tana a naka. Nala wa wenike ta ama an n tanasa vu.”

*Yesu tanasai kagbashi ka katigi
(Luka 7:1-10)*

⁵ Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigi† ka asoje a Roma† ka roku ka cina yi u folo yi u banga yi.

⁶ Katigi ki ka danai, “Asheku, ma ta n kagbashi ka ka pana ikyamba, wa ta de a kuwa nvain bawu wa fuda wa wala. Maƙala mi ma ma foro yi wa wa.”

⁷ Yesu danai, “Ma bana ta n tanasa yi.”

⁸ Katigi ki ka wushuki, “Asheku, mpa n rawa vu tuwa a kuwa ku wa wa, shegai yan kadyanshi koshi tsara kagbashi ki ka tana.

⁹ Azapige a asoje a da pini aza da a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpam ma ta n asoje a da n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko ta uza u na, ‘Wala,’ aku u wala. N tonuko kpam uza u nide, ‘Tuwa,’ aku u tuwa. N tonuko kpam kagbashi, ‘Yan naha,’ aku tani u yain. N reve ta udani u vunu wa ta dem n ucira.”

¹⁰ An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza da a ka tono yi vi, “Mayun n tonuko da, upityanangu u na vi u la ta gba upityanangu u da n wenei a uyamba u Isara'ila.

¹¹ Ama ushani a ka wuta ta a kasana n kalivi a dusuku a lyai kabolo n Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba.

¹² Shegai aza da a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutala le ta a asuvu a karimbi. Pini da a ka sa n ulumusa u a'anga.”

¹³ Aku Yesu tonukoi katigi ki, “Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka taṅa ta tyoku da vu pityanangi vi.” Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u da kagbashi ki ka taṅai.

Yesu taṅasai ama ushani
(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usufugbi u ikyamba.

¹⁵ Aku u sawa yi kukere, pini nala, maḅala mi ma aṣaka yi, u 'yangai u gita yi ufoḅusuko ilikulya.

¹⁶ An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i aṣaka le. U taṅasai dem gba aza a mḅala.

¹⁷ U yansa ta ili i na yi tsara a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, “U takpai mḅala n tsunu, kpam u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu.”

◇

Ama a ka ciga a toni Yesu
(Luka 9:57-62)

¹⁸ An Yesu wenei kakuma ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushiva ki a gono a upashi u nide.

¹⁹ Kawenishiki ka Mele ka tuwai ara ne, u danai, “Kawenishiki, ma tono vu ta a asu u da dem va bana.”

²⁰ Yesu tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam a'a ta n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma ma n kuwa ku kaci ku va wa, kpam ma gbam n a asu u uwunvugusa wa.”

²¹ Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, “Asheku, aṣaka ve n ba n cidangu tata u va.”

²² Shegai Yesu tonuko yi, “Tono mu, aṣaka akushe a cidangu atoku a le akushe.”

Yesu vakunki abali
(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Yesu uwai a kpatsu kabolo n atoni a ne a ka pasa kushiva.

²⁴ Aku uwule u pige u 'yangai pini a kushiva ki, abali kpam a ka gbaḅasa kpatsu ki hal ka ciga ushumbugu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta.

²⁵ Aku atoni yi a banai ara ne a 'yangasa yi n a salasi, “Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu de!”

²⁶ U wushunku le, “Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Eda aza da upityanangu u de u gusai.” U 'yangai u banai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecemgbeni, “Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaka yi?”

Yesu taṅasai ama a re aza a ityoni i cingi
(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushiva a kabon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwai ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu ronguso, kpam uza u tsu fuda u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le.

²⁹ Aku a gita yi usalasa n a dansi, “Ndya i zuwai va damgbarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa.”

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina.

³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, “Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaka tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi.”

³² Aku u tonuko le, “Walai!” Ityoni i cingi yi a asakai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gba a sumai a uwai a kushiva a kuwai pini.

³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitai, kabolo n ili i'ya i gitai n ama a re aza a ityoni i cingi yi.

³⁴ Aku ama a ilyuci yi gba a wutai a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u asanka le uyamba u le.

9

Yesu tanasai kawunu

(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne.

² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama da a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, “Maku, gbama asuvu, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, “Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashila!”

⁴ Yesu tani u reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, “Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a de?”

⁵ Ndya i lai shana da a ka dana, ‘A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu,’ ko ‘Yanga vu wala?’

⁶ Shegai ma wenike da ta an Mpa Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u da ma cimbusa unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki, “Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.”

⁷ Aku vuma vi u 'yangai u lazai a kuwa.

⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpam a cikpai Kashila an u nakai uza roku ucun u ucira u na.

Yesu isqi Matiyu

(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ An Yesu asakai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyu ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” U 'yangai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwai a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyu. Awushi a utafat n aza a unyushi a tuwai a bolomgbonoi pini a asu vi ushani.

¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Ndya i zuwai kawenishiki ka de ka lya kabolo n icun i ama a na?”

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mbala.

¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashila u da u danai, ‘N u da ya yanka mu ufarakpa, n la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de.’ N tuwa adama a da ma isa aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.” ◇

Keci a kaci ka kakuli

(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyubugi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nida atsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsuma a'ayin a da wari kabolo n ele wa. Shegai a'ayin a'a ta utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.

16 “Vuma wa paḍara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka paḍa ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gbaṃ u lai ukara u cau vi.

17 Vuma wa tsungu mini ma cinwiṃ ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma taṣa ta kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono ta.”

Makere ma ma kuwaṃ n uka uza u mbaḷa
(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 An Yesu waṛi a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashila u tuwaṃ ara ne, u kuḍangi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va makere ma kuwa de gogo-na. Vu tuwa baci vu taḍanku yi kukere wa 'yanga ta.”

19 Aku Yesu n atoni a ne a 'yangaṃ a tono yi.

20 Uka da wa lala mpasa hal ayen kupa n a re u tuwaṃ a kucina ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne.

21 Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma taṅa ta.”

22 An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, upityanangu u vunu u taṅasa vu de.” Kute-kute aku uka vi u taṅai.

23 An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa.

24 Aku u tonuko le, “Ya dem wuta. Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori.

25 An a wutukpai ama yi, aku Yesu banai a asu u da makere mi mari nvain. U kanaṃ kukere ku ne, aku u makere mi ma 'yangaṃ.

26 Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu taṅasaṃ arumbaṃ ama a re

27 An Yesu asaḱai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumbaṃ ama a re a gita yi utono n a salaṣi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!”

28 An u uwai a kuwa, aku arumbaṃ yi a tuwaṃ ara ne. U wece le, “I wushuku ma fuda ma zuwa da i fuda i wene?”

A wushuki, “Eye, Asheku.”

29 Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u de, nala wa woko.”

30 Kute-kute a'eshi a le a kukpai a wenei asu. Shegai u rono le atsuvu cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.”

31 Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu taṅasaṃ kabebe

32 Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza da ityoni i cingi i kanaṃ i bishinka yi kadyanshi.

33 An u wutukpai ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”

34 Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le.”

Yesu panai asuvayali a ama
(Marku 1:39; Luka 4:44)

35 Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashila n u yanyi kubari ku tsugono tsu Kashila. U taṅasa ta dem aza a mbaḷa icun kau-kau n aza da a ka pana ikyamba.

³⁶ An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kpam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari.

³⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, "Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari.

³⁸ Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi."

10

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)

¹ Yesu isa atoni a ne kupa n ama a re, u naka le ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi a tanasa kpam aza a mbala.

² Uza u kagita aya Simo uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasukif ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya.

³ N Filibu, n Balamawu, n Toma, n Matiyu kawushi ka utafa, n Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a da.

⁴ Aza da a buwai vi alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu suki Kupanamere vi
(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le ta ili i na yi, "Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa.

⁶ A asu u aza a Isara'ila koshi da ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n da n puwain da a'ari.

⁷ A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu.

⁸ I tanasa aza a mbala, i yangasa akushe, i tanasa aza da a'ari n tsukutu, kpam i wutukpa ityoni i cingi. Gbani da i wushai, nala kpam dem ya naka bawu a tsupa da.

⁹ Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa.

¹⁰ Kotsu i bidya kasan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama da ya banga vi a ka naka da ta ili i'ya ya ciga.

¹¹ "A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a da ya laza.

¹² A'ayin a da baci ya uwa a kuwa, i dana, 'Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n ada.'

¹³ Ama yi a wusha da baci, asakai ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha da baci wa, asaka ndishi n shinga mi n gono da.

¹⁴ Kpam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan da uryabusa ko a 'yuwan da upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a de i asaka asu vi.

¹⁵ Mayun n tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta ama a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku da wa pana ama a ilyuci i nala yi!"

Upana u ikyamba u da wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Mpa na ma suku da tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpam i woko aza da a'ari yuwu tyoku u a'adya.

¹⁷ She i kirana, kpaci a ka kana da ta a banka da a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila.

* **10:4** Kalen ka kala ka Ziloti ka uza da wari n maluwa ma uyan ili cika.

¹⁸ A rono ɗa ubana a kapala ka igomuna na ngono, kpaci eda atoni a va a da. Nala wa woko ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va kpam hal likimba u reve n ka.

¹⁹ Shegai a'ayin a da baci a kana da vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku da ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashila ka naka da ta ili i'ya ya dana.

²⁰ Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka de ka wa, Kulu ku Tata u de ka ka dansa a asuvu a de.

²¹ “Ama a ka neke ta atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le.

²² Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba ama da baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le ta.

²³ Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan da, i daraka i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko da, kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila gba, Maku ma Vuma ma tuwa ta.

²⁴ “Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa.

²⁵ U rawa ta da karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpam ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isa baci Mpa uza da mari uzakuwa, 'Magono ma ityoni i cingi,' wata, Ba'alzabu,† eda aza a kuwa a va tani ndya a ka isa da?”

*Uza da u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)*

²⁶ Yesu danai, “Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka tuwa ta a ka reve i'ya.

²⁷ N tonuko da ta ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga ta i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuva a de, i dana i'ya cika a zuba u kukpa ama a pana.

²⁸ “Kotsu i pana uwonvo u aza da a ka wuna da wa. Ikyamba i de i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u de wa. Kashila ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza da wa fuda wa nangasa gba uma n ikyamba a akina.

²⁹ Mberikele n re n da a tsu denge kanini ka te,† shegai gba n nala, ma te ma la ma kuwa bawu Tata u de u revei n ma wa.

³⁰ Kashila ka reve ta gba ko kenji ka yain ka kari a kaci ka vunu.

³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu de tsu la ta tsu mberikele ushani.

*Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)*

³² “Uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko ta Tata u va u zuba uza nala vi katonif ka va ka.

³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpam ma tonuko ta Tata u va u zuba avu uza u va da wa.”

*Ndishi n shinga n da n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)*

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de i dana ndishi n shinga n da n tukoi a likimba wa. N tuwa tsara n tuko ndishi n shinga wa, shegai kushulu.

³⁵ N tuwa ta n 'zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala na mma u ne, kajene kpam ka yain tsilala n anuku a le.

³⁶ Atokulalu a ka yan ta pini a asuvu a kumaci ku de! † ◇

† 10:29 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ 10:36 Mik. 7:6.

³⁷ “Gbà aza ða baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala nà mpa, a ratsa a woko atoni a vā wa. Gbà aza ða baci a ka ciga mmuku n le kapala nà mpa, a ratsa a woko atoni a vā wa.

³⁸ Vu canga baci mawandamgbani† ma vunu vu tono mu wa, vu ratsa vu woko katonu ka vā wa.

³⁹ Gbà uza ða baci wa kirana n uma u ne, wa namba t̄a u ða. Uza ða tani u nambaì uma u ne adama a vā, wa wauwa t̄a u ða.”

Katsupi ka malen ma manyan ma

(Marku 9:41)

⁴⁰ Yesu danai, “Uza ða baci dem u wusha ða, mpa u wushai. Uza ða baci kpam u wusha mu, u wusha t̄a uza ða u suku mu.

⁴¹ Uza ða u wushai matsumate adama a ða matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashilā, Kashilā ka nākā yi t̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza ða baci kpam u wushai vuma u maci adama a ða vuma u nala vi wari uza u maci, a ka nākā yi t̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi.

⁴² Uza ða baci u nei katonu ka kenu ka vā mako ma mini adama a ða wari katonu ka vā, mayun n tonuko ða, vuma u nala vi wa tsarā t̄a katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

11

Yesu n Yahaya Kalyuḅugi

(Luka 7:18-35)

¹ An Yesu kotsoi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u asakāi a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsarā u wenishike u yain kpam kuḅari.

² Yahaya Kalyuḅugi wā t̄a a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re.

³ A ba a wece yi, “Ada uza ða wa tuwā vi, ko tsu vana uza roku?”

⁴ U wushunku le, “Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai.

⁵ Arumbā a wene t̄a, awunu kpam a wala t̄a, nkutu n tanā t̄a, agulani a pana t̄a, akushe kpam a 'yangāi a gonoi n uma. A yanka t̄a aza a unambi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga.

⁶ Kashilā ka zuwuka t̄a uza ða bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain unā u shinga.”

⁷ An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitāi uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, “An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u ða i banai uwene? Wā tyoku u asomini a ða uwule u tsu purusā a asu u ða baci dem u lapanai?”

⁸ Ucu u vuma u eni u ða i banai uwene? Vuma ða u ukai aminya a ikali? Aza ða a tsu uka aminya a ikali a a'eḅile a ngono a ða a'ari.

⁹ Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko ða u la t̄a matsumate.

¹⁰ Tagarāda u Kashilā u yan t̄a kadyanshi a kaci ka ne,

“Ma suku t̄a katsumate ka vā a kapala ka vunu, uza ða wa lapuluka vu ure.’ ◊

¹¹ “Mayun n tonuko ða, Yahaya Kalyuḅugi u la t̄a gbā uza ða baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gbā a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi t̄a.

¹² Ili i'ya i bidyai a'ayin a ða Yahaya Kalyuḅugi tuwāi hal utuwā gogo-na, tsugono tsu zuba tsā t̄a udoku ucira, kpam ya dem wa moḅono t̄a tsarā u uwa tsa.*

◊ **11:10** Mal. 3:1. * **11:12** Ure u roku u ða va reve udani u aza a Heline vi u ða: “kpam aza a cingi a ka shilākanāka tsa tsarā a wushi tsa n ucira.”

¹³ Gbà ntsumate n Mele ma Musa a dana tã ukuna u tsugono tsu Kashilã hal utuwã a'ayin a Yahaya.

¹⁴ I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya† matsumate ma ya vana vi.

¹⁵ I'ã baci n atsuvu, panai!

¹⁶ “Nidã ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Ndyã a rotsoi? A'ã tã tyoku u mmuku n ða m̄ari ndishi a kuden, n a ikãngbani,

¹⁷ “Tsu fulãkã ðã tã ugbali, shegai i 'yuwain kuje!

Tsu shipuka ðã ushipa u ukpã, shegai i sã wa!’

¹⁸ “An Yahaya tuwã, u laãa ulyã ilikulyã wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wã tã n ityoni i cingi!’

¹⁹ Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya nã n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ Ugboji u tsu wenike tã kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa.”

Yesu bongoi ama

(Luka 10:13-15)

²⁰ A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan tã ukpatala a gono a asu u Kashilã. U gitã le ubongo,

²¹ “Ter ðe, aza a Korasinu! Ter ðe, aza a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a ðe i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala ðe caupa. A uka tã akashi a rongoi a upoluso kakomo, tsarã a wenike an a kpatalai a asakã unyushi u cingi u le!

²² N tonuko ðã, kain ka afada, Kashilã ka laka tã uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n aãã!

²³ Eãã kpam aza a Kafarnahum, 'yangasã ðã wã a ka 'yangasã ðã a zuba? A ka vutalã ðã tã a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya a yain ara ðe i'ya a yain a Sodom, an wari wa buwa tã pini hal n gogo-na.

²⁴ N tonuko ðã, kain ka afada, Kashilã ka pana tã iyali i Sodom kapala n aãã!”

Yesu nakã ama uwunvuga

(Luka 10:21-22)

²⁵ A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu tã, kpaci vu sokongu tã ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai vu wenikei u ða a asu u aza ðã bawu a revei ili.

²⁶ Tata, nala vu wenei u gain vu yain!

²⁷ “Tata u vã u nakã mu tã ili yi gbã. Uza wã la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpam uza wã la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza ðã Maku mi ma ðangasai u tonuko.

²⁸ “Tuwã ara vã, gbã ðe aza ðã a wowoi n ucanga wa araji, ma nakã ðã tã uwunvuga.

²⁹ Panaka numu, tsarã i woko ama a vã. Tuwã i rotsongusu ara vã, kpaci mpa mã tã n uvakunku kaci kpam ya tsarã tã uwunvuga.

³⁰ Uwenishike u ðã n danai i wushuku n u ðã vi, wã tã shana, kpam ucanga u vã u razugbã wa.”

12

Yesu ðã Asheku a kain ka Ashibi
(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitai ukoduso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka ta uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi?”

⁴ U uwai a Kuwa ku Kashila u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u wokoi Mele ma bishinka ta a takuma i'ya. Adarakpi a da koshi a wushunki a takuma u da. ◇

⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma ma danai adarakpi a da koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashila n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wa la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa.

⁶ N tonuko da, uza da u lai Kuwa ku Kashila aya pini naha.

⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarada u Kashila u na vi, ‘N la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u da ya yanka mu udarakpa,† ◇ i'ari ya kidaga ama a na yi aza da bawu a'ari n unyushi ugana wa.

⁸ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a da, hal n a kain ka Ashibi dem.”

*Yesu tanasai vuma da ili i soi kukere
(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ An Yesu asakai a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashila ka kari evu.

¹⁰ U cina ta pini vuma da ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹ U wushunku le, “Ta baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma.

¹² Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere da a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

¹³ Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki.

¹⁴ Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashila ka dangasai

¹⁵ Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama ushani a tono yi, kpam u tanasa ta gba aza a mballa.

¹⁶ Shegai u rono ama yi atsuvu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa.

¹⁷ U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashila ka danai a unu u Ishaya matsumate:

¹⁸ “Kagbashi ka va ka na, uza da n dangasai.

Ma ciga yi ta, kpam u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va,

kpam wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

¹⁹ Wa nanamgbana ko tani u salasa wa,

ko kpam u yain kubari n isali a ire wa.

²⁰ Wa koduso asomini a da a katalasai wa,

wa cimbusa tani macikalum ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u da wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

²¹ Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.” ◇

Yesu n Ba'alzabu
(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpm kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanaṣai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpm u wenei asu.

²³ Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

²⁴ An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u da wa yan nala.”

²⁵ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u da baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u da wa barakpa wa. Kpm ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta!

²⁶ Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpm tsa barakpa wa aku tsu rukpa.

²⁷ I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a da Ba'alzabu naka mu ucira u da ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a de ucira u da a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a de a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa.

²⁸ Shegai mpa ma wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

²⁹ “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰ “Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpm bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa.

³¹ N tonuko da, Kashila ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa.

³² Kashila ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

³³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpm ma tsu matsa ta ilimaci i cingi.

³⁴ Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Unu u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu.

³⁵ Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpm i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpm a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana.

³⁶ N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi.

³⁷ I shinga i'ya baci i dansai, Kashila ka dana ta eda aza a unyushi a da wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana ta eda aza a unyushi a da.”

Ama a wecikei iryoci
(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta tsu wene iryoci tsara tsu reve an a asu u Kashila da vu wutai.”

* 12:26 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁹ U wushunku le, “I ciga t̄a iryoci kpaci eḏa aza a cingi a ḏa, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa† matsumate i'ya ya tsarā koshi.

⁴⁰ Inusa rongo t̄a a asuvu a katsuma ka kadan ka pige hal gb̄a a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo t̄a a kasaun hal gb̄a a'ayin a tatsu.

⁴¹ Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yanga t̄a a wenike ama unyushi u ḏe. A kpatala t̄a a asu u Kashilā an Inusa yanka le kuḅari. Gogo-na uza ḏa u lai Inusa aya pini na.

⁴² Magono ma Sheba uka, wa 'yanga t̄a u wenike ama unyushi u ḏe. U yan t̄a nwalu ma m̄b̄ari tsarā u tuwā u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza ḏa u lai Solomo aya pini na.”

*Ugono u ityoni i cingi
(Luka 11:24-26)*

⁴³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a ḏa baci ityoni i cingi i te i wutaḗ a asuvu a vuma, i tsu bana t̄a a asu u ekpi ubolo asu u ḏa wa wunvuga, shegai wa tsarā wa.

⁴⁴ Aku u dana, ‘Ma gono t̄a a kuwa ka n aṣak̄ai vi!’ An u gonoi, aku u cinai uza wā pini a kuwa ki wa. A wujumā ka ḏe sarara a kalai ka.

⁴⁵ Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza ḏa a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso t̄a ndishi n ne n upana u ikyamba u ḏa u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gitā n ama a cingi a gogo-na ḏa la vi.”

*Mma n a'angu a Yesu
(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a ḏa a tonuko yi a ka ciga a wene yi.

⁴⁷ Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

⁴⁸ U wushunku yi, “Ya mma u vā? An ya a'angu a vā?”

⁴⁹ Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a vā a ḏa na.

⁵⁰ Uza ḏa baci wa panāka Tata u vā u zuba, aya mma u vā, n vangu u vā, n utaku u vā.”

13

*Agisani a uza ḏa u wacangusi icun
(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)*

¹ Kain ka nala ki, Yesu wutaḗ a kuwa ki u banai a ikengi i kushiva u dusuki wa wenishike.

² Kakumā ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatsu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagida.

³ U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

“A yan t̄a vuma roku uza ḏa u banai uwacangusu icun a kashina ka ne.*

⁴ A'ayin a ḏa w̄ari a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kaḏasai i'ya.

⁵ I roku kpam i rukpai a iyamba i atali a asu u ḏa bawu kayala k̄ari pini ushani. Iacun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka maci k̄a pini wa.

⁶ An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei.

* **13:3** Iacun i'ya a ka dansaka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusu i'ya.

⁷ Iacun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsuai i'ya.

⁸ Iacun i roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i wutai i matsai mmuku. Gba icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka ta mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatatsu-amangatatsu, i roku kpam kamankupa-kamankupa.

⁹ Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani
(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Aku atoni a ne a wece yi, “Ndya i zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹ U wushunku le, “A dangasa da ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa.

¹² Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gbam i kenu i'ya a'ari n i'ya vi.

¹³ Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:

“A ka webele ta, shegai a ka wene wa,
a ka pana ta, shegai a ka reve wa.

¹⁴ Kazuwamgbani ka Kashila ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsu-mate u danai:

“Ya panasa ta kadyanshi ka va,
shegai ya reve wa.

Ya wenishe ta ili i'ya ma yansa,
shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵ Kpaci atakasuvu a le a gbama de,
atsuvu a le kpam a ka pana wa.

A kimba de a'eshi a le tsara a wene wa,
kpam tsara atsuvu a le a pana wa.

Kpam atakasuvu a le a ka reve wa,
bele a kpatala ara va

n tanasa le.’ ◇

¹⁶ “Shegai Kashila ka zuwuka da de unu u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene ta, atsuvu a de kpam a ka pana ta!

¹⁷ Mayun n tonuko da, nsumate ushani n ama a maci a ciga ta a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpam ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki
(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ “Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi.

¹⁹ Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le.

²⁰ Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpam a wushai u da mai.

²¹ Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A barakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai.

²² Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u nambai, n uciga u utsari u lapana le. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala le hal a kpadai unaka ilimaci.

²³ Iacun i'ya kpam i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro ta hal a matsai mmuku ushani, aza

roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpam kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

²⁴ Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei ilya a kashina ka ne.

²⁵ Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u ilya vi, aku u lazai.

²⁶ An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi.

²⁷ Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, ‘Vu ce ta ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?’

²⁸ “Vuma vi u wushuki, ‘Utukulalu u va da u cei a da.’

“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a da?’

²⁹ “U danai, ‘Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa ta dem ilya yi.

³⁰ Asakai a da n ilya yi a gbonguro kabolo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i bolomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a da a da. Ilya yi kpam i bolomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.’”

Agisani a icun i musta

(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne.

³² Ucun u kenu u da gba gba a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gba. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaɓu n ne.”

Agisani ayisti

(Luka 13:20-21)

³³ Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Uka roku da bidyai yisti,† aku u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vurai mai hal ku shitai cika.”

Yesu tsu dansa ta n agisani

(Marku 4:33-34)

³⁴ Yesu tsu dansa ta n kakuma ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u bolomgbonuko le n agisani wa.

³⁵ Yan da u tsu yan nala tsara u shadangu udani u da Ishaya matsumate u danai:

“Ma dansa ta n ada n agisani,

n tonuko da ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba.”

◇

Yesu wutukpai kalen ka agisani a ilya yi

³⁶ An Yesu asakai kakuma ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuwai ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”

³⁷ U wushunku le, “Uza da u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma.

³⁸ Kashina ki likimba da, icun i shinga yi kpam alya ama da a'ari a tsugono. Iacun i akan yi kpam alya aza da a'ari a asu u uza u cingi vi.

³⁹ Utokulalu uza da u wacangusi icun i akan yi aya Kalapansi. A'ayin a ukapa yi a da a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza da a ka bolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.

◇ 13:35 Ishp. 78:2.

⁴⁰ “Akan a da a ka bolomgbono a daɓa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi.

⁴¹ Mpa Maku ma Vuma ma suku ta atsumate a va, kpam a ka wutukpa ta gba ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza da a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va.

⁴² Atsumate yi a ka vutala le ta a asuvu a kudiyuku ku akina a asu u da a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga.

⁴³ Shegai ama a shinga a ka lafa ta yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kari usokongi

⁴⁴ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u tsarai kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gba ili i'ya wari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

⁴⁵ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku da wa bolo igbegu i ikebe i shinga.

⁴⁶ An u tsarai u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wari n i'ya gba, aku u ba u tsilai u da n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

⁴⁷ Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Akani a adan a roku a da a vutalai ibilili i le a kushiva, aku a kanasai icun i adan kau-kau.

⁴⁸ An ibilili yi i shadangi, a wutukpai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a da bawu a gain.

⁴⁹ Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuwa ta a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci.

⁵⁰ Atsumate yi a ka vutala ta ama a cingi yi a asuvu a kudiyuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

⁵¹ Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gba?”

A wushuki, “Tsu reve ta.”

⁵² Aku u tonuko le, “Gba kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, wa ta tyoku u uza u kuwa da u wutukpai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu (Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u asakai asu vi

⁵⁴ u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashila, ya dem u gitai majiyan n a dansi, “Nte da u tsarai kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha?”

⁵⁵ Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u da Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza?

⁵⁶ Ataku a ne kpam a'a ta na kaɓolo n atsu. Nida wa yansa ili i na yi gba?”

⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha.

Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'a n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyuḅugi

(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

- ¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana ta ukuna u Yesu.
- ² Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyuḅugi da, uza da u 'yangai a ukpa, da gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”
- ³ A'ayin a da a wurai nife, Hiridu kana ta Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan ta nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u da u bokoi u wokoi uka u ne.
- ⁴ Yahaya Kalyuḅugi tonusuko yi ta, “Wa dere vu zuwa Hiridiya wa!”
- ⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana ta uwonvo u ama, kpaci a wushuku ta Yahaya matsumate ma.
- ⁶ Kain ka te an a ka yan abiki† a uciḅusa n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan.
- ⁷ Aku u tsinai u da wa naka yi ta gba ili i'ya baci dem wa ciga.
- ⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, “Ma ciga ta kaci ka Yahaya Kalyuḅugi a mabaluwa gogo-na!”
- ⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpaḁa ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u tonukoi asoje a ne,
- ¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kiḁa kaci ka Yahaya Kalyuḅugi.
- ¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a nakai makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne.
- ¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikyamba i ne a ba a cidangi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

- ¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tono yi n a wali a ikengi i kushiva.
- ¹⁴ An u rawai kakamba ki, u cinai kakuma ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanasai kpm aza da a'ari na mḁala.
- ¹⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, “Kuvuli ku yan de, kpm a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a tsilaka kaci ka le ilikulya.”
- ¹⁶ Shegai Yesu wushunku le, “U kana she ama yi a laza wa. Eda naka le ili i roku a lyai.”
- ¹⁷ Aku a danai, “Iburodi i tawun n adan a re a da tsu koshi.”
- ¹⁸ U danai, “Tuko numu iburodi n adan yi.”
- ¹⁹ Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashila adama a ilikulya yi. U jibamgbanasai i'ya, u nakai atoni a ne a pecike ama yi.
- ²⁰ Gba ama yi a takuma ta hal a cuwusai. Aku atoni a ne a bolomgbonoi abuwi a da buwai vi hal a shadangi mbana kupa na n re.
- ²¹ A'ali a da a'ari pini a asu vi a rabansa ta ama azu a tawun (5,000), bamu gbam n aka na mmuku.

Yesu walai a zuba u mini

(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

- ²² Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushiva. Eyi wa shamgba ta ve u asaka ama yi a laza ugonon a kuwa.

²³ An u ƚsƚkƚ le a lazai, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kavasu. Cina kayin ka yan ƚe kpam aya wƚri pini utyoku u ne.

²⁴ A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka kƚ tƚ a mere ma kushivƚ, aku uwule u pige u 'yƚngƚi, a'ƚri umoƚono n ƚbali a pige.

²⁵ N kƚasani ku ƚe, Yesu tuwƚi ara le n u wali a zuba u mini.

²⁶ An a wene yi, aku uwonvo u kƚnƚ le. Aku a salai, a danai, “Kafofu ka!”

²⁷ Shegai Yesu yanka le kadyanshi, “U rƚtsa tƚ, mpa! Panai uwonvo wa.”

²⁸ Bituru danai, “Asheku, ƚƚa baci mayun, tonuko mu n tuwƚ a mini mi.”

²⁹ U tonuko yi, “Tuwƚ.”

Bituru wutƚi a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne.

³⁰ Shegai an u wenei uwule n ƚbali, aku uwonvo u kƚnƚ yi, u gitƚi uliƚa. Aku u salai, “Asheku, wauwa mu!”

³¹ Kute-kute, Yesu barƚkpƚi kukere ku ne u kƚnƚ yi. U danai, “Upityanangu u vunu u gusƚ tƚ. Nɔya i zuwai va yan malƚƚa?”

³² An a uwƚi a kpatsu, uwule vi kpam u vaki.

³³ Aku aza ƚa a'ƚri pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, “Mayun ƚa, avu Maku ma Kƚshilƚ ma!”

Yesu tanƚsƚi aza a mƚƚƚa a Janisara
(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamgbanai kushivƚ, aku a rawai a uyamba u Janisara.

³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gbƚ, “Yesu tuwƚ tƚ.” Aku ama yi a tukusoi aza a mƚƚƚa ara ne.

³⁶ A folo yi u ƚsƚkƚ aza a mƚƚƚa yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gbƚ aza ƚa a sawa yi vi a tanƚ tƚ.

15

Gorimukoi Mele ma Kƚshilƚ
(Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a ƚsƚkƚi Urishelima a tuwƚi ara Yesu, a wece yi,

² “Nɔya i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kƚpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa.”

³ Yesu wushunku le, “Nɔya i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kƚshilƚ aku ya tonu uwenishike u kaci u ƚe?”

⁴ Kƚshilƚ ka dana tƚ, ‘Nƚkƚ tata u vunu nƚ mma u vunu tsupige,’ kpam ‘Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu tƚ.’ ◊

⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'ƚ baci n ili i'ya a ka ƚngƚ tata ko mma u le, aku a danai, ‘Ili i na yi i Kƚshilƚ i'ya,’

⁶ adama a nala u kƚnƚ a nƚkƚ asheku a le wa. I 'yuwan tƚ udani u Kƚshilƚ adama a agadu a ƚe.

⁷ Eƚƚa ama a maci a kaƚan! Ishaya matsumate u korongu tƚ dere ili i'ya Kƚshilƚ ka danai:

⁸ “‘Ama a na yi n unƚ u ƚa a ka nƚkƚ mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a le a yan ƚe mƚƚi nƚ mpa.

⁹ Ugbashika u ƚa a ka gbashika mu vi u gbani u ƚa.

Ili i'ya kpam a ka wenishike udani u vuma u ƚa.’ ” ◊

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Marku 7:14-23)

¹⁰ Yesu isƚi kakumƚ ka ama ki, u tonuko le, “Panai kpam i reve ili i'ya ma tonuko ƚa.

¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a unā u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a unā u le i'ya i tsu nangasa le.”

¹² Aku atoni a ne a tuwai a danai, “Vu reve gbam an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?”

¹³ U wushunku le, “Gbā madanga ma baci bawu Tata u va u zuba u shigbai, wa mudā tā ma n alu a ne dem.

¹⁴ Kiranai n Afarishi a nala yi! A'a tā tyoku u arumba a da a ka rono atoku a le arumba, kpam gbā le a ka rukpa tā a kadaka.”

¹⁵ Aku Bituru wushuki, “Ndyā kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?”

¹⁶ Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa?

¹⁷ Mayun i reve tā gai ilikulya i'ya i uwai a unā ya bana tā a katsuma aku i wuta.

¹⁸ Shegai kadyanshi ka cingi ka ka wutai a unā ka wuta tā a katakasuvu, kpam ili i'ya ya nangasa dā i'ya gai la vi.

¹⁹ A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wuta. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wuta. Nala kpam dem uboki, n kaban, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku.

²⁰ Ili i'ya ya nangasa dā i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa dā wa.”

*Yesu ɓangai uka da wari Kawulawa
(Marku 7:24-30)*

²¹ Yesu asakai asu nala vi, u lazai ubana a ilyuci i Taya n Sida.

²² An u rawai, uka u aza a Ka'ana† roku uza da wari pini na ndishi u tuwai ara ne n u salasi, “Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va! Ityoni i cingi i shadangu de makere ma va.”

²³ Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwai a folo yi, “Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salasi.”

²⁴ Yesu danai, “Adama a aza a Isara'ila da koshi a suku mu. A'a tā tyoku u ushiga u ncon n da n puwain.”

²⁵ Aku uka vi tuwai ara ne u kudangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, ɓanga mu!”

²⁶ U wushunku yi, “Dere da vuma u bidya ilikulya i mmuku u naka nshe wa.”

²⁷ Uka vi danai, “Nala wari Asheku, shegai nshe n tsu lya tā agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpusa.”

²⁸ U wushunki uka vi, “Uka, va tā n upityanangu u pige, ma yanka vu tā ili i'ya vu danai n yanka vu.” Dere u ulapa u uwule u nala vi u da makere ma ne ma tanai.

*Yesu tanasai ama ushani
(Marku 7:31-37)*

²⁹ Pini nala, Yesu asakai asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushiva ku Galili, u yuwai a kagidali ka masasa u dusuki.

³⁰ Kakuma ka ama ka tuwai a tuko yi awunu ushani n aza da ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumba, n aza a mɓala icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tanasa le gbā.

³¹ Ya dem wari a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza da ikyamba i le i soi, a tanai. Awunu a ka wala. Arumba kpam a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem wari ucikpalasa Kashila ka aza a Isara'ila.

*Yesu lyatangi ama azu a nishi
(Marku 8:1-10)*

³² Yesu isai atoni a ne a asu u te, u tonuko le, “Ma pana ta asuvayali i ama a na yi. A'a ta kabolo na mpa ara kain tatsu da pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n asaka le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpa a ure a'ayin a da a ka gono a kuwa wa.”

³³ Atoni a ne a wushuki, “Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsara ilikulya i'ya tsa lyatangu kakuma ka ama ka na ki?”

³⁴ Yesu wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A wushuki, “I shindere i'ya n adan a shawu kenu.”

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba.

³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashila. U jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne, aku a pecikei ama yi.

³⁷ Ya dem takuma ta hal u cuwai. Aku atoni yi a cirangi abuwu a da a buwai vi hal a shadangi mbana n pige n shindere.

³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a da a takumai iburodi yi, bamu gbam n aka na mmuku.

³⁹ An Yesu asakai ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgbanai kushiva. U tuwai u cipai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16

*Azapige a wecikei ukunosavu
(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)*

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuwai ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsara u wenike le an Kashila ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunku le, “A'ayin a da i wenei kaara ka rukpa, i tsu dana ta 'Usana wa lobono ta, kpaci i wene ta zuba u shilamgbanai.’

³ N usana kpam i wene baci zuba u shilamgbanai aku u tuwai u limanai, i tsu dana ta, “Ara wa ro ta.” I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuda i reve kalen ka le wa.

⁴ Ama a cingi n aza a ukpada u upityanangu u a'ayin a na a wecike ta iryoci, shegai a ka naka iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi.” Aku Yesu asaka le u lazai.

*Kiranai n uwenishike u da bawu wari dere
(Marku 8:14-21)*

⁵ An atoni a Yesu a pasamgbanai upashi u kushiva, a asansai a bidya burodi wa.

⁶ Yesu tonuko le, “Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.”†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, “U kana ta u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa.”

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tono, aku u wece le, “Ndya i zuwai ya dansa utyoku u de a ukuna u da bawu i'ari n burodi? Upityanangu u de u gusa ta.

⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Cibai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpam cibai hal i cirangi abuwu a da a buwai mbana ushani.

¹⁰ Nida ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n da i shadangi n abuwu a da a buwai?

¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka da wa. Ndya i zuwai i kpada ureve? Tonuko da ma tonuko da i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.”

¹² A makorishi a tuwāi a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u kaḅan u Afarishi n aza a Sadusi.

Bituru danai Yesu da Kawauwi
(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walāka, an a rawai a kaḅon ka kārī evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, “Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mārī?”

¹⁴ Aku a wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuḅugi ḁa. Aza roku a danai avu Iliya ḁa, aza roku a danai avu Irimiya ḁa, aza roku kpam a danai avu uza u te ḁa a asuvu a ntsumate n cau.”

¹⁵ Aku u wece le, “Eḁa tani, ya ya dansa mārī?”

¹⁶ Simo Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashilā Uza u Uma.”

¹⁷ Yesu danai, “Avu uza u unā u shinga u ḁa vārī, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u vā u zuba u ḁa u wenike vu uza ḁa mārī.

¹⁸ Adama a nala, ma isā vu tā Bituru; wata, ‘Katali.’ A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a vā, kpam ucira u ukpā wa varangu ka wa.

¹⁹ Ma nākā vu tā nkukpunku n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va aṣākā uza roku u yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa aṣākā a yain i'ya wa. Ili i'ya va aṣākā uza roku u yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa aṣākā tā a yain i'ya.”

²⁰ Aku Yesu ronoī atsuvu a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

Yesu danai tyoku ḁa wa kuwā
(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Pini nala, Yesu gitāi utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwā ya gitā n eyi. U danai, “U kḁānā tā n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n adarākpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu tā n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yāngā n uma.”

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, “Aṣākā icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashilā ka aṣākā ili i nala yi i gitā n avu wa.”

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, “Kanangasi,* baṣā dan nā mpa! Va kḁangu mu tā uyan ili i'ya Kashilā ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma ḁa wārī, tyoku u Kashilā ḁa wa.”

²⁴ Aku Yesu tonukoi atoni a ne, “Uza ḁa baci wa ciga u woko katoni ka vā, u kḁānā tā u nani kaci ka ne. U kḁānā tā kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu.

²⁵ Kpaci uza ḁa baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba tā u ḁa. Uza ḁa baci u nambai uma u ne adama a vā, wa tsarā tā u ḁa.

²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsarā likimba u na gbā, aku u namba uma u ne? Nɗya kpam vuma wa fuda wa tsupa tsarā u wauwa uma u ne?

²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwā tā n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain.

²⁸ Mayun n tonuko ḁa, aza roku a ḁa pini a asuvu a ḁe n gogo-na naha, a ka kuwā wa, she a wene mu utuwā n tsugono tsu vā mpa Maku ma Vuma.”

17

Uyansaka u Yesu
(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru kaḅolo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwāi a zuba u masasa ma ugadi a rongoi ḁe utyoku u le.

* **16:23** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalāpansi.

² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi.

³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

⁴ Aku Bituru danai, “Asheku, u lobono ta an tsari pini na! Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.”

⁵ Tyoku da wari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimba le. A panai kalagatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi. Pana ka ni!”

⁶ An atoni a ne a panai kalagatsu ki, aku uwonvo u kana le hal a rukpai a varai upetiwa'eshi u le a iyamba.

⁷ Aku Yesu tuwai u sawa le, u danai, “Yangai, kotsu i pana uwonvo wa!”

⁸ An a gadigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a da mpa, Maku ma Vuma, n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, “Ndya i zuwai awenishiki a Mele a danai u kana ta Iliya tuwa kahu Kawauwi?”

¹¹ Aku u tonuko le, “Mayun da, Iliya wa tuwa ta u fobuso ili gba.

¹² N tonuko da, eyi u tuwa de, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku da u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba.”

¹³ Pini nala, da atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u da wa dansa n ele.

Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi

(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakuma ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuwai u kudangi a kapala ka ne,

¹⁵ u danai, “Asheku, pana asuvayali a maku ma va! Wa ta n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi ta a asuvu a akina ko a mini.

¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunu tsara a tanasa yi, shegai uza wa la u fudai u tanasa yi wa.”

¹⁷ Yesu tonuko le, “Eda i ryagbaja ta, kpam i'a n upityanangu wa. Hal ubana nwere da ma rongo n ada? Kpam hal ubana nwere da ma fuda ma kawunku n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

¹⁸ Aku Yesu baranai ityoni yi, aku i asakai maku mi. Kute-kute, maku mi ma tana.

¹⁹ An Yesu wari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wece yi, “Ndya i zuwai tsu tsu kpada uwutukpa ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u de u gusa ta. Mayun n tonuko da, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda ta i tonuko masasa ma na, 'Muda pini na vu gono nide,' kpam she ma muda. Ili i'a la ya kpada uyan wa. [

²¹ Iacun i ili i na yi ya wuta wa she n kvasu n kakuli koshi.”] *

Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne

(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke ta Maku ma Vuma a akere a ama.

²³ A ka wuna yi ta, shegai kain ka tatsu wa 'yanga ta a ukpa.” Aku atoni yi a shadangi n unambukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

* **17:21** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 21.

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza ɗa a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, “Kawenishiki ka ɗe ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?”

²⁵ Bituru wushunku le, “U tsu tsupa ta.”

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa unā u dana ukuna, Yesu tonuko yi, “An ya ngono n tsu kidaga utafa, ama a le ko gai amoci?”

²⁶ Aku Bituru danai, “Amoci a ɗa.”

Yesu tonuko yi, “U kana la vi ama a le a tsupa utafa wa.

²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci unā u ne, va wene ta ukebe u azurufa u pige u te‡ pini a asuvu u ɗa u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u ɗa vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba

(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?”

² Yesu isai maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le.

³ U danai, “Mayun n tonuko ɗa, u kana ta i savaɗa i woko tyoku u mmuku n kenu, tsara i uwa a tsugono tsu zuba.

⁴ Adama a nala, uza ɗa baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵ “Kpam uza ɗa baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi

(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza ɗa baci u zuwai uza u kenu gba a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi ta tsulobo a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷ “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u ɗa wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gitā ta, shegai ter n uza ɗa wa zuwa u gitā vi.

⁸ Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kidamgbana ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu ka te tsara vu barakpa, n u ɗa va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a ɗa bawu a ka kotso.

⁹ Keshi ka vunu ka zuwa vu baci unyushi, foɗo ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu barakpa n keshi ka te, n u ɗa va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a ɗa bawu a ka kotso.”

Agisani a macon ma ma puwain

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yesu doku ta u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na mi wa. N tonuko ɗa, a'a ta n atsumate a zuba a ɗa a ka rongo n Tata u va u zuba.” [

¹¹ Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n wauwa i'ya i puwain.]*

† **17:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ‡ **17:27** Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. * **18:11** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 11.

¹² “A dana kaliniki ka na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa asaka ta amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi na n lini a kagidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi.

¹³ U wene baci ma, n tonuko da, wa la ta upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n da bawu n puwain vi. ¹⁴ Nala dem wari n Tata u de uza da wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwan wa.”

*Uza roku u nusuka vu baci
(Luka 17:3)*

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunu u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u de ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi de la vi a ure.

¹⁶ Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu ta udani u da Tagarada u Kashila u danai, ama a re ko ama a tatsu a da a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ◇

¹⁷ U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza da bawu u wushuki n Kashila, ko kpam yavu kawushi ka utafa.”

Ubishinka ko kpam u'asaka uyan

¹⁸ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka a yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta i'ya.

¹⁹ “Kpam i'ya baci ama a re a de a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kavasu, Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da ta i'ya.

²⁰ Kpaci asu u da baci ama a re ko ama a tatsu a bolongi a asuvu a kala ka va, ma ta pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

²¹ Pini nala, Bituru tuwai ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u va u lya baci kelime n uyansaka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?”

²² U wushuki, “Kushindere ka wa, shegai kushindere kadofo amangatat-sunkupa.

²³ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tono agbashi a ne.

²⁴ Tyoku da wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza da magono mi ma tono ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000).†

²⁵ Kagbashi ki ka n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gba ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

²⁶ “Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gba i'ya va tono mu.’

²⁷ Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpam u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpam ikebe yi wa.

²⁸ “Tyoku da kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza da wa tono ikebe i azurufa amangatawun (100).‡ Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, ‘Tsupa mu i'ya ma tono vu!’

◇ **18:16** U.Ml. 19:15. † **18:24** Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ‡ **18:28** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²⁹ “Aku kagbashi ki ka kuḍangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya va tono mu vi.’

³⁰ “Shegai kagbashi ka kagita ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a ḍa u tsupai kutan ki.

³¹ An agbashi a ḍa a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba ta cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

³² “Aku magono ma isaḍi kagbashi ka kagita ki u tonuko yi, ‘Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n asansa n i'ya ma tono vu, aku n tonuko vu vu asaka she vu tsupa wa vi.

³³ She vari vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku ḍa n pana vu iyali.’

³⁴ Magono mi ma yan ta upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsara a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a ḍa u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tono yi.

³⁵ “Magono ma nala mi ma yan ta i'ya Tata u va uza ḍa wari a zuba wa yanka ḍa i 'yuwan baci ucimbusuka atoku a ḍe a asuvu a atakasuvu a ḍe.”

19

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo (Marku 10:1-12; Luka 16:18)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u asakai Galili u banai a uḅongu u Yahuda a upashi u Agata u Arudu.

² Kakuma ka ama ushani ka tono yi, u tanasai aza a mballa a le.

³ Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a ḍa, “Mele ma wushunku vuma u asaka uka u ne a ukuna u ḍa baci dem u wenei u yanyi?”

⁴ Yesu wushuki, “I yan ta kaneshi a Tagarada u Kashila an Kashila ka yain likimba, ‘U yan le ta vali n uka.

⁵ Ili i'ya i zuwai vali wa asaka tata u ne na mma u ne u padara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko ta uza u te.’ ♦

⁶ A ka yan kpam ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa.”

⁷ Afarishi yi a wece yi, “Ndya i zuwai Musa nakai Mele u da uza u naka uka u ne tagarada u upece iyolo aku u asaka yi u wala?”

⁸ U wushuki, “Asaka ḍa Musa asaka ḍa i peci n aka a ḍe adama a ḍa i ryagbajai i kpadai upana uwenishike u Kashila, shegai a kagita Kashila ka wushuku n ukuna u nala wa.

⁹ Kpam n tonuko da, uza ḍa baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a ḍa baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi.”

¹⁰ Atoni a ne a tonuko yi, “Nala baci wari a mere ma vali n uka u ne, wa laka ta la vi uza u rongo bawu u zuwai uka.”

¹¹ U wushuki, “Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza ḍa Kashila ka nakai u ḍa.

¹² Ukuna u ḍa pini u ḍa wa zuwa aza roku a kpada uzuwa aka. Aza roku a matsa le ta a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le ḍe, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpam a bidiga ta kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza ḍa baci dem uwenishike vi u kana, she u wushuku n u ḍa.”

Yesu na mmuku n kenu (Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

♦ 19:5 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 2:24.

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsarā u tadanku le akere u yanka le kavasu, aku atoni a ne a ɓaranai ama yi a asaka yi udamgbarasa.

¹⁴ Shegai u danai, “Asakai mmuku n kenu n tuwa ara va, kotsu i fishinka le wa. Ama da a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba.”

¹⁵ An u tadanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsari

(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwai ara Yesu u wece yi, “Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsarā uma u da bawu wa kotso?”

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Ndy a zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashila ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsarā uma u da bawu wa kotso, u kana ta vu naka mele ma ne tsupige.”

¹⁸ Kalobo ki ka wecikei, “Ucun u mele ma eni?”

U wushuki, “Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa.

¹⁹ Naka mma n tata u vunu karinga. ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’ ” ♦

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ma yansa ta ili i nala yi gba. Ndy a kpam i buwai i'ya i gain n yain?”

²¹ U wushuki, “Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gba i'ya vari n i'ya, vu banga aza a unambi n ikebe yi, va yan ta n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwa vu woko katoni ka va.”

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unamgbukatsuma cika. Kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, “Mayun n tonuko da, wa wuyana ta uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba.

²⁴ N tonuko da, wa laka ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a wecikei, “Ya wa uza da wa tsara iwauwi?” †

²⁶ U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fuda wa yan i'ya la vi, shegai Kashila ka fuda ta ka yan ko ndya wa.”

²⁷ Bituru tonuko yi, “Tsu asaka de gba ili i'ya tsari n i'ya tsara tsu tono vu, ndya wa tsa tsara?”

²⁸ U tonuko le, “Mayun n tonuko da, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, eda aza da i tono mu, ya dusuku ta dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada.

²⁹ Gba uza da baci u asakai i'ya wari n i'ya adama a va; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi ta i'ya hal kadofo amangatawun (100). Wa tsara ta kpam uma u da bawu wa kotso.

³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza da a'ari aza a kagita a ka woko ta aza a makorishi, ama kpam ushani aza da a'ari a makorishi a ka woko ta aza a kagita.”

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

¹ An Yesu wari a utono tyoku da tsugono tsu zuba tsari, u da, “A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi. † Kain ka te n kpasani, u wutai tsara u boli azamaninga aza da a ka yanka yi manyan a kashina ka ne.

♦ 19:19 Uwt. 20.

² U wushuku t̄a wa tsupa le ikebe i uliv̄a; wata, ukebe u azurufa u te.* Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

³ “An kaara ka gadigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili.

⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le t̄a ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci.

⁵ A lazai a ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpam, u doku t̄a dem u yain nala.

⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndyā i zuwai ara ya liv̄a bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu tsar̄a uza d̄a u bidya tsu manyan wa.’

‘Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka v̄a.’

⁸ “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Is̄a azamaninga yi vu tsupa le. Git̄a vu tsupa aza d̄a n korusoi ubidya ubana a asu u aza a kagita.’

⁹ “An azamaninga aza d̄a a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuw̄ai uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa u te.

¹⁰ An aza d̄a a git̄ai manyan ili i kpasani a tuw̄ai uwusha i le, ya dem zuwa t̄a uma u d̄a wa tsar̄a i'ya i lai i aza a nid̄e. Shegai gb̄a le a nak̄a le dere tyoku u aza a kagita.

¹¹ An a nak̄ai ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi,

¹² ‘Aza d̄a a korusoi utuw̄a manyan ma ulapa u uwule u te u d̄a koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n̄ atsu. Kpam tsu liv̄a t̄a a manyan a kaara ka shen.’

¹³ “Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, ‘Uza u v̄a, n ryafa d̄a wa. N tsupa d̄a t̄a dere tyoku d̄a tsu zuwamgbana i.

¹⁴ Bidya ukebe u vunu vu wala! Ma ciga t̄a n tsupa aza d̄a n korusoi ubidya dere tyoku d̄a n tsupa d̄a.

¹⁵ Ma yan t̄a ili i'ya ma ciga n ikebe i v̄a. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?’ ”

¹⁶ Aku Yesu danai, “Nala w̄ari. Uza u kagita wa woko t̄a a makorishi, uza u makorishi kpam u woko uza u kagita.”

*Yesu doki u danai tyoku d̄a wa kuwa
(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ An Yesu w̄ari nwalu ubana a Urishelima, aku u is̄ai Kupanamere vi paki, u tonuko le,

¹⁸ “Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke t̄a Maku ma Vuma a akere a ad̄arakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kid̄aga yi t̄a uguna u ukp̄a.

¹⁹ Aku a nak̄angu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga t̄a a kain ka tatsu.”

*Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya
(Marku 10:35-45)*

²⁰ Aku mma u mmuku n Zabidi u tuw̄ai ara Yesu na mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kud̄angi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

²¹ Yesu wece yi, “Ndyā va ciga n yanka vu?”

U danai, “Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va as̄ak̄a mmuku n re n v̄a n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugul̄a u vunu?”

²² Shegai Yesu wushunku le, “I reve kalen ka ili i'ya ya wecike vi wa. Ya fud̄a ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?”

* **20:2** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6̄anga.

Alobo yi a wushuki, “Tsa fudā tā.”

²³ Yesu wushunku le, “Mayun dā ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fudā ma dangasa uza dā wa dusuku a ulyaki u vā ko a ugulā u vā wa. Asu u nala vi u ama dā Tata u vā u fobusukoi u dā.”

²⁴ An atoni kupa a dā a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi.

²⁵ Yesu isai atoni yi gbā a asu u te, u tonuko le, “I reve tā ngono ma Awulawa a tsu wenike tā ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan tā manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama.

²⁶ Shegai ugan nala gitā n adā wa. Uza dā baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma dē, u kaṅā tā u woko kagbashi ka dē.

²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka dē, u kaṅā tā u gbashika dā.

²⁸ Ko mpa gbam Maku ma Vuma n tuwā adama a dā ama a ka gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpam n naḳā uma u dā wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le.”

*Yesu tanasai arumbā ama a re
(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wutā a Jeriko, kakumā ka ama ushani ka tono le.

³⁰ Arumbā ama a re a dā a'ari ndishi a ikengi i ure a panai a da Yesu dā wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³¹ Aku kakumā ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³² An Yesu panaka le, aku u shamgbai, u wece le, “Ndyā ya ciga mu n yanka dā?”

³³ A wushuki, “Asheku, tsa ciga tā tsu wene asu!”

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

*Yesu uwai a Urishelima
(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)*

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum.† Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le.

² U tonuko le, “Walai i bana a une u dā wari a kapala. I rawa baci dē, ya cina tā maku ma makparyagi na mma u ne. I tatsukpa n dā i tuko. ³ Uza roku u wece dā baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n dā, i tonuko yi, ‘Asheku a dā a ka ciga n dā.’ Kute-kute wa asakā dā tā i laza nā n dā.”

⁴ Nala u gitā tā tsarā a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

⁵ “Tonukoi aza a Sihiyona:†*

‘Magono ma dē ma la ma tuwā!

Uza u uvakunku kaci dā, wa walaka makparyagi.

Wari a utuwā a zuba u maku ma makparyagi.’ ” ◇

⁶ Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain.

⁷ A tukoi maku ma makparyagi mi nā mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwai.

⁸ Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpam a kodusoi avuku a ndanga a polusoi a ure.

* **21:5** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **21:5** Zak. 9:9.

⁹ Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpam a tono yi a kucina n a salasi,

“Hosana,[†] cikpalai Maku ma Dawuda!”

“Kashila ka zuwuka yi unā u shinga, eyi uza da wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!”

“Hosana, cikpalai Kashila!”

¹⁰ An Yesu uwai a Urishelima, gba ama a shadangi n ipeli. A wecikei, “Ya kumbu vuma u na vi?”

¹¹ Aku kakuma ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

¹² Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashila, aku u lokoi gba aza da a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gba iteburu i ama da a ka savaɗasa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpam ikirika i aza da a ka dengishe ntambara.

¹³ U tonuko le, “A korongu ta a Tagarada u Kashila a da, ‘A ka isa ta kuwa ku va kuwa ku kvasu.’ Shegai i gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka.”

¹⁴ Arumba n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u tansa le.

¹⁵ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kpam mmuku ma cikpalasa yi pini a Kuwa ku Kashila ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gba ili i nala yi i zuwai adarakpi a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

¹⁶ Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbam ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?”

U wushunku le, “N pana ta. Kotsu i taɓa ukaneshi a Tagarada u Kashila wa, a asu u da u danai, ‘Kashila, vu wenishike ta mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishipe a icikpali?’” ◇

¹⁷ Aku u lazai u asaka ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

Yesu yankai madanga ma kapopi unā

(Marku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kana yi cika.

¹⁹ U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, “Va doku va matsa ilimaci kpam wa!” Kute-kute madanga mi ma ekpei.

²⁰ An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, “Niɗa madanga mi ma ekpei gogo?”

²¹ U wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda ta dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbam i'ya i lai la. Ya fuda ta i tonuko masasa ma na, ‘Wala ba vu rukpa a mala.’ I'a baci n upityanangu, nala wa woko.

²² I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecikei a'ayin a da baci i yain kvasu.”

A yain malala ma ucira u Yesu

(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yesu gonoi a Kuwa ku Kashila u gitai uwenishike. Aku adarakpi a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u da va yanska ili i na yi? Kpam ya naka vu u da?”

[†] 21:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ◇ 21:16 Ishp. 8:2.

24 U wushunku le, “Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonuko da ta tyoku da n tsarai ucira u da ma yansaka ili i na yi.

25 Ya nakai Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashila ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u da u wutai,’ wa dana ta, ‘Ndya i zuwai bawu i wushuki n eyi?’

26 Tsu dana baci, ‘A asu u ama da u wutai,’ tsa pana ta uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

27 Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko da uza da u naka mu ucira u da ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m alobo ama a re

28 Yesu danai, “Ma yanka da ta alabari a vuma roku uza da wari na mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’

29 “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

30 “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana ta,’ shegai u bana wa.

31 “A asuvu a mmuku n re n na mi, ya nakai tata vi karinga?”

Aku adarakpi na nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagita ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, awushi a utafa n ashankala a ka uwa ta a tsugono tsu Kashila kahu eda i uwa.

32 Yahaya Kalyubugi tuwa ta tsara u wenike da ure u da ya tsara uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku ta. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpadai ukpatala i asaka ure u de kpm i wushuku n eyi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi

(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gawai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpm kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakai acimbi a roku haya, eyi kpm u lazai nwalu.

34 An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

35 “Shegai acimbi yi a kana agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpm a varasa yi n atali hal u kuwai.

36 Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku da a yankai aza a kagita yi.

37 Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa ta ko a ka wene karinga ka ne.

38 “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya ta agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko ta ka tsunu!’

39 Aku a kana yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

40 Yesu wecei adarakpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwa baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”

41 Aku a wushuki, “Wa wuna le ta, aku u naka aza roku kashina ki, aza da a ka naka yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a da a gain.”

42 Yesu tonuko le, “Nala wari, i yan ta kaneshi u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u da u danai:

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi, kpam ili i majiyan i'ya ara tsunu.’[◇]

⁴³ “N tonuko dā ukuna u mayun, a ka bidya t̄a tsugono tsu Kashilā ara dē a nākā aza dā a ka yan ili i'ya Kashilā ka ciga a tsugono tsu ne.

⁴⁴ Vuma dā u rukp̄ai a katali ka na wa koduso t̄a, kpam uza dā katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa t̄a yuku-yuku.”[‡]

⁴⁵ An adarākpi a pige n Afarishi a panai alabari a dā u yansāka le, aku a revei an n ele dā wa yan.

⁴⁶ A ka ciga a k̄anā yi, shegai a ka pana t̄a uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku t̄a Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo

(Luka 14:15-24)

¹ Yesu doki u yain manyan n alabari tsarā u wenishike ama,

² “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: A yan t̄a magono ma roku uza dā u fobusukoi maku ma ne abiki a iyolo.

³ U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gitā abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isā ama yi, shegai a 'yuwain utuwā.

⁴ “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama dā n libanai vi a fobuso dē abiki yi. A kida t̄a anaka a shinga a dā n lakai uciga a fobuso inyama yi. Tuwāi a asu u abiki vi.’

⁵ “Shegai aza dā u libanai vi a tuwā wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden.

⁶ Aza roku kpam a k̄anāi agbashi yi a lapa le, a wunai.

⁷ Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magalākā yi kpam a runukpa ilyuci i le.

⁸ “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso dē afobi a abiki a iyolo yi. N libana t̄a ama, shegai a ratsa a tuwā wa.

⁹ Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza dā baci dem i wenei i libana yi u tuwā a asu u abiki vi.’

¹⁰ Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a bolomgbonoi gbā aza dā a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shadangi n amoci.

¹¹ “An magono mi ma tuwāi tsarā u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza dā bawu u ukai aminya a shinga.

¹² U wece yi, ‘Avu, nida bawu vu ukai aminya a shinga utuwā a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fuda u dana ko ili wa.

¹³ “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutalā yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka s̄a pini n ulumusa u a'anga adama a mbāla.’

¹⁴ “Mayun dā, a libana t̄a ama ushani, shegai kenu dā a dangasai.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa

(Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Aku Afarishi a bolomgbonoi kaci tsarā a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsarā ili i'ya a ka k̄anā yi n i'ya.

¹⁶ Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve t̄a avu vuma u maci u dā, kpam va wenishike t̄a ili i shinga i ure u Kashilā. Vu bidya t̄a ya dem unā u te, ko ya tani baci wari.

[◇] 21:42 Ishp. 118:22-23. [‡] 21:44 Akorongi a cau a roku aza dā a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa t̄a makpanda ma 44.

¹⁷ Tonuko tsu uyawunsa u vunu. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa† magono ko tsu kpaḍa utsupa?”

¹⁸ U reve ta uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Eḍa aza a maci a kaḅan! Nḍya i zuwai ya ciga i wanda mu?”

¹⁹ Wenike numu ukebe u azurufa* u ḍa i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi.

²⁰ U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kaḅi pini?”

²¹ Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Naḅaḅa Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashilaḅa kḅam i naḅaḅa yi ili i'ya i'ari i Kashilaḅa.”

²² An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a aḅaka yi.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpa

(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yangā a ukpa a kuwaḅa baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwai ara Yesu a wece yi,

²⁴ “Kawenishiki, Musa dana ta, ‘Vuma u kuwaḅa baci bawu mmuku, u kaḅa ta utoku u ne u sotuku uka vi tsaraḅa u matsaka yi mmuku.’ ◇

²⁵ A yan ta ama a roku ama a shindere uza n utoku aza ḍa a rongoi pini na. Uza u kagitaḅa u zuwai uka, shegai u kuwai bawu maku, aku uza u ire u sotuki maraḅa mi.

²⁶ Eyi dem u kuwai bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem maraḅa mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gba.

²⁷ A makorishi, uka vi dem u kuwai.

²⁸ Kashilaḅa ka 'yangasaḅa baci akushe, uka u yai u ḍa wa woko? Kpaci u wolo ta ama a shindere a le gba.”

²⁹ U wushunku le, “Eḍa i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarada u Kashilaḅa u danai wa, kḅam i reve n ucira u Kashilaḅa wa.

³⁰ A'ayin a ḍa baci akushe a 'yangai, a ka yan iyolo ko kḅam a wutukpa iyolo wa. A ka woko ta tyoku u atsumate a zuba.

³¹ Mayun ḍa i yan ta kaḅeshi u ili i'ya Kashilaḅa ka danai a ukuna u u'yangā u ukpa.

³² Kashilaḅa ka dana ta, ‘Mpa Kashilaḅa ka Ibirahi, n Kashilaḅa ka Ishaku, n Kashilaḅa ka Yakubu.’ ◇ Kashilaḅa aya Kashilaḅa ka aza a uma, shegai ka akushe wa.”

³³ An kakumaḅa ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

Mele ma ma lai ugbonguro

(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ An Afarishi a panai a ḍa aza a Sadusi a fuda a wushuku wa, aku a bolomgbonoi.

³⁵ Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u matsai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

³⁶ “Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?”

³⁷ U wushuki, “ ‘Ciga Magono ma Zuba Kashilaḅa ka vunu n katakasuvu ka vunu gba. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gba.’ ◇

³⁸ Mele ma kagitaḅa ma la vi ma kḅam ma lai ugbonguro.

³⁹ Mele ma ire dem unā u te ḍa mari: ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku ḍa va ciga kaci ka vunu.’ ◇

* **22:19** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ **22:24** U.Ml. 25:5-6.
◇ **22:32** Uwt. 3:6. ◇ **22:37** U.Ml. 6:5. ◇ **22:39** Adkp. 19:18.

⁴⁰ A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u ntsumate wari.”

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le,

⁴² “Uyawunsa u eni u da i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?”

A wushuki, “Ma Dawuda ma.”

⁴³ Aku u tonuko le, “Niɗa Dawuda isa yi ‘Asheku’? Kulu Keri ku zuwa ta Dawuda danai,

⁴⁴ “‘Magono ma Zuba ma tonuko ta Asheku a va:

Dusuku a ulyaki u va

hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.’ [◇]

⁴⁵ “An u wokoi Dawuda isa yi Asheku, niɗa kpam wa woko maku ma ne?”

⁴⁶ Ko uza u fuda u wushunku yi wa, kpam ko uza u wuta karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu nakai azapige a roku unyushi

(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

¹ Yesu tonukoi kakuma ka ama ki kaɓolo n atoni a ne,

² “Awenishiki a Mele n Afarishi a'a ta n ucira u da a ka tonuko da ili i'ya Mele ma Musa ma danai.

³ Adama a nala, i toni i'ya a wenishike da, shegai kotsu i yain tyoku da ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau da n i'ya a tsu yansa.

⁴ A tsu tadamu ta ama ucanga u araji u da bawu a ka fuda a ka canga. Kpam a tsu dambula gɓam a dana asaka a banka majubu a banga le ucanga wa.

⁵ “A tsu yan ta ili i shinga tsara ama a wene le. Kpam ya dem u tsu sira ta alawu a da a'ari n Kadyanshi ka Kashila, shegai alawu a Afarishi a la ta ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la ta dem ugbonguro.

⁶ A la ta uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata a Kashila.

⁷ Kpam a'a baci a kuden, a tsu la ta uciga ama a danasa le n kala ka karinga; wata, ‘Kawenishiki.’

⁸ “Shegai eda she i asaka uza u isa da ‘Kawenishiki’ wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpam atoku a da i'ari.

⁹ Kpam kotsu i isa uza n kala ka karinga ‘Tata’ a likimba wa, kpaci Tata u te u da i'ari n u da uza da wari a zuba.

¹⁰ Kotsu i asaka uza u isa da ‘Uzakuwa’ wa, kpaci Uzakuwa u te da; wata, Kawauwi.

¹¹ Uza da baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku.

¹² Uza da baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi ta kenu. Uza da kpam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi ta uzapige.

¹³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaɓan! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eda i uwa a tsugono tsi wa, i asaka tani aza da a ka ciga uwa a uwa wa. [

¹⁴ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaɓan! Eda aza da i tsu lya ucanga u nra na n a'uwa a le, i yain kpam kavasuu ka ugadi tsara ama a wene da. A ka yan da ta mavura cika ma ma lai ma aza da a buwai.]*

¹⁵ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaɓan! Kpaci i tsu pasamgbana ta mala i bana a iyamba i mbari tsara i zuwa uza u te u woko

[◇] 22:44 Ishp. 110:1. * 23:14 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 14.

katoni. A'ayin a ɗa baci i tsarā yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la ɗa cika.

16 “Ter ɗe eɗa aza ɗa ya tonon ama, dana arumba a ɗa i'ari! I da, ‘Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashila a'ayin a ɗa a ka ya kazuwamgbani, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u ɗa wari a Kuwa ku Kashila ki, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki mai.’

17 “Eɗa arumba a gbani, atengeshi. Nɗya wa ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashila ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi?

18 Kpam i danai, ‘Ama a tsina baci n asuɗaraka, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asuɗaraka vi, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki.’

19 “Icun i urumba u eni u ɗa wa la! Nɗya wa ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asuɗaraka u ɗa u zuwai kune ki kari uwulukpi?

20 Adama a nala, uza wa tsina baci n asuɗaraka, tsina ɗa la vi wa tsina n u ɗa n kune ku kari pini a zuba u ne.

21 Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashila, tsina ɗa wa tsina n ka hal n Kashila ka ka rongo pini vi.

22 Uza u tsina baci kpam n zuba, u tsina ta dem n karatsu ka tsugono tsu Kashila n uza ɗa u dusuki pini.

23 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗa aza a maci a kaɓan! I tsu naka ta Kashila ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsarai, hal gbam n icanga i awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gba. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashila mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kaɓolo n i nide yi.

24 Eɗa arumba a ɗa ya tonon ama, i'a ta tyoku u vuma ɗa u sherei mini ma uso ma ne tsarā u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u soɗugi karakuma!†

25 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗa aza a maci a kaɓan! I tsu za ta kucina ku nko n ɗe n apara a ɗe, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n ili i'ya i tsarai a asu u uryafusa ama n i'ya ya zuwa ɗa i pana kayanyan koshi.

26 Eɗa Afarishi arumba a ɗa! Gitai ve i zai asuvu a nko yi n apara yi, kateshe ki kpam ka yan ta sarara!

27 Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗa aza a maci a kaɓan! Tyoku u asaun a ɗa a kalai pun ɗa i'ari. A tsu yan ta n tsulobo a kateshe, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai.

28 Nala dem i'ari, i lobono ta uwundya a kateshe, shegai asuvu a ɗe a'a ta ushadangi n ikuna i maci i kaɓan n tsicingi.

29 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗa aza a maci a kaɓan! I tsu yanka ta ntsumate a asu u kacida ka shinga, kpam i tsu kala ta asaun a aza a maci.

30 I da, ‘A da baci tsari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsarā tsa banga le uwuna ntsumate wa.’

31 “Adama a nala i varangu ta kaci ka ɗe an i danai eɗa mmuku n tsikayat ma aza ɗa a wunai ntsumate n ɗa i'ari.

32 Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n ɗe n gitai vi!

33 “Eɗa a'eku na mmuku ma a'eku! Nida ya yan i dana ya wura a uvarangu ɗa a akina?

34 Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a ɗa la ma sukunku ɗa. Ya wuna ta aza roku a le, ya vara ta aza roku ikusa a mawandamgbani. Aza roku

† 23:24 Yesu dana ɗa u danai, “I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige.”

tani ya bawan le ta a agata a Kashila hal i tono le ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura.

³⁵ Adama a nala, Kashila ka yanka da ta mavura adama mpasa m aza da i wunai bawu unyushi. Eda aza a Yahuda i gita ta i wunai Habila† vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza da i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila n asudarakpa.

³⁶ Mayun n tonuko da, ukuna u nala vi wa gita ta dem n aza da i'ari n uma gogo-na.”

*Yesu ciga ta Urishelima
(Luka 13:34-35)*

³⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eda aza a Urishelima! Ama a de a wuna ta ntsumate kpam a varasai atsumate a da a sukunku da. N tsu ciga ta n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain.

³⁸ Nala Kashila ka asaka Kuwa ku Kashila ku de, kpam ka woko ta bawu uza pini.

³⁹ N tonuko da, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a da ya dana, ‘Kashila ka zuwuka uza da wa tuwa n kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.’ ”

24

*A ka wacinsa ta Kuwa ku Kashila
(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Yesu asakai Kuwa ku Kashila ki u kana ure u lazai, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashila.

² Shegai u tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko da, ko katali ka te a ka asaka ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka wasa ta ka.”

*Kubari a kaci ka upana u ikyamba
(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)*

³ A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Kpam ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwa u vunu n ukotso u a'ayin a da a rawai?”

⁴ U tonuko le, “Kiranai kotsu i asaka uza u puwunsa da wa.

⁵ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kawauwi, kpam a ka puwunsa ta ama ushani.

⁶ Ya pana ta ukuna u kuvon n alabari a kuvon a da a ka tuwa, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gba ili i nala yi i kana ta i gita kahu makorishi ma tuwa.

⁷ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta aletsu, tsugono kpam tsa 'yangasaka ta tsugono. A ka yan ta a'ayin a kambulu kuten gbam wa. Iyamba ya gada ta a asu kau-kau.

⁸ Gba mballa ma ili i na yi ma ta tyoku u mballa ma kagita ka ilimaci i maku.

⁹ “Ama a ka kana da ta, a ka neke da ta tsara a yanka da mavura, kpam a ka wuna da ta. Gba ama a ka kovo da ta an u wokoi i wushuki na mpa.

¹⁰ Kpam ama ushani a ka asaka mu ta utono. A ka kpatalaka ta atoku a le kpam a 'yuwan atoku a le.

¹¹ Ntsumate n kaƙan ma tuwa ta ushani n lapanasa ama ushani.

¹² Tsicingi tsa tambura ta tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le.

¹³ Shegai aza da a kawunki hal ubana a makorishi, Kashila ka wauwa le ta.

¹⁴ A'ayin a da baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gba likimba n iyamba, a tonusukoi kpam gba aletsu, aku makorishi ma tuwa.

*Upana u ikyamba u pige
(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)*

¹⁵ “A'ayin a ka tuwā tā a da ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: ‘Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā.’ ◇ (Edā aza da ya yan kaneshi i reve ta kalen ka ili i na yi.)

¹⁶ A a'ayin a nala yi, u kaṅa tā aza a Yahuda a suma ubana a nsasa tsarā a lai.

¹⁷ Uza da wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upurā ucanga wa.

¹⁸ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa.

¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter de aka a da a'ari n atsuma, ko kpam aza da a'ari na mmuku n shili!

²⁰ “Yanyi kvasu a asu u Kashilā, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa!

²¹ Nala wa woko tā a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa.

²² Shegai Kashilā ka jebe de kakuma ka a'ayin ki; a da baci wari u yain nala wa, uza wā la wa yan uma wa. Shegai Kashilā ka jebe de a'ayin yi adama ama a ne a da u dangasai.

²³ A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko da tā, ‘Wundyai, Kawauwi ka la!’ Ko kpam uza roku wa dana tā, ‘Aya na!’ Kotsu i tono le wa.

²⁴ Awauwi a kaḅan na ntsumate n kaḅan a ka tuwā tā a yain iryoci kpam n ikunesavu. A ka zuwa tā ama a tono le, hal gbam n ama da Kashilā ka dangasai, hal gai wa yan baci nala.

²⁵ Panai, n rono da tā atsuvu gampa kahu ukuna vi u gita.

²⁶ “Uza roku u tonuko da baci, ‘Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,’ kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, ‘Wundyai, aya la ukpawin,’ kotsu i wushuku wa!

²⁷ Maku ma Vuma ma tuwā baci, ya dem wa wene yi tā, tyoku da ulada u tsu wuta a kasana ubana a kalivi.

²⁸ Asu u da baci kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi ma yan de evu i'ya.”

*Utuwā u Maku ma Vuma
(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)*

²⁹ “A'ayin a da baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute

“ ‘Kaara ka kimba tā,
kpam uwoto wa doku wa naka katyashi wa.

Atala a ka rukpusa tā,
a ka gada tā kpam ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.’ ◇

³⁰ “A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wuta tā a kalishi. Gba ama a likimba a ka sa tā adama a uwonvo. A ka wene tā Maku ma Vuma utuwā a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige.

³¹ Wa tutsuku tā atsumate a zuba a ne a kapala n mawura ma pige ma ukakaci, a ka bolomgbono tā aza da u dangasai ili i'ya i kaṅa a kasana ubana a kalivi n gadi ubana a daka; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a n nide.

*Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)*

◇ 24:15 Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11. ◇ 24:29 Isha. 13:10.

³² “Gogo-na rotsongusi a iryoci i maḡanga ma kapopi: A'ayin a ḡa baci i wenei atyangi a ne a liḡanai, aku a ka topo avuku, ya reve ḡa an ilyushi i yain evu.*

³³ I wene baci gba ili i na yi ya gitasa, kotsu i reve an a'ayin a yan ḡe evu n utuwa.

³⁴ N tonuko ḡa, gba ili i na yi ya git ḡa kahu ama ḡa a'ari n uma gogo-na a kuwusa.

³⁵ Zuba n likimba wa cimba ḡa, shegai kadyanshi ka va ka yan ḡa pini bawu utyoku.

*Uza reve kain ka ugono u Yesu wa
(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Uza wa la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne.

³⁷ A'ayin a ḡa baci Maku ma Vuma ma gono, ili gba ya woko ḡa tyoku ḡa i'ari a a'ayin a Nuhu.†

³⁸ A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwa, ama a rongo ḡa ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a kpatsu.

³⁹ A 'yanga ureve ili i'ya ya git wa, she na mini ma pige ma tuwai ma wunai ama gba. Nala wa woko a'ayin a ḡa Maku ma Vuma ma gono.

⁴⁰ A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya ḡa uza u te, a asaka uza u te.

⁴¹ Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya ḡa uza u te, aku a asaka uza u te.

⁴² “Adama a nala, she i rongo ufoḡusi, kpaci i reve a'ayin a ḡa Asheku a ḡe a ka tuwa wa.

⁴³ A ḡa baci uza u kuwa u revei a'ayin a ḡa kaboki ka tuwa, wari wa rongo ḡa ufoḡusi, wa asaka kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa.

⁴⁴ Eda dem u kana ḡa i rongo ufoḡusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono ḡa a'ayin a ḡa bawu i zuwai uma.

*Kagbashi ka shinga
(Luka 12:41-48)*

⁴⁵ “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpam kari n ugboji? Aya uza ḡa uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nakasa le ilikulya a'ayin dem.

⁴⁶ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsara ḡa katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne.

⁴⁷ Mayun n tonuko ḡa, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi ḡa u kirana n utsari u ne gba.

⁴⁸ Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko ḡa kaci ka ne uzakuwa u va wa gono gogo wa.

⁴⁹ Aku u git ḡa ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa kaḡolo n atoku a ne asoi.

⁵⁰ Uzakuwa vi wa tuwa ḡa a a'ayin a ḡa bawu u zuwai uma wa tuwa.

⁵¹ Aku uzakuwa vi u tasasa yi ikyamba n kaburu, u wutukpa yi kaḡolo n aza a maci a kaḡan, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

* 24:32 A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n tsu topo ḡa kahu usudugbi u yain.

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta nkere n roku ama kupa aza da a bidyai ncikalun le tsara a bana a kangu valisavu.

² Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a da, shegai ama a tawun a da a buwai vi a'a ta n ugboji.

³ Aza da a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun le, shegai a bana manivi ma roku wa.

⁴ Aza da kpam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun manivi a adele a le.

⁵ An valisavu vi u barakpai bawu u rawai go, aku a gitai agbadigi hal a lavutai.

⁶ “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u da la utuwa! Tuwai tsu kangu yi!’

⁷ “Nkere mi gba a 'yangai a fobusoi ncikalun le.

⁸ Aku aza da a'ari atengeshi yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma de kenu, kpaci ncikalun tsunu ma cimba de.’

⁹ “Shegai a wushunku le, ‘Tsara n ma ma rawa tsu gba tsunu wa. Walai i bana a asu u aza da a ka dengishe i tsilaka kaci ka de.’

¹⁰ “A'ayin a da nkere n tawun mi a laza i ba a tsila manivi mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n da mari ufofusi vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi kabolo n valisavu vi. Aku a gidaki utsutsu.

¹¹ “A'ari pini, aku nkere n nide mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa! Kukpunka tsu utsutsu!’

¹² “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko da, n reve da wa.’ ”

¹³ Aku u danai, “Rongoi ufofusi, kpaci i reve kain ko kpam a'ayin a da ukuna u na vi wa gita wa.”

Agisani a agbashi a tatsu

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da pini uza da u fobusoi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isa agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i gubuka mu ucanga u va, n laza baci.’

¹⁵ Vuma vi u reve ta ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u nakai uza u kagita ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire kpam u naka yi i re, uza u tatsu kpam u naka yi i te. Aku u 'yangai u laza i.

¹⁶ An vuma vi u laza i, kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsarai i tawun i roku.

¹⁷ Uza da kpam u nakai i re yi u yain nala, eyi dem u tsarai i re i roku.

¹⁸ Shegai kagbashi ka u nakai ukebe u te vi, u gawai kpele u sokongi u da pini.

¹⁹ “An a barakpai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi.

²⁰ Kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsarai vi dem. U danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kpam n doku ta n tsarai ikebe i tawun n i'ya.’

²¹ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

²² “Aku kagbashi ka u nakai i re yi u tuwai u danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpam n doku ta n tsarai i re n i'ya.’

* **25:15** Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

23 “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asa ka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

24 “Kagbashi ka u naka i u te vi u tuwai, u danai, ‘Uzakuwa, n reve ta va yuwu wa. Vu tsu zuwa ta uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei.

25 Adama a nala, n pana ta uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gawai kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.’

26 “Aku uzakuwa vi u wushuki, ‘Avu kagbashi ka cingi ka, kpm kawonvoli. Vu da vu reve ta n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei.

27 Wari u gan ta gbam vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsara n tsara ili i'ya i uwa mu pini.’

28 “Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a da a buwai vi, ‘Wusha niyi ukebe vi i naka kagbashi ka kari n ikebe kupa vi.

29 Uza u yan baci ili i maci n i'ya wari n i'ya, Kashila ka doku ta ka naka yi, kpm wa tsara ta i'ya ushani. Shegai uza da bawu wari n ili, Kashila ka wusha ta i kenukulu i'ya wari n i'ya vi.

30 Gogo-na vutala i kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka sa n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.’ ”

Magono ma yanka ta ama gba afada

31 Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma tuwa ta a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko ta Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne.

32 Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono ta a kapala ka ne, kpm wa pece le ta abolo a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon na nryadiga.

33 U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kpm a ugula u ne.

34 “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘Tuwai, Tata u va u zuwuka da de unu u shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashila ka fobusuko da tun a'ayin a da u yain likimba.

35 A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu ta ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu ta mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu ta.

36 An mari kataba, i naka mu ta aminya n ukai. An mari a maala, i kirana ta na mpa, kpm an mari a kuwa ka a'ali, i konduso mu ta.’

37 “Ama a maci yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpm va pana kakuli, aku tsu ne vu mini?

38 Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu kataba, aku tsu naka vu aminya?

39 Nwere da tsu wene vu a maala ko kpm a kuwa ka a'ali, aku tsu kirana i n avu?’

40 “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a va, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

41 “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘Batsai dan na mpa, eda ama da Kashila ka yankai unu u cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a fobusukoi Kalapansi n atsumate a ne!

42 An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa.

43 An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpm an mari kataba, i naka mu aminya n uka wa. An mari a maala, kpm mari a kuwa ku a'ali, i kirana na mpa wa.’

⁴⁴ “Ama a nala yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu kpaɗa vu ubanga a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko vari kataba, ko kpam vari a kuwa ku a'ali bawu tsu banga vu?’

⁴⁵ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i kpaɗai ubanga ama a va, ko nida tani baci a'ari kenukulu, mpa i kpaɗai ubanga.’

⁴⁶ “Ama a nala yi a ka uwa ta a asuvu a mavura ma bawu mari n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan ta uma bawu utyoku.”

26

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne,

² “I reve ta gai a'ayin a re a da a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kpam a ka neke ta mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

³ A'ayin a nala yi, adarakpi a pige na nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adarakpi, uza da a ka isa Kayafa.

⁴ A sheshei tyoku da a ka kana Yesu tsara a wuna yi usokongi.

⁵ Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

⁶ Ele n a fobusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu.

⁷ Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwai n majuju ushadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

⁸ An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha!

⁹ Wari u gan ta u denge ma n ikebe cika, aku u naka aza a unambi ikebe yi.”

¹⁰ Yesu kpam reve ta gba i'ya a ka tonu, aku u tonuko le, “Ndy a i zuwai ya dangbarasa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu.

¹¹ Ya rongo ta kabolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ada a'ayin ushani wa.

¹² Tsunku da u tsunku mu ma, tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida.

¹³ Mayun n tonuko da, asu u da baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana ta ili i'ya uka u na vi u yain, kpam ama a ka ciba ta n eyi.”

Yahuza wushuki u neke Yesu

(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adarakpi a pige,

¹⁵ “Ndy a ya naka mu n naka da baci Yesu?” Aku a naka yi ikebe i azurufa kamankupa.*

¹⁶ Pini nala, u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)

¹⁷ Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

* **26:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

18 U wushuki, “Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, ‘Kawenishiki ka danai: A'ayin a da a dangasaka mu a yan de evu n urawa. Ma ciga ta n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.’ ”

19 Aku a yain dere tyoku da u tonuko le, a ba a fobusoi ilikulya yi pini.

20 An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya.

21 Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u te a asuvu a de wa neke mu ta.”

22 A namgba ta katsuma cika, aku a gita yi keci maten-maten, “Mpa ma neke vu vi, Asheku?”

23 U wushuki, “Vuma da u da bai kusan una u te na mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi.

24 U kana ta Mpa Maku ma Vuma n kuwa, tyoku da a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a da a wurai. Shegai ter n uza da wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi ta tsulobo.”

25 Yahuza uza da wa neke yi vi u danai, “Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?”

U wushunku yi, “Nala wari, ada.”

Ulya u Ilikulya i Asheku

(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)

26 Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashila aku u jibamgbanasai u da, u nakai atoni a ne u danai, “Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya.”

27 Aku u bidyai kpam mako, u cikpai Kashila u nakai atoni a ne, u danai, “Ya dem u soi.

28 Kpaci mpasa n va n da, iryoci i kazuwamgbani ka Kashila ka yain n ama a ne, n da a wotsongi adama a da Kashila ka cimbusa unyushi u le.

29 N tonuko da, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n ada a tsugono tsu Tata u va.”

30 Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

31 Yesu tonukoi atoni a ne, “Ara n kayin ka na gba de ya suma ta i asaka mu utyoku u va, tyoku da Zakariya matsumate u korongi, ‘Kashila ka gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ♦

32 “Shegai a'ayin a da baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa da urawa.”

33 Bituru danai, “Ko ama gba a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!”

34 U tonuko yi, “Mayun n tonuko vu, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

35 Shegai Bituru danai, “Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gbam kabolo n avu!” Nala dem atoni a da a buwai vi a danai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nife n yain kvasu.”

37 U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kabolo. U namgba ta katsuma kpam u dambula ta cika.

38 U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shamgbai pini na i rongo uma na mpa.”

39 U lazai ubana a kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

40 Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Ndy a i zuwai ama a tatsu a de gba bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci?”

41 Kotsu i lavuta wa, yanyi kvasu kotsu i tsara ucira u da ya shamgba a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i' n ucira wa.”

42 Aku u asaka le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

43 U gonoi u cina le a ka lavuta, a kupa gbam a'eshi a le wa.

44 Aku Yesu asaka le u'asaka utatsu, u ba u yain kvasu tyoku u kvasu ka kagita.

45 U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Nida i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan de gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi.

46 'Yangai tsu walai. Kondonoi, vuma da u neke mu vi, aya wa tuwa la.”

A kana Yesu

(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

47 Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kabolo n kakuma ka ama n iburundu na mkpaukpau. Adarakpi a pige na nkoshi alya a suki ama a na yi.

48 Yahuza tonuko le ta kahu a tuwa, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a da baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i kana yi.”

49 An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

50 Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwai uyan.” Aku ama yi a tuwai a kana Yesu.

51 Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

52 Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u wunu a ivin i ne. Uza da baci dem u shilakanai n burundu, n burundu da dem a ka wuna yi.

53 Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu abolo a atsumate a zuba kupa n a re a da a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.†

54 Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

55 U tonukoi kakuma ka ama ki, “I tuwa mu ukana n iburundu na mkpaukpau yavu uza u magalaka da mari! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashila uwenishike, kpam i kana mu wa.

56 Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara ikorongi i nsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a sumai a asaka yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

57 Aza da a kana Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adarakpi, a asu u da awenishiki a Mele na nkoshi a bolomgbonoi.

† 26:53 Kabolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a ganga yi u dangasa baci u yain nala.

⁵⁸ Bituru tono le a kucina a m̄ari she pini a kuwa ku Magono ma Adar̄akpi mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

⁵⁹ Adar̄akpi a pige yi n Asheshi a Pige†‡ a da a buwai vi gba a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zama ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaƙan a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki.

⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaƙan a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsara yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai,

⁶¹ “Vuma u na vi dana ta ‘Ma wasa ta Kuwa ku Kashila aku n gono n mai kpam ka a asuvu a a'ayin a tatsu.’ ”

⁶² Magono ma Adar̄akpi mi ma 'yangai u tonukoi Yesu, “Va n ili i'ya va dana a ukuna u na vi?”

⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adar̄akpi mi ma doku ma tonuko yi, “A asuvu a kala ka Kashila Uza u Uma n zuwa ta vu tsina: Tonuko tsu ko ada Kawauwi, Maku ma Kashila.”

⁶⁴ Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi. Shegai n tonuko da gba de: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba utuwa a asuvu a kalishi a zuba!”

⁶⁵ An Magono ma Adar̄akpi ma panai nala, aku u karamgbanai aminya a ne adama a unangbi u asuvu, u danai, “Vuma u na u yanka ta Kashila kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpam aza da a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eda dem i pana ta ili i'ya u danai.

⁶⁶ Ndya i wenei a ka yan n eyi?”

Aku a wushuki, “U yan ta ili i'ya i ratsai a wuna yi.”

⁶⁷ Aku a cikpuka yi atatsa a upetiwa'eshi, a sugbusa yi. Aza roku kpam a basasa yi.

⁶⁸ A danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita, cinda a da Kawauwi! Ya sugba vu?”

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka kari makere ka tuwai ka danai, “Avu dem va ta kabolo n Yesu uza u Galili.”

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, “Nala wa! N reve gbam ili i'ya va tono wa!”

⁷¹ U wutai a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama da a'ari pini vi, “Vuma u na vi wa ta dem n Yesu uza u Nazara.”

⁷² Bituru doku u nanai, “N tsina ta, mpa n reve vuma u na vi wa!”

⁷³ An a tsarai a barakpai kenu, aza da a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, “Mayun da, va ta kabolo n ama da a ka tono Yesu. Kpaci tyoku da va dansa da u wenikei ko ya vari.”

⁷⁴ Bituru danai, “N tsina ta, ukuna u mayun u da ma dansa! Asaka Kashila ka yan mu mavura n yanka da baci kaƙan! N reve vuma u na vi wa!”

Kute-kute, aku kapen ka salai.

⁷⁵ Bituru cibai n ili i'ya Yesu tonuko yi: “Kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” Pini nala, u wutai u sai cika n unambukatsuma.

27

A bankai Yesu ara Bilatu

(Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

‡ 26:59 Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku gbà adaràkpi a pige nà nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsarà a wuna yi.

² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatu† gomuna.

Ukpà u Yahuza

(Asuki 1:18-19)

³ An Yahuza uza òa u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kidàgai Yesu ugana u ukpà, aku ukuna vi u gonoi u òalà yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u adaràkpi a pige nà nkoshi mi.

⁴ U danai, “Unyushi u òa n yain u òa na: N nàkà òà vuma òa bawu wari n unyushi u cingi tsarà i wuna yi.”

Aku a wushuki, “Ndyà i birika tsu? Ukuna u vunu u òa nala vi.”

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashilà ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a madànga hal u kuwàì.

⁶ Adaràkpi a pige yi a tāsai ikebe yi a danai, “U wusha tà ikebe i na yi adama a mpasa n vuma. Mele ma dana tà tsa òolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashilà wa.”

⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsarà a cidàngusu amoci a òa a ka kuwusà a Urishelima.

⁸ Ili i'ya i zuwai a ka isà asu vi “Uyamba u Mpasa” òa gai la vi hal utuwà a'ayin a tagaràda na vi.

⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shadàngu tà:

“A bidyai ikebe i azurufa kamankupa, ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi, tyoku òa Magono ma Zuba ma tonuko mu.” ♦

Yesu a kapala ka Bilatu

(Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)

¹¹ A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, “Ada magono ma aza a Yahuda mi?”

Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku òa vu danai vi.”

¹² Shegai an adaràkpi a pige nà nkoshi aza òa a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini.

¹³ Gomuna vi u tonuko yi, “Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?”

¹⁴ Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

A kidàgai Yesu ugana u ukpà

(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

¹⁵ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu asàkà tà vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza òa ama yi a dàngasai.

¹⁶ A'ayin a nala yi, vuma roku u òa pini a kuwa ku a'ali ki uza òa a ka isà Baraba. Ya dem u reve tà vuma vi vuma u cingi u òa.

¹⁷ An kakumà ka ama ki ka òolomgbonoi, aku gomuna vi u wece le, “Vuma u eni u òa ya ciga a asànkà òà a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a asànkà òà Baraba òa, ko gai Yesu uza òa a ka isà Kawauwi.”

¹⁸ Gomuna vi u reve tà ama yi a tuko tà Yesu ara ne adama a malyon.

¹⁹ Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: “Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan tà alavutanshi a kaci ka ne ara, kpm a òa a foro mu tà cika.”

20 Shegai adarakpi a pige na nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u asanka le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

21 Gomuna vi u doku u wecei kakuma ki, "A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asanka da?"

A wushuki, "Baraba."

22 U wece le kpam, "Nida ma yan n Yesu, uza da a ka isa Kawauwi ki?"

A wushuki, "A wandamgbana yi."

23 U wecikei, "Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?"

A worukpoi cika, "Wandamgbana ni."

24 An u wenei ili i'a la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga de a gita u'yangasa atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, "Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eda ya yan u da."

25 Ya dem u wushuki, "Atsa na mmuku n tsunu a ka kana n unyushi u ukpa u ne."

26 Aku Bilatu asanka le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u naka le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari

(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

27 Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kebile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gba le.

28 A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya.

29 A yain funi† u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, "Tsu naka vu ta tsupige Magono ma aza a Yahuda."

30 Pini nala, a cikpunka yi atatsa. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci.

31 An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a lazai n eyi ubana a asu u da a ka wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

32 Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu.

33 Gba le a rawai a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci).

34 Asoje yi a naka yi mini ma cinwi ma a satarai n aguma a akoni.* An u pedei ma, aku u 'yuwain ma uso.

35 A'ayin a da a kotso yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta.

36 Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya.

37 Zuba n kaci ka ne, a zuwa ta iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: "YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA."

38 Asoje yi a wandamgbana ta dem aza a magalaka a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugula ku ne.

39 Ama da a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magori.

40 A rongoi udansa, "Vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashila ma baci, cipai pini a mawandamgbani mi!"

41 Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a yanka yi ta dem majari.

* 27:34 Aguma a akoni a da a ka dansaka pini na vi, n avuku a da a tsu yan a da tsara u jebe mcala ma ikyamba.

⁴² A da, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipa pini a mawandambani mi wa wa, tsara tsu pityanangu n eyi.

⁴³ U pityanangu ta n Kashila, adama a nala asaka Kashila ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana ta dem, ‘Mpa Maku ma Kashila ma.’ ”

⁴⁴ Aza a magalaka a da a wandambanai kabolo n eyi vi ele dem a yanka yi ta kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu.

⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabakani?” Wata, “Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?”

⁴⁷ Aza da a'ari pini a asu vi kushani a pana ka yi, aku a danai, “Iliya da wa isa!”

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u naka Yesu tsara u soi. ⁴⁹ Shegai aza da a buwai vi a danai, “Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwa u wauwa yi!”

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutai.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ku karamgbana kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwa a iyamba.† Aku likimba u gba da, atali a batsasai.

⁵² Asaun kpm a kukpusai, ama a Kashila ushani aza da a kuwusai a 'yangasai.

⁵³ A wutai a asaun yi. An Yesu 'yangai a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a da a'ari kabolo n eyi a wenei iyamba i gba da n ili i'ya i gitasai, aku a panai uwonvo, a danai, “Mayun da, Vuma u na Maku ma Kashila ma!”

⁵⁵ Aka ushani aza da a wutai a Galili a tonoi Yesu tsara a banga yi a shamgbusai mbari a ka wundya mawandambani mi.

⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), na mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

Kacida ka Yesu

(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁵⁷ Vuma roku u da pini uza da wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katon ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima.

⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a naka yi.

⁵⁹ U cangai ikyamba yi u katalai i'ya n kunya ku shinga.

⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a sadarai a katali. U gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi, aku u laza.

⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, adarakpai a pige n Afarishi a banai ara Bilatu.

⁶³ A danai, “Uzapige, tsu ciba ta a'ayin a da uza u kaban u nala vi wari n uma u dana ta, ‘A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yanga ta a ukpa.’ ”

† **27:51** Kunya ku na ki pece da ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashila.

⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwa ta a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u 'yanga de. Kaban ka nala ki tani ka la ta ka kagita ugbonguro.”

⁶⁵ Bilatu danai, “Bidyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku da ya fuda i zuwa a wundi ka mai.”

⁶⁶ Aku a lazai a ba a kpadai kasaun ki, a padarai pini cirakpa† tsu iryoci i magono a katali ki, kpam a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

U'yanga u Yesu a ukpa

(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsara a wene ka.

² A'ayin a nala yi, iyamba i gbadai n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wuta a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalakpai katali ka kari a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa lafa yavu ulafa u zuba, aminya a ne kpam pun cika.

⁴ Asoje a da a ka wundya kasaun ki a giruwa ta cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, “Kotsu i pana uwonvo wa. N reve ta Yesu da a wandamgbantai da ya bolo.

⁶ Wa pini na wa, u 'yanga de tyoku da u tonuko da. Tuwai i wene asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne.

⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, ‘Yesu 'yanga de a kukpa. U laza de ubana a Galili kpam wa lasa da ta urawa de, nte ya wene yi de.’ Ili i'ya gai n tuwai n tonuko da i'ya la vi.”

⁸ Pini nala, aka yi a asakai kasaun ki n uwonvo gogo, kpam n a yanyi ipeli cika. A sumai tsara a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai.

⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u danasa le. A rafai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala.

¹⁰ Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu de.”

Awundi a kasaun yi a yain kaban

¹¹ A'ayin a da aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza da a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpi a pige gba ili i'ya i gitai.

¹² Adarakpi a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku da a ka yan. Pini nala, a nakai asoje yi ikebe ushani.

¹³ A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a da a tuwai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eda alavu.

¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa ta n eyi, tsu wauwa da a upana u ikyamba.”

¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku da a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan ta gba uyamba u Yahuda, kpam hal n gogo-na a ka a tonusuko ta ama alabari a na yi.

Yesu dansai n atoni a ne

(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana ta karara she a masasa a Galili a asu u da Yesu tonuko le a bana.

¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan ta malala.

¹⁸ Pini nala, u banai a asu u ɗa a'ari, u danai, “Kashila ka naka mu ɗe gba ucira u ɗa wari a zuba n likimba.

¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gba ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I lyubugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri.

²⁰ I wenishike le a yain gba i'ya n tonuko ɗa. Ma rongo ta n ada kain dem hal ubana a makorishi ma likimba.”

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yangā u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kabolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fofusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamgbani. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

² U gita ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate, “Kashila ka danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u lapuluka vu ure.’” ◇

³ Uza roku wa salasa a kakamba, ‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.’ ” ◇

⁴ Katsumate ki Yahaya Kalyubugi da uza da wa lyubugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kubari, “Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu de. A lyubugu da, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u de.”

⁵ Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutai a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyubugusu le a mini ma Agata a Urudu.

⁶ Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.

⁷ U tonusukoi ama u danai, “Vuma da wa tuwa a kucina ku va u la mu ta cika. Mpa n ratsa n bana n kudangu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa.

⁸ Mpa n mini ma n lyubugusu da, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyubugu da.”

Ulyubugu n ukondo u Yesu

(Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22)

⁹ A'ayin a nala yi, Yesu wutai a Nazara u uyamba u Galili u tuwai ara Yahaya. An u rawai a Agata a Urudu, aku Yahaya lyubugu yi.

¹⁰ Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpai, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya.

¹¹ Aku a panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma n lai uciga, n avu da ma pana kayanyan cika.”

¹² Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba,

¹³ asu u da u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n da dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana ta n a yanki yi aganda.

Yesu gitai u'isa atoni a kagita

(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11)

¹⁴ An nala wurai, a kanai Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.† Pini nala, Yesu tuwai a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁵ U danai, “A'ayin yi a shadangu de, kpam tsugono tsu Kashila tsu yan de evu. Kpatalai i asaka unyushi u de, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashila.”

¹⁶ Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kanasi adan n ibilili.

¹⁷ Yesu tonuko le, “Tono numu, ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama.”

¹⁸ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

¹⁹ An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le.

²⁰ Kute-kute u isa le, aku a asakai tata u le n azamaninga, a tono yi.

Uza u ityoni i cingi

(Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37)

²¹ Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike.

²² Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u da wa wenishike le, kpam tyoku u awenishiki a Mele da wari wa.

²³ A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwai wa salasa n ucira,

²⁴ “Ndyava ciga n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wacinsa tsu? N reve ta ko ya vari, Uza u Uwulukpi u Kashila u da.”

²⁵ Yesu banai ityoni i cingi yi, u danai, “Pada! Vu wuta asuvu a ne.”

²⁶ Ityoni i cingi yi i gada yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wutai asuvu a vuma vi.

²⁷ Gba ama a yan ta majiyan, hal a kanai uwecemgbenise, “Ndyava naha? Uwenishike u savu u da? U ucira? Hal u tsu barana ityoni i cingi kpam i panaka yi!”

²⁸ Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

Yesu tanasqi ama ushani

(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

* **1:13** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapani. † **1:14** Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a da a kanai Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kana yi.

²⁹ Yesu kaḅolo n Yakubu n Yahaya n atoni a ḁa a buwai, a aṣakāi kagata ka Kashilā ki a lazai karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu.

³⁰ Mma u uka u Simo wari nvain n usudugbi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a tonuko yi ukuna u ne.

³¹ U banai ara ne u kaṅa yi kukere u 'yangasa yi, aku mḅala mi n aṣaka yi. U gitā le upecishike ilikulya.

³² N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gbā aza a mḅala n aza a ityoni i cingi.

³³ Gbā ama a ilyuci yi a ḅolomgbonoi a utsutsu u kuwa vi.

³⁴ Yesu tanasai aza a mḅala icun kau-kau ushani, kpam u lokoi ityoni i cingi ushani. U aṣaka ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza ḁa wari.

Yesu yain kuḅari a Galili

(Luka 4:42-44)

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u aṣakai kuwa ki u wutai a ilyuci yi u banai asu u ḁa bawu ama a'ari, u yain pini kvasu.

³⁶ Simo n aza ḁa a'ari n eyi a wuta yi ubolo.

³⁷ An a wene yi a tonuko yi, “Gbā ama ḁa pini a ka bolo vu.”

³⁸ U wushuki, “Aṣaka tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le kuḅari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi.”

³⁹ U tambai a Galili gbā n u yanki le kuḅari a agata a Kashilā a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

Yesu tanasai makutu

(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kudangi u folo yi, u danai, “Vu wushuku baci, va fuda ta vu tanasa mu.”

⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u barakpai kukere ku ne u sawa yi. U danai, “N wushuku ta. Tana!”

⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu aṣaka yi, aku u tana.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsvu cika, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Vu naka kune ku Musa danai a naka adama a ḁa vu tana, kpam kotsu a reve n u ḁa.” ♦ Aku u aṣaka yi u lazai.

⁴⁵ Shegai vuma vi u gitai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u ḁa Yesu kpadai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u ḁa bawu uza wari, shegai ko n nala ama a ka wutusa ta a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

Yesu tanasai kawunu

(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsarai alabari a ḁa wari a kuwa.

² A ḅolomgbonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi.

³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza ḁa bawu wa fuda wa wala ko u gbadā a'ene a ne.)

⁴ An a nambai ure u ḁa a ka banka yi ara Yesu adama a kakuma ka ama, a ḁapai kukpa derere a asu u ḁa wari. Aku a zuralakpai kajiba ka kawunu kari nvain mi.

⁵ An Yesu wenei tyoku ḁa a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, “Maku ma va, a cimbusuka vu ḁe unyushi u cingi u vunu.”

⁶ Awenishiki a Mele a ɗa a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le.

⁷ “Nɗya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka ta Kashila. Ya wari n ucira u ɗa wa cimbusa unyushi u cingi bamu n Kashila?”

⁸ Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, “Nɗya i zuwai ya yawunsa nala?”

⁹ Nɗya i lai shana: Va tonuko kawunu, ‘A cimbusa de unyushi u cingi u vunu.’ Ko gai a dana, “Yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.?”

¹⁰ Adama i reve an Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u ɗa wa cimbusa unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki,

¹¹ “N tonuko vu, 'yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa.”

¹² U 'yanga i u bidyai kajiba ka ne u wuta i u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan ta majiyan, aku a cikpalai Kashila, a danai, “Tsu taɓa uwene ukuna naha wa!”

Yesu isa i Levi

(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ U doku u wuta i u banai una u kushiva. Kakuma ka ama ka banai ara ne. Aku u gita le uwenishike.

¹⁴ Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, “Tono mu.” Aku u 'yanga i u tono yi.

¹⁵ Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafa† ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kaɓolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama ɗa pini ushani aza ɗa a tono yi.

¹⁶ An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, “Nɗya i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

¹⁷ An Yesu panai nala, u tonuko le, “Aza ɗa a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mɓala. N tuwa adama a ɗa ma isa aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi.”

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, “Niɗa atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?”

¹⁹ U wushuki, “Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wa baci gai n ele a ka yan nala wa.

²⁰ Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka ta a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

²¹ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka padā ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika.

²² Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le ta. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu.”

Yesu ɗa Asheku a kain ka Ashibi

(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku ɗa atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukofuso aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi.

²⁴ Afarishi a roku a tonuko yi, “Weḡele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?”

²⁵ U wushuki, “I yan kaṅeshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa?”

²⁶ A'ayin a Abiyata Magono ma Adarākpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashilā,† u takumai iburodi i uwulukpi i'ya a naḡai Kashilā. Ili i'ya Magono ma Adarākpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u naḡai aje a nwalu a ne i roku.” ◇

²⁷ Aku u tonuko le, “Kashilā ka yan ta Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa.

²⁸ Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a ḡa, hal a kain ka Ashibi dem.”

3

Yesu taṅasai uza ḡa ili i soi kukere (Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Yesu gonoi a kagata ka Kashilā, kpam vuma ḡa ili i soi kukere aya pini a asuvu.

² Aza roku a ḡa pini aza ḡa a ka ciga a tsarā ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa taṅasa vuma vi n kain ka Ashibi.

³ Yesu tonukoi vuma vi, “Yaṅṅa vu wuta na a kateshe.”

⁴ Aku u wece le, “Ndyā i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?” Shegai a paḡai bini.

⁵ U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi vuma vi, “Raḡḡgba kukere ku vunu.” An u raḡḡgbai ka, aku ku taṅai.

⁶ Pini nala, Afarishi a wutaṅi n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku ḡa a ka wuna Yesu.

Kakuma a unḡ u Kushiva ku Galili

⁷ Yesu kaḡolo n atoni a ne a aṡakai ilyuci yi a banai a unḡ u Kushiva ku Galili. Aku kakuma ka pige ka wutaṅi a kaḡon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi,

⁸ n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kaḡon ka Taya n Sida. Kakuma ka pige ka tuwaṅi ara ne an a panai ili i'ya wa yansa.

⁹ Adama a kakuma ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakuma ki ka gbaḡaryangu yi wa.

¹⁰ Kpaci u taṅasa ta ama ushani, aku aza a mḡala a ka raḡa evu n eyi, kotsu a tsarā a sawa yi.

¹¹ A'ayin a ḡa baci ityoni i cingi i wene yi she i rukpa iyamba, a kapala ka ne, i sala, “Avu Maku ma Kashilā ma.”

¹² Shegai she u ḡarana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re (Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu yuwaṅi a zuba u kagalala, u dangasai aza ḡa eyi wa ciga, a tuwaṅi ara ne.

¹⁴ U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenishike,

¹⁵ kpam a tsarā ucira u ḡa a ka wutukpa ityoni i cingi.

¹⁶ Atoni a ḡa u dangasai vi a ḡa: Simo (uza ḡa u naḡai kala Bituru),

¹⁷ Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza ḡa u naḡai kala Buwanaji; wata, mmuku m makpankashilā).

◇ 2:26 1 Sam. 21:1-6.

¹⁸ U dangasai kpam Andurawu, n Filibu, n Batalamawu, n Matiyu, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti,

¹⁹ n Yahuza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰ Yesu uwai a kuwa, kakuma ka doki ka bolomgbonoi, hal eyi n atoni a ne a kpaɗai ulya ilikulya.

²¹ An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gitā ufulukpa.

²² Aku awenishiki a Mele a da a wutai a Urishelima a danai, “Wa ta n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u da wa wutukpusa ityoni i cingi.”

²³ Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, “Nida Kanangasi ka loko Kanangasi?*

²⁴ Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa.

²⁵ Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa.

²⁶ Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi.

²⁷ Uza wa la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u gitā u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

²⁸ “Mayun n tonuko da, gba unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u da ama a ka yansa, a ka cimbusuka le ta u da.

²⁹ Shegai uza da baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taɓa yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u da bawu wari n utyoku.”

³⁰ Dana da u danai nala, an a ka dansa, “Wa ta n ityoni i cingi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi.

³² Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu a da de a kateshe a ka bolo vu.”

³³ U wecikei, “An ya mma u va n a'angu a va?”

³⁴ Aku u webelei aza da a dusuki a kyawan yi vi, u danai, “Mma u va n a'angu a va a da na.”

³⁵ Uza da baci dem wa yan ili i'ya Kashila ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu doku u gitai uwenishike a kaɓon ka kushiva. Kakuma ka ka bolomgbonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida.

² U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

³ “Panai. Vuma roku da u banai uwacangusu u icun.

⁴ Tyoku da wari uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutai n kadasai i'ya.

⁵ I roku tani i rukpai a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani.

* **3:23** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁶ An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpaḍa u'uwa u alu a iyamba.

⁷ I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya hal i kpaḍai ilimaci.

⁸ I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wutaḍi, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'a ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani amangatawun-amangatawun.”

⁹ Yesu korusoi, “Uza ḍa baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ An u wokoi utyoku u ne, ama roku a ḍa a'ari pini a asu vi kabolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe.

¹¹ U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike ḍa i'ya ḍe. Shegai aza ḍa bawu a'ari a asuvu a ḍe n agisani a ḍa a ka pana ko ndya wa,

¹² adama

‘A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’ ” ◇

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku?”

¹⁴ Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashila u ḍa u wacangusi.

¹⁵ Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u ḍa a cei ukuna vi ḍa a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u ḍa a cei a asuvu a le yi.

¹⁶ Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali ḍa a'ari. N upana ukuna vi a wushai u ḍa n ipeli.

¹⁷ Shegai u uwa asuvu a le wa, kpam a barakpa wa. An a'ayin a upana u ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai.

¹⁸ Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana ḍa a'ari. Ama a na yi alya aza ḍa a panai ukuna vi.

¹⁹ Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpaḍai unaka mmuku.

²⁰ Aza ḍa a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga ḍa a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u ḍa, aku a nakai mmuku. Aza roku a nakai kamankupa kamankupa, aza roku kpam amangatatsu amangatatsu, aza roku tani amangatawun amangatawun.”

Macikalukimbi n kabelu

(Luka 8:16-18)

²¹ Yesu lyai kapala, u wece le, “Vuma wa la u taḍai u sapa macikalukimbi, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkpatsu? A kashamkpatsu ka ne ka wa zuwa ma wa? ²² Ko ndya baci a sokongi a ka wutukpa ta i'ya a kateshe, kpam ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya.

²³ Adama a nala uza ḍa baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

²⁴ U tonuko le kpam, “Kiranai n ili i'ya i panai. Ciḍai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashila ka kundunku ḍa ili, hal she u pasaka.

²⁵ Aza ḍa baci a'ari n ili, alya a ka naka. Aza ḍa baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya.”

◇ 4:12 Isha. 6:9-10. * 4:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶ Yesu lyai kapala u danai, “Naha da tsugono tsu Kashila tsari. Vuma roku da u cei icun a kashina.

²⁷ U vaki u 'yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguri, u reve tyoku da ya gbonguro wa.

²⁸ Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai ilya yi i gbonguroi, aku i nakai mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi.

²⁹ An ilya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa de.”

Agisani a ucun u musta

(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

³⁰ Yesu wece le, “Nida tsa dana tsugono tsu Kashila tsari? Agisani a eni a da tsa yan tsu ratsanaka tyoku da tsari?”

³¹ Tyoku ucun u musta da tsari, ucun u kenu gbende u da a tsu ce a iyamba.

³² A ce baci u da u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsabu n pige n pige a asu u da nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne.”

³³ N agisani ushani icun i na da Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku da a ka reve.

³⁴ U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a da a kateshe.

Yesu vakunki abali

(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushiva ku Galili ki, u tonuko le, “Tsu pasamgbanai tsu gonoi upashi u nide.”

³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a asakai kakuma ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono le.

³⁷ A barakpa wa, uwule u ucira u lapanai, aku abali a ka gbadā kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu.

³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, “Kawenishiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?”

³⁹ Yesu 'yangai u baranai uwule vi, “Shamgba!” U tonukoi kpm abali yi, “Shamgba shiriri!” Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

⁴⁰ Aku u tonukoi atoni a ne yi, “Ndya i zuwai i giruwai? Hal n ara i pityanangu wa?”

⁴¹ Uwonvo u kana le cika, aku a gitai uwecembene, “Ucun u vuma u eni u da u na vi? Hal uwule n abali dem a ka panaka yi.”

5

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi

(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushiva ku Galili u uyamba u Garasa.

² An Yesu wutai a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi.

³ Asu u asaun u da u tsu ronguso. Kpm ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani.

⁴ Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpm ko uza wa wa n ucira u da wa goso yi wa.

⁵ Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongo isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.

⁶ Eyi a mbari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kudangi a kapala ka ne.

7-8 Aku Yesu tonuko yi, “Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpaɗa mu uyan mavura.”

9 Pini nala, Yesu wece yi, “Ndyala kala ka vunu?” U danai, “Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani.”

10 U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba vi wa.

11 Ushiga u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi.

12 Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Asaka tsu tsu bana a asu u mburusunu, kpam vu asaka tsu tsu uwa le.”

13 U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) da. A wuranai she a kushiva a uwai pini a shumbugi.

14 Aza da a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wene ili i'ya i gitai.

15 An a tuwai ara Yesu a wenei vuma da wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le.

16 Aza da a wenei ukuna vi, a tonukoi ama ili i'ya i gitai n vuma da wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem.

17 Aku a foloi Yesu u asaka uyamba vi.

18 An Yesu wa uwa a kpatsu uza da wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi.

19 Yesu asaka yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali.”

20 Vuma vi u kyawunsai gba uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza da a panai vi gba a yan ta majiyan.

Jayiru banai ara Yesu

(Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 An Yesu doki u pasamgbanai a kushiva ki a kpatsu u gonoi upashi u nide, kakuma ka ama ka bolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiva vi.

22 Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashila uza u kala Jayiru u tuwai pini. N u wene Yesu, u kudangi a kapala ka ne.

23 U folo yi cika u da, “Maku ma va makere ma pini a una u ukpa, kana asuvu vu tuwa vu sawa yi kotsu u tana u yain uma.”

24 Yesu tono yi, kakuma ka ama ushani ka tono yi n ka gbaɓaryangusu yi.

Uka u da u sawai Yesu kunya

25 Uka da pini uza da wa pana ikyamba cika a asu u ulala u mpasa hal ayen kupa n a re.

26 U pana ta ikyamba cika a kukere ku aza a aguma kpam u wunai gba ili i'ya wari n i'ya. Da wa yan yi shana, maɓala mi she kapala ka mari ulya.

27 An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucina ku ne a asuvu a kakuma ki, aku u sawa yi kunya.

28 Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, “N sawa baci kunya ku ne koshi ma tana ta.”

29 Kute-kute ulala u mpasa u ne u shamgbai kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u tana, da u wunvugai n upana u ikyamba.

30 Aku Yesu lazai u revei an ucira u wutai a asuvu a ikyamba i ne. U kpatalai a asuvu a kakuma ki, u danai, “Ya sawai kunya ku va?”

31 Atoni a ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakuma ka gbaɓaryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?”

³² Shegai Yesu lyai kapala n uwebelishe ko wa wene uza da u yain nala vi.

³³ Uka vi an u revei ili i'ya i gitai n eyi, u wutai u kudangi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gba ili i'ya i gitai.

³⁴ U tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u tanasa vu de. Wala ili vunu, kpam upana u ikyamba u nala vi u pecembene n avu.”

Yesu 'yangasai maku ma Jayiru a ukpa

³⁵ An Yesu wari a kadyanshi, ama roku a wutai a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. A danai, “Maku ma vunu ma kuwa de. Ugan kpam vu dangbarasa kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu dambula gbam n ili i'ya a ka tono wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

³⁷ U asaka ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya.

³⁸ An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ari kakan, a'ari kushen n isali cika.

³⁹ U uwai a asuvu, u wece le, “Ndya i tukoi kakan n isali naha? Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi.”

⁴⁰ Shegai a doso yi idyoshi i magori.

Pini nala, u wutukpa le gba le, u bidyai tata na mma makere vi n atoni a ne a da a'ari n eyi, a uwai ubana a asu u da makere mi mari.

⁴¹ U kana kukere ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere, n da vu 'yanga.”) ⁴² Kute-kute makere mi ma 'yanga ma gitai nwalu, kpaci ayen a ne kupa n a re da. N uwene naha aku a yain majiyan cika.

⁴³ U barana le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate

(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu n atoni a ne a asakai a asu vi a lazai ubana a ilyuci i ne Nazara.

² An Ashibi a yain u gitai uwenishike a kagata ka Kashila. Ama ushani a panaka yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsarai ili i na gba? Uacun u kakiri ka eni ka a naka yi naha? Webelele ukunosavu u da a'ari a uyansa a akere a ne!

³ Kashei ka nala ka naha vi wa, maku ma Meri. Atoku a ne kpam alya an Yakubu, n Isuhu, n Yahuza, n Simo wa? Ataku a ne a da naha kabolo n atsu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

⁴ U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.”

⁵ U fuda u yan ukunosavu wa, shegai u tsarai u sawusai aza a mballa kenu u tanasa le.

⁶ U yain majiyan cika, adama a ukpada u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere

(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama.

⁷ U isa asuki Kupanamere* vi u suku le ama a re ama a re, u naka le ucira a kaci ka ityoni i cingi.

⁸ U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi. Kotsu i bidya ilikulya, ko kasan, ko kpam ikebe a ijubu i de wa.

* **6:7** A asuvu a atoni a ne gba, aza roku a da pini kupa n ama a re aza da a'ari evu n eyi cika, alya dem u isa “asuki.”

⁹ I uka akpata a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa.

¹⁰ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she kain ka ya asaka ilyuci yi.

¹¹ Gba ko nte baci a 'yuwan da ko a kpada da upanaka, ya wuta baci, i kapatsa kabuta ka a'ene a de, adama a iryoci a mere ma le an i wuta uwule u le."

¹² A wuta a ba a yankai ama kuɓari ki, a kpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le.

¹³ A wutukpusai ityoni i cingi ushani, a sugburukai aza a mɓala ushani manivi kpam a tansa le.

*Ukpa u Yahaya Kalyubugi
(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)*

¹⁴ Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura ta ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyubugi aya u 'yangai a ukpa, ili i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu da la vi.

¹⁵ Aza roku a danai, "Iliya da." Aza roku tani a danai, "Matsumate ma yavu ntsumate n cau."

¹⁶ Shegai an Hiridu panai nala, u danai, "Yahaya vuma da n kidai kaci u 'yanga de a ukpa!"

¹⁷ Kpaci aya u zuwai a kana yi, aku u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai.

¹⁸ An Yahaya tonuko yi, "U gan vu zuwa uka u vangu u vunu wa."

¹⁹ Hiridiya tani u kana Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa.

²⁰ Hiridu wa pana ta uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da kpam uza u uwulukpi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula ta cika wa panaka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga ta u panaka yi.

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwai u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngono m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi.

²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, "Folo mu gba ili i'ya wa ciga, ma naka vu ta i'ya."

²³ U tsinai u danai, "Ko ndya baci vu wecikei ma naka vu ta, ko kaɓon ka tsugono tsu va tsa baci."

²⁴ U wuta u ba u wecei mma u ne, "Ndya ma folo?"

Mma u ne danai, "Kaci ka Yahaya kalyubugi."

²⁵ Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, "Ma ciga ta vu naka mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyubugi a mabaluwa."

²⁶ Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u bishinka yi wa.

²⁷ Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kida kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kida yi kaci ki.

²⁸ U tukoi ka a mabaluwa u naka makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

²⁹ An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a cidangi.

*Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)*

³⁰ Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gba ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei.

³¹ An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsara kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsara i wunvugusa.”

³² Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

³³ Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutai gba a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa.

³⁴ N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. U gitā le uwenishike ili ushani.

³⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na da na wa n uza wa, kpam kaara ka na ka yan de evu n urukpa.”

³⁶ Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

³⁷ U wushunku le, “Eda ne le ilikulya a lyai wawa.”

Aku a tonuko yi, “Ciga da va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kulla† tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

³⁸ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

³⁹ Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu abolo abolo a zuba u mete ma taku.

⁴⁰ Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku aman-gatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa.

⁴¹ An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a nakasa ama, kpam u pecike le dem adan yi. ⁴² Gba le a lyai hal a cuwai.

⁴³ Aku atoni yi a cirangi abuwi a iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re.

⁴⁴ Asuvu a ama da a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a da.

*Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)*

⁴⁵ A barakpa wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasambana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki.

⁴⁶ An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kavasus.

⁴⁷ An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne.

⁴⁸ An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u 'yangasaka le. N kpasani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le.

⁴⁹ Shegai an a wene yi wa tuwa a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai.

⁵⁰ Gba uwonvo u kana le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamai asuvu, ko ili i'a la wa, mpa. Panai uwonvo wa.”

⁵¹ Aku u uwai a kpatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan ta majiyan,

⁵² kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamai.

*Yesu tanasai ama a Janisara
(Matiyu 14:34-36)*

⁵³ An a pasambanai a rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unā u mini.

⁵⁴ N uwuta u le a kpatsu ama a laza a reve yi.

† **6:37** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

⁵⁵ A kotsoi gba kaƙon ki n ilyadi, a cangasai gba aza a mɓala nvain a ajiba a le ubana a asu u da baci dem a panai wari.

⁵⁶ Gba ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a mɓala a kuden, aku a folo yi u asaka a sawa ko unu u kunya ku ne. Aza da a sawa yi a tana ta.

7

Agadu a nkoshi n cau (*Matiyu 15:1-9*)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a da a wuta a Urishelima, a bolomgbonoi ara Yesu.

² A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain.

³ (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le.

⁴ A wuta baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a bacangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a da pini ushani a da a ka kirana n a da, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

⁵ Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Ndya i zuwai bawu atoni a vunu a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongo ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain?”

⁶ U wushunku le, “Dere da Ishaya matsumate u danai a kaci ka de, ‘Eda aza a maci a kaban!’ Tyoku da wari ukorongi, ‘Ama na yi n unu u da a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a yan de mbari na mpa.

⁷ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da, kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u da.’ ” ♦

⁸ Yesu danai, “I varangi udani u Kashila, aku ya tono uwenishike u ama.”

⁹ Aku u tonuko le, “Mayun, i reve ta uvarangu udani u Kashila adama i toni agadu a de!

¹⁰ Kpaci Musa dana ta, ‘Naka tata na mma u vunu tsupige; kpam uza da baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi ta.’ ♦

¹¹ Shegai i tsu wenishike ta ama a de naha, vuma wa fuda ta u bidya ikebe i'ya i gain u banga tata u ne na mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* da; (wata, kune ubana asu u Kashila).

¹² I buwa yi kpam u'asaka u naka tata u ne ko mma u ne ili i roku wa.

¹³ N ucun u uwenishike u na vi u da i tsu wuna udani u Kashila. Kpam ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

Ili i'ya i tsu nangasa vuma (*Matiyu 15:10-20*)

¹⁴ U doku u isa ama, u tonuko le, “Panaka numu gba de kpam i reve.

¹⁵ Ili i'a la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi.

¹⁶ [Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.]†

¹⁷ An u pecenei n kaɓolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki.

♦ **7:7** Isha. 29:13. ♦ **7:10** Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * **7:11** Korba agadu a da a da ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashila. Nala zuwa le ta a wokoi faa a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana na nkoshi n le; shegai a unu u da a ka naka i'ya Kashila, aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le. † **7:16** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 16.

¹⁸ U tonuko le, "I'a n ubidya u ukuna wa? Ili i'a la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi.

¹⁹ Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsuma ka i banai, aku i wuta yi." Nala Yesu gonukoi gba ilikulya i woko ili i ulya.

²⁰ U danai kpam, "Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi.

²¹ Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawunsa u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko ta dem ukuna u mawunuka, na nvain n aka kabarikete.

²² Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa ta dem ulapanasa n ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu, n aradi n utengeshi a tsu wuta dem pini.

²³ Gba ili i cingi i na yi asuvu a da i tsu wuta, kpam i tsu nangasa ta vuma."

Upityanangu u uka da wari Kawulawa (Matiyu 15:21-28)

²⁴ Pini nala, Yesu 'yangai u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku, kpam wa ciga ko uza u reve wa, shegai wari ukpawan wa.

²⁵ Kute-kute uka roku, uza da makere ma ne mari n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne, u tuwai u kudangi a kapala ka ne. ²⁶ Uka vi Kawulawa ka, kagali ka ne kpam Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpa maku ma ne mi ityoni yi.

²⁷ Yesu tonuko yi, "Asaka ve mmuku n cuwa. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku wa."

²⁸ Shegai u wushunki yi, "Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a mmuku."

²⁹ Aku u tonuko yi, "Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecembene de n maku ma vunu."

³⁰ U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wuta de a asuvu a ne mayun.

Yesu tanasai kabebe

³¹ Yesu asakai ka bon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku uyamba u Dikafoli.

³² Ama roku a tuko yi kabebe kpam kagulani ka dem, aku a folo yi u tadanku yi akere.

³³ U bidya yi a banai kapashi ka te dangi n kakuma ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpai atatsa, aku u sawai kpam kaletsu ka vuma ki.

³⁴ U gadigbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, "Ifata!" (Wata, "Kukpa!")

³⁵ Kute-kute atsuvu a ne a kukpai, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u kanai kadyanshi mai.

³⁶ Aku Yesu barana le kotsu a tonuko uza ukuna vi wa, shegai ubarana vi u wokoi yavu kakana da u kakana le a ba a dansa kadyanshi ki.

³⁷ Gba aza da a panai nala, a yain majiyan cika. A danai, "Ko ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kpam ka yain kadyanshi."

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi (Matiyu 15:32-39)

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka bolomgbonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku Yesu isa'i atoni a ne, u tonuko le,

² “Ma pana tã asuvayali i kakumã ka na ki, kpaci a'ayin a le a tatsu a ða pa vi kaðolo nã mpa bawu ilikulya.

³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kpaðã tã a ure, aza roku tani a mðari n ða a wutã.”

⁴ Aku atoni a ne a danai, “Nte vuma wa tsarã ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a kakamba ka na?”

⁵ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A danai, “I shindere i'ya.”

⁶ Aku u zuwai kakumã ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai Kashilã, u jibãngbanãsaï n u naðasi atoni a ne a bansaka le, a bansaka le tani.

⁷ A'ã tã tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashilã, u zuwai a bansaka le a ða dem.

⁸ A lyai, a cuwai hal atoni yi a purã abuwi a iburodi yi mbana n shindere.

⁹ Ama yi tani a ka rawa tã evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le.

¹⁰ Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a wecikei iryoci (Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitã uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci i zuba.

¹² U tsukpai kuvi ku pige, u danai, “Ndya i zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko ðã, iryoci i'ã la a ka wenike ama a gogo-na wa.”

¹³ Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai upashi u niðe u asaka le.

Kiranai nyisti u Afarishi (Matiyu 16:5-12)

¹⁴ Atoni a Yesu a ciã a bidya burodi wa, she u te u ða a'ari n u ða a kpatsu ki.

¹⁵ U rono le atsuvu u danai, “I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu.”

¹⁶ A yamgbanaï kadyanshi utyoku u le, “An bawu tsari n burodi ða u zuwai u danai nala.”

¹⁷ An Yesu revei nala aku u tonuko le, “Ndya i zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam i reve wa? Atakasuvu a ðe ugbami u de ða a'ari?”

¹⁸ Eða la n a'eshi, ya wene wa ða? I'ã tã n atsuvu, ya pana wa ða? Kpam i tsu ciã wa ða?

¹⁹ An n jibãngbanãsakãï ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n ða i cirãngi tipi tipi n abuwi a iburodi?”

A danai, “Kupa nã n re.”

²⁰ “Iburodi i shindere i'ya tani n jibãngbanãsakãï ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n ða i tasãï n abuwi a iburodi?”

A danai, “N shindere.”

²¹ Aku u wece le, “Hal n gogo-na i reve wa ða?”

Utãnasã u karumbã a Besaida

²² A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumbã, a folo yi u sawa yi.

²³ U kanãï kukere ku karumbã ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atatsã a a'eshi a karumbã yi, u taðanki yi akere, aku u wece yi, “Fuda vu wene ili?”

²⁴ Karumbã ki ka gaðigbai kaci u danai, “Ma wundya tã ama, shegai tyoku u ndanga u ða ma wundya le a ka tamba.”

²⁵ Aku u doki u taḍanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukp̄ai u taṅai, u wenei ko ndya wa mai. ²⁶ Yesu tonuko yi, “Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa.”

*Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)*

²⁷ Yesu n atoni a ne a 'yaṅgai a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, “Ya ama a ka dansa maṛi?”

²⁸ A tonuko yi, “Aza roku a danai aḍa Yahaya Kalyuḅugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu ntsumate.”

²⁹ Aku u wece le, “Eḍa tani ya ya dansa maṛi?”

Bituru wushunki yi, “Avu Kawauwi ka.”

³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

*Yesu danai tyoku ḍa wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)*

³¹ Yesu gita le uwenishike, “U kaṅa ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n aḍar̄kpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yaṅga n uma.”

³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gita yi ubara.

³³ Shegai an Yesu kondonoi u wenei atoni a ne, u gitai ubara Bituru, “Yan m̄ari na mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashila wa, she u ama.”

³⁴ U isaṛi kakuma ki kaḅolo n atoni a ne, u danai, “Gba uza ḍa baci wa ciga u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne u tono mu.

³⁵ Gba uza ḍa baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba ta u ḍa. Uza ḍa tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa ta u ḍa.

³⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne?

³⁷ Ndyā kpm vuma wa fuda wa naka u na u uma u ne?

³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a ḍa aza ḍa kpatalakai Kashila kucina. Adama a nala, uza ḍa baci dem wa pana uwono u ḍa wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na, Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne a'ayin a ḍa baci ma tuwa n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri.”

9

¹ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ḍa, aza roku a ḍa pini kushani asu naha vi, a ka kuwa wa, she a wene utuwa u tsugono tsu Kashila n ucira.”

*Uyansaka u Yesu
(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)*

² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaḅolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le.

³ Aminya a ne a waramaṛi pun a ka laḍa, kazai ka la a likimba ka ka fuda ka zuwa a woko nala wa.

⁴ Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwai ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi.

⁵ Bituru kukp̄ai na u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te kpm ka Iliya.”

⁶ Uwonvo u ḍa u kaṅa le cika, ḍa u nambai ili i'ya wa dana.

* **8:33** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁷ Aku kalishi ka roku ka wutaị ka kimba le. A panai kpam kalagatsu ka wutaị pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, pana ka ni.”

⁸ Kute-kute a webelei n maloko, a doku a wene kpam uza wa, Yesu da a wenei koshi kaḅolo n ele.

⁹ A'ari ugidaḷa a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a da mpa Maku ma Vuma n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ A asaḷai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yanga a ukpa.

¹¹ A wece yi, “Ndy a i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya da wa gita utuwa?”

¹² Aku u tonuko le, “Mayun da Iliya wa gita utuwa u lapula ili. Ko n nala ndya i zuwai kadyanshi ka Kashila ka danai, Maku ma Vuma ma pana ta ikyamba cika, aku a 'yuwan yi?”

¹³ N tonuko da, Iliya tuwa de, kpam a yanka yi de gba ili i'ya i yan le tyoku da u luwa le, tyoku da wari ukorongi a tagarada u Kashila.”

*A tanasai maku uza u ityoni i cingi i tsubebe
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)*

¹⁴ An a gonoi a asu u atoni a Yesu a da buwai vi, a wenei kakuma ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele.

¹⁵ N uwene Yesu, kakuma ki gba ka yain majiyan cika, a bosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi.

¹⁶ U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?”

¹⁷ Aku vuma roku a asuvu a kakuma ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku ma va ma n tuko vu, kpaci wa ta n ityoni i cingi i tsubebe.

¹⁸ A'ayin a da baci dem i yuwa yi she i varangi yi a iyamba, un a u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpadai.”

¹⁹ U wushunku le, “Eda nida ukpada u upityanangu u de wari! Hal ubana nwere da ma dusuku n ada kahu i wushuku? Kpam hal ubana nwere da ma fuda n kawunku n ada? Tuko numu n eyi.”

²⁰ A tuko yi maku mi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, un a u ne wari kapufu.

²¹ Yesu wecei tata u maku vi, “A'ayin a eni a da ili yi i gita yi?”

U danai, “Tun eyi kenu.

²² I so yi ta uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuda baci, pana asuvayali a tsunu vu banga tsu.”

²³ Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuda baci? Uza da baci dem u wushuki, a ka yanka yi ta ko ndya wa.”

²⁴ Kute-kute tata u maku vi u 'yangaḷai kalagatsu, u danai, “N wushuku ta. Banga mu n ukpada u uwushuku u va.”

²⁵ An Yesu wenei kakuma ki kari utuwa n ilyadi a asu vi, u baranai ityoni i cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecemgbene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”

²⁶ Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini nala i pecemgbenei n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gbam ama ushani a danai, “U kuwa de.”

²⁷ Shegai Yesu kanaḷai kukere ku ne u 'yangaḷa yi, u 'yangaḷa tani n kushani.

28 An Yesu tuwai u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Nɔya i zuwai ạtsu tsu kpaɔai i'ya uwutukpa?”

29 Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wuta wa, she n kavasuu.”

*Yesu doku u danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)*

30 Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yangai a batsamgbanaɔi a uyamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa.

31 Kpaci atoni a ne a da wa wenishike, wa tonusuko le, “A ka neke ta Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yanga ta.”

32 Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpam a panai uwonvo u da a ka wece yi.

*Ya lai tsupige?
(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)*

33 A tuwai a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?”

34 A paɔai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana ta ko ya uzapige u le.

35 Aku u dusuki u isaɔi Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza da baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kana ta she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gba. Kpam u gbashika ko ya wa.”

36 Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wofo yi u tonuko le,

37 “Uza da baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza da kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza da suku mu da u wushai.”

*Ukpada u tsilala n Yesu
(Luka 9:49-50)*

38 Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene ta vuma roku wa wutuk-pusa ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

39 Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma wa la wa yan ukunosavu n kala ka va, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka va wa.

40 “Gba uza da baci dem bawu wa yan tsilala n ạtsu, uza u tsunu u da.

41 Uza da baci dem u ne da mini ma uso a mako adama a da i'ari aza a Kawauwi, n tonuko da, maken ma la wa, wa kpaɔa utsara katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

*Panai uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)*

42 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza da a pityanangi na mpa u nusa, wa laka ta a siraka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva.

43 Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kiɔa ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kukere ku te, n u da va uwa akina n akere a re, akina a da bawu a'ari ucimba.

44 [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.]

45 Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kiɔa ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kune ku te, n u da a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re.

46 [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.]

⁴⁷ Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, fofo ka. Wa laka vu tã vu uwa a tsugono tsu Kashilã n keshi ka te, n u ða a ka varangu vu akina n a'eshi a re.

⁴⁸ Asu u azun a ða a ka takuma a ða bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusã akina yi wa.

⁴⁹ “N akina a ða a ka wulukpe ya dem, tyoku ða a tsu wulukpe uðarakpa na mkpaði.

⁵⁰ “Mkpaði ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n ða?

“I rongo tyoku u mkpaði a asuvu a ðe, i dusuku ndishi n shinga n atoku a ðe.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Yesu 'yangai pini a asu vi, u banai a ubongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. Aku kakuma ka ama ka doki ka bolomgbonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku ða u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwai ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u asaka uka u ne?”

³ U wushunku le, “Ndyã Musa tonuko ða i yain?”

⁴ A danai, “Musa wushuku tã vali wa fuða tã u korongu tagarãda u upece iyolo u asaka uka u ne.” ♦

⁵ Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u ðe ða i zuwai Musa koronku ða mele ma nala mi.

⁶ Shegai a kagita Kashilã ka yan le tã vali n uka. ♦

⁷ Adama a nala, vali u asaka tata u ne na mma u ne, u padara n uka u ne.

⁸ Kpam ama a re a le gba a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ♦

⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashilã ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi.

¹¹ U wushunku le, “Uza ða baci dem u asakai uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi.

¹² Uka u asaka baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan.”

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a barana le.

¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Asakai mmuku n kenu-kenu n tuwa ara va, bishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashilã tsu icun i le tsa.

¹⁵ Mayun n tonuko ða, uza ða baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashilã tyoku ða maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.”

¹⁶ Aku u wofoeso le u tadanku le akere, u zuwusuka le unã u shinga.

Kalobo ka utsari

(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Gitã ða u gitai nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyadi, u kuðangi a kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u ða bawu wari n utyoku?”

¹⁸ Yesu wece yi, “Nɗya i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashila koshi.

¹⁹ Vu reve ta gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.” ♦

²⁰ U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu da ma tono ili i nala yi.”

²¹ Yesu webele yi n a'eshi a uciga, u danai, “Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu banga aza a unambi, tsara vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu.”

²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u lazai n unamgbi u asuvu, kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu webelele atoni a ne, u tonuko le, “U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?”

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, “Mmuku n va, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?”

²⁵ Wa la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, “Nala baci ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ U wundyana le, u danai, “A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashila ili dem i uyan i'ya.”

²⁸ Bituru tonuko yi, “Atsu wa tani na, aza da tsu asakai gba ili i tsunu tsu tono vu?”

²⁹⁻³⁰ U wushuki, “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u asakai kuwa n kashina ka ne adama a va n kadyanshi ka va, wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai vi kakuma a'ayin a gogo-na. Wa tsu ta a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kabolo n mavura. Nala kpam dem uza da baci u asakai atoku n amaku na mma n tata na mmuku n ne adama a va, wa tsu ta amangatawun u atoku n amaku na mma n tata na mmuku kabolo n mavura. Kpam a'ayin a da a ka tuwa wa tsu ta uma u da bawu wari n utyoku.

³¹ Shegai aza da a'ari a kapala ushani a ka woko ta makorishi, aza a makorishi tani a kapala.”

*Yesu doku u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime na nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza da a ka tono yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne.

³³ U danai, “Atsa na tsa bana a Urishelima. A ka neke ta Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi ta ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a Awulawa.

³⁴ A ka yanka yi ta majari, a cikpunka yi atatsa, a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga.”

*Ufolu u Yakubu n Yahaya
(Matiyu 20:20-28)*

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci.”

³⁶ U wece le, “Nɗya ya ciga n yanka da?”

³⁷ A wushuki, “Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunu, aṣakā uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunu, uza u ire tani a ugula.”

³⁸ U danai, “I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana ikyamba tyoku da mpa ma tuwa n soi ko a lyubuḡu da tyoku da a ka lyubuḡu mu?”

³⁹ A danai, “Tsa fuda ta.”

U tonuko le, “Ya fuda ta ya so mako ma upana ikyamba tyoku da ma so, a lyubuḡu da tyoku da a ka lyubuḡu mu.

⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u va, mpa ma naka wa. U aza da Kashila ka fobusukoi u da.”

⁴¹ An atoni a ne kupa da a buwai a panai nala, a gitai upana upan u Yakubu n Yahaya.

⁴² Yesu isa le gba a asu u te, u danai, “Aza da a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le ta ucira, kpam ngono n pige n tsu wenike le ta ucira cika.

⁴³ Shegai ara de nala wa, uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de.

⁴⁴ Kpam ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kana ta u woko kagbashi ka ama gba.

⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa adama a da a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u naka kpam uma u ne katsupi adama a ama ushani.”

Batimawu karumba u wenei

(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kaḡolo n kakuma ka ama ushani. An a ka wuta a ilyuci yi, karumba ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu.

⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara da, u gitai isali, “Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁸ Ama ushani a barana yi a tonuko yi u pada, shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁹ Yesu shangbai, u danai, “Isa ni.” Aku a ba a isa yi, a tonuko yi, “Pana kayanyan! 'Yanga! Wa isa vu.”

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yangai n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vunu u tansa vu de.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re.

² U tonuko le, “Uwai a une u da wari a kapala ka de nala vi, n u'uwa u de ya wene ta maku ma makparyagi ma bawu a tabai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko.

³ Uza da baci dem u wece da ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, ‘Asheku a da a ka ciga ma, kpam wa gonuko ta ma gogo-na.’ ”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma,

⁵ ama da a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Ndya i zuwai ya surukpa ma?”

⁶ A wushunku le tyoku da Yesu tonuko le, aku ama yi a asaka le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwai.

⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a da a satasai a agbaji.

⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza da u tuwai n kala ka Magono ma Zuba una u shinga! ◇

¹⁰ Kashila ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwa na vi una u shinga! Hosana, cikpalai Kashila!”

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashila. An u webelishi ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsi, aku u wutai u banai a Batani kabolo n Kupanamere vi.

*Yesu yankai madanga ma kapopi una
(Matiyu 21:18-19)*

¹² An kain ka wansai, a asakai Batani, Yesu panai kambulu.

¹³ An u wenei madanga ma kapopi ma mari n avuku a mbari, u ba u webele ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a da wa.

¹⁴ Aku u tonukoi kapopi ki, “Uza wa doku wa lya kpam ilimaci i kapopi ara vunu wa.” Kpam atoni a ne a panaka yi ta u danai nala.

*Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)*

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashila, aku u gitai uloko aza da a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusai iteburu i aza a usavadasa ikebe n ikirika i adengi ntambara.

¹⁶ Kpam u asaka uza da u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashila ki wa.

¹⁷ Aku u wenishike le u danai, “A korongu wa, a da ‘A ka isa kuwa ku va kuwa ku kavasuka ama a iyamba gba wa.’? ◇ Shegai eda i gonukoi ka kaaɓuru ka aza a magalaka.”

¹⁸ An adarakpi a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitai ubolo ure u da a ka wuna yi, kpaci a ka pana ta uwonvo u ne an ama gba a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a asakai ilyuci yi.

*Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(Matiyu 21:20-22)*

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei madanga mi ma ekpei hal n alu.

²¹ Bituru cibai, aku u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, webele, madanga ma vu yankai una vi ma ekpe de.”

²² U wushunku le, “Pityanangi n Kashila.

²³ Mayun n tonuko da, vuma da baci dem u tonukoi masasa ma na, ‘Muda ba vu rukpa a kushiva,’ kpam bawu u yain malala a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi ta i'ya.

²⁴ Adama a nala n tonuko da, ili i'ya baci dem i foloi n kavasuka, wushuki i tsara i'ya de, kpam ya woko ta i de.

²⁵ A'ayin a da baci dem i shamgbai uyan kavasuka, i'a baci n uza da ya pana upan, cimbusuka ni. Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da ta dem unyushi u cingi u de.

* **11:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ◇ **11:9** Ishp. 118:25-26. ◇ **11:17** Isha. 56:7; Iri. 7:11.

²⁶ [Shegai i cimbusuka baci ama wa, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa cimbusuka da unyushi u cingi u de wa.]”

*Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ A doki a gonoi a Urishelima, tyoku da Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashila, adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi n pige a tuwai ara ne.

²⁸ A wece yi, “N ucira u eni u da va yansa ili i naha gba? Kpam ya naka vu ucira u da va yansa i'ya?”

²⁹ U wushunku le, “Ma yan da ta dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko da ta ucira u da ma yansaka ili i na yi.

³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyubugusu u Yahaya a zuba da u wutai ko a asu u ama?”

³¹ A dansai utyoku u le a danai, “Tsu dana baci a zuba da u wutai, wa dana ta ndya i bishinka tsu uwushuku n eyi?”

³² Kpam tsu dana baci a asu u ama da u wutai, kakuma ka na ka pana ta upan u tsunu.” A panai uwonvo u kakuma ki, kpaci ya dem u bidya ta Yahaya matsumate ma.

³³ Aku a wushunki yi a danai, “Tsu reve wa.”

Aku u tonuko le, “Mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansaka ili i na yi wa.”

12

*Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)*

¹ Yesu gita le uyanka kadyanshi n agisani u danai, “Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gawai kadaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u naka acimbi a roku haya u lazai nwalu.

² An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi.

³ Acimbi yi a kana yi a lapai, aku a loko yi akere a de.

⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpam a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono.

⁵ U doki u suki kpam uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le.

⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, ‘A ka wene ta karinga ka maku ma va!’

⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, ‘Maku ma kagita ma ne ma gai pa vi. Tuwai tsu wuna ni, tsara agadu yi a woko a tsunu.’

⁸ Aku a kana yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ “Ndya uza u kashina vi wa yan? Wa tuwa ta u wuna aza a haya yi, u naka ka aza roku.

¹⁰ I ta'a uyan kaneshi a tagarada u Kashila naha wa? ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.

¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.’ ” ♦

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo ta kotsu a kana yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana ta uwonvo u ama, adama a nala a asaka yi u lazai.

*Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)*

¹³ An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci.

¹⁴ An a rawai ara ne, a tonuko yi, “Kawenishiki, tsu reve ta vu tsu dansa ta ukuna u mayun, kpam ya dem unā u te da vu bidya yi. A'ayin a da dem va wenishike ukuna u Kashila, vu tsu dansa ta ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u da azapige a tsu dansa a kaci ka vunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?”

¹⁵ Tsu tsupa ko tsu kpaḍa utsupa?

Eyi tani an u revei wanda da a ka wanda yi, u tonuko le, “Ndyā i zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene.”

¹⁶ A tuko yi. Aku u wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

¹⁷ Aku u tonuko le, “Naḳai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashila kpam i naḳa yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

A yain majiyan cika.

*Keci a kaci ka u'yangā u ukpa
(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)*

¹⁸ Aku aza a Sadusi† (aza da bawu a wushuki n u'yangā u ukpa) a tuwai ara Yesu, a wece yi,

¹⁹ “Kawenishiki, Musa koronku tsu ta a kaci ka tsirana. U da uza u kuwa baci u asakai uka bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotoku uka vi u matsaka yi mmuku.

²⁰ A yan ta a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagita u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa.

²¹ Uza u ire (uza da u tono yi) u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai u asaka maku wa. Nala dem n uza u tatsu.

²² Gba le gai uza wa la u asakai maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwai.

²³ Kain ka u'yangā a ukpa, uka u yai u da wa woko, cinda gba le a zuwusa yi?”

²⁴ Yesu wushuki, “An bawu i revei Tagarada u Kashila,† kpam i reve ucira u Kashila wa, da i zuwai i puwain.

²⁵ Kpaci a 'yangā baci a ukpa a ka yan iyolo wa, kpam a ka wutukpa iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a da a ka woko.

²⁶ A ukuna u u'yangā u akushe, i taḅa ukaneshi a tagarada Musa a asu u alabari a maku ma madanga ma ma tasa akina wa, an Kashila ka danai, ‘Mpa Kashila ka Ibrahi, Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu?’ †

²⁷ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun da i puwain.”

*Mele ma ma lai ugbonguro
(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)*

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwai ka panaka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, “Gba a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?”

²⁹ U wushunku yi, “Ma ma lai ugbonguro ma, ‘Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashila ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba.

³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu n uma u vunu gba. Vu cigi yi kpam n kakiri ka vunu n ucira u vunu gba.’ †

* **12:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga. † **12:26** Uwt. 3:6.
‡ **12:30** U.Ml. 6:4-5.

³¹ Ma ma tono yi tani ma, ‘Ciga uza u karen u vunū tyoku ḏa va ciga kaci ka vunū.’ ◊ Mele ma roku mā la ma ma lai ma nala mi wa.”

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, “Mayun ḏa vu, Kashilā ka te ka, uza roku wā tani la wa, she eyi. ◊

³³ A cigi yi gbā n katakasuvu, gbā n kakiri, gbā n ucira. Kpam vu cigi uza u karen u vunū tyoku ḏa va ciga kaci ka vunū, ili i na yi i la tā udarākpa u urunukpa n ukidāsa a m̄b̄ari.” ◊

³⁴ An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, “Vā m̄b̄ari n tsugono tsu Kashilā wa.”

Pini nala, uza u doku kawan kpam u wece yi wa.

*Keci a kaci ka maku ma Dawuda
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)*

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashilā, u wecikei, “Nida awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma?

³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai, ‘Magono ma Zuba ma tonukoī Asheku a vā, dusuku a ulyaki u vā, hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunū.’ ◊

³⁷ “Dawuda n kaci ka ne u isā baci Kawauwi Asheku, nida wa yansa u woko maku ma Dawuda?” Kakumā ka panāka yi n ipeli.

*Yesu toḏugboi awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)*

³⁸ Tyoku ḏa wa wenishike le, u danai, “Kiranai n awenishiki a Mele aza ḏa a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la tā uciga a danāsa le a kuden n tsupige.

³⁹ Kpam a lai n uciga a asu u ndishi u ḏa u lai tsulobo a agata a Kashilā, n a asu u shinga a asu u abiki.

⁴⁰ Shegai a tsu lyasa tā ucanga u nranā, a rongo kpam uyansa kavasu ka ugadī adama a ukimbusā u a'eshi. Iacun i ama a nala a ka yan le tā mavura cika.”

*Kune ku marānā
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashilā, wa wundya tyoku ḏa ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsari ushani a tsungi pini ikebe ushani.

⁴² Aku marānā ma roku uza u unambi u tuwā u zuwai irim i re i kenu. †
⁴³ Aku u isai atoni a ne u tonuko le, “Mayun n tonuko ḏa, marānā ma nala ma la tā gbā aza ḏa a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi.

⁴⁴ Kpaci ele a asuvu a utsari u le u ḏa a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u ḏa u bidyai gbā, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

13

*Kadyanshi ka uwasa u Kuwa ku Kashilā
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ N uwutā u Yesu a Kuwa ku Kashilā, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!”

² Yesu wushunki yi, “Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali kā la ka a ka asakā utadangi a zuba u utoku u ne bawu a wasai ka wa.”

◊ 12:31 Adkp. 19:18. ◊ 12:32 U.Ml. 4:35. ◊ 12:33 Hos. 6:6. ◊ 12:36 Ishp. 110:1. † 12:42 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḡanga.

Kagita ka upana u ikyamba
(*Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19*)

³ Tyoku da Yesu wari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashila, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi,

⁴ “Tonuko tsu, nwere da a ka yan ili i nala yi? Kpam icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gita?”

⁵ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa.

⁶ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsa ama ushani.

⁷ I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a de a 'yanga wa. U kana ta u gita nala, shegai makorishi ma kotsu wa.

⁸ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama roku. Tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. Iyamba ya gada ta a asu kau-kau, kpam a ka yan ta kambulu. Shegai gba nala vi kagita ka upana u ikyamba ka ve.

⁹ “Shegai eda she i kirana. A ka kana da ta a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. A neke da akere a aza a tsugono na ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va.

¹⁰ Shegai kahu makorishi ma tuwa, she a yanka aletsu a ama gba Kadyan-shi ka Shinga ka va.

¹¹ A'ayin a da baci dem a banka da a asu u afada a neke da, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana wa. Shegai gba ili i'ya baci dem a naka da i'ya ya dana. Kpaci eda ya dansa wa, Kulu Keri ka.

¹² Vuma wa neke ta utoku u ne a wuna yi, tata kpam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le.

¹³ Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba uza da baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi ta.

Upana u ikyamba u pige
(*Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24*)

¹⁴ “A'ayin a'a ta a utuwa, ada ya wene ili i icadi i shamgba a asu u da bawu i gain i shamgba.” (Uza da wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tono!) “Aza da a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa.

¹⁵ Uza da baci dem wari a zuba u kukpa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa.

¹⁶ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka ku ne wa.

¹⁷ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi!

¹⁸ Yanyi kvasu kotsu ukuna u nala vi u gita n ilyushi wa.

¹⁹ A'ayin a nala yi a ka yan ta upana u ikyamba u pige, u da bawu a ta'ai uyan tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba hal utuwa ara. A ka doku a ka yan a da kpam wa hal ubana a makorishi.

²⁰ U woko baci Magono ma Zuba ma jebei a'ayin yi wa, uma wa la wari wa la wa. Shegai adama a aza da a dangasai vi da i zuwai u jebei a'ayin yi.

²¹ “A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko da webelei Kawauwi ka na, ko webelei aya de! Kotsu i wushuku wa.

²² Kpaci awauwi a ka'an n nsumate n ka'an a ka tuwa ta a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza da a dangasai, wa yan baci.

²³ Kiranai, kpaci n tonuko da ta ko ndya wa gampa.

Utuwa u Maku ma Vuma
(*Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28*)

²⁴ “Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci, kaara ka limana ta, uwoto tani wa naka katyashi wa.

²⁵ Atala a ka rukpusa ta, kpam a gba da ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma ma tuwa a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono.

²⁷ Aku u suku atsumate a zuba a bolomgbono aza da a dangasai a abon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

*Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)*

²⁸ “Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limanai, aku a gitai utopo avuku, i reve ta an ilyushi i yain evu.

²⁹ Nala kpam dem a'ayin a da baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve ta an a'ayin a yain evu n uyan.

³⁰ Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi gba.

³¹ Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.

*Kain ka ugono u Kawauwi
(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)*

³² “Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wa la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata da koshi u revei ka.

³³ Kiranai i rongo n afobi n i yanyi kvasu. Kpaci i reve a'ayin a da ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ “Utuwa u Maku ma Vuma wa ta tyoku u vuma da u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu u rongo n afobi.

³⁵ Rongoi n afobi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fuda ta u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana.

³⁶ Kotsu u tuwa u danda da n i lavuti wa.

³⁷ Ili i'ya n tonuko da kpam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afobi.”

14

*A boloi ure u da a ka wuna Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)*

¹ A'ayin a re a da a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u da a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna.

² A danai, “Shegai tsa kawan tsa yan u da a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka yangasaka tsu ta.”

*A tsunki Yesu manivi ma magulani
(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)*

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwai n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpam ma ta n ikebe cika. U kukpai unu u majuju mi, u tsalai manivi mi gba a kaci ka Yesu.

⁴ Ama roku a da a'ari pini a asu vi a panai upan. A yangbanai kadyanshi, “Ndyu kalen ka koli ka manivi naha?”

⁵ Ma ratsa ta a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi.” A kana yi uyanka tsali n asuvu a

* **14:3** A yan ta majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpam a yan ta ma n ili i'ya a ka isa naradi. † **14:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 300.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

shen.

⁶ Shegai Yesu danai, “Asaka ni shiriri! Ndya i zuwai ya damgbarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu.

⁷ Kain dem i'a ta kabolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fuda ta i yanka le ili i shinga. Shegai mpa ma kabolo n ada kain dem wa.

⁸ Eyi gbam u daraka ta hal u tsunki ikyamba i va n manivi kahu kacida ka va.

⁹ Mayun n tonuko da, gba ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpam a ka rongo yi ta ucibusa.”

Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu

(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarakpi a pige kotsu u neke Yesu ara le.

¹¹ An a panai nala a yain mazanga hal a zuwamgbanai a ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku da wa yan u neke yi.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)

¹² Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu fobusuko vu a asu u da va lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, “Uwai a ilyuci, ya bana ta i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi,

¹⁴ kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari?”

¹⁵ Wa wenike da ta kunukuzuba ka a fobusoi ucanga, nte ya fobusuko tsu pini.”

¹⁶ Atoni yi a yangai a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku da u tonuko le. Aku a fobusoi Abiki a Upasamgbana.

¹⁷ An kuvuli ku yain, aku u tuwai kabolo n Kupanamere vi.

¹⁸ A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko da, vuma u te a asuvu a de wa neke mu ta, kpam uza da tsa lya kabolo n eyi.”

¹⁹ A namgba ta katsuma cika, aku a gitai yi uwecishe maten-maten, “Mpa wa?”

²⁰ U wushunku le, “Uza u te da gai a asuvu a Kupanamere, uza da tsa lya kabolo a kapara ka te.

²¹ Maku ma Vuma ma kuwa ta tyoku da a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma da wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi ta.”

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya

(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

²² A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgbanasai u da. U nakai atoni a ne u danai, “Wushai na vi ikyamba i va i'ya.”

²³ U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashila. U naka le a soi.

²⁴ Aku u danai, “Naha vi mpasa n va n da n da a wotsongi a adama a ama ushani. Kashila ka yan ta manyan na mpasa n na mi tsara u yain kazuwamgbani ka savu n ama a ne. ²⁵ Mayun da an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashila.

²⁶ An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

*Bituru wa nana ta Yesu**(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)*

²⁷ Yesu tonuko le, “Gbā de ya suma ta i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a tagarada u Kashila,

‘Ma gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ♦

²⁸ Shegai a 'yangasa mu baci, ma lasa da ta ubana a asuvu a Galili.”

²⁹ Bituru tonuko yi, “Ko atoku a va a suma baci gbā le, mpa ma suma wa.”

³⁰ U danai, “Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³¹ Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, “Ko wuna da baci a ka wuna mu kabolo n avu, ma nana an n reve vu wa.” Gbā le dem nala a dansai.

*Yesu yain kvasu a Getisimani**(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)*

³² A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum asu u da a ka isa Getisimani. Yesu tonukoi atoni a ne, “Dusuki ve pini na hal n ba n yain kvasu.”

³³ Aku u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpam u gita de upana ikyamba cika n kadambula ushani.

³⁴ Aku u tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika, yavu ma kuwa. Rongoi na n afofi.”

³⁵ An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci a iyamba u yain kvasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi.

³⁶ Aku u danai, “Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mbala mi. Ko n nala ukuna u va u da a ka tono wa, she u vunu.”

³⁷ Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru, “Bituru alavu a da vari? Va fuda va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa?”

³⁸ Rongoi n afofi n kvasu, kotsu i tuwa i rukpa a asuvu a ukondo wa. Kulu ku de ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

³⁹ Aku u doku u gonoi uyan kvasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki.

⁴⁰ An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shadangu le de a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

⁴¹ An u gonoi u tatsu, u wece le, “Hal n gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi? U ratsa ta nala ulapa u uwule u yan de. A neke de Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi.

⁴² 'Yangai tsu walai. Kaneki ka va ka la ka tuwa.”

*A kana Yesu**(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)*

⁴³ U kimba gbam una wa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakuma ka ama, n iburundu na mkpaukpau a akere a le. Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a lya a tutsuku le.

⁴⁴ Kaneki ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai, “Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i laza n eyi.”

⁴⁵ N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, “Kawenishiki.” Aku u wofo yi.

⁴⁶ Ele tani a kana yi.

⁴⁷ Shegai uza u te a asuvu aza da a'ari kushani ki, u talai burundu u ne, aku u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi u takpamgbanai ka.

⁴⁸ Yesu wece le, “Tuwa da i tuwai n iburundu na mkpaukpau i kana mu, yavu uza u magalaka?”

⁴⁹ Kain dem ma tã kaɓolo n aɗa a Kuwa ku Kashila na n wenishiki, kpam i kana mu wa. Shegai yan da a yain nala tsara a shadangu udani u tagarada u Kashila.”

⁵⁰ Pini nala, atoni a ne a sumai a asaka yi.

⁵¹ Kalobo ka roku kpam n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zara kotsu a kana yi,

⁵² u asanka le kunya ki, u sumai katafa.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24)

⁵³ Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Adarakpi. Gba adarakpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele a bolomgbonoi ara ne. ⁵⁴ Bituru tani wa tono yi mbari mbari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarakpi mi. U dusuki a asuvu adagari a Kuwa ku Kashila ki, wa lyashuku akina.

⁵⁵ Adarakpi a pige gba n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsara wa.

⁵⁶ Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka kaɓan a kaci ka ne, shegai unã u le u tuwa u te wa.

⁵⁷ Aza roku kpam a 'yangai a shamkpai kadyanshi ka kaɓan a danai,

⁵⁸ “Tsu panaka yi ta u danai wa wasa ta Kuwa ku Kashila ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpam kuma ku uza ka wa.”

⁵⁹ Gba n nala ushamkpa u kaɓan u le u tonomgbono wa.

⁶⁰ Magono ma Adarakpi ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, “Va n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Pada da va pada bini?”

⁶¹ Shegai u padai ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adarakpi ma doku ma wece yi, “Ada Kirisiti Maku ma Kashila Uza u Tsupige vi?”

⁶² U wushuki u danai, “Mpa. Ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba, kpam i wene yi utuwa a asuvu a alishi.”

⁶³ Aku Magono ma Adarakpi ma karasai aminya a ne, u danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo?”

⁶⁴ I pana ta gai u yankai Kashila kadyanshi ka cingi. Ndya i wenei?”

Gba le a wushuki, “U nusa ta, a wuna yi.”

⁶⁵ Aza roku gbam a laza a gita yi ucikpusuka atatsa. A sira yi a'eshi a sugbusa yi n a tonusuki yi, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya sugba vu.” Adagari a Kuwa ku Kashila tani a rongo yi ubasasa.

Bituru nanai an u revei Yesu

(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27)

⁶⁶ Bituru wari a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kari makere ka Magono ma Adarakpi ka tuwai.

⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, “Avu dem kaɓolo ka wari n Yesu uza u Nazara nala vi!”

⁶⁸ U nanai u danai, “Mpa n reve gbam i'ya va tono wa.” Aku u wutai a keɓile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kari makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza da a'ari pini a asu vi kushani, “Eyi na dem uza u le u da.”

⁷⁰ Aku u doku u nanai kpam.

An a garakpai kenu, aza da a'ari kushani a tonukoi Bituru, “Malala ma la wa, avu dem uza u te u da a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u da.”

⁷¹ Aku u kanai uyansaka kaci ka ne unã n u tsinasi n u dansi, “N reve ve gbam vuma da ya dansaka vi wa.”

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru cibai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, “Kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” An u cibai nala, aku u tasai n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38)

¹ Kain n ka wansi n kpasani ku de, adarakpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gba a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna.

² An a rawai, Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”
U wushunki yi u danai, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

³ Adarakpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu.

⁴ U doku u wece yi, “Va n ili i uwushuku wa, vu pana gban ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunu?”

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

A kidagai Yesu ugana u ukpa
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaka ta u asanka le vuma u te u da ama a foloi u asanka le a asuvu ama da a ukai a kuwa ku a'ali.

⁷ Vuma roku da pini uza u kala Baraba. Wa ta usiri adama a u'yangasasa atakasuvu a ama kabolo n atoku a ne aza da a wunai ama, a kain ka a'yangasai atakasuvu a ama.

⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanakai.

⁹ U wushunku le u danai, “Gogo-na ciga da ya ciga n asanka da magono ma aza a Yahuda mi?”

¹⁰ Kpaci u reve ta adama a malyon a da adarakpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarakpi a pige a matsai ama a dana a wutumkpa le Baraba.

¹² Aku Bilatu danai, “Ndyama yan n uza da ya isa magono ma aza a Yahuda mi?”

¹³ Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁴ U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpa le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naka le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari
(Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3)

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a kebile ku tsugono, aku a bolomgbonoi gba kakuma ka asoje.

¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u da a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, “Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda.”

¹⁹ A rongo yi ukufusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atatsa. Aku a kufangi a da a ka naka yi tsupige.

²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu
(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27)

21 Vuma roku ɗa pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wutaɗi a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu.

22 A bankai Yesu a asu u ɗa a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci).

23 A naka yi mini ma cinwi kaɓolo n aguma a ɗa a ka isa mar, shegai u 'yuwain ma uso.

24 Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsara a wene ili i'ya ya dem wa tsara.

25 N ulapa uwule u kuci u usana u ɗa a wandamgbana yi.

26 Uza ɗa baci a wandamgbanaɗi, a tsu korongu ta unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA.

27 A wandamgbanaɗi kpam dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [

28 Nala a shadangi udani u ɗa u danai, "A kece yi a asuvu a aza a unyushi.]"*

29 Aza ɗa a ka wurusa, a rongo yi uyansaƙa kadyanshi ka gbani, n a gbaɗi a'aci a le. "Mhm! Avu uza ɗa vu ɗa va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu.

30 Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunu."

31 Nala tani kpam dem adarakpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, "U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa.

32 Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi."

Hal n aza a magalaka a ɗa a wandamgbanaɗi kaɓolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

33 N kaara a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbanaɗi n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu.

34 N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, "Eloyi, Eloyi, lama sabakalani." (Wata, "Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?")

35 An ama ɗa a'ari pini kushani a panai nala, a danai, "Panai, wa isa Iliya."

36 Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, "Asakai tsu wene ko Iliya wa tuwa u cipuka yi."

37 Yesu salai cika, aku u uma u ne u wutaɗi.

38 Kute-kute kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ki ku pecemgbenei kure. Ili i'ya i kanaɗi a zuba hal ubana a iyamba. 39 An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku ɗa u kuwai. U danai, "Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashila ma."

40 Aka a roku a ɗa pini a shamgbai a ka yan akalu a mbari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu).

41 Alya a tono yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a ɗa a tuwai kaɓolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

Kaciɗa ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

42 Gba ukuna u na vi u gita ta a Kain ka Afobi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan,

* 15:28 Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 28.

⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbamai asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u naka yi ikyamba i Yesu u cidangu. (Isuhu vuma da uza da a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza da wa vana utuwa u tsugono tsu Kashila tsu rawa.)

⁴⁴ Bilatu yan ta majiyan an u panai a da Yesu kuwa de. U isa katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u barakpa de n ukpa.

⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuwa de, aku u nakai Isuhu ikyamba yi.

⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u katalai pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a safarai a katali. An u kotsoi, aku u gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi.

⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu a wene ta a asu u da a cidangi ikyamba i Yesu yi.

16

U'yangā u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magulani, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu.

²⁻³ N kpasani ku kain ka kagita ka a a'ayin a shindere a kana ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza da wa ba u gindalakpuka le katali ka a kimbugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka bati ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi.

⁴ A webelei na a wenei katali ki a gindalakpa ka de, ka la a ikengi ka pige ka tani.

⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kana le.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, "Panai uwonvo wa. N reve ta Yesu uza u Nazara, uza da a wandamgbani vi aya ya bolo. Webelei asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne da na, wa kpm pini wa, u 'yangā de.

⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a da a buwai, i tonuko le wa lasa da ta ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi de tyoku da u tonuko da a'ayin a da wari n ada."

⁸ Aku a wutai a wuranai n ilyadi ikyamba n i jeyi, kpm alya la ulapani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yangai. Vuma da u gita yi uwene, Meri Magadaliya da, uka da u wutukpai ityoni i cingi i shindere ara ne.

¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsuma unamgbi n a sayi.

¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yangā de, hal gbam u wene yi ta, a 'yuwain uwushuku.

Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re

(Luka 24:13-35)

¹² Yesu yansakai tyoku u roku, aku u asakai atoni a ne ama a re aza da a ka bana a ilyuci a wene yi.

¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

Yesu asakai kupa n uza u te vi a wene yi

(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁴ Pini nala, u asakai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a da a ka lya ilikulya. Aku u bongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukpada u uwushuku n ili i'ya ama da a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va.

¹⁶ Gb̄a uza ḁa baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyuḁugi yi, a ka wauwa yi ta. Kpam uza ḁa baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi ta.

¹⁷ Iryoci i na ya tonu ta aza ḁa a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan ta dem kadyanshi n aletsu a roku.

¹⁸ A ka bidya ta a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa ta aza a mbala a tanasa le.”

*A cangai Yesu ubana a zuba
(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)*

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila. ²⁰ Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan kuḁari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a ḁanga le asu u ḁa u asaka le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun ḁa.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kanaki ka aguma ka kahu u woko katonu ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kpam u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpam dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walamgbana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kpam kvasu ka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kpam tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kanaki ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yangai u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u 'yangai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kvasu. Kpam dem u zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kpam u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5-2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21-4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14-9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51-19:27)

Ukana n ukpa u Yesu (19:28-23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kpam a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu.

² Ama yi a korongu ta dere tyoku u aza da a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpam a tonuko tsu.

³ Adama a nala, an u wokoi mpa n kaci ka va n vecei ukuna vi a kagita ben, n wenei u lobono ta n koronku vu ukuna vi tyoku da u tonomgbonoi.

⁴ Tsara vu reve ukuna u da a wenishike vu vi mayun da u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan ta katarakpi† ka roku, uza u kala Zakariya, uza da wari a kaƙon ka kaƙolo ka adarakpi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Haruna† katarakpi ka.

⁶ Ama a re le a ka wala ta dere a a'eshi a Kashila, kpam a ka kirana n udani u Kashila.

⁷ Shegai a'ari n maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpam gba le a kutsa de.

⁸ Kain ka kabon ka adarākpi ka Zakariya k̄ari a manyan a Kuwa ku Kashilā,* w̄ari a uyan tsudarākpi a kapala ka Kashilā.

⁹ Uruta u rukp̄ai a kaci ka ne tyoku u agadu a adarākpi, u woko uza d̄a wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magul̄ani. ¹⁰ An a'ayin a urunukpa a ili i magul̄ani† a yain, kakum̄a ka ama ka ka lya kayala k̄ari a ulanga a uyan kavas̄u.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashilā ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asudarākpa u ili i magul̄ani vi.

¹² An u wenei nala, u giruw̄ai, uwonvo u kan̄a yi cika.

¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, “Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana d̄e kavas̄u ka vun̄u. Uka u vun̄u Alisabatu wa mats̄aka vu t̄a maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya.

¹⁴ Wa woko t̄a ili i ipeli n i kayanyan ara vun̄u. Ama ushani a ka pele t̄a adama a ilimaci i ne.

¹⁵ Kpaci wa woko t̄a uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuw̄a u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shad̄angu yi t̄a n Kulu Keri, eyi pini a katsum̄a ka mma u ne.

¹⁶ Wa gonuko t̄a aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashilā ka le.

¹⁷ Kpam wa lasa t̄a Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiralākpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U fobuso atakasuvu a ama adama a utuw̄a u Asheku.”

¹⁸ Zakariya wece yi, “Nid̄a ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan d̄e makoshi, kpam uka u v̄a dem u yan d̄e mamici.”

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza d̄a w̄ari kushani a kapala ka Kashilā. Suku d̄a a suku mu n tuw̄a n dan̄asa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi.

²⁰ Gogo-na, adama a ukp̄ad̄a u upityanangu u vun̄u, va woko t̄a kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a d̄a a shad̄angi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u d̄a. Kpam nala wa woko.”

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u barākpāi a asuvu a Asu u Uwulukpi vi.

²² An u wut̄ai, u fud̄a u dana ukuna wa. Ama a revei u wene t̄a pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u rad̄agbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shad̄angi, u lazai u gonoi a kuwa.

²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsum̄a, u kan̄ai uronguso a kuwa bawu u wut̄ai hal uwoto u tawun.

²⁵ U danai, “Webelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a d̄a a yan yi, d̄a u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsum̄a ka Alisabatu, Kashilā ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili.

²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza d̄a vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri.

²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A dan̄asa vu Meri, macigi ma Kashilā. Magono ma Zuba m̄a t̄a n avu.”

²⁹ Shegai Meri dambula t̄a cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala.

* **1:8** Kondo kulu ku Kuwa ku Kashilā a makukpi ma XX.

³⁰ Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashilā ka bidya ta ka zuwuka vu unā u shinga.

³¹ Va yan ta katsumā, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu.

³² Wa woko ta uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashilā ka Zuba. Magono ma Zuba Kashilā wa naka yi ta tsugono tsu akaya a ne Dawuda.

³³ Wa lya ta tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsa ta pini hal ubana bawu utyoku.”

³⁴ Meri wece yi, “Nida ukuna u na wa gita, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa ta ara vunu, ucira u Kashilā ka Zuba wa palasa vu ta. Adama a nala uza u uwulukpi u da va matsa vi, a ka isa yi ta Maku ma Kashilā.

³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunu wa ta n katsumā n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u da yi pa vi. Eyi uza da a danai madari ma.

³⁷ Ili i'a la i'ya Kashilā ka kpaḍa uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku da vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobusoi u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kabon ka nsasa.

⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danasai Alisabatu.

⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma mari a katsumā ka ne ma gbaḍai n ucira. Pini nala, a shadangi Alisabatu n Kulu Keri.

⁴² U 'yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unā u shinga u da a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unā u shinga u da.

⁴³ Nida ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u tuwai ara va?

⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunu, aku maku ma mari a katsumā ka va ma gbaḍai n ucira adama a ipeli.

⁴⁵ Uza u unā u shinga u da vari Meri, avu uza da vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shadangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige.

⁴⁷ N Kashilā Kawauwi ka va ka uma u va vari a ipeli.

⁴⁸ Kpaci u webelele uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U da na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u unā u shinga.

⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u da kala ka ne kari.

⁵⁰ Upasamgbanasa u da upana u iyali u ne u tsu pasamgbanasa a agali a da a ka pana uwonvo u Kashilā ubana.

⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le.

⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u naka aza da a vakunki kaci ka le tsupige.

⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a de.

⁵⁴ U bangai kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa ciḅusa ta n asuvayali a ne.

⁵⁵ Tyoku da u zuwamgbana wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibirahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyubugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali.

⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku da Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a ɓaŋga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwai kotsu a kiɗa maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya.

⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wa la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi.

⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gba le a yain majiyan.

⁶⁴ Kute-kute, unā u ne u kukpai, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitai kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila.

⁶⁵ Uwonvo u kanai aza a karen yi gba. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gba a kaɓon ka nsasa ka uyamba u Yahuda.

⁶⁶ Gba aza da a panai ukuna vi a kanai u da a atakasuvu a le, a ka tono, “Nɗya maku ma na ma tuwa ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba ma ta n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashila, u da,

⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Isara'ila, kpaci u tuwa ta a asu u ama a ne u wutukpa le.

⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda.

⁷⁰ (Tyoku da caupa u danai a unā u nsumate n ne n da a wulukpei.)

⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gba n aza da a 'yuwan tsu.

⁷² Tsara u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciba kpam kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne.

⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibrahi ka la vi.

⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu ta a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo.

⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gba a'ayin a tsunu.

⁷⁶ Avu kpam maku ma va, a ka isa vu ta matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gba, kpaci va lasa ta Asheku, tsara vu fobusuko yi ure.

⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsara ucimbusa u unyushi u le.

⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu.

⁷⁹ Tsara u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwa a kuwa. U toni n atsu a ure u ndishi n shinga.”

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu (Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Agusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gba ama da a'ari a uyamba† vi.

² (Makeci ma a gitai uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.)

³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsara a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da.

⁵ Tsara a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpam wari n katsuma.

⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain.

⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsara kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le.

⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kana le.

¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, "Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gba.

¹¹ Ara na a matsaka da ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku.

¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya."

¹³ Kute-kute, kaolo ka aza a kuvon a zuba a bolomgbonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi,

¹⁴ "Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba ta a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika."

¹⁵ An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, "Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi."

¹⁶ A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi.

¹⁸ Gba ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le.

¹⁹ Shegai Meri kana ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u cibusa u da.

²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

²¹ An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

²² An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba.

²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, "Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.")

²⁴ A yain ufarakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, "A'adya a re ko tani mmuku ma ntambara n re." ♦

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpam uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpam u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila.

²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba.

²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashila. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a naka Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Mele ma da a yain.

²⁸ Aku Saminu wofo yi, u cikpai Kashila, u danai,

²⁹ “Gogo-na, Ashekapige, she vu asaka kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku da vu danai.

³⁰ Kpaci n wene de iwauwi i vunu

³¹ i'ya vu fofo soi a kapala ka ama gba.

³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawa† ure u vunu, aya kpam tsupige tsu ama a vunu Isara'ila.”

³³ Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne.

³⁴ Aku Saminu zuwuka le unā u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, “Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yangā u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpam Kashila ka suku yi ta u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi ta.

³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa batsamgbana ta katakasuvu ka vunu.”

³⁶ Matsumate ma mari uka, uza u kala Hanatu, wa ta dem pini a Kuwa ku Kashila ki, ukere u Fanuyila u da, uza u kagali ka Ashiru. Marana ma, kpam u kutsa ta cika. Iyolo i ayen a shindere a da u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere.

³⁷ Gba ayen a ne hal n a da a tsirana tsu ne dem a da yi amanganishi n a nishi.* U asaka Kuwa ku Kashila wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kvasu.

³⁸ Tyoku da Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashila. U kana kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama da a ka vana uwutukpa u Urishelima.

³⁹ An a kotsoi gba ili i'ya Mele ma Kashila ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.

⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u da u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashila ka zuwuka yi unā u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashila

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana ta a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku da a cuwanakai.

⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kana ure u ugonon. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei.

⁴⁴ A yain nwalu ma uliva, a ka wundya ko wa pini a asuvu a kabolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kana yi uzama a asu a amaci† n aje a le.

⁴⁵ An a kpadā yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne.

⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashila a mere ma awenishiki. Wa pana ka le n u yansi le keci.

⁴⁷ Gba ama da a pana ka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku da wa wushukusu.

⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma va, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunu tsari vu uzama n katsuma unangbi.”

* **2:37** Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a da a wurai, an vali u ne u kuwai.

⁴⁹ Aku u wece le, “Ndyā i zuwai ya zama mu? I reve u kaṅai n rongo a asu u Tata u va wa?”

⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kabolo n ele, u rongo le unaka tsupige. Mma u ne tani u kaṅai ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne.

⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashila n ama da a reve yi a ciga yi.

3

Kuḅari ku Yahaya Kalyuḅugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan ta ngono n nishi aza da a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya.

² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyanshi ka Kashila ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba.

³ U banai gba a iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata u Urudu n u yanyi kuḅari: ama a kpatala ubana a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le, aku a lyuḅugu le tsara u wenike an a cimbusuka le.

⁴ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyuḅugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala.

⁵ A ka shadangu ta gba arara, kpam a betelikpe gba nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotoluso, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka.

⁶ Kpam ama gba a ka wene ta iwauwi i Kashila.’ ” ♦

⁷ Yahaya tonukoi kakuma ka ama ka ka tuwusa tsara u lyuḅugusu le vi, “Eda a'eku! Ya barana da i suma unambukatsuma u Kashila u da wa tuwa?”

⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de Ibrahi da asheku a de wa, nala wa banga da wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka 'yangasaka Ibrahi mmuku a asuvu a atali a na yi.

⁹ N gogo-na naha a tadangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpadai u naka ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakuma ka ama ka wece yi, “Ndyā wa tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza da bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpam dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyuḅugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a da i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa ta, kpam u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka de.”

¹⁵ Ama gba a'ari a ka vana ta utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya da Kawauwi ki.

¹⁶ Yahaya wushunku le gba, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyuḅugusu da, shegai uza da u la mu wa tuwa ta. Uza da mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyuḅugu da n Kulu Keri n akina.

¹⁷ Kasasu ka uwelinkpe ka ne ka ta a kukere ku ne, wa wujuma ta asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa ta kopo ki n akina† a da bawu a ka cimba.”

¹⁸ N icun i kuƙari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya ƙaranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u da u zuwai, n ukuna u cingi u roku u da u yain.

²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyuɓugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyuɓugusi ama gba, a lyuɓugi dem Yesu. Tyoku da Yesu wari a kavasu, zuba u kukpai.

²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. A panai kalagatsi ka wutai a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma ma ciga. Ma pana ta kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a da Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku da kpam ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.

Yana maku ma Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Emos ma.

Emos maku ma Nahum ma.

Nahum maku ma Hasali ma.

Hasali maku ma Najaya ma.

²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.

Ma'ata maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Shimeya ma.

Shimeya maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yahuda ma.

²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma.

Yowana maku ma Risa ma.

Risa maku ma Zerubabe ma.

Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.

Shayalatiya maku ma Niri ma.

²⁸ Niri maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Adi ma.

Adi maku ma Kosuma ma.

Kosuma maku ma Alumadama ma.

Alumadama maku ma Iri ma.

²⁹ Iri maku ma Yosi ma.

Yosi maku ma Eliyaza ma.

Eliyaza maku ma Yorima ma.

Yorima maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

³⁰ Levi maku ma Saminu ma.

Saminu maku ma Yahuza ma.

Yahuza maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yunam ma.
 Yunam maku ma Eliyakim ma.
³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma.
 Malaya maku ma Mainana ma.
 Mainana maku ma Matata ma.
 Matata maku ma Natan ma.
 Natan maku ma Dawuda ma.
³² Dawuda maku ma Yese ma.
 Yese maku ma Ubida ma.
 Ubida maku ma Boza ma.
 Boza maku ma Salumuna ma.
 Salumuna maku ma Nashon ma.
³³ Nashon maku ma Aminadabu ma.
 Aminadabu maku ma Aram ma.
 Aram maku ma Hesuruna ma.
 Hesuruna maku ma Farisa ma.
 Farisa maku ma Yahuza ma.
³⁴ Yahuza maku ma Yakubu ma.
 Yakubu maku ma Ishaku ma.
 Ishaku maku ma Ibrahi ma.
 Ibrahi maku ma Tera ma.
 Tera maku ma Naho ma.
³⁵ Naho maku ma Seru ma.
 Seru maku ma Reyu ma.
 Reyu maku ma Fele ma.
 Fele maku ma Eba ma.
 Eba maku ma Shela ma.
³⁶ Shela maku ma Kenan ma.
 Kenan maku ma Afakasha ma.
 Afakasha maku ma Shem ma.
 Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
³⁷ Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
³⁸ Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamu† ma.
 Adamu kpam uza da u wutai a asu u Kashila da.

4

Ukondo u Yesu (*Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13*)

¹ Pini nala, Yesu asakai Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba.

² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, "Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi."

⁴ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.'" ♦

⁵ Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu.

♦ 4:4 U.Ml. 8:3.

⁶ U tonukoi Yesu, “Ma naka vu ta gba tsupige n ucira u le, kpaci mpa a nakai. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga.”

⁷ Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba.”

⁸ Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.’ ” ♦

⁹ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugaɗi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba.

¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu.

¹¹ Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.’* ”

¹² Yesu wushunku yi, “A korongu ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ♦ ”

¹³ An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili

(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi.

¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashila a le, gba ama n a naki yi tsupige.

A yuwain Yesu a Nazara

(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashila kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U yangai kushani, kotsu u yain kaneshi.

¹⁷ A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ “Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki,

¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” ♦

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gba aza da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gitai yi akalu.

²¹ Aku u gitai le utonusuko, “Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de.”

²² Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”

²³ U tonuko le, “Ya yanka mu ta tsizagaɗi tsu na tsi, ‘Kanaƙi ka aguma, tanaƙa kaci ka vunu.’ Wata, ‘Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.’

²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

²⁵ “Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nraɗa n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gba uyamba vi.

²⁶ Gba n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u marana ma mari a Zarafatu a uyamba u Sida. ♦

♦ 4:8 U.Ml. 6:13. * 4:11 Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu tadatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. ♦ 4:12 U.Ml. 6:16. ♦ 4:19 Isha. 61:1-2. ♦ 4:26 1 Ngo. 17:1-16.

27 A'ayin a Elisha† matsumate, a yan t̄a nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza w̄a tani la uza d̄a a t̄an̄as̄ai wa, she Na'aman† koshi, vuma u uyamba u Suriya.” ◇

28 Ama d̄a a'ari pini a kagata ka Kashil̄a ki a panai upan, an a panai nala vi.

29 Aku a 'yanḡai a wutukp̄a yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba.

30 Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

*Yesu wutukp̄ai ityoni i cingi
(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)*

31 Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi.

32 A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u d̄a kari.

33 A kagata ka Kashil̄a ki tani, uza u ityoni i cingi u d̄a pini. Aku u 'yanḡas̄ai kalagatsu ka ne n ucira, u salai,

34 “Wayai! Ndya i birika vu n ātsu, Yesu uza u Nazara? Tuw̄a d̄a vu tuw̄ai vu wuna tsu? N reve t̄a uza d̄a vari. Uza u uwulukpi u nala vi u d̄a u Kashil̄a.”

35 Aku Yesu barana yi, u da, “Pa d̄a bini! Pecemgbene n eyi!” Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecemgbenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

36 A yain majiyan gb̄a le, a ka dansa utyoku u le, “Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana ityoni i cingi, aku a wuta?”

37 Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

*Yesu t̄an̄as̄ai koku u Bituru
(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)*

38 Aku Yesu as̄akai kagata ka Kashil̄a ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani w̄a t̄a n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u t̄an̄as̄a yi.

39 U shamgbai evu n kaci ka ne, u baranai ma b̄al̄a mi, aku ma as̄aka yi. Kute-kute, u 'yanḡai u git̄a le uyanka manyan.

40 An kaara ka rukpai, gb̄a aza d̄a a'ari n aza a m̄b̄al̄a icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u tadangusuku le akere a a'aci a le, u t̄an̄as̄a le.

41 Ityoni i cingi kpam i wutāi a asu u ama ushani, a'ari iyoroli n a dansi, “Avu Maku ma Kashil̄a ma!”

Shegai u barana le, u b̄ishinka le kadyanshi, kpaci a reve t̄a eyi Kirisiti Kawauwi d̄a.

*Yesu yain ku b̄ari a Galili
(Marku 1:35-39)*

42 An kain ka wansai, Yesu wutāi u banai a asu u d̄a bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u d̄a wari. Uciga u le u d̄a a shamkpa yi, kotsu u as̄aka le wa.

43 Shegai u tonuko le, “U kana t̄a n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashil̄a a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a d̄a a suku mu.”

44 Aku u lyai kapala n u yanyi ku b̄ari a agata a Kashil̄a a uyamba u Yahuda.†

5

*Yesu is̄ai atoni a kagita
(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)*

◇ 4:27 2 Ngo. 5:1-14. † 4:44 Akorongi a cau a roku aza d̄a a pur̄ai a tagar̄ada u Luka a korongu t̄a “Galili.”

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gba baryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashila.

² U wenei a'atsu a re a da akani a adan a asakai ikengi i kushiva yi. A'ari ubacangusu ibilili i le.

³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaka ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kanai uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u da wari n kadaka, kotsu i vutala ibilili i de i kana adan.”

⁵ Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpam ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutala ta ibilili yi.”

⁶ An a yain nala, a kanai adan ushani, hal ibilili i le i kanai ukidasa.

⁷ Adama a nala, a isai atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a banga le. A tuwai a shadangusi a'atsu yi a re gba n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kudangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, batsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.”

⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kanai adan nala.

¹⁰ Nala tani kpam dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu ta uza da wa tukuso ama.”

¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asakai gba ili i'ya a'ari n i'ya, a tono yi.

Yesu tanasai makutu

(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u mbala n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, va ta n ucira u da va tanasamu.”

¹³ Yesu barakpai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku ta, tana.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu asaka yi.

¹⁴ U rono vuma vi atsuvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Kpam vu naka kune tyoku da Musa danai a yain, adama a da vu tana, tsara ama a reve n u da.” ◇

¹⁵ Shegai gba n nala, kadyanshi ka Yesu kari a utambura, hal kakuma ka ama ushani ka tuwusai ka panaka yi, tsara a tanasa mbala n le.

¹⁶ Shegai u tsu bana ta a asu u da bawu ama a'ari, n u yanyi kavas.

Yesu tanasai kawunu

(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)

¹⁷ Kain ka te, an Yesu wari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a ta pini ndishi. Aza da a wutai gba a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u utanasu u mbala wa ta n eyi.

¹⁸ Ama roku a tuwai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsara a zuwa yi a kapala ka Yesu.

* **5:1** N Tsiheline, a korongu ta “Kushiva ku Janisara” a tsu isa ta dem ka “Kushiva ku Galili.” ◇ **5:14** Adkp. 14:1-32.

¹⁹ An a kpadāi utsarā ure u da a ka uka yi, adama a kakumā ka ama, a yuwāi a zuba u kukpā. A dapāi kukpā ki, aku a zuralakpai vuma vi a mere ma kakumā ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, “Uza u va, a cimbusukā vu de unyushi u cingi u vunu.”

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitai uyawunsa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da na n uyansāka Kashilā kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cimbusā unyushi u cingi? She Kashilā koshi.”

²² Shegai an Yesu revei tyoku da a ka yawunsa, u wece le, “Ndya i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a de?”

²³ Ndya i lai shana u da a ka dana, ‘A cimbusā de unyushi u cingi u vunu,’ ko, “Yangā vu wala?”

²⁴ Kondoi na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma mari n ucira u da ma cimbusā unyushi u cingi a likimba.” U tonukoi kawunu ki, “N tonuko vu, 'yangā vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.” ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u 'yangāi u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashilā.

²⁶ A yain majiyan cika, gbā kakumā ki ka rongoi ucikpalasā Kashilā, uwonvo kpam u kanā le, a danai, “Ara tsu wene tā ukuna u savu.”

U'isa u Levi

(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutai. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, “Tono mu.”

²⁸ U asakāi ko ndya wa, u 'yangāi u tono yi.

²⁹ Levi foɓusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a da dem pini ushani n ama roku a ka lya kaɓolo n ele.

³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, “Ndya i zuwai ya lya kaɓolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

³¹ Yesu wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u agumā wa, she aza a mɓalā.

³² N tuwā adama a da ma isā aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsarā a kpatala.”

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

³³ A tonukoi Yesu, “Atoni a Yahaya a tsu yansa tā kakuli n kvasu, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?”

³⁴ U wece le, “Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kaɓolo n valisavu vi?”

³⁵ A'ayin a'a tā a utuwā a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.”

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, “Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa tā ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotso ka wa.

³⁷ “Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma tasā tā kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba.

³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu.

³⁹ Kpam uza wa la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana tā, ‘Ma cau mi ma la tā ma savu mi tsulobo.’ ”

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi (*Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28*)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kaɓolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukofuso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² Afarishi a roku a danai, “Ndya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?”

³ Yesu wushunku le, “Eɗa kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a ɗa u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa?”

⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a ɗa koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku.” ♦

⁵ Pini nala, u tonuko le, “Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi.”

Uza da ili i soi kukere (*Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6*)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u ɗa pini uza ɗa ili i soi kukere ku ulyaki ku ne.

⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsa yi ko wa tanasa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u ɗa a ka ba a sapula yi.

⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, “Yanga vu shamgba a mere.” Aku u yangai u shamgbai.

⁹ U tonuko le, “Ma wece ɗa, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u ɗa?”

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” U barakpai kukere ki, aku ku tana.

¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku ɗa a ka yan n Yesu.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re (*Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19*)

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kavasuu. U rongoi uyan kavasuu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai.

¹³ An kain ka wansai, u isai atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki.

¹⁴ Alya Simo (uza ɗa u isai Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu.

¹⁵ U dangasa ta dem Matiyu, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza ɗa a ka isa Ziloti.

¹⁶ U dangasai kpam Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza ɗa u tuwai u neke yi.

Yesu yanka ta ama ushani manyan (*Matiyu 4:23-25*)

¹⁷ Aku u gidalai kaɓolo n ele, u shamgbai a asu u ɗa wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusai a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza ɗa a'ari a Taya n Sida u una u kushiva.

¹⁸ N aza ɗa ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le.

¹⁹ Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa ta a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

Una u shinga n u cingi (*Matiyu 5:1-12*)

♦ 6:4 1 Sam. 21:6.

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u webelei atoni a ne, u danai: “Edā aza a unā u shinga a dā, edā aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashilā tsu dē tsa.

²¹ Edā aza a unā u shinga a dā, edā aza dā ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatāngu dā tā. Edā aza a unā u shinga a dā, edā aza dā ya sā gogo-na, kpaci ya dosuso tā.

²² Edā aza a unā u shinga dā, a'ayin a dā ama a 'yuwan dā, a wutukpā dā a asuvu a le, a wisha dā, a panai icadī i dē adama a vā Maku ma Vuma.

²³ “Pelei a kain ki, i radugusu n mazāngā, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma dē kā tā ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai nsumate.

²⁴ “Shegai ter dē edā aza a utsari, kpaci i wusha dē upana u kayanyan u dē.

²⁵ Ter dē, edā aza dā i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwā tā i yain kambulu. Ter dē, edā aza dā ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba tā katsumā, kpam i sai.

²⁶ Ter dē, edā aza dā ama a ka cikpalāsa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalāsai nsumate n kaḅan.”

*Ciga atokulalu a vunū
(Matiyu 5:38-48; Matiyo 7:12)*

²⁷ Yesu doki u danai, “Shegai n tonuko dā, edā aza dā ya panāka mu, i cigi atokulalu a dē, i yanka aza dā a 'yuwan dā ukuna u shinga.

²⁸ I zuwuka aza dā a ka wishisa dā unā u shinga. Aza dā a ka kovo dā kpam i yanka le kavasū.

²⁹ Uza dā u ḅasa vu a kagbaguzu ka te, kpatalāka yi ka ire ki. Uza dā u wusa vu kunya, kotsu vu ḅishinka yi matogo ma vunū wa.

³⁰ Gbā uza dā baci u folo vu ili, vu nākā yi. Uza dā baci kpam u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa.

³¹ Yankai ama tyoku dā ya ciga a yanka dā.

³² “Aza dā a ka ciga dā alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsarā? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga tā aza dā a ka ciga le.

³³ Aza dā baci a ka yansāka dā ukuna u shinga a dā baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa.

³⁴ Kpam aza dā baci i wenei a ka tuwā a tsupa dā a dā baci ya nākā akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu nākā tā aza a unyushi u cingi akopi, tsarā a tsupa le dere.

³⁵ Shegai i cigi atokulalu a dē, i yanka le ukuna u shinga. Nākā akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa dā wa. Katsupi ka malen ma manyan ma dē kpam ka yan tā ushani. Ya woko tā kpam mmuku n Kashilā ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u dā a asu u aza dā bawu a tsu cikpa n aza a cingi.

³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku dā Tata u dē wari uza u asuvayali.”

*Kotsu i tadanku ko uza u unyushi wa
(Matiyu 7:1-5)*

³⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i tadanku uza unyushi wa, adama a dā a ka tadanku dā dem. I kidāga uza ugana wa, adama a dā a ka kidāga dā dem. I cimbusā unyushi u dā a yanka dā, kotsu a cimbusukā dā dem.

³⁸ Nākā, kotsu a nākā dā dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovonoī, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku dā a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku dā.”

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, “Karumbā ka fudā ka rono utoku u ne karumbā? Ama a re a le gbā she a rukpā a kadākā wa?

⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza ɗa baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ “Nɗya i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma maɗi a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpaɗai ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu?”

⁴² Niɗa va fuɗa vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma maɗi a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaɓan, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku ɗa va takpa macuku ma maɗi a keshi ka utoku u vunu.”

Maɗanga n ilimaci i ne

(Matiyu 7:16-20; Matiyu 12:33-35)

⁴³ Yesu doki u danai, “Maɗanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, maɗanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa.

⁴⁴ Kpaci maɗanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa.

⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

Amai a a'uwa ama a re

(Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a ɗa ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kpam ya yan tani ili i'ya n tonuko ɗa i yain wa?

⁴⁷ Gba uza ɗa baci u tuwai ara va, wa panaɗa mu, aku wa tono udani u va, ma wenike ɗa ta ucun u ne.

⁴⁸ Wa ta tyoku u uza ɗa wa ma kuwa, u gawai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gbaɗa ka wa, kpaci a ma ta ka mai.

⁴⁹ Shegai uza ɗa u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza ɗa u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a ɗa mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku.”

7

Upityanangu u katigi

(Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u ɗa wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum.

² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza ɗa kagbashi ka ne kari a unā u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa.

³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne.

⁴ A'ayin a ɗa a rawai ara ne, a folo yi cika, a da, “Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi.

⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila.”

⁶ An u panai nala, u lazai kaɓolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwa a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku va wa.

⁷ Nala kpam n wenei n ratsa n tuwa a asu u ɗa vari wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tana ta.

⁸ N reve t̄a nala kpaci mpa vuma d̄a w̄ari a kere ka ucira ka, kpam m̄a t̄a n asoje a kere ka v̄a. N̄ tsu tonuko t̄a uza u na, 'Wala,' aku tani u wala. N̄ tonuko uza u nide, 'Tuw̄a,' aku tani u tuw̄a. N̄ tonuko kagbashi ka v̄a, 'Yan naha,' aku tani u yain."

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiralakpai u kondoi kakuma ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, "Mayun n tonuko d̄a, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa."

¹⁰ An aza d̄a a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka t̄ana d̄e.

Yesu 'yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a barakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakuma ka ama ka banai kabolo n eyi.

¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'a t̄a kabolo n marana mi.

¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u tonuko yi, "Sa wa."

¹⁴ Aku u rafai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza d̄a a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, "Kalobo, n da vu 'yanga."

¹⁵ Kakushe ki ka 'yanga ka dusuki ka kana kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

¹⁶ Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, "Matsumate ma pige ma wuta d̄e a asuvu a tsunu. Kpam Kashila ka tuwa d̄e ka banga ama a ne."

¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gba uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u da.

Yesu n Yahaya Kalyubugi (Matiyu 11:2-19)

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gba ukuna u Yesu.

¹⁹ Aku Yahaya isa atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, "Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?"

²⁰ An ama yi a tuwai ara Yesu, a tonuko yi, "Yahaya Kalyubugi da u suku tsu ara vunu, u da, 'Ada va tuwa vi, ko tsu vana uza roku?' "

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu tana t̄a ama ushani aza a mballa icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpam arumba ushani a wene t̄a asu.

²² Yesu wushunku le, "Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumba a wene t̄a asu, awunu a wala t̄a, nkutu n tana t̄a, agulani a pana t̄a, akushe a 'yanga t̄a n uma. A yanka t̄a aza a unambi kubari ku Kadyanshi ka Shinga.

²³ I tonuko yi kpam, 'Uza da baci bawu u tadatsai adama a va, uza u unu u shinga u da.' "

²⁴ An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kana uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, "An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai, ko iyen?"

²⁵ Ko vuma da u ukai aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'ebile a ngono a da aza da a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ari, shegai a kakamba wa.

²⁶ Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpam u la t̄a matsumate.

²⁷ Yahaya da gai Tagarada u Kashila wa dansaka vi, an a danai, 'Ma suku t̄a katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure.' ◇

²⁸ N tonuko ɗa gb̄a a asuvu a ama ɗa aka a matsai, uza w̄a la u la yi wa. Shegai gb̄a n nala, uza u kenukulu gb̄a a asuvu a tsugono tsu Kashila u la yi ta.”

²⁹ (An ama, hal gb̄am n awushi a utafa a ɗa a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashila u ɗa ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyuɓugusu le.

³⁰ Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashila ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyuɓugusu le.)

³¹ Yesu danai, “N iyen i'ya ma ratsanaka ama a gogo-na? Ndya w̄a a rotsoi?”

³² Iacun yi mmuku n ɗa mari a kuden ndishi, n a ikamgbani ɗa a'ari. N a dani, ‘Tsu fulaka ɗa ta ugbali u mazanga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.’

³³ “Kpaci Yahaya Kalyuɓugi tuwai u laɓa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘W̄a ta n ityoni i cingi.’

³⁴ An mpa Maku ma Vuma† ma lya na n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.’

³⁵ Shegai ama a ka wene ta tyoku ɗa ugboji u Kashila wari mai a asu u aza ɗa a ka tono yi.”

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

³⁶ Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u ilikulya vi.

³⁷ Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a da aya pini de wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi majuju ma shinga ma a shadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika.

³⁸ U kudangi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yansasai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwobuso a'ene yi, aku u tsunki a da manivi mi.

³⁹ Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, “A da baci vuma u na matsumate ma, wari wa reve ta ko ucun u uka u eni u da wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u da.”

⁴⁰ Yesu wushunku yi, “Simo, ma ta n ili i'ya ma tonuko vu.”

U wushuki, “Kawenishiki, tonuko mu.”

⁴¹ Yesu danai, “Vuma roku u da u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa.

⁴² Ama a re a le gb̄a a tsara ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a asansa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?”

⁴³ U wushuki, “A uwene u va, uza da kutan ku ne ku lai ushani.”

Yesu danai, “Vu wushuku ta mai.”

⁴⁴ U yiralakpai a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, “Vu wene ili i'ya uka u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma bacangusu a'ene a va wa, shegai eyi bacangusu mu a da de n meshi ma ne. U yansasai a da kpam n kenji ka ne.

⁴⁵ Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u asaka uwobuso a'ene a va wa.

⁴⁶ Vu tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va.

* **7:41** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 500.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

⁴⁷ Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusukā yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike tā uciga u pige. Uza da baci a cimbusukāi kenu, uciga u kenu u da u wenikei.”

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusukā vu de unyushi u cingi u vunu.”

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kabolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusukā uza unyushi u cingi?”

⁵⁰ U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu.”

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

¹ A barakpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kuɓari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamereɗ vi a'a tā kabolo n eyi,

² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi na mɓala n le kpam. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne.

³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kaɓangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi tā, kabolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a ɓanga le tā n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun (Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka bolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani,

⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpam n kaɗasai.

⁶ I roku kpam i rukpai a atali. An i wutai aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa.

⁷ I roku kpam i rukpai a awana. An a gbonguroi kabolo, awana yi a sapsai i'ya.

⁸ I roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku da a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Gba uza da wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki (Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki.

¹⁰ Aku u danai, “Eda a wushunku da ta i reve ukuna u da wari a asuvu a tsugono tsu Kashila. Shegai aza da a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku da wari ukorongi, ◇ ‘A uwene a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.’

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki (Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashila u da.

¹² Iacun i'ya i rukpai a ure, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. Aku Kalapansi ka wusai u da a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashila a tsara iwauwi wa.

¹³ I atali yi tani, alya aza da a pana baci ukuna vi, aku a wushi u da n ipeli, shegai a'a n alu wa. A barakpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a laza i rukpai.

¹⁴ I'ya i rukpai a asuvu a awana tani, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpadai uyan ili i maci.

¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a maci, aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. A kana u da gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u da pini, a gbonguroi, a nakai mmuku."

*Macikalu ukimbi n kabelu
(Marku 4:21-25)*

¹⁶ Yesu doki u danai, "Uza wa la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpm u zuwa ma a kere ka ivamkpatsu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, adama a aza da a ka uwa a wene katyashi.

¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpada i'ya uwutukpa wa. Ukuna wa kpm la u da wa kpada u wuta a kateshe wa.

¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza da wari n ili, aya a tsu doku. Uza da bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya."

*Mma n a'angu Yesu
(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)*

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma.

²⁰ Aku a tonuko yi, "Mma u vunu n a'angu a vunu alya de kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu."

²¹ U wushunku le, "Aza da a tsu pana kadyanshi ka Kashila a kirana n ka, alya mma u va n a'angu a va."

*Yesu vakunki abali
(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)*

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, "Tsu pasamgbanai upashi u nife." Aku a uwai a kpatsu ki a lazai.

²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n abali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangasa yi a danai, "Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu de!"

U 'yangai, u banai uwule vi n abali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri.

²⁵ Pini nala, u wece le, "Nte upityanangu u de?"

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, "Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n abali, hal a panaka yi?"

*Yesu tanasai uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)*

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u da wari a upashi u Kushiva ku Galili.

²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa ta u uka aminya wa kpm u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun.

²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, "Ndya i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashila ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa."

²⁹ Dana da u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, "Ndya kala ka vunu?"

U danai, "Katam," kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne.

³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kaḍaḳa ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u ḍa pini wa lina a kagaḷaḷa ka masasa. Aku a folo yi u aṣaḳa le a uwa a asuvu a le, aku u aṣaḳa le tani a uwa.

³³ Ityoni i cingi yi i wutaḷi a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidalaḷi n ilyaḍi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une.

³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u ḍa u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza ḍa ityoni i cingi i wutaḷi ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo.

³⁶ Aza ḍa a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku ḍa a taṇasaḷi uza u ityoni i cingi vi.

³⁷ Gba aza a ubongu u uyamba u Garasa a foloi Yesu u aṣanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza,

³⁸ uza ḍa ityoni i cingi i wutaḷi yi vi, u folo yi u aṣaḳa yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai,

³⁹ “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u ḍa Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

Utansa u makere ma Jayiru n uka u mpasa

(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana.

⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. U kudangi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne,

⁴² adama a maku ma makere ma ne ma mari a unu u ukpa. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wa ta n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wari a nwalu, shegai kakuma ka ama kari yi a umatsa.

⁴³ Aku uka roku, uza ḍa u yain ayen kupa n a re n maḅala ma ulala u mpasa. [U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.]* Shegai ko uza u fuda u taṇasa yi wa.

⁴⁴ U raḅai a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n asakai ulala.

⁴⁵ Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gba a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakuma ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu.”

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu ta. Kpaci n pana ta ucira u wutaḷi a asuvu a va.”

⁴⁷ An uka vi u wenei wari n tyoku ḍa wa kpawan wa, aku u raḅai evu, n u jeki ikyamba. U kudangi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gba ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku ḍa kpam u taṇai kute-kute.

⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u taṇasa vu de, wala ili i vunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutaḷi a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashila ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwa de, kotsu vu damgbarasa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa taṇa ta.”

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza ḍa a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta udani u “U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kaɓolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi na mma u ne.

⁵² Shegai gba a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakai kushen, kuwa da u kuwai wa, alavu a da yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwa de.

⁵⁴ U kanaï kukere ku makere ki, u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanga.”

⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yangai. Aku u danai a ne yi ilikulya.

⁵⁶ Tata u ne na mma u ne a yain majiyan. Shegai u barana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

9

Yesu suki Kupanamere vi (Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)

¹ Kain ka te, Yesu isai Kupanamere vi, aku u naka le gba ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a tanasa kpm mballa icun kau-kau.

² Aku u suku le a ba a yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila, a tanasa kpm aza a mballa.

³ U tonuko le kpm, “I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko kasan, ko ilikulya wa. Kpm i bidya ikebe ko ntogo n re wa.

⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asaka ilyuci yi.

⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapatsa kabuta ka a'ene a de,* kotsu u woko iryoci i'ya i wutai uwule u le.”

⁶ A 'yangai a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kuɓari n a tanasi ama ko nte wa.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi (Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya da 'yangai a ukpa.

⁸ Aza roku a danai Iliya da gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa.

⁹ Hiridu danai, “N kida ta kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

Yesu lyatangi ama azu a tawun (Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isa Besaida.

¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u da wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, u tanasai aza a mballa.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, “Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u da tsari vi uza wa pini wa.”

¹³ U tonuko le, “Eda naka le ili i'ya a ka lya.”

Aku a wushuki, “Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya.”

¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a da a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu aɓolo aɓolo, kaɓolo dem evu n ama amangarenkupa.”

¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gba a dusukusi.

* **9:5** Kapatsa da a kapatsai kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gba ili i asu yi, hal n kabuta ki dem.

¹⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki.

¹⁷ Gba le a cuwusai, aku a cirangi abuwu a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

*Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)*

¹⁸ Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, "Ya ama a ka dansa mari?"

¹⁹ A wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyubugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yanga a ukpa."

²⁰ U wece le, "Eda tani ya ya dansa mari?"

Aku Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, uza da Kashila ka suki."

²¹ U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)*

²² Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, "U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yanga a ukpa."

²³ U tonuko le gba, "Uza da baci wa ciga u tono mu, u kana ta u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandambani ma ne kain dem u tono mu.

²⁴ Uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Shegai uza da baci u nakai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da.

²⁵ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne?

²⁶ Gba uza da baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba."

²⁷ Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, aza roku a da pini na vi kushani aza da bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashila."

*Uyansaka u Yesu
(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)*

²⁸ Evu n a'ayin kulla a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kabolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kvasu.

²⁹ Wari a uyan kvasu, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka lada.

³⁰ Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi.

³¹ Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suku yi i'ya la vi.

³² Bituru n aza da a'ari kabolo n eyi, alavu a pura le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a da a'ari kabolo n eyi vi.

³³ An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, "Uzakuwa, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kvasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya." U reve tani ili i'ya wa tono wa.

³⁴ Tyoku da wari a kadyanshi, kalishi ka kimba le, aku uwonvo u kana le cika.

³⁵ Kalagatsu ka wuta pini a kalishi ki ka danai, "Maku ma va ma n dangasai ma na vi, panaka ni."

³⁶ An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a da a wenei ukuna u nala vi, a pada ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)*

³⁷ An kain ka wansai, cina a cipa de a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi.

³⁸ Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, “Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi.

³⁹ Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal una u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a da i kpara sa yi cika.

⁴⁰ N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpa dai.”

⁴¹ Yesu wushuki, “Eda ama a a'ayin a na, aza a ukpada u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere da ma rongo n ada na n kawunki n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

⁴² An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu banai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne.

⁴³ Gba le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

*Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)*

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne,

⁴⁴ “Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko da: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a cingi.”

⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u da, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u da a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?

(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)

⁴⁶ Kananamgbani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le.

⁴⁷ Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a ka bon ka ne.

⁴⁸ U tonuko le, “Gba uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gba, aya uzapige.”

⁴⁹ Yahaya danai, “Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, atsu tani tsu bishinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

⁵⁰ Shegai Yesu tonuko yi, “Bishinka ni wa. Gba uza da baci bawu wa yan tsilala n ada, uza u de u da.”

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

⁵¹ An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima.

⁵² U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne.

⁵³ Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi.

⁵⁴ An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, “Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?”

⁵⁵ Shegai u yiralakpai u barana le.

⁵⁶ Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

*Aza da a ka ciga a toni Yesu
(Matiyu 8:19-22)*

⁵⁷ Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, “Ma tono vu ta a asu u da dem va bana.”

⁵⁸ U tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam ma ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa.”

⁵⁹ U tonukoi vuma roku, “Tono mu.”

Vuma vi u tonuko yi, “Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va.”

⁶⁰ Yesu tonuko yi, “Asaka akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila.”

⁶¹ Uza roku kpam u tonuko yi, “Asheku, ma tono vu ta, shegai asaka ve n ba n tonuko aza a kuwa a va.”

⁶² Yesu tonuko yi, “Uza da baci dem u kana maberu ma anaka, aku u webelei kucina, u ratsa u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹ An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re.* A lasa yi urawa a asu u da dem wa ciga u bana.

² U tonuko le, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi.

³ Walai, n suku da ta tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni.

⁴ Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa, ko kasan, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

⁵ “Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, ‘Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’

⁶ Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de.

⁷ I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavadasa a'uwa wa.

⁸ “Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da.

⁹ I tanasa aza a mbala a da a'ari pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu Kashila tsa ta evu n ada.’

¹⁰ Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi,

¹¹ ‘Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gba n nala, i reve tsugono tsu Kashila tsu yan de evu.’

¹² N tonuko da, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gbam ya yan ta shana n ilyuci i nala yi.”

Ilyuci i'ya i yuwain uwusha kadyanshi ki (Matiyu 11:20-24)

¹³ Yesu doki u danai, “Ter de aza a Korasinu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A rongo ta n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima.

¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka ta utsara ajebigi kapala n ada.

¹⁵ Ada kpam aza a Kafarnahum 'yangasa da a ka 'yangasa da hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko da hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

* **10:1** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “70.”

16 “Uza ɗa panaka ɗa, mpa u panakai. Uza ɗa kpam u 'yuwan ɗa, mpa u 'yuwain. Uza ɗa u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza ɗa u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

*Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(Matiyu 11:25-27; Matiyo 13:16-17)*

17 Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu.”

18 U tonuko le, “N wene ta Kanangasi† ka wutaɗi a zuba ka rukpai tyoku u ulaɗa.

19 U ɗa na n naka ɗa ucira u udeshe a'ali n adaɗu, kpam i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'a la i'ya ya ne ɗa usan wa.

20 Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka ɗa wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a ɗe a zuba.”

21 A'ayin a nala yi, Yesu yan ta ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu ta, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u arevi n aza ɗa a rotsongusi. Vu todugboi u ɗa a asu u aza ɗa bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

22 “Gba ili, Tata u va naka mu i'ya ɗe. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpam la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpam aza ɗa Maku mi ma cigai u wenike.”

23 Aku u kpatalai u webelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a unɗa u shinga a ɗa a'eshi a ɗa a wenei ili i shinga i'ya i wenei.

24 N tonuko ɗa, ntsumate na ngono ushani aza ɗa a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpam ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

25 Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsara uma u ɗa bawu wari n utyoku?”

26 Yesu tonuko yi, “Ndya i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

27 Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gba. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gba. Vu cigi kpam uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.” ♦

28 Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta mai. Yansa nala, va tsara ta uma.” ♦

29 Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

30 Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u ɗa u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a unɗa u ukpa.

31 Pini nala, katarakpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne.

32 Nala kpam uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi.

33 A'ari pini uza u Samariya u roku u wutaɗi nwalu u rawai pini a asu u ɗa wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi.

34 U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u ɗa u tsarasai usan vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u tadangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi.

† 10:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ♦ 10:27 U.Ml. 6:5; Adkp. 19:18.

♦ 10:28 Adkp. 18:5.

³⁵ An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re,[‡] u na^{ka}i uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gba i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu ta.’

³⁶ “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma da aza a magalaka a lapai vi?”

³⁷ Aku u danai, “Uza da u yanka yi ili i shinga.”
Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸ An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne.

³⁹ Wa ta n utaku, uza u kala Meri uza da u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne.

⁴⁰ Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa.”

⁴¹ Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula ta, kpam va dambula a kaci ka ili ushani.

⁴² Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu (Matiyu 6:9-13; Matiyu 7:7-11)

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kvasu a asu u roku. An u kotsoi, katonu ka ne ka te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kvasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne.”

² U tonuko le, “Ya yan baci kvasu, i dana, ‘Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa.’

³ Ne tsu kain dem ilikulya.

⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’”*

⁵ U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu.’

⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’

⁷ “Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu damgbarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma 'yanga ma naka vu ili wa.’

⁸ Asaka n tonuko da, ko wa 'yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa 'yanga ta wa naka yi gba ili i'ya wa ciga, adama a umatsa u da u matsai.

⁹ “Kpam n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta.

¹⁰ Uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Kpam uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ “Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?][†] Ko kpam u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi?

¹² Ko kpam u foli yi kako, aku u bidya kuda bu u naka yi?

[‡] **10:35** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. * **11:4** Kvasu ka tagarada u Matiyo ka la ta ugadi. [†] **11:11** Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, “U folo yi burodi, aku u naka yi katali?”

¹³ Eda ama a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri.”

Yesu n Ba'alzabu
(*Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27*)

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpam a yain majiyan.

¹⁵ Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu† magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpusa ityoni i cingi.”

¹⁶ Kpam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

¹⁷ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa ta. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa ta.

¹⁸ Kanangasi‡ ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana ta nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpusa ityoni i cingi.

¹⁹ N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpam atoni a de a ka wutukpusa le? Adama a nala a ka woko ta aza a afada a de.

²⁰ N ucira u Kashila u da baci ma wutukpusa ityoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa ta la vi ara de.

²¹ “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa.

²² Shegai uza roku uza da u la yi ucira u 'yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

²³ “Uza da baci dem bawu wari kabolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza da baci bawu u banga mu ucirangusu, uwacinsa u da yi.

Ugono u ityoni i cingi
(*Matiyu 12:43-45*)

²⁴ “Ityoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tonu ta a asu u da bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gono ta a asu u da n wutai.’

²⁵ I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpam a kalai ka,

²⁶ aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la ta n kagita unamgba.”

²⁷ Tyoku da wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kabolo ki u 'yangasai kalagatsu u danai, “Uza da u matsa vu kpam u comuko vu uza u unu u shinga da.”

²⁸ U danai, “Unu u shinga u la ta uwoko a asu u aza da a panai kadyanshi ka Kashila a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa
(*Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12*)

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolo ta iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa.

³⁰ Wata, tyoku da Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi.

‡ **11:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³¹ Magono ma Sheba ma m̄ari uka ma 'yangā t̄a kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a m̄b̄ari n likimba n da u wutāi u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza da u lai Solomo aya naha.

³² Ama a Niniba a ka 'yangā t̄a kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kuḅari ku Inusa. Gogo-na uza da u lai Inusa aya naha.

*Macikalu ma ikyamba
(Matiyu 5:15; Matiyu 6:22-23)*

³³ “Uza wa sapa macikalu u sokongu ma a asu u da a tsu sokongu ili wa, ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka ne, tsara ama da a ka uwa a wene katyashi.

³⁴ A'eshi a da macikalu ma ikyamba i vunu. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunu ya shadangu ta n karimbi.

³⁵ Weḅele ko katyashi ka vari n ka vi karimbi ka.

³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunu i shadangu baci n katyashi gba, bawu kaḅon ka ka kari n karimbi. Gba ya woko ta katyashi, tyoku da macikalu ma tsu naka vu katyashi.”

*Una u cingi u teli
(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)*

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya.

³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kpam a tonuko yi, “Eda Afarishi i tsu za ta kucina ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a de i shadangu ta n kurura n tsicingi.

⁴⁰ Eda atengeshi! Uza da u yain kucina ki, aya dem u yain asuvu yi wa?

⁴¹ Adama a nala, zayi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe da gba.

⁴² “Ter de Afarishi, kpaci i tsu naka ta Kashila u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuwan kau-kau, shegai i kpaḅai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpam i ciga Kashila wa. U laka ta i'ari i yain u makorishi vi n u kagita vi dem.

⁴³ “Ter de Afarishi, kpaci i la ta uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashila. Kpam ya ciga ama a rongo da udanasasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ “Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei.”

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

⁴⁶ Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tadangusuku ta ama ucanga u araji, kpam i tsu zuwa ko majubu i dana ya banga le wa.

⁴⁷ “Ter de, kpaci asaun a ntsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaka ikali.

⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, eda kpam ya masa ikali a asaun a le.

⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashila a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le ta ntsumate n asuki. A ka wuna ta aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’

⁵⁰ Adama a nala a ka wecike ta mpasa ma ntsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵¹ Ili i'ya i kaṅai a mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asuḍaraka n Asu u Uwulukpi. § Mayun n tonuko da, a ka kece ta n da a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukpunku ma ureve. Eda i uwa wa, kpam i bishinkai aza da a ka ciga u'uwa a uwa.”

⁵³ An u wutaḅi pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gita yi uraga, tsara u dansa ili ushani.

⁵⁴ Kpam a ka ciga a kaṅa yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kuḅari a kaci ka aza a maci a kaban (Matiyu 10:26-27)

¹ Pini nala, an kakuma ka ama ka bolomgbonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitai u kpatalai a asu u atoni a ne, u barana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa ta n kusokongi ku gbani.

² Ili i'a la a kimbai i'ya a ka kpaḍa ukukpa wa, ili i'a la i'ya a sokonki i'ya a ka kpaḍa utodugbo wa.

³ Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana ta i'ya a katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa ta dem i'ya a kateshe.

Uza da u gain a pana uwonvo (Matiyu 10:28-31)

⁴ “Eda aje a va, n tonuko da ta, kotsu i pana uwonvo u ama da a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'a n ili i'ya a ka yan kpam wa.

⁵ Shegai ma wenike da ta uza da u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza da u wuna baci, wa fuda wa vutaḅa a asuvu a kaḍaka ka akina. Mayun n tonuko da, i pana yi uwonvo.

⁶ Ma wundya mberikele n tawun n da a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashila ka asansa ko n ma te wa.

⁷ Gba kenji ka kaci ka de, ka ta a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a asu u Kashila tsu la ta tsu mberikele ushani.

Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu (Matiyu 10:32-33; Matiyo 12:32; Matiyo 10:19-20)

⁸ “N tonuko da, gba uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana ta dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashila eyi na katoni ka va ka.

⁹ Shegai uza da baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi ta a kapala ka atsumate a zuba a Kashila.

¹⁰ Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusuka yi ta. Shegai uza da baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusuka yi unyushi u ne wa.

¹¹ “Kpam a banka da baci a agata a Kashila, ko a asu u ngono, ko asu u ukida u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i banga kaci ka de wa.

¹² Kpaci Kulu Keri ka wenishike da ta ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsari u da bawu wari n ugboji

¹³ Vuma roku a asuvu a kakuma ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u va u peci ucanga u da tata u tsunu u kuwai u asakai vi na mpa.”

¹⁴ Yesu wushunku yi, “Uza va, ya naka mu ucira u da ma woko da uza u afada?”

§ 11:51 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makupki ma XX. * 12:1 Udani “kakuma ka ama ka wura ta azu a re (2,000)” u da Luka yankai manyan. † 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakuma ka ucanga ka uma wa.”

¹⁶ U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika.

¹⁷ U danai a katakasuvu ka ne, ‘Ndyā ma yan? Mpa na ma n asu u da ma zuwa ucanga u kashina u va wa.

¹⁸ Ili i'ya ma yan i'ya, she n tsa mpon n va n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u va n utsari u va pini gba.

¹⁹ Pini nala, n tonuko kaci ka va, “Uma u va, va ta n utsari ushani uzuwi u da wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.” ’

²⁰ “Shegai Kashila ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga ta uma u vunu. Ucanga u da vu tsarai vi, u yai u da wa woko?’

²¹ “Nala wa woko n uza da u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wa n udukuyan a asu u Kashila wa.”

Dambulai wa (Matiyu 6:25-34)

²² Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko da, yanyi kadambula ka uma u de a ili i'ya ya lya ko kpam ya uka a ikyamba wa.

²³ Kpaci uma u la ta ilikulya, ikyamba kpam i la ta aminya.

²⁴ Webelele agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'la kpam na mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala Kashila ka tsu lyatangu le ta. Eda i la ta nnu cika tani.

²⁵ A asuvu a de, ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁶ Cinda bawu ya fuda ya yan ili i kenu i na, ndya i banka da kadambula ka ili i'ya i buwai?

²⁷ “Webelele tyoku da apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilaka kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa.

²⁸ Kashila ka guba baci apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Aminya a da Kashila ka naka da a ka la a naha wa? Eda aza da upityanangu u de u gusai.

²⁹ Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpam kotsu i asaka atakasuvu a de a 'yanga wa.

³⁰ Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai eda Tata u reve ta ya ciga i'ya.

³¹ I gita i zami ve tsugono tsu Kashila, a ka doku da ta ili i nala yi.

Kuzuwate ku ucanga a zuba (Matiyu 6:19-21)

³² “Eda ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u de wa pana ta kayanyan ka wa naka da tsugono tsu ne.

³³ Dengei utsari u de, aku i banga aza a unambi. I zamuka kaci ka de atsan a ikebe a da bawu a ka kutsa; wata, utsari u da bawu wa kotso a zuba, a asu u da bawu aboki a ka raba evu. Ko karan ka la ka ka nangasa u da wa.

³⁴ Kpaci a asu u da utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini de.”

Foɓusoi adama a utuwu u Asheku

³⁵ Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a de adama a manyan, kpam i asaka ncikalun de usapi.

³⁶ I rongo tyoku u ama ɗa a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunka yi utsutsu n ukuda u utsutsu u ne.

³⁷ Agbashi a ɗa baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana ta kayanyan. Mayun n tonuko ɗa, wa sira ta kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi.

³⁸ Agbashi a ɗa baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpam ubana kpasani u cina le ufobusi, a ka pana ta kayanyan.

³⁹ Ma ciga ta i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa asaka kaboki ka uwa yi a kuwa wa.

⁴⁰ Eda dem i gan ta i rongo n afofi a da ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwa ta a'ayin a da bawu i zuwai uma wa tuwa.”

Kagbashi ka shinga
(*Matiyu 24:45-51*)

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, aɗsa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem ɗa?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpam uza u ugboji? Uza ɗa uzakuwa u ne u naka yi u kirana n kuwa ku ne u nakasa le ilikulya.

⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana ta kayanyan.

⁴⁴ Mayun n tonuko ɗa, uzakuwa vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba.

⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u va ɗa na u gono gogo wa,’ aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa.

⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono ta a kain n ulapa u uwule u da bawu a zuwai uma wa tuwa. Kpam wa yanyi ta mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama da a 'yuwain uwushuku.

⁴⁷ “Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so ta malapa cika.

⁴⁸ Shegai uza da baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi ta kenu. Uza da baci a naka ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza da kpam a naka uganu u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne.”

Yesu tukoi upecene
(*Matiyu 10:34-36*)

⁴⁹ Yesu doki u danai, “Tuwa da n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u va u da, a dana naha dem a ka tasa de.

⁵⁰ Shegai ma ta n ulyubugu u da a ka lyubugu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a'ayin a da a kotsoi.

⁵¹ Ya wundya tuwa da n tuwai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u da n tuko da.

⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece ta kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpam a yain tsilala n ama a tatsu.

⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpam ma yain tsilala na mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpam a yain tsilala n kajene ka ne.”

Ureve u iryoci i a'ayin
(*Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13*)

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, “I wene baci alishi a 'yanga a kalivi,‡ kute-kute she i dana, ‘A ka ro ta,’ nala tani u tsu woko.

‡ 12:54 A uyamba u da Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira ka6olo na mkpankashila n mini a tsu 'yanga.

⁵⁵ I wene baci uwule u 'yangai a daka, she i dana, 'Wa sudugba ta,' kpam nala.

⁵⁶ Aza a maci a kaɓan, ya fuda ta ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka da i reve iryoci i a'ayin a naha?

*Sheshei kananamgbani ka de
(Matiyu 5:25-26)*

⁵⁷ "Ndya i bishinka da ya bidiga kaci ka de ili i shinga?"

⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza da u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa nakangu vu ta a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu ta a kuwa ku a'ali.

⁵⁹ N tonuko vu va wuta wa, she vu tsupa gba ili i'ya a ka tono vu."

13

Asakai tsicingi tsu de ko a wuna da

¹ Pini nala, aza da a'ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza da Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mpasa n le n bolomgbonoi na n da ma ufarakpa u da a yain.

² Yesu wushunku le, "Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a da a buwai vi unyushi u cingi da, an a panai ikyamba i nala yi?"

³ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, gba de dem nala ya kuwa.

⁴ Ko kpam ya wundya ama kupa n kulla aza da a kuwai an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi da?"

⁵ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, ya kuwa ta gba de tyoku u le."

⁶ U tonuko le agisani a na yi, "Vuma roku u da u wari n madanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa.

⁷ Aku u tonukoi uza da wa guba kashina ki, 'Ayen a tatsu a da pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?"

⁸ "U wushunku yi, 'Uzakuwa, asaka ve ma ma kyawan kayen ka lalu, n zadagba kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda.

⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a asaka ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.' "

A tanasai uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku.

¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i maɓala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gba wa fuda wa gadigba kpam wa.

¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, "Uka, a pecembene vu de n maɓala ma vunu."

¹³ U tadanku yi kukere, kute-kute u gadigbai u cikpai Kashila.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashila vi u panai upan, an Yesu tanasa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, "A'ayin a da pini ushani hal a teli a da a gain a yain manyan, tuwai a tanasa da, shegai bamu n kain ka Ashibi."

¹⁵ Asheku a wushunku yi, "Eda aza a maci a kaɓan, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa?"

¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku Ibirahi, uza da Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kulla a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?"

* **13:16** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gb̄ kakum̄ ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucun u musta n yisti
(*Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32*)

¹⁸ Yesu danai, “Nida tsugono tsu Kashila tsari? Ndyā ma ratsanaḡa tsa n i'ya?”

¹⁹ Tyoku u ucun u musta ḡa tsari, u ḡa vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaḡu n ne.”

²⁰ U doki u danai, “N iyen i'ya ma ratsanaḡa tsugono tsu Kashila?”

²¹ Tyoku u yisti u ḡa tsari, u ḡa uka u roku u bidyai u vurai u ḡa a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurai n yisti vi gb̄.”

Utsutsu u kenu
(*Matiyu 7:13-23*)

²² Yesu kanai nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima.

²³ Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a ḡa a ka tsara iwauwiḡ a'ḡ gb̄am ushani?”

U tonuko le,

²⁴ “Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko ḡa, ama ushani a ka zama ḡa a uwa, shegai a ka fuda wa.

²⁵ Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaki utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kudusi utsutsu, n i dansi, 'Uza u kuwa, giduwuka tsu.'

“Eyi kpam u wushuku, 'N reve a asu u ḡa i wutai wa.'

²⁶ “Aku i dana, 'Tsu lya ḡa tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.'

²⁷ “Eyi kpam u dana, 'N tonuko ḡa n reve a asu u ḡa i wutai wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.'

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene ḡa Ibrahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashila, eda kpam she a loko ḡa, nte ya sa pini hal n i lumusi a'anga.

²⁹ Ama a ka tuwa ḡa a kasana n kalivi n gadi n ḡaka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashila.

³⁰ Gogo-na aza a kucina a ka woko ḡa aza a kapala, aza a kapala kpam a woko aza a kucina.”

Yesu panai iyali i Urishelima
(*Matiyu 23:37-39*)

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuwai a tonuko yi, “Yanga vu wuta pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga ḡa u wuna vu.”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, 'Ara ma wutukpa ḡa ityoni i cingi, n tanasa kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.'

³³ Gba n nala ma lya ḡa kapala na nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Eda aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a ntsumate, aza a uvarasa aza ḡa a suki ara de. N tsu ciga ḡa n bolongu ḡa tyoku ḡa matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain.

³⁵ Wundyai, kuwa ku de ka la a asanka ḡa uvarangi. N tonuko ḡa ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwa ya dana, 'Kashila ka zuwuka uza ḡa wa tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unḡ u shinga.' ”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpam a zuwuka yi a'eshi.

² A kapala ka ne tani vuma roku u da pini uza da akere a ne n a'ene a ne a shitasai.

³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a tanaṣa maḡala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?”

⁴ Shegai a paḡai bini bini. Aku u kaṅai vuma vi u tanaṣa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, “A asuvu a de, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a iyukoi kain ka Ashibi, aku u kpaḡa ka uwutukpa n maloko?”

⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku da aza da a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi:

⁸ “Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana ta uza da u la vu tsupige.

⁹ Nala baci uza da u libana da ama a re a de yi, wa tuwa ta u tonuko vu, ‘Naḡa vuma u na a asu u ndishi u vunu.’ Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu.

¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza da u libana vu vi, u tuwa baci u tonuko vu, ‘Kaje ka va, ‘yanga vu gono a asu u shinga.’ She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci.

¹¹ Gba uza da baci u raḡaḡbai kaci ka ne, a ka vakunku yi ta. Uza da kpam u vakunki kaci ka ne, a ka raḡaḡba yi ta.”

¹² Yesu tonukoi uza da u libana yi vi, “Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu ta, a tsupa vu.

¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza da bawu a'ari n ili, n aza a maḡala ma ukeliki, n awunu, n arumba.

¹⁴ Kpam a ka zuwuka vu ta unā u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka ‘yanga a ukpa.”

Agisani a abiki a pige (Matiyu 22:1-10)

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza da a ka lya kaḡolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza da wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashila uza u unā u shinga u da.”

¹⁶ Yesu wushunku yi, “Vuma roku u da u foḡusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani.

¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a da u libanai vi, ‘Tuwai, kpaci a foḡuso de ko ndya wa.’

¹⁸ “Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, ‘N tsila ta kashina, kpam u kaṅa ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

¹⁹ “Uza roku kpam u danai, ‘N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpam ma ciga ta n ba n kondo a da. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

²⁰ “Uza roku kpam u danai, ‘Gogo-na-na da n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.’

* **14:5** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isa u le u rotsono ta.

21 “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wuta gogo a ire na mbakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mballa ma ukeliki, n arumba, n awunu.’

22 “Kagbashi ka danai, ‘N yan de i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u da pini u buwai.’

23 “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama da a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu.

24 N tonuko da, uza wa la a asuvu a aza da n libanai n kagita, wa pefe ilikulya i abiki a va wa.’ ”

Upana u ikyamba u utono u Yesu

(Matiyu 10:37-38)

25 Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le,

26 “Uza da baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpm kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katoni ka va wa.

27 Vu ratsa vu woko katoni ka va wa, vu canga baci mawandamgbani ma vunu vu tono mu wa.

28 “A asuvu a de, ya wa gita kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki?

29 Kawa u gita baci aku u kpaɗai ka usalakpa, gba uza da baci dem u wenei wa dosuso yi ta.

30 A dana, ‘Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaɗai ka usalakpa.’

31 “Ko kpm magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaɗa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga?

32 U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza nide vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mbari.

33 Nala dem gba de, uza da baci bawu u fudai u asakai gba ili i'ya wari n i'ya, u ratsa u woko katoni ka va wa.

Mkpaɗi n da n namgbai

(Matiyu 5:13; Marku 9:50)

34 “Mkpaɗi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpm, n iyen i'ya a ka yankpusa n da?

35 N da ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu da a ka wotsongu n da.

“Uza u atsuvu a upana, u pana.”

15

Agisani a macon ma ma puwain

(Matiyu 18:12-14)

1 Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka rabusa evu n Yesu tsara a panaka yi.

2 Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kabolo n ele.”

3 U tonuko le agisani a na yi,

4 “Ya asuvu a de wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma?

⁵ U wene baci ma, wa canga t̄a ma a kutanga n u peli.

⁶ U rawa baci a kuwa, wa ɓolongu t̄a aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, “B̄anga numu ipeli, n wene ɗe macon ma ma puwan mu vi.’

⁷ N tonuko ɗa, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te ɗa baci u aṣak̄ai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci ɗa bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u ɗa u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku w̄a n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Nɗya wa yan? She u sapa macikalu, u wujum̄a kuwa ki, u zami u ɗa sawu hal u ba u wene u ɗa. ⁹ U wene baci u ɗa, she u ɓolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, “B̄anga numu ipeli, n wene ɗe ukebe u ɗa u puwan mu vi.’

¹⁰ N tonuko ɗa, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u ɗa baci dem u aṣak̄ai unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan t̄a vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re.

¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, “Tata, naḳa mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kanai ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani.

¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu.

¹⁵ U ba u ɓolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu.

¹⁶ U tsu ciga t̄a u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naḳa yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u va a ɗa ɗe a'a t̄a n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a ukuwa n kambulu.

¹⁸ Aṣak̄a n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, “Tata, n nusuka t̄a Kashila kpam n nusuka vu t̄a.

¹⁹ U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.” ’

²⁰ Aku u 'yangai u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a mbari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana yi, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapurusa.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka t̄a Kashila unyushi, kpam n nusuka vu t̄a. U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata.

²³ Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kiɗa ma, tsu takumai, tsu yain ipeli.

²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa t̄a, shegai gogo-na u gono ɗe n uma. Wari u puwan t̄a, shegai gogo-na a wene yi ɗe.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana t̄a a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi.

²⁶ U isa kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi.

* **15:8** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḡanga.

27 U tonuko yi, 'Vangu u vunu u ɗa u gonoi. Tata u ɗe kpam u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a ɗa u tsarā yi bawu usan u roku.'

28 Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutaɪ u rongo yi uleshe.

29 U wushunki tata u ne u danai, 'Wundya ve ayen a ushani a ɗa n gbashika vu, n kpaɗa tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma ma yan mazanga n aje a va wa.

30 Shegai an maku ma vunu ma tuwai uza ɗa u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidaga yi madyondyom ma pige ma nala mi.'

31 Aku tata u ne u tonuko yi, 'Maku ma va, kain dem va ta kabolo na mpa, kpam i'ya baci dem i'ari i va, i vunu i'ya dem.

32 Dere ɗa a yain mazanga n ipeli adama a vangu u vunu ɗa wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpam.' "

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

1 Yesu doku u tonukoi atoni a ne, "A yan ta uza u utsari u roku uza ɗa wari n uza ɗa wa gubuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza ɗa wa gubuga yi utsari vi wa nangasa yi ta u ɗa.

2 Pini nala, u isa yi u danai, 'Nɗya n panai na a kaci ka vunu? Naka mu tyoku ɗa va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.'

3 "Uza ɗa wa guɓa utsari vi u tonukoi kaci ka ne, 'Uzakuwa u va u ɗa na wa loko mu a asu u manyan ma va. Nɗya ma yan? Ma n ucira u ɗa ma cimba wa, kpam ma pana ta uwono u ufolu.

4 N reve ta ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsara ama ɗa ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotso baci.'

5 "Adama a nala u isa gba ama ɗa uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, 'I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?'

6 "U wushuki, 'Adele a pige a manivi a amangatawun.'*

"U tonuko yi, 'Tagarada u vunu u ɗa na, dusuku vu shadangu aman-garenkupa.'

7 "U wecei kpam uza roku, 'Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?'

"U wushuki u ɗa, 'Akpakpa a ilya amangatawun.'†

"Uza ɗa wa guɓa utsari vi u tonuko yi, 'Tagarada u vunu u ɗa na korongu amanganishi.'

8 "Adama a nala uzakuwa u uza ɗa wa guɓa utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la ta ama a katyashi ugboji cika."

9 Yesu lyai kapala u danai, "Adama a nala n tonuko ɗa, yankai utsari u likimba u ɗe manyan i banga aza roku n u ɗa tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a ɗa baci utsari vi u kotsoi, a wushi ɗa a a'uwa a ɗa bawu a ka kotso.

10 "Uza ɗa baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan ta n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza ɗa baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa.

11 I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka ɗa icanga i maci i zuba?

* 16:6 Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike ta kakuma ka manivi ki derere ɗa kari n adele amangatawunkulla (800). † 16:7 Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa ta i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

¹² Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naḱa ḱa ili i'ya i'ari i de?

¹³ “Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucuu u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kaḱolo n utsari wa.”

Yesu doki u wenishikei

(Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12)

¹⁴ An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a ḱa, aku a cirakpa yi.

¹⁵ U tonuko le, “Eda i tsu gonuko ta kaci ka de ama a ḱa a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve ta atakasuvu a de. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila.”

¹⁶ Yesu doki u danai, “Mele ma Musa n itagarada i Ntsumate, i'ya awenishiki a de hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a ḱa a gitai uyan kuḱari ku tsugono tsu Kashila, kpam ya dem wa modono tsara u uwa pini.

¹⁷ Gba n nala, wa laka ta shana zuba n iyamba a cimba, n u ḱa ufyani u te u kenu u tagarada u Mele wa gusa.

¹⁸ “Uza ḱa baci u asakai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza ḱa kpam u zuwai uka u ḱa uza roku u asakai, tsishankala tsa wa yan.”

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹ Yesu doki u danai, “A yan ta uza u utsari u roku, uza ḱa u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a ḱa a ka laḱa a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem.

²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gba a'utsu a ḱa.

²¹ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gban nshe n tsu tuwusa ta na n pedishi yi a'utsu yi.

²² “Kain ka te kafoloni ki ka kuwai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibrahi. Uza u utsari vi dem u tuwai u kuwai, aku cidangu yi.

²³ Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gadigbai kaci ka ne u wenei Ibrahi mbari n Li'azaru a asu u ne.

²⁴ U isa yi u danai, ‘Tata Ibrahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.’

²⁵ “Shegai Ibrahi danai, ‘Maku ma va, ciḱa ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba.

²⁶ Bamu n u nala, a mere ma tsunu n ada, kadaka ka pini ka pige ka ka bishinka aza ḱa a'ari a asu u de utuwa ara tsunu. Nala kpam aza ḱa a'ari ara tsunu a ka pasamgbana utuwa ara de wa.’

²⁷ “Uza u utsari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va,

²⁸ kpaci ma ta n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

²⁹ “Shegai Ibrahi tonuko yi, ‘A'a ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaka a panaka le.’

³⁰ “Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibrahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaka tsicingi tsu le.’

³¹ “Ibrahi tonuko yi, ‘A panaka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u 'yanga baci a asuvu a akushe wa fuda wa zuwa le a asaka tsicingi tsu le wa.’ ”

17

Pana uwonvo u uyan unyushi

(Matiyu 18:6-7; Matiyo 18:21-22; Marku 9:42)

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “U kaṅa ta ili i'ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa.

² Wa laka ta shana a siraka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiva, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa.

³ Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, barana yi. U folo vu baci, vu cimbusuka yi unyushi u ne.

⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku k pam u tuwai ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusuka yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A da baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Muda vu ba vu shigba kaci ka vunu a kushiva.’ She tani u toni udani u de.

⁷ “A dana a asuvu a de, uza roku wa n kagbashi ka ka limusuka yi ko k pam wa linasaka yi ncon. U wuta baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwa vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa.

⁸ Shegai wa tonuko ta kagbashi ki, ‘Fo busuko mu ilikulya, aku vu fo buso kaci ka vunu tsara vu tuko mu ilikulya. N kotso baci ulya n uso, aku avu lyai.’

⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu.

¹⁰ Eda dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana, ‘A tsu agbashi a da gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’ ”

Utanasu u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili.

¹² Tyoku da wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a mbari,

¹³ aku 'yanga sai alagatsu a le tsara a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka de a asu u adarakpi.” Tyoku da a'ari a nwalu, aku a tana.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tana sa yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashila n ucira.

¹⁶ U kudangi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u da.

¹⁷ Yesu wece yi, “Ma wundya eda ama kupa aza da a tana sai vi, ama kuci vi alya te?

¹⁸ A tsara uza da wa gono u cikpala Kashila wa, she kamoci ka na koshi.”

¹⁹ Yesu tonuko yi, “Yanga vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u tana sa vu de.”

Utuwa u tsugono tsu Kashila

(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰ Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila tsa tuwa. U wushunku le, “Utuwa u tsugono tsu Kashila n a'eshi a da a ka wene tsa wa.

²¹ K pam a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nide,’ wa. Kpaci a asuvu a de a da tsugono tsu Kashila tsari.”

²² U tonukoi atoni a ne, “A'ayin a'a ta a utuwa a da ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa.

²³ Ama a ka tonuko ɗā tā, ‘Aya ɗe,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana wa, kpam i tono le wa.

²⁴ Kpaci tyoku ɗa ulada u tsu wutā walu a zuba aku u laɗai a kaɓon ka na ubana a ka niɗe, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne.

²⁵ Shegai u kanā tā u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.

²⁶ “Tyoku ɗa wari a a'ayin a Nuhu, ◊ nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma.

²⁷ A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaɗuwan le gbā.

²⁸ “Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi.

²⁹ Shegai kain ka Lutu wutai pini a Sodom vi, a roi akina n kangā ka akina a eri. A kaɗuwan le gbā. ◊

³⁰ “Nala dem wa woko a kain ka utuwā u Maku ma Vuma.

³¹ Kain ka nala ki, uza ɗa baci wari a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u ɗa wa. Nala dem uza ɗa wari a kashina, u gono a kuwa wa.

³² Cibai n uka u Lutu! ◊

³³ Uza ɗa baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba tā u ɗa. Shegai uza ɗa baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa tā u ɗa.

³⁴ N tonuko ɗā, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku tā a ivamkpatsu i te, a ka a bidya tā uza u te a asākā uza u te.

³⁵ Aka a re a ka wurya tā a katali ka kira ka te, a ka bidya tā uza u te, a asākā uza u te. [

³⁶ Ama a re a ka bana tā a kashina ka te, a bidya uza u te a asākā uza u te.]†

³⁷ A wece yi, “Asheku, nte wā la vi?”

U wushunku le, “A asu u ɗa kakushe kari, nte asakali a tsu ɓolomgbono pini.”

18

Agisani a maraṅa n uza u afada

¹ A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsarā u wenike an u gain a rongoi a uyansa kavasuwu ubulā.

² U danai, “A ilyuci i roku a yan tā uza u afada u roku uza ɗa bawu wa pana uwonvo u Kashilā, kpam u wulā uza wa.

³ A ilyuci yi tani, maraṅa ma roku ma pini uza ɗa u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a ɗa a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴ “Wari u 'yuwan tā, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, ‘Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashilā, kpam ko bawu n wulai uza,

⁵ tyoku ɗa maraṅa ma na ma damgbarasa mu ma yanka le tā afada a ɗa a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu tā n utuwusā kure kure.’ ”

⁶ Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai.

⁷ Ya wundya Kashilā ka yanka adangi a ne a ɗa a ka sakā yi kaara n kayin ukuna u ɗa wari dere wa? Wa ɓarākpā a asu u uwushunku le ɗa?

⁸ N tonuko ɗā, wa yanka le tā ukuna u ɗa wari dere gogo. Shegai, a'ayin a ɗa baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

◊ **17:26** Kag. 6:5-8. ◊ **17:29** Kag. 18:20-19:25. * **17:31** Luka korongi, “ama a zuba ukuppa.” Asu u ɗa Yesu rongoi, ma ɗa a tsu ma tyoku ɗa uza wa kumba a zuba u kukpā u rongoi ko u wunvugusa pini. ◊ **17:32** Kag. 19:26. † **17:36** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagarada u Luka a kalatsa tā makpandā ma 36.

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

⁹ Yesu yanka le agisani a aza roku aza da a bidyai kaci ka le ama a maci a da, aku a goroi aza da a buwai. U da,

¹⁰ “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashila uyan kvasu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa.

¹¹ Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kvasu ka na ki, u da, 'Kashila, n cikpa vu ta an u wokoi mpa ma tyoku u ama da a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza da bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpam tyoku u kawushi ka utafa ka na ki.

¹² N tsu yan ta kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpam n tsu wutukpa ta u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.'

¹³ “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, 'Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u da.'

¹⁴ “N tonuko da, kawushi ka utafa ka na ka gono ta a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashila. Tyoku uza nife u da wa. Kpaci uza da baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi ta. Uza da baci kpam u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi ta.’”

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le.

¹⁶ Shegai u isa mmuku ara ne u danai, “Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa.

¹⁷ Mayun n tonuko da, gba uza da baci bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa.”

Uzapige uza u utsari

(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u da bawu wari n utyoku?”

¹⁹ U wushunku yi, “Ndya i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi.

²⁰ Vu reve ta gai Mele ma na mi: 'Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka ka ban kabetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.' ” ♦

²¹ Aku uzapige vi u danai, “Tun mpa kenu da mari a utono ili i na yi.”

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, “Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan ta n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tonu mu.”

²³ An u panai nala, ukuna u bala yi cika, kpaci uza u utsari u da cika.

²⁴ Yesu wundyana yi u danai, “U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashila!

²⁵ U la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁶ Aza da a panai kadyanshi ki a danai, “Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ Shegai Yesu danai, “Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashila ka fuda ta ka yan i'ya.”

²⁸ Bituru danai, “Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tonu vu.”

²⁹ Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila,

³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku.”

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isai Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishe-lima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shadangu ta.

³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa.

³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo.

³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan.

³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza da a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u rafai evu n eyi, u wece yi,

⁴¹ “Ndya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.”

⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini.

² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u da a asuvu a aza da a ka wusha utafa, kpam uza u utsari da.

³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma.

⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipa.”

⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u da u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece ta utsari u va kure, ma naka ta aza a unambi kapashi ka te. Uza da baci dem n wusai ili, ma gonuko yi ta i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwā tā a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibirahi ma.

¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwā tā n zami i'ya i puwain, n wauwa kpam i'ya.”

Agisani a ikebe i irim kupa

(Matiyu 25:14-30)

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wā tā evu n Urishelima. Kpam a ka wundyā yavu tsugono tsu Kashilā tsa tuwā kute-kute.

¹² U danai, “Vuma roku u dā uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i m̄b̄ari, u wushi tsugono aku u gono.

¹³ U isāi agbashi a ne kupa u nākā le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal nā n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gbā n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isakā yi agbashi a dā u nākai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagitā u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tā ikebe i tawun.’

¹⁹ “Eyi dem u tonuko yi, ‘A nākā vu tā tsugono tsu ilyuci i tawun.’

²⁰ “Uza roku kpam u tuwai u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u dā na, a makashi ma n sirai u dā n sokongi.

²¹ Kpaci ma pana tā uwonvo u vunu, adama a dā bawu vari yuwu. Vu tsu bidya tā ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kpam ili i'ya bawu vu cei.’

²² “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kidāga vu tā ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unā u vunu. Dana vu reve tā bawu mari yuwu? Uza dā n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpam ili i'ya bawu n cei?’

²³ Ndya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsarā n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?’

²⁴ “U tonukoi aza dā a'ari pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i nākā uza dā wari n ikebe kupa vi.’

²⁵ “A tonuko yi, ‘Asheku, wā tā tani n ikebe kupa.’

²⁶ “U da, ‘N tonuko dā, uza dā yankai ili i'ya a nākā yi manyan mai, aya a ka doku. Uza dā kpam bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya.

²⁷ Atokulalu a vā a nala yi aza dā bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka vā a wuna le.’ ”

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

²⁸ An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima.

²⁹ An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isā Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re.

³⁰ U tonuko le, “Uwai a une u dā wari nala a kapala ka dē ki. N u'uwa u dē, ya wene tā maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko.

* **19:13** Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

³¹ Uza ɗa baci dem u wece ɗa ‘Nɗya i zuwai ya surukpa ma?’ I tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga ma.’ ”

³² Aku aza ɗa a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi.

³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, “Adama a iyen a ɗa ya surukpa makparyagi mi?”

³⁴ A danai, “Asheku a ɗa a ka ciga ma.”

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A taɗangi Yesu pini a zuba.

³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gba kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashila n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u ɗa a wenei.

³⁸ A danai, “Uza u una u shinga ɗa Magono ma ma tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kpam a asu u Kashila!” ◇

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakuma ki a tonuko yi, “Kawenishiki, barana atoni a vunu!”

⁴⁰ Aku u danai, “N tonuko ɗa, ko ama a pada baci bini, she atali a gita isali i mazanga.”

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sakai i'ya.

⁴² U danai, “A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a ta usokongi ara vunu.

⁴³ A'ayin a ka tuwa ta a da atokulalu a vunu a ka maka vu agalala a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa.

⁴⁴ A ka wasa vu ta hal she a iyamba avu n ama a vunu gba. A ka asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashila a'ayin a da ku tuwa da.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashila u gitai uloko aza a tsilaga.

⁴⁶ U tonuko le, “Ukorongi u da wari, a danai, ‘Kuwa ku va ka woko ta kuwa ku kvasu,’ shegai i gonukoi ka ‘kaburu ka aza a magalaka.’ ” ◇

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi.

⁴⁸ A nambai tyoku da a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura ta ama atakasuvu.

20

Keci a kaci ka ucira u Yesu

(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)

¹ Kain ka te, tyoku da Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashila, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kabolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne.

² A danai, “Tonuko tsu, n ucira u eni u da va yansa ili i na yi, kpam ya naka vu u da?”

³ U wushunku le, “Mpa dem ma yan da ta keci. Tonuko numu,

⁴ ulyubuğu u Yahaya, a zuba da u wutai ko a asu u ama?”

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba da,’ wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpadai uwushuku n eyi?”

⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’ ama yi a ka varasa tsu ta, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

⁷ Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u ɗa u wutaɪ wa.”

⁸ Yesu tonuko le, “Nala kpam mpa dem ma tonuko ɗa ko ucira u eni u ɗa ma yansaƙa ili i na yi wa.”

*Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)*

⁹ Yesu gitaɪ uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u ɗa u yain kashina ka cinwi, aku u naƙai acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u ɓarɓƙpai.

¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de.

¹¹ U suki kpam kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de.

¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumgbusa yi, aku a loko yi.

¹³ “Uza kashina vi u danai, ‘Nɗya ma yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.’

¹⁴ “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu.

¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Nɗya wa uza u kashina vi wa yan?

¹⁶ Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashila ka jebige!”

¹⁷ Shegai Yesu webele le, u danai, “Nɗya kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashila? ◇ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’

¹⁸ Uza da baci dem u rukpai a zuba u katali ka nala ki, wa koduso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta.”

*Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)*

¹⁹ Aku awenishiki a Mele n adaraki a pige a zamai ure u da a ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

²⁰ A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura.

²¹ A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka vunu n uwenishike u vunu u maci u da. Ya dem unu u te u da vu bidya yi, kpam ure u Kashila u da va wenishike mai.

²² U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpada utsupa?”

²³ Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le,

²⁴ “Wenike numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

²⁵ Aku u tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

²⁶ A fuda a kana yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a paɗai bini.

*Keci a kaci ka u'yang'a u ukpa
(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)*

◇ 20:17 Ishp. 118:22. * 20:24 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

27 Ama a roku a ɗa pini aza a Sadusi,† a tuwai ara Yesu. Ama a na yi alya aza ɗa a danai u'yangā u ukpā wā la wa.

28 A wece yi, “Kawenishiki, Musa koronku tsu tā, u danai, ‘Uza u kuwā baci u asakāi uka bawu mmuku, u kana tā utoku u ne u sotuku uka vi, u matsaka yi mmuku.’

29 A yan tā ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa.

30 Uza u ire u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai bawu maku.

31 Uza u tatsu kpam u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai. Nala gba ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gba le, uza wā la u asakāi maku wa.

32 A makorishi, uka vi dem u kuwai.

33 An u wokoi gba ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u ɗa wa woko a a'ayin a u'yangā u ukpā?”

34 Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa tā iyolo n a wutukpi iyolo.

35 Shegai aza ɗa baci a wenei a gain a uwa a'ayin a ɗa a ka tuwā, kpam n u'yangā u ukpā vi, a ka yan iyolo ko a wutukpā iyolo wa.

36 A ka doku a ka kuwā wa, kpaci dere ɗa a'ari n atsumate a zuba, kpam mmuku n Kashilā n ɗa an a wokoi mmuku ma u'yangā u ukpā n ɗa.

37 Ukuna u akushe n u u'yangā u ukpā tani, Musa dem dana tā a ukuna u maku ma maɗanga ma ma tasa akina a asu u ɗa u isaɗi Magono ma Zuba ‘Kashilā ka Ibirahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu.’ ♦

38 Eyi Kashilā ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wā tā n uma.”

39 Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu wushuku tā dere.”

40 Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

41 Aku Yesu wece le, “Niɗa a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma?

42 Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarada u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va,

43 hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ ♦

44 Dawuda isa yi baci ‘Asheku’, niɗa wa yansa u gono u woko maku ma ne?”

Yesu ɓaranai ama a kaci ka awenishiki a Mele

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

45 Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gba,

46 “Kiranai n awenishiki a Mele aza ɗa a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u ɗa u lai tsulobo a agata a Kashilā, n asu u shinga u asu u abiki.

47 Alya a lyai ucanga u nraṅa, n a yanyi kavasuu ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Icuṅ i ama a nala yi, a ka yan le tā mavura cika.”

21

Kune ku marana

(Marku 12:41-44)

1 Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashilā, aku u gadigbai kaci ka ne u wenei tyoku ɗa aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe.

² U wenei kpam maraṅa ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu.

³ Pini nala, u da, “Mayun n tonuko da, ili i'ya maraṅa uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gba ili i'ya ele a zuwusai.

⁴ Kpaci gba le a asuvu a utsari u le u da a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u da u bidyai gba ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

Iryoci i a'ayin a makorishi

(Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku da a kalai Kuwa ku Kashila n atali a shinga, n kune ku a nakai Kashila. Shegai Yesu danai,

⁶ “Gba ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'a ta a utuwa a da ko katali ka te a ka asaḳa utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasai ka wa.”

Upana u ikyamba u pige u da wa tuwa

(Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)

⁷ Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Icu n i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?”

⁸ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va a dana aly a Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, ‘A'ayin a yan de evu.’ Kotsu i toni le wa.

⁹ A'ayin a da baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwa wa. U kana ta ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa.”

¹⁰ U tonuko le kpam, “Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono.

¹¹ Iyamba ya gada ta a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan ta ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹² “Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana da ta a yan da mavura. A banka da a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka da a asu u azapige na ngono adama a kala ka va.

¹³ Nala wa woko da ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va.

¹⁴ Shegai i vakunku atakasuvu a de, i dambula n tyoku da ya gonuko kadyanshi wa.

¹⁵ Kpaci mpa ma naka da ta ucira n ugboji u da bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u da wa.

¹⁶ Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke da ta, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a de.

¹⁷ Ya dem wa 'yuwan da ta adama a kala ka va.

¹⁸ Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa.

¹⁹ Akawunki a de a da a ka wauwa da.”

Uwacinsa u Urishelima

(Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19)

²⁰ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan ta i reve an a yain evu n uwacinsa u da.

²¹ Adama a nala, asaḳa aza da a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza da a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpam aza da a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa.

²² Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a da, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ◇

* 21:2 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ 21:22 Hos. 9:7.

²³ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki.

²⁴ A ka wuna ta aza roku n iburundu, a kanasa kpam aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpam a ka kpatsa ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuwa u Maku ma Vuma
(*Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27*)

²⁵ Yesu doku u danai, "A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpam, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n abali.

²⁶ Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gba da ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁷ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma utuwa a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige.

²⁸ A'ayin a da baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu."

Uwenishike a kaci ka kapopi
(*Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31*)

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, "Webelei madanga ma kapopi na ndanga n da n buwai.

³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka de kpam i reve an ilyushi i yain evu.

³¹ Nala dem, a'ayin a da baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³² "Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi.

³³ Zuba n likimba wa cimba ta. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa."

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, "Kiranai n kaci ka de, kotsu uma u de u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda da tyoku u utyangi wa.

³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba.

³⁶ Kain dem i rongo n afofi, n i yanyi kavasu, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u da wa ciga u gita vi. Kpam tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma."

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum.

³⁸ Kpam ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a panaka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu
(*Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53*)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a da dem a ka isa Abiki a Upasambana a yain evu.

² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku da a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza da a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi.

* **22:3** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁴U ba u dansai n aɗarākpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku da wa neke yi ara le.

⁵A yain mazanga hal a zuwamgbanai a ka tsupa yi n ikebe.

⁶Eyi kpam u wushuki u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

⁷Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana.

⁸Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, "Walai i ba i fobusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai."

⁹A wece yi, "Nte da va ciga tsu fobuso?"

¹⁰U tonuko le, "N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa.

¹¹I tonuko uza u kuwa vi, 'Kawenishiki ka danai: Nte da a asu u da ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?"

¹²Wa wenike da ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufofusi. Nte ya fobusuko tsu pini."

¹³Aku a lazai a ba a cinai tyoku da u tonuko le vi. Pini nala, a fobusoi ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi.

¹⁵U tonuko le, "Mari ma ciga ta gban n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ada, kahu n pana ikyamba.

¹⁶Kpaci n tonuko da, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a da a shadangi u da a tsugono tsu Kashila."

¹⁷U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, "Wushai na i soi.

¹⁸N tonuko da, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a da tsugono tsu Kashila tsu tuwai."

¹⁹U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u da, u naka le. U danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa."

²⁰An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, "Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n da a ka neke adama a de.

²¹Shegai uza da wa neke mu vi, aya pini na wa lya kabolo na mpa.

²²Mayun da mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku da a zuwai, shegai ter n uza da wa neke mu vi."

²³A gitai uwecembene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le.

²⁵U tonuko le, "Ngonon ma Awulawa a tsu ciga ta a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpam a tsu zama ta a isa le Abangi a Ama.

²⁶Shegai ara de nala wa. Uza da wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza da wa tono n ada, u woko tyoku u kagbashi.

²⁷Ya lai tsupige, uza da u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza da u dusuki wa lya ilikulya da wa? Mpa tyoku u kagbashi da mari a asuvu a de.

²⁸Efa i shamgbai ara va a ukonduso u da n soi.

²⁹Tyoku da Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka da ucira,

³⁰tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpam a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

*Yesu danai Bituru wa nana yi ta
(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)*

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo ta u welikpe da tyoku u ilya.

³² Shegai ma yanka vu ta kvasu, tsara upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpam a'ayin a da vu gonoi, vu gbatangu aza a vunu.”

³³ Bituru wushunku yi, “Asheku, ufobusi u da mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa.”

³⁴ Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Yesu wece le, “A'ayin a da n suku da bawu makpakata, bawu kasan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?”

A danai, “Ko i te tsu namba wa.”

³⁶ U da, “Gogo-na uza da baci wari n makpakata u bidya, nala kpam uza da wari n kasan. Uza da bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila.

³⁷ N tonuko da, mayun da ukuna u da a korongi a kaci ka va u kana ta u shadangu, ‘A kece yi ta a asuvu a aza da a 'yangasakai tsugono.’ ◇ Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de.”

³⁸ Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”

U tonuko le, “U rawa ta.”

*Yesu yain kvasu a Masasa ma Zayitum
(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)*

³⁹ Yesu wuta u banai a Masasa ma Zayitum tyoku da u cuwanakai, atoni a ne dem a tono yi.

⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kvasu kotsu i rukpa a ukondo wa.”

⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kvasu.

⁴² U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u da a ka tono wa, she u vunu.”

⁴³ [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugbamatangu asuvu.

⁴⁴ Kpaci wa pana ta ikyamba cika. U matsai kvasu cika, hal malen ma ne ma daka yavu mpasa.]

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kvasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unambukatsuma.

⁴⁶ U wece le, “Ndyia i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kvasu, kotsu i rukpa a ukondo wa.”

*A kani Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)*

⁴⁷ Yesu pini a kadyanishi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono n ele kapala. U rabai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi.

⁴⁸ Aku Yesu wece yi, “Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?”

⁴⁹ Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, “Asheku, tsu kapusa n iburundu da?”

⁵⁰ Aku uza u te u le u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

⁵¹ Yesu danai, “Kotsu i doku wa.” U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tansa yi.

† 22:31 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapani. ◇ 22:37 Isha. 53:12.

⁵² U tonukoi aza da a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, "I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka? ⁵³ A'ayin a da mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi."

Bituru nanai an u revei Yesu

(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27)

⁵⁴ Pini nala, a kana Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarakpi. Bituru wari le a utono mbari mbari.

⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kabolo n ele.

⁵⁶ Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a da katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, "Vuma u na dem kabolo n eyi da wari."

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, "Mpa n reve yi wa."

⁵⁸ An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, "Avu dem uza u te u le u da."

Bituru danai, "Uza u va, mpa n reve yi wa."

⁵⁹ A doki a barakpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, "Malala ma la wa, vuma u na kabolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da."

⁶⁰ Bituru danai, "Uza u va, n reve gbam i'ya va tonon wa." Kute-kute kahu u kimba unu u ne, kapen ka salai.

⁶¹ Asheku a kpatalai a kondono Bituru. Aku u cibai n kadyanshi ka Asheku, u da, "Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

⁶² Aku u wutai a ulanga u sai cika.

Asoje a yankai Yesu majari

(Matiyu 26:67-68; Marku 14:65)

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi.

⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, "Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?"

⁶⁵ A rongo yi a uyansaka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige

(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarakpi a pige, n awenishiki a Mele) a bolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi,

⁶⁷ "Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu."

U danai, "Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa.

⁶⁸ N yan da baci kpam keci, ya wushunku mu wa.

⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira."

⁷⁰ Gba le a danai, "Dana, avu Maku ma Kashila ma?"

U tonuko le, "I dana ta dere, mpa."

⁷¹ Aku a danai, "Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a unu u ne."

23

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38)

¹ Pini nala, gba kaḅolo ka Asheshi a Pige yi a 'yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda.

² A sapula yi, a danai, “Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpam n u bishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono.”

³ Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi.”

⁴ Bilatu tonukoi adarakpi a pige yi n kakuma ka ama ki, “N tsara vuma u na vi n unyushi wa.”

⁵ A doki a matsa yi n a dansi, “Wa 'yangasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u da.

⁷ An u revei Yesu a kaḅon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutai, u geḅengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa.

⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa.

¹⁰ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani.

¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu.

¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16)

¹³ Bilatu bolomgbonoi adarakpi a pige, n aza a tsugono, n ama.

¹⁴ U tonuko le, “I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa.

¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa.

¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi.” [

¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!”

¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu.

²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, “Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!”

²² U doki u tonuko le u tatsu, “Ndy a i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi.”

²³ Shegai a rongo yi a umatsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fudai Bilatu.

²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga.

²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandamgbantai Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kanai vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A tadanke yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu.

²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani mbala ma ulaza u ne.

²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, "Aka a Urishelima, asakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka de na mmuku n de.

²⁹ A'ayin a'atata utuwa a da a ya dana, 'Aza a unu u shinga a da ndari, n atsuma a da bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukoi maku.'

³⁰ A'ayin a nala a da a ka gitau ufolo nsasa n pige n pige, 'Rukpai a kaci ka tsunu.' A foli kpam agalala a dana, 'Cidangu tsu.' ♦

³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gitau ma ekpe baci?"*

³² A banka tata dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kabolo n eyi.

³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugala.

³⁴ Yesu danai, "Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa." A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, "U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila."

³⁶ Asoje dem a yansaka yi tata majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam.

³⁷ A danai, "Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu."

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza da a wandamgbantai kabolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, "Ma wundya a da Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n atsu."

⁴⁰ Shegai uza u te vi u barana yi u da, "Avu ko uwonvo u Kashila va pana an gba tsunu a kidaga tsu ugana u ukpa wa?"

⁴¹ Atsu tani dere da tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa."

⁴² U danai, "Yesu, kotsu vu ciba na mpa a'ayin a da baci vu uwai a tsugono tsu vunu."

⁴³ Yesu tonuko yi, "N tonuko vu, ko ara va tata kabolo na mpa a asu u uwunvugusa a zuba."

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbantai n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu.

⁴⁵ Kaara ka naka kpam katyashi wa. Aku kunya ka a barakpai a Kuwa ku Kashila ku pecembenei kure.

⁴⁶ Yesu 'yangasai kalagatsu n ucira u danai, "Tata, a akere a vunu a da ma naka kulu ku va." An u danai nala, aku u uma u ne u wutai.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashila, u da, "Vuma u na, mayun ili i birika yi wa."

♦ 23:30 Hos. 10:8. * 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, "A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n ada?"

⁴⁸ Kakuma ka ama ka ka banai akalu a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu.

⁴⁹ Shegai gba ama da a reve yi, kabolo n aka a da a gita yi utono tun a Galili, a shamgbai a mbari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42)

⁵⁰ Vuma roku uza da wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci da.

⁵¹ U wushuku n tyoku da a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwa u tsugono tsu Kashila u da wa vana.

⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu.

⁵³ U cipuka yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u da bawu kotsu a vakunki uza.

⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afofi ka, kpaci Ashibi a yan de evu n uyan.

⁵⁵ Aka a da a wutai a Galili kabolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku da a zuwai ikyamba i ne.

⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a fobusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku da Mele ma danai a yain.

24

U'yangā u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u da a fobusoi.

² A cinai a gindalakpa de katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa.

⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a da ka lafa a shamgbai evu n ele.

⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Ndya i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe?”

⁶ Wa pini na wa; u 'yangā de! Cibai ili i'ya u tonuko da, a'ayin a da wari kabolo n ada a Galili.

⁷ ‘U kana ta a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yangā a kain ka tatsu.’ ”

⁸ Aku a cibai n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wutai a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama da a buwai gba ukuna vi.

¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a da a'ari kabolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.)

¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u da yavu ukuna u gbani u da.

¹² Bituru 'yangai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u webelei, aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

Ama a re a ure u Imawu

(Marku 16:12-13)

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u da a ka isa Imawu. Mbari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n da.*

¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi.

* **24:13** Mbari m mel u shindere da a ka dansaka pini na dere da u wari n kilomita kupa n u te.

15 Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku da ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raba le, a lazai kabolo.

16 Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

17 Yesu wece le, "Ukuna u iyen u da i'ari a udansa an ya wala vi?"

A shamgbusai, n a bali asuvu n katsuma ka lima.

18 Uza da a ka isa Kiliyoba wushunku yi, "Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?"

19 U wece le, "Ukuna u eni u da la vi?"

A tonuko yi, "Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashila n ama.

20 Adarakpi a pige na ngono a neke yi, a kidaga yi ugana u ukpa a wandamgbana yi.

21 Tsara tsu zuwuka yi tani ta a'eshi tsu da aya wa wutukpa Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai.

22 Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu ta ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de.

23 An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene ta kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wa ta n uma.

24 Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa."

25 Yesu tonuko le, "Eda aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi i ntsumate.

26 U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?"

27 U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Ntsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

28 A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le.

29 A matsa yi a danai, "Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpam ka yan de." U wushuki u cipai ara le.

30 An wari a ulya ilikulya kabolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le.

31 A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le.

32 A dansai utyoku u le, "Ipeli i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n atsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada."

33 Kute-kute a 'yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kabolo n aza da a'ari n ele.

34 Atoni yi a danai, "Mayun da! Asheku a 'yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru."

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni

(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

35 Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi.

36 An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u danasa le, "Ndishi n shinga ara de."

37 Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

38 U tonuko le, "Ndya i zuwai i giruwai? Ndya i zuwai ya yan malala a atakasuvu a de?"

39 Webelele akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa."

40 An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne.

41 Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, "I'a pini na n ilikulya?"

⁴² A naka yi kaḅirisa ka kadan ka a zungi.

⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kaḅolo, “U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarada u Ishipa.”

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi.

⁴⁶ U tonuko le, “Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u 'yanga a ukpa.

⁴⁷ Kpam a ka yan ta kuḅari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gita ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai.

⁴⁸ Eda aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya.

⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n ada. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wuta n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangaḅai akere a ne u zuwuka le unā u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unā u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba.

⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika.

⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari kabolo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari kabolo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kanai n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashila a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tanasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashila ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyubugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹ Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta kabolo n Kashila, kpam dem Kashila ka.

² A kagita wa ta kabolo n Kashila.

³ U yan ta ili i'ya i'ari pini gba, ili i'a la i'ya bawu u yain wa.

⁴ Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko ta ama katyashi.

⁵ Katyashi ki ka wakana ta a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuda ka cimbusa ka wa.

⁶ Kashila ka suku ta vuma roku, uza da a ka isa Yahaya,† n kadyanshi.

⁷ U tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsara ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi.

⁸ Aya katyashi ki wa, shegai u tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi.

* **1:1** Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashila ka, kpaci caupa de a tsu isa kala ka Kashila karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A makpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan. † **1:6** Yahaya u makpanda ma na mi Yahaya Kalyubugi da, Yahaya kasuki uza da korongi tagarada u na vi u da wa.

⁹ A'ayin a ɗa baci katyashi ka mayun ki ka tuw̄ai a likimba, ka nāka tā ama gb̄a katyashi.

¹⁰ Udani vi w̄ari tā a likimba, kpam Kashil̄a ka yan tā manyan n eyi an u yain likimba, kpam gb̄a n nala ama a likimba a reve yi wa.

¹¹ U tuw̄a tā a uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa.

¹² Ama roku a wusha yi tā, kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoï mmuku n Kashil̄a.

¹³ A'ayin a ɗa isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a wokoï mmuku n Kashil̄a wa. Kashil̄a ka ka zuwa le a wokoï mmuku n ne.

¹⁴ Udani vi u woko tā vuma, kpam u rongoi n ātsu. W̄a tā ushad̄angi n ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene tā tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵ Yahaya dana tā ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonukoi ama, “Uza ɗa n yanka ɗā kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, ‘Uza roku ɗa pini wa tuw̄a a kucinā ku vā, u la mu tā tsupige, kpaci w̄a tā pini kahu mpa.’ ”

¹⁶ Adama a nala, uciga u ɗa wa ciga tsu cika ɗa u tsu yansāka tsu ukuna u shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu tā un̄a u shinga maco.

¹⁷ Musa ɗa tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun.

¹⁸ Kotsu uza w̄a la u wenei Kashil̄a wa. Shegai Maku mi ma zuwa tā ama a revei tyoku ɗa Kashil̄a kāri, kpaci aya koshi Maku ma māri ili i te n Kashil̄a ki, kpam w̄ari evu n Tata.

*Yahaya Kalyuɓugi danai ukuna u Yesu
(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)*

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki ad̄ar̄akpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yi ko ya w̄ari.

²⁰ Yahaya kp̄aɗa le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, “Mpa Kawauwi ki wa.”

²¹ Aku a wece yi, “Aɗa baci Kawauwi ki wa, aɗa yai? Aɗa Iliya‡ vi?”

U wushunku le, “A'a, mpa wa.”

A doku a wece yi, “Avu Matsumate§ ma a ɗanḡasai vi ma?”

U wushuki, “A'a, mpa wa.”

²² Aku a doku a wece yi, “Aɗa yai? Wushunku tsu tyoku ɗa tsa ba tsa tonuko aza ɗa a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

²³ Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:

“Mpa kalaḡatsu ka ka salasa a kakamba, n ka dansi,
‘Lapulai ure adama a Asheku a ɗa a ka tuw̄a!’ ” ◇

²⁴ Afarishi a ɗa a suki atsumate yi.

²⁵ A wece yi, “Aɗa baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a ɗanḡasai vi wa, niɗa va lyuɓugusu ama naha?”

²⁶ Yahaya wushunku le, “Mpa n mini ma ma lyuɓugusu, shegai n gogo-na naha uza roku ɗa pini a asuvu a kakumā ka ama uza ɗa bawu i revei.

²⁷ Aya uza ɗa wa tuw̄a a kucinā ku vā. Mpa n rātsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.”

²⁸ Yahaya wa lyuɓugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Aḡatā a Urudu nte ili i na yi i git̄ai pini gb̄a.

Yesu ɗa Maku ma Kondom ma Kashil̄a

‡ 1:21 Adama a ɗa Kashil̄a ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, ɗa aza a Yahuda a'ari a uvana ugonu u ne. § 1:21 Musa yan tā kazuwamgbani n aza a Isara'ila u ɗa Kashil̄a ka sukunku le tā Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. ◇ 1:23 Isha. 40:3.

²⁹ An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, “Maku ma Kondom ma Kashila† ka yankai manyan tsara u cimbusuka ama a likimba unyushi u cingi u le ma na.

³⁰ Aya gai ma dansaka an n danai, ‘Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.’

³¹ Mari n reve an aya wa, shegai mari ulyubugusu n mini tsara n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai.”

³² Aku Yahaya danai, “N wene ta Kulu Keri ku wutai a zuba ku cipai ara ne yavu kadfa ku woko yi pini.

³³ Mari n reve an aya wa, shegai an Kashila ka suku mu n lyubugu ama n mini, da u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cipai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyubugu ama n Kulu Keri.’

³⁴ N wene ta ili i nala yi i gitai n Yesu. Adama a nala, n tonuko da ukuna u mayun, aya Maku ma Kashila mi.”

Atoni a Yesu a kagita

³⁵ An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyubugusi ama kabolo n ama a re a asuvu a atoni a ne,

³⁶ aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashila ma gai na vi!”

³⁷ An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu.

³⁸ An Yesu kpatalai u wenei a ka tonoi yi, u wece le, “Ndya ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,† nte va rongo?” (“Rabbi;” wata, “Kawenishiki.”)

³⁹ U wushunku le, “Tuwai i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u da u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

⁴⁰ Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza da a'ari tata u te.

⁴¹ Ili i'ya Andurawu gitai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene ta Kawauwi ka a yanka tsu kazuwamgbani ki!” (N Tsiyahuda a yanka ta manyan n “Kawauwi” kpam ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.)

⁴² Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Ada Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isa vu ta Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)*

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

⁴³ An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

⁴⁴ Besaida da ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru.

⁴⁵ Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene ta vuma da Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpam dem nsumate n korongu ta ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

⁴⁶ Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wuta a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwa vu wene.”

⁴⁷ An Yesu wenei Nataniya wa raba evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka da wa.”

⁴⁸ Nataniya wece yi, “Nida vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi.”

⁴⁹ Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashila ma. Ada Magono ma aza a Yahuda.”

* **1:42** Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

⁵⁰ Yesu danai, “Wushuku da vu wushuki na mpa an n tonuko vu n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi? Va wene ta ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

⁵¹ U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko da, Ya wene ta zuba u kupa kpam atsumate a zuba a Kashila n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2

Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu wa ta dem pini a asu vi.

² A libana ta dem Yesu n atoni a ne.

³ An mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso de.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbarasa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gba ili i'ya u tonuko da i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naka ta aza a Yahuda mele tyoku da a ka yansa kuza. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ta na mmuru n mini n teli n da a shei a atali. Maru dem ma gbonguro ta hal ma fuda ta ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonukoi agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n da tipi-tipi.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

Aku a yain tyoku da u tonuko le a yain.

⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u da mini ma cinwi mi ma wutai wa, shegai agbashi a da a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isai valisavu vi,

¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gitai a tuko, a'ayin a da baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagita kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

¹¹ A Kanan u Galili da Yesu yain ukunosavu u kagita u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kabolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan de evu.

¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a savadasi ikebe icun kau-kau.

¹⁵ U zamai a'awun u cai kaban u yain kajaɓu. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashila ki, kabolo na nlala n le n anaka a le dem. U mutsukpusai iteburu i aza da a ka savadasa ikebe u wacinsai ikebe yi.

¹⁶ U tonukoi aza da a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u va kuden wa!”

¹⁷ An nala gitai, aku atoni yi a cibai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarada u Kashila: “Adama a uciga u da ma ciga kuwa ku vunu cika, u da wa zuwa mu n kuwa.” ♦

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u da va yan tsara u wenike tsu tyoku da vu tsara ucira u uyan ili i na yi?”

¹⁹ U wushunku le, “Wasaɪ kuwa ku Kashila ku na ki, ma ma ta ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu.”

²⁰ A wushunku yi, “An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashila ku na ki, a yan ta ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Nida va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?”

²¹ Shegai an Yesu danai “kuwa ku Kashila ki,” ikyamba i ne i'ya wa dansaka.

²² A'ayin a da u tuwai u 'yangai a ukpa, da atoni yi a cibai u tonuko le ta ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarada u Kashila.

Yesu reve ta tyoku da ama a'ari

²³ An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama ushani a wushuku ta n eyi kpaci a wene ta ikunesavu i'ya u yansai.

²⁴ Yesu reve ta tyoku da atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asanka le kaci wa.

²⁵ Adama a da u revei atakasuvu a ama gba, she kpam uza u tonuko yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve ta ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

¹ A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku da pini uza da a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka.

² Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, “Uzapige, tsu reve ta Kashila ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa fuda wa yan ikunesavu tyoku da va yansa wa, shegai Kashila ka baci n eyi.”

³ Yesu wushuki, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire.”

⁴ Nikodimu wece yi, “Vuma u kutsa baci, nida wa kpam a ka doku a matsa yi? Wa doku kpam wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?”

⁵ Shegai u wushunku yi, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri.

⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsara uma, shegai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsara uma.

⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, ‘She a doku a matsa da ilimaci i ire wa.’

⁸ Uwule u tsu lapana ta a asu u da dem wa ciga, kpam vu tsu pana ta mawura ma ne, shegai vu tsu reve asu u da u gitai ko kpam a asu u da wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma.”

⁹ Nikodimu wece yi, “Nida wa yan u gitai nala?”

¹⁰ U wushunku yi, “Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai vu kpaɗai ureve ukuna u na?”

¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u da tsu revei u da tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko da wa.

¹² N tonuko da ta ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fuda ya wushuku na mpa n tonuko da baci ili i'ya i'ari a zuba wa.

¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpam ma doku ma gono a zuba.

¹⁴ Tyoku da Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma.

¹⁵ Adama a nala, uza da baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsara ta uma u da bawu wa kotso.

¹⁶ “Tyoku da Kashila ka cigai ama a likimba cika u da na: u neke ta Maku ma te ma ne koshi tsara uza da baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsara uma u da bawu wari n utyoku.

¹⁷ Kashila ka suku Maku ma ne a likimba tsara u kidaga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi ta tsara u wauwa le.

¹⁸ A ka kidaga aza da a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidaga de aza da bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashila mi wa.

¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidaga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa ta a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gonoi a ka ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa.

²⁰ Aza da a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa.

²¹ Shegai aza da a ka tono ure u mayun a ka tono ta katyashi, ya dem wa wene ta a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga le a yain.”

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

²² An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai uongu u Yahuda, a tsata a barakpai pini kenu n a lyubugusi ama.

²³⁻²⁴ A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo ta ulyubugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu vi mini ma pini ushani. Ama a rongo ta ubansa ara ne cika tsara u lyubugu le.

²⁵ Kananamgbani ka rukpa ta a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba.

²⁶ Aku a banai ara Yahaya, a danai, “Kawenishiki, vuma da vu cinai a kapashi ka Agata a Urudu vi, uza da vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyubugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa de, n u da a ka tuwa ara tsunu.”

²⁷ Aku Yahaya wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka nakai vuma i'ya koshi wa tsara.

²⁸ I panaka mu ta an n danai, ‘Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashila ka suki n tuwa n lapula ure adama a ne.’

²⁹ Ukasavu u tsu bana ta a asu u da vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana ta kalagatsu ka valisavu ki, u yain kpam mazanga kabolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana ta kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna.

³⁰ U kana ta u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu.”

Uza da u wutai a zuba

³¹ Yahaya doki u danai, “Uza da u wutai a zuba u la ta ama gba tsupige. Uza da u wutai a likimba uza u likimba u da, kpam ukuna u likimba u da koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza da u wutai a zuba vi u la ta ya dem tsupige.

³² U tsu yan ta kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa.

³³ Uza da baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike ta an u wushuku ta la vi n ili i'ya Kashila ka danai mayun da.

³⁴ Uza da Kashila ka suki vi, ukuna u Kashila u da u tsu dansa, kpaci Kashila ka naka yi ta ucira u Kulu Keri gbende.

³⁵ Tata vi u ciga ta Maku mi cika, adama a nala u naka yi ta ucira a kaci ka ili gba.

³⁶ Aza da a wushuki n Maku mi, a'a ta n uma u da bawu wa kotso. Shegai aza da bawu a ka panaka Maku mi, a ka tsara uma wa. Asuvu a upan a Kashila a'a ta a kaci ka le maco.”

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana t̄a alabari an Yesu wa tsarasa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpam n u lyubugusi le.

² (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyubugusu ama yi wa, atoni a ne a da.)

³ An u revei Afarishi a pana t̄a ukuna vi, aku u lazai u asakai Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasamgbana t̄a a uyamba u Samariya.

⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u barakpa n kashina ka Yakubu nakai maku ma ne Isuhu wa.

⁶ Ilyukoi i Yakubu i'a t̄a pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan t̄a nwalu ma mbari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a da atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsara a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwai ukene mini. Yesu folo yi, "Ne mu mini n soi."

⁹ Uka vi u yan t̄a majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan t̄a ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, "Avu uza u aza a Yahuda da, mpa kpam uka u aza a Samariya da mari. Ndya i zuwai va folo mu mini?"

¹⁰ U wushunku yi, "Vu reve ili i'ya Kashila ka ciga ka naka vu wa, kpam vu reve uza da wari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A da baci wari vu revei, wari va folo mu t̄a mini ma ma naka uma."

¹¹ Uka vi u danai, "Uzapige, va gbam n ili i ukenike mini wa, kpam ilyukoi yi i'a t̄a lyungu-lyungu. Nte va tsara mini ma ma naka uma vi?"

¹² Akaya a tsunu Yakubu da gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso t̄a pini mini. Avu la Yakubu tsupige da?"

¹³ U wushuki, "Uza da baci dem u soi mini ma na mi, wa doku t̄a wa pana kakuli.

¹⁴ Shegai aza da a ka so mini ma ma naka le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma naka le vi ma woko t̄a tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naka le t̄a uma u da bawu wa kotso."

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, "Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsara n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa."

¹⁶ U tonuko yi, "Wala ba vu isa vali u vunu i tuwa kabolo n eyi."

¹⁷ Uka vi u wushuki, "Mari n vali wa."

U wushunku yi, "Mayun da an vu danai wari n vali wa.

¹⁸ Vu bansa t̄a a'ali a tawun iyolo, kpam uza da wari kabolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u da vu tonuko mu vi mayun da."

¹⁹ Uka vi u danai, "Uzapige, n reve t̄a avu matsumate ma.

²⁰ Isheku i va i gbashika t̄a Kashila a Masasa ma Gerizim, shegai eda aza a Yahuda i da Urishelima da koshi asu u ulya kayala."

²¹ U tonuko yi, "Uka, wushuku na mpa, a'ayin a ka tuwa t̄a a da bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpam a Urishelima.

²² Eda aza a Samariya kenu da i revei a kaci ka uza da ya lyaka kayala. Atsu kpam aza a Yahuda tsu reve t̄a ukuna ushani a uza da tsa lyaka kayala, kpaci Kashila ka sukunku t̄a ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda.

²³ A'ayin a ka tuwa t̄a, mayun gbam a da a rawa de, a da Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku da wari mayun. Tyoku da Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala da la vi.

²⁴ Kashila kulu ka, kpam u kana t̄a ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le tsara a lyaka yi kayala dere."

²⁵ Uka vi u danai, “N reve t̄a Kawauwi ka tuw̄a t̄a, aya a tsu isa Kirisiti. A'ayin a d̄a baci u tuw̄ai, wa todugbusuko tsu t̄a ili dem.”

²⁶ U wushunku yi, “Mpa uza d̄a gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi.”

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

²⁷ Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan t̄a majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, “Ndya va ciga?” wa, ko kpam a weci Yesu, “Nida va dansa n eyi?” wa.

²⁸ Uka vi u asak̄ai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai,

²⁹ “Tuw̄ai i wene vuma d̄a u tonuko mu gb̄a ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?”

³⁰ Aku a wut̄ai a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

³¹ An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, “Kawenishiki, yan ahankuri ts̄a vu lyai ili i roku.”

³² Shegai u tonuko le, “Ma t̄a n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

³³ Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya d̄a?”

³⁴ U wushunku le, “Ilikulya i va i'ya n yain manyan ma uza d̄a u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma.

³⁵ I'ā t̄a n tsizagadi tsa tsu danai, ‘Iwoto i nishi i wura baci, d̄a ama a tsu kapa ilya.’ Shegai n tonuko d̄a webelei mai, ya wene t̄a ilya i gewe d̄e ya ciga ukapa.

³⁶ N gogo-na naha, uza d̄a wa kapa vi wa tsarasa d̄e katsupi ka ne, kpam wa cirangusu d̄e ili i'ya u kapai vi adama a uma u d̄a bawu wa kotso. Uza d̄a u cei n uza d̄a u kapai vi a ka zangan̄a t̄a kabolo.

³⁷ Tsizagadi tsu na tsi mayun d̄a, ‘Uza u naha u cei, uza u nide kpam u kapai.’

³⁸ N suku d̄a t̄a i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a d̄a a git̄ai manyan mi, aku ed̄a kpam i koruso ma.”

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹ Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku t̄a n Yesu adama a ukuna u na u d̄a uka vi u tonuko le: “U tonuko mu t̄a gb̄a ili i'ya n yansai.”

⁴⁰ An aza a Samariya a tuw̄ai ara Yesu, a folo yi u cipa ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re.

⁴¹ Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴² A tonukoi uka vi, “A kagit̄a tsu wushuku t̄a n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku t̄a adama a d̄a tsu panaka yi n kaci ka tsunu. Tsu reve t̄a vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba.”

Yesu tanasai maku ma uzapige

(Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10)

⁴³ An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a kabon ka Galili.

⁴⁴ (Wari u dana t̄a caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.)

⁴⁵ An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a d̄a a wene t̄a gb̄a ili i'ya u yansai d̄e a'ayin a Abiki a Upasamgbana a Urishelima, kpaci a'ā t̄a dem pini a asu vi.

⁴⁶ Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u d̄a u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku d̄a pini uza d̄a maku ma ne mari n mabala.

⁴⁷ An u panai a d̄a Yesu wut̄a t̄a a Yahuda u tuw̄ai a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuw̄a a Kafarnahum u tanasa maku ma ne, kpaci maku mi ma t̄a a un̄a u ukpa.

⁴⁸ Yesu wushunku yi, “Uza wā la a asuvu a de wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu.”

⁴⁹ Uzapige vi u danai, “Kawenishiki, tuwā a kuwa ku vā kahu maku ma vā ma kuwā.”

⁵⁰ U wushuki, “Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan tā uma.”

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazai ugono a kuwa.

⁵¹ Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, “Maku ma vunu ma tana de!”

⁵² U wece le a'ayin a da maku mi ma tana. A wushunku yi, “Maḅala mi ma asaḅa yi tā nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

⁵³ Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a da Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan tā uma.” Pini nala, vuma vi n ama da a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴ Ukunosavu u ire u da la vi u da Yesu yain an u asaḅai Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu tanaḅai kawunu

¹ An nala wurai, Yesu lazai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda.

² A Urishelima vi, kaḅaḅa ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u da a ka isa Betesida n Tsi'arama. A kyawan tā ka n afalaka a tawun.

³ Aza a mḅala ushani a tsu vakusu tā pini evu n mini mi. Aza roku arumba a da, aza roku awunu, n aza da ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura,

⁴ kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwā tā ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vura vi wa tana ta.]*

⁵ Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kulla n maḅala.

⁶ Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u ḅarakpa tā nvain n maḅala mi. Aku u wece yi, “Va ciga vu tana?”

⁷ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, ma n uza da wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a da baci ma raḅa evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu.”

⁸ Yesu tonuko yi, “Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala.”

⁹ Kute-kute vuma vi u tana. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai.

¹⁰ An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangai kajiba ka ne, aku a tonuko yi, “Kain ka Ashibi ka! Mele ma ḅishinka tā a canga kajiba n kain ka Ashibi.”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da u tanaḅa mu vi aya u tonuko mu, ‘Bidya kajiba ka vunu vu wala.’ ”

¹² A wece yi, “Ya uza da u tonuko vu vu yain nala vi?”

¹³ Shegai u fuda u reve uza da u tanaḅa yi vi wa, kpaci ama da pini ushani a asu vi kpam cina Yesu laza de n kabini.

¹⁴ A'ari pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, “Vu tana de gogo-na. Asaḅa uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gitai n avu wa.”

¹⁵ Aku vuma vi u lazai u banai u tonukoi azapige yi Yesu da tanaḅa yi.

¹⁶ Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a da u yain ili i nala n kain ka Ashibi.

¹⁷ Yesu tonuko le, “Manyan ma Tata u vā u tsu rongu uyansa maco, nala dem mpa.”

* 5:4 Akorongi a cau ushani aza da a puraḅa a tagarada u Yahaya a kalatsa tā mkpanda n 3a-4.

¹⁸ Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a da u kpadai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u da u zuwa yi u wokoi una u te n Kashila.

Tata nakai Maku mi ucira

¹⁹ Yesu danai, “Mayun n tonuko da, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan.

²⁰ Tata vi u ciga ta Maku mi, kpm u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara i yain majiyan gba de.

²¹ Maku mi ma tsu naka ta aza da u dangasai uma tyoku da Tata vi 'yanga le a ukpa u naka le kpm uma.

²² Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza da wa kidaga ya dem ugana.

²³ Tata vi u ciga ta ama a naka Maku mi tsupige tyoku da a tsu naka yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unaka Maku mi tsupige, u 'yuwan dem de la vi unaka Tata da u suku yi vi tsupige.

²⁴ “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u panai ili i'ya n danai, kpm u wushuki n uza da u suku mu, wa ta n uma u da bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kidaga yi ugana wa, shegai u pasa de ukpa ubana uma u da bawu wa kotso.

²⁵ Mayun n tonuko da, a'ayin a ka tuwa ta hal gbam a da a rawa de a da akushe a ka pana kalagatsu ka va, mpa Maku ma Kashila, aza da a panai ka vi a ka tsara ta uma.

²⁶ Tata vi wa ta n ucira u da wa naka uma, kpm u naka ta dem Maku mi ucun u ucira u nala vi.

²⁷ U naka ta dem Maku mi ucira u kidaga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

²⁸ “Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwa ta a da akushe a da a'ari a asaun a le gba a ka pana kalagatsu ka ne.

²⁹ Aku a wuta a asuvu a asaun a le. Aza da a yain ili i shinga a ka 'yanga ta a yain uma, aza da kpm a yain tsicingi a ka 'yanga ta aku a kidaga le ugana.

Yesu Maku ma Kashila ma

³⁰ “N tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu tyoku da ma kida ugana. N tsu kida ta ugana derere, kpaci n tsu yan ta ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

³¹ “A da baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u va, uza wari wa wushuku n kadyanshi ka va wa.

³² Shegai uza roku u da pini uza da wa dansa ukuna u va, kpm n reve ta gba ili i'ya u dansai a kaci ka va mayun da.

³³ I suku ta atsumate ara Yahaya, kpm u tonuko le ta ukuna u mayun a kaci ka va.

³⁴ Shegai udani u vuma u da n pityanangi n u da wa, ko an u wokoi n cibuga da ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsara i tsara iwauwi.

³⁵ Yahaya rongo ta n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpm i pana ta kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

³⁶ “Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka va. Ili i'ya Tata u naka mu n yain i'ya ma dansaka! Ili i na yi i wenike ta an Tata u da u suku mu.

³⁷ Tata u da u suku mu vi dem u yan ta kadyanshi a kaci ka va, shegai i pana kalagatsu ka ne ko kpm i wene yi wa.

³⁸ Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a de wa, kpaci i wushuku n uza da u suki vi wa.

³⁹ I tono ta Tagarada u Kashila mai kpaci ya wundya ta nte ya tsara pini uma u da bawu wa kotso, kpam Tagarada u nala vi mpa wa dansaka!

⁴⁰ Shegai i 'yuwan ta utuwa ara va tsara n naka da uma u da bawu wa kotso vi.

⁴¹ "Icikpali i ama i'ya ma ciga wa.

⁴² N reve da ta, ko uza wa la wa ciga Kashila wa.

⁴³ N tuwa ta a asuvu a kala ka Tata u va, i wusha mu wa. Shegai i gonoi ya wusha ama da a ka tuwusa adama a kaci ka le.

⁴⁴ I tsu ciga ta icikpali a asu u atoku a de, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashila wa. Nida ya wushuku na mpa?

⁴⁵ "Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula da a asu u Tata wa, Musa da wa sapula da! Ko an u wokoi aya uza da i zuwai uma wa banga da.

⁴⁶ Musa korongu ta ukuna u maci a kaci ka va, i wushuku baci n Musa, u gan ta dem i wushuku na mpa.

⁴⁷ I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, nida ya fuda ya wushuku n ili i'ya n danai?"

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushiva ku Galili (ka dem a ka isa Kushiva ku Tibariya.)

² Kakuma ka ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi ta wa yansa ikunesavu an wa tanasasa aza a mbala.

³⁻⁴ Kpam a'ayin a Abiki a Upasamgbana a aza a Yahuda a yan de evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki.

⁵ An Yesu wenei kakuma ka ama ka tuwa ara ne, aku u wecei Filibu, "Nte tsa tsara iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?"

⁶ (Wece da u wece yi tsara u kondo yi, kpaci u reve ta ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷ Filibu wushuki, "Ikebe i manyan ma uwoto kulla* ma fuda ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsara kajibi pini na wa."

⁸ Katoni ka ne ka roku uza da a ka isa Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai,

⁹ "Kalobo ka roku ka na ka kari n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a da a ka rawa kakuma ka ama ka na ki wa."

¹⁰ Yesu danai, "Tonukoi ama yi a dusuku." Asu vi kpam wa ta n mete ushani, kpam ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini.

¹¹ U bidyai iburodi yi u cikpai Kashila. Aku u nakai aza da a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpam dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwai.

¹² An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, "Cirangi abuwu a da a buwai vi. Tsa yanka a da koli wa."

¹³ A cirangi abuwu a iburodi a da a buwai vi hal mbana kupa na n re.

¹⁴ An ama yi a wenei ukunosavu u da Yesu yain, aku a danai, "Maken ma la wa, aya gai Matsumate ma a dangasai ma tuwa a likimba vi."

¹⁵ Yesu reve ta ama a fobuso ta a tuwa a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazai n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

* **6:7** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 200." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. † **6:9** A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan ta burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi.

*Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)*

¹⁶ An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushiva.

¹⁷ A uwai a kpatsu a ka pasa kushiva ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuwa a asu u le wa.

¹⁸ Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yangasai abali a pige pini a kushiva ki.

¹⁹ An atoni yi a walakai kpatsu ki ubana a mere ma kushiva,‡ aku a wenei Yesu utuwa a zuba u mini. U gitai uraba evu n kpatsu ki, aku a panai uwonvo cika.

²⁰ U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.”

²¹ Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u da a ka ciga a bana.

²² An kain ka wansai, aza da a buwai a upashi u kushiva vi, a reve ta kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai de. A reve ta kpm Yesu uwa ka u tono atoni a ne wa, atoni yi a da a lazai koshi bawu eyi.

²³ A'atsu ushani a wuta ta a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u da Asheku a cikpai Kashila n iburodi i'ya ama yi a takumai vi.

²⁴ An kakuma ki ka wenei Yesu wa kpm pini a asu vi wa, atoni a ne dem a'a pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsara a boli le.

Yesu da ilikulya i'ya i tsu naka uma

²⁵ An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere da vu tuwai pini na?”

²⁶ Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a mu ta uzama adama a da i takumai burodi i cuwai, shegai adama a kalen ka ikunesavu i va i'ya i wenei wa.

²⁷ Kotsu i zuwa ucira adama a da ya tsara ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya naka uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma naka da i'ya gai na vi, kpaci aya Kashila Tata u wushunki u yain nala.

²⁸ Aku a wece yi, “Ndya Kashila ka ciga tsu tsu yain?”

²⁹ U wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka ciga da i yain i'ya na: Wushuki n uza da u suki.”

³⁰ Aku a danai, “U kana ta vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. Ndya va yanka tsu?”

³¹ Isheku i tsunu a takuma ta mana† a kakamba. A korongu ta ukuna u na vi a Tagarada u Kashila: ‘Musa naka le ta ilikulya i'ya i wutai a zuba tsara a lyai.’ ◇”

³² U tonuko le, “Mayun n tonuko da, Musa da naka da ilikulya i'ya i wutai a zuba vi wa. Tata u va u da uza da wa naka da ilikulya i mayun a zuba.

³³ Kpm ilikulya i'ya Kashila ka tsu naka vi i'ya gai i wutai a zuba i nakai ama a likimba uma vi.”

³⁴ Ama yi a danai, “Uzapige, nakasa tsu ilikulya i na yi kain dem.”

³⁵ Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. Uza da baci dem u tuwai ara va wa pana kambulu wa, uza da kpm u wushuki na mpa, wa pana kakuli wa.

³⁶ Mari n tonuko da de, n da i wene mu ta, shegai i wushuku na mpa wa.

³⁷ Tata vi u tsu naka mu ta ama a va. Ya dem a asuvu a le wa tuwa ta ara va, mpa kpm ma loko yi wa, ko kenu.

‡ **6:19** Tagarada dana ta “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushiva ku Galili ki upeti u ne mel u shindere da ugadi kpm mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushiva ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli. ◇ **6:31** Uwt. 16:4, 15.

³⁸ N wutā tā a zuba n tuwāi tsarā n yain ili i'ya Kashilā ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa.

³⁹ Ili i'ya uza dā u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza dā u nakā mu vi u puwan wa, shegai n 'yangasā le gbā kain ka makorishi.

⁴⁰ Aza dā a wenei Maku mi kpam a wushuki n eyi, a ka tsarā tā uma u dā bawu wa kotso, kpam ma 'yangasā le tā kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u vā wa ciga i'ya gai la vi.”

⁴¹ Ama a gitaī tsali a kaci ka ne, an u danai, “Mpa ilikulya i'ya i wutāi a zuba.”

⁴² A danai, “Yesu dā na vi maku ma Isuhu. Tsu reve tā tata nā mma u ne. Nidā wa dana, ‘A zuba u dā n wutāi?’”

⁴³ U wushunku le, “Asakāi uyan tsali.

⁴⁴ Tata dā u suku mu. Uza wā la wa tuwā ara vā wa, she Tata vi u tuko yi, kpam ma 'yangasā tā vuma u nala vi kain ka makorishi.

⁴⁵ Ntsumate n korongu tā, ‘Kashilā ka wenishike le tā gbā le.’ ◇ Gbā uza dā baci u panakai Tata kpam u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwā tā ara vā.

⁴⁶ Uza wā la u wenei Tata vi wa, she mpa uza dā Kashilā ka suki, mpa koshi n wene yi.

⁴⁷ Mayun n tonuko dā, uza dā baci u wushuki nā mpa wā tā n uma u dā bawu wari n utyoku.

⁴⁸ Mpa ilikulya i'ya i tsu nakā uma.

⁴⁹ Isheku i dē i takuma tā mana a kakamba, gbā n nala a kuwusāi.

⁵⁰ Ilikulya i'ya i wutāi a zuba i'ya na. Uza dā baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwā wa.

⁵¹ Mpa gai ilikulya i'ya i tsu nakā uma vi, i'ya i wutāi a zuba. Uza dā baci dem u lyai i'ya, wa tsarā tā uma u dā bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma nakā dā vi ikyamba i vā i'ya, i'ya ma nakā ama a likimba a tsarā uma.”

⁵² Aku aza a Yahuda a gitaī kananamgbani utyoku u le, “Nidā vuma u na wa nakā tsu ikyamba i ne tsu takuma?”

⁵³ U tonuko le, “Mayun n tonuko dā, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpam i soi mpasa n ne wa, ya tsarā uma vi wa.

⁵⁴ Uza dā u takumai ikyamba i vā kpam u soi mpasa n vā, wa tsarā tā uma u dā bawu wari n utyoku, kpam ma 'yangasā yi tā kain ka makorishi.

⁵⁵ Ikyamba i vā ilikulya i maci i'ya, mpasa n vā kpam ili i uso i maci i'ya.

⁵⁶ Uza dā u takumai ikyamba i vā kpam u soi mpasa n vā, wa tā kaɓolo nā mpa, mpa kpam ma tā kaɓolo n eyi.

⁵⁷ Tata uza u uma, aya u suku mu, kpam adama a ne a dā mari n uma. Uza dā baci dem u takumai ikyamba i vā, wa tsarā tā uma a adama a vā.

⁵⁸ Mpa ilikulya i'ya i wutāi a zuba. Uza dā baci dem u lyai i'ya, wa tsarā tā uma bawu utyoku, kpam wa kuwā tyoku dā isheku i dē i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana.”

⁵⁹ Yesu dansa tā ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashilā a Kafarnahum.

Atoni ushani a asakāi utono Yesu

⁶⁰ An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, “Ukuna u na vi u wuyana tā ureve. Ya wa wushuku n u dā?”

⁶¹ Yesu reve tā atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, “Ukuna u na vi u ɓalā dā dā?”

◇ 6:45 Isha. 54:13.

⁶² Nida ya yawunsa a'ayin a da baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba?

⁶³ Kulu ka ku tsu naka uma u da bawu wari n utyoku. Ucira u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko da ka zuwa da ta i tsarai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu naka uma.

⁶⁴ Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa." (Yesu wari u gita ta u revei aza da a ka 'yuwan uwushuku n uza da wa neke yi.)

⁶⁵ U danai, "Adama a nala n tonuko da, 'Tata u tuko baci uza ara va wa, wa fuda wa tuwa wa.' "

⁶⁶ Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi ta kucina a asaka yi utono.

⁶⁷ Aku u wecei Kupanamere, u danai, "Eda dem ya laza da?"

⁶⁸ Simo Bituru wushuki, "Asheku, ara yai da tsa laza ubana? Va ta n kadyanshi ka ka naka uma u da bawu wari n utyoku.

⁶⁹ Tsu wushuku ta kpam tsu reve ta ada Uza u Uwulukpi u Kashila."

⁷⁰ U danai, "N dangasa da ta Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!"

⁷¹ Yahuza maku ma Simo Isikariyoti da wa dansaka. Aya wa tuwa wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wa ta a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹ An nala u wurai, Yesu kyawunsai gba kaƙon ka Galili. Wa ciga u wala a kaƙon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a da pini a ka ciga a wuna yi.

² Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda† a da.

³ Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, "Asaka asu u na vi vu bana a Yahuda tsara atoni a vunu a nide yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa.

⁴ Uza da baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunu a likimba."

⁵ Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶ Yesu wushunku le, "A'ayin a da ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eda ya fuda ta ya bana ko nwere da baci.

⁷ Ama a likimba a na a ka kovo da wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le ta ikuna i cingi i'ya a ka yansa.

⁸ Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n fofuso ubana de wa, kpaci a'ayin a da ma bana de kotsu a yan wa."

⁹ An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashila

¹⁰ An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u da u banai.

¹¹ Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, "Nte wari?"

¹² Pini a asuvu a kakuma ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, "Vuma maci da."

Aza roku kpam a ka dansa, "Kaƙan ka wa yansaka ama."

¹³ Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴ Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashila ki u gitai uwenishike.

* **7:14** A'ayin kulla da a tsu yan Abiki a Katani ka Kavasuu.

¹⁵ Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, “Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u revei ili ushani naha?”

¹⁶ U wushunku le, “Ili i'ya ma wenishike ara va da i wutai wa, shegai Kashila uza da u suku mu, aya u naka mu i'ya.

¹⁷ Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashila ka ciga, a ka reve ta uwenishike vi a asu u Kashila da u wutai, ara va da wa.

¹⁸ Aza da a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza da u tsu ciga a cikpala uza da u suku yi, ukuna u mayun u da u tsu dansa. U tsu yan kaban wa.

¹⁹ Musa naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tono ma wa. Nida ya ciga i wuna mu?”

²⁰ Ama yi a wushuki, “Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?”

²¹ U wushuki, “N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan.

²² Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acombi. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.†

²³ Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tanasai uza u mabala gba gba n kain ka Ashibi?

²⁴ Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyai ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci.”

Yesu da Kawauwi ki?

²⁵ Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, “Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi.

²⁶ Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpam u panaka yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya Kawauwi ki.

²⁷ Shegai tsu reve ta ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa.”

²⁸ Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u 'yangasai kalagatsu, “Eye, i reve mu ta, kpam i reve ta ilyuci i va. Mpa n suki kaci ka va wa, uza da u suku mu vi u dansa ta ukuna u mayun, shegai eda i reve yi wa.

²⁹ Mpa n reve yi ta, kpaci a asu u da wari u da n wutai, kpam aya u suku mu.”

³⁰ An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kana yi, shegai uza wa la u fudai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa.

³¹ Ama ushani a wushuku ta n Yesu. A ka dansa, “Ko Kawauwi ka tuwa baci, wa la gban vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?”

A suki awundi a Kuwa ku Kashila a kana Yesu

³² An Afarishi a panai kakuma ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomgbonoi kaci n adarakpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kana yi.

³³ Yesu danai, “Ma rongo ta kabolo n ada a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza da u suku mu.

³⁴ A'ayin a nala yi ya zama mu ta, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa.”

³⁵ Aku aza a Yahuda a gitai uwecishe kaci ka le, “Nte vuma na wa ciga u bana da bawu tsa fuda tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wa wa bana a asu u da ama a tsunu a'ari na ndishi, tsara u ba u wenishike le de?

³⁶ Ndyala kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu ta uwene, shegai ya wene mu wa,’ kpam ‘Ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa?’”

† 7:22 Tun a a'ayin a Ibrahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acombi a kain ka kulla. Kagita 17:12.

Mini ma ma tsu naḡa uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yaḡasai kalagatsu u danai, “Gbā uza ḡa baci wa pana kakuli, u tuwā ara vā u soi.

³⁸ Tagarāda u Kashilā u dana tā, ‘Uza ḡa baci dem u pityanangi nā mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agatā a mini ma ma tsu naḡa uma ma rongo uwutusā ushani.’‡ ”

³⁹ Ukuna u Kulu Keri u ḡa wa dansaka. Kotsu Kashilā ka naḡa Kulu ki wa, kpaci kotsu u raḡagbā Yesu u naḡa yi tsupige wa. Sheḡai ubana a kapala, ama ḡa a wushuki n Yesu vi a ka wusha tā Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panakai Yesu, aku aza roku a danai, “Vuma u na vi Matsumate ma a ḡangasai vi ma mayun.”

⁴¹ Aza roku a danai, “Kawauwi ka.”

Sheḡai aza roku a danai, “Kawauwi ka wutā a asuvu a Galili wa.

⁴² Tagarāda u Kashilā u dana tā, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wutā, kpam a Batalami ḡa a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi.”

◇

⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku ḡa a ka yawunsa a kaci ka ne.

⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kaḡa yi, sheḡai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a 'yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza ḡa a ka wundya Kuwa ku Kashilā ki a gonoi a asu u aḡarāḡpi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, “Nḡya i zuwai i kpaḡai utuko Yesu vi pini na?”

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, “Ko uza wā la u dansai tyoku ḡa vuma u na vi u dansai wa.”

⁴⁷ Afarishi yi a danai, “Eḡa dem u puwunsa ḡa ḡe!

⁴⁸ Uza wā la a asuvu a tsunu aḡtsu aḡarāḡpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa. §

⁴⁹ Sheḡai kakumā ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashilā ka wacinsa le tā.”

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza ḡa u banai tsarā u wene Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne,

⁵¹ “Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kiḡaga le ugana bawu tsu revei ili i'ya a yain wa.”

⁵² Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u Galili u ḡa? Tono Tagarāda u Kashilā mai, va wene tā matsumate mā la ma wutā a kaḡon ka Galili wa.”

[

⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai ugono a kuwa.

8

A kaḡai kashankala

¹ Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

² An kain ka wansai n usana u de, aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashilā. Ama yi a tuwāi a asu u ne, aku u dusuki n ele u giḡa le uwenishike.

³ Awenishiki a Mele n Afarishi a tukoi uka roku uza ḡa a kaḡai n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a kapala ka kakumā ka ama.

⁴ A danai, “Kawenishiki, a kaḡa tā uka u na n u yanyi tsishankala.

‡ 7:38 Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuḡa a ka yawunsa ko ara yai ḡa mini ma wutā. 1) Aza ḡa a pityanangi n 2) ara Yesu, kagiḡa ka iwauwi. ◇ 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2. § 7:48 Uza u Yahuda u isaḡ baci uza 'uza u Samariya' inyashi i'ya. A reve tā an Yesu wutāi a Galili, sheḡai a Samariya wa.

⁵ Mele ma Musa ma wenishike tsu t̄a, uza d̄a baci dem a kaṅai n ucun u ili i na yi a varasa yi n atali a wuna yi. Nɗya vu danai?”

⁶ A dana t̄a ukuna u na vi tsara a wandi Yesu tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitai uyan ikorongi n majubu ma ne.

⁷ A matsa yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwai u 'yangai u danai, “Gba uza d̄a bawu wari pini na n unyushi, u git̄a u fuluku katali u vara yi.”

⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai maten-maten. Nkoshi n d̄a a gitai a lazasai, aku a asakai Yesu n uka vi pini utyoku u le.

¹⁰ Yesu 'yangai u wece yi, “Nte ama yi? Uza wa la u shamgbai u kidaga vu ugana wa?”

¹¹ U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa wa.”

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kidaga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa.”]*

Yesu d̄a katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza d̄a u tsu naka ama a likimba katyashi. Uza d̄a baci dem u tonu mu, wa tsara t̄a katyashi ka ka tsu naka uma, kpm wa wala a asuvu a karimbi wa.”

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku t̄a.† Shegai a'ayin a d̄a baci va dansaka kaci ka vunu, ada koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun d̄a, adama a nala, atsu tsa wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

¹⁴ U wushunku le, “Mayun d̄a, a kaci ka va ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpm mayun d̄a kari. N reve t̄a asu u d̄a n wutai n asu u d̄a ma bana. Shegai eda i reve asu u d̄a n wutai n asu u d̄a ma bana wa.”

¹⁵ Eda aza d̄a i tsu yan afada tyoku d̄a ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa.

¹⁶ Shegai ko ma yan baci afada, a d̄a mpa ma yan a maci a d̄a, kpaci mari utyoku u va wa. Tata u d̄a u suku mu wa t̄a kabolo na mpa.

¹⁷ Mele ma de ma dana t̄a, ama a re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u kana t̄a i wushuku n ili i'ya a danai.

¹⁸ Ma t̄a a asuvu a aza d̄a a ka yan kadyanshi a kaci ka va, Tata u d̄a u suku mu vi, aya uza u ire vi.”

¹⁹ Aku a wece yi, “Nte tata u vunu vi?”

U wushunku le, “I reve mu wa, kpm i reve Tata u va wa. I reve mu baci, ya reve t̄a dem Tata u va.”

²⁰ U yan t̄a kadyanshi ka na ki a'ayin a d̄a wari a uwenishike a Kuwa ku Kashila, evu n asu u d̄a a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u kana yi wa, kpaci kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fuda ya bana a asu u d̄a ma bana wa

²¹ Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza t̄a n asaka d̄a, kpm ya zama mu t̄a, shegai i lya baci kapala n unyushi u cingi u de, ya kuwa t̄a. Ya fuda ya bana a asu u d̄a ma bana wa.”

²² Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U da tsa fuda tsa bana a asu u d̄a wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne d̄a?”

²³ U danai, “Eda aza a likimba u na d̄a a iyamba, shegai mpa a zuba u d̄a n wutai. Eda aza a likimba u na d̄a, shegai mpa uza u likimba u d̄a wa.”

* **8:11** Akorongi a cau a roku aza d̄a a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa t̄a mkpanda n 7:53-8:11.

† **8:13** Udani u na vi ili i te i'ya n u d̄a wari a 8:17.

²⁴ Da gai i zuwai n danai ya kuwa ta kaɓolo n unyushi u cingi u da ya yansa vi. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza da n da mari vi, mayun ya kuwa ta a asuvu a unyushi u cingi u de."

²⁵ Aku a wece yi, "Ada yai?"

U wushunku le, "Mpa gai uza da n tsu tonusuko da mari vi.

²⁶ Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka de, kpam n kidaga da uguna. Shegai uza da u suku mu u tsu dansa ta ukuna u maci. Kpam n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi."

²⁷ Shegai ama yi a fuda a reve an ukuna u Tata u da wari le utonusuko wa.

²⁸ U danai, "A'ayin a da baci i radagbai Maku ma Vuma a zuba a mawan-damgbani, ya reve ta an mpa gai uza da n tonuko da mari vi. Kpam ya reve ta an n tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Ili i'ya Tata u va u wenishike mu i'ya n tsu dansa.

²⁹ Uza da u suku mu wa ta kaɓolo na mpa, u asaka mu utyoku u va wa, kpaci n tsu rongo ta uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan."

³⁰ Ama ushani aza da a panakai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku ta n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko da ta utsara u kaci

³¹ Yesu tonukoi aza da a wushuki n eyi, "I lya baci kapala n utono uwenishike u va, eda atoni a va a da a mayun.

³² Kpam ya reve ta ukuna u mayun, u tuko da kpam utsara u kaci."

³³ Aku a wushuki, "Atsu mmuku n tsikaya ma Ibirahi n da, kpam kotsu tsu gbashika uza roku wa. Nida va dana a ka tuko tsu utsara u kaci?"

³⁴ U wushunku le, "Mayun n tonuko da, gba uza da baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka.

³⁵ Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo ta a kuwa ku tata u ne maco.

³⁶ Adama a nala, Maku mi ma tuko da baci utsara u kaci, ya tsara ta utsara u kaci u mayun.

³⁷ N reve ta eda mmuku ma Ibirahi n da, shegai ya ciga ta i wuna mu adama a da bawu i wushuki n uwenishike u va.

³⁸ Ili i'ya Tata u va u wenike mu i'ya ma tonuko da, shegai ya yansa ili i'ya tata u de u tonuko da."

³⁹ A wushuki, "Ibirahi da tata u tsunu."

U tonuko le, "A da baci eda mmuku ma Ibirahi n da mayun, ya yansa ta ili i'ya Ibirahi yain.

⁴⁰ N tonuko da ta ukuna u mayun u da n panai a asu u Kashila, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa.

⁴¹ Shegai ya yan derere ili i'ya tata u de wa yansa."

Aku a wushuki, "Atsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashila n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun."

⁴² U tonuko le, "Kashila ka baci kari Tata u de, i'ari ya ciga mu ta, kpaci a asu u Kashila da n wutai n tuwai ara de. N tuwa adama a kaci ka va wa, shegai aya u suku mu.

⁴³ I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u va wa.

⁴⁴ Kalapansi ka tata u de, kpam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu da n uza u kaban tun a kagita. Ili i'a la i mayun a kaci ka ne wa. Kaban ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u kaban da. Uza u kaban da gbam koshi wa, shegai tata u kaban u da dem.

⁴⁵ An u wokoi ma tonusuko da ukuna u mayun da i zuwai bawu i wushuki na mpa.

⁴⁶ A asuvu a ɗe ya wa fudā wa wuta karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u ɗa? An u wokoi ma tonusuko ɗa ukuna u mayun, ndya i zuwai i kpaɗai uwushuku na mpa?

⁴⁷ Maku ma Kashila† dem ma tsu pana ta kadyanshi ka Kashila. Shegai eɗa mmuku n Kashila n ɗa wa, ɗa gai i zuwai bawu i panai vi.”

Yesu ɗa uzapige n Ibrahi

⁴⁸ Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere ɗa tsu danai avu uza u Samariya u ɗa, kpam va ta n ityoni i cingi!”

⁴⁹ U danai, “Ma n ityoni i cingi a asuvu a va wa. N naka ta Tata u va tsupige, shegai eɗa i 'yuwan mu unaka tsupige.

⁵⁰ Kumodu ka mari tsara n tsaraka kaci ka va tsupige wa, shegai uza roku u ɗa pini uza ɗa wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpam dem wa yan afada.

⁵¹ Mayun n tonuko ɗa, uza ɗa baci dem u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.”

⁵² A danai, “Gogo-na tsu reve ta an vari n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibrahi na ntsumate a kuwusa ta. Shegai avu vu danai, ‘Gba uza ɗa baci u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.’

⁵³ Vu la tata u tsunu Ibrahi tsupige ɗa? U kuwa ta, nala dem ntsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

⁵⁴ U wushunku le, “N naka baci kaci ka va tsupige, tsupige tsu va tsa woko ili i roku wa. Uza ɗa u naka mu tsupige aya Tata u va, eɗa kpam i danai aya Kashila ka ɗe.

⁵⁵ Eɗa kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi ta. N da baci kotsu n reve yi wa, ma woko ta uza u kaban tyoku u ɗe. Shegai n reve yi ta, kpam n tono ta ili i'ya u danai.

⁵⁶ Tata u ɗe Ibrahi zangana ta u wene utuwa u va, kpam u wene ta u yain kpam mazanga cika.”

⁵⁷ Aku a danai, “Niɗa va dana vu wene Ibrahi, aɗa tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?”

⁵⁸ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, kahu a matsa Ibrahi, Mpa† pini.”‡

⁵⁹ An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsara a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asakai Kuwa ku Kashila ki.

9

Yesu tanasai karumba

¹ An Yesu wari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza ɗa a matsai karumba.

² Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa ɗa u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”

³ U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpam u isheku i ne wa. Matsa ɗa a matsa yi nala tsara Kashila ka wenike ucira u ne ara ne.

⁴ U kana ta tsu yain manyan ma uza ɗa u suku mu n kaara. Kayin ka yan ta ɗa bawu uza wa yan manyan.

⁵ A'ayin a ɗa mari pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”

⁶ An u danai nala, aku u cikpai atatsa a iyamba, u vurai kalyon n a ɗa, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi.

⁷ Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kadaka ka mini ka a ka isa Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza ɗa a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono ta n u weni.

‡ 8:58 An Yesu danai “Mpa,” aza a Yahuda a nala yi a cifa ta an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka “Mpa.” Uwuta 3:14.

⁸ Ama a ɗa a'ari a asu vi n aza ɗa a revei karumba ki uza ɗa wari u tsu folo vi, a wecikei, “Vuma ɗa u tsu dusukusu pini n u foli u ɗa na vi wa?”

⁹ Aza roku a danai, “Aya gai vi.”

Aza roku kpam a danai, “Aya wa, rotsono ɗa gai a rotsonoi.”

Karumba ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”

¹⁰ Aku a wece yi, “Niɗa vu yansai va wene gogo-na?”

¹¹ U wushunku le, “Vuma ɗa a ka isa Yesu ɗa u vurai kalyon, aku u gbara ka mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kadaka ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”

¹² Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”

U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku ɗa u tana

¹³ A bidyai vuma ɗa wari karumba caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi.

¹⁴ Kain ka Yesu vurai kalyon u tana sai vuma vi, kain ka Ashibi ka.

¹⁵ Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Niɗa a yain vu tsarai a'eshi a vunu?”

U wushunku le, “Aya u gbara ka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”

¹⁶ Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashila ɗa u wutai wa, kpaci wa tono mele ma Ashibi wa.”

Shegai aza roku a danai, “Vuma ɗa wari n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpada le utuwa ka te.

¹⁷ A doku a wecei vuma vi, “Nɗya va dana a kaci ka vuma ɗa u tana sa vu a'eshi yi?”

U wushunku le, “Matsumate ma.”

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumba ka caupa, kpam gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isa isheku i ne.

¹⁹ A wece le, “Maku ma de ma na vi? I da nala i matsa yi n urumba, niɗa a yain aku gogo-na wa wene?”

²⁰ Aku a wushuki, “Tsu reve ta gai maku ma tsunu ma, kpam nala tsu matsa yi n urumba.

²¹ Shegai tsu reve tyoku ɗa a yain wa wene wa. Kpam dem tsu reve uza ɗa u tana sa yi wa. Wece ni. U ransa ta u wushunku ɗa n kaci ka ne.”

²² A dana ta nala adama a ɗa a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gba uza ɗa baci dem a kana i u da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka Kashila kpam wa.

²³ Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u ransa ta u wushunku ɗa n kaci ka ne.”

²⁴ A doku a isa vuma ɗa a matsai karumba ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashila vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve ta vuma ɗa u tana sa vu na vi uza u unyushi u cingi ɗa.”

²⁵ U wushuki, “Ko wa n unyushi u cingi, ko wa n u ɗa wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa mari ta n urumba, shegai gogo-na ma wene ta.”

²⁶ A wece yi, “Nɗya u yanka vu? Niɗa u tana sa vu?”

²⁷ U wushunku le, “N tonuko ɗa de, shegai i pana ka mu wa. Niɗa ya ciga i doku i pana ukuna vi kpam? Ya ciga i woko atoni a ne a ɗa dem?”

²⁸ Aku a wisha yi a danai, “Ada gai katoni ka ne, atsu atoni a Musa a ɗa.

²⁹ Tsu reve ta Kashila ka dansa ta n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wutai wa.”

³⁰ Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tana sa ta a'eshi a va, shegai niɗa i kpada i ureve a asu u ɗa u wutai?”

³¹ Atsu gai tsu reve t̄a Kashil̄a ka tsu pan̄aka aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu pan̄aka t̄a uza d̄a baci dem wa lyaka yi kayala kpam wa yansa ili i'ya u danai.

³² Tun an Kashil̄a ka yain likimba, uza w̄a la u tan̄as̄ai a'eshi a vuma d̄a a matsai karumb̄a wa.

³³ A da baci vuma u na Kashil̄a ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa.”

³⁴ A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u d̄a mayun mayun tun kain ka a matsa vu! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku d̄a?” Aku a loko yi pini a kagata ka Kashil̄a ki.

Urumb̄a u Afarishi

³⁵ An Yesu panai ili i'ya i git̄ai, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku w̄a n Maku ma Vuma?”

³⁶ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsar̄a n wushuku n eyi!”

³⁷ U tonuko yi, “Vu wene yi d̄e, kpam aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”

³⁸ Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku t̄a!” Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

³⁹ Yesu tonuko yi, “N tuw̄a t̄a tsar̄a n pecene ama a likimba. N tuw̄a t̄a n zuwa arumb̄a a wene, aza d̄a kpam a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumb̄a a d̄a.”

⁴⁰ An Afarishi a d̄a a'ari pini vi a pan̄aka yi u danai nala, aku a wece yi, “Va wundya at̄su arumb̄a a d̄a?”

⁴¹ U wushunku le, “A da baci ed̄a arumb̄a a d̄a gm̄am wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai ed̄a ya wene t̄a, i'a t̄a pini n unyushi u cingi u d̄e.”

10

Agisani a kaliniki

¹ Yesu danai, “Mayun n tonuko d̄a, aboki n aza a magal̄aka a d̄a koshi a tsu radugu a yuw̄a kasaga a un̄a u d̄a a ka uwa a utsutsu u asu u d̄a a tsu zuwa ncon.

² Uza d̄a u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki.

³ Uza d̄a u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuk̄a yi u d̄a. Kpam ncon n ne mi n tsu pana t̄a kalaḡatsu ka ne. U tsu is̄a t̄a n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukp̄a le.

⁴ A'ayin a d̄a baci u wutukp̄a le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve t̄a kalaḡatsu ka ne.

⁵ A tsu tonono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalaḡatsu ka ne wa.”

⁶ Yesu tonuko le t̄a agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tonono wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

⁷ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko d̄a, Mpa utsutsu u asu u ncon vi.

⁸ Gb̄a aza d̄a a lasa mu utuw̄a, aboki a d̄a n aza a magal̄aka. Ncon mi a pan̄aka le wa.

⁹ Mpa utsutsu vi, kpam uza d̄a u uwai a asu u v̄a, wa tsar̄a t̄a iwauwi, wa fuda t̄a wa uwa kpam u wut̄a u zami ijani i utakuma.

¹⁰ Kaboki ka tsu tuw̄a t̄a uboki, u wuna, kpam u nangasa, shegai mpa n tuw̄a t̄a tsar̄a n nak̄a uma kpam a tsar̄a u d̄a ushani.

¹¹ “Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke t̄a uma u ne tsar̄a u kangu ncon n ne.

12 Uza ɗa a bidyai manyan ma kalina wa tyoku u kaliniki uza ɗa wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa, wa suma ta u asaka ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zara ncon mi ma wacinsa le.

13 Vuma vi u suma ta kpaci bidya ɗa a bidya yi manyan kpam u dambula a kaci ka ncon mi wa.

14-15 “Mpa kaliniki ka shinga. N reve ta ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu ta, tyoku ɗa dem n revei Tata vi. N neke ta uma u va tsara n banga ncon mi.

16 Ma ta na ncon n roku n da bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpam u kana ta n tuko le dem. A ka pana ta kalagatsu ka va, kpam gba a ka woko ta ushiga u te n kaliniki ka te.

17 Tata vi wa ciga mu ta kpaci ma ta ufoɓusi tsara n naka uma u va, kpam n tuwa n wushi u da.

18 Uza wa fuda wa wusa uma u va ara va wa. N naka ta u da adama a uciga u kaci u va. Ma ta n ucira u da ma neke u da kpam n wushi u da, tyoku ɗa Tata u va u tonuko mu n yain.”

19 Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpaɗa le kpam utuwa ka te.

20 Aza roku a le a danai, “Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Ndaya i zuwai ya pana ka yi?”

21 Shegai aza roku a danai, “Uza ɗa baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuda ya kukpa a'eshi a karumba ɗa?”

A 'yuwain Yesu

22 An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a da a tsu yan Abiki a Uciɓusa Unaka Kuwa ku Kashila† a Urishelima.

23 Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashila a asu u da a tsu isa Kafalaka ka Solomo.

24 Aku aza a Yahuda yi a ɓolomɓonoi a kyawan yi, a danai, “Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malala ko avu ya vari? Ada baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara.”

25 Yesu wushunku le, “N tonuko da de caupa, shegai i kpaɗai uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u va i wenike ta ko mpa yayi.

26 Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eda ncon n va n da wa.

27 Ncon n va n tsu pana ta kalagatsu ka va, n reve le ta, ele kpam dem a tsu tono mu ta.

28 N naka le ta uma u da bawu wa kotso, kpam a ka kuwa wa. Uza wa kpam la wa wusa le a kukere ku va wa.

29 Tata u va u da u naka mu n ele, u la ta ili gba tsupige, kpam uza wa fuda wa wusa le a kukere ku Tata u va wa.

30 Tata vi na mpa ili i te i'ya.”

31 Pini nala, a doki a bidisai atali tsara a wuna yi.

32 Shegai u tonuko le, “N wenike da ta ili i shinga i shinga i'ya Tata u va u suku mu n yain. N ukuna u eni u da a asuvu a le ya ciga i varasa mu?”

33 Aku a wushuki, “Adama a da vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varasa vu wa, shegai adama a da vu yankai Kashila kadyanshi ka cingi da. Avu vuma da, shegai vu danai dere da vari n Kashila!”

34 U wushunku le, “A korongu ta a Mele ma de ma Kashila ka danai, ‘N da, eda ashila a da.’ ◇

35 Tsu reve ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai mayun da wari hal ubana a makorishi. Kpam Kashila ka isa ta ama a nala yi ashila, aza da u nakai udani u ne.*

◇ 10:34 Ishp. 82:6. * 10:35 Aza da a wushai akani a Kashila a Masasa ma Sinai mi, a Iya Musa n aza a Isara'ila.

³⁶ Mpa gai, Tata u dangasa mu ta kpam u suku mu a asuvu a likimba. Nida ya dana n yanka Kashila kadyanshi ka cingi an n danai, 'Mpa Maku ma Kashila ma'?

³⁷ Manyan ma Tata u va wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku na mpa wa.

³⁸ Shegai ili i'ya Tata u va wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan ta i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka va wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya na mpa, mpa kpam ili i te i'ya n Tata vi."

³⁹ A doki a matsai tsara a kana yi, shegai u lai.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agata a Urudu ubana a asu u da Yahaya gitai ulyubugusu, u rongoi de.

⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku u le, "Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gba ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun da."

⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpa u Li'azaru

¹ Kain ka te, maɓala ma kana vuma roku uza da a ka isa Li'azaru, uza da wa rongo a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta.

² Meri na vi, uza da vangu u ne wari n maɓala mi, aya uza da u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a da n kenji ka ne.

³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, "Asheku, uza da va ciga vi, maɓala ma kana yi de."

⁴ An Yesu panai nala, u danai, "Maɓala ma nala ma kotso a ukpa wa. Nala u gita ta tsara a tuko tsupige a asu u Kashila, na mpa Maku ma Kashila, n wushi tsupige adama a nala."

⁵ Yesu wa ciga ta Marta n a'angu a ne.

⁶ Shegai an u panai a da maɓala ma kana ta Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u da wari vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonkoi atoni a ne, "Tsu gonoi a Yahuda."

⁸ Atoni yi a danai, "Kawenishiki, kotsu u barakpa an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Nnya i zuwai va ciga vu doku vu gono de?"

⁹ U wushuki, "Uliva dem wa ta n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a da baci dem katyashi kari la, ama a ka wala ta kpam a ka tadatsa wa. A ka wene ta kpaci a'a ta n katyashi ka likimba u na.

¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka tadatsa ta, kpaci a'a n katyashi wa."

¹¹ Aku u tonuko le, "Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana de tsara n yangasa yi."

¹² Aku atoni yi a danai, "Asheku, alavu a da yi baci, wa tana ta!"

¹³ Ele n a dani ko alavu a maci a da Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko da wa tonuko le Li'azaru kuwa de.

¹⁴ Aku u wutumkpa le a kateshe, u danai, "Li'azaru kuwa de.

¹⁵ Shegai n pana ta kayanyan an bawu mari de. Adama a nala, ya rotsongusu ta i wushuku na mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na."

¹⁶ Aku katonu ka roku Toma (uza da a ka isa "Mapeshe") u tonkoi aza da a buwai, "Tsu soki kawenishiki ki gba tsunu, tsara tsu kuwa de kabolo n eyi!"

Yesu n Meri n Marta

¹⁷ An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidangu de Li'azaru n a'ayin a nishi.

¹⁸ Batani n Urishelima a'a ta evu evu, evu n mel u re da.

19 Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa ta idyani i ukpa ara Marta n Meri adama a ukpa u vangu u le.

20 An Marta panai a da Yesu wa tuwa, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shangbai pini a kuwa.

21 Marta tonukoi Yesu, "Asheku, a da baci vari pini, vangu u va wari wa kuwa wa.

22 Shegai ko n gogo-na n reve ta Kashila ka naka vu ta ili i'ya baci dem vu folo yi."

23 U danai, "Vangu u vunu wa 'yanga ta u yain kpam uma."

24 Marta wushuki, "N reve ta an wa 'yanga kain ka makorishi, Kashila ka 'yangasa baci gba akushe."

25 U wushunku yi, "Mpa n tsu 'yangasa ukpa, mpa kpam uma. Aza da baci a wushuki na mpa, ko a kuwa baci a ka 'yanga ta.

26 Uza da wari n uma kpam u wushuki na mpa, wa kuwa wa. Marta, vu wushuku wa?"

27 U danai, "N wushuku ta, Asheku. Ada Kawauwi, Maku ma Kashila, uza da wa tuwa a likimba vi."

Yesu sai

28 An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, "Kawenishiki ki ka rawa de, kpam ada wa wecike."

29 An Meri panai nala, aku u 'yanga gogo wa bana ara Yesu.

30 Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve de a asu u da Marta gawunsai n eyi.

31 Ama ushani a tuwa le ta uwene, shegai an a wenei Meri wuta a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana de a asu u kasaun vi tsara u sai. Aku a tono yi.

32 Meri vi u banai a asu u da Yesu wari. An u wene yi, aku u kudangi a kapala ka ne u danai, "Asheku, a da baci vari pini na, vangu u va wari wa kuwa wa."

33 U wene yi wa sa, ama da a'ari kabolo n eyi dem a ka sa, aku u dambulai cika.

34 U wece le, "Nte i cidangu yi?"

A wushunku yi, "Asheku, tuwa vu wene asu vi."

35 Aku Yesu dem u sai.

36 Ama da a'ari kushani pini evu a danai, "I wene ta tyoku da wa ciga Li'azaru cika."

37 Shegai aza roku a le a danai, "U zuwa ta karumba ka wenei. Wari u gan ta u bishinka Li'azaru ukuwa."

Yesu 'yangasai Li'azaru a ukpa

38 Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaa buru ka, kpam a kimba ta ka n katali ka roku a utsutsu vi.

39 Aku u tonuko le, "Gindalakpai katali ki a ikengi."

Shegai Marta danai, "Asheku, vu reve ta Li'azaru kuwa de a'ayin a nishi, kawan ka yan ta pini."

40 Yesu tonuko yi, "Vu asansa an n tonuko vu, 'Vu wushuku baci va wene ta tsupige tsu Kashila?"

41 Aku a gindalakpai katali ki a ikengi. U webelei zuba u danai, "Tata, n cikpa vu ta an vu panaka mu.

42 N reve ta vu tsu panaka mu ta maco, shegai n dana ta nala adama a ama da a kyawan mu na vi. Ma ciga ta a wushuku an ada vu suku mu."

43 An u kotsoi kavas, aku u salai, "Li'azaru, wuta!"

⁴⁴ Aku u wutai. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpm upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, “Surukpa ni i asaka yi u wala.”

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Ama ushani a da a tuwai tsara a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi.

⁴⁶ Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain.

⁴⁷ Aku adarakpi a pige n Afarishi a bolomgbonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, “Ndyā tsa yan? Vuma u na wa yansa ta ikunesavu ushani.

⁴⁸ Tsu asaka yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku ta n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwa a wacinsa Kuwa ku Kashila ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpi a kayen ki, u danai, “Eda i reve ili i'ya i'ari pini wa!

⁵⁰ Nida ya asaka uyamba gba u kuwa? Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wutai wa. Shegai an wari Magono ma Adarakpi a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ya gita: Dana da wa dana Yesu wa kuwa ta adama a aza a Yahuda.

⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwa wa. Wa kuwa ta tsara u bolomgbono ama a Kashila a da a wacinsai a asuvu a likimba.

⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufobuso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u asakai Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsara a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa.

⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashila ki, aku a ka wecemgbene, “Ndyā i wenei? Wa tuwa gbam a asu u abiki vi?”

⁵⁷ Adarakpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kana yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa.

² A fobusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpm wa ta pini ndishi kabolo n aza da a ka lya ilikulya n eyi.

³ Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma mari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isa Yahuza Isikariyoti wa ta dem pini. Aya wa tuwa wa neke Yesu a asu u azapige. U danai,

⁵ “Manivi ma nala mi ma rawa ta ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te.* Wari u gan ta a denge ma, aku a naka aza a unambi.”

* **12:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 300.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gbam n aza a unambi yi wa. U dana ta nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa banā makpakata ma ikebe kpam u tsu bidya ta i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, “Kotsu vu damgarasa yi wa. U yan ta nala tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida.

⁸ Ya rongo ta n aza a unambi maco, shegai ya rongo na mpa maco wa.”

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakuma ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wari de, kpam tsara a wene Li'azaru uza da Yesu 'yangasai a ukpa vi.

¹⁰ Adarakpi a pige yi a fobuso dem tsara a wuna Li'azaru.

¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a asaka le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² An kain ka wansai, aku kakuma ka ama ka ka tuwai uyan Abiki a Upasamgbana vi, a panai a da Yesu da pini utuwa a Urishelima.

¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsara a ba a gawunsa n eyi, n a salasi, “Hosana,† cikpalai Kashila!”

“Kashila ka zuwuka uza da wari a utuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba una u shinga!

Kashila ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila una u shinga.”

¹⁴ An Yesu tsara maku ma makparyagi ma roku, u yuwai ma. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai u da la vi,

¹⁵ “Aza a Sihiyona,‡ kotsu i pana uwonvo wa!

Magono ma de ma pini a utuwa, uyuwi a maku ma makparyagi.” ◊

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwai a 'yangasa yi ubana a tsupige, da a cibai an Tagarada u Kashila u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gbam a yanka yi u da de.

¹⁷ Ama da pini ushani kabolo n Yesu a'ayin a da u 'yangasai Li'azaru a ukpa, kpam u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain.

¹⁸ Ama ushani a bana ta tsara a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi.

¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, “Wundyai, tsu rukpa de gba gba! Likimba gba aya a ka tonu!”

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰ Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

²¹ A banai ara Filibu (uza da u wutai a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, “Uzapige, tsa ciga ta tsu wene Yesu.”

²² Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³ Aku u tonuko le, “A'ayin a yan de a da Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne.

²⁴ Mayun n tonuko da, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a da baci u kuwai, aku u woko ushani.

† 12:13 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ‡ 12:15 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

◊ 12:15 Zak. 9:9.

²⁵ Uza ɗa baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u ɗa. Uza ɗa baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsara ta uma u ɗa bawu wari n utyoku.

²⁶ Uza ɗa baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tono mu, tsara kagbashi ka va ka rongo a asu u ɗa baci dem mari, kpmam Tata u va wa naka ta uza ɗa baci dem u gbashika mu tsupige.”

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Gogo-na n dambula ta cika. N dya ma dana? N dana wa, “Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi”? Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsara n pana ikyamba.

²⁸ Tata, wenike ama tsupige tsu vunu!”

Aku kalagatsu ka wuta a zuba ka danai, “N wenike ta tyoku ɗa mari n tsupige kpmam ma doku ta ma wenike.”

²⁹ Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, “Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!”

³⁰ Aku Yesu tonuko le, “Adama a ɗe a ɗa kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a ɗa wa.

³¹ Gogo-na a'ayin a yan ɗe a ɗa Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpmam dem a'ayin a ɗa, a ɗa wa loko uza ɗa wa lya tsugono tsu likimba u na.

³² A 'yangaasa mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa ta ya dem u tuwa ara va.”

³³ Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku ɗa wa kuwa.

³⁴ Kakuma ki ka danai, “Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangaasa ta Maku ma Vuma a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?”

³⁵ Yesu wushuki, “Ya tsara ta katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a ɗa i'ari a katyashi, tsara i tadsa wa a'ayin a ɗa baci karimbi ka danda ɗa. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuda ya reve asu u ɗa ya bana wa.

³⁶ Wushuki n uza ɗa u tsu zuwa katyashi ka tuwa tun wari kabolo n ada, tsara i woko aza ɗa a a'ari a katyashi.”

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsara a wene yi wa.

³⁷ Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa.

³⁸ Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu,

“Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?

Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” ◇

³⁹ Matsumate mi ma doku ta ma danai, ili i'ya i zuwai a kpaɗai uwushuku i'ya na:

⁴⁰ “Magono ma Zuba ma zuwa ta a'eshi a ama yi a rumbanai,

kpmam u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan ta nala tsara a wene ko a reve wa,

kpmam kotsu a kpatala utuwa ara va, tsara n tansa le wa.” ◇

⁴¹ Matsumate mi ma dana ta nala kpaci u wene ta tsupige tsu Yesu, kpmam u dansai ukuna u ne.

⁴² A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku ta n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u ɗa a kateshe wa, kotsu a wutukpa le a asuvu a kagata ka Kashila wa.

⁴³ A tsu la ta uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashila.

Yesu tuwā t̄a u wauwa likimba

⁴⁴ Yesu 'yāngāsai kalagatsu ka ne u danai, “Gbā uza dā baci dem u wushuki nā mpa, nā mpa dā koshi u wushuku wa, hal dem n uza dā u suku mu dā u wushuki.

⁴⁵ Uza dā kpam u wene mu, u wene t̄a dem uza dā u suku mu.

⁴⁶ N tuwā t̄a a likimba n woko katyashi, tsarā uza dā baci dem u wushuki nā mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

⁴⁷ “Uza dā u panai kadyanshi ka vā aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidāga yi ugana wa. Kpaci n tuwā tsarā n kidāga likimba ugana wa, shegai n wauwa u dā.

⁴⁸ Uza dā wa kidāga uza dā u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidāga yi ugana kain ka makorishi.

⁴⁹ Ili i'ya n wenishikei ara vā dā i wutai wa. Tata u dā u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike.

⁵⁰ N reve t̄a ili i'ya u danai ama a yain i zuwa t̄a ama a yain uma hal ubana. Da i zuwai n tonuko dā dere ili i'ya Tata u tonuko mu.”

13*Yesu bacangusi a'ene a atoni a ne*

¹ Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasamgbana ka yain. Yesu reve t̄a a'ayin a yan dē a dā wa asakā likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga t̄a ama a ne a dā a'ari a likimba, kpam gogo-na pini na u wenike le t̄a uciga vi gbā gbā bawu utyoku.

² Yesu n atoni a ne a ka lya kaḅolo n kuvuli. Cina Kalapansi ka zuwa dē Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsarā u neke yi.

³ Yesu reve t̄a Tata naka yi t̄a ucira u ili gbā, u wutā t̄a a asu u Kashila, kpam nte wa gono dē ara ne.

⁴ An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yāngai u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne.

⁵ U tsungi mini a kabelu u gitai uḅacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a dā n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

⁶ Yesu tuwai ara Simo Bituru, eyi kpam u tonuko yi, “Asheku, ada va ciga vu bacangusu mu a'ene?”

⁷ Yesu wushunku yi, “Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuwā t̄a va reve.”

⁸ Bituru danai, “Nala wa, va bacangusu a'ene a vā wa.”

Yesu wushuki, “N bacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te dā a asuvu a ama a vā wa.”

⁹ Simo Bituru danai, “Asheku, bacangusu gbam a'ene a vā koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci.”

¹⁰ Yesu danai, “Vuma u sumba baci, ikyamba i ne gbā i tsu takpa t̄a sarara. A'ene a ne a dā koshi wa bacangusu. Edā ama i'a t̄a sarara, shegai gbā dē dā wa.”

¹¹ Yesu reve t̄a uza dā wa kpatalaka yi, dā gai i zuwai u danai, “Gbā dē dā i'ari sarara wa.”

¹² An u kotsoi uḅacangusu a'ene a le gbā, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, “I reve ili i'ya n yanka dā gogo-na vi?”

¹³ I tsu isa mu t̄a 'Kawenishiki' n 'Asheku' kpam dere dā wari, kpaci ili i'ya mari i'ya la vi.

¹⁴ Mpa, Asheku n Kawenishiki, n bacangusu t̄a a'ene a dē gogo-na. Edā dem i bacangusu a'ene a atoku a dē.

¹⁵ N yan ta nala tsara u woko da iryoci tsara i yain dem tyoku da n yanka da.

¹⁶ Mayun n tonuko da, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza da u suku yi tsupige wa.

¹⁷ I reve ta ili i na yi gba kpam Kashila ka zuwuka da ta una u shinga i tono baci i'ya.

¹⁸ "Gba de da ma yanka kadyanshi wa. N reve ta aza da n dangasai. Shegai u kana ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i woko mayun. Kpam a dana ta, 'Vuma da wa lya kabolo na mpa u kpatalaka mu ta kucina!'

¹⁹ "Tonuko da ma tonuko da kahu ukuna vi u gita, tsara u gita baci kotsu i wushuku an mpa mari uza da wari pini maco.

²⁰ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushai katsumate ka va, mpa u wushai. Uza da baci kpam u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu."

Yesu danai ili i'ya ya gita n eyi

(Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ An Yesu danai nala, u dambula ta cika. U tonuko le a kateshe, "Mayun n tonuko da, uza u te de wa neke mu ta."

²² A fuda a reve gbam kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyamgbana.

²³ Uza u te a asuvu a atoni yi uza da Yesu wa uciga cika wa ta ndishi evu n eyi.

²⁴ Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, "Wece yi, ya wa dansaka?"

²⁵ Katoni ki ka rabai evu n Yesu ka wece yi, "Asheku, ya wa dansaka a asuvu a tsunu?"

²⁶ Yesu wushuki, "Ma dafa ta kawon ka na a kusan. Uza da baci n nakai ka, aya gai wa kpatalaka mu vi." Aku u da bai kawon ki a kusan u nakai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti.

²⁷ An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, "Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan."

²⁸ Uza wa la a asuvu a aza da a ka lya kabolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa.

²⁹ Shegai adama a da wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai a da tonuko da Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpam u ba u nei aza a unambi ikebe.

³⁰ An u lyuki kawon ka Yesu naka yi vi, aku u wutai n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

³¹ An Yahuza lazai, Yesu danai, "A'ayin a tuwa ta a da mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu va, kpam Kashila ka wusha ta tsupige adama a ili i'ya ya gita na mpa.

³² Kashila ka wusha baci tsupige adama a va, Kashila n kaci ka ne wa wenike ta ama tyoku da tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

³³ "Mmuku n va, ma tsu ta n barakpa n ada kenu. Ya tuwa ta ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko da tyoku da n tonukoi ama, 'Ya bana a asu u da ma bana wa.'

³⁴ "Shegai mele ma savu ma ma naka da. I cigi atoku a de dere tyoku da n ciga da.

³⁵ Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve ta eda atoni a va a da."

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

* 13:27 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

³⁶ Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”

Yesu wushuki, “Asu u da ma bana ya fuda ya bana wa, shegai ya tuwa ta ya bana.”

³⁷ Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tono vu gogo-na? Ma ta ufobusi tsara n kuwa adama a vunu!”

³⁸ Yesu wece yi, “Vari ufobusi vu kuwa adama a va? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu ta hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu da ure ubana a asu u Tata

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashila, i wushuku kpam na mpa.

² A'unu a da pini ushani a kuwa ku Tata u va, kpam nte ma bana de tsara n fobusuko da asu. A da baci nala wari wa, mari ma tonuko da ta.

³ A'ayin a da baci n yain nala, aku n gono n bidya da ubana ara va, aku tsu rongoi de kabolo.

⁴ I reve ta ure u asu u da ma bana.”

⁵ Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u da va bana wa. Nida tsa reve ure u ubana de?”

⁶ U wushuki, “Mpa ure u da wa wenike ukuna u maci u Kashila, u naka kpam ama uma. Uza wa la wa bana a asu u Tata wa, she u tono mu.

⁷ I reve mu baci, ya reve ta dem Tata u va. Shegai gogo-na i reve yi ta, kpam i wene yi ta.”

⁸ Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi.”

⁹ Yesu wushuki, “Filibu, n rongo ta n ada a'ayin ushani. Ndy a i zuwai vu kpa dai ureve ko ya mpa mari? Uza da baci dem u wene mu, u wene ta dem Tata vi. Nida vu danai ‘Wenike tsu Tata vi’?”

¹⁰ Vu wushuku an mpa ili i te i'ya tsari n Tata vi, kpam Tata vi ili i te na mpa wa? Kadyanshi ka n yanka da ara va da ka wuta wa. Tata da wari a asuvu a va, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain.

¹¹ Wushuki na mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsari, kpam mpa vi ili i te i'ya tsari n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka va wa, u gan ta i wushuku adama a ikunesavu i na yi.

¹² Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa, wa fuda ta wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun da, aza da a wushuki, a ka yan ta hal gbam ili i'ya i lai la, kpaci ma bana ta ma rongo de n Tata u va.

¹³ Kpam i folo baci ili a asuvu a kala ka va, ma yanka da ta i'ya, tsara Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata.

¹⁴ Ma yan ta ili i'ya baci dem i foloi a asuvu a kala ka va.

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹⁵ “Ya ciga mu baci, ya yan ta ili i'ya n danai i yain.

¹⁶ Ma folo ta Tata, eyi kpam wa naka da ta Kabangi ka roku, uza da wa rongo n ada hal ubana.

¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashila. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi ta, kpaci u rongo ta ara de kpam wa rongo ta a asuvu a de.

¹⁸ N laza baci, ma asaka da utyoku u de tyoku u mkpan wa, ma gono ta ara de.

¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fuda a wene mu wa, shegai eda ya wene mu ta. Kpam adama a da mari n uma, eda dem ya yan ta uma.

²⁰ Kain ka nala ka tuwā baci, ya reve t̄a an ili i te i'ya m̄ari n Tata vi. Ya reve t̄a eḍa dem ili i te i'ya i'ari n̄a mpa, mpa kpam ili i te i'ya m̄ari n aḍa.

²¹ Uza ḍa baci dem wa ciga mu, wa yan t̄a ili i'ya n danai, kpam Tata u va wa ciga yi t̄a. Mpa dem ma ciga yi t̄a, kpam n wenike yi ko mpa yayi.”

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, “Asheku, ndya i zuwai vu fobusoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci ka vunu a asu u ama a likimba a ḍa a buwai?”

²³ Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan t̄a ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u va wa ciga le t̄a, aku tsu tuwā ara le tsu dusuku n ele.

²⁴ Shegai uza ḍa baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara va ḍa i wutai wa, shegai ara Tata ḍa u suku mu.

²⁵ “N tonuko ḍa t̄a ili i na yi tun m̄ari kaḅolo n aḍa.

²⁶ Kaḅangi ki ka wenishike ḍa t̄a ili dem, kpam wa zuwa ḍa t̄a i ciḅa gb̄a ili i'ya n tonuko ḍa. Kaḅangi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka va.

²⁷ N zuwa ḍa t̄a i panai mazanga a atakasuvu a de. Icu n i mazanga ma m̄ari a katakasuvu ka va ka ma zuwa ḍa i tsara. N zuwa ḍa i tsara ndishi n shinga n na mi dere tyoku ḍa ama a likimba a zuwa ḍa i tsara wa. Adama a nala kotsu i namgba katsuma ko i pana uwonvo wa.

²⁸ “I panaka mu t̄a an n danai ma laza t̄a kpam ma bana t̄a ma gono ara de. Ya ciga mu baci mayun, u gan t̄a i yain mazanga ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu t̄a tsupige.

²⁹ N tonuko ḍa t̄a ili i na yi gb̄a gogo-na kahu i tuwā i gita, tsara i gita baci, i wushuku.

³⁰ Ma barakpa n aḍa n̄a n dansi wa, kpaci uza ḍa wa lya tsugono tsu likimba u naha wa t̄a a utuwa. Shegai wa n ucira a kaci ka va wa.

³¹ Ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsara ya dem a likimba u reve ma ciga yi t̄a.

“Gogo-na tuwai tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u va u ḍa kacimbi.

² Katyangi ka baci kari a asuvu a va bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara t̄a kpam u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsara ka doku ka matsa cika.

³ Ili i'ya n tonuko ḍa i zuwa t̄a i lapulai.

⁴ Ya rongo baci kaḅolo n̄a mpa, ma rongo t̄a dem kaḅolo n aḍa. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuda t̄a ka matsa ka baci kaḅolo n kami ka ne. Nala dem eḍa ya fuda ya yan ili wa, she i'a kaḅolo n̄a mpa.

⁵ “Mpa kami ka katyaci ki, eḍa atyangi. Uza ḍa baci wa rongo kaḅolo n̄a mpa, mpa kpam ma rongo kaḅolo n eyi, wa matsa t̄a ilimaci cika. Shegai ya fuda ya yan ili wa, she n banga ḍa.

⁶ Uza ḍa baci bawu wari kaḅolo n̄a mpa, wa t̄a tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya t̄a atyangi a ekpi tsara a varangu a ḍa a akina, a runukpa a ḍa.

⁷ I rongo baci kaḅolo n̄a mpa kpam i tonoi uwenishike u va, ya folo t̄a Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpam wa naka ḍa t̄a i'ya.

⁸ Ya matsasa baci ilimaci ushani, nala wa wenike t̄a ama eḍa atoni a va a ḍa, kpam ya wenike t̄a ama tsupige tsu Tata u va.

⁹ “Ma ciga dā tā tyoku da dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u va.

¹⁰ I yan baci ili i'ya n danai, ya rongoi tā a asuvu a uciga u va. Tyoku da n yain ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain, kpam ma rongoi a asuvu a uciga u ne.

¹¹ N tonuko dā tā ili i nala yi tsarā i tsarā mazāngā ma dem n tsarai, kotsu mazāngā ma de ma namba ili wa.

¹² Ili i'ya ma tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a de tyoku da dem mpa n ciga dā.

¹³ Vuma u kuwā baci adama a kaje ka ne, nala wenike tā an wari n uciga u pige u da u lai u ya dem.

¹⁴ Edā aje a va a da, i tono baci ili i'ya n danai.

¹⁵ N buwa dā kpam u'isā agbashi wa, adama a da uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gbā wa. Shegai n isā dā tā aje kpaci n tonuko dā tā gbā ili i'ya Tata u va u tonuko mu.

¹⁶ I dangasa mu wa, mpa n dangasa dā. Kpam n naka dā manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya barakpa. Aku Tata u naka dā gbā ili i'ya baci dem i foloi n kala ka va.

¹⁷ Ili i'ya n tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a de.

Ama a likimba a kovo atoni

¹⁸ “Ama a likimba a na a kovo dā baci, ciḅai a gita tā a kovo mu.

¹⁹ Edā aza a likimba a da baci, wa ciga dā tā tyoku da u tsu ciga ama a ne. Shegai n dangasa dā tā a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo dā.

²⁰ Ciḅai ili i'ya n tonuko dā: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka dā tā dem. Kpam a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan tā dem ili i'ya ya tonuko le.

²¹ Shegai a ka yan dā tā mavura adama a da i'ari ama a va. A ka yan tā nala kpaci a reve uza da u suku mu wa.

²² A da baci n tuwai n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'a n ure u uwuta a unyushi u cingi u le wa.

²³ Uza da baci dem u kovo mu, u kovo tā dem Tata u va.

²⁴ N yan tā ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A da baci mari n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene tā ili i'ya n yain, gbā n nala a kovo mu n Tata u va dem.

²⁵ Nala gita tā tsarā ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: ‘A kovo mu bawu kagita.’ ◇

²⁶ “Ma sukunku dā tā uza da a ka isā Kaḅangi. Wa wuta tā a asu u Tata, aku u tuwā ara de. Aya Kulu ku mayun. U tuwā baci, wa dansa tā ukuna u va.

²⁷ Edā dem u kana tā i tonuko ama ukuna u va, kpaci i rongoi tā kaḅolo na mpa tun a'ayin a da n gitai uwenishike.”

16

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “N tonuko dā tā ukuna u na kotsu i asaka uwushukusu na mpa wa.

² A ka loko dā tā a agata a Kashila. Kpam a'ayin a ka tuwā tā a da ama a ka wunusa dā, a yan baci nala a ka wene tā yavu Kashila ka a ka gbashika.

³ A ka yansa tā ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpam a reve mu wa.

⁴ Shegai n tonuko dā tā ukuna u na vi gampa, tsarā a'ayin yi a rawa baci a da a ka yan ikuna i nala yi, ya ciḅa tā ili i'ya n tonuko dā.

Manyan ma Kulu Keri

“A'ayin a ɗa n gitai uwenishike, n tonuko ɗa ili i na yi wa, adama a ɗa mari kaɓolo n ɗa.

⁵ Gogo-na ugono u ɗa mu a asu u uza ɗa u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a ɗe wa la u wece mu, ‘Nte va bana?’ wa.

⁶ Gogo-na an n tonuko ɗa, atakasuvu a ɗe a shadangu ɗe n unamgbukatsuma.

⁷ Shegai ukuna u mayun u ɗa ma tonuko ɗa, wa laka ɗa ta tsulobo n laza. N laza baci, ma sukunku ɗa ta Kaɓangi ki. Shegai n laza baci wa, Kaɓangi ka nala ki ka tuwa wa.

⁸ A'ayin a ɗa baci Kaɓangi ki ka tuwai, wa wenike ta ama a likimba an a nusai a udani u ɗa a danai, ‘Tsu reve ta n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve ta kpam n ili i'ya i'ari dere, n tyoku ɗa Kashila ka tsu yanka unyushi u cingi afada.’

⁹ A nusa ta a ukuna u unyushi u cingi, adama a ɗa bawu a wushuki na mpa.

¹⁰ A nusa ta a ukuna u ili i'ya i'ari dere, kpaci a asu u Tata u ɗa ma bana kpam ya doku ya wene mu wa.

¹¹ A nusa ta a ukuna u afada, kpaci Kashila ka kidaga ɗe uza ɗa wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko ɗa, shegai gogo-na i la ta ucira u ɗa ya reve.

¹³ A'ayin a ɗa baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashila ku tuwai, ka zuwa ɗa ta i reve gba ikuna i mayun i'ya i tsu wuta a asu u Kashila. Wa dansa ili i'ya i wuta ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpam wa tonuko ɗa ta ili i'ya ya tuwa.

¹⁴ Wa naka mu ta tsupige, kpaci wa bidya ta ili i'ya n danai u tonuko ɗa.

¹⁵ Gba ili i'ya Tata wari n i'ya, i va i'ya dem. Da gai i zuwai n danai Kulu ka bidya ta ili i'ya n danai u tonuko ɗa vi.

Unamgbukatsuma wa woko ta mazanga

¹⁶ “A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i doku i wene mu.”

¹⁷ Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, “Ndyu kalen ka kadyanishi ka Yesu danai vi, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu.’ Kpam ndyu kalen ka u danai ‘Adama a ɗa ma gono a asu u Tata?’”

¹⁸ A doki a wecikei, “Ndyu kalen ka ‘a'ayin kenu yi’? Tsu reve ili i'ya wa tono wa.”

¹⁹ Yesu reve ta atoni yi a ka ciga ta a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, “Kaci ka ɗe ka ya wecemgbenisher an n danai, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu’?”

²⁰ Mayun n tonuko ɗa, ya sa ta kpam i namgba katsuma, shegai likimba wa pele ta. Ya namgba ta katsuma, shegai unamgbukatsuma u ɗe wa woko ta mazanga.

²¹ A'ayin a ɗa baci uka wa matsa, u tsu pana ta mɓala, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa ɗe. Shegai u kotso baci ilimaci yi, aku u asansa na mɓala mi, adama a ɗa wari ipeli an u matsai maku mi a likimba.

²² Nala dem wari ara ɗe. Gogo-na i namgba ta katsuma, shegai ma doku ta ma wene ɗa, kpam i yain mazanga ma bawu ko uza wa fuda wa shamkpa ɗa ma.

²³ A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko ɗa, Tata u va wa naka ɗa ta gba ili i'ya baci i foloi n kala ka va.

²⁴ Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongoi ufoluso, Kashilā ka nākā dā tā i'ya, tsarā i shadangu n ipeli.

Kawauwi ka lya tā kaci ka likimba

²⁵ “N yan tā kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuwā tā a dā bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko dā gbā ikuna i Tata karara.

²⁶ Ya folo tā Tata vi n kala ka vā, shegai u kanā mpa n foluko dā Tata vi wa.

²⁷ Kashilā Tata u ciga dā tā adama a dā ya ciga mu, kpam i wushuki an ara ne dā n wutai.

²⁸ Asu u Tata u dā n wutai, aku n tuwai a likimba. Gogo-na kpam ma asaka likimba n gono a asu u Tata.”

²⁹ Atoni yi a danai, “Gogo-na dā va dansa n atsu karara! N agisani a dā kpam va dansa wa.

³⁰ Gogo-na dā tsu revei an vu revei ili gbā. Va wushunku tā uza keci ku ne tun kahu gbam u wecike. Nala u zuwa tsu tā tsu wushuki an a asu u Kashilā u dā vu wutai.”

³¹ Yesu wushuki, “Mayun dā i wushuki gogo-na vi?

³² A'ayin a ka tuwā tā, kpam gbam a rawa de, a dā a ka wacinsa dā gbā de, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i asaka mu utyoku u vā. Shegai Tata wa rongo tā kabolo nā mpa, adama a nala ma rongo utyoku u vā wa.

³³ “N tonuko dā tā ikuna i na yi tsarā i tsarā ipeli i maci adama a dā i wokoi ili i te nā mpa! Likimba wa zuwa dā tā i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya tā kaci ka ucira u likimba.”

17

Yesu yankai atoni a ne kvasu

¹ An Yesu kotsoi udansa gbā ili i na yi, u webelei zuba u danai, “Tata, a'ayin a yan de. Nākā Maku ma vunu tsupige, tsarā Maku mi dem ma nākā vu tsupige.

² Vu nākā tā Maku mi ucira a kaci ka ama gbā, tsarā Maku mi ma nākā uma u dā bawu wari n utyoku a asu u aza dā vu nākā yi gbā.

³ Ure u utsarā uma u dā bawu wari n utyoku u dā na: a reve vu, uza dā wari Kashilā ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza dā vu suki.

⁴ N wenike tā tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu nākā mu n yain.

⁵ Gogo-na Tata, doku vu nākā mu tsupige tsa mari n tsa an mari kabolo n avu kahu a yain likimba.

⁶ “Vu nākā mu tā atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le tā tyoku dā vari. Aza a vunu a dā caupa, shegai vu nākā mu n ele, kpam a gorimuko tā kadyanshi ka vunu.

⁷ A reve tā vu nākā mu gbā ili i'ya mari n i'ya.

⁸ Kpaci n tonuko le tā ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku tā n i'ya. A reve tā n wutai ara vunu, kpam a wushuku tā an a dā vu suku mu.

⁹ Mā le tā uyanka kvasu. Aza a likimba a dā mari uyanka kvasu wa, shegai aza dā vu nākā mu, adama a dā a'ari aza a vunu.

¹⁰ Gbā ama a nala yi aza dā a'ari atoni a vā aza a vunu a dā, kpam gbā aza dā a'ari atoni a vunu aza a vā a dā dem. Mayun a wenike tā tyoku dā tsupige tsu vā tsari.

¹¹ Mā tā utuwā ara vunu. Ma shamgba a likimba kpam wa. Shegai atoni a vā a buwa tā ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu nākā mu, tsarā ko ili i sawa le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku dā mpa n avu tsari ili i te.

¹² N ucira u vunu u ɗa, ucira u ɗa vu naƙa mu tun maɗi a likimba n u ɗa n bihinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza ɗa u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpa vi koshi, tsara a shadangu ili i'ya Tagarada u Kashila u danai.

¹³ “Gogo-na mpa la a utuwa ara vunu. Shegai n dansa ta ili i na yi tun maɗi a likimba, tsara atoni a va a shadangu n mazanga tyoku ɗa dem maɗi.

¹⁴ N tonuko le ta akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le ta, adama a ɗa bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku ɗa dem mpa maɗi ili i te n likimba wa.

¹⁵ Tonuko ɗa ma tonuko vu vu wutukpa le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bihinka uza u cingi vi u sawa le.

¹⁶ Maɗi a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a ɗa wa.

¹⁷ Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a ɗa a'ari a mayun.

¹⁸ N suku le ta a likimba, tyoku ɗa dem vu suku mu a likimba.

¹⁹ N neke ta kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

²⁰ “N yanka ta atoni a nala yi kvasu, kpam dem ma yanka ta aza ɗa a ka tuwa a wushuku na mpa kvasu adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va.

²¹ Ma ciga ta gba le a woko ili i te n atoku, tyoku ɗa maɗi ili i te n avu, avu kpam ili i te na mpa. Ma ciga ta dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku ta an a ɗa vu suku mu.

²² N naƙa ta ama a na tsupige tsa vu naƙa mu tsara a woko ili i te, tyoku ɗa mpa n avu tsari ili i te.

²³ Mpa ili i te i'ya maɗi n ele, avu kpam ili i te i'ya vari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a va tyoku ɗa va ciga mu.

²⁴ “Tata, vu naƙa mu ta ama a na yi, kpam ma ciga le ta a rongo a asu u ɗa maɗi, tsara a wene tsupige tsu va, tsupige tsa vu naƙa mu adama a ɗa va ciga mu kahu uyan u likimba.

²⁵ “Tata, ada vari uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu ta, kpam ama a na a reve ta an vu suku mu.

²⁶ N wenike le ta tyoku ɗa vari, kpam ma lya ta kapala n uyansa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku ɗa vu ciga mu, tsara n bolomgbono n ele.”

18

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ An Yesu kotsoi kvasu, aku a lazai kabolo n atoni a ne a pasai Karara ka Kidiron. A rawai a asu u ɗa wari na ndanga n zayitum ushani, aku a uwai pini.

² A tsu bansa ta pini asu u vi, adama a nala a ɗa i zuwai Yahuza, uza ɗa u nekei Yesu u revei asu u ɗa a'ari.

³ Adarakpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila tsara a soku Yahuza. Kabolo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'a ta ubani n iwunukatsu na ncikalu, n avasu. Yahuza ɗa tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴ Yesu reve ta gba ili i'ya ya gita n eyi, aku u rafai a kapala u wece le, “Ya ya zama?”

⁵ A wushuki, “Yesu uza u Nazara.”

U wushunku le, “Mpa Yesu!” (Yahuza uza da u kpatalakai Yesu vi, wa ta kushani pini n asoje yi.)

⁶ An u tonuko le, “Mpa gai vi,” aku a batsai n kucinacinā hal a rukpusai a iyamba.

⁷ U doku wece le, “Ya ya zama?”

A danai “Yesu uza u Nazara.”

⁸ U wushunku le, “N tonuko da de mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, asakai atoni a va a laza.”

⁹ Nala gita ta tsara ili i'ya u danai caupa i woko mayun: “N puwunsa ko uza u te a asuvu a aza da vu naka mu wa.”

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.)

¹¹ Yesu tonukoi Bituru, “Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku da Tata u va u fobusoi wa?”

*A bankai Yesu a asu u Magono ma Adarakpi
(Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54)*

¹² Uzapige u kuvon† u Roma n asoje a ne, kabolo n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kanai Yesu aku a sira yi.

¹³ A gita a banka yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza da wari Magono ma Adarakpi a kayen ki.

¹⁴ Kayafa da wari u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u da, “Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa.”

*Bituru nanai Yesu
(Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57)*

¹⁵ Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma Adarakpi mi a revemgbene ta, adama a nala u uwa ta pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarakpi mi kabolo n Yesu.

¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma mari kagbashi uza da wari a utsutsu. Aku u asakai Bituru uwai,

¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan ta kutanu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai tsara u lyashuku.

*Magono ma Adarakpi ma yansai Yesu keci
(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71)*

¹⁹ Magono ma Adarakpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne.

²⁰ Yesu wushuki, “N yansa ta kadyanshi tsara ya dem pana. N rongo ta uwenishike a agata a Kashila n Kuwa ku Kashila, a asu u da gba aza a Yahuda a tsu bolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa.

²¹ Nida va yan mu keci ku na? Wece ama da a panai uwenishike u va. A reve ta ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza da wa wundya Kuwa ku Kashila ki u basa yi, u danai, “Ya wari hal va dansa n Magono ma Adarakpi naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun da baci, nida u basa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adarakpi.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece yi, "Avu dem katonu ka Yesu ka, ko nala wa?"

Shegai Bituru nanai u danai, "Nala wa, mpa wa!"

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adaraki ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma da a kapai kutsuvu. U danai, "Yavu va da n wene vu ta a asu u ndanga n zayitum kabolo n eyi, ko n wene vu wa?"

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu

(Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Kayafa kotsu ta uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A da baci uza roku a asuvu a le wari u uwai pini, wari wa woko ta n ashinda, kpam Mele ma asaka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa.

²⁹ Aku Bilatu wuta a uwotsu vi u wece le, "Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma u na n ka?"

³⁰ A wushuki, "A da baci vuma u na wari uza u unyushi wa, tsara tsa tuko yi ara vunu wa."

³¹ Bilatu tonuko le, "Bidya ni n kaci ka de i ba i yanka yi afada tyoku da Mele ma de ma danai i yanka yi."

Aku a wushuki, "Eda aza a Roma i tsu asaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa."

³² Ili i'ya a danai i wenike ta kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku da wa kuwa, wa woko de mayun.

³³ Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isa Yesu u wece yi, "Avu magono ma aza a Yahuda ma?"

³⁴ U wushunku yi, "Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a da a tonuko vu ukuna u va?"

³⁵ Bilatu wece yi, "Vu reve ta gai mpa uza u Yahuda da wa! Ama a vunu a da n adaraki a pige a vunu alya a naka mu n avu. Nda vu yain?"

³⁶ U wushuki, "Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A da baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilakana ta tsara a bishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n da ma lya tsugono tsu likimba u na da mari wa."

³⁷ Bilatu wece yi, "Dana avu magono ma?"

U wushuki, "Vu dana ta mpa magono ma, kpam vu dana ta mai. Adama a nala a da a matsa mu kpam adama a nala a da n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpam gba uza da wa ciga ukuna u mayun u tsu panaka mu ta."

³⁸ Bilatu wece yi, "Nda ukuna u mayun vi?"

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u lazai ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, "Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, 'U kana ta u kuwa' wa.

³⁹ I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasamgbana dem. Ya ciga n asanka da 'magono ma aza a Yahuda da'?"

⁴⁰ A worukpoi, "A'a, eyi na wa! Baraba da tsa ciga." (Baraba tani uza u magalaka da.)

19

¹ Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu.

² A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.*

³ A tuwusaɪ ara ne n a dansi, “Uma u vunu u ɓarākpa, magono ma aza a Yahuda!” A rongoi yi kpam u ɓasa a upetiwa'eshi.

⁴ Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi ta pini naha tsara n wenike an bawu n tsarai unyushi u da u rawai n wuna yi.”

⁵ Aku Yesu wutaɪ, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma da da na!”

⁶ An adarakpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eda bidya ni i ba i wandamgbana. N tsara yi n unyushi u da u rawai n wuna yi wa.”

⁷ Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana ta u kuwa.”

⁸ An u panai nala, aku u doki u giruwaɪ cika.

⁹ U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutaɪ?” Shegai u wushunku yi wa.

¹⁰ Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciɓa, ma ta n ucira u da ma zuwa a asaka vu ko kpam a wandamgbana vu.”

¹¹ Yesu wushunku yi, “Va fuda ta va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a da Kashila ka zuwa vu vu fuda vu yain nala. Vuma da u zuwai a tuko mu ara vunu u la vu ta unyushi u cingi.”

¹² An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaka Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaka baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka Kaisa Magono wa! Uza da baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa da!”

¹³ An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpai Yesu a ulanga u da a ka isa Ulanga u da a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono.

¹⁴ N kaara a kaci ka Kain ka Afoɓi ka Abiki a Upasamgbana ka.

Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma de ma na!”

¹⁵ Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma de da?”

Adarakpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma ma wurai Kaisa wa.”

¹⁶ Aku Bilatu naka le Yesu tsara a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbanaɪ Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi.

¹⁷ An wa wuta a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u da a ka isa Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isa ta u da dem “Golugota”† n Tsi'arama).

¹⁸ Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

¹⁹ Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.”

²⁰ A korongu ta i'ya hal kutatsu: i kagita n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsiheline.† Ama ushani a yan ta i'ya kaneshi, kpaci a asu u da a wandamgbanaɪ Yesu vi, wari mbari n ilyuci yi wa.

* **19:2** A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a da a piyanlasai kakondori n a da a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari.

²¹ Adarākpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu ‘Magono ma aza a Yahuda wa,’ shegai korongu ‘Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.’ ”

²² Bilatu wushunku le, “N korongu t̄a u ɗa nala, kpam nala wa woko.”

²³ An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a ɗa a asu u kunishi, kasoje dem ka tsar̄ai ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma m̄ari kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

²⁴ Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. Asak̄a tsu varanki ka uruta tsar̄a tsu wene uza ɗa wa tsar̄a ka.” Nala git̄a t̄a tsar̄a uɗani u Tagar̄ada u Kashil̄a u na u woko mayun:

“A pecei aminya a va,

aku a varanki matogo ma va uruta.” ◇

Nala tani asoje yi a yain.

²⁵ Mma u Yesu u shamgba t̄a a ikengi i mawandamgbani mi kaɓolo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya w̄a t̄a dem pini kushani.

²⁶ Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu na mma u Yesu vi. An Yesu wene le gba, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma vunu gogo-na.”

²⁷ U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u vunu u ɗa na gogo-na.” Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpa u Yesu

(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Yesu reve t̄a gogo-na u kotso ɗe manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shad̄angu uɗani u Tagar̄ada u Kashil̄a, aku u danai, “Ma pana t̄a kakuli!” ◇

²⁹ Kadele ka pini ushad̄angi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a rad̄agb̄ai ka ubana a un̄a u ne.

³⁰ An u comoi ma, aku u danai, “A kotso ɗe.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wut̄ai.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afo6i ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku t̄a ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza ɗa a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi.

³² Asoje yi a git̄ai a koduso a'ene a ama a re aza ɗa a'ari a apashi a re a Yesu yi.

³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwa ɗe, a kodo a'ene a ne wa.

³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpasa n mini ma wut̄ai.

³⁵ Tsu reve t̄a ukuna vi mayun ɗa, kpaci uza ɗa u wenei u ɗa a'ayin a ɗa ukuna vi u git̄ai aya u danai. U tonuko tsu t̄a tsar̄a i wushuku.

³⁶ Ukuna vi u git̄a t̄a tsar̄a uɗani u Tagar̄ada u Kashil̄a u woko mayun: “Ko katele ka te ka ne ka la ka kodo wa.” ◇

◇ **19:24** Ishp. 22:18. ◇ **19:28** Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. † **19:31** Abiki a Upasamgbana a ka fuda t̄a a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kana t̄a a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbana Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen. ◇ **19:36** Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20.

³⁷ Tagarada u Kashila kpm dem u dana ta, “A ka webele ta uza da a sapai n masari.” ◇

Kacida ka Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asaka u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku ta, pini nala, Isuhu vi u lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya.

³⁹ Nikodimu uza da wari u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi ta. U tukoi ili i magulani i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n uratsanaka amangatawun (100).

⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya kabolo n ili i magulani yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka cidangu baci kakushe.

⁴¹ Asu u uwandamgbansa vi wa ta evu n kashina ka ndanga, a asu u da wari n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza.

⁴² An u wokoi Kain ka Afo6i ka kahu Abiki a Upasamgbana kpm kasaun ki kari evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20

U'yang'a u Yesu a ukpa

(Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ Nkpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalakpa de katali ki a giduwai una u kasaun vi.

² Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katoni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, “A bidya de Asheku a kasaun ki, kpm tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!”

³ Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki.

⁴ A'ari ilyadi gba le, aku katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki.

⁵ An u kelikei u webelele a asuvu, u wenei aminya a kacida yi uzuwi, shegai u uwa pini wa.

⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kacida yi uzuwi.

⁷ Aku kpm u wenei kakashi ka a palakai upetiwa'eshi u Yesu vi, a katalai ka a asu u ne kau.

⁸ Aku katoni ka ka gitai urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpm u wushuki Yesu 'yang'a de a ukpa.

⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarada u Kashila u danai u kana ta Yesu 'yang'a a ukpa wa.)

¹⁰ Aku atoni yi a gonoi a kuwa.

Meri Magadaliya wenei Yesu

(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelele a asuvu a kasaun ki.

¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpm a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, “Ndya i zuwai va sa?”

U wushuki, “A bidya de Asheku a va, kpm n reve a asu u da a zuwa yi wa.”

¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, “Ndya i zuwai va sa? Ya va zama?”

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, “Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya.”

¹⁶ Yesu tonuko yi, “Meri.”

Meri kpatalai ara ne u danai, “Rabboni!” (Wata, “kawenishiki ka va” n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atoni a va vu tonuko le, ‘Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashila ka va, kpam aya dem Kashila ka de.’ ”

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atoni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

Atoni a Yesu a wene yi

(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a bolomgonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gba, kpaci a ka pana ta uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.”

²⁰ An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a mabele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku.

²¹ U doki u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da.”

²² Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, “Wushai Kulu Keri.

²³ Aza da baci i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusukai unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le wa.”

Yesu n Toma

²⁴ Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kabolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi.

²⁵ An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, “Tsu wene ta Asheku!”

Shegai Toma danai, “Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpam n uka kukere ku va a mabele ma ne.”

²⁶ An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a bolomgonoi a kunu ki, Toma pini dem kabolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.”

²⁷ Aku u tonukoi Toma, “Wene akere a va, uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a mabele ma va. Asaka ukpada u uwushuku vu wushuku.”

²⁸ Toma wushuki, “Ada Asheku a va n Kashila ka va.”

²⁹ Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰ Atoni a Yesu a wene yi ta u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na.

³¹ N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashila, kpam adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21

Ibilili ushadangi n adan

¹ Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili.* Tyoku da ukuna vi u gitai da na:

² Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku.

³ Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, “Ma bana ta ukanasa adan.”
 Aku a danai, “Tsa bana ta dem kabolo n avu.” Aku a laza a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴ An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵ U isa le u danai, “Ama a va, i kana gbam adan?”
 A wushuki, “A'a.”

⁶ Aku u tonuko le, “Vutalai ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta.” Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

⁷ Aku katoni ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, “Asheku a da!” An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi.

⁸ Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka bana ibilili yi ushadangi n adan. A'ari mbari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya.

⁹ An atoni yi a wutai a kpatsu ki, a wenei wa ta n ilikulya, kpam wa zungu adan a akina.

¹⁰ Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a da i kana vi.”

¹¹ Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagida. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a da a'ari pini, gba n nala ibilili yi i kara wa.

¹² Yesu tonuko le, “Tuwai i lyai ilikulya.” Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Ada yai?” wa, kpaci a reve ta Asheku a da.

¹³ Aku Yesu banai u bidyai burodi u naka le. U naka le kpam dem adan yi.

¹⁴ Tatsu da la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u 'yangai a ukpa.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u da atoni a na a ka ciga mu?”

U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu danai, “Linaka mmuku ma ncon n va.”

¹⁶ Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu!”

Yesu danai, “Kirana na ncon n va.”

¹⁷ U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Aku Bituru namgbai katsuma an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve ta ko ndya wa. Vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Linaka ncon n va.”

¹⁸ Mayun n tonuko vu, a'ayin a da vari kalobo, vu tsu uka ta aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u da dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va barakpa ta akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u da bawu va ciga vu bana.”

¹⁹ (Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da Bituru wa kuwa tsara u naka Kashila tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

* 21:1 Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

²⁰ Bituru yiralakpai aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpam dem uza da u rabai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza da wa neke vu vi?”

²¹ An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuwa ya gita n eyi?”

²² Yesu wushunku yi, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.”

²³ Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuwa wa. Shegai Yesu dana da u danai eyi na wa kpadu ukuwa wa. Dana da gai u danai, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu?”

²⁴ Katoni ka nala ki aya u dansai gba ili i na yi. U korongi i'ya, kpam tsu reve ta ukuna u mayun u da wa dansa.

²⁵ Yesu yansa ta ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gba ili i na yi a itagarada, a uwene u va kabala ka la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarada u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarada u Luka, aya dem u korongi tagarada u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarada u Manyan ma Asuki vi u gitai ta alabari a ne a asu u da tagarada u Luka u shamgbai.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpam ku banga ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarada vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai uongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a bangamgbana pini a kaon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1-8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4-12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1-14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1-35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36-18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23-21:16)

A kana Bulus a Urishelima (21:17-23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23-26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1-28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne

²⁻³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpam ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari kaolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, "Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwamgbana vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa.

⁵ Yahaya lyuḅugusu t̄a ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyuḅugu d̄a t̄a n Kulu Keri.”

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a ɓolomgbonoi a asu u te kaɓolo n Yesu, a wece yi, “Asheku, a'ayin a d̄a va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a d̄a na vi?”

⁷ U tonuko le, “Tata d̄a koshi w̄ari n ucira u d̄a wa reve a'ayin a d̄a u foḅusoi vi, eḁa ya reve wa.

⁸ Shegai ya wusha t̄a ucira a'ayin a d̄a Kulu Keri ku cipai asuvu a d̄e. Ya woko t̄a aza d̄a ya shamkpa mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba.”

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpam wa.

¹⁰ A'ayin a d̄a a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele.

¹¹ A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu d̄a i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpam wa gono.”

A dangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a laza pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpam nte masasa mi mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.*

¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwai a kunukuzuba a asu u d̄a a tsu cipa. Ama d̄a a'ari pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a t̄a dem pini. Aza d̄a a'ari pini a ɓolomgbono t̄a dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza d̄a a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu ɓolomgbono t̄a kpam a nakai kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a d̄a dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza d̄a a pityanangi ka ka ɓolomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai,

¹⁶ “Ama a va, u kana t̄a a shadangu udani u Kashila u d̄a Kulu Keri ku danai caupa a un̄a u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza d̄a u tonoi n aza d̄a a kana Yesu.

¹⁷ Kpaci caupa uza u te u d̄a a asuvu a tsunu, kpam a naka yi t̄a kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi.”

¹⁸ (U tsila t̄a uyamba n ikebe i'ya u tsarai a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tasai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba.

¹⁹ Gba aza d̄a a'ari a Urishelima a pana t̄a ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wa t̄a ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,†

‘Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpam kotsu uza u dusuku pini wa.’

“Kpam a dana t̄a, ‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’ ◇

²¹ “Adama a nala u kana t̄a a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza d̄a wari kaɓolo n atsu caupa a'ayin a d̄a Yesu Asheku wari n atsu.

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, m̄ari mi “Nwalu n kain ka Ashibi n d̄a koshi.” Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n d̄a n wurai kilomita u te, ko kpam kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N d̄a ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpam udeshe azu a tatsu wa. ◇ **1:20** Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8.

²² U *kaṅa* *tā* vuma vi u woko uza *ḍa* u rongoi n *ṅtsu* tun a'ayin a *ḍa* Yahaya lyuḅugi Yesu hal ubana a'ayin a *ḍa* a canga yi ubana a zuba. U *kaṅa* *tā* vuma vi u *ḅolomgbono* kaci n *ṅtsu*, u woko uza *ḍa* wa tonuko ama ukuna u u'yanga u ne a ukpa.”

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza *ḍa* a ka isa Yusutu, n Mataya.

²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve *tā* katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza *ḍa* vu *ḍangasai* a asuvu a ama a re a na yi,

²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u *ṅsakai* kpaci u bana *ḍe* asu u *ḍa* u yain dere n eyi.”

²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kaḅolo n kupa n u te vi.

2

Utuwā u Kulu Keri

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa* ka yain, gba Atoni yi a *ḅolomgbono*i a asu u te.

² Kute-kute a panai mawura ma uwule u pige u *ḍa* u wutai a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi.

³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku *ḍa* Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza *ḍa* a ka tono Kashila a wutai a iyamba i likimba gba ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi na ndishi.

⁶ An a panai mawura ma uwule mi, aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gita. Aku a yain majiyan kpaci gba le ya dem pana *tā* kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka.

⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, “Aza *ḍa* a ka dansa na vi tsa wundya gba le aza a Galili a *ḍa* vi?”

⁸ Nida kpm gba tsunu tsu panaka le a ka dansa aletsu a tsunu?

⁹ Aṅtsa tani na tsu wuta *tā* iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a *ḍa*, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsa *tā* dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu.

¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a *ḍa* dem pini. Hal n aza a kaḅon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza *ḍa* a'ari aza a Yahuda n aza *ḍa* a uwai utono u adini a aza a Yahuda.

¹¹ Aṅtsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gba tsa panaka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashila ka yain n aletsu a tsunu.”

¹² Gba le a yain majiyan, hal a lapana a ka wecemgbene, a da, “Ndyal kalen ka ukuna u naha vi?”

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, “Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai.”

Bituru yankai kakuma ka ama kuḅari

¹⁴ Bituru 'yanga kushani kaḅolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, “Aza a va, aza a Yahuda n aza *ḍa* a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpm i kirana n ili i'ya ma tonuko *ḍa*.”

* **2:1** Abiki a Kain ka Amangarenkupa a *ḍa* a ka isa “Pentekos,” kpm kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan *tā* a *ḍa* a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yanga a ukpa.

¹⁵ Ama a na yi, so ɗa a soi tyoku ɗa i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa.

¹⁶ Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

¹⁷ 'Kashila ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri.

Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa.

Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpm ma lavutansa ta.

¹⁸ A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri,

kpm a ka dansa ta kadyanshi ka va.

¹⁹ Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi,

n iryoci i savu a likimba;

wata, mpasa n akina,

n kanga ka alishi.

²⁰ Kaara ka woko ta karimbi,

uwoto kpm u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gita ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

²¹ A'ayin a nala yi, uza ɗa baci dem u yain kavasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi.' ◇

²² Eɗa aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gba iryoci n ikunesavu yi, i wenike ta an Kashila ka ka suki yi mayun, kpm gba de i reve ta nala i'ari.

²³ Caupa Kashila ka reve ta ili i'ya ya gita, kpm i'ya u fobuso vi i gita ta an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi ta a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi.

²⁴ Shegai Kashila ka wutukpa yi ta a asuvu a ucira u ukpa, kpaci ukpa wa n ucira u da wa kana yi wa.

²⁵ Dawuda Magono u yan ta kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,

'Magono ma Zuba ma ta na mpa kain dem,

ili i'a la ya ne mu uwonvo wa,

kpaci wa ta a kukere ku ulyaki ku va.

²⁶ Adama a nala katakasuvu ka va ka shadangu ta n mazanga,

una u va wa sala ta icikpali i ne,

kpm ikyamba i va ya rongo ta n uzuwa u uma.

²⁷ Kpaci va asaka uma u va a asuvu a kasaun wa,

kpm va asaka ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

²⁸ Vu wenike mu ta tyoku da ma tsara uma,

kpm vu shadangu mu ta n mazanga kpaci va rongo ta kabolo na mpa.' ◇

²⁹ "Ama a va aza a Isara'ila, ma fuda ta ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n ada bawu malaala. U kuwa de, a cidangu yi, kpm kasaun ka ne ka pini hal n ara.

³⁰ Eyi matsumate ma, kpm Kashila ka yanka yi ta kazuwamgbani, u da wa zuwa ta uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku da u zuwa yi u wokoi magono.

³¹ An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yanga u ukpa u Kawauwi, u da,

'A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa,

kpm i'ya ya shama wa.'

³² "Kashila ka 'yangasa ta Yesu u na vi a ukpa, kpm atsu dem tsu wene ta ukuna vi.

³³ “Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashilā a asu u tsupige, kpam Kashilā Tata u ne u naḱa yi t̄a Kulu Keri tyoku ḁa u zuwamgbanai. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu ḁe ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana na vi.

³⁴ Dawuda ḁa yuwai a zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana t̄a, 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va,

³⁵ hal n zuwa vu taḁanku atokulalu a vunu a'ene.' ◇

³⁶ “Adama a nala, eḁa aza a Isara'ila she i reve an Yesu ḁa i wandamgbanai nala vi, Kashilā ka gonuko yi ḁe Asheku n Kawauwi.”

³⁷ An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a ḁa a'ari pini vi, “Atoku a tsunu, ndya tsa yan?”

³⁸ Bituru wushunku le, “U kaṅa t̄a i aṣaḱa tsicingi tsu ḁe i kpatala ubana a asu u Kashilā. A lyuḁugu ḁa a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashilā ka cimbusuḱa ḁa unyushi u cingi u ḁe, tsara i tsara kune ku Kulu Keri.

³⁹ Kazuwamgbani ka Kashilā ka na ki adama a ḁe a ḁa na mmuku n ḁe hal gbam n aza ḁa a'ari a mbari: aza ḁa Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu ka isai ubana ara ne.”

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kuḁari cika, n u dansi, “Wauwai kaci ka ḁe a upana u ikyamba u ḁa wa tuwa a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi.”

⁴¹ Ama ushani a wushuku t̄a n kadyanshi ka ne, aku a lyuḁugu le. Ama yi a raḁansa t̄a ama azu a tatsu (3,000) aza ḁa a bolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku ḁa Atoni yi a rongoi

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kaḁolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kavasu.

⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashilā ka yansa a akere a asuki.

⁴⁴ Gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsarai kaḁolo.

⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama ḁa bawu a'ari n ili dere tyoku ḁa a ka ciga.

⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika t̄a Kashilā a Kuwa ku Kashilā, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kaḁolo n katakasuvu ka te.

⁴⁷ N a cikpali Kashilā kain dem, kpam gba ama yi a ka naḱa le t̄a tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le t̄a ama ushani aza ḁa a ka tsarasa iwauwi.

3

A tanasqi kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashilā a'ayin a uyan kavasu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli.

² A utsutsu u ḁa a ka isa Utsutsu u Shinga, vuma roku ḁa pini uza ḁa a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi t̄a ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashilā vi tsara u foli kune a asu u aza ḁa a ka uwusa pini.

³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune.

⁴ Bituru n Yahaya a weḁele yi, aku Bituru tonuko yi, “Kondono tsu.”

⁵ Kawunu ki ka zuwa t̄a uma u ne a ara le n u wundi wa tsara kune.

⁶ Bituru tonuko yi, “Ma n ikebe wa, shegai ili i'ya mari n i'ya, i'ya ma naḱa vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanga vu wala.”

⁷ Pini nala, u kaṅa yi kukere ku ulyaki u raḁagba yi, aku a'ene n a'esha'ene a ne a gbamai.

⁸ Kute-kute, u zaɗaɗɗabai u 'yangai kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashila ki kaɓolo n ele, wa wala hal n u imkpusi n u cikpali Kashila.

⁹ Gba ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashila.

¹⁰ A wene ta ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpaci a reve ta an aya wari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashila n u foli vi.

Kubari ku Bituru a Kuwa ku Kashila

¹¹ Cina vuma vi buwai kaɓolo n Bituru n Yahaya, ama a wuranasai n ilyadi a tuwai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashila ka a ka isa Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi.

¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, “Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndy a zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpam adama a utono u Kashila u tsunu u da i zuwai vuma na vi u walai?”

¹³ Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu, Kashila ka akaya a tsunu ka ka raɗaɗɗabai kagbashi ka ne Yesu. Aya uza da i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gba n uciga u da Bilatu wari wa ciga u asaka yi.

¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza da wari bawu unyushi, i foloi a asanka da uza da u wunai ama.

¹⁵ I wunai uza da wari kami ka uma, shegai Kashila ka 'yangasa yi a ukpa. Atsu tsu wene ta ukuna u nala vi.

¹⁶ Kawunu ka na ki ka tana ta adama a da u pityanangi n Yesu. Vuma da gai na vi kpam i reve yi ta! U tana ta gba gba an u wushuki n Yesu, gba de i wene ta tyoku da ukuna u na vi u gitai.

¹⁷ “Ama a va, n reve ta a asuvu a unamba u ureve u da i yain ili i nala yi, tyoku da aza da a ka tono n ada dem a yain.

¹⁸ Kpam nala Kashila ka shadangi ili i'ya u danai a unu u ntsumate, ‘Kirisiti u ne wa pana ta ikyamba.’

¹⁹ Adama a nala kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, tsara a cimbusuka da unyushi u cingi u de gba, Magono ma Zuba kpam ma naka ta atakasuvu a de uwunvuga.

²⁰ Wa sukunku da ta Kirisiti Kawauwi ka u dangasai caupa; wata, Yesu.

²¹ U kana ta Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a da a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku da Kashila ka danai caupa a unu u ntsumate n shinga.

²² Kpaci Musa dana ta, ‘Magono ma Zuba Kashila ka de, ma sukunku da ta matsumate a asuvu a aza a de tyoku u va. U kana ta i pana ili i'ya wa tonuko da.’ ◇

²³ Kpam, ‘Wa kana ta gba uza da u kpaɗai upanaka matsumate ma nala mi, a ka pece yi ta n ama a ne gba a wacinsa yi.’ ◇

²⁴ “Mayun, gba ntsumate n da n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kana tun Sama'ila hal ubana, a yan ta kadyanshi ka a'ayin a na yi.

²⁵ Eɗa mmuku ma ntsumate mi, eɗa kpam ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashila ka yankai akaya a de, an u tonukoi Ibrahi, ‘A asu u mmuku n vunu n da a ka zuwuka gba agali a likimba unu u shinga.’ ◇

²⁶ An Kashila ka dangasai kagbashi ka ne, u gita ta u suku yi ara de tsara u zuwuka da unu u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a de u asaka tsicingi tsu ne.”

4

A kana Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a ɗa Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku aɗarɗkpi n azapige, n uzapige u adaɗari a Kuwa ku Kashila, n aza a Sadusi* a tuwai ara le.

² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike ta ama, a danai akushe a ka 'yanga ta a ukpa tyoku da Yesu 'yangai.

³ A kana le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka.

⁴ Shegai ama ushani aza da a panai kuɓari ki a pityanangu ta, pini nala, kakuma aza da a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, na nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima.

⁶ Hanana Magono ma Aɗarɗkpi wa ta kaɓolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gba aza da a'ari kumaci ku te n Magono ma Aɗarɗkpi mi.

⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, “N ucira u eni u da ko kpm n kala ka eni ka i yain ili i na yi?”

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, “Eda azapige na nkoshi ma ama,

⁹ wece da ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u da a yankai vuma na vi, kpm ya ciga i reve uza da u tanasa yi vi?

¹⁰ Tsa ciga ta gba de i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza da i wandamgbantai kpm Kashila ka 'yangasa yi a ukpa vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka de.

¹¹ Tagarada u Kashila u dana ta aya

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ◇

¹² “Yesu nala vi da koshi wari n ucira u wauwa uma. Gba a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fuda a isa aku a tsara iwauwi.”

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve ta ama a na yi a'a n ureve u roku wa. Kpm a reve le ta a'ayin a da a'ari kaɓolo n Yesu.

¹⁴ An kpm azapige yi a wenei vuma da a tanasai vi kaɓolo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana.

¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpm a sheshei.

¹⁶ A danai, “Nɗya tsa yan n ama a na yi? Kpaci gba aza da a ka rongo a Urishelima a reve ta an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsa tani n tyoku da tsa dana nala wari wa.

¹⁷ Shegai tsara kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, asaka tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

¹⁸ Pini nala, a isa asuki yi, a barana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai da wa wari a asu u Kashila tsu lai upana kadyanshi ka de n ka ka Kashila? Kondo ve i wene.

²⁰ Kpaci atsu gai tsa fuda tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpm tsu wenei wa.”

²¹ An a doki a barana le, aku a asaka le. A nambai tyoku da a ka yan a yan le mavura, kpaci gba ama a ka cikpala ta Kashila adama a ili i'ya i gitai.

²² Vuma da a matsai kawunu ki kpm a tanasa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la ta amangare.

* **4:1** Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a da aza da bawu a wushuki n u'yanga u ukpa. † **4:4** A kece aka na mmuku aza da a'ari atoni wa. ◇ **4:11** Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

Atoni yi a yain kvasu

²³ An a aṣakai Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya adarakpi a pige n azapige yi a tonuko le.

²⁴ Ele kpam an a panai nala aku a 'yangasai alagatsu a le ubana a asu u Kashila n katakasuvu ka te a danai, "Ashekapige, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari a asuvu a le.

²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da,

'Ndya i zuwai Awulawa a yain upan?

Ndya i zuwai ama a ka yansa afofi a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpam a fobusoi kushulu,

aza da a ka tono n ama kpam dem a bolomgbonoi a'aci a le,

a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.' ◇

²⁷ "Mayun da ili i na yi i gita ta pini na a Urishelima. Hiridu† magono n Bontu Bilatu a bolomgbono ta kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza da vu gonukoi Kawauwi.

²⁸ A bolomgbonoi tsara a yain ili i'ya vu fobusoi ya gita a asuvu a ucira u vunu n tyoku da va ciga.

²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku da a ka ciga a bishinka tsu manyan. Atsu agbashi a vunu a da, ne tsu ucira u da tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo.

³⁰ Rongo usukusu kukere ku utansa, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi."

³¹ An a kotsoi kvasu, aku asu u da a bolomgbonoi vi u gbadai. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashila bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gba kabolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u da le dem u te, uza wa la u danai ili i'ya wari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gba le.

³³ N ucira u pige u da asuki yi a danai ukuna u u'yanga u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashila ushani wa ta a kaci ka ya dem a asuvu a le.

³⁴ Kpam uza wa la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gba aza a uyamba ko a'uwa a rongo ta udengishe n a tukusi ikebe yi,

³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku da mbala n le mari.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u da, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza da asuki yi a tsu isa Baranaba; (wata, Uza da wa Gbamatangu Asuvu.)

³⁷ U denge ta uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5*Ananiya n Sahiratu*

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku.

² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, "Ananiya, nida vu asakai Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri kaban, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi?

◇ 4:26 Ishp. 2:1-2. * 5:3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda ta va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Atsa vu yankai kaban wa, Kashila ka vu yankai.”

⁵ Nu pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama da kpam a panai ukuna vi uwonvo u kana le cika.

⁶ Aloba a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa.

⁸ Aku Bituru wece yi, “Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?” U danai, “Utyoku u da gai la vi.”

⁹ Bituru wece yi, “Nida i bolomgbonoi una tsara i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidangi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu ta dem a wutukpa vu.”

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An aloba yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne.

¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanasai ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila.

¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbamai asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku.

¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpusa aza a mballa a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatu n ajiba tsara Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le.

¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mballa n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika.

¹⁸ Pini nala, a kana asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali.

¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰ “Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gba ukuna u uma u savu.”

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari kabolo n eyi a bolomgbonoi, a isa Asheshi a Pige na nkoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashila ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai,

²³ “Tsu cina ta kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza da kpam a ka wundya kuwa ki alya pini a itsutsu, shegai an tsu giduwei tsu cina pini uza wa.”

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashila ki n adarakpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u tuwai u tonuko le, “Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alya pini kushani a Kuwa ku Kashila a ka wenishike ama.”

²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adarakpi ma tonuko le,

²⁸ “Tsu tonuko ɗa ɗa, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan ɗe Urishelima n uwenishike u ɗe hal gbam ya ciga i takpa tsu ukpa u ne.”

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan ɗa tsu gorimuko udani u Kashila kapala n u vuma.

³⁰ Kashila ka akaya a tsunu u 'yangasa ɗa Yesu uza ɗa i wandamgbanai a mawandamgbani.

³¹ Aya Kashila ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsara u kukpunka aza a Isara'ila ure u u'asaka tsicingi tsu le, kpm a tsara ucimbusa u unyushi u cingi u le.

³² Atsa tsu wenei ukuna vi, nala kpm dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun ɗa. Kashila ka suku ɗa Kulu Keri ku ne a asu u aza ɗa a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le.

³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isa Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza ɗa ama a ka naka tsupige. U 'yangai u danai a wutukpa le ve a ulanga.

³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a va aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi.

³⁶ Ayen a ɗa a wurai, a yan ɗa vuma roku uza u kala Tuda uza ɗa u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a ɗa a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza ɗa kpm a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa.

³⁷ An u ne u kotsi, vuma roku kpm uza u kala Yahuza uza u Galili u wutai a'ayin a ɗa a ka yan makeci. Eyi dem tsarai ama ɗa a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai.

³⁸ Gogo-na adooki a va a ɗa na a kaci ka ama a na yi, tsu asaka le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u ɗa baci a ka yan ma, a ka barakpa wa a ka kpaɗa ɗa ma.

³⁹ N ucira u Kashila u ɗa baci kpm, ya fuda ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka ɗe ukuna n Kashila gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isa asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a asaka le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazanga, kpaci a wene ɗa a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu.

⁴² Kain dem a tsu bana ɗa a Kuwa ku Kashila n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Uɗangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpaɗai ukirana na nra na n le a asu u unakasa le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza ɗa a buwai.

² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gba Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu asaka kubari ku kadyanshi ka Kashila tsu uwa kapeci ka ilikulya wa.

³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a ɗe aza ɗa a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le manyan mi.

⁴ Atsu tani tsu tsara kabala ka kvasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashila.”

⁵ Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma ɗa u pityanangi cika kpm ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A

dangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda.

⁶ Ama a na a da a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kvasu a taɗanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashila ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishe-
lima ka doki cika, kpam adarakpi ushani a pityanangi.

A kanai Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashila n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama.

⁹ Aku aza a kagata ka Kashila ka a ka isa Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kanaanambani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kaɓon ka Kilikiya n Asiya.

¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kaɓolo n Kulu Keri a fuda a nanambana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsara a yain kaɓan, a dana, “Tsu panaaka yi ta n u wishisi Musa n u yanki Kashila kadyanshi ka cingi.”

¹² Nala a 'yangasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kanai Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige.

¹³ Aku aza a kaɓan yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem da wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa.

¹⁴ Tsu panaaka yi ta n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ta asu vi aku u savada gba agadu a da Musa asanka tsu.”

¹⁵ Gba ama da a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarakpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun da i'ari?”

² Aku Isitifanu danai, “Eda atoku a va n azapige, panaaka numu, Kashila uza u tsupige u wenike ta kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibrahi, a'ayin a da wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran.

³ U tonuko yi, ‘Yanga a uyamba u de, vu asaka atoku a vunu, vu bana a uyamba u da ma wenike vu.’ ◇

⁴ Aku u 'yagai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran. “An tata u ne u kuwai da Kashila ka tuko yi a uyamba u da i'ari ndishi gogo-na vi.

⁵ Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan ta kazuwambani n eyi wa naka yi u da, eyi na mmuku n tsikaya n da ma tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi.

⁶ Kashila ka tonuko yi kpam, ‘Kagali ka vunu ka gbasha ta a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpam a ka foro le ta cika hal ayen amangatawan-ishi (400).

⁷ Ma yanka ta aza a uyamba u da a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi.’ ◇

⁸ “Kashila ka naka yi kazuwambani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibrahi matsai Ishaku, aku u kida yi kacombi eyi n a'ayin kulla. Ukuna vi u lya ta kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpam an Yakubu matsai isheku i tsunu aza da a wokoi aletsu kupa n a re.

⁹ “Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashilā kà t̄a n eyi,

¹⁰ k̄pam u wutukp̄a yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashilā ka n̄ak̄a yi ugboji, k̄pam u n̄ak̄a yi mapasa ma shinga ara Firi'auna† magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lyai tsugono tsu Masar, u zuwa yi k̄pam u kirana n kuwa ku tsugono.

¹¹ “Kambulu ka cip̄ai a uyamba u Masar n Ka'ana kaḅolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya.

¹² An Yakubu panai a da ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu de, nwalu n kagit̄a n da la vi.

¹³ Nwalu n le n ire n da Isuhu todugboi kaci ka ne ara le, u wenike le k̄pam ara Firi'auna.

¹⁴ “Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuw̄a, n atoku a ne gb̄a ama amangatatsunkupa n ama a tawun.

¹⁵ Yakubu gonoi a Masar, nte u kuw̄ai de n isheku i tsunu.

¹⁶ Aku a pur̄ai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibirahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷ “An a'ayin a yain evu a da Kashilā ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibirahi, aku kakum̄a ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar,

¹⁸ hal a yain magono ma roku uza da bawu u revei Isuhu.

¹⁹ Magono ma nala mi ma ryafa t̄a isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gb̄am u zuwai a varangusi mmuku n shili tsar̄a a yain uma wa.

²⁰ “A a'ayin a nala yi a da a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu.

²¹ U kan̄a t̄a a wutukp̄a yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsar̄a yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi.

²² A wenishike yi gb̄a ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma da uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³ “An Musa yain ayen amangare, aku u da asak̄a ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila.

²⁴ An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u b̄anga yi u wunai vuma vi.

²⁵ N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne da Kashilā ka wutukp̄a le, shegai a reve wa.

²⁶ “An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilak̄ana, aku u tuw̄ai tsar̄a u wansa le, u danai, ‘Ed̄a ama a na, uza n utoku u da i'ar̄i, nida ya shilak̄ana?’

²⁷ “Uza da u git̄ai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu?’

²⁸ Wata, wuna da va ciga vu wuna mu tyoku da vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?’ ◇

²⁹ An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

³⁰ “An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu.

³¹ An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kan̄a yi cika, aku u rabai evu tsar̄a u wene i'ya mai. Aku u panai kalaḡatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi,

³² ‘Mpa Kashilā ka isheku i vunu, Kashilā ka Ibirahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu.’ Aku ikyamba i Musa i git̄ai uje, u fuda gb̄am k̄pam u webele wa.

* **7:16** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga. ◇ **7:28** Kag. 2:11-14.

³³ “Magono ma Zuba ma tonuko yi, ‘Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vari na vi wa ta uwulukpi.

³⁴ Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpam n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.’ $\diamond$

³⁵ “Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?’ Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi.

³⁶ U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpam iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili† hal ayen a amangare a kakamba.

³⁷ “Musa na vi da u tonuko aza a Isara'ila, ‘Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.’ $\diamond$

³⁸ U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai† mi. Aya kpam u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

³⁹ “Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gono a Masar.

⁴⁰ A tonuko Haruna, ‘Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.’ $\diamond$

⁴¹ A'ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le.

⁴² Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da vari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate, ‘Eda aza a Isara'ila, i kidaga mu nnama kpam i yanka mu udarakpa a a'ayin a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

⁴³ I nakai asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani.

I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku da ta de a kucina ka uyamba u Babila.’ $\diamond$

⁴⁴ “Caupa isheku i tsunu a'ari ta n Katani ka Kavasus ka iryoci a kakamba. A yan ta ka tyoku da Kashila ka tonuko Musa yain ka.

⁴⁵ An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa† tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashila ka loko le. A cangai Katani ka Kavasus† ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwa a'ayin a Dawuda magono.

⁴⁶ Kashila ka pana ta kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashila ka Yakubu Kuwa ku Kashila,

⁴⁷ shegai Solomo da mai ka.

⁴⁸ “Gba n nala, Kashila Uza u Ucira Gba u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

⁴⁹ ‘Zuba da karatsu ka tsugono tsu va, likimba kpam a asu u da a'ene a va a ka wunvuga.

Icun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu?

Ko kpam nte a asu u uwunvuga u va?

⁵⁰ Mpa n yain ili i na yi gba n akere a va wa?’ $\diamond$

⁵¹ “Eda aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanaka kpam i 'yuwain Kulu Keri. Eda tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongu kushulu n Kulu Keri kain dem.

⁵² A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpadai uwisha? Hal gban a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wa ta utuwa. Kpam gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpam.

⁵³ Eɗa i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpaɗai ma utono.”

A varasai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsuma cika hal a lumai ajubu a le.

⁵⁵ Shegai Isitifanu wa ta ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashila n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila.

⁵⁶ U danai, “Wundyai, n wene ta zuba u kukpai aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!”

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kana yi.

⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gita yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kvasu, u danai, “Asheku Yesu, wusha kulu ku va.”

⁶⁰ Aku u kudangi u salai, “Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa.” An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tonon Kashila a cidangu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gba le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kuɓari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asakai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu.

⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi.

⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene ta iryoci i'ya u yain.

⁷ U wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kana isali cika. U tanasai kpam aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani.

⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da.

¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, “Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isa, Ucira u Kashila.”

¹¹ A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi.

¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyubuɓu le gba le aka n a'ali.

† **7:58** Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpam u woko ta Katoni ka Yesu ka maci. * **8:5** Filibu da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5.

¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyuḅugu yi, aku u kaṅai utono Filibu. An u wenei tyoku ḁa Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

¹⁴ An asuki a ḁa a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku ḁe n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya.

¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kvasu tsara a wushi Kulu Keri.

¹⁶ A'ayin a nala yi a lyuḅugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa.

¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a taḁanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

¹⁸ An Simo wenei tyoku ḁa a ka naḁasa Kulu Keri a asu u utaḁangusu akere, aku wa ciga u naḁa le ikebe,

¹⁹ u danai, “Mpa dem naḁa numu ucun u ucira u nala vi tsara uza ḁa baci dem n taḁanki kukere u tsara Kulu Keri.”

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, “Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila?”

²¹ Ko ili i paḁa vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa.

²² She vu kpatala vu asaḁa tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu foḁusoi a katakasuvu ka vunu.

²³ Kpaci n wene ta vu shaḁangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi.”

²⁴ Simo wushuki, “Yanka numu kvasu, tsara ili i'ya vu danai na vi i gita na mpa wa.”

²⁵ Bituru n Yahaya a yain kuḁari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinasai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

²⁶ A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “Yanga vu toni ubana a ḁaka, vu toni ure u kakamba u ḁa u wutaḁa Urishelima ubana a Gaza.”

²⁷ U kaṅai ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpam kagbashi ka shegai wa ta n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka ḁa magono ma Habasha mi. A Urishelima ḁa u banai tsara u lyai kayala.

²⁸ An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaṅeshi.

²⁹ Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Raḁa evu n maringongo ma nala mi.”

³⁰ U sumai u banai asu u ne, u panaḁa yi wari a kaṅeshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya wari a kaṅeshi?”

³¹ U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u ḁanga mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku kaḁolo n eyi.

³² Kaḁon ka tagarada ka wa yan kaṅeshi vi ka na:

“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida.

Tyoku ḁa maku ma kondom ma tsu paḁa bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u paḁai.‡

³³ A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u ḁa bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku, na mmuku n tsikaya n ne wa.

† **8:27** Kaletsu ka Tsiheline ka yanka ta manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpai asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa ta yavu a wutukpa baci agbashi a le asanda a ka yan ta manyan ma le mai. ‡ **8:32** A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gbam wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◇

³⁴ Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u da kau?”

³⁵ Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu.

³⁶ Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyubuğu mu?”

[
³⁷ Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyubuğu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku ta n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”]§

³⁸ U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gba a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyubuğu yi.

³⁹ An a wutai a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala na nwalu n ne ushadangi n ipeli.

⁴⁰ Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

¹ A'ayin a da Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarakpi,

² u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a da a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima.

³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wutai a zuba ka wakana yi ukyawan.

⁴ Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, “Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?”

⁵ Shawulu wecikei, “Asheku, ada yai?”

Aku kalagatsu ki ka wushuki, “Mpa Yesu uza da wari a uyan mavura.

⁶ Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i'ya va yan.”

⁷ Aza da a ka walaka kabolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa.

⁸ Aku Shawulu 'yangai, shegai an u kukpai a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a da a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi.

⁹ U yan ta a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpam u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isa yi a asuvu a kuwene, u danai, “Ananiya!”

Aku u wushuki, “Mpa na, Asheku.”

¹¹ Asheku a tonuko yi, “Yanga vu bana a ure u da a ka isa Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku da pini uza u Tarsu, uza da a ka isa Shawulu. Aya pini wa yan kavasus.

¹² N wenike yi ta gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene ta vuma da a ka isa Ananiya u tadamku yi kukere a kaci tsara u wene asu.”

¹³ Ananiya wushuki, “Asheku, n so ta upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yansaka aza a uwulukpi a vunu a Urishelima.

¹⁴ Kpam adarakpi a pige a wushunku yi de u kana gba uza da baci dem wa isa asuvu a kala ka vunu.”

◇ 8:33 Isha. 53:7-8. § 8:37 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

¹⁵ Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n dangasai u dansa kala ka va a asu u Awulawa, na ngono n le, kpam n a asu u aza a Isara'ila.

¹⁶ Ma wenike yi ta tyoku da wa pana ikyamba adama a kala ka va.”

¹⁷ Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yangasai kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u va, Asheku a da a suku mu; wata, Yesu uza da u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u da vu walai vi. Wa ciga ta vu doku vu wene asu, kpam u shadangu vu n Kulu Keri.”

¹⁸ Kute-kute aku ili i roku i rukpai a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yangai a lyubugu yi.

¹⁹ An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain kuɓari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kaɓolo n Atoni a da a'ari pini vi.

²⁰ A ɓarɓkpa wa, aku u gitai kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila n u dansi Yesu da Maku ma Kashila.

²¹ Gba aza da a pana ka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yangasakai Atoni n u yansaki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwa da u tuwai tsara u kana le u sirasa u banka le a asu u adarakpi a pige wa ko?”

²² Shegai Shawulu doki ucira u kuɓari, wari a uvurusu atakasuvu a aza a Yahuda aza da a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu da Kawauwi.

²³ An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi.

²⁴ Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsara a kana yi a wuna.

²⁵ Pini nala, kayin ka pige aɓangi a ne a zuralakpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u ɓolomɓono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa.

²⁷ Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku da Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpam u yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tamba asu asu, n u yanyi kuɓari n kala ka Asheku bawu uwonvo.

²⁹ U dansa ta n u yanyi kananamɓani n aza a Yahuda a da a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'ari uzama ure u da a ka wuna yi.

³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gba Atoni a da a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarai ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kari a ugamatangusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru tanasai Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gba, u ba u kondoi ama a Kashila da a'ari a ilyuci i Lida.

³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza da wari nvain na mɓala n tsuwunu hal ayen kulla.

³⁴ Aku Bituru tonuko yi, “Iniyasu, Yesu Kawauwi tanasa vu de, 'yanga vu katala kajiba ka vunu.” Kute-kute u 'yangai.

³⁵ Gba aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma da a tanasai vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangasqi Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku da pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katonni ka. U naka ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u banga aza a unambi.

³⁷ A'ayin a nala yi a da u yain maƙala aku u kuwai. Pini nala, a sumba yi a vakunku yi a kunukuzuba.

³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, "Tuwa gogo."

³⁹ Bituru lazai kaƙolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nrana n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a da Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpa le a ulanga, aku u kuƙangi u yain kvasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, "Tabita, 'yanga." Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yanga u dusuki.

⁴¹ Bituru kana yi kukere u banga yi tsara u 'yanga. Aku u isa Atoni yi na nrana mi gba, u naka le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gba a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku.

⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isqi Bituru

¹ A yan ta vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kaƙolo ka asoje ka a ka isa Kaƙolo ka Asoje a Italiya.

² Vuma u maci u da, u tsu rongo ta ulyasaka Kashila kayala a'ayin dem. Nala dem aza da a'ari a kuwa ku ne. U tsu naka sa ta aza a unambi kune, n u yansi kvasu ubana a asu u Kashila.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwai ka tonuko yi, "Koniliyu."

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, "Nda yi, Asheku?"

Aku u wushuki, "Kashila ka wushuku ta kvasu ka va yansa ubana ara ne, kpam u reve ta n kune ku va yansa aza a unambi."

⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isa vuma roku uza u kala Simo, uza da dem a tsu isa Bituru.

⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza da dem a tsu isa Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiva da kari."

⁷ An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isa agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza da wa tono Kashila a asuvu aza da a ka yansa yi manyan kain dem.

⁸ Aku u tonuko le gba ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuwai a zuba u kunu u yain kvasu.

¹⁰ Pini nala, kambulu ka kana yi, ele pini a ufoƙuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene.

¹¹ U wenei zuba u kukpai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba.

* 9:36 Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gba kalen ka le ka te, kpam ka "maren."

¹² A kunya ki gb̄a icun i nnama n d̄a m̄ari n a'ene a nishi n̄a n d̄a ma kabura n̄a nnu n d̄a m̄ari pini.*

¹³ Aku u panai kalaḡatsu ka danai, “Bituru, 'ȳanga vu kida vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpam i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma wa.”

¹⁵ Aku u doki u panai kalaḡatsu ki upana u ire, “Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugono a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama d̄a Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike d̄e kuwa ku Simo ki.

¹⁸ A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza d̄a a ka isa Bituru vi wari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu d̄a la a ka bolo vu.

²⁰ Cipa vu tono le. Kotsu vu yain malala wa, kpaci mpa n suku le.”

²¹ Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Ndyā ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u d̄a, uza d̄a u tsu rongo a ulyaka Kashila kayala, uza d̄a kpam gb̄a aza a Yahuda a ka naka karinga. Katsumate ka zuba ka kari uwulukpi ka ka tonuko yi u isa vu vu bana ara ne tsara u pana i'ya va dana.”

²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u naka le asu u d̄a a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kabolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kabolo n aza d̄a Koniliyu suki vi.

²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wari a uvana hal gb̄am u libanai amaci a ne n aje a ne.

²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpai a kapala ka ne u lyaka yi kayala.

²⁶ Aku Bituru 'ȳangasa yi u tonuko yi, “'Ȳanga, mpa dem vuma d̄a.”

²⁷ An Bituru wari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakuma ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Eda n kaci ka d̄e i reve ta u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpam u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashila ka wenike mu ta u da, kotsu n isa uza roku uza u ashinda wa.

²⁹ Adama a nala, an i isa mu n 'yuwan utuwa wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isaka mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a d̄a a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an m̄ari a uyan kavasū, aku vuma roku u tuwa mu n aminya a eri a ulada u shamgbai a kapala ka va.

³¹ U danai, ‘Koniliyu, a wushuku d̄e kavasū ka vunu, kpam kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko d̄e ili i uciɓusa a asu u Kashila.

³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isa Simo uza d̄a a ka isa Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza d̄a wa rongo evu n kushiva.’

* **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n d̄a pini n d̄a aza a Yahuda a tsu takuma kpam n̄a n d̄a bawu a tsu takuma adama a Mele.

³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isā vu vi, kpam u gan tā an vu tuwai. Gogo-na ātsa na gbā tsunu tsu bolomgbonoi a asu u te tsarā tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitaī kadyanshi, “Mayun da, n reve tā Kashilā kari n kudyangi wa.

³⁵ Shegai u wushi gbā ama dā a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem.

³⁶ I reve tā n akani a dā Kashilā ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpam Asheku a ama gbā.

³⁷ I reve tā n ili i'ya i gitaī a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyuɓugu ko ya wa. Kpam a Galili dā ukuna u na vi u gitaī.

³⁸ I reve tā Kashilā ka ka nakāi Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka tā n eyi, kpam wā tā n ucira cika. U tamba tā n u yansi ukuna u shinga, n u tanasī aza dā Kalapan̄si ka 'yanki, kpaci Kashilā ka tā n eyi.

³⁹ “Ātsa tsu wenei ukuna u dā u gitaī n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishe-lima. Alya a wuna yi a mawandamgbani.

⁴⁰ Shegai Kashilā ka 'yangasā yi a kain ka tatsu, kpam u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama.

⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gbā wa, shegai ara tsunu; wata, ātsu aza dā Kashilā ka dangasaī caupa, tsarā tsu woko aza dā a wenei ukuna vi. Ātsa aza dā tsu lyai kpam tsu soi kaɓolo n eyi an u 'yangaī a ukpā.

⁴² Kpam u tonuko tsu tsu yanka ama kuɓari, tsu tonuko le Yesu dā Kashilā ka dangasaī u yanka aza uma n akushe afada.

⁴³ Gbā ntsumate n yan tā kadyanshi ka ne a danai, ‘Gbā uza dā baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusukā yi tā unyushi u cingi u ne.’ ”

Awulawa a tsaraī Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipaī a kaci ka aza dā a ka panakā yi vi.

⁴⁵ Aku aza a Yahuda a dā a'arī Atoni a asuvu a aza dā a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushaī kune ku Kulu Keri ki.

⁴⁶ Kpaci a panakā le tā a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashilā.

Pini nala, Bituru danai,

⁴⁷ “Awulawa a na yi dem a wusha tā Kulu Keri tyoku dā ātsu tsu wushai. Uza wā la wa bishinka a lyuɓugu le wa.”

⁴⁸ Aku u zuwai a lyuɓugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Bituru gonoi a Urishelima

¹ Asuki yi n Atoni a dā a'arī a Yahuda a panai alabari a dā Awulawa a wushaī kadyanshi ka Kashilā.

² Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza dā a'arī aza a Yahuda a yanka yi kushulu.

³ A danai, “Nɗya i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kaɓolo n ele?”

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitaī.

⁵ U danai, “Kain ka te a Japa, tyoku dā marī a kavasuu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipukā ka utuwā a iyamba, hal ku rawai evu na mpa.

⁶ An n weḃelei kunya ki mai n wenei gb̄a icun i nnama n kenu, n̄a nnama n mete, n ili i nk̄aburu, n̄a nnu.

⁷ Aku n panai kalaḡatsu ka danai, 'Bituru, 'yānḡa vu kida vu takuma.'

⁸ "Pini nala, n wushuki, 'Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma ḃishinka tsu utakuma kotsu i uwa a un̄a u v̄a wa.'

⁹ "Shegai kalaḡatsu ka ka wut̄ai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, 'Kotsu vu is̄a ili i'ya Kashil̄a ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.'

¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ "Derere u ukuna vi u ḃa ama a tatsu a ḃa a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi.

¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a v̄a ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza ḃa u suku le vi.

¹³ U tonuko tsu kpam tyoku ḃa u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, 'Suku a ba a is̄a Simo uza ḃa a ka is̄a Bituru a Japa.'

¹⁴ Aya wa tonuko vu tyoku ḃa avu n kuwa ku vunu gb̄a ya tsar̄a iwauwi.'

¹⁵ "Kadyanshi ka n git̄a le uyanka, aku Kulu Keri ku cip̄ai ara le dere tyoku ḃa ku cip̄a tsu a kagita.

¹⁶ Pini nala, aku n cib̄ai an kadyanshi ka Kashil̄a ka danai, 'Yahaya gai n mini ma u lyuḃugusi, shegai ed̄a Kashil̄a ka lyuḃugu ḃa ḃa n Kulu Keri.'

¹⁷ An u wokoi Kashil̄a ka yanka le kune derere tyoku ḃa u yanka tsu a'ayin a ḃa tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n ḃishinka Kashil̄a?"

¹⁸ An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kan̄ai ucikpala Kashil̄a a danai, "Gogo-na dem Kashil̄a ka wushuku ḃe Awulawa a kpatala utuw̄a ara ne, kpam u ne le ḃe uma."

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuw̄ai, aku a git̄ai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mḃari. A rawa ḃa a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kuḃari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a, shegai aza a Yahuda a ḃa a yankai kuḃari ki koshi.

²⁰ Asuvu a Atoni a ḃa a wacuwai vi aza roku a wut̄ai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kan̄ai uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku.

²¹ Ucira u Asheku w̄a ḃa kaḃolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a ḃa a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i git̄ai a Antakiya, a suki Baranaba ubana ḃe.

²³⁻²⁴ Vuma u maci ḃa uza ḃa w̄ari ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u ḃa Kashil̄a ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku ḃa a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu.

²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gb̄a a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakum̄a ka ama. A Antakiya ḃa a git̄ai u'is̄a atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a ḃa nsumate n roku n wut̄ai a Urishelima a banai a Antakiya.

²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yanḡai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, "A ka tuw̄a ḃa a yain kambulu ka pige a likimba gb̄a." (A'ayin a ḃa Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma ḃa udani u na vi u shadangi.)

²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku t̄a atoku a le a d̄a a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne.

³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a d̄a Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila.

² Hal gbam u zuwai a kapamgbanaɪ kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu.

³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u kanaɪ dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† d̄a ukuna vi u gitai.

⁴ An u kana yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U nakangu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotso baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada.

⁵ A'ayin a d̄a Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kvasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza d̄a a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu.

⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yangasa yi u danai, "Yanga gogo!" Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, "Uka matogo n akpata a vunu." Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, "Wambana kunya ku vunu, vu tonu mu."

⁹ Aku u wutai u tonu yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun d̄a wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi.

¹⁰ An a wurai asoje a d̄a a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a wutai. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, "Gogo-na n reve t̄a Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u d̄a aza a Yahuda a fobusoɪ a kaci ka va."

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza d̄a kpam dem a ka isa Marku, a asu u d̄a ama ushani a bolomgbonoi a'ari uyan kvasu.

¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi.

¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, "Bituru d̄a pini kushani a utsutsu u kuwa."

¹⁵ A danai, "Ijan i'ya vu?" Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, "Yan maken wa, katsumate ka ne ka!"*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwai a wene yi, a yain majiyan cika.

* **12:15** A'ayin a nala yi, ama roku a bidya t̄a Kashila ka tsu suku t̄a atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa t̄a a asu u vuma vi yavu vuma d̄a.

¹⁷U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku da Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, "Tonukoi Yakubu n Atoni a da a buwai ukuna vi." Aku u 'yangai u banai a asu u roku.

¹⁸An kain ka wansai, ugiruwā u kenu u da asoje yi a giruwai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru.

¹⁹An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecisei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpa u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de.

²⁰A'ayin a nala yi, Hiridu wa ta n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi ubolomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹Kain ka te an a fobusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi.

²²An kakuma ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, "Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa."

²³Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga ta kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unaka Kashila tsupige. Pini nala, azun a katsuma a gita yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴Kadyanshi ka Kashila kpam kari a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naka le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa "Uza u Dan," n Lusiya uza da u wutai a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu.

²Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, "Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma."

³An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a tafanki Baranaba n Shawulu akere a tutsuku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵An a rawai a ilyuci i Salami, a yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana ta kabolo n ele wa fanga le.

⁶An a kyawunsai uyamba vi gba hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma kaban ma,

⁷uza da wari kabolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga ta u pana kadyanshi ka Kashila.

⁸Shegai Alimasu uza u adabu vi u bolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isa Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai,

¹⁰ “Avu maku ma Kalapanasa uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shadangu ta n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa?”

¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashila a ka rukpa ta a kaci ka vunu, va rumbana ta, ubana a'ayin kenu va wene asu wa.”

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kana upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere.

¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asaka ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutai a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asaka le u gonoi a Urishelima.

¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a 'yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashila a dusuki.

¹⁵ An a yain kaneshi a itagarada i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashila a suki a tonuko le, “Atoku, i'a baci n kadyanshi ka kubari ku ya doku ama, she i yain.”

¹⁶ Bulus 'yangai u yanka le iryoci n kukere a pada bini, u danai, “Aza a Isara'ila n Awulawa a da a ka lyaka Kashila kayala, panaaka numu!”

¹⁷ Kashila ka aza a Isara'ila ka dangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakuma a'ayin a da a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u da u wutukpa le pini a uyamba vi.

¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.†

¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nakai u da ama a ne u wokoi agadu a le.

²⁰ Nala gitai ta a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

“U naka le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ilat matsumate.

²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamai a naka le magono, aku Kashila ka naka le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayami† u lyai tsugono.

²² An Kashila ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashila ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, ‘N tsa de Dawuda maku ma Yese, vuma da uza da u tsu zuwa katakasuvu ka va ka rongo n ipeli, kpaci wa yan ta gba ili i'ya ma ciga yi u yain.’

²³ “Kashila ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu da.

²⁴ Shegai kahu Yesu tuwa, Yahaya rongo ta utonusuko ama a kpatala a lyufugu le. ◇

²⁵ An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, ‘Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki ka ta a utuwa, mpa n ratsa gbam ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ◇

²⁶ Ama a va, eda aza da i'ari a kagali ka Ibrahi, n ada Awulawa a da a ka naka Kashila karinga, panai na! Atsa Kashila ka sukunki akani a iwauwi yi.

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. I naha yi a kaon ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpam a kaon ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongo. Asuki 11:19-13:1. † **13:18** Ure u roku u da a ka fuda a ka reve udani u Tsiheline pini na u da “Kashila ka kirana ta n ele hal ayen amangare a kakamba.” ◇ **13:24** Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◇ **13:25** Mak. 1:7; Luk. 3:16.

²⁷ Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu da Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa kaneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu ta an a kidaga yi ugana u ukpa.

²⁸⁻²⁹ A yan ta dere ili i'ya tagarada u Kashila u danai. Ko an u wokoi a tsara unyushi u da a ka wuna yi wa, gba n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipuka yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun.

³⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi ta a ukpa!

³¹ A'ayin a nala yi, u wenishike ta kaci ka ne a asu u atoni a ne aza da a yansai nwalu kabolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

³²⁻³³ “Kpam atsa na tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu ta i'ya atsu aza da tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a da u 'yangasai Yesu a ukpa. A korongu ta ukuna u na vi a tagarada u Ishipa u ire:

“Ada Maku ma va,
ara n woko ta Tata u vunu.’”

³⁴ “Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam wa asaka ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku da u danai:

‘Ma zuwuka vu ta una u shinga u uwulukpi u da n da ma zuwuka Dawuda.’”

³⁵ “A korongu ta a Ushipa u roku:

‘Va asaka Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’”

³⁶ “A'ayin a da Dawuda wari n uma, u panaka ta Kashila. An u tuwa u kuwai, aku a cidangu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai.

³⁷ Shegai Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a va, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tonon: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsarai ucimbusa u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko da i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza da baci dem u wushuki wa woko ta dere.

⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n korongi ya gitā ta n ada. A dana ta:

⁴¹ “Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwa!

Kpaci ma yan ta manyan ma roku a a'ayin a de,

manyar ma ya kpada uwushuku n ma,

ko uza roku u tonuko da baci tani.’”

⁴²⁻⁴³ Wuta da Bulus n Baranaba a ka wuta a kagata ka Kashila ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza da a ka lyaka Kashila kayala a tonon le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashila. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a da a ka tuwa.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwa ta a pana kadyanshi ka Kashila.

⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakuma ka ama ki, a yan ta malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, “Eda u kana tsu gitā uyanka kuɓari ku kadyanshi ka Kashila, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike ta an bawu i ratsai i wushi uma u da bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa asaka da ta aku tsu bana a asu u Awulawa.

⁴⁷ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:
 'N zuwa tā vu woko katyashi a asu u Awulawa,
 tsarā vu tuko iwauwi
 hal ubana likimba gba.' ” ◇

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana tā kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza da a dangasai adama a uma u da bawu wari n utyoku a wushuku ta n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a uƙongu vi.

⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a da a ka naka tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba, aku a gita le mavura hal a loko le a kaƙon ka uyamba ki.

⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabuta ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a laƙai ubana a ilyuci i Ikaniya.

⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko ta n mazanga kpam ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashilā ka aza a Yahuda tyoku da a yain kuƙari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku ta n kadyanshi ka Kashilā.

² Shegai aza a Yahuda a da a kpadai uwushuku n kadyanshi ki, a vurusai a'ene a Awulawa a da bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashilā yi.

³ Gba n nala, asuki yi a barakpai pini n ele cika, n a yanyi kuƙari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpam u naka le ucira u uyan iryoci n ikunesavu.

⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpam a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a bolomgbonoi kaci tsara a yain asuki yi mavura, kpam a varasa le n atali a wuna.

⁶ An asuki yi a revei ukuna u da wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le.

⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza da a matsai kawunu, uza da tun a matsa yi u wala wa.

⁹ Wari a upana kuƙari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wa ta n upityanangu u da u rawai a tanasa yi.

¹⁰ Aku u danai, “Yanga vu shamgba n a'ene a vunu.” Kute-kute vuma vi u yangai u gitai nwalu.

¹¹ An kakuma ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangasai alagatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, “Ama a na yi ashila a roku a da a cipa tsu n iryoci i ama!”

¹² Aku a nakai Baranaba kala Zafosa,* Bulus kpam Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi.

¹³ Pini nala, kadarakpi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a da a utsutsu u ilyuci vi, tsara eyi n ama a ne a yanka asuki yi udarakpa.

◇ 13:47 Isha. 42:6; Isha. 49:6. * 14:12 Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasai aminya a le adama a unamgbukatsuma, a uwai a asuvu a kakuma ka ama ki n ilyadi n a dansi,

¹⁵ “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Atsu dem ama da tyoku u de. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko da tsara i kpatala i asaka ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashila Uza u Uma, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a le.

¹⁶ Caupa u asaka ta gba ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le.

¹⁷ Shegai u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashila ka tsu suku ta mini ma zuba, tsara iceshi i de i yain. U naka da kpmam ilikulya kpmam u zuwa da ipeli.”

¹⁸ Gba n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a matsai aku a fudai a bishinka le udarakpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutai a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa de.

²⁰ An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u 'yangai u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kabolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsara ta Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya.

²² A gbatangusu ta atakasuvu a ama a Kashila n a bara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsara u'uwa a tsugono tsu Kashila.”

²³ Bulus n Baranaba a yain kvasu n kakuli, aku a dangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A naka le a asu u Asheku uza da nkoshi mi n wushuki n eyi.

²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya.

²⁵ An a yain kuɓari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya.

²⁶ Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kvasu tsara Kashila ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a bolomgonoi ama a Kashila a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashila ka yain adama a le, n tyoku da kpmam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu.

²⁸ Aku a barakpai pini n ama a Kashila.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutai a Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kida da baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai wa, ya tsara iwauwi wa.”

² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni† a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi ki.

³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika.

⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kabolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashila ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kaḅon ka Afarishi, a 'yangai a danai, “U kana ta Awulawa a kida acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a bolomgbonoi, tsara a webele kadyanshi ki.

⁷ An a barakpai a kananamgbani ki, aku Bituru 'yangai kushani u tonuko le, “Aza a va, i reve ta Kashila ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku.

⁸ Kashila uza da u revei atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u naka le Kulu Keri tyoku da u naka tsu.

⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le.

¹⁰ Adama a nala, nida ya ciga i kondo Kashila a asu u utadanku Awulawa a na ucanga u da bawu atsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga?

¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsarai iwauwi, kpam tyoku da ele dem a tsarai iwauwi.”

¹² Pini nala, ama yi a padai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku da a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yain a asu u Awulawa a akere a le.

¹³ An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaka numu.

¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku da Kashila ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne.

¹⁵ Nala wa ta dere n kadyanshi ka ntsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai,

¹⁶ “Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.

Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpam n shamkpa ka.

¹⁷ Nala ma yan, tsara aza da a buwai vi a kpatala a asu u va, gba n Awulawa dem, n aza da n dangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan ta kazuwamgbani nala tun caupa.’ ” ♦

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, “Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza da a ka kpatalasa ubana a asu u Kashila wa.

²⁰ Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a darampkai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpam inyama i'ya i buwai na mpasa wa.

²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'ā ta ma a uwenishike a agata a Kashila a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau.”

Asheshi a korongi ukanikorongi

²² Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kaḅolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kaḅolo n Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza da a ka isa Barasaba, n Sila, azapige da a asuvu a Atoni.

²³ A naka le ukanikorongi u da u danai,

“Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza da a'ari Atoni, aza da a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

²⁴ “Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwa ta ara de. Tsu pana ta a 'yangasaka da atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa da, ko an u wokoi atsa tsu suku le a yain nala wa.

²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono ta tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara de kaḅolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus.

* **15:13** Yakubu na vi, vangu u Yesu da. ♦ **15:18** Emo. 5:25-27; Isha. 45:21.

²⁶ Ama ɗa a naƙai uma u le ko a ka kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi.

²⁷ Adama a nala a ɗa dem tsu sukunku ɗa Yahuza n Sila, ara le ɗa ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku ɗa na vi.

²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu ta ku da kotsu a zuwuka ɗa araji wa.

²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a ɗaramkpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u ɗa wari na mpasa wa, ko kpam unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpam kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo ta mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a ɓolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a naka le ukanikorongi vi.

³¹ An ama yi a yain u da kaneshi, aku a yain mazanga cika a adama a ugbami u atakasuvu u da a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele nsumate n da, aku a dansai cika n a gbamatangu le atakasuvu a shamgba n ucira.

³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsara a gono a asu u aza da a suku le. [

³⁴ Shegai Sila wenei ulobono ta u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, “Tuwa tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain kubari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsara tsu wene tyoku da a'ari.”

³⁷ Baranaba ciga ta a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele.

³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka le ta caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpam u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kabolo n ele.

³⁹ Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru.

⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kavasus ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai.

⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbamatangusi atakasuvu a aza da a'ari a a'uwa a Atoni yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u da Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Helinet u da.

² Atoni a da a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ta Timoti cika.

³ Bulus wa ciga ta Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kiɗa yi kacombi kahu a laza. U yan ta nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ta tata u ne uza u Heline u da.

⁴ Tyoku da a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u da asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi.

⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

† 15:34 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 34.

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku 6ishinka le ta uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi.

⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa.

⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, "Tuwa a Masidaniya vu 6anga tsu."

¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kana ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve ta Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le kubari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali.

¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u da u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wuta a utsutsu u ilyuci vi ubana a una u agata, asu u da tsu wenei yavu a asu u kavasuu aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a da a bolomgbonoi ukuna u Asheku.

¹⁴ Uka roku da pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa pana ka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u da, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a da. Kashila ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono.

¹⁵ An a lyubugu yi ka6olo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, "An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku va." U rongo tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kavasuu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa.

¹⁷ Aku u rongo tsu utono n u salasi, "Ama a na yi agbashi a Kashila a da, Uza u Ucira Gba. Tuwa da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi."

¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u 6aranai ityoni i cingi yi, "A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecembene n eyi." Kute-kute i pecembenei n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kana Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada.

²⁰ An a rawai aku a danai, "Aza a Yahuda a na a ka damgbarasa ta ilyuci i tsunu.

²¹ Ili i'ya bawu i gain atsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike."

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, "Mayun da, nala wari." Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le.

²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai.

²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

* **16:10** Kazoli ka kala ka "atsu" pini na vi, yanka da a yankai ka manyan kpaci Luka uza da u korongi tagarada vi u tono ta asuki yi a a'ayin a nala yi.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kvasu n ishpa i ucikpala Kashila, aza da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panaka le.

²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugidiwi. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne.

²⁸ Shegai Bulus barana yi, u danai, "Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu tsata pini."

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo.

³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, "Ndya ma yan tsara n tsara iwauwi?"

³¹ Ele tani a danai, "Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsara ta iwauwi."

³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gba.

³³ N kayin ka nala ki, u zasa le usan u le, aku kute a lyubuğu yi n aza a kuwa a ne dem.

³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gba a shadangi n ipeli adama a da a pityanangi n Kashila.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asaka ama a nala yi.

³⁶ Aku uza da wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, "Aza a afada a suku de a asaka da, adama a nala, she i wuta i wala alafiya."

³⁷ Shegai Bulus danai, "Atsu aza a Roma a da, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpa tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwa n kaci ka le a wutukpa tsu."

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kanai aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a da.

³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a da a wutukpa le, aku a folo le a asaka ilyuci yi.

⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le atakasuvu cika kahu a asaka a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u da wari n kagata ka Kashila ka aza a Yahuda.

² Bulus uwai pini tyoku da u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashila a itagarada i Kashila,

³ wari le ukasanasaka n u tonusuko le mayun da Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpa. U tonuko le, "Yesu da mari da utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki."

⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza da a ka gbashika Kashila, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gba le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsara a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakuma ka ama ki.

⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, “Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu.

⁷ Kpam Yason da cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gba le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu.”

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yangai.

⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda.

¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsara a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da.

¹² Ama ushani a pityanangu ta n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kaolo n aka a roku ushani aza a Heline aza da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a Biriya, a banai de n a lapansi kakuma ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu.

¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini.

¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi ta hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naka le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba ta katsuma an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli.

¹⁷ U tsu yan ta kadyanshi a kagata ka Kashila n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashila. Kpam kain dem u tsu yan ta kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden.

¹⁸ An Bulus wari a uyan kuɓari ku Yesu n u'yang a u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, “Nɗya uza u kacan naha wa tono?”

Aza roku a danai, “Yavu uza u uyan kuɓari ku ameli a roku a da, bamu n a tsunu.”

¹⁹ Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a da a ka isa Arasa, a danai, “Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u da va yan na vi?”

²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga ta tsu reve kalen ka ne.”

²¹ Gba aza a Atina n amoci a da a'ari pini na ndishi a la ta uciga a barakpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gba.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, “Eda, aza a Atina, n reve ta eda aza a uciga utono adini a da cika.

²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene ta asufarakpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, ‘Adama a Kashila

* **17:18** Aza da a tsu kondonuso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa “Ayawunshi.” Kpam a tsu sheshishe ta a'ayin dem tyoku da likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo ta a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo ta a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

ka Bawu a Revei.' Uza da ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashila kpm aya ma tonuko da ukuna u ne.

²⁴ “Kashila ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashila ka vuma mai wa.

²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma u banga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nakai gba ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga.

²⁶ Aya kpm u yain gba ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u da a ka dusuku gba a kubain ku likimba. Kpm u fobusuko le a'ayin a da gba ama yi a ka rongo.

²⁷ “Kashila ka yan ta nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi ta, ko an u wokoi u yan mbari n ele wa.

²⁸ Adama a ne a da tsari n uma, tsa zamgbanasa kpm, adama a ne a da tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku da ashipi a de a roku a danai, 'Atsu aza a kagali ka ne a da.'

²⁹ “An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashila a da, u gan tsu ratsanaka Kashila n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa.

³⁰ Caupa Kashila kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpada u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko ta ama ko nte wa a kpatala a asaka tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.

³¹ “Kpaci u dangasa de kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a da a'ari dere a kukere ku uza da u dangasai. Kashila ka asaka tsu ta tsu reve vuma u nala vi a asu u da u 'yangasa yi a ukpa.”

³² An a panai adama a u'yanga u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, “Tsa ciga ta tsu doku tsu pana ukuna u da vu danai nala vi.”

³³ Pini nala, Bulus asakai asheshi yi.

³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisiyu uza da wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza da a ka isa Damari, kabolo n aza roku kpm.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus asakai Atina u banai a Korintiya,

² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka isa Akila, uza da a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u ne Bilikisu a barakpa n urawa an a wutai a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa ta mele u da gba aza a Yahuda a asaka ilyuci i Roma.

³ Bulus rongo ta n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa ta a kagata ka Kashila uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi.

⁵ An Sila n Timoti a wutai a Masidaniya a tuwai a Korintiya, aku Bulus nakai kaci ka ne gba a asu u uyan kubari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu da.”

⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kapatsai kabuta ka aminya a ne,† u danai, “Mpasa n de ma ta a kaci ka de, mpa kabirya

* **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u da Kaisa Magono wari, kpm a asu u da azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma tsa ta tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini. † **18:6** A'ayin a nala yi, uza u kapatsa baci kabuta ka a'ene ko ka aminya, wa wenike ta an u 'yuwain ama.

mu wa.‡ Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashila kayala, kpam kuwa ku ne ka ta evu n kagata ka Kashila.

⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashila n aza a kuwa a ne gba a pityanangu ta n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyubuḡu le.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kuḡari! Kotsu vu pada bini wa!

¹⁰ Kpaci ma ta n avu, kpam ko uza wa ne vu usan wa. Ma ta n ama ushani pini a ilyuci i na yi.”

¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashila.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomḡbonoi kaci a 'yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada.

¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashila kayala a ure u da mele ma fishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gita kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza da a 'yangasakai Bulus, u danai, “Panai eda aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpam u yain unyushi u pige u roku, an mari ma pana ka da ta.

¹⁵ Shegai an u wokoi kananamḡbani ki a kaci ka idani, n a'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.”

¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki.

¹⁷ Aku kakuma ki ka kanaḡ Sasatsani uzapige u kagata ka Kashila, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kaḡolo n Bilikisu n Akila a kanaḡ ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yanga, Bulus kuruwa ta kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamḡbani n Kashila.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus asakai Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashila tsara u dansa n aza a Yahuda.

²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa.

²¹ Shegai an wa asaka le, u danai, “Kashila ka wushuku baci, ma gono ta a asu u de.”

²² An Bulus asakai Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya.

²³ An u barakpai pini kenu, aku u 'yangaḡ u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbamatangusi Atoni atakasuvu, tsara a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kuḡari a Afisu

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwai a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve ta tagarada u Kashila cika.

²⁵ A wenishike yi ta a asuvu a Ure u Asheku. U bidya ta kadyanshi ka Kashila ki mayun mayun n ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyubuḡu u Yahaya u da u revei koshi.

‡ 18:6 Ili i'ya baci dem i tsara da unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

²⁶ Aku u kaṅai kuḅari a kagata ka Kashilā n ucira u ne gba. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashilā cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a ɓaṅga yi a koronki Atoni a ɗa a'ari a Akataya vi ukanikorongi tsara a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko ta kaḅangi ka aza ɗa a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashilā,

²⁸ kpaci u varangu ta aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasaṅaṅa le tagarada u Kashilā an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a ɗa Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u ɗa u cinai Atoni a roku.

² U wece le, "I wusha Kulu Keri a'ayin a ɗa i wushuki vi?"

A danai, "Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa."

³ U wece le, "Ucun u ulyuḅugu u eni u ɗa a luḅugu ɗa?"

A wushunku yi, "Ucun u ulyuḅugu u Yahaya u ɗa."

⁴ Bulus danai, "Ulyuḅugu u Yahaya u ukpatala u ɗa. Yahaya tonusuko ta dem ama a pityanangu n uza ɗa wa tuwa a kucina ku ne; wata, Yesu."

⁵ An a panai nala, aku a lyuḅugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

⁶ An Bulus tafanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le. Pini nala, a gitai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashilā.

⁷ Gba gba evu n ama kupa n ama a re a ɗa.

⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashilā n u yanyi kuḅari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashilā.

⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza ɗa a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus asaḅai kagata ka Kashilā ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu.

¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gba aza a Yahuda n aza a Heline a ɗa a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashilā ka naka ta Bulus ucira u ɗa wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a tabai uwene.

¹² Hal gbam a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a ɗa wa ukusa a bankai aza a mɓala, a tsu tana ta. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene ta n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza ɗa a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A matsai tsara a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, "N ɓarana da ta n kala ka Yesu ka Bulus wa yansa ka kuḅari ku ne ki, i wuta."

¹⁴ Mmuku n Siva kaɗaraki ka pigeɗ ka aza a Yahuda, n ɗa dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza ɗa a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, "Mpa gai n reve ta Yesu! N reve ta kpam Bulus. Shegai eda tani an yayi?"

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u impai u gita le malapa hal u lyai ucira u le gba. Aku a wutai a kuwa ki n ilyadi ya dem kataɓa ikyamba i le kpam n a'utsu.

¹⁷ An aza da a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitai, aku a panai uwonvo cika, a nakai kpam kala ka Asheku tsupige.

¹⁸ Ama da kpam a wushuki vi a wutai a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le.

¹⁹ Ama ushani aza a uyan adabu a bolomgbonusoi itagarada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagarada yi, i rawa ta ikebe i'ya vuma wa liva manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000.)*

²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpam ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u gitai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpam, "N bana baci de, u kana mu ta n bana a ilyuci i Roma.

²² Aku u suki a'angi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasai atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a da a 'yangasai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku.

²⁴ U'yangasa u atakasuvu a nala vi u gita ta n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza da wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima† kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsara ta ikebe cika adama a manyan ma nala mi.

²⁵ Aku u bolomgbonoi gba atoku a manyan a ne n aza da a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, "Eda ama a va, i reve ta n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe.

²⁶ I wene ta kpam i pana ta tyoku da Bulus nala vi wa lapanasa ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a da ama a yain n akere, ashila a da wa.

²⁷ Ukuna u cingi wa gita ta, a ka nangasa ta manyan ma tsunu. Bamu gbam n nala, hal gbam a ka gonuko ta Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza da gba uyamba u Asiya hal gbam n likimba gba a ka gbashika."

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alagatsu a le, a danai, "Tsupige she Aritima u aza a Afisu."

²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakura a asu u da ama yi a bolomgbonoi, a'ari urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga ta u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a bishinka yi.

³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gba a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gbam ili i'ya a bolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau.

³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsara u siraka ama a ne kabetsu.

³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, "Tsupige she Aritima kameli." A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a pada, u danai, "Eda ama a Afisu, ama a likimba gba a reve ta an ilyuci i Afisu i'ya

* **19:19** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 50,000." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. † **19:24** Aritima kala ka kameli ka, kpam urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a ka6on ka Asiya a tsu gbashika ta ka.

ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve t̄a an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpāi a zuba derere a ilyuci i tsunu.

³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan t̄a i paɗa bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa.

³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa.

³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'a baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada ka t̄a ukukpi. Aza a afada a ɗa kpam pini, she i banka le ɗe.

³⁹ Shegai i'a baci n ukuna u roku kau u ɗa ya ciga i reve, she a dansa u ɗa na a asu u asheshi.

⁴⁰ Mayun tani wa suɗugba tsu t̄a a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasā u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuɗa tsa naka kalen ka ili i'ya i gitai na vi wa."

⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasā u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isāi Atoni u gbamatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, "U yan tsu ben." Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya.

² An u kyawunsai aɓon a nala yi gba, n u gbamatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline.

³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afoɓi a ɗa wari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi t̄a afoɓi a cingi. Adama a nala a ɗa u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya.

⁴ Ama a na ɗa a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kaɓolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kaɓolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala nā nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa.

⁶ Ātsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan t̄a nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini ɗe. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangasai Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu ɓolomgbonoi tsarā tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza t̄a kain ka wansa baci.

⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa t̄a pini ncikalushani.

⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbaɗiga a'ayin a ɗa Bulus wari uyan kuɓari ku ugadi, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u faɗanāi u rukpāi a kunukuzuba utuwā a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwā ɗe. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipai a iyamba u woɓo yi, u danai, "Kotsu i dambula wa, wa t̄a n uma."

¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kaɓolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai.

¹² Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazanga cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga t̄a kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Ātsu kpam tsu uwai a kpatsu, tsarā tsu ba tsu gawunsa ɗe.

¹⁴ An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini.

15 An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala na nwalu tsu rawai evu n a asu u da a ka isa Kiyu. An kain ka wansai kpam tsu rawai a uyamba u mere ma mini u da a ka isa Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita.

16 Kpaci Bulus bidiga ta kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a da wa barakpa a Asiya. Kpaci wa yan ta maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

17 Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, da Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a da a'ari a Afisu a tuwa a cina yi.

18 An a rawai, aku u danai, "Efa i reve ta gba ili i'ya n yain a'ayin a da n gitai utuwa a Asiya.

19 N yan ta manyan ma Asheku bawu aradi, kpam n meshi. N kawunki kpam n ukonduso u cingi u da aza a Yahuda a tukuso mu.

20 N kpa da da utonuko ukuna u mayun wa, na n yansaka da ku'ari a asu u ama n a'uwa a de.

21 Ku'ari ku va ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le kpam a pityanangu n Yesu Asheku.

22 "Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpam n reve ili i'ya ya gita na mpa de wa.

23 Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu ta a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaku mu ta a kuwa ku a'ali kpam n pana ikyamba.

24 Shegai mpa n gonuko uma u va ili i roku wa, ma fuda baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u naka mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

25 "Gogo-na n reve ta aza da n kyawunsai na yansaka le ku'ari ku tsugono tsu Kashila a ka doku a ka wene mu wa.

26 Adama a nala a da ma tonuko da ara, uza da baci dem u tuwa u puwain a asuvu a de a ka wece mu mpasa n ne wa.

27 N tonuko da ta mai ili i'ya Kashila ka ciga da i reve.

28 I kirana n uma u de n ushiga u da Kulu Keri ku zuwa da i gu'bi. Kpam i lyai kapala n ulinaka Atoni a da Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne.

29 N reve ta n laza baci, awenishiki a ka tuwa ta, aza da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan ta yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila.

30 Hal gbam aza roku a asuvu a de a ka yan ta kadyanshi ka ka'ban tsara a roni Atoni ubana ara le.

31 Adama a nala, she i rongo ufo'busi, i ciba ayen a tatsu a da pa vi kaara n kayin mari n ada, n asaka da ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a de.

32 "Gogo-na n nakanu da ta a kukere ku Kashila. Asaka kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n ada. Ciba n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka banga da ka naka da ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

33 "N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa.

34 I reve ta n yan ta manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza da a'ari kabolo na mpa.

35 Kain dem n woko ta iryoci ara de tyoku da ya yan manyan cika, tsara i banga aza a unambi. Ciba n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, 'U la ta unu u shinga vu naka n u da va wusha.' "

36 An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kudangi kabolo n ele a yain kavas.

37-38 Aku a wofo yi gba le n unamgbukatsuma a kana kushen cika, kpaci u dana ta a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecemgbenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara.

² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai.

³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga.

⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa.

⁵ Shegai an a'ayin a u'yanga a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kudangi tsu yain kavas. Tsu yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu.

⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpam a lazai ugono a kuwa.

⁷ An tsu asakai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamgbanasai pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te.

⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan ku'ari ku kadyanshi ka Kashila, uza u te a asuvu a ama a shindere
◇ a da a dangasai a pecike ama ilikulya.

⁹ Wa ta na mmuku nkere n nishi n da bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashila.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashila u roku uza u kala Agaba, ◇ u wutai a Yahuda u tuwai.

¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, "Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, 'Naha da aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.' "

¹² An tsu panai nala, atsu n aza da a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa.

¹³ Aku u wushuki, "Ndya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unamgbukatsuma? Ufo'usi u da mari a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku."

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuda yi, aku tsu padai bini, tsu danai, "Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi."

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu fo'usoi tsu banai a Urishelima.

¹⁶ Atoni a roku aza da a wutai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza da tsa cipai ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u da, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika.

¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n atsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gba nkoshi n kuwa ku Atoni n da pini.

¹⁹ An Bulus damamgbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashila ka yankai Awulawa a akere a ne.

²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashilā, a tonukoi Bulus, “Utoku u tsunu, wene na tyoku da ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gba le gogo-na a'a ta n maluwa ma a ka tono Mele ma Musa.

²¹ Shegai a tonuko ta Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike ta aza a Yahuda a da a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kida mmuku n le acombwa, ko kpam a toni agadu a tsunu wa.

²² “Gogo-na nida tsa yan? Kpaci u kana ta a reve n utuwa u vunu.

²³ Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsa ta n ama a nishi pini na aza da a yain kazuwamgbani.

²⁴ Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka de kaolo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsara a kuruwa le. Nala wa zuwa ta a reve an gba ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki ka ban ka, kpam avu n kaci ka vunu va kirana ta n Mele mi.

²⁵ Shegai ukuna u Awulawa a da a wushuki, tsu koronku le ta ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a darankpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u da wari na mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain tsishankala wa.”

A kana Bulus a Kuwa ku Kashila

²⁶ An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashila. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a da uwulukpe vi wa shadangu, n kain ka a ka yanka ya dem udarakpa.

²⁷ An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadangu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashila. Aku a yangasai atakasuvu a ama a kana yi,

²⁸ n a salasi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, banga tsu! Vuma da wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashila ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gbam u tukoi aza a Heline† a roku a asuvu a Kuwa ku Kashila ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.”

²⁹ Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashila ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le ta kaolo a asuvu a ilyuci.

³⁰ Aku gba ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kana Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashila ki. Kute-kute a gidakusi itsutsu yi.

³¹ Pini nala, a kana yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a da gba ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka yangasasa atakasuvu a ama.

³² Kute-kute u bidyai atigi a roku kaolo n asoje a banai de a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwa n asoje, aku a asaka yi malapa.

³³ Uzapige vi u zuwai a kana Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain.

³⁴ Aku aza roku pini a asuvu a kakuma ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kakan ka ama ki, hal gbam uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje.

³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a radagba yi a zuba adama a u'yangasa u atakasuvu u ama yi.

³⁶ Kakuma ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakuma ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve ta Tsiheline?”

³⁸ Ma wundya aḁa vuma u Masar u ḁa ayen a ḁa a wurai u 'yangasai atakasuvu a ama, hal gbam u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magalaka a mete mi?"

³⁹ Bulus wushunku yi, "Mpa uza u Yahuda u ḁa, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi ḁa. Ma folo vu vu asaka mu n yain kadyanshi n ama a na yi."

⁴⁰ Aku u asaka yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yangasakai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, "Atoku a va n isheku i va, panai mai n tonuko ḁa ili i'ya i gitai, tsara n wenike an bawu mari n unyushi."

² An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakuma ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³ Aku u danai, "Mpa uza u Yahuda u ḁa, a matsa mu ta a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan ta kaneshi a kukere ku Gamaliya uza ḁa u wenishike mu gba mele ma isheku i tsunu. Ma ta n uciga u ugbashika Kashila, tyoku ḁa gba de i'ari uyan ara.

⁴ N foro ta ama ḁa a ka tono Ure u Asheku, hal gbam n wunai aza roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali.

⁵ Magono ma Adarakpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana ta mayun ḁa. A naka mu ta ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a ḁa a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu ta n tuko Atoni a ḁa a'ari de utuwa a Urishelima usiri n ikani tsara a yan le mavura.

Bulus danai tyoku ḁa u kpatalai

⁶ "Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan de evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu ukyawan.

⁷ Aku n rukpai a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu, 'Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?'

⁸ "Aku n wushuki, 'Asheku, aḁa yai?'

"U wushuki, 'Mpa Yesu uza u Nazara uza ḁa va yan mavura.'

⁹ Aza ḁa tsari kabolo a wene ta katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰ "Aku n wece yi, 'Asheku, ndya va ciga n yain?'

"U wushunku mu, 'Yanga vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu ta ili i'ya va yan.'

¹¹ Katyashi ki ka zuwa mu ta n rumbanai, aza ḁa tsari kabolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

¹² "Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza ḁa wa gbashika Kashila tyoku ḁa Mele ma tsunu ma danai ḁa, uza ḁa gba aza a Yahuda a ḁa a'ari a Damasuka a ka cikpalasa.

¹³ U tuwai ara va, u shamgbai evu na mpa, u danai, 'Utoku u va Shawulu, wene asu.' Pini a asu u nala vi ḁa n wene yi!

¹⁴ "U tonuko mu, 'Kashila ka isheku i tsunu ka dangasa vu ta vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne.

¹⁵ Aḁa va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai.

* 22:2 Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan ta majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

¹⁶ Kotsu vu nangasa a'ayin wa. 'Yanga a lyuḅugu vu tsarā a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isasi kala ka Asheku.'

Bulus yain kuḅari a asu u Awulawa

¹⁷ “Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kvasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene,

¹⁸ kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, ‘Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.’

¹⁹ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasai aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le.

²⁰ A'ayin a da a wunai Isitifanu, $\diamond$ uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

²¹ “Aku Asheku a tonuko mu, ‘Yanga vu wala, ma suku vu ta a mbari a asu u Awulawa.’ ”

²² Kakuma ka ama ki ka rongo yi upanaka hal a asu u da u danai udani u ‘Awulawa,’ aku a salai unā u te, ‘Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!’

²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsarā a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci.

²⁵ Tyoku da a sira yi tsarā a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, “U gan a bawin uza u Roma u da wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, “Ndya ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da.”

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, “Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari.”

²⁸ Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsarā ucira u nala vi.”

Bulus danai, “Mpa kpam n u da a matsa mu.”

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarakpi a pige n Asheshi a Pige yi gba a bolomgonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a va, n rongo ta mai a kapala ka Kashila a a'ayin a va!”

² Aku Ananiya* Magono ma Adarakpi u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a unā.

³ Aku Bulus danai, “Kashila ka lapa vu ta avu uza u maci u kaḅan u gbani, dusuku da vu dusuki tsarā vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

$\diamond$ 22:20 Ask. 7:58. * 23:2 Tagarada u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala “Ananiya.” 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kaḅan, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpai a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adarakpi.

⁴ Aza ɗa a'ari evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Adarākpi ma Kashila ma va wishisa!”

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adarākpi ma wa. Kpaci a korongu ta a da ‘Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tonon ama wa.’ ” ◊

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpam Afarishi, aku u 'yangaṣai kalagatsu u danai, “Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u woko i zuwai katakasuvu ka va a asu u u'yanga u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada.”

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kaḅolo ki ka pecei kure.

⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yanga u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku ta n ili i nala yi gba.

⁹ Aku kakan ka 'yangaṣi cika, awenishiki a Mele aza da a'ari Afarishi a 'yangaṣi a ka banga Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanishi.”

¹⁰ An kakan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku da vu yain kadyanishi ka va pini naha a Urishelima, u kana ta kpam vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a foḅusoi tsara a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus.

¹³ Aza da a yain afoḅi a cingi a nala yi a la ta ama amangare.

¹⁴ Aku a banai a asu u adarākpi a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina ta, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi.

¹⁵ Eɗa n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpam ufoḅusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi.”

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana ta ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi.

¹⁷ Pini nala, Bulus isaṣi katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wa ta n ukuna u da wa tonuko yi.”

¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wa ta n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kanaṣi kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Nɗya va ciga vu tonuko mu vi?’

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ama roku a da pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan ta yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai.

²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama da pini a la ta ama amangare a ka pite yi tsara a wuna yi. A tsina ta a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufoḅusi, a da a ka vana vu wushunku le.”

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³Uzapige u kuvon vi u isai atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, “Tonukoi asoje amangatawanre (200) a fobuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le.

²⁴Eda kpam i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gita n eyi.” ²⁵Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶“Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani.

²⁷Aza a Yahuda a roku a da a kana vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n vecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u da, aku mpa n asoje a va tsu wusa yi.

²⁸Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsara a veci unyushi u da u yain vi.

²⁹Pini nala, n cinai unyushi u da a kana yi n u da vi u Mele ma le u da, u rawa gbam a ka sira ko a wuna yi wa.

³⁰Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u da a fobusoi a kaci ka ne, da i zuwai n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u da a wenei u yain vi ara vunu.”

³¹Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari.

³²An kain ka wansai, aku asoje a da a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a asakai asoje a da a ka walaka adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya.

³³An a rawai a Kasariya, aku a nakai gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi.

³⁴Pini nala, Feli gomuna u yain kaneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u da. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma pana ka vu ta a'ayin a da baci dem aza da a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsara a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adarakpi ka bolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu.

²An a isai Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, da i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a da kpam vari n uwene u mbari, da i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala.

³Ama ko nte wa a ka cikpa vu ta bawu utyoku.

⁴Shegai adama a da bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u da vari n u da, vu pana ka tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵“Vuma u na vi kashilakani ka, tsu cina yi ta wa 'yangasa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tono n ka bolo ka aza da a ka isa Aza a Nazara.

⁶Hal gbam wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashila, aku tsu kana yi. [

⁷ Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]*

⁸ “Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda ta va reve an ukuna u da tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun da.”

⁹ Aku aza a Yahuda a da a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰ Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve ta vu yanka ta ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan ta mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunu.

¹¹ Vu vece baci, va laza ta va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashila wa.

¹² N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashila wa, ko kpam n 'yangasa atakasuvu a ama a agata a Kashila ko kpam a asu u roku wa.

¹³ Ama a naha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun da wa.

¹⁴ Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tonon Kashila ka isheku i tsunu a ure u da a danai kaban ka vi, kpam n wushuki an gba ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagarada u Mele ma Musa na i Ntsumate.

¹⁵ N zuwa ta katakasuvu ka va a asu u Kashila, tyoku da aza da a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yangasa ta akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa.

¹⁶ Adama a nala a da mari a ukirana kain dem tsara n yain ili i'ya i'ari i maci, kpam katakasuvu ka va ka rongo na ndishi n shinga a asu u Kashila n ama.

¹⁷ “N barakpa n ugono a Urishelima wa, mari ta a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsara n naka ama a tsunu aza a unambi, kpam n naka kune a asu u Kashila.

¹⁸ Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashila ki, cina n kotso de uwulukpe kaci ka va, aku a cina mu pini, kpam kakuma ka ama ka pini wa.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a da pini aza a uyamba u Asiya, alya wari u gain a tuko kadyanshi ka va ara vunu a'a baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka va.

²⁰ Ko kpam asaka aza da a sapula na vi, a dana unyushi u da Asheshi a Pige a tsara mu n u da a'ayin a da a yanka mu afada a Urishelima.

²¹ Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka va ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; ‘Adama a kadyanshi ka u'yanga u ukpa u da a ka yanka mu afada a kapala ka de ara.’ ”

²² Feli gomuna tani u reve ta ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, “Shamgbai she a'ayin a da Lisiya Uzapige u Kuvon† u tuwai, aku n kidaga da ugana.”

²³ Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidaku yi wa, kpam u bishinka aje a ne utuwa a banga yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴ An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpam uza u Yahuda u da. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuvu a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi.

²⁵ Aku Bulus tonuko le ukuna u yain ili i shinga, n u kana kaci, kpam n kain ka afada ka ka tuwa. An u panai nala, aku uwonvo u kana yi cika, u tonukoi Bulus, “Gogo-na u rawa ta ve. Wala. Shegai n tsara baci kabala, ma isa vu ta vu tuwa.”

* **24:7** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 7.

²⁶ Feli tsu sukunku t̄ Bulus tuw̄a u dansa n eyi, kpaci u zuwa t̄ uma wa tsara t̄ ikebe ara ne.

²⁷ An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a n̄akai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u āsakai Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

¹ An Fesutu kan̄ai manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yanḡai a Kasariya ubana a Urishelima.

² Aku adar̄akpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuw̄ai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi

³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fobuso t̄ ama a pite yi a ure a wuna yi.

⁴ Shegai Fesutu wushunku le, “A Kasariya d̄a a ka wundya Bulus, kpam nte ma gono d̄e gogo.

⁵ U yan baci ukuna u cingi, āsaka azapige a d̄e a tonu mu a ba a tuko kadyanshi ki d̄e.”

⁶ Fesutu shamgba t̄ n ele a'ayin kulla ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugonu a Kasariya. An kain ka wansai, u isāi aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi.

⁷ An Bulus tuw̄ai, aza a Yahuda a d̄a a wut̄ai a Urishelima vi a 'yanḡai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gb̄am bawu a ka fuda a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, “Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashila, ko kpam aza a tsugono tsu Roma wa.”

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, “Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi d̄e?”

¹⁰ Bulus wushunku yi, “Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kpam nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve t̄ mai, n nusuka aza a Yahuda wa.

¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun w̄a baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u ratsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo d̄a a 'yanḡasa kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige.”

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, “Nala w̄ari, vu folo t̄ ubana ara Kaisa, kpam nte va bana d̄e.”

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuw̄ai a Kasariya tsara a ryabusa Fesutu.

¹⁴ An u wokoi a ka yan a'ayin d̄e, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, “Vuma roku u d̄a pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza d̄a Feli āsanka mu n yanka yi afada.

¹⁵ An mari a Urishelima, adar̄akpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kid̄aga yi ugana.

¹⁶ “Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu ātsu aza a Roma tsu tsu kid̄aga uza u ugana wa, she a tuw̄a n eyi a kapala ka aza d̄a a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu āsaka yi t̄ u dansa tsara u wutukpa kaci ka ne.

* **25:13** Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza d̄a a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne. † **25:13** Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza d̄a a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa t̄ azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne d̄a wa wolo.

¹⁷ An a tuwāi adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada.

¹⁸ Shegai an ama yi a 'yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa.

¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isa Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus matsai u da wa ta n uma.

²⁰ Mpa tani mari n namba ta tyoku da ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsara n ba n yanka yi afada yi de.

²¹ Shegai u foloi a asaka Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a da ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi.”

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, “Ma ciga ta n pana ili i'ya vuma na wa dana.”

Aku u wushunku yi, “Va panaka yi ta nakpan.”

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwai kabolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki.

²⁴ Aku Fesutu danai, “Agaripa magono, n gba azapige aza da a'ari pini na kabolo n atsu, wundyai vuma u na vi, aza a Yahuda a da a'ari a Urishelima n Kasariya a tuwa ta ara va a ka ciga n wuna vuma u na vi.

²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u da u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, da i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne.

²⁶ U kana ta n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Da i zuwai n tuko yi a kapala ka de gba, hal gai avu Agaripa magono, tsara tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsara ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u va, utengeshi u da a tutsuku vuma da wari a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain.”

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, “Gogo-na dansa n kaci ka vunu.” Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² “Agaripa magono, n pana ta kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka va a kadyanshi ka ama a va a tukoi adama a va.

³ N revei avu vu reve ta Mele ma aza a Yahuda n gba ili i'ya a ka nanamgbanaka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panaka mu.

⁴ “A wenishike mu ta uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu ta a asu u ama a va n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve ta n u da.

⁵ A reve ta na mpa caupa, kpam a ka fuda ta a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kabon ka kari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana ta mayun da a ka ciga baci a dana.

⁶ “Gogo-na ma ta a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashila ka yankai ama a tsunu caupa.

⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, da i zuwai a matsai ugbashika Kashila kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u va a kazuwamgbani ka nala, da i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u va.

⁸ Nda i zuwai i kpadai uwushuku an Kashila ka 'yangasa akushe?

9 “Mpa n kaci ka va caupa mari n wenei yavu mai da n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara.

10 Adarakpi a pige† a wushunku mu ta n yain ili i na yi, kpm n canga ta Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gbam n ubolomgbono u kaci u va u da a wunusai aza roku.

11 N tonoi gba agata a Kashila na bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi una u cingi. Adama a da ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i mbari i tsumoci na n foruso le de.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

12 “Magono ma va, kain ka te, mari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adarakpi a pige a naka mu.

13 N kaara a kaci, katyashi ka wuta i a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la ta ka kaara.

14 An tsu rukpai a iyamba gba tsunu, aku n panai kalagatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilakana n magutsu ma kalina.’

15 “Aku n wece yi, ‘Asheku, ada yai?’

“Asheku a wushunku mu, ‘Mpa Yesu, uza da va yan mavura.

16 Gogo-na 'yanga, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka va kpm vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka va. Va tonuko ta ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpm ya tuwa a'ayin a da ma wenike kaci ka va ara vunu.

17 Ma suku vu ta a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana ta n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu.

18 Ma ciga ta vu kukpa a'eshi a le, a kpatala a asaka karimbi ubana a katyashi. Kpm a kpatala a asaka ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashila. Aku Kashila ka cimbusuka le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara ta asu a asuvu a ama da Kashila ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.’

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

19 “Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa.

20 N gitai ta n yankai aza a Damasuka kuƙari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gba. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a asaka tsicingi tsu le a gono a asu u Kashila, kpm a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

21 “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kana mu a Kuwa ku Kashila a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi.

22 Shegai Kashila ka banga mu ta, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige na mmuku. Ili i roku i'ya Musa na ntsumate n da n buwai a danai ya gitai vi i'ya,

23 Kawauwi ka pana ta ikyamba, kpm aya wa woko vuma u kagitai u da wa 'yanga a ukpa. Kpm wa woko ta katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”

24 Kute-kute Fesutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kaneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?”

25 Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tono vi mai da i'ari, kpm n ugboji.

26 Agaripa magono u reve ta n ili i na yi, kpm n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gitai ukpawunsi wa.

27 Agaripa magono, vu wushuku na ntsumate? N revei vu wushuku ta.”

* 26:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁸ Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?”

²⁹ Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan ta kavasus tsara Kashila ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka pana ka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari ka bolaro n ele a 'yangai a asakai a asu vi.

³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, “Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.”

³² Agaripa tonukoi Fesutu, “U woko baci vuma u na danai a banka kadyan-shi ka ne ara Kaisa wa, she tsara tsu asaka yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsara tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nakai Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono.

² Aristaraku wa ta dem ka bolaro n atsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a ubongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a fobuso ta a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u asaka yi u ba kondoi aje a ne tsara a naka yi gba ili i'ya wa ciga.

⁴ An tsu asakai Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsara tsu pana shana n uwule vi.

⁵ Tsu lyai kapala na nwalu ubana a daka a ubongu u Kilikiya n Bamafliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya.

⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsarai kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u bishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u da a ka isa Salamani a uyamba u mere ma mini u Kiriti.

⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isa Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu barakpai cika, nwalu mi n da n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a abali a da. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusuka Ama Unyushi u Let a wura de.

¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n da ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gbam uma u tsunu wa ta a una u ukpa.”

¹¹ Shegai katigi ka ka bana ama yi u wushuki n kadyan-shi ka uza u kpatsu ki n uza da wa walaka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyan-shi ka Bulus.

¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukukpi u da wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci abali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsara a lyai ilyushi i le de. Finikiya tani asu u da a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u da, asu u shinga u da u tsu kangu ta abali, kpaci u da wa wundya ta daka u kalivi n gadi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u'yangasa kenu-kenu a daka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a da a yain a da a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai kashamkpatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti.

¹⁴ A barakpa wa, aku uwule u pige u da a ka isa, "Uwule u Gadi u Kasana," u wutai a kagida u lapana tsu.

¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asakai uwule vi u purai kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u da a ka isa Kawuda, a asu u da uwule u jebei. She na tsu modonoi cika, aku tsu fudai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki.

¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirasai kpatsu ku pige ki, adama a da ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u da a ka vutala le a kayala ka ka sodugusu ili dem u da a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatsu ki tsara ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a asakai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusu ucanga u da wari pini a kpatsu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakana ta cika ma gbadu tsu.

¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a da a vutalasai ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi.

²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulima vi u asaka wa, aku tsu takpai uma u da tsa la.

²¹ Uza wa la u lyai wa, gba a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isai aza a kpatsu yi, u danai, "Ama a va, a da baci i'ari i panaka mu tun a kagita, tsara tsa asaka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsara usan u na n unamba u ucanga u na vi wa.

²² Gbama asuvu, uza wa la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu ta.

²³ I revei gai mpa vuma u Kashila da kpam aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne.

²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, 'Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpam adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza da ya walaka kabolo adama a vunu.'

²⁵ Adama a nala, gbama asuvu a de. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku da u tonuko mu.

²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba gba."

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva a daka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba.

²⁸ A kondoi akumgbi a kadaka ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe amangatawun n kamanga (120). An a tsarai a barakpai kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe amanganishinkupa koshi.

²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampatsu a kpatsu a nishi a da a'ari n araji a kucina ku kpatsu ki, tsara a bishinka kpatsu ki nwalu. A yain kvasu tsara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a asaka kpatsu ki. A cipuka kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipuka kashampatsu ka araji ka kari a kapala ka kpatsu ki.

³¹ Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, “Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwa ta gba de.”

³² Aku asoje yi a kidasai aban a kpatsu ku kenu ki a asakai ka ku tonoi mini.

³³ N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, “A'ayin kupa n a nishi a da pa vi i'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya.

³⁴ Ma folo da i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa.”

³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u da u gitai utakuma.

³⁶ A tsarai ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya.

³⁷ Atsu ama amangatawanre n amangatatsunkupa n a teli (276) a da tsari pini a kpatsu ki.

³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatsu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tāsai

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatsu yi a wene ta uyamba, shegai a fuda kpm a reve asu u da a'ari wa. A wene ta kpm asu u shinga u da wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatsu ki de.

⁴⁰ Aku a kidasai aban a da a ka bana ashampatsu yi, a asakai a da a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatsu ki. Pini nala, a 'yangasai kunya ku uwalaka kpatsu ki ka kari a kapala ka kpatsu ki dere tyoku da uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi.

⁴¹ Kpatsu ki ku tsara urawa a asu u da wari n kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpadai nwalu. Kucina ku kpatsu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa.

⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u bishinka le. Aku u zuwai aza da a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida.

⁴⁴ Aza da a buwai kpm a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpm a yuwusai abaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u da wari a mere ma mini u da tsari, kpm kala ka asu ki ka Malita.

² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpaci a ka ro ta kpm kutanu ka pini.

³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a da wa zuwa n da a akina, aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai.

⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, “Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a da a'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi.”

⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpm ko i te ka yanka yi wa.

⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpm wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a savadai kadyanshi a da, “Vuma u na, kashila ka roku ka.”

⁷ Evu n asu vi, uyamba u ɗa pini u ɗa wari u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza ɗa a ka isa Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu.

⁸ Dana tata u ne ɗa pini nvain n usudugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danasa yi, u tadanku yi akere u yanka yi kvasu u tanasa yi.

⁹ An vuma u tanai, aku gba aza ɗa a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a mɓala ara Bulus, kpam u tanasa le.

¹⁰ Ama yi a naka tsu ta karinga, kpam an tsa laza a kpatsu, a nakasa tsu ta ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongo ta a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a ɗa a ka isa Kasata n Pololu* a ɗa a shei na ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi.

¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo ta pini a'ayin a tatsu.

¹³ Pini nala, tsu uwai kpatsu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u yangai a daka, aku tsu lazai she a Putiyoli.

¹⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma.

¹⁵ Aza a tsunu aza ɗa a'ari a Roma a reve ta an tsa tuwa, aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u ɗa a ka isa A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuɓari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isa azapige aza a Yahuda, u tonuko le, “Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gba n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kana mu.

¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asaka mu, kpaci a kana mu n unyushi u ɗa u rawai a wuna mu wa.

¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kana n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga ɗa ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa.

²⁰ Isa ɗa n isa da tsara tsu dansa. A sira mu ta n ikani, kpaci n wushuku ta n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza ɗa tuwai.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukanikorongi u ɗa u wutai asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwa u tonuko tsu ukuna vi wa.

²² Shegai tsa ciga ta tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kabolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana ta ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwa a gawunsa n eyi a asu u ɗa u cipai vi. Kain ki a tuwa ta ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashila. U yan ta manyan n Mele ma Musa n Itagarada i Nsumate. Wa modono tsara u rono le utuwa a asu u Yesu.

²⁴ Aza roku a wushuku ta n ili i'ya u danai, aza roku tani wa.

* **28:11** Nheline n bidya ta an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a ɗa a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini. † **28:15** Asu u re u na vi, mɓari n le n Roma n rawa ta mel kamankupa.

²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitai ulazasa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana ta mai an ku yain kadyanshi a una u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ “ ‘Ba vu tonuko ama a va,
Ya pana ta kadyanshi ka va,
shegai ya reve wa.

Ya wene ta,
shegai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a de a gbama de,
a votsuku de atsuvu a de,
a kimba de a'eshi a de.

Tsara i wene n a'eshi a de wa,
i pana n atsuvu a de wa,
kpam i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala ta utuwa ara va aku n tanasa da.' [◇]

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashila u da a wutai hal utuwa a asu u Awulawa, kpam alya a ka wusha a da.” [

²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.][‡]

³⁰ Bulus dusuku ta a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gba uza da baci dem u tuwa yi uwene.

³¹ U yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpam uza u bishinka yi wa.

[◇] 28:27 Isha. 6:9-10. [‡] 28:29 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpam gba magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpam Bulus korongu ta n u kirani n u tofugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gita ta u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene ta n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko ta udarakpa a asu u ama gba, kpam Kashila ka naka ta ucira u udarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda ta a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan ta ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve ta tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le ta a rongo mai kpam wa banga le ta dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpam wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)

Ya dem wa ta n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afofi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki,† kpam u suku mu n ba n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan ta kazuwamgbani† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u ntsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.†

³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi ta tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wari. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike ta n ucira, Yesu Maku ma Kashila ma, kpaci u 'yangasa yi ta a ukpa.

⁵ A asu u Kawauwi, Kashila ka naka mu ta manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tono n ama a iyamba gba a wushuku kpam a panaka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi.

⁶ I'a ta a asuvu a ama a nala yi a da Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara de gba aza da a'ari a ilyuci i Roma.† Kashila ka ciga da ta kpam u isa da i woko ama a uwulukpi a ne.

Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga† na ndishi n shinga.

Bulus yain kvasu n ucikpa

⁸ *Asaka* n gita n cikpa *Kashila* a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a *de* gba. N yan ta nala adama a da gba ama a asuvu a likimba a ka dansa ta ukuna u upityanangu u *de*.

⁹ *Kashila* ka reve ta n *asaka* uyansa kavasuu adama a *de* wa, na n gbashiki yi n katakasuvu ka va, na n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne.

¹⁰ A'ayin a da baci ma yan kavasuu, n tsu folo ta *Kashila* ka *asaka* mu n kondo da, kpam nala wa woko *Kashila* ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga ta n wene da tsara n naka da ucun u una u shinga u da Kulu ku *Kashila* ku naka mu. Ka ka banga da i gbonguro a asuvu a Asheku.

¹² Dana da ma dana ma ciga ta tsu bangamgbana i n upityanangu u da tsu tsara i. Upityanangu u *de* wa banga mu ta, kpam upityanangu u va wa banga da ta.

¹³ Aje a va, ma ciga ta i reve an n tsu fobuso ta n tuwa n kondo da. Shegai ili i roku i tsu kangu mu ta uyan nala. Ma ciga ta n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku da n yain a asu u atoku a *de* Awulawa.†

¹⁴ U kana ta n gbashika ama gba: Nheline n aza da bawu a'ari Nheline; aza da a'ari arevi n aza da bawu a revei ili.

¹⁵ Ili i'ya i zuwai n matsai cika ma ciga n yanka da kubari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u da *Kashila* ka yankai manyan u wauwai uza da baci dem u pityanangi u da la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza da bawu a'ari aza a Yahuda.†

¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike ta tyoku da *Kashila* ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u da tun a kagita hal ubana a makorishi. Tyoku da Tagarada u *Kashila* u danai, “Uza da *Kashila* ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsara ta uma adama a da u wushuki n *Kashila*.” ◇

Ama gba a nusa ta

¹⁸ *Kashila* uza da wari a zuba† wa wenike ta tyoku da wa pana upan, a asu u ukidaga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kangu ta ukuna u mayun n tsicingi tsu le.

¹⁹ *Kashila* ka yan le ta mavura, adama a da a reve ta ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u *Kashila* mai, kpaci *Kashila* ka wenike le ta i'ya gba.

²⁰ Ama a ka wene ucira u *Kashila* u da bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an *Kashila* ka yain likimba, gba ili i'ya u yain i wenike ta tyoku da wari. Adama a nala, ama a ka tsara ure u kunyani wa.

²¹ Ko an a revei *Kashila*, a 'yuwan yi ta unaka tsupige tyoku u *Kashila* ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A una u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shadangi n karimbi.

²² A da a'a ta n ugboji, shegai a wokoi atengeshi.

²³ A lyaka *Kashila* ka tsupige uza da wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a da a rotsoi ama aza da bawu a'ari n uma u da bawu wari n utyoku, na nnu, na nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a da a yansai ili i nala yi, *Kashila* ka asakai ama a nala yi a karai ure u le. A yain gba ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yangbanai tsishankala tsu uwono n ikyamba i le.

◇ 1:17 Hab. 2:4; Gal. 3:11; K.Ib. 10:38.

²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u Kashilā aku a wushuki n kaḅan. A lyakai ili i'ya Kashilā ka yain kayala a unā u ḁa a ka lyaka uza ḁa u yain i'ya kayala. Aya uza ḁa wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†

²⁶ An u wokoi a yain nala, aku Kashilā ka aṣakā le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko wa.

²⁷ Nala dem a'ali a yain. A aṣakai uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitai n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsara ureve u mayun u Kashilā wa. Aku Kashilā ka lazai ka aṣakā le n atakasuvu a cingi a le, u aṣakā le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain.

²⁹ A shadangi n gba icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigaka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shadangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilakanasi n atoku, a vurusai a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u ḁa a kaci ka ama. A yain ndyami.

³⁰ A nangasai a'ala a ama. A kovoi Kashilā. A wenike ama karinga wa. A yain aradi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa.

³¹ A'a ta n utengeshi. A shadangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa.

³² A reve ta mele† ma Kashilā ma dana ta uza ḁa baci wari nala u gan ta u kuwa. Shegai nala u bishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbam a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashilā

¹ Gaawan ya rongo ta a udansa, "Ama a ḁa va dansaka vi aza a cingi a ḁa!" Shegai eda dem ama a cingi a ḁa tyoku ḁa a'ari, kpam i'a n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a ḁa, kpam a ka kidaga le ta ugana, kaci ka de ka ya kidaga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa.

² Tsu reve ta Kashilā ka yain derere an u kidagai aza ḁa a ka yansa ili i nala yi ugana.

³ An wa i wenei unyushi u ama a na yi hal i kidaga le ugana, kpam eda dem nala ya yansa, nida ya wundya ya la a ukida u ugana u Kashilā?

⁴ I goro Kashilā an wari uza u shinga, kpam an bawu u yanka ḁa mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun ḁa ili i'ya i zuwai Kashilā kari uza u shinga ara de i'ya an wa ciga ḁa i kpatala† utuwa ara ne.

⁵ Shegai eda i ryagbaja ta kpam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashilā. Wa zuwa ḁa ta i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpam u yain afada dere.

⁶ Kashilā ka tsupa ta ya dem a ili i'ya u yain.

⁷ Wa naka ta uma u ḁa bawu wari n utyoku a asu u aza ḁa a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza ḁa kpam a zama yi u naka le tsupige, n icikpali, n uma u ḁa bawu wari n utyoku.

⁸ Shegai wa tsungu ta upan u ne a asu u aza ḁa a rongoi tsara a naka kaci ka le upana kayanyan koshi, kpam a 'yuwain unaka ukuna u mayun karinga, kpam a ka yansa ikuna i cingi maco.

⁹ Kashilā ka zuwa ta ya dem uza ḁa wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpam u pana mḁala. Nala wa gita ta ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa.

¹⁰ Shegai wa naka ta tsupige, n icikpali, na ndishi n shinga a asu u uza da baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u da nala wa gita, aku a asu u Awulawa.

¹¹ Nala Kashila ka yanka ama gba afada unu u te.

¹² A ka foro ta Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashila ka nakai Musaf wa. A ka foro ta aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'a ta n Mele mi.

¹³ Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko ta nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain.

¹⁴ Ko an u wokoi Awulawa, aza da bawu a'ari n Mele, a dangasaka ta kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike ta a atakasuvu a le a reve ta ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi.

¹⁵ A wenike ta mele mi ma ta a asuvu a le, adama a da uyawunsa u le u tsu tonusuko le ta ili i'ya a ka yansa i'a mai wa, ko kpam u tsu tonusuko le ta a ka yansa ta ili mai.

¹⁶ Gba ili i na yi ya gita ta a kain ka Kashila ka yanka uyawunsa u ama u da wari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa ku'ari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷ Uza u Yahuda da baci vari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan ta aradi an vari a asuvu a ama a Kashila.

¹⁸ Vu reve ta ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve ta kpam ili i'ya i'ari derere, kpaci vu rotsongusu ta Mele mi.

¹⁹ Vu bidiga ta kaci ka vunu vu woko uza da wa rono arumba, vu bidigai kpam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza da a'ari a asuvu a karimbi.

²⁰ Vu wenei yavu va wenike ta atengeshi ili i'ya i'ari dere, kpam i wenishike aza da bawu a revei ili. Va ta n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpam vari n ukuna u mayun gba.

²¹ Vu wenishike ta ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko ta ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko.

²² Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsarasa ta ili i'ya i tsu uwa vu a ure u da bawu u gain a kuwa ku ameli a le.

²³ Vu yan ta aradi an vari n Mele, shegai vu zuwa ta ama a goroi Kashila, kpaci vu 'yuwain ma unaka karinga.

²⁴ Dere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Awulawa a tsu wishisa ta Kashila adama a de." ♦

²⁵ Uza u Yahuda da baci vari, kpam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kida vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu naka baci Mele mi karinga wa, dere da yavu a'ari a kida vu kacombi wa.

²⁶ A tsu kida Awulawa a combi wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kida le ta a combi.

²⁷ Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naka ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kpam a kida vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naka ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kida le a combi wa.

²⁸ Adama a da ama a revei an avu uza u Yahuda u da, kpam a kida vu kacombi, nala u gonuko vu uza u Yahuda u mayun wa.

²⁹ Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza da katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kpam ukida u kacombi u mayun u da an a kida vu ikyamba

♦ 2:24 Isha. 52:5; Izk. 36:22.

wa, shegai usavada u katakasuvu u da, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Uacun u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹ Aza a Yahuda a'la n ili i roku i'ya ama da a buwai bawu a'ari n i'ya? Nya i lobonoi a ki da le baci acombi?

² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u da, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun da aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwamgbana da?

⁴ Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u ka ban, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne,

“Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun da.

A'ayin a da a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci.” ◇

⁵ Aza roku a dana ta, “Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci da. Adama a nala tsu dana de la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci.” (N pana ta ama a danai nala.)

⁶ Shegai nala wari wa! Mayun da baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa.

⁷ Uza roku u dana ta, “N yan baci ka ban, kpam ka ban ka va ka wenikei ili i'ya Kashila ka danai mayun da kpam ka naka yi tsupige, nida Kashila ka dana mpa uza u unyushi u cingi u da aku u yan mu mavura?”

⁸ Nala baci wari, ya fuda ta kpam ya dana, “Asaka tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila.” Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala wari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana atsu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa.

¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta,
“Uza u maci wa la wa,

ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te.” ◇

¹³ “Kadyanshi ka le kasaun ka ukupki.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n ka ban.”

“Ili i'ya a dansai i'la ta tyoku u tsukonu tsu kali.” ◇

¹⁴ “A tsu rongo ta uyansa unu u cingi u da wari akoni a de.” ◇

¹⁵ “Ufofusi u da a'ari maco tsara a wuna ama.

¹⁶ A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u ikyamba.

¹⁷ A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n atoku wa.” ◇

¹⁸ “A tsu pana gbam uwonvo u Kashila wa.” ◇

◇ 3:4 Ishp. 51:4. ◇ 3:12 Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3. ◇ 3:13 Ishp. 5:9; Ishp. 140:3. ◇ 3:14 Ishp. 10:7.

◇ 3:17 Isha. 59:7-8. ◇ 3:18 Ishp. 36:1.

¹⁹ Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka nakai ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpam kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila.

²⁰ Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

²¹ Shegai gogo-na Kashila ka wenike ta ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i nsumate a yan ta kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unaka Mele ma Musa karinga da wa.

²² Kashila ka gonuko ta ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpam gba ama a ka tsara ta uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain.

²³ Ya dem yan ta unyushi u cingi, kpam tsu gusa ta a tsupige tsu Kashila.

²⁴ Shegai Kashila ka gonuko le ta a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u da u nekei gbani. U yan ta nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza da u wutukpa tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu.

²⁵ Kpaci Kashila ka neke ta Yesu Kawauwi tsara u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsara Kashila ka pana kpam upan u le wa. Kashila ka gonuko ta ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n ne, an u nekei uma u ne udarakpa adama a le. Kashila uza u ahankuri da kpam u tsu yansa ta ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le.

²⁶ Kpam Kashila ka neke ta Yesu tsara u wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko de aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a da a wushuki n Yesu.

²⁷ Nala baci, nte kalen ka aradi a tsunu? Nte tani kari! An Kashila ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. Adama a upityanangu u tsunu u da.

²⁸ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a da tsu wushuki, shegai adama a da tsu tonoi Mele mi u da wa.

²⁹ Kashila ka adama a aza a Yahuda koshi da? A'a! Kashila ka ta dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem.

³⁰ Kashila ka te ka koshi, kpam ure u te u da koshi u da u tsu wusha ama. U tsu gonuko ta ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa.

³¹ Gogo-na an tsu tsara upityanangu, tsu vutala Mele mi da? Ko kenu! Upityanangu u da u zuwa tsu tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibirahi

¹ Nda tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibirahi ma rotsongusi a ukuna u upityanangu?

² Kashila ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsara ta ili i'ya wa yan aradi n i'ya, shegai ure u Kashila wa adama a uyan ili wa.

³ Tagarada u Kashila u dana ta, "Ibirahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ◇

⁴ Vuma u yan baci manyan, u kana ta a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa.

⁵ Shegai va zuwa Kashilā ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashilā ka wusha tā aza a unyushi u cingi adama a da a pityanangi n eyi.

⁶ Dawuda dana tā dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma da Kashilā ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain da wa:

⁷ “Ama a da a yain ili i cingi i'ya Kashilā ka cimbusai, a yan tā ipeli i mayun.

Kashilā ka takpa le de unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele tā,

aza da Magono ma Zuba bawu ma cifa unyushi u cingi u le.” ◇

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza da a kidai acombi a da koshi? Nala wa, ko kenu! Ya aza da bawu a kidai acombi a da dem. Kpaci tsu dana de ili i'ya Tagarada u Kashilā u danai, “Ibirahi wushuku tā n Kashilā, adama a nala Kashilā ka gonuko yi tā u woko vuma u maci.”

¹⁰ Nida na vi gitai? Kashilā ka wusha Ibirahi kahu a kida yi kacombi da ko cina a kida yi de? Kahu a kida yi kacombi da Kashilā ka wusha yi.

¹¹ Uki da u kacombi iryoci i'ya an Ibirahi wari n upityanangu kpm Kashilā ka wushuku de n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a kida yi kacombi. Adama a nala Ibirahi aya asheku a aza da a'ari n upityanangu bawu a kidai acombi. A woko tā derere n Kashilā adama a da a'ari n upityanangu.

¹² Ibirahi kpm aya dem asheku a aza da a kidai acombi, a'a baci gai n ucun u pityanangu u da Ibirahi wari n u da tun kahu a kida yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ Kashilā ka yankai Ibirahi na mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u da wa naka le tā likimba. U yan nala adama a da Ibirahi naka Mele karinga wa, shegai upityanangu u ne n eyi u da u zuwai u wusha yi.

¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya Kashilā ka zuwamgbani a asu u utono Mele, upityanangu u woko de la vi u gbani. Kpm kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai Ibirahi ka woko dem la vi de ka gbani.

¹⁵ Kashilā ka tsu pana tā upan u ama a kpa da baci utono Mele. A da baci mele mari la wa, vuma wari wa kodo ma wa.

¹⁶ Adama a nala ama a wusha tā kazuwamgbani ka Kashilā an a wushuki. U neke tā ili i'ya u zuwamgbani vi gbani, kpm mayun a wusha tā u da. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpm a tono baci ma wa, a ka wusha tā u da a'a baci n upityanangu tyoku u Ibirahi. Kpaci Ibirahi aya asheku a aza da a wushuki gba.

¹⁷ Tyoku da Tagarada u Kashilā u danai an Kashilā ka tonukoi Ibirahi, “N gonuko vu tā asheku a uyamba ushani.” ◇ Kazuwamgbani ka na ki a yanka tā ka Ibirahi adama a da u wushuki n Kashilā, uza da u tsu 'yangasa akushe a gono n uma, kpm u zuwai ili i savu i wutai a asu u da bawu ili i'ari.

¹⁸ An Kashilā ka yankai Ibirahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibirahi wushuku tā n eyi. Kashilā ka dana tā kpm, “Mmuku n tsikaya n vunu ma yan tā ushani, tyoku u atala,” ◇ ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa!

¹⁹ Aku Ibirahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan de evu n ayen amangatawun (100) kpm u kutsa de da wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan de mamici kpm u matsa wa.

²⁰ Ibirahi yan malalā ma Kashilā ka kpada uyan ili i'ya u zuwamgbanai wa, kpam u asaka uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shadangu yi n ucira, aku u nakai Kashilā tsupige.

²¹ U wushuku ta mayun an Kashilā ka fuda ka shadangu ili i'ya u yain kazuwamgbani.

²² Adama a upityanangu u Ibirahi, “Kashilā ka gonuko yi ta u woko vuma u maci.”

²³ An Tagarada u Kashilā u danai, “Kashilā ka gonuko yi ta u woko vuma u maci,” Ibirahi da koshi a koronki u da wa.

²⁴ A koronku tsu ta dem nala, tsara a tonuko tsu Kashilā ka gonuko tsu ta dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza da u 'yangasai Yesu Asheku a tsunu a ukpa.

²⁵ Kashilā ka neke ta Yesu u kuwa adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam u 'yangasa yi ta n uma, tsara Kashilā ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko ta mazanga

¹ Kashilā ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na tsa ta na ndishi n shinga n Kashilā adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu.

² U yanka tsu ta ure tsara tsu uwa a tsishinga tsu Kashilā adama a da tsu wushuki n Kawauwi. Kpam tsu yan ta mazanga adama a da tsari n kapashi a tsupige tsu Kashilā.

³ Nala gbam koshi wa, tsa ta dem n mazanga an tsari a kadambula, adama a da tsu reve ta kadambula ka nala ki ka zuwa tsu ta akawunki.

⁴ An tsu rotsongusi tyoku da tsa kawunku, aku Kashilā ka wushunku tsu. Adama a nala a da gogo-na tsari n uzuwa u uma.

⁵ Tsa baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gba ili i na yi i gita ta adama a da Kashilā ka naka tsu Kulu Keri,† uza da u shadangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

⁶ Kawauwi ka kuwa ta adama a tsunu a'ayin a da bawu tsa fuda tsa banga kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a da tsari.

⁷ U wuyana ta cika uza roku u kuwa tsara u wauwa uma u uza roku u da wa tono Mele. Shegai gaawan wa tuwa ta u kuwa tsara u wauwa uma u uza da u tsu yanska atoku ikuna i shinga maco.

⁸ Shegai Kashilā ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuwa adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashilā ka gonuko tsu de tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve ta maken ma la wa, wa wauwa tsu ta a asuvu a upan u Kashilā.

¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashilā da eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuwai adama a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashilā, tsu reve ta an mayun da wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne.

¹¹ Nala gbam koshi wa, tsa ta n mazanga adama a ili i'ya Kashilā ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza da u gonuko tsu aje a Kashilā.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa ta a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpam unyushi u tuwa ta kabolo n ukpa. Ili i'ya i zuwai u kana ya dem she u kuwa i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan ta unyushi u cingi.

¹³ Unyushi u cingi wā tā pini a likimba tun kahu Kashilā ka nākā Mele. A'ayin a nala yi Kashilā ka tsu cibusa unyushi wa, kpaci Mele mārī pini wa.

¹⁴ Shegai a'ayin a Adāmu† ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusā tā, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashilā ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adāmu. A ure u roku, Adāmu wā tā yavu Kawauwi uza dā u tuwāi a kucina.

¹⁵ Shegai ama a re a le yi unā u te u dā a'ari wa, kpaci kune ku Kashilā ka yanka tsu gbani kā tyoku u unyushi u cingi u Adāmu wa. Mayun dā an ama ushani a kuwāi adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashilā u la tā tsupige, kpam nala ama ushani a tsarā tā kune ku Kashilā ki; wata, uma u dā la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi.

¹⁶ Ili i'ya uza wa tsarā a asu u kune ku Kashilā ki i'a tā kau n ili i'ya uza wa tsarā a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adāmu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashilā ka yan tā afada, u yain kpam mavura. Shegai u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani.

¹⁷ Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adāmu, u zuwa tā ukpā wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la tā ili i nala yi. Kashilā ka yanka tsu tā ili i shinga ushani, kpaci u wushuku tā n atsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsarā tā uma kpam tsu lyai tsugono tsu ukpā.

¹⁸ Unyushi u te u Adāmu vi u tuko tā ama gbā mavura ma ukpā. Nala kpam, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko tā ama gbā a woko dere a asu u Kashilā. Kpam u tuko tā ama gbā uma u mayun.

¹⁹ Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashilā, u zuwa tā ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panāka tā Kashilā kpam u zuwai Kashilā ka wushi ama ushani.

²⁰ Kashilā ka nākā tā Mele tsarā ama a wene tyoku dā caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusu unyushi vi, aku Kashilā ka doki ka yansāka le ikuna i shinga.

²¹ Unyushi u cingi u lya tā tsugono tsu ama gbā hal u tuko le ukpā. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashilā wa lya tsugono, kpam u wushuku tā n atsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpam nala u tuko tsu tā uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wā n ucira wa

¹ Ndiya tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi dā, tsarā Kashilā ka lyai kapala n u yansāka tsu ikuna i shinga i ne?

² A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u dā baci, atsu akushe a dā, ni dā tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi?

³ I asansā an gbā tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a ulyuḅugu† tsu? An a lyuḅugu tsu, tsu kuwā tā tyoku dā u kuwāi.

⁴ An a lyuḅugu tsu, u woko tā yavu n Kawauwi ka a cidangu tsu, kpaci tsu kuwā tā n eyi. Tata yanka tā tsupige n ucira u ne manyan u 'yangasai Kawauwi a ukpā. Nala dem wa zuwa tsu tsu rongo uma u savu.

⁵ Cinda tsu bolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpā u ne, Kashilā ka zuwa tsu tā tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku dā a 'yangasai Kawauwi.

⁶ Tsu reve tā a wuna tsu tā tyoku dā tsari caupa a mawandamgbani† kaḅolo n Yesu, tsarā unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashilā ka yan tā nala, tsarā ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u cingi wa.

⁷ Nala wari kpaci a'ayin a da baci dem ama a kuwai a woko de yaa, unyushi u cingi wa kpm n ucira a kaci ka le wa.

⁸ Tsu kuwa baci n Kawauwi, tsu reve ta tsa yan ta uma n eyi.

⁹ A 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, adama a nala tsu reve ta wa doku wa kuwa wa. Ukpa wa kpm n ucira a kaci ka ne gogo-na wa.

¹⁰ An Kawauwi ka kuwai, kuten ka u kuwai tsara u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpm u kana u doku u kuwa wa. Gogo-na wa ta n uma u savu, kpm uma u savu u ne vi wa ta a asu u Kashila.

¹¹ Nala dem, u gan ta vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka vari a asu u unyushi u cingi, kpm vari n uma n Kashila a asu u Yesu Kawauwi.

¹² Adama a nala kotsu vu asaka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kpm ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa.

¹³ Kotsu i asaka kapashi ka ikyamba ka de ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai da ya yan nala, nakai kaci ka de kabala a asu u Kashila, kpaci icun i ama da a kuwai da i'ari, shegai gogo-na Kashila ka gonuko da aza a uma. Nakai ikyamba i de kabala a asu u Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari dere kpm ya tuko tsupige a asu u Kashila.

¹⁴ Unyushi u cingi u buwa kpm uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a da panakai Kashila

¹⁵ An u woko tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala naka tsu ucira u uyansa unyushi ucingi da? Nala wari wa, ko kenu.

¹⁶ I reve ta mayun da, ili i'ya baci dem i dangasai ya panaka i woko de uzapige u de. Ya fuda ta ya dangasa unyushi u cingi u da wa tono n uza ubana a ukpa, ko kpm i dangasa upanaka Kashila aku i woko aza a maci.

¹⁷ Tun caupa, eda agbashi a unyushi u cingi a da. Shegai n cikpa ta Kashila an i shamgbai ya panaka uwenishike u da i wushai ara va.

¹⁸ Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpm i woko de agbashi a Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹ Dansa da n dansai n iryoci i na yi tsara i kana ili i'ya ma tono n maloko. Tun caupa, i'ari i asaka ta kaci ka de i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kana ta i dangasa i woko agbashi a ukuna u maci tsara i woko uwulukpi.

²⁰ Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa.

²¹ Katsupi ka eni ka i tsara i a'ayin a da i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u da koshi i tsu tuko.

²² Shegai gogo-na Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpm i woko de agbashi a Kashila. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kpm i tuko uma u da bawu wari n utyoku.

²³ Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u da, shegai Kashila ka naka tsu ta uma u da bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹ Ama a va, gba de i reve ta mele. Adama a nala i reve ta mayun da mele mi ma tsu lya ta tsugono tsu ama a'ayin a da baci a'ari n uma koshi.

² Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi ta a asu u vali u ne a'ayin a da wari n uma. Shegai vali vi u kuwa baci, mele ma iyolo ma sira yi kpm wa.

³ U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwai, mele ma dana ta u yan ta tsishankala. Shegai vali u ne u kuwa baci, wa ta usurukpi a mele ma iyolo, kpam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴ Ama a va, nala wari n ada. Mele ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka de wa, kpaci i kuwa ta a ucira u ne an i kuwai n Kawauwi a mawandamgbani. Kpam gogo-na a bolomgbono da de n uza da a 'yangasai a ukpa tsara tsu gbashika Kashila.

⁵ Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpam adama a nala, gba ili i'ya dem tsu yain ukpa u da i tsu zuwa tsu.

⁶ Shegai Mele mi ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsa ta tyoku u akushe, kpam Mele mi ma tsara ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika ta Kashila a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u da tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷ Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u da? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa.

⁸ An unyushi u tsara ucira a asu u Mele mi, da u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A da baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsara ucira u nala vi wa.

⁹ Mari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n revei i'ya, aku n revei n nusa ta kpam mpa uza u unyushi u cingi da uza da wa tuwa u kuwa.

¹⁰ Mele ma na mi mari ma gan ta ma zuwa mu n yain n uma, a unu u da ma zuwa mu n kuwa.

¹¹ Unyushi u cingi u tsara ta ure u da wa lapanasa mu, aku u yain manyan n Mele mi tsara u wuna mu.

¹² Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashila ka nakai, a dana ta ili i'ya i'ari derere, kpam a banga ta ama.

¹³ Dana da ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu ukpa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u da u bidyai ili i'ya i'ari i shinga u yain manyan n i'ya u tukoi ukpa u va. Nala u gita ta tsara n wene tyoku da unyushi u cingi wari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsara u wenike an unyushi u cingi wari n tsicingi.

Kumodu ka ukpada u uyan unyushi

¹⁴ Tsu reve ta Mele ma wutai a asu u Kashila kpam ma lobono ta. Shegai mpa vuma da koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya ta tsugono a kaci ka va yavu mpa kagbashi ka ne ka.

¹⁵ N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga ta n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi.

¹⁶ N reve ta ili i'ya ma yansa i gan wa, kpam nala u wenike ta n wushuku ta an Mele mari derere.

¹⁷ Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya.

¹⁸ Kapashi ka va ka kari ka cau ka unyushi vi ka asaka mu n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa.

¹⁹ Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpam n maṣṣa baci tsara n kpaḍa uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u ḍa.

²⁰ Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u ḍa wari a asuvu a va u ḍa wa yansa i'ya.

²¹ Ili i'ya n wenei a uma u va i'ya na: a'ayin a ḍa baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka va ili i cingi i'ya ma yan.

²² Katakasuvu ka va ka zanganā ta adama a Mele ma ma wutaḍi a asu u Kashila.

²³ Shegai ko nte wa a asuvu a va n cina ta ili i roku i'ya ya shilakana n ili i'ya katakasuvu ka va ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u ḍa wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gba.

²⁴ Adama a nala, asuvu a va a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpa?

²⁵ N cikpa ta Kashila adama a ḍa Yesu Kawauwi, aya uza ḍa wa wauwa mu.

Ma ta tyoku u na: a katakasuvu ka va, n tsu ciga ta n toni Mele ma Kashila, shegai kapashi ka va ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

Asaka Kulu Keri ku lyai tsugono

¹ Adama a nala, ama ḍa a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashila ka yanka le afada ko kpam u kidaga le ugana wa.

² Kulu Keri, uza ḍa u tsu nakasa uma u ḍa u wutaḍi a asu Yesu Kawauwi, u wutukpa mu de asuvu a ucira u unyushi u cingi u ḍa wa tono n ukpa.

³ Mele ma Musa ma n ucira u ḍa ma wauwa tsu wa, kpaci gba tsunu aza a unyushi u cingi a ḍa. Shegai Kashila ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'a ta n unyushi u cingi. Kashila ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unaka Maku ma ne tyoku u udarakpa u unyushi u cingi u tsunu.

⁴ Yan ḍa u yain nala, tsara tsu yain gba ili i'ya Mele ma danai a'ayin a ḍa baci tsu panakai Kulu Keri, n u ḍa tsa yan ili i'ya atsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵ A'ayin a ḍa baci ama a asakai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza ḍa a asakai Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco.

⁶ Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwa ta. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsara ta uma na ndishi n shinga.

⁷ Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashila ka wa shilakana maco. U tsu tono ili i'ya Kashila ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa.

⁸ Aza ḍa a asakai ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa.

⁹ Shegai eda i asaka uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri ka ta a asuvu a de mayun, kpam ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpam ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonif ka wa.)

¹⁰ Ikyamba i de ya kuwa ta adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi ka baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i wokoi ama a maci asu u Kashila.

¹¹ Kulu ku Kashilā, uza da 'yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve ta Kashilā ka 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpam nala dem Kashilā ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwa i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹² Adama a nala ama a va, u kana ta tsu rongo tyoku da Kulu ku Kashilā ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da.

¹³ Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Shegai a asaka baci Kulu ku banga da i asakai uyansa ili i cingi, ya tsara ta uma u mayun.

¹⁴ Mmuku n Kashilā n mayun alya aza da a asakai Kulu ku Kashilā ka tono n ele.

¹⁵ Kpaci Kulu ka Kashilā ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpam ka zuwa da upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko da mmuku n Kashilā, kpam ka ku tsu naka tsu ucira tsara tsu isa Kashilā, "Tata! Tata u tsunu!"

¹⁶ Kulu ku Kashilā ku bolomgbono ta n kulu ku tsunu, tsara ku wenike mayun da tsari mmuku n Kashilā.

¹⁷ Adama a nala, tsa wusha ta ili i'ya Kashilā ka banaka ama a ne. Nala dem gba ili i'ya Kashilā ka nakai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsara tsupige tyoku da Kawauwi ka tsarai, u kana ta tsu soi mavura tyoku da u soi.

Tsupige tsa tsa tuwa

¹⁸ A'ayin a da baci dem tsu cibai n tsupige tsa wa tuwa wa naka tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa.

¹⁹ Gba ili i'ya Kashilā ka yain i'a ta a umatsi a uvana a'ayin a da Kashilā ka wenike a kateshe ama da a'ari mmuku n ne n mayun.

²⁰ Kashilā ka ka zuwai gba ili i'ya u yain i woko i una u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashilā ka ka zuwai i'ya nala.

²¹ Gba n nala, Kashilā ka tuwa ta ka wutukpa ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsara i woko yaa n tsupige kabolo na mmuku n Kashilā.

²² Kpaci tsu reve ta hal utuwa gogo-na gba ili i'ya Kashilā ka yain i'a ta a ma'ika yavu uka u ilimaci.

²³ Ko atsu dem Atoni tsa ika ta adama a mballa, ko an u wokoi tsari n Kulu Keri, uza da wari kune ku kagita ku Kashilā. Atsu dem umatsi u da tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashilā ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsara u kaci.

²⁴ A'ari a wauwa tsu de, kpam tsar ta n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsarai wa.

²⁵ Shegai tsa zuwa ta uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsarai, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶ Nala dem Kulu ka banga tsu, atsu a aza da tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kavas tyoku da u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yanska ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā, hal gbam wa folusuko tsu Kashilā n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuda wa dana.

²⁷ Kashilā ka wene ta ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpam u reve ta ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yanska ta ama a ne kadyanshi a asu u Kashilā dere tyoku da Kashilā ka cigaka le.

²⁸ Kpam tsu reve t̄a Kashil̄a ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kaḅolo, tsar̄a u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama ḁa a ka ciga yi. Alya ama ḁa u isai, kpaci nala u fobusoi u yain u ḁa.

²⁹ Kashil̄a ka reve le t̄a kahu u yain likimba, kpam u ḁangasa le tsar̄a a woko tyoku u Maku ma ne, tsar̄a Yesu woko Maku ma kagit̄a kpam u tsar̄a a'angu ushani.

³⁰ An u ḁangasa le, aku u is̄a le a tuw̄a ara ne. An u is̄a le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashil̄a

³¹ Nɗya tsa dana adama a ili i na yi gb̄a? Kashil̄a ka baci n ātsu, ya wa yan tsilala n ātsu?

³² Eyi uza ḁa bawu u bishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gb̄a. Cinda u nāka tsu Yesu, mayun ḁa wa nāka tsu gb̄a ili gbani.

³³ Ya wa takpa ama ḁa Kashil̄a ka ḁangasai ukuna? Uza w̄a la wa, kpaci Kashil̄a ka ka gonuko le a woko dere.

³⁴ Ya wa kid̄aga ama a Kashil̄a ugana? Uza w̄a la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuw̄a t̄a, shegai a 'yangasa yi t̄a a ukpa, kpam gogo-na w̄a t̄a a kukere ku ulyaki ku Kashil̄a wa foluko tsu.

³⁵ Ili i'a la ya pece tsu a uciga u ḁa Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gb̄a nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a nāka tsu baci uwonvo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶ Derere ḁa tyoku ḁa Tagar̄ada u danai, “Kain dem ama a ka dansa t̄a a ka wuna tsu adama a vunu, ama a ka yansāka tsu tyoku ḁa a tsu yansāka ncon n ḁa a ka bana ukida.” ◊

³⁷ Shegai gb̄a n ukuna u na vi, ts̄a t̄a n ulya u kaci gb̄a gb̄a a asu u uza ḁa u ciga tsu!

³⁸ N reve t̄a mayun ḁa ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpa wa fuda wa, uma wa fuda wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingit̄ ko ucira kau-kau u zuba wa fuda wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i git̄a gogo-na ko kpam ili i'ya ya tuw̄a ya git̄a a kapala i takpana wa.

³⁹ Ts̄a baci a zuba u alishi, ko ts̄a baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiv̄a ukuna u w̄a pini wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fuda ya pece tsu n uciga u Kashil̄a u ḁa u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashil̄a n aza a Yahuda

¹ Ukuna u mayun u ḁa ma tonuko ḁa. Mpa uza u Kawauwi ḁa kpam kaḅan ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpam u wushuku t̄a gb̄a ili i'ya ma dansa mayun ḁa.

² Katakasuvu ka va ka shad̄angu t̄a n unamgbukatsum̄a u pige na mb̄ala cika,

³ adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va. Kashil̄a ka yanka mu baci un̄a u pece mu n Kawauwi tsar̄a ama a va a tsar̄a iwauwi, ma wushuku t̄a gogo Kashil̄a ka yain nala.

⁴ Alya aza a Isara'ila,† aza ḁa Kashil̄a ka ḁangasai a woko mmuku n ne. U wenike le t̄a tsupige tsu ne, u yansa t̄a kazuwamgbani n ele. U nāka le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku ḁa a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza ḁa a ka wusha kazuwamgbani ka ne.

◊ 8:36 Ishp. 44:22.

⁵ Isheku i le ama a pige a ɗa a Kashilā, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpam aya Kashilā, uza ɗa wa lya tsugono a kaci ka ili gbā, u wusha tā icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶ Dana ɗa ma dana Kashilā ka kpāɗa tā ushadangu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun ɗa gbā aza a Isara'ila a ɗa ama a ne wa.

⁷ Kpam dem gbā mmuku n tsikaya ma Ibrahi n ɗa mmuku n ɗa Kashilā ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa. Kashilā ka tonukoi Ibrahi, “Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n ɗa koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu.”

⁸ Nala u wenike tā la vi gbā mmuku n tsikaya ma Ibrahi n ɗa mmuku n Kashilā n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza ɗa a wokoi mmuku n Kashilā adama a kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai Ibrahi. ◇

⁹ Kpam kazuwamgbani ka u yain ka na: “N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa tā maku ma vali.” ◇

¹⁰ Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza ɗa u matsai mpeshe.

¹¹⁻¹² Shegai kahu u matsa, Kashilā ka tonuko tā Rifikatu vi, “Uzapige vi wa gbashika tā uza u kenu.” ◇ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi ɗa. Kashilā ka yan tā nala tsarā uza ɗa u ɗangasai vi aya uza ɗa wa ciga, adama a tyoku ɗa u fobusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa.

¹³ Tyoku ɗa wari ukorongi a Tagarāda u Kashilā, “N ciga tā Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa.”† ◇

¹⁴ Nɗya wā tsa dana a ukuna u na? Kashilā ka tsu kpāɗa uyan dere ɗa? Nala wa, ko kenu!

¹⁵ Kashilā ka tonukoi Musa,
“Ma wenike tā ukuna u shinga a asu u uza ɗa baci dem n ɗangasai,
kpam ma pana tā uza ɗa baci dem n ɗangasai asuvayali.” ◇

¹⁶ Kashilā ka wenike tā ukuna u shinga a asu u uza ɗa baci dem u ɗangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain ɗa wa.

¹⁷ Tagarāda u Kashilā u dana tā Kashilā ka tonuko tā magono ma Masar,† “N zuwa vu tā vu woko magono kpaci ma ciga tā n wenike ucira u vā ara vunu, tsarā a dansa kala ka vā a likimba gbā.”

¹⁸ Adama a nala, Kashilā ka wenike tā ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u ɗangasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashilā n asuvayali

¹⁹ Uza roku wa wecike tā, “Niɗa Kashilā ka dana tsu nusa. Ya wa fuda wa ronombono n uyawunsa u ne?”

²⁰ Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka vā, ma wece vu, “Ya va bidya kaci ka vunu wari ɗa va nanamgbana n Kashilā? Magbodo ma tsu wece uza ɗa u ma yi, ‘Niɗa vu ma mu naha?’ ”

²¹ Kamai ka mgbodo ka tsu ma tā ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuda tā wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansaƙa manyan maco.

²² Kashilā ki dem nala wari, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuda tā. Shegai u yan tā ahankuri a pige a asu u aza ɗa upan u ne wari; wata, aza ɗa a fobusukoi ukpā.

²³ U yan tā nala tsarā u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a ɗa u panai iyali; wata, aza ɗa u fobusukoi tsupige tsu ne tun a kagitā.

²⁴ Kpam aṣa ama a nala yi aza ḍa Kashilā ka isai. U ḍangasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala ḍa gbam koshi wa, u ḍangasa tsu ta dem a asuvu a Awulawa.

²⁵ Tyoku ḍa Kashilā ka danai a tagarada u Hosiya matsumate:†
 “Aza ḍa bawu a'ari ama a va,
 gogo-na ma isa le ta ama a va.
 Kpam ma wenike ta uciga u va
 a asu u aza ḍa bawu mari ma ciga.” ◇

²⁶ U doku ta u danai,
 “Pini a asu u ḍa Kashilā ka tonuko le,
 ‘Eḍa ama a va a ḍa wa,’
 nte ḍa dem pini Kashilā Uza u Uma
 wa isa le mmuku n ne.” ◇

²⁷ Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na:
 “Aza a Isara'ila a'a ta ushani,
 tyoku u kayala ka ikengi i kushiva,
 shegai aza ḍa a ka tsara iwauwi a asuvu a le a'a gan wa.

²⁸ Magono ma Zuba ma yan ta ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten koshi.” ◇

²⁹ Ishaya doku ta u danai:
 “Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba
 u asaka ta ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma.
 A ḍa baci nala wa,
 an a'ari a wacinsa tsu de gba gba,
 tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.”† ◇

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Nɗya wa tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a matsa a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā wa, shegai Kashilā ka gonuko le ama a maci adama a ḍa a wushuki n eyi.

³¹ Aza a Isara'ila a matsa ta a toni Mele tsara a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā. Shegai a kpaɗai.

³² Nɗya i zuwai a kpaɗai? Adama a ḍa a matsa ta a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a unā u ḍa a ka pityanangu n Kashilā u gonuko le ama a maci. A taɗatsa ta a katali ka pige ka kari le a ure.

³³ Tyoku ḍa Kashilā ka danai a Tagarada u Kashilā:
 “Da na! Ma zuwa ta katali a Sihiyona*
 ka ka zuwa le utadatsa,
 tyoku u katali ka ka zuwa le urukpa.
 Shegai uza ḍa baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◇

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gba aza a Yahuda a tsara iwauwi. Kavasū ka va ka la ubana a asu u Kashilā.

² N reve ta a ka ciga ta a gbashika Kashilā, shegai a reve

³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A unā u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashilā u ḍa u tsu gonuko ama a woko ama a maci.

⁴ Kawauwi ka zuwa ta Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsara Kashilā ka gonuko gba aza ḍa a wushuki a woko ama a maci.

◇ 9:25 Hos. 2:23. ◇ 9:26 Hos. 1:10. ◇ 9:28 Isha. 10:22-23. ◇ 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16.

Gba ama a ka fuda ta a tsara iwauwi

⁵ Musa korongu ta tyoku da Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci adama a da a naka Mele karinga. U danai, “Uza da baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsara ta uma.” ◇

⁶ Shegai ili i'ya Tagarada u Kashila u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a zuba u ba u cipuka Kawauwi utuwa a likimba?”)

⁷ “Kpam kotsu vu dana, ‘Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu a iyamba u yangasa Kawauwi a ukpa?”)

⁸ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: “Akani yi a'a ta evu n avu; a'a ta a unu u vunu kpam a katakasuvu ka vunu.” Uwenishike u upityanangu u da tsa dansaka u da gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a da,” kpam vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashila ka yangasa yi ta a ukpa, Kashila ka wauwa vu ta.

¹⁰ Tsu wushuku ta n atakasuvu a tsunu, adama a nala a da Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana ta bawu u uwonvo, tsu wushuku ta, adama a nala a da kpam tsu tsara iwauwi.

¹¹ Tyoku da Kashila ka danai a Tagarada u ne, “Shegai uza da baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.” ◇

¹² Na vi u kana ta ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a da, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gba. Kpam aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kavasubana ara ne unu u shinga.

¹³ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, “Uza da baci dem u yain kavasubana a asuvu a kala ka Asheku, wa tsara ta iwauwi.” ◇

¹⁴ Nida ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a ta'a baci upana ukuna u ne wa? Kpam nida a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le?

¹⁵ Nida aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a da baci a suku le wa? Tagarada u Kashila u dana ta, “Ili i mazanga i'ya i pige an aza da a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwa.” ◇

¹⁶ Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike ta, “Magono ma Zuba, uza wa gban la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?”

¹⁷ Ama a pana ta Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gita ta a pana akani yi, aku a wushuku.

¹⁸ Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana ta! Tagarada u Kashila u dana ta,
“A tonuko ta ya dem akani yi.

A dansa ta a da a asu u mbari mbari u likimba.” ◇

¹⁹ Shegai mayun da aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve ta. Ko a a'ayin a Musa Kashila ka dana ta,

“Ma zuwa vu ta vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku unu u shinga. Ma zuwa vu ta vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a da ya wundya a'a n ugboji wa unu u shinga.” ◇

²⁰ Ishaya dana ta bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai,
“Aza da bawu a zama mu, alya a tsara mu.

N wenike ta kaci ka va a asu u aza da bawu a foloi a wene mu.” ◇

²¹ Shegai Kashila ka yan ta kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,

“Gbā ulivā n tsu barākpa tā akere a vā n wushi aryagbaji aza dā a 'yuwain mu unākā karinga.” ◇

11

Kashilā ka pana tā iyali i aza a Isara'ila

¹ Yan n wecike: Kashilā ka varangu ama a ne aza a Yahuda dā? Ko kenu! Mpa n kaci ka vā uza u Yahuda u dā. Mpa kumaci ku Ibirahi ka, a kaletsu ka Bayami.†

² Kashilā ka dangasa tā aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpm u varangu le wa. I ciā n ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka tā kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashilā u danai,

³ “Māgono ma Zuba, a wunusa tā ntsumate n vunū, kpm a wacinsa tā asudarakpa† u vunū. Mpa koshi matsumate ma ma wokoi, kpm alya dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu.” ◇

⁴ I ciā ili i'ya Kashilā ka wushuki? U dā, “Adā koshi uza dā u buwai wa. Mā tā n ama azu a shindere (7,000) aza dā bawu kotsu a kudānki Ba'alu† kameli!” ◇

⁵ Nala wari hal n gogo-na. Ama dā pini kenu aza dā Kashilā ka dangasai adama a ukuna u shinga u ne.

⁶ Kpm u dangasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u dā, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashilā adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashilā kari ka woko ku mayun wa.

⁷ Nala wenike tā an gbā aza a Isara'ila a ka zama tā ili, shegai aza dā Kashilā ka dangasai a asuvu a le alya koshi a tsarai i'ya. Aza dā a buwai kpm a ryagbajai.

⁸ Tyoku dā Tagarāda u Kashilā u danai:
“Kashilā ka nākā tā ama yi atakasuvu a kulālā.
U kimbai a'eshi a le tsarā a wene wa,
aku u votsuki atsuvu a le tsarā a pana wa.
Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara.” ◇

⁹ Aku Dawuda danai:
“Asākā abiki† a le a woko le utyangi,
tsarā a tadatsa
a wushi kpm mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

¹⁰ Asākā a'eshi a le a rumbanā kotsu a wene wa,
zuwa kucina ku le ku kelike
adama a kadambula hal ubana.” ◇

¹¹ Aku n wecikei: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpa la vi de bawu u'yangā? Ko kenu! Adama a dā a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwā tā a asu u Awulawa, kpm nala vi wa zuwa tā aza a Isara'ila a yain malyon.

¹² Awulawa a wusha baci unā u shinga ushani adama a dā aza a Yahuda a 'yuwain an Kashilā ka ciga ka wauwa le, a'ayin a dā aza a Yahuda a gonoi a tuwai a wushi iwauwi yi, unā u shinga u le vi wa la tā ushani.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n adā dā ma dansa Awulawa. Kashilā ka dangasa mu tā n woko kasuki ubana a asu u de, kpm ma yan tā agoni adama a manyan ma pige ma u nākā mu n yain.

¹⁴ Ma ciga tā n zami ure u dā ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya edā Awulawa i'ari n i'ya, tsarā a ure u nala vi n wauwa aza roku a le.

◇ 10:21 Isha. 65:2. ◇ 11:3 1 Ngo. 19:10, 14. ◇ 11:4 1 Ngo. 19:18. ◇ 11:8 U.Ml. 29:4; Isha. 29:10.
◇ 11:10 Ishp. 69:22-23.

¹⁵ An Kashilā ka kpatalakai aza a Yahuda kucina, u woko ta kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashilā ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko ta yavu u gonuko akushe a asuvu a uma.

¹⁶ A naka baci Kashilā kajibi ka tsuwa ka kagita, tsuwa tsi gba tsa woko ta tsu ne. Kpam a naka baci Kashilā alu a madanga, gba atyangi yi dem a ne a da.

¹⁷ Wa ta yavu a kapusa de atyangi a roku a madanga ma zayitum.† Eda Awulawa i'a ta tyoku u katyangi ka madanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbaamgbanai a zuba u madanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha ta ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsara ilikulya i ne a madanga mi. ¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Cibai, eda ya banga alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka banga da.

¹⁹ Gaawan ya yawunsa ta i dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsara a gbaamgbana da a asu u le.

²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eda tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugbaamgbani. Kotsu i yain aradi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita.

²¹ Kashilā ka kapusa baci atyangi a kagita a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wa de tyoku da Kashilā ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpam wari shen. U tsu yanka ta aza da a asaka yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike da ukuna u shinga, wa wenishike da ta ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa da ta a madanga mi.

²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashilā, wa gono ta u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa ta n ucira u da wa yan nala.

²⁴ Eda Awulawa i'a ta tyoku u atyangi a madanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaamgbanai a zuba u madanga ma zayitum ma shinga ma mari n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u wokoi aza a Yahuda a'a ta tyoku u atyangi a madanga ma shinga mi, kpam a ka doku ta a ka gbaamgbana le n madanga ma a'ari caupa vi.

Kashilā ka pana ta ama gba asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga da ta i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i revei ili gba, kpam kotsu i yain aradi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a da, shegai nala wa lya ta kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza da Kashilā ka dangasai a ka tuwa a asu u Kawauwi.

²⁶ Kpam naha da Kashilā ka wauwa gba aza a Isara'ila. Tyoku da Tagarada u Kashilā u danai:

“Kawauwi ka wuta ta a Sihiyona,*

aku u takpa ikuna i cingi gba a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan ta kazuwamgbani ka na n ele n takpa baci unyushi u cingi u le.” ◇

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan ta uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a wokoi tyoku u atokulalu a Kashilā. Nala u gita ta tsara u banga da, eda aza da bawu i'ari aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashilā ka dangasai, kpam wa ciga le ta adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu.

²⁹ Kashilā ka tsu savafa katakasuvu ka ne a asu u ama da u isai n ili i'ya u naka le wa.

* **11:26** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **11:27** Isha. 59:20-21; Isha. 27:9.

³⁰ Caupa, eda Awulawa i'ari i 'yuwan ta upanaka Kashila. Aku a'ayin a tuwai a da aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, da u wenike da asuvayali a ne.

³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, aku Kashila ka lyai kelime n u weniki da asuvayali a ne. Shegai tyoku da u yanka da vi, a'ayin a'a ta a utuwa a da wa wenike le asuvayali a ne.

³² Kashila ka ciga ta ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gba, da i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan ta upanaka Kashila.

Icikipali ubana a asu u Kashila

³³ Ya wa fuda wa ratsanaka utsari n kakiri n ureve u da Kashila kari n u da?

Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?

Ya wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,
“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ◇

³⁵ “Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana yi u tsupa da?”

³⁶ Kashila ka ka yain ili gba.

Aya uza da u zuwai ili gba i lyai kelime.

Ili gba i woko ta tsara i naka yi tsupige.

U kana ta tsu cikpala Kashila hal ubana bawu utyoku! Ami.

12

Nakai kaci ka de asu u Kashila

¹ Ama a va, an u wokoi Kashila kari n asuvayali da i zuwai ma folo da i naka kaci ka de a asu u Kashila yavu eda udarakpa u da, shegai udarakpa u da wari n uma. Nakai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha da u gain i lyaka Kashila kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i asaka Kashila ka naka da atakasuvu a savu. Pini nala, da ya reve ili i'ya Kashila ka ciga da i yain: ya reve ta ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku da ili yi i gain i woko.

³ Kashila ka wenike mu ta ukuna u shinga, adama a nala n tonuko ta ya dem asuvu a de: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku da vari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a una u upityanangu u da Kashila ka naka vu.

⁴ Tsa ta n apashi ushani ufolomgbonusi a ikyamba i te, kpam ko ka eni ka wa ka ta n manyan ma ne kau.

⁵ Nala dem, tsa ta ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpam atsu dem tsa ta ufolomgboni n uza n utoku.

⁶ Kashila ka ne ta ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U naka tsu baci ucira u da tsa yan kubari ku akani a ne, she tsu yansa u da manyan n gba upityanangu u da tsari n u da.

⁷ U naka tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbashika. U naka tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike.

⁸ U naka tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbamatangusu asuvu. U naka tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashila ka naka vu baci ucira u utono n ama, she vu matsa vu yain u da mai. Va pana baci ama asuvayali, she vu yain u da n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kana ili i shinga.

◇ 11:34 Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

¹⁰ Cigamgbanai tyoku da uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu matsa vu wenike atoku karinga.

¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain manyan cika. Naka kaci ka vunu gba a asu u ugbashika Asheku.

¹² Lya kapala n ipeli kpaci va ta n uzuwa u uma. Va baci n kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kvasu maco.

¹³ Naka ama a Kashila i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza da a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an vari Katoni, vu yanka le una u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kvasu Kashila ka zuwuka le una u shinga.

¹⁵ Pele n ama da a ka pele, kpam vu sai n ama da a ka sa.

¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza da bawu a'ari ili i roku. Yan n aradi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Matsa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai.

¹⁸ Vu yain tyoku u ufu da u vunu vu rongo na ndishi n shinga n ama.

¹⁹ Aje a va, ama nusuka da baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashila ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana ta a Tagarada u Kashila,

“Ma yan ta aza da a nusai mavura.

Ma tsupa le ta a kaci ka ili i'ya a yain.” ◇

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarada u Kashila u danai:

“Utukulalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.

Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, da wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ◇

²¹ Kotsu vu asaka tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panakai aza a tsugono

¹ Panakai ngono n da ma lya tsugono a kaci ka de. Kashila ka koshi ka tsu naka uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono.

² Adama a nala aza da baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashila ka a 'yuwain upanaka. Kpam a ka ronuko ta kaci ka le mavura.

³ Aza da a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza da a ka yansa ili i cingi alya a ka pana le uwonvo. Ili i'a la i'ya ya zuwa da i pana le uwonvo wa. Eda gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala da ta adama a ili i nala yi.

⁴ Magono kagbashi ka Kashila ka, kpam manyan ma ne ma u banga da. Shegai i yan baci tsicingi da ya pana uwonvo u ne, kpaci wa ta n ucira u da wa yan da mavura. A'ayin a da baci u zuwai ama a da a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashila ka.

⁵ Adama a nala u kana ta i toni gomunati, kpaci tyoku da ya katsa mavura u da la vi, kpam dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi.

⁶ I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono agbashi a Kashila a da, wushisa da a ka wushisa utafa tsara a lyai kapala n manyan ma Kashila ka zuwa le a yain.

⁷ Tsupa le gba ili i'ya a ka tono da: Tsupai gba icun i utafa. Naka le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸ Kotsu i *asaka* kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka *de* wa. Ili i te i'ya i *kanai* i yain koshi i'ya i *cigamgbana*. Kpaci uza *da* baci wa ciga ama, u tono ta *gba* Mele.

⁹ Mele ma da, "Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa." Shegai *gba* ili i naha yi i'a ta a asuvu a mele ma te ma ma danai: "Ciga uza u karen u vunu tyoku *da* va ciga kaci ka vunu." ♦

¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u *da* utono Mele mi *gba*.

¹¹ U *kana* ta i yain ili i na yi kpaci i reve ta *icun* i a'ayin a *da* tsari. A'ayin a *da* a gain i rikpanaka a alavu a *de* a yan *de*, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la ta *evu* n a'ayin a *da* tsu gitai tsu wushuki.

¹² U woko ta yavu kayin ka yan *de* *evu* n ukotso, kpam kain ka wansa *de*. Adama a nala u gan ta tsu *asaka* uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilakana a katyashi. ¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku *da* ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka *da* wa. I yansa tsishankala wa. I shilakanasa n atoku a *de* wa. I yamgbana malyon wa.

¹⁴ Shegai i *asaka* Asheku Yesu Kawauwi u toni n *ada*, aku i *asaka* ufo6uso u ure u utsara ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai *gba* Atoni a Asheku, hal dem n aza *da* upityanangu u le bawu u gbmami. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa.

² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya ta ko *icun* i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza *da* bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi.

³ Uza *da* u tsu takuma inyama kotsu u goro uza *da* bawu u tsu takuma wa. Kpam uza *da* bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza *da* u tsu takuma u nusa ta wa, kpaci Kashila ka wusha *de* vuma u nala vi.

⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u *da* wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u *da* wa *bang*a agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa ta a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a *da* a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa ta a dana *gba* a'ayin dere *da* a'ari. Ya dem u dangasaka kaci ka ne.

⁶ Aza *da* a tsu dana an kain ka roku ka lai a *da* a buwai uwulukpi vi, yan *da* a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige. Aza *da* a tsu lya ko ndya wa, yan *da* a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa ta Kashila kahu a lyai. Aza *da* kpam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga ta dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpam a cikpa Kashila.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a *da* tsari n uma koshi wa, kpam adama a kaci ka tsunu a *da* tsu kuwai koshi wa.

⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a *da* tsu yain uma, kpam tsu kuwa baci, adama a Asheku a *da* tsu kuwai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwa, *atsu* aza a Asheku a *da*.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwai kpam u 'yangai u wokoi n uma i'ya tsara u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma *gba*.

♦ 13:9 Uwt. 20:13-15, 17; Adkp. 19:18.

¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yansaƙa Atoni a Asheku afada? Ndy a zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwa ta ka Kashila ka yanka gba tsunu afada.

¹¹ Kashila ka dana ta a Tagarada u ne:
 “N yanka da ta kazuwamgbani mpa n kaci ka va
 n da ya dem wa kudangu ta a kapala ka va.
 Ya dem wa dana ta a kateshe mpa Kashila.” ◇

¹² Ya dem wa tonuko ta Kashila ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a taɗatsa wa

¹³ U kana ta tsu asaka ukidaga atoku ugana. A una u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u taɗatsa ko u rukpa a unyushi u cingi wa.

¹⁴ Mpa n bolomgbono ta n Yesu Asheku, kpm adama a nala n reve ta ilikulya i'a la i'ya i kpaɗai u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa.

¹⁵ Kpm Katoni ka roku ka namgba baci asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu asaka ilikulya i'ya va lya i nangasa uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne wa!

¹⁶ Kotsu vu asaka ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa.

¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashila,† a kaci ka mele ma ulya ko uso u da u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u da, na ndishi n shinga, n mazanga ma Kulu Keri ku naka da.

¹⁸ Vu gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa ta Kashila ka pana kayanyan, ama kpm a ka wushunku vu ta n u da.

¹⁹ Adama a nala, u kana ta tsu matsa tsu yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga kpm i'ya ya gbamatangu atoku.

²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma Kashila adama a ili i'ya va lya wa. Gba ilikulya i lobono ta ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai.

²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko kpm vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku utadatsa.

²² Gba ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi ada n Kashila. Ama a ka zangana ta a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya kpm bawu a'ari n malala, ko kenu.

²³ Shegai a'a baci n malala a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya Kashila ka wene le ta aza a unyushi, adama a da bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u da.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

¹ A tsu aza da upityanangu u tsunu wari n ugbami, she tsu yain ahankuri n Atoni a Asheku a da upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu matsa tsu zuwa le a pana kayanyan n u da tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi.

² Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu fanga le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan.

³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku da Tagarada u Kashila u danai, “Aza da a wisha vu mpa dem a wishai.” ◇

⁴ Gbà ili i'ya a korongi a Tagaràda u Kashilà, korongu òa a korongi i'ya tsàrà a wenishike tsu. Tagaràda u Kashilà u tsu nàkà tsu tà akawunki, nà ndishi n katakasuvu, tsàrà tsu yain n uzuwa u uma.

⁵ Kashilà ka ka tsu nàkà tsu akawunki nà ndishi n katakasuvu. Kavasú ka vā ka ù zuwa i dusukù ndishi n shinga n atoku a òe a asuvu a utono u Kawauwi u òe.

⁶ Aku gbà òe i òolomgbono a asu u te n kalàgàtsu ka te, i yain icikpali n unàkà tsupige ubana a asu Kashilà Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gbà

⁷ Wushai atoku a òe tyoku òa Kawauwi ka wusha òa. Pini nala, òa Kashilà ka wusha tsupige.

⁸ N tonuko òa Kawauwi ka woko tà kagbashi ka aza a Yahuda, tsàrà u wenike an kazuwamgbani ka Kashilà ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun òa.

⁹ Kpam u tuwà tà tsàrà Awulawa a nàkà Kashilà tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku òa Tagaràda u Kashilà u danai:

“Ma cikpala vu tà asuvu a Awulawa.

Ma shipa tà ishípa i icikpali i kala ka vunu.” ◇

¹⁰ Tagaràda u Kashilà u doku tà u danai:

“Panai kayanyan, eòà Awulawa, kaòolo n ama a ne aza a Yahuda.” ◇

¹¹ Tagaràda u Kashilà u doku tà òe u danai:

“Cikpalai Magono ma Zuba gbà òe Awulawa.

Cikpala ni, gbà òe ama a likimba.” ◇

¹² Aku Ishaya matsumate u danai:

“Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuwà tà, wa lya tà tsugono a kaci ka Awulawa gbà, kpam a ka zuwa tà uma u le ara ne.” ◇

¹³ Kavasú ka vā ka Kashilà, uza òa u tsu nàkà uzuwa u uma, u shadàngu òa n upana kayanyan ushani nà ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u òe u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a vā, n reve tà i'ā tà ushadàngi n ukuna u shinga. N reve tà i'ā tà n ureve u òa u gain i yain n u òa, n reve tà kpam ya fudà tà ya wenishike atoku a òe.

¹⁵ Shegai n koronku òa tà karara a ukuna u ili i'ya ma ciga òa i ciba. N yan tà ili i nala yi adama a òa Kashilà ka yanka mu tà ukuna u shinga,

¹⁶ kpam u nàkà mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika tà Kashilà a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko tà yavu kaòarakpi† tsàrà Awulawa a woko uòarakpa u òa Kashilà ka wusha; wata, uòarakpa u òa Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

¹⁷ Adama a nala, n zàngana tà adama a ili i'ya n yankai Kashilà a asu u Yesu Kawauwi.

¹⁸ Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u vā an n tonoi n Awulawa a panàka Kashilà adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain.

¹⁹ Kpam a panàka tà Kashilà adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan tà kuòari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima† hal gbà ukyawan a kaòon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi kuòari ki ko nte wa.

²⁰ N tsu ciga ƙa n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u ɗa bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u ɗa uza roku u gitai wa.

²¹ Tyoku ɗa Tagarɗa u Kashila u danai ɗa:
 “Aza ɗa bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene ta,
 aza ɗa kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve ta.” ◊

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

²² Manyan ma na mi ma tsu rongo mu ta ukangusu n ba n kondo ɗa.

²³ Gogo-na n kotso ɗe manyan ma va gba a asu u na vi. Mari ma ciga ɗa ta uwene caupa.

²⁴ Mpa pini a afoɓi tsara n bana a kaɓon ka Asabaniya, a'ayin a ɗa baci ma yan nwalu mi, ma batsa ta a Roma. A'ayin a ɗa baci n panai kayanyan ka ndishi n ada kenu, i banga mu n kana ure.

²⁵ Shegai kahu n wene ɗa vi, she n wala ve a Urishelima tsara n banka Atoni a ɗa a'ari ɗe kune.

²⁶ A'uwa a Atoni a ɗa a'ari a kaɓon ka Masidaniya n ka Akataya a naka ɗe ikebe yaa tsara a banga ama a Kashila aza a unambi a ɗa a'ari a Urishelima.

²⁷ A pana ta kayanyan ka uyan nala, shegai wa ta dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha ta ili i shinga i kulu ku Kashila a akere a aza a Yahuda.

²⁸ N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo ɗa ta aku n wura ubana a Asabaniya.

²⁹ N reve ta n rawa baci ara ɗe, Kawauwi ka zuwuka mu ta unu u shinga u pige tsara n zuwuka ɗa.

³⁰ Ama a va, ma folo ɗa a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i bolomgbono na mpa a manyan ma va a asu u uyan kavasubana a asu u Kashila adama a va. Yanyi nala adama a uciga u ɗe ara va u ɗa Kulu Keri ku naka ɗa.

³¹ Yanyi kavasubana tsara a aza ɗa a'ari a kaɓon ka Yahuda, aza ɗa bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kavasubana adama a ɗa ama a Kashila a ɗa a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsara n banga le.

³² Kashila ka wushunku mu baci nala, ma tuwa ta ara ɗe n mazanga, kpam ukondo u va ara ɗe wa zuwa mu ta n pana kayanyan kpam u woko mu uwunvuga.

³³ Gogo-na asaka Kashila, uza ɗa u naka tsu ndishi n shinga, u rongo n ada gba ɗe. Ami.

16

Bulus danasai aje a ne

¹ Ma ta n ukuna u shinga u ɗa ma dansa a kaci ka Fibi, uka u ɗa wa gbashaa kuwa ku Atoni a Kankiriya.

² Ma folo ɗa ta i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku ɗa ama a Kashila a tsu yan. Banga ni a ure u ɗa dem ya fuda ya banga yi, kpaci u banga mu ta u banga kpam ama roku ushani.

³ Danasai Bilikisu n Akila, aza ɗa a yain manyan kaɓolo na mpa tsara tsu gbashika Yesu Kawauwi.

⁴ A yan ta gban evu n ukpa tsara gai a banga mu. N cikpa ta cika, kpam gba a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le ta dem.

⁵ Danasaka numu dem Atoni a ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danasāka numu macigi ma va Abainita. Aya Katoni ka kagitā a kaɓon ka Asiya.

⁶ Danasai Meri,† uza da u yanka da manyan cika.

⁷ Danasai ama a va Andaraniku n Juniya, aza da a uwai a kuwa ku a'ali kaɓolo na mpa. A woko ta Atoni kahu mpa, kpam asuki a naka le ta karinga.

⁸ Danasai Ampiliya, macigi ma va ma, uza da wari uza u Asheku.

⁹ Danasai Urubana, uza da u gbashikai Kawauwi kaɓolo n ātsu.

Danasai macigi ma va Isataki.

¹⁰ Danasai Abali, uza da u wenikei mayun da wa tono Kawauwi.

Danasai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹ Danasai Hiridiyon vuma u va.

Danasai Narikisa n aza da a'ari a kuwa ku ne, aza da a'ari aza a Asheku.

¹² Danasai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Danasai macigi ma va Barasisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³ Danasai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i danasa mma u ne, wa ta tyoku u mma ara va.

¹⁴ Danasai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i danasa Atoni a da a'ari kaɓolo n ele.

¹⁵ Danasai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gba ama a Kashila a da a'ari n ele.

¹⁶ Damamgbanai n uciga u Kawauwi.

Gba Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danasa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

¹⁷ Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadatsasa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u da i wushai. Yanyi dan n ele!

¹⁸ Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyansa ka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaɓan.

¹⁹ Gba Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

²⁰ Kashila uza da u tsu tuko ndishi n shinga, wa barakpa wa, wa lya ta kaci ka Kanangasi.* U naka da ucira a kaci ka ne.

N yan ta kavasuu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n ada.

²¹ Timoti uza da wa yan manyan kaɓolo na mpa wa danasa da ta. Ama a va Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danasa da ta dem.

²² Mpa Taritiya, uza da korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danasa da ta dem a asuvu a Asheku.

²³ Gayu wa danasa da ta dem. U wusha mu ta kpam u wusha ta dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danasa da ta dem.

[²⁴ N yan ta kavasuu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gba de ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kavasuu ka icikpali

* **16:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † **16:24** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Aza a Roma a kalatsa ta makpanda ma 24.

²⁵ Asaka tsu naka Kashila tsupige! Wa fuda ta wa zuwa da i shamgba n ucira a upityanangu u de, tyoku da Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a da ukuna u Yesu Kawauwi n afofi a da Kashila ka sokongi caupa.

²⁶ Shegai gogo-na ikorongi i nsumate i zuwa le ta a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashila, uza da bawu wa kuwa, u dana ta a ka zuwa ta gba iyamba a reve n akani a na yi, tsara a wushuku kpam a gorimuko yi.

²⁷ Asaka Kashila, uza da aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpam a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kpam tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a 'yangasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpam nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kavasuu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka u6olomgbono kaci (1:10-4:21)

Ukpadu u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a una u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afobi a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya 6ala Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa danasa da ta. Kashila ka isa mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko da ta uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpam dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na.

⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari kabolo n eyi.

⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya n tonuko da a kaci ka ne mayun da.

⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani ugonu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

⁸ Wa zuwa da ta i gbama hal ubana a makorishi tsara Kashila ka kana da n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono.

⁹ Mayun da Kashila ka yanka da nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpam u dangasa da ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo da, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai bolomgbanoi kaci ka de tsara i woko n katakasuvu ka te n ure u uyawunsa u te.

¹¹ Ama a va, ama roku aza da a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da da eda pini ya yamgbana kananamgbani.

¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, "Mpa Bulus da ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Apolo da ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Bituru da ma tono." Uza roku kpam u dana, "Mpa Kirisiti Kawauwi da ma tono."

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza da wari uza u te a asu kau-kau da? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandamgbani da? A'a! A lyubugu da tsara i woko atoni a Bulus da? A'a!

¹⁴ N cikpa ta Kashila an bawu n lyubugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu.

¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyubugi yi a kala ka va wa.

¹⁶ (N ciBa ta gbam, n lyubugu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma ciBa an n lyubugi aza roku kpam wa.)

¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyubugu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kpam a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandamgbani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashila

¹⁸ Ama da a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kpam aza da Kashila ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashila u da.

¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:
"Ma wacinsa ta kakiri ka aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri.
Ma kangu ta ureve u arevi." ◇

²⁰ Ndy a kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashila ka zuwa le ta a woko ili i gbani kpam u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani.

²¹ Kashila uza da wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A una u nala, aku u gonoi u dangasai u wauwa aza da a wushuki n kadyanshi ka tsu yain kuBari, ka kari yavu utengeshi.

²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsara u wenike le Kashila ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsara kakiri.

* **1:11** Kuluwi uka da, kpam a dana ko ama yi ama a ne a da ko agbashi ko aza da a ka rongo a kuwa ku te wa. ◇ **1:19** Isha. 29:14.

²³ Adama a nala, an tsu yain kuɓari ku Kawauwi ka kuwai a mawandamgbani, aza a Yahuda a bidya ta u da unyushi u da, Awulawa kpam a bidyai u da ili i gbani.

²⁴ Shegai a asu u aza da Kashila ka isai, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a da na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashila.

²⁵ Ko Kashila ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kpam ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, cibai tyoku da i'ari an Kashila ka dangasa da. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama da a'ari azapige a asuvu a de a'a gan wa. Ama da a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'a gan wa.

²⁷ A una u nala, Kashila ka dangasa ta ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsara u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri uwono. U dangasai kpam aza da bawu a'ari n ucira tsara u nei aza da a'ari n ucira uwono.

²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsai yavu i maci i'ya wa ko kpam yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsara i woko i gbani.

²⁹ U yan ta nala tsara ko uza u yain aradi a kapala ka ne wa.

³⁰ Kashila ka ka zuwa da i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a da Kashila ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpam u nekei kaci ka ne tsara u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi.

³¹ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da wa ciga u yain aradi, u yain a da a ili i'ya Asheku a yain koshi."

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonuko da akani a da Kashila ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpam n wenike ugboji wa.

² Kpaci tun a'ayin a da mari n ada, n yawunsa ta n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandamgbani.

³ A'ayin a da n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba ta hal gbam ya je adama a uwonvo.

⁴ Kpam an n wenishikei na n yanyi kuɓari ki, n dansa ta karara. N yan ugboji wa, bele n leshi da n kadyanshi. N asaka ta Kulu Keri ku Kashila ku wenike ucira u ne.

⁵ Yan da n yain nala tsara i tsara upityanangu adama a ucira u Kashila, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashila

⁶ A'ayin a da baci dem mari a asuvu a Atoni a da a'ari n ucira, n tsu yan ta kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wari n ka ka wa. Kpam icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza da ucira u le wa woko u gbani u da.

⁷ N dansa ta n kakiri ka Kashila ka kari usokongi, ka u asakai usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashila ka fobuso ta kakiri ka nala ki tsara u tuko tsu tsupige.

⁸ Ko uza u tsugono u te a likimba wa la u revei n ka wa. A da baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandamgbana Asheku uza u tsupige wa.

⁹ Shegai Tagarada u Kashila u dana ta:
"Ili i'ya Kashila ka fobusukoi aza da a ka ciga yi
i la ta ili i'ya a wenei n a'eshi a le,

i la t̄a k̄pam ili i'ya a panai n atsuvu a le.
Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!”

¹⁰ Tsu reve t̄a n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashil̄a ku wenike tsu de ko ndya wa. U tsu wene t̄a ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashil̄a.

¹¹ Aḁa koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, Kulu Keri ku Kashil̄a k̄pam aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashil̄a.

¹² Shegai Kashil̄a ka n̄aka tsu t̄a Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku ḁa ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Da k̄pam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashil̄a ka n̄aka tsu vi faa.

¹³ Tsu tonuko ḁa baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa t̄a kadyanshi ka Kulu ku Kashil̄a ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a ḁa tsa wutumkpusuka aza ḁa a'ari n Kulu ku Kashil̄a ukuna u mayun a kateshe.

¹⁴ Da gai i zuwai she uza ḁa wari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n un̄a u shinga u Kulu ku Kashil̄a vi. Uza ḁa baci dem bawu wari n Kulu ku Kashil̄a, u tsu yawunsa t̄a un̄a u shinga u nala vi utengeshi u ḁa.

¹⁵ Uza ḁa baci wari n Kulu ki, wa fuda t̄a wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fuda wa vece yi wa.

¹⁶ Tagarada u Kashil̄a u dana t̄a:
“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?
Ya wa fuda wa n̄aka yi adooki?” ◊

Shegai tsa fuda t̄a tsa reve ukuna u na vi, kpaci t̄a t̄a n katakasuvu ka Kawauwi.

3

Agbashi a Kashil̄a

¹ Ama a va, an n dansai n aḁa, n dansa n aḁa tyoku u Atoni a ḁa a'ari n ucira wa; u kana t̄a n dansa n aḁa yavu eḁa aza a likimba na ḁa i'ari, ko k̄pam yavu mmuku n shili n ḁa i'ari a asuvu a Kawauwi.

² N neshe ḁa ilikulya wa adama a ḁa i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i ratsa ulya ilikulya wa adama a ḁa ya rongo t̄a tyoku ḁa ama a likimba na a ka rongo.

³ Ya yangbana malyon n atoku a de k̄pam n i shilakani. Nala u wenike t̄a an eḁa aza a likimba na ḁa, k̄pam ya tonu ure u ne.

⁴ Uza u te u de u dana t̄a, “Mpa Bulus ḁa ma tonu.” Uza roku k̄pam u danai, “Mpa Apolo ḁa ma tonu.” A'ayin a ḁa ya dansa nala, i yan t̄a yavu eḁa ama a likimba a ḁa.

⁵ Ya Apolo wari? Ya Bulus? Ātsu agbashi a Kashil̄a a ḁa koshi aza ḁa a banga ḁa i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a n̄aka tsu ma tsa yan.

⁶ Mpa icun i'ya n cei, Apolo k̄pam tsunki i'ya mini. Shegai Kashil̄a ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷ Uza ḁa u cei n uza ḁa u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashil̄a ka kari n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi.

⁸ Uza ḁa u cei n uza ḁa u tsungi mini gb̄a ciga ḁa a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashil̄a ka tsupa t̄a ya dem n manyan ma ne.

⁹ Kpaci ātsu atoku a ḁa aza ḁa a ka yan manyan ma Kashil̄a kaḁolo, k̄pam eḁa kashina ka Kashil̄a.

Kuma ku Kashil̄a ka dem i'ari.

¹⁰ N yan t̄a manyan ma kamai ka shinga adama a ḁa Kashil̄a ka ka zuwa mu n fuda n yain ma, k̄pam n shigb̄ai cuku tsu kuma tsi, uza roku k̄pam wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a de u kirana n tyoku ḁa wa ma.

◊ 2:16 Isha. 40:3.

¹¹ Cuku tsu kuma tsa tsu shigb̄ai vi aya Yesu Kawauwi, uza w̄a k̄pam la wa shigb̄a tsu roku kau wa.

¹² A'ayin a da baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan ta manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku k̄pam a ka yan ta manyan na ndanga ko a'iw̄a ko k̄pam ciw̄a.

¹³ Shegai a'ayin a ukondo n a afada a da pini utuw̄a kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo ta ma n akina tsara a wene ko akina yi a ka lya ma.

¹⁴ Kuma ki ku rana baci wa, kamai ki ka tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne.

¹⁵ Shegai ku rana baci, kamai ki ka namba ta ili gba. Kamai ki ka la ta, shegai wa woko ta yavu uza da u lai a akina.

¹⁶ N revei i reve ta eda kuwa ku Kashila ka, k̄pam Kulu ku Kashila kari a asuvu a de.

¹⁷ Kashila ka wacinsa ta uza da u wacinsai kuwa ku Kashila ku na ki. K̄paci kuwa ki ka ta uwulukpi, k̄pam eda kaci ka de kuwa ki ka.

¹⁸ Asakai uyinsa kaci ka de. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u da, tyoku da likimba wa wundya kakiri kari, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsara u woko uza u kakiri u mayun.

¹⁹ Ili i'ya likimba bidyai kakiri ka, i'ya Kashila ka bidyai i woko utengeshi. Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka wanda ta aza a ugboji a'ayin a da a ka yan ugboji u le."

²⁰ U dana ta k̄pam, "Magono ma Zuba ma reve ta afofi a da aza a kakiri a yain a gbani a da."

²¹ Kotsu i yain aradi an ya tonovuma u pige u roku wa. Ili dem i de i'ya:

²² Bulus n Apolo n Bituru aza de a da. Nala dem gba likimba u de u da. Uma n ukpa n a'ayin a gogo-na n a da a ka tuwa, a de a da. Mayun, ko ndya wa i de i'ya.

²³ Eda k̄pam aza a Yesu Kawauwi a da, Yesu Kawauwi k̄pam uza u Kashila u da.

4

Manyan ma asuki

¹ U gan ta ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza da Kashila ka nakai ukuna u maci u da wari usokongi.

² K̄pam ama a naka baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le ta a yain ma n unaka u katakasuvu.

³ Mpa ara va, n dambula ko eda ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbam n tsu yanka kaci ka va afada wa.

⁴ N reve n ukuna u cingi u roku u da n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza da bawu wari n unyushi wa. Asheku a da a tsu yanka mu afada.

⁵ Adama a nala kotsu i kidaga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a da Asheku a gonoi. Wa wenike ta ukuna u da wari usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike ta k̄pam ili i'ya ama a ka ciga i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashila ka woko uza da wa cikpala ya dem tyoku da u gain.

⁶ Ama a va, n zuwa da ta i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u da ma dansa vi, tsara i rotsongusu kalen ka udani u da u danai, "Tonoi i'ya a korongi a Tagarada u Kashila koshi." Pini nala, ya yan n aradi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa.

⁷ Ya va wundya vari? Va wundya vu la Atoni a da a buwai? Ndya vari n i'ya, i'ya bawu Kashila ka naka vu? Kashila ka baci ka naka vu gba ili i'ya vari n i'ya, ndya i zuwai va yan aradi yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

⁸ Ya wundya ta yavu gba ili i'ya ya ciga i'a ta n i'ya. Ya wundya ta yavu aza a utsari a da i'ari. Hal i lyai tsugono bawu atsu. A'ari a dana gbam ngono n da i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n ada.

⁹ U yan mu ta yavu Kashila ka zuwa tsu ta asuki tsara tsu woko ama da bawu ama a ka naka tsupige, tsu wokoi yavu aza da a'ari a kuwa ku a'ali aza da a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama da a purai a bankai a kakura tsara a wuna le, tsara gba ama n atsumate a zuba a wundi tyoku da a ka kuwa.

¹⁰ Ama a likimba a na a ka wundya yavu atsu utengeshi u da tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara de kpm ya wundya ta yavu i'a n kakiri an ya tono Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'a n ucira wa, a de kpm n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa da tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa.

¹¹ Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, sa kpm n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpm a ka yansa tsu mavura cika. Tsara n kuwa ku kaci ku tsunu wa.

¹² Tsu matsa ta tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci unu u cingi, tsu tsu zuwuka le ta unu u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku ta ma.

¹³ Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri da ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a da a ka za a wotsongu.

¹⁴ Ili i na yi korongu da ma korongu i'ya tsara i pana uwono wa. Ciga da ma ciga n rono da atsuvu kpaci eda mmuku n va n da aza da ma ciga.

¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza da a ka wenishike da a kaci ka Kawauwi, mpa tata u de koshi. I woko de mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonuko da ukuna u ne.

¹⁶ Adama a nala, ma folo da i toni iryoci i va i yain tyoku da mpa ma yansa.

¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku da maku ma va Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma va kpm kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga da ta ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku da n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a de a ka yan aradi yavu ma tuwa da ukyawan wa.

¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa barakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpm ma reve ta mayun da baci a'ari n ucira u Kashila ko kpm kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa.

²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila sa adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira.

²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kajaɓu, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

* **4:9** Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza da a banga yi a toni yi a kucina. Pini nala, aza da a kana tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus ratsanaka ta kaci ka ne n agbashi a da a'ari a makorishi.

¹ N pana t̄a a da uza roku a asuvu a d̄e u yan t̄a tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza d̄a gb̄am bawu a revei Kashil̄a a kovo t̄a ucun u unyushi u nala vi.

² Ya yan ar̄adi, a un̄a u d̄a ya namgba katsuma. U gan t̄a gb̄am i loki yi kpm i wutukpa yi a asuvu a ama a d̄e.

³ Ko an u wokoi ma t̄a m̄bari n a d̄a, n tsu ci b̄usa t̄a n a d̄a. N yan t̄a afada yavu ma pini ka b̄olo n a d̄a. N ucira u d̄a Yesu Asheku a n̄aka mu, n kid̄aga t̄a vuma d̄a u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu ma pini n a d̄a.

⁴ A'ayin a d̄a baci i is̄ai ndishi a ukuna u na vi, kulu ku va ka t̄a n a d̄a, ucira u Yesu Asheku kpm wa rongo t̄a n a d̄a pini a asu vi.

⁵ U kana t̄a i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa t̄a ikyamba i ne, shegai a ka wauwa t̄a kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Ar̄adi a d̄e a gan wa. I reve t̄a kalen ka udani u d̄a u danai, “Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita.” Wata, i as̄aka baci vuma d̄a wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n a d̄a, aza roku a asuvu a d̄e a ka git̄a t̄a uyansa unyushi u cingi tyoku d̄a wa yansa.

⁷ Tyoku d̄a aza a Yahuda a tsu takpa gb̄a yisti d̄a w̄ari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a d̄e. Kashil̄a ka wulukpe d̄a t̄a adama a d̄a Kawauwi ka kuw̄ai u wutukpa tsu a unyushi u cingi. W̄a t̄a tyoku u ncon n d̄a aza a Yahuda a tsu kid̄a a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa.

⁸ Adama a d̄a w̄ari mayun nala, u gan t̄a tsu rongo ucib̄usa a tsu ama a Kashil̄a a d̄a. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku d̄a tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u d̄a bawu w̄ari n yisti.

⁹ An n koronku d̄a caupa, n tonuko d̄a t̄a kotsu i pecemgbene n ama d̄a a ka yansa tsishankala.

¹⁰ Aza d̄a bawu a'ari Atoni alya ma dans̄aka wa. Mayun d̄a aza roku a asuvu a le a ka yansa t̄a tsishankala. Aza roku a le a ka yansa t̄a kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpm aza a ulyas̄aka ameli kayala a d̄a. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kana t̄a she i as̄aka likimba.

¹¹ Ili i'ya ma tonusuko d̄a i'ya, i pecemgbene n uza d̄a wa is̄a kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpm wa yansa kurura, ko kpm uza d̄a wa lyas̄aka ameli kayala. I pecemgbene n uza d̄a wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko kpm uza u mawusuka. Kotsu gb̄am i lyai ilikulya ka b̄olo n ucun u vuma u nala vi wa.

¹² Ma n ucira u d̄a ma yanka aza d̄a bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'a t̄a n ucira u d̄a ya b̄arana Atoni a d̄a a yain icun i inyushi i nala.

¹³ Kashil̄a ka ka yanka aza d̄a bawu a'ari Atoni afada. Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a, “Uza roku w̄a baci uza u cingi a asuvu a d̄e, loko ni.” ◇

6

Ubans̄aka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a d̄e w̄a baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u d̄a bawu w̄ari Katoni wa. Foloji ama a Kashil̄a a yanka d̄a afada a ukuna vi.

² I reve an kain ka roku a tsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? Eda baci ya yanka likimba afada, ya fuda ya yan afada a ikuna i kenu i na yi wa?

* 5:5 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 5:13 U.Ml. 17:7.

³ I reve an a a'ayin a da a ka tuwa tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fuda ta ya yanka ikuna i naha afada.

⁴ I'a baci n ukuna icun i na, nida ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza da bawu ama a Kashila a ka naka karinga? ⁵ N dana ta nala tsara i pana uwono. N reve ta a ka namba uza roku a asuvu a de uza da wari n kakiri ka wa fuda wa yan afada a'ayin a da baci ukuna u rukpai a mere ma Atoni wa.

⁶ Shegai a una u da ya yan nala, aku i gonoi ya bansaka atoku a de a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza da bawu a revei Kashila.

⁷ I bidya baci ukuna u de ubana a kunu ku afada, i rukpa de. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u de i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpam Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u de, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi ta u asaka ukuna vi.

⁸ Shegai eda dem i tsu nusa ta i ryafa kpam aza roku, i tsu yan ta dem nala a asu u atoku a de Atoni!

⁹⁻¹⁰ Kotsu i yinsa kaci ka de wa. Mayun i reve ta ama a cingi a ka tsara tsugono tsu Kashila wa. Ama a na yi alya, aza da a ka lyasaka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a da a ka vakusu n aka a roku, n aka a da a ka vakusu n a'ali a da bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashila wa. A'ali a da a asakai atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza da a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashila wa. Asoi a da a tsu gutukpa, n aza da a wishisai a'ala a atoku a le, ama da a ka yansa gba ili i na yi a ka tsara tsugono tsu Kashila wa.

¹¹ Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a de a yansa ta ili i gbani i nala yi. Shegai Kashila ka zaka da de unyushi u cingi u de u gonuko da uwulukpi, kpam u gonuko da i wokoi a asuvu a aza da a'ari dere a kapala ka ne. U yan ta gba ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpam n ucira u Kulu ku Kashila ka tsunu.

Naka Kashila tsupige n ikyamba i vunu

¹² Aza roku a de a dana ta naha: "Ma fuda ta ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a da mari Katoni." Aku n wushunku le naha: "Mayun da, uwenishike u nala vi mayun da, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa." Ko n dana baci, "Ma fuda ta ma yan gba ili i'ya ma ciga," ma asaka ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa.

¹³ I dana ta, "Ilikulya i lobono ta adama a katsuma, katsuma kpam ka lobono ta adama a ilikulya." Nala wari, shegai kain ka roku Kashila ka kotso ta n ele gba. Kashila ka yan ikyamba adama a tsishankala wa. U yan ta i'ya adama a da a ka gbashika Asheku, kpam Asheku a kirana ta n ikyamba i tsunu.

¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Asheku a ukpa, kpam wa 'yangasa tsu ta dem n ucira u ne.

¹⁵ I reve ta ikyamba i de apashi a ikyamba i Kawauwi a da. U gan n bolomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala da? Ko kenu!

¹⁶ Kpam i reve an uza u bolomgbono baci ikyamba i ne n kashankala u woko de ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te." ◇

¹⁷ Shegai uza da wari ubolomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko ta ku te.

¹⁸ Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gbā icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka ta ikyamba i le.

¹⁹ I reve an ikyamba i de asu da Kulu Keri ku tsu dusukusu da wa? Ka ta a asuvu a de. Kashila n kaci ka ne aya u naka Kulu Keri. Eda i'ari n kaci ka de wa, shegai eda aza a Kashila a da.

²⁰ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige. Adama a nala, u kana ta i yain ili i'ya ya naka Kashila tsupige n ikyamba i de.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

¹ Gogo-na ma tonuko da ta ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u de. I da, "Uza wa ciga baci u zuwa Kashila ka pana kayanyan, u gan ta u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu."

² Shegai ili i'ya ma tonuko da i'ya: aza roku a ka fuda a ka kana kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a da u gain ya dem u zuwa uka u ne u da wa vakusu n eyi koshi. Uka kpm u gan ta u bana iyolo a asu u vali da wa vakusu n eyi koshi.

³ U gan vali u kpada uvaku n uka u ne wa, nala wari kpaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kpaci aya uka u ne.

⁴ Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi.

⁵ Kotsu uza u te u le u bishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kvasu. Pini nala, aku a gono kpm tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukpada u kana u kaci u le wa.

⁶ Dana da n danai nala tsara i tsara ucira u da ya kana kaci ka de a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka da wa.

⁷ Wa yan mu ta, gbā Atoni a ka kpada baci uyan iyolo, tyoku da mpa mari bawu uka, shegai Kashila ka naka ta ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpm n kune ku ne kau.

⁸ Gogo-na eda ma dansaka agapa na nraza aza da a'ari Atoni. Wa lobono ta i rongo nala bawu i yain kpm iyolo tyoku da mpa mari.

⁹ Shegai ya fuda baci ya kana kaci ka de wa, i yain iyolo. Wa laka ta tsulobo i yain iyolo n u da ya kuwa n maluwa.

¹⁰ Ma ciga ta n barana da eda aza da i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana da wa, Yesu Asheku da. Adama a nala mpa ma barana da wa, aya. Avu uka da baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa.

¹¹ Kpm ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kpm vali da baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

¹² Gogo-na eda aza da i zuwai aza da bawu a'ari Atoni eda ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike da ta a kaci ka ukuna vi. Aza roku a de a'ali a Atoni yi i'a ta n aka da bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa.

¹³ Avu uka da wari Katoni, kpm vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa.

¹⁴ Vali u da bawu wari Katoni kpm wari n uka u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u da bawu wari Katoni wa baci n vali u da wari Katoni, iyolo yi i'a ta uwulukpi adama a vali vi. Nala baci

* 7:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

wa, mmuku n ɗe m̄ari ma woko t̄a mmuku n ɗa bawu m̄ari uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n ɗe ma woko t̄a uwulukpi adama a uwulukpi u ɗa vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵ Uza ɗa bawu w̄ari Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gita baci, Katoni ki kabirya yi kpam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsar̄a u ɗa baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka ɗa bawu w̄ari Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashil̄a ka ciga t̄a Atoni a rongo ndishi n shinga n ama.

¹⁶ N aɗa ɗa ma dansa aka a ɗa a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eɗa a'ali a ɗa i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tonoi Asheku kain dem

¹⁷ A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le t̄a a shamgba pini tyoku ɗa a'ari tun a'ayin a ɗa Yesu Asheku u ɗangasa le, kpam Kashil̄a ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kpam ma tonuko ɗa.

¹⁸ Tyoku u, uza ɗa baci a kiɗai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kiɗa yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kiɗa yi kacombi, kotsu u dana she u kiɗa kacombi wa.

¹⁹ Ko a kiɗa yi kacombi ko a kiɗa yi wa, gb̄a ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashil̄a ka danai a yain.

²⁰ Lyayi kelime n urongo tyoku ɗa i'ari a'ayin a ɗa Kashil̄a ka isa ɗa.

²¹ Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u ɓala vu wa, shegai vu tsar̄a baci kabala ka va tsar̄a kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala w̄a n ukuna wa.

²² Aza ɗa a'ari agbashi a'ayin a ɗa Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpam aza ɗa bawu a'ari agbashi a'ayin a ɗa Asheku a isa le vi, a ka woko t̄a agbashi a Kawauwi.

²³ Kashil̄a ka tsila ɗa ɗe. U tsupa ɗe n katsupi ka pige adama a ɗe. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpaɗa upanaka Kashil̄a wa.

²⁴ Ama a va, n doku t̄a n danai, shamgbai pini tyoku ɗa i'ari a'ayin a ɗa Kashil̄a ka isa ɗa, wa ɓanga ɗa t̄a i yain nala.

Aza ɗa bawu a'ari n iyolo

²⁵ Gogo-na a kaci ka ama ɗa bawu a'ari n iyolo ɗa ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku ɗa ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaka n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku t̄a n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu t̄a iyali.

²⁶ Adama a upana u ikyamba u gogo-na ɗa i zuwai ma naka adooki a asu u aza ɗa bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo.

²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa.

²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsar̄a ɗa wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko ɗa karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a ɗa a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a ɗa a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa.

³⁰ Kpam ko va baci a kushen adama a unamgbukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaka upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsar̄a baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaka ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa.

³¹ A'ayin a da baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a ucibusa i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gba ya kotso ta gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza da bawu wari n iyolo, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusi tyoku da wa zuwa yi u pana kayanyan.

³³ Shegai uza da wari n uka wa ta n kadambula cika. Wa yan ta kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan.

³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ta kure. Maku ma uka ko kpam uka da bawu wari n vali, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka da baci wari n vali, u tsu yanka ta a'ayin a da wari n a da manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan.

³⁵ A'ayin a da baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga da ma ciga n sira da wa, shegai an ma ciga n banga da da. Ma ciga ta i rongo n ahali tyoku da ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya dangbarasa da.

³⁶ Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsai wa yan ta iyolo yi, wa fuda ta wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa.

³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wa n ukuna u da wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fuda wa kana kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wa n ukuna wa, u yan ta ili i'ya i'ari dere.†

³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka ta tsulobo.

³⁹ U kana ta uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fuda ta u bana iyolo i roku, shegai u bana uza da wari Katoni iyolo.

⁴⁰ Ara va wa laka ta upana kayanyan wa rongo baci marana. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashila ka tono.

8

Ilikulya i'ya a darankpai ameli

¹ Gogo-na ma ciga ta n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a darankpai ameli. Gba tsunu tsu reve ta ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu ta tsu 'yangasai avangatsu a tsunu n aradi, shegai uciga u zuwa tsu ta tsu banga atoku.

² Uza da baci u wenei yavu wa n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa.

³ Shegai uza da wa ciga Kashila, aya Kashila ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a darankpai ameli: Tsu reve ta gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve ta Kashila ka te ka koshi.

⁵ A tsu bidya ta ili i zuba n i likimba ushani "ashila" n "asheku" ili i'ya bawu i'ari "ashila" n "asheku" a mayun.

† 7:37 Mkpanda n na mi ma yan ta kpam n kalen: A dana tata wa kangu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura de ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u bishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaka yi u yain. Unyushi u cingi u da wa. A dana tata vi u yawunsa ta n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u da wa asaka makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsai a kaci ka makere mi kpam u woko tyoku da wari. Ili i shinga i'ya dem.

⁶ Shegai tsu reve t̄a ts̄a t̄a n Kashil̄a ka te koshi, aya Tata, uza d̄a u yain ili gb̄a, u yan tsu kpam tsar̄a tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'a la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a d̄a ts̄ari n uma.

⁷ Shegai ya dem d̄a revei nala vi mayun d̄a wa. Aza roku a cuwan̄aka d̄e n ameli, d̄a i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, a tsu wene t̄a yavu i kameli i'ya. A wene t̄a yavu ya tsunku le t̄a ashind̄a a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa t̄a nala kpaci u wuyana le t̄a a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga.

⁸ Mayun d̄a ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashil̄a wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa.

⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsar̄a u kaci u ulya ilikulya u d̄e u woko ili i'ya ya zuwa aza d̄a bawu uyawunsa u le u gbamai a t̄ad̄ats̄a wa.

¹⁰ I reve t̄a an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lyai ilikulya. Shegai uza d̄a bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan t̄a maluwa ma wa lya.

¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa t̄a vuma u nala vi uza d̄a Kawauwi ka kuw̄ai adama a ne.

¹² Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka t̄a Kawauwi.

¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u v̄a u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gb̄a uma u v̄a, kpaci ma ciga yi u t̄ad̄ats̄a adama a v̄a wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a d̄a a buwai

¹ Mpa yaa d̄a mar̄i. Mpa kasuki ka. N wene t̄a Yesu Asheku a tsunu, e d̄a manyan ma Asheku a yain a akere a v̄a.

² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, e d̄a i bidya mu t̄a kasuki. E d̄a n kaci ka d̄e i'a t̄a ka b̄olo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u d̄a n wushunki aza d̄a a ka wecike ucira u v̄a u d̄a na:

⁴ Ts̄a t̄a n ucira u d̄a tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain.

⁵ Asuki a d̄a a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gb̄a a'a t̄a n aka aza d̄a a'ari atoni a Kawauwi aza d̄a a soku le a nwalu n le. Ts̄a t̄a n ucira u d̄a tsa yan dem nala.

⁶ U kan̄a mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsar̄a ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya d̄a? Uza u tsu ce kashina aku u kpa d̄a ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka lin̄aka ushiga bawu u soi mani ma le?

⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u v̄a wa, shegai Mele ma Kashil̄a ma dana t̄a dem nala.

⁹ Tsu yan t̄a kan̄eshi a Mele ma Musa korongi: “Kotsu i kimba un̄a u kanaka a'ayin a d̄a wa lapa ilya wa.”* An Kashil̄a ka danai nala, n anaka a d̄a koshi wa yan kadyanshi? A'a!

¹⁰ N ātsu d̄a wa dansa. Uza d̄a u limai n uza d̄a u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u d̄a a ka tsar̄a ka b̄on ka ilya yi.

¹¹ An tsu tonuko d̄a akani yi, u woko t̄a yavu icun i Kashil̄a i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a d̄e. Adama a nala ts̄a t̄a n ucira u d̄a tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara d̄e.

* **9:9** A a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a d̄a a ka rongo ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

¹² I ɓaŋga baci aza roku aza ɗa a yanka ɗa kuɓari, tsɔ tɔ n ucira u ɗa u lai u le.

Shegai ɗtsu tsu taɓa ɗa uzuwa i naɓa tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike ta ili i'ya tsari n i'ya kotsu tsu ɓishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa.

¹³ I reve ta gai aza ɗa a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashila nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Adarakpi a ɗa a tsu yan uɗarakpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le.

¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza ɗa a tsu yan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

¹⁵ Shegai n taɓa ɗa uzuwa i naɓa nala wa. Kpam koronku ɗa ma koronku ɗa adama a ɗa ma ciga i naɓa mu ili wa. N wene ta yavu da wa laka mu ta shana n kuwa n u ɗa ya yan nala.

¹⁶ N yan araɗi adama a ɗa ma yansa kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashila ka danai n yain ma, kpam u kana ta n yain ma. Ter va n 'yuwan baci ma uyan!

¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a ɗa mpa n kaci ka va n dangasai n yain ma, u kana ta i tsupa mu. Shegai n yan ta manyan ma na mayun mayun adama a ɗa Kashila ka ka naɓa mu ma.

¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko ta kaci ka va kagbashi ka ama gba tsara n lyai kaci ka ama ushani.

²⁰ A'ayin a ɗa baci mari n aza a Yahuda, n tsu rongo ta tyoku u uza u Yahuda tsara n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu va wa. Shegai n tono ta Mele mi derere tsara n lyai kaci ka le.

²¹ Nala dem an mari kaɓolo n Awulawa, n rongo ta tyoku u le, aza ɗa bawu a ka tono Mele, tsara n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpaɗai utono Mele ma Kashila wa, shegai n tono ta mele ma Kawauwi.

²² Nala dem, an mari kaɓolo n aza ɗa bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko ta dem yavu ma n ucira wa, tsara n lyai kaci ka le. N woko ta gba ili i'ya ma woko a asu u ama tsara gai n lyai kaci ka le.

²³ N yan ta ili i nala yi tsara Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpam n pana kayanyan adama a unɔ u shinga u Kashila.

²⁴ Ciɓai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma ta, shegai vuma u te u ɗa koshi u tsu tsara kune. Eɗa dem u kana ta i suma tsara i lyai kalambale ki.

²⁵ Uza ɗa baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu foɓuso ta kaci ka ne tsara u tsara kune ku funi† u ɗa wa namgba gogo.† Shegai ɗtsu tsu tsu foɓuso ta kaci ka tsunu tsara tsu tsara kune ku funi ɗa wa rongo pini hal ubana.

²⁶ Da gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Da kpam i zuwai n zuwai ucira u va gba tyoku u uza ɗa u tsu shilakana n adimbi a ne tsara u lyai kaci, tyoku u uza ɗa u tsu raɗagbusa akere a ne gbani gbani wa.

²⁷ N kana ta ikyamba i va n gonukoi i'ya kagbashi ka va, adama a ɗa a'ayin a ɗa baci n kotsoi uyanka aza roku kuɓari, Kashila ka ɓishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

† 9:25 A'ayin a nala yi, uza ɗa baci u lyai kalambale u tsu wusha ta funi ɗa a yain n avuku, kpam u tsu rongo u'ekpe wa.

¹ Ama a va, ma ciga ta i ciba n ili i'ya i gitai n isheku i tsunu aza da a tonoi Musa. Kashila ka tono ta n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gba le a upashi u Mala ma Shilif a iyamba i ekpi.

² Nala Kashila ka lyubugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva.

³ Gba le a lya ta ilikulya i'ya i wutai a zuba.

⁴ Gba le a so ta mini ma ma wutai n ucira u Kashila. Mini ma nala mi ma wuta ta a katali a zuba ka ka soku le, kpm katali ka nala ki Kawauwi ka.

⁵ Shegai gba n nala aza roku a da pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashila ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpm a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶ Kpm ili i nala yi i gita ta tsara u woko tsu iryoci, tsara i fishinka tsu uciga ili i cingi tyoku da ama a nala yi a yain.

⁷ Kotsu i gbashika ameli tyoku da aza roku a le a yain wa. Tagarada u Kashila u dana ta, "Ama yi a yan ta abiki a gbani kpm a dusuki a lyai kpm a soi. Aku a 'yangai a jei."

⁸ Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a da a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku da a yain wa.

⁹ Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku da a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai.

¹⁰ Kpm kotsu i yain tsali tyoku da aza roku a le a yain wa, kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suki katsumate ka ukpa ka ne ka wuna le da gai la vi.

¹¹ Gba ili i nala yi i gita ta tsara u woko tsu iryoci. A korongu ta i'ya tsara u woko tsu kubari. Kpaci tsa rongo ta a a'ayin a da a'ari evu n ukotso.

¹² Va wundya baci vari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpa wa.

¹³ A'ayin a da baci Kashila ka kondo vu, kotsu vu ciba an nala dem wa konduso ama da buwai. Kashila ka tsu kana ta kazuwamgbani ka ne, kpm u tsu asaka ukondo vi u wura ili i'ya va kpada ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa naka vu ta ucira u da va fuda va kawunku u da, kpm Kashila ka naka vu ta ure u da va lya kaci ka ukondo vi.

¹⁴ Ama a va, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala.

¹⁵ Eda aza a kakiri a da. Yawunsukai kaci ka de ko ili i'ya ma ciga n tonuko da vi i mayun i'ya.

¹⁶ Tsu ciba baci a'ayin a da Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashila, mpasa n Kawauwi n da tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece.

¹⁷ Tsu pece baci burodi u te, tsu woko de la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsa ta ushani.

¹⁸ Cibai n aza a Isara'ila, ya dem reve ta an a yain udarakpa a asudarakpa, gba aza da a takumai inyama yi a woko ta ili i te n udarakpa vi.

¹⁹ Tonuko da ma tonuko da an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli udarakpa i'ari n kalen wa.

²⁰ Shegai tonuko da ma tonuko da ili i'ya a darankpai ameli, ityoni i cingi i'ya a nakai i'ya, Kashila wa. Kpm ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa.

²¹ Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa.

²² Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon da? Tsa wundya tsa n ucira u da tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nakai Kashila karinga maco

²³ Aza roku a ɗe a dana ta, “Tsa fudɗa ta tsa yan gba ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko ɗa ili dem ɗa ya lobono uyan wa. I dana ta, “Tsa fudɗa ta tsa yan ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko ɗa ili dem ɗa ya banga ɗa wa.

²⁴ Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama ɗa a buwai.

²⁵ Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a ɗaramkpa i'ya kameli wa, atakasuvu a ɗe a ka rongu ta na ndishi n shinga,

²⁶ adama a ɗa Tagarada u Kashila u dana ta, “Likimba u Asheku u ɗa kabolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gba.” ◊

²⁷ Aza ɗa bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpam va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a naka vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa.

²⁸⁻²⁹ Shegai uza roku u tonuko vu baci, “Ilikulya i na a neke ta i'ya a asu u kameli,” kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u ɗa wa, vu lyai i'ya wa. Adama a ɗa uza ɗa u tonuko vu vi u yawunsa ta unyushi u ɗa vu lya baci i'ya.

Nida a ka kangu mu uyan ili i'ya ma fudɗa ma yan adama a ɗa ya zuwa uza roku unyushi?

³⁰ Ma cikpa baci Kashila adama a ilikulya aku n lyai i'ya, nida a ka gonuko mu uza u unyushi adama a ɗa n lyai i'ya?

³¹ Va lya baci, ko va so, ko kpam va yan ili i roku, yan ili dem a ure ɗa ya naka Kashila tsupige.

³² Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpam Atoni a Kashila i woko le unyushi wa.

³³ Yanyi tyoku ɗa n tsu yan. N matsa ta n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsara iwauwi.

11

¹ U kana ta vu toni iryoci i va, tyoku ɗa mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

² N cikpala ɗa ta adama a ɗa i tsu cibusa ta na mpa maco, kpam n i toni uwenishike u ɗa n tsu yanka ɗa.

³ Shegai n ciga ta i reve ili i na: Kawauwi ka ta n ucira a kaci ka vali, vali wa ta n ucira a kaci ka uka, Kashila kpam ka ta n ucira a kaci ka Kawauwi.

⁴ Vali ɗa baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa wa yan kavasuu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta Kawauwi uwono.

⁵ Uka ɗa bawu u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa baci wa yan kavasuu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta vali u ne uwono. Uka u nala vi dere ɗa wari n uka ɗa a punai kaci adama a iryoci i uwono.

⁶ Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gba. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kidasa yi baci kenji ko kpam a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne.

⁷ Kashila ka yan ta a'ali tsara a rotso yi, a naka yi kpam karinga. Nala u wenike ta kotsu vali u kimba ili i roku a kaci ka ne wa. Kashila ka yan ta uka tsara u naka vali u ne karinga.

⁸ Kashila ka zuwa vali u kagita u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagita u wuta a asuvu a vali.

⁹ Kashila ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan ta uka adama a vali.

¹⁰ Adama a nala a ɗa uka wa pala kaci ka ne tsara u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpam n adama a atsumate a zuba.

◊ 10:26 Ishp. 24:1.

¹¹ Tyoku ḁa tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpam a'ari upeci n aka wa.

¹² Mayun ḁa uka u kagita u wuta a asuvu a vali, aka kpam a matsai a'ali a ḁa a buwai. Shegai Kashila ka ka yain ili gba.

¹³ Wecei kaci ka ḁe, u gan uka u yain kavasuwu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa?

¹⁴ Eḁa i wene tyoku ḁa Kashila ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zakaka u tsu woko ili i uwono wa?

¹⁵ Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashila ka ka naka yi kenji nala tsara ka woko yi ili i upalaka.

¹⁶ Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga ta a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana ta atsu n a'uwa a Atoni a ḁa a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷ A'ayin a ḁa i bolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala ḁa a uwenishike u ḁa ma ciga n yanka ḁa gogo-na vi wa.

¹⁸ A kagita, n pana ta a da a'ayin a ḁa baci i bolomgbonoi i tsu pecene ta aḁon aḁon, kpam n wushuku ta n ukuna u roku u ili i na yi.

¹⁹ Malala ma la wa, u kana ta i yain n aḁon kau-kau a asuvu a ḁe, pini nala, ya dem u wene aza ḁa a ka yan ili mai.

²⁰ A'ayin a ḁa baci i bolomgbonoi, i tsu wundya ta Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa.

²¹ Adama a ḁa a'ayin a ḁa baci ya lya, i tsu yan ta maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa!

²² I'a n a'uwa a ḁe asu u ḁa ya lya kpam i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashila ḁa? I ne aza a unambi uwono ḁa? Nɗya u gain n tonuko ḁa? Ya wundya ma cikpala ḁa an ya yansa nala ḁa? Ma cikpala ḁa wa, ko kenu!

²³ Asheku a naka mu ta uwenishike u ḁa n wenishike ḁa: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya ta burodi.

²⁴ U cikpa ta Kashila adama a burodi vi, aku u jibamgbanasai u ḁa u danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a ḁe. Rongoi a uyansa nala kotsu i cibusa na mpa."

²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, "Mako ma na mi kazuwamgbani ka savu ka Kashila ka, nala u wenike ta ukuna u maci u ḁa a shamkpa i mpasa n va. A'ayin a ḁa baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa ta i ciba na mpa."

²⁶ I takuma baci burodi na kpam i soi a mako ma na, dansa ḁa i'ari udansa Kawauwi ka kuwa ta. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza ḁa baci u takumai burodi u Asheku ko kpam u soi a mako ma ne a ure u ḁa bawu wa naka yi tsupige, u yan ta unyushi u cingi a ikyamba i Asheku na mpasa n ne.

²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka ḁe kahu i takuma burodi ko kpam i soi a mako ma ne mi.

²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpam i soi a mako ma ne, kaci ka ḁe ka ya ronuko ukida u ugana.

³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a ḁe ushani a'ari na mballa kpam bawu ucira u ikyamba ḁa gai la vi, hal aza roku gbam a kuwai.

³¹ Tsa gitā baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashila ka yanka tsu afada wa.

³² Shegai Asheku a tsu yan tsu t̄a mavura u lapula tsu, tsar̄a a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a d̄a baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a va, a'ayin a d̄a baci i ɓolomgbonoi tsar̄a i lyai Ilikulya i Asheku, kotsu i vanamgbana.

³⁴ Kpam aza roku a d̄e a'a baci n kambulu, git̄ai ve i lyai ilikulya a kuwa, tsar̄a a'ayin a d̄a baci ya lya kaɓolo i ronuko kaci ka d̄e kadama† a asu u Kashil̄a wa.

Ma tonuko d̄a t̄a ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuw̄a baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a va, gogo-na ma koronku d̄a t̄a a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu naƙasa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga d̄a t̄a i reve ukuna u maci a kaci ka le.

² Ma ciga t̄a i ciɓa kahu i woko Atoni a Asheku, a tono t̄a n aɗa a ure u d̄a bawu u gain tsar̄a i gbashika ameli a d̄a bawu a ka dansa.

³ Ma ciga t̄a i reve uza u dana baci, “Yesu uza u un̄a u cingi d̄a!” Kulu Keri ku Kashil̄a ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, “Yesu Asheku a d̄a!” Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka.

⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gb̄a tsunu Asheku a te a d̄a tsa gbashika.

⁶ Ama a tsu fuda t̄a a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashil̄a ka te ki ka ka tsu naƙa ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike t̄a kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku naƙa yi baci manyan ma ma ɓaŋga Atoni gb̄a.

⁸ Kulu ku Kashil̄a ku tsu naƙa t̄a uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naƙa uza roku ucira u yain kadyanshi ka ƙari ushadangi n ureve.

⁹ Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naƙa vuma upityanangu u pige. Ku naƙa kpam uza roku ucira u taŋasa ama.

¹⁰ Ku naƙa uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u niɗe kpam u naƙa yi ucira u kuɓari ku akani a Kashil̄a. Ku naƙa kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wutāi a asu u Kashil̄a n i'ya bawu i wutāi a asu u Kashil̄a. Kulu Keri ka ku tsu naƙa uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku naƙa kpam uza roku ucira u todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi.

¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu naƙa kune ku nala ki gb̄a. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsar̄a.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'a t̄a n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a d̄a pini ushani a ikyamba a d̄a a ɓolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari.

¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a d̄a, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a d̄a, aza roku kpam agbashi a d̄a wa. Shegai Kulu Keri ku lyuɓugu tsu t̄a ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gb̄a tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun d̄a, ikyamba i'a t̄a n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa.

¹⁵ Kune ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa,” nala u ƙangu yi u woko a kapashi ka ikyamba d̄a?

¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, “Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi maṛi mpa keshi ka wa,” nala u kaṅgu yi u woko a kapashi ka ikyamba da?

¹⁷ A da baci ikyamba gba keshi ka, nida ya pana? Kpam a da baci ikyamba gba kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani?

¹⁸ Shegai Kashila ka yan ta ikyamba i tsunu n apashi ushani, kpam u zuwa ta kapashi dem asu u da wa ciga ka.

¹⁹ A'ari a da baci gba apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa.

²⁰ Mayun da, apashi a da pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, “Vari n kalen wa!” Ko kaci ka tonuko a'ene, “I'ari n kalen wa!”

²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a da tsa wundya yavu a'a n ucira wa vi, a da a lakai kalen cika.

²³ Apashi a roku a da pini a ikyamba i tsunu a da tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la ta ukirana n a da cika. Tsu tsu pala ta apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene,

²⁴ shegai tsu tsu asaka ta a roku bawu tsu palai. Kashila ka foḅuso ta ikyamba i tsunu tyoku da gbam apashi a da tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a da a wokoi n kalen cika.

²⁵ U yan ta nala tsara u zuwa gba apashi a ikyamba a yain manyan kaḅolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku.

²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a da a buwai dem a ka pana ta ikyamba n eyi. A naka baci kapashi ka te tsupige, a da a buwai gba a ka zangana ta kaḅolo n eyi.

²⁷ Gba de kaḅolo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka.

²⁸ Aza roku a da na aza da Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a da, aza a ire nsumate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpam aza a uyansa ikunesavu, n aza da a'ari n ucira u utansa ama. U zuwai kpam aza da a tsu bangasa atoku, n aza a utono n ama. U zuwa ta kpam dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku.

²⁹ Ya dem da wari kasuki? Ya dem da u tsu dansa akani a Kashila? Gba da ama a'ari awenishiki? Ya dem da wari n ucira u da wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa.

³⁰ Ya dem da wari n ucira u da wa tansa ama? Kashila ka naka gba tsunu ucira u da tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem da wa fuda wa todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa.

³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsara kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko da ta ili i roku i'ya i lakai gba.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpam n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotso ta mawura ma ulapa u urim,* ko kpam mawura ma kalingi.

² Kulu ku naka mu baci ucira u da ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpam ma fuda baci ma reve ili hal

* **13:1** A tsu yan ta manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongu uyansa ka tsu naka Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpam dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u bangai kuwa ku Atoni, ka ta tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka naka Kashila ka maci tsupige wa.

dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpam bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u da ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku.

³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpam ko n neke baci ikyamba i va udarakpa u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa.

⁵ U tsu dansa tsara u nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu ciba n unyushi u da ama roku a yanka yi wa.

⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a da ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a da ukuna u mayun u wutai a kateshe.

⁷ Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpam u tsu kawunku ta maco.

⁸ Uciga u tsu barakpa ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve dem ka kotso ta.

⁹⁻¹⁰ Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a da baci u da wari ushadangi u tuwai, pini nala, u da bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani.

¹¹ An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku da maku ma tsu yansa.

¹² A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashila, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku da vu tsu wene kaci ka vunu vu webele baci madubu ma mari dusu. A'ayin a ka tuwa ta a da tsa wene Kashila a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u va kenu da wari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso ta ma reve ili gba, tyoku da Kashila ka reve mu gba gba.

¹³ Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya barakpa: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpam i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹ Yanyi gba ili i'ya ya yan i cigi atoku a de. Kpam dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naka da, kpam kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashila.

² Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama da bawu a ka pana wa, shegai n Kashila uza da u tsu panaka le. A tsu dansa ta ukuna u maci u da wari usokongi n ucira u Kulu Keri.

³ Shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu dansa ta n ama tsara a banga le, a gbatangu le, kpam a tanasa le atakasuvu.

⁴ Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu banga, shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu banga ta kuwa ku Atoni gba.

⁵ N dana ta, wa lobono da ta i dansa n aletsu kau-kau gba de, kpam wa la ta tsulobo gba de i'ari i fuda i dansa akani a Kashila. Kune ku udansa akani a Kashila ku la ta ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsara uza da wa fuda wa todugbuso kalen ka aletsu ki da ka banga gba kuwa ku Atoni.

⁶ Ama a va, n tuwa baci ara de n dansai n aletsu kau-kau, nida nala wa banga da? Nala wa banga da wa, ko kenu. Shegai n tonuko da baci ili i'ya

Kashilā ka wenike mu, ko n tonuko dā kpmam ili i ureve, ko akani a dā Kashilā ka ciga mu n dansa, ko uwenishike.

⁷ Ili i'ya a tsu fulusā tyoku u ugbali ko kpmam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara.

⁸ Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shikā baci mai wa, nida asoje yi a ka foḅuso?

⁹ Nala dem uza wa fudā wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u dā koshi va dansa.

¹⁰ Aletsu a dā pini icun kau-kau a likimba, kpmam kaletsu kā la ka bawu kari n kalen wa.

¹¹ Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko tā kamoci.

¹² Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashilā ka nākā dā ka ka bāngā gbā kuwa ku Atoni.

¹³ Uza dā baci wari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kvasu ka wa tsarā kune ka wa fudā wa toḅugbuso ili i'ya wa dansa.

¹⁴ Kpaci n yan baci kvasu n aletsu kau-kau, kulu ku vā ka ka yan kvasu ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa.

¹⁵ Ndyā ma yan? Ma yan tā i'ya gbā. Ma yan tā kvasu a kulu, kpmam ma yan tā kvasu n kadyanshi ka n revei. Ma shipa tā a kulu, kpmam ma shipa tā n kadyanshi ka n revei.

¹⁶ I ḅolomgbono baci ya cikpala Kashilā n kulu ku dē, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, nida a ka reve a wushuku, “Ami”?

¹⁷ Vu cikpala tā Kashilā mai, shegai nala u bāngā uza roku wa.

¹⁸ N cikpa tā Kashilā an ma fudā ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la dā.

¹⁹ Shegai tsu ḅolomgbono baci ulyaka Kashilā kayala, n da u laka tā tsulobo n dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u dā ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰ Ama a vā, aṣakāi uyawunsa tyoku dā mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u ibābā i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpmam i woko aza dā a kuwai a uyawunsa u dē.

²¹ A korongu tā a Tagarāda u Kashilā:

“Magono ma Zuba ma dana tā,

‘Ma dansa tā n ama a vā n aletsu kau-kau

a dā amoci a ka fudā a dansa.

Shegai gbā n nala a ka panāka mu wa.’ ”

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza dā bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashilā ka bāngā tā Atoni, shegai aza dā bawu a'ari Atoni wa.

²³ Ko n nala, aza dā bawu a'ari Atoni ko kpmam aza dā bawu a revei ili i na yi, a'ā baci kaḅolo n aḅā asu u dā i ḅolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa tā yavu ijan i'ya dā.

²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashilā, a ka reve tā ele aza a unyushi a dā, kpmam i'ya a panai vi ya yanka le tā afada.

²⁵ A ka dansa tā ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kudāngu a lyaka Kashilā kayala, a dana, “Mayun dā Kashilā kā tā kaḅolo n ama a na yi.”

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a vā, a'ayin a dā baci i ḅolomgbonoi ya lya kayala, u kana tā i yain ili adama a dā wa lobono uza dā baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashilā ka danai, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u toḅugbo ili i'ya vuma vi u danai.

²⁷ I ɓolomgbono baci, ya fuda ta ya asaka uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u todugbo ili i'ya a ka dansa.

²⁸ Shegai uza wa baci la wa todugbo wa, u kana ta uza da wa dansa n aletsu kau-kau vi u pada, aku u dansa n kaci ka ne n Kashila koshi.

²⁹ Asaka ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashila, aku ama da a buwai a kondo udyanshi vi ko wa mai.

³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashila, aku Kashila ka wenikei uza roku ili i roku, uza da wa dansa akani yi she u shamgba ve u asaka uza u nife vi u dansa.

³¹ Asakai uza u te uza u te u dansa, tsara gba de i rotsongusu ili i roku i tsara ugbamatangu.

³² Ama da a tsu dansa akani a Kashila a tsu fuda ta a kana kaci ka le a asaka aza roku a dansa.

³³ Kashila ka ciga ta ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashila a ɓolomgbonoi ulya kayala,

³⁴ aka she a pada bini. Kotsu i asaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana ta aka a ka woko ta aza da a ka gorimuko ama.

³⁵ Ili i'a baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kabolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashila ara de da ka gitai wa, kpam ara de da koshi ka rawai wa.

³⁷ Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashila da, ko kpam vari n kune ku Kulu, va reve ta korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonuko mu n koronku da.

³⁸ Adama a nala, kotsu i panaka uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashila, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa.

⁴⁰ Gba ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpam i tonomgbonoi mai.

15

U'yangā u Kawauwi a ukpa

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga ta n ciɓuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari caupa. I wusha ta ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa ta Kadyanshi ka Shinga ka nala ki.

² Kpam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbani u da.

³ N tonuko da ta ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashila u danai.

⁴ A cidangu yi ta, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashila u danai.

⁵ U wenike ta kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere.

⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa ta n uma, shegai aza a roku a kuwusa de.

⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gba.

⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbam a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gba asuki a nala yi a la mu ta. Mpa n ratsa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka ta kuwa ku Atoni a Kashila mavura.

¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashila u da u gonuko mu ili i'ya mari, kpam ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N matsai n yain manyan hal n lai gba asuki a da a buwai, shegai mayun da, ukuna u shinga u Kashila u da u yain manyan mi, mpa wa.

¹¹ Adama a nala, n yanka da baci kuɓari ko kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka da kuɓari, gba ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuɓari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpa, nida aza roku a de a ka dana akushe a ka 'yangā a gono n uma wa?

¹³ Nala mayun da baci, wa wenike la vi de a 'yangasa Kawauwi wa.

¹⁴ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, kuɓari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u de u gbani u da.

¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasa baci akushe a gonoi n uma wa, Kashila ka 'yangasa Kawauwi wa. Shegai tsu dana ta Kashila ka 'yangasa ta Kawauwi. Adama a nala a 'yangasa baci akushe wa, u woko la vi de kaban ka tsa yansa.

¹⁷ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, upityanangu u de u gbani u da, kpam i'a ta a asuvu a unyushi u cingi u de.

¹⁸ Nala mayun da baci, ama da a kuwai cina a zuwa de upityanangu u le ara ne, a ka yan le de mavura.

¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u da wa tuwa, u gan ta ama a pana tsu asuvayali kapala n ama da a buwai.

Tyoku da a ka 'yangasa akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u da a 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, aya gbam kagita ka u'yangā asuvu aza da a ka 'yangasa a gono n uma.

²¹⁻²² Gba ama a kuwa ta adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adamu da tuko tsu ukpa gba tsunu. Nala dem a 'yangasai ama a ukpa adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gba tsunu.

²³ Shegai a ka 'yangasa ta ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasa, a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasa ta ama a ne gba.

²⁴ Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa ta gba atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonuko Kashila Tata tsugono.

²⁵ Kpaci u kana ta Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilakana n atokulalu a ne gba, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne.

²⁶ Kpam utokulalu u makorishi u da wa wacinsa u da ukpa.

²⁷ An Tagarada u Kashila u danai Kashila ka uka ta ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashila wa. Kpaci aya u ukai gba ili a ucira u Kawauwi.

²⁸ Aku u lya baci kaci ka ili gba, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne a kere ka Kashila, uza da u zuwai ili gba a kere ka ne. Aku Kashila ka lyai tsugono tsu ili gba.

²⁹ Nida ukuna u ama da a lyuɓugi adama a da a ka banga akushe? Nda kalen ka uyan nala? A ka 'yangasa baci akushe wa, nida a ka lyuɓugusu ama adama a le?

³⁰ A ka 'yangasa baci akushe wa gba gba, nida tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpa a'ayin dem?

³¹ Ama a *và*, mayun n tonuko *ɗà*, n tsu yan *tà* evu n ukpà kain dem. N tsu lapa *tà* makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara *ɗe*, kpam ukuna u na vi dem mayun *ɗà*.

³² A ka 'yàngasà baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakana baci n aza a Afisu aza *ɗà* a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa *tà*, cinda nala, “Asakà tsu lyai kpam tsu soi, kpaci nakpan tsa kuwà *tà*.”

³³ Kotsu i asakà ama a yinsà *ɗà* wa. A dana *tà*, “Aje a cingi a ka nangasa *tà* ahali a shinga a vunu.”

³⁴ Gonukoi uyawunsa u *ɗe* a ili i'ya i'ari i shinga, kpam i asakà uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a *ɗe* bawu a revei Kashilà.

A'ayin a ɗa a ka 'yàngasà tsu a ukpà

³⁵ Uza roku wa wecike *tà*, “Nida a ka 'yàngasà akushe a gono n uma? Iacun i ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?”

³⁶ Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wutà wa she i kuwà ve.

³⁷ Kpam ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a *ɗà* a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam icun i roku kau i'ya vu cei.

³⁸ Kashilà ka nakà *tà* icun i nala yi ikyamba i'ya u dangasaka yi. Iacun dem i tsu gbonguro *tà* a icun i avuku a ne.

³⁹ Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a *tà* icun kau-kau. Ama a'a *tà* n icun i ikyamba i le. Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne.

⁴⁰ Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsà *tà* kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba.

⁴¹ Kaara kà *tà* n tsulobo tsu ne, uwoto wà *tà* n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam tsulobo tsu takpana *tà*.

⁴² Nala wa woko a ka 'yàngasà baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwà i shamai vi, ya woko *tà* kau a 'yàngasà baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwà wa.

⁴³ A cidangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpam bawu ucira. A ka 'yàngasà baci i'ya ya lobono *tà* kpam n ucira.

⁴⁴ Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yàngasà baci i'ya, ya woko *tà* ikyamba i'ya Kulu Keri ka nakà uma.

Mayun *ɗà* ikyamba i kayala i'ya pini, kpam ikyamba i'ya Kulu Keri ka nakà uma i'ya pini.

⁴⁵ Tagaràda u Kashilà u dana *tà*, “Vuma u kagità Adamu u wusha *tà* uma.” Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko *tà* kulu ka ka nakà uma.

⁴⁶ Ili i'ya i gitai utuwà i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kucina.

⁴⁷ Kashilà ka kenei kayala a iyamba aku u yain vuma u kagità Adamu. Uacun u vuma u ire vi a zuba *ɗà* u wutai.

⁴⁸ Ya dem a likimba wà *tà* n ikyamba tyoku u Adamu. Kpam ya dem a zuba wà *tà* n ikyamba tyoku u uza *ɗà* u wutai a zuba.

⁴⁹ Gogo-na naha tyoku *ɗà* atsu tsari tyoku u Adamu *ɗà*, vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u zuba.

⁵⁰ Ama a *và*, ma ciga *ɗà* *tà* i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ari n inyama na mpasa ya shama *tà*. Nala u wenike *tà* ya uwa a tsugono tsu Kashilà tsa bawu tsari n utyoku wa.

⁵¹⁻⁵² Gogo-na ma wenike *ɗà* *tà* ili i usokongi i'ya Kashilà ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwà wa, shegai a fulà baci kavana ka makorishi, Kashilà ka savaɗa tsu *tà* gbà n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbam uwura u ili bal. Kpaci

a fula baci kavana, a ka 'yangasa ta akushe, kpam a ka doku a ka kuwa wa, pini nala, gba tsunu tsa wusha ta ikyamba i savu.

⁵³ Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwa kpam i shama, a ka savaɗa ta i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa.

⁵⁴ A'ayin a da baci nala gitai, kpam a savaɗai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwa, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa, aku a makorishi Tagarada u Kashila u woko mayun:

“A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!”

⁵⁵ “Nte asu u da ukpa u lyai kaci vi?”

Nte kpam mataɗatsu ma ukpa ma ma tsu zuwa mɓala mi?”

⁵⁶ Unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa u tsara ucira u utuko mɓala, kpam ucira u unyushi u cingi Mele ma.

⁵⁷ Shegai tsu cikpa ta Kashila an u asaka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸ Ama a va aza da ma ciga, adama a da Kashila ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asaka ili i roku i gada da hal i loko da wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a da baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve ta manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashila kune

¹ A'ayin a da baci ya wushika ama a Kashila kune, kotsu i yain tyoku da n tonukoi a'uwa a Atoni a da a'ari a Galatiya.

² Kain ka kagita ka a'ayin a shindere dem u kana ta i fofo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsara. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsara i wushi i'ya a'ayin a da baci n rawai wa.

³ Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma naka le ta ukanikorongi u da wa wenike an i wushuki n ele.

⁴ U lobono baci n bana dem, tsa yan ta nwalu mi kaɓolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵ Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana ta n kondo da.

⁶ Gaawan ma dusuku ta n ada a'ayin a re, ko gbam hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i banga mu n kana ure ubana asu u da dem ma bana.

⁷ N rawa baci ara de gogo, ma barakpa wa. Wari wa laka mu ta n barakpa a ure kahu n rawa ara de, tsara n tuwa baci n barakpa n ada Asheku a wushuku baci.

⁸ Shegai ma shamgba ta pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Aman-garenkupa a wura.

⁹ Kpaci a kukpunka mu ta ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpam ama ushani a ka nakasa ta kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan ta tsilala n atsu.

¹⁰ A'ayin a da baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan ta manyan ma Asheku tyoku u va.

¹¹ Kotsu i asaka uza roku u goro yi wa. Naka ni unu u shinga u de kpam i banga yi u kana ure wa gono baci utuwa ara va. Ma vana yi ta n aza roku a gono.

¹² Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi ta u bolomgbono n atoku a'ayin a da baci a ka tuwa da ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsu baci kabala, wa bana ta.

Bulus kotsoi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufoɓusi. Kaṅai upityanangu u de gbam-gbam. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira.

¹⁴ Yanyi manyan ma de gba n uciga.

¹⁵ I reve ta Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a gitai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke ta kaci ka le tsara a gbashika ama a Kashila. Ama a va ma folo da,

¹⁶ i toni ama a na n aza da a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i panaka le.

¹⁷ N pana ta kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A banga mu ta adama a da bawu i'ari pini.

¹⁸ A gbatangu mu ta cika, n reve ta dem nala a yanka da. Kpam u kana ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a da a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku da ta idyani i le.

Akila n Bilikisu kaɓolo n ama a Kashila a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku da ta idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gba Atoni a Asheku a ka sukunku da ta idyani i le.

Danasai atoku a de mai.

²¹ Mpa Bulus uza da korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan ta kvasu Kashila ka yanka uza da baci dem bawu wa ciga Asheku una. Kpam asaka Asheku a tuwa gogo.

²³ Asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ada.

²⁴ Ma ciga ta gba uza da wari uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta kabangi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gonoi u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta abangi a ne, kpam u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus todugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpam n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka bangamgbana. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gbani. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpam a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini kabolo na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai Kashila eyi uza da wari Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashila Tata aya uza da wari n iyali kpam n unaka ndishi n katakasuvu.

⁴ U tsu naka ta ndishi n katakasuvu a'ayin a da baci tsari a asuvu a kadambula, tsara tsu naka aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a da baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda ta tsa naka le icun i ndishi n katakasuvu n nala n da Kashila ka naka tsu vi. ⁵ Mayun da wari an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun da kpam tsu tsu tsara ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi.

⁶ Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa ta uma u da Kashila ka naka da ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a da baci dem Kashila ka naka tsu ndishi n katakasuvu, tsara tsu gbamatangu da da. Kpam i fuda i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi.

⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara de wa ta n ucira, kpaci tsu reve ta i pana baci ikyamba tyoku da atsu tsu panai, ya wusha ta ndishi n katakasuvu tyoku da atsu tsu wushai.

⁸ Ama a va, tsa ciga ta i reve tyoku da tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu ta ukuna u da u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gban tsa yan uma kpam wa.

⁹ Mayun da, tsu zuwa ta tsa kuwa. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu ta tsu gita uwushuku n Kashila, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yangasa akushe.

¹⁰ Kashila ka wauwa tsu ta a'ayin a da tsu yain evu n ukuwa vi, tsu reve ta kpam wa lya kapala n uwauwusa tsu.

¹¹ Wa wauwa tsu ta kpaci eda ya bangasa tsu ta an ya yansa tsu kavasu. Adama a nala, Kashila ka wushuku ta kavasu ka de. Wa zuwuka tsu ta una u shinga, kpam ama ushani a ka cikpa yi ta adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus asakqi ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu cifa baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana ta tsu yan ta mazanga an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo ta mai, kpam tsu tsu sokonku da ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u zuwai uyan ili i nala yi gba, ugboji u likimba u da wa. Tsu rongo ta mai ko nte wa, hal gai u kana baci n ada.

¹³⁻¹⁴ An tsu koronku da vi, tsu yan ta kadyanshi n ada karara, tsu sokonku da ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa ta uma ya reve ta gba i'ya tsu korongi. I tsa ta i revei ili i roku a ili i'ya tsa tono, shegai tsu zuwa ta uma ubana kapala ya reve ta i'ya mai mai, tsara kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan ta mazanga adama a tsunu, atsu kpam tsu yain mazanga adama a de.

¹⁵ N reve ta ukuna u na vi mai, da gai i zuwai mari n fobusoi ma tuwa n kyawan da ve n kagita ki, nala Kashila ka zuwuka da una u shinga kpaci mari ma tuwa ta ara de kure.

¹⁶ Mari ma ciga ta n batsa n kyawan da a'ayin a da n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a da kpam ma wura ugono. Aku i'ari i banga mu kpam i soku mu a nwalu n va ubana a kaon ka Yahuda.

¹⁷ N reve ta ya wecike ta ili i'ya i bishinka mu uyan i'ya n fobusoi vi. Kadyanshi ka uvurusu a'ene ka ma yanka da wa. Gogo-na n woko la vi de tyoku u ama a likimba aza da a ka dana ukuna aku a gono a kpada u da ushadangu?

¹⁸ I reve ta gai Kashila uza da i wushuku n eyi da, nala dem u gan ta i reve an tsu tsu dana "Eye" aku tsu gono tsu dana "A'a" kute wa.

¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashila u tsu dana "Eye" aku u gono u dana "A'a" kute wa, shegai u tsu rongo ta n katakasuvu ka te. Aya uza da mpa n Sila n Timoti tsu yanka da kadyanshi a kaci ka ne.

²⁰ Kpaci aya u shadangi gba kazuwamgbani ka Kashila. Adama a nala a da tsu tsu dana "Ami" tsu naka baci Kashila tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi.

²¹ Cifai, Kashila ka ka tsu zuwa da hal n atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashila ki aya dem u dangasa tsu.

²² U kaara tsu ta kugyan tsara u wenike an atsu ama a ne a da koshi. U zuwuka tsu ta dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwamgbana tsara u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuwa.

²³ Kaƙan ka baci ma yanka ɗa an n danai n 'yuwan ugono a Korintiya vi adama a ɗa bawu ma ciga n yan ɗa mavura, asaka Kashila ka yan mu mavura.

²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusuko ɗa wa. Tsu reve ta i'a ta n upityanangu u ucira, adama a nala a ɗa i'ari n ucira. Tsa ciga ta tsu yain manyan kabolo n ada tsara i shadangu n mazanga.

2

¹ N tonuko ta kaci ka va, “Ma doku ma tuwa ara de wa, kpaci an n tuwai ara de caupa vi n zuwa ta gba de unamgbukatsuma.”

² Shegai ma zuwa da baci unamgbukatsuma, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Eɗa koshi, kpam eɗa aza da n zuwai unamgbukatsuma.

³ I'ya gai i zuwai n koronku da nala a ukanikorongi u da n sukunku da vi. Ma ciga n kyawan da wa, kpaci ugawunsa n ada wa zuwa mu ta ukpada u upana u kayanyan. Kpam eɗa ama da u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsara eɗa dem i pana kayanyan.

⁴ A'ayin a da n koronku da caupa vi, ma ta n kadambula n ukpada u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka va hal n koronku da n meshi a a'eshi a va cika. N koronku da tsara n zuwa da unamgbukatsuma wa, shegai koronku da n koronku da tsara i reve an ma ciga da cika.

Cimbusukai atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a de u zuwa mu baci unamgbukatsuma, mpa u zuwai utyoku u va wa. Gba de da u zuwai unamgbukatsuma, kpam ya dem wa ta n tyoku da wa pana u da. Ma ciga n dansa cika wa.

⁶ Uɓolomgbono u kaci u da aza roku a de ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a naka yi vi, ma rawa ta.

⁷ Shegai gogo-na u gan ta i cimbusuka yi i naka yi ndishi n katakasuvu tsara kotsu i zuwa yi u rongo n unamgbukatsuma hal upityanangu u ne u rukpa wa.

⁸ Ma folo da, wenike ni an ya ciga yi.

⁹ Koronku da ma koronku da tsara n kondo da, kpam n wene ko ya pana uwenishike u va.

¹⁰ I cimbusuka baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusuka yi ta. N cimbusuka yi baci (an baci unyushi wari pini), yan da n yain nala tsara n yanka da ukuna u shinga a ucira u Kawauwi.

¹¹ Tsara Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve ta afobi a Kanangasi utuwa ara tsunu.

Kubari ku Bulus a Taruwasa

¹² An n rawai a Taruwasa tsara n yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina ta cina Asheku a fobuso de ure adama a manyan mi.

¹³ Shegai n dambula ta cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza da a'ari pini vi, “U yan tsu ben.” Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴ Tsu cikpa ta Kashila cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n atsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashila ka banga tsu ta dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.†

¹⁵ Uma u tsunu wa ta tyoku u magulani ma Kawauwi ka naka Kashila, ma kpam ma tambura a asu u ama da Kashila ka wauwusa hal n ama da a ka kuwusa.

* 2:11 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapani.

¹⁶ A asu u aza da a ka kuwusa, magulani mi ma woko le de kawan ka ukpa. Shegai a asu u aza da a'ari n uma, magulani mi ma woko le de magulani ma uma. Ya wa fuda wa canga araji a ukuna u nala vi?

¹⁷ Tsa tyoku u ama da a tsu yan ku'ari ku kadyanshi ka Kashila tsara a tsara ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai umatsi u da tsari u uwoko atsumate a Kashila, kpm a asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa ta akani yi a kapala ka Kashila.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashila

¹ Gogo-na gita da tsa gita ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa ta n ikanikorongi i icikpali ko kpm a zuwa da i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala?

² Shegai eda ukanikorongi u tsunu, kpm i'a ta a asuvu a atakasuvu a tsunu tsara ya dem u yain kaneshi u reve kpm i'ya u yain kaneshi vi.

³ I wenike ta a kateshe an eda ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku atsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashila Uza u Uma ku korongu da ta a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a da a yain n atali wa.

⁴ Tsa fuda ta tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashila adama a Kawauwi.

⁵ Dana da tsu danai tsa fuda tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashila ka ka zuwai tsu fudai tsu yain gba i'ya tsu yain vi.

⁶ U zuwa tsu ta tsu fuda tsu woko agbashi a kazuwamgbani ka savu ka ne ka ka wutai a asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko ta ukpa, shegai Kulu ku tsu tuko ta uma.

⁷ Mele ma cau a atali a da a tsu korongu ma, kpm a tsu wene ta tsupige tsu Kashila a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuda a barakpa n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa lada ta cika, ko an u woko ulada vi u barakpa wa. Adama a nala, Mele ma ma woko manyan ma ne utuko u ukpa u da, kpm mari n tsupige nala,

⁸ tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la ta tsupige tsu Mele. Ko nala wa?

⁹ Manyan ma ma tsu tuko ama ukidaga u ugana n mavura ma baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka Kashila ma yan ta n tsupige tsa tsa la nala vi.

¹⁰ Mayun da an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko de ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la ta ka cau.

¹¹ Mele ma ta n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la ta ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹² Tsa dansa ta bawu uwonvo, kpaci adama a nala a da tsari n uzuwa u uma.

¹³ Tsa tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u lada ta, shegai u pala ta u da tsara u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa.

¹⁴ Ama yi a ryagbaja ta, kpm ili i roku i tsu kangu le ta uwene ukuna u mayun a'ayin a da baci a yain kaneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuda ka takpa le ili i'ya i kangu le uwene vi.

¹⁵ Ko n gogo-na, a yan baci kaneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kangu le atakasuvu.

¹⁶ Shegai a'ayin a da baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kangu yi vi.

¹⁷ Asheku a nala yi aya Kulu. Kpm asu da baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kari, ku tsu naka ta utsara u kaci.

¹⁸ Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'a kpm upali wa, tsara tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpm Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci

manyan a asuvu a tsunu, tsa woko t̄ tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashil̄a n upana u iyali u ne, u n̄aka tsu t̄ manyan ma na mi tsar̄a tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi.

² Tsu 'yuwan t̄ uyan ili i uwono ko kpam i'ya i'ari usokongi. Tsu tsu yinsa ko uza wa, kpam tsu tsu savada uwenishike u Kashil̄a wa. Ukuna u mayun u da koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashil̄a, tsar̄a ama a wushuku an tsari ama a maci.

³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa kuḅari k̄a baci ukimbi, a asu u aza da a'ari a ure u ukpa da kari ukimbi.

⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza da wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbanasa t̄ atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a da tsa yansa kuḅari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashil̄a wa.

⁵ A'ayin a da tsa kyawunsa n tsu yanyi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a ki, kuḅari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wari Asheku. Ātsu agbashi a de a da adama a ili i'ya Yesu yanka tsu.

⁶ Kashil̄a ka ka danai, "Asaka katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!" U zuwa tsu t̄ tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashil̄a ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashil̄a da tsu tsar̄i ka, shegai tsari t̄ tyoku u mgbodo n cin a asu u da kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike t̄ an ucira u pige vi a asu u Kashil̄a da u wutai, shegai ara tsunu wa.

⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuda a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bul̄a uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya git̄a wa.

⁹ A zuwa tsu t̄ tsu panai ikyamba cika, shegai Kashil̄a ka asaka tsu wa. A tsu gbashangu tsu t̄ a iyamba, shegai gba n nala a wacinsa tsu wa.

¹⁰ A'ayin a da baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike t̄ tyoku da Yesu panai ikyamba a'ayin a da u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene t̄ uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu.

¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve t̄ gaawan a ka wuna tsu t̄ adama a da tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene t̄ uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwa.

¹² Tsu wushuku t̄ tsu modono n ukpa, tsar̄a eda i tsar̄a uma.

¹³ A korongu t̄ a Tagarada u Kashil̄a, "Dansa da ma dansa an u wokoi n wushuki." Uwushuku u te u da tsari n u da, kpam dansa da tsa dansa an u wokoi tsu wushuki.

¹⁴ Kashil̄a ka 'yangasa t̄ Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve t̄ kpam an Kashil̄a ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashil̄a ka bidya tsu t̄ kabolo n ada kpam tsu shamgba a kapala ka ne.

¹⁵ Gba ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u de u da. Tyoku da ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashil̄a, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashil̄a, Kashil̄a kpam kari a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

* 4:4 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulā uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsara tā ucira u savu.

¹⁷ Upana u ikyamba u da tsa pana gogo-na wa gan wa, kpam wa barakpa wa. Shegai wa banga tsu tā tsu tsara tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa.

¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya barakpa wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

¹ Tsu reve tā a wasa baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwa baci tsu asaka ikyamba i na yi, Kashila ka fobusuko tsu tā kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u da eyi fobusoi n kaci ka ne kpam bawu wa kotso.

² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu matsa de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu.

³ A'ayin a nala tsa rongo kpam kataba wa, kpaci tsa uka tā ikyamba i savu a zuba.

⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi tsā tā ushadangi n kadambula kpam tsa pana tā ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpa aku tsu asaka ikyamba i na yi wa. Tsa ciga tā tsu asaka ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha tā ikyamba i'ya bawu ya kuwa.

⁵ Kashila ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpam u naka tsu Kulu Keri tsara ku woko tsu uzuwamgbana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve tā a'ayin a da baci tsari n uma a ikyamba i na yi, tsā a kuwa ku te n Asheku wa.

⁷ Tsa tono tā ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tono ili i'ya tsu wenei wa.

⁸ Adama a nala a da n danai tsā tā n atakasuvu a ucira. Tsu la tā uciga tsu asaka ikyamba i na yi tsara tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo de.

⁹ Tsā baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpam tsā baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la tā ili i'ya i buwai gba.

¹⁰ Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gba tsunu tsa shamgba tā a kapala ka Kawauwi kpam u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha tā katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a da wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'ya baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashila

¹¹ Adama a da tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku da i zuwai tsu matsai tsara ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashila ka reve tā tyoku da tsari mayun, tsa ciga da tā i reve tyoku da tsari.

¹² Tsa ciga tsu doku tsu wenike da aradi a kaci ka ili i'ya tsari wa, shegai tonuko da tsa tonuko da ili i'ya tsari tsara i yain mazanga adama a tsunu. Pini nala, da ya tsara ili i'ya ya dana a kaci ka aza da a tsu wenike aradi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'ya ama a maci a kapala ka Kashila wa.

¹³ U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, tsara u tuko Kashila tsupige da. U woko baci kpam yavu tsā n ugboji u tsunu, nala kpam tsara tsu banga da da.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan da tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u da wa tono n atsu. Tsu wushuku tā an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwai adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku tā an gba tsunu tsu kuwai.

¹⁵ U kuwa ta tsara u wauwa ko ya wa, tsara aza da a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kpam uma u da ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma u da Kawauwi ka pana kayanyan, uza da kuwai kpam a 'yangasa yi tsara u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a da tsu asakai ubidisa atoku tyoku da likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa ta a kaci ka Kawauwi tyoku da likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa.

¹⁷ Uza da baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashila ka gonuko yi ta vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotso de, kpam i puwan de. Ko ndya wa i ne Kashila ka gonuko i'ya de i savu.

¹⁸ Kashila ka ka yain ili i na yi gba, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U naka tsu manyan ma utuko ama evu n eyi.

¹⁹ Akani a tsunu yi a da, Kashila ka tukuso ta ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashila ka tsu cibusa unyushi u cingi u le wa. U naka tsu ta kpam akani a ndishi n shinga a na yi.

²⁰ Kashila ka zuwa tsu ta tsu woko aza a manyan a una u Kawauwi, kpam u woko ta yavu folo da wa folo da i pana kadyanshi ka tsa tonon. Adama a Kawauwi a da tsa dansa, kpam tsa folo da ta i asaka Kashila ka tuko da evu n eyi.

²¹ Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashila ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsara Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashila.

6

¹ Tsu yan ta manyan kabolo n Kashila, kpam tsa folo da ta kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa.

² U dana ta a Tagarada u Kashila,
 "A'ayin a rawa baci a da ma wenike da asuvayali,
 ma pana ta kvasu ka de.
 Kain ka iwauwi n banga da ta." ◇

Mayun da, Kashila ka ta ufobusi u banga da gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa.

⁴ I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga ta tsu wenike atsu agbashi a mayun a Kashila a da. Tsu kawunku ta gba upana u ikyamba n ahankuri.

⁵ A lapa tsu ta. A zuwusa tsu ta a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu ta upan hal a 'yangasasai atakasuvu a ama. Tsu yan ta manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpam tsa tsara ilikulya wa.

⁶ Tsu wenike ta kaci ka tsunu atsu agbashi a Kashila a da, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsa ta n ureve u da Kashila ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansa ka ta ama ukuna u shinga. Tsa ta n ucira u Kulu Keri, kpam tsa ciga ta ama mayun mayun.

⁷ Kadyanshi ka mayun ka tsa yansa ku'ari, kpam Kashila ka ka naka tsu ucira vi. Tsa ta n ukuna u maci u da u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon.

⁸ Kashila ka tsa gbashika ama a ka nakasa tsu baci karinga, ko a goruso tsu baci. Kashila ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka nakasa tsu

baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu ta aza a kaƙan, shegai kain dem ukuna u mayun u da tsa dansa.

⁹ Ya dem reve tsu ta, shegai a gonoi a ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wa evu, shegai aƙsa na, hal n gogo-na tsā ta n uma. Tsu pana ta ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa.

¹⁰ Kain dem tsu tsu rongo ta n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a da tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsā n ili wa, shegai mayun da wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹ Eda aza a Korintiya, tsu dansa ta n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu ta n uciga u de.

¹² Tsu asaka da uciga wa, shegai eda i asaka tsu ta uciga.

¹³ Ma dansa ta n ada tyoku da ma dansa na mmuku n va. Wenike tsu uciga tyoku da atsu tsu wenike da.

Kuwa ku Kashila ka uma

¹⁴ Kotsu i yain manyan kaƙolo a asu u te n aza da bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kaƙolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo kaƙolo a asu u te wa.

¹⁵ Nida Kawauwi n Kanangasi* a ka walamgbana? Nida uza da wushuki n Kawauwi wa walamgbana n uza da bawu u wushuki?

¹⁶ Kuwa ku Kashila ka walamgbana n ameli wa, ko kenu. Kpam aƙsa kuwa ku Kashila Uza u Uma. Kashila ka dana ta, "Ma dusuku ta n ele aku n zuwa kuwa ku va a asu u da a'ari. Ma woko ta Kashila ka le, ele kpam a ka woko ta ama a va." ◇

¹⁷ Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana ta, "Wutai a asuvu a le i peci kaci de n ele. Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa, tsara n wushi da." ◇

¹⁸ Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u dana ta, "Ma woko ta Tata u de, eda kpam ya woko ta mmuku n va." ◇

7

¹ Aje a va, Kashila ka ka yansa tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadi. Tsu nakai Kashila tsupige, aku tsu matsai tsu yain gba i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wari n i'ya

² Kukpunka tsu atakasuvu a de! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpam upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa.

³ Dana da n danai nala an ma ciga n zuwuka da unyushi wa. Mari n tonuko da ta caupa an tsu tsu rongo da ucibusu, ko ndya baci tani ya gitā.

⁴ N wushuku ta n ada gba gba. Kain dem n tsu rongo ta n mazanga adama a de. I gbatangu mu katakasuvu. Ko an u wokoi mari ushadangi n kadambula, i zuwa mu ta ma pana kayanyan.

⁵ An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsara uwunvuga wa. Tsu cina ta kadambula ukyawin n atsu. Tsu shilakanasai n atokulalu, kpam tsa modono n uwonvo a atakasuvu a tsunu.

* **6:15** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◇ **6:16** Adkp. 26:12; Izk. 37:27. ◇ **6:17** Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◇ **6:18** 2 Sam. 7:14.

⁶ Shegai Kashilā ka ka tsu nākā a aza dā a'ari n kadambula ndishi ma atakasuvu, u nākā tsu tā ndishi ma atakasuvu a'ayin a dā Taitu tuwai ara tsunu.

⁷ Mayun tsu pana tā kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gbā ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu tā an ya ciga mu uwene kpam hal ukuna u bālā dā n ukuna u dā i yain. U tonuko mu tā tyoku dā i matsai i da ya ciga i bāngā mu. An n panai nala, n pana tā kayanyan cika.

⁸ Ko ukanikorongi u vā u nangasa dā baci katsumā, ukuna u bālā mu an n korongi u dā wa. A kagitā ukuna wa bālā mu tā an u nangasa dā katsumā, shegai unamgbukatsumā u dē u bārākpā wa.

⁹ Gogo-na kpam mā tā n mazāngā. Mazāngā ma ma yan an n nangasa dā katsumā wa, shegai unamgbukatsumā u dē u zuwa dā tā i savadai ahali a dē. Adama a nala tsu shitāngu dā wa, ko kenu.

¹⁰ Kpaci Kashilā ka fudā tā ka yan manyan n unamgbukatsumā u tsunu u bāngā tsu tsu kpatala tsu asākā unyushi u cingi tsu tsarā iwauwi. Ukuna wa bālā tsu n unamgbukatsumā u nala vi wa. Shegai unamgbukatsumā vi a kaci ka ukuna u likimba u dā baci, wa tuko tā ukpā.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsumā u nala vi u dā Kashilā ka ciga dā i pana u yain a asuvu a dē. U zuwa dā tā i gonuko ugboji. U zuwa dā tā ya ciga i wenike an bawu i'ari n unyushi. U zuwa dā tā upan n uwonvo. U zuwa dā tā ya ciga i wene mu. U zuwa dā tā i matsā i bāngā aza roku. U zuwa dā tā uciga u uyan uza dā nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa dā tā i wenike kaci ka dē kabirya dā wa.

¹² Korongu dā n korongi ukanikorongi u na vi tsarā i wene, a kapala ka Kashilā, tyoku dā i'ari ufofusi i panāka tsu. Korongu dā n korongi adama a uza dā nusai wa, ko adama a uza dā a nusukai wa.

¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamāi asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsari n ugbami u asuvu, tsu la tā upana kayanyan an Taitu wari dem n upana kayanyan, kpaci i wenike tā an bawu wari n ili i'ya ya bālā yi.

¹⁴ Tsu tonuko yi tā tyoku dā tsu panai kayanyan adama a dē, kpam i wenikei an n yain dere. Gbā i'ya tsu tonuko dā vi mayun dā, kpam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka dē ki mayun dā.

¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara dē u lya tā kelime n ugbonguro, a'ayin a dā baci u cibai tyoku dā gbā dē i panākai udani u ne, n tyoku dā i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba.

¹⁶ Mā tā n mazāngā an ma fudā ma wushuku n adā gbā gbā.

8

Atoni a nākā kune yaa

¹ Aje a vā, tsa ciga tā i reve tyoku dā Kashilā ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya.

² A pana tā ikyamba kpam n unambi cika, shegai mazāngā ma le ma kotso wa, kpam a nākā tā ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a nākā.

³ Asākā gai n tonuko dā, a nākā tā tyoku dā a ka fudā hal gbām u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu asākā le dem a bāngā ama a Kashilā aza dā a'ari a Urishelima.

⁵ Tsu yawunsa gbām a ka fudā a ka nākā nala wa! A gitā tā a nākai kaci ka le a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashilā ka ciga i'ya la vi.

⁶ Taitu dā gitā dā uwenishike unākā, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara dē u bāngā dā tsarā i koruso ili i'ya i gitai vi.

⁷ I yan ta ko ndya wa mai hal gbam i pasakai cika: I'a ta n upityanangu k pam i'a ta uyan u kadyanshi ka shinga. I'a ta dem n ureve, kain dem ya ciga i banga, k pam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga da ta i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unaka yaa.

⁸ Shegai dana da n danai she i naka ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga ta a yain nala. Ure u roku u da dem u da ya wenike uciga u maci.

⁹ I reve ta ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve ta an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a de u woko ta uza u unambi, tsara adama a unambi u ne eda i tsara utsari.

¹⁰ Adooki a va a da na: Nabalu eda aza a kagita aza da i cigai i naka, k pam eda aza a kagita a da i nakai vi.

¹¹ Gogo-na, ma ciga ta i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuda ya koruso manyan mi n maloko tyoku da i gitai ma. Nakai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya.

¹² Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³ Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere.

¹⁴ Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya banga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsara, aku a banga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko unu u te.

¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci bolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci bolongi kenu, wa namba ili wa." ◇

Taitu n aje a ne

¹⁶ N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da.

¹⁷ Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala.

¹⁸ Aya la tsa suku kabolo n utoku uza da wari Katoni, uza da k pam gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

¹⁹ Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kabolo n atsu tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, k pam tsu wenike an tsa ciga tsu banga cika.

²⁰ Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pige ku na ki wa.

²¹ Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²² Tsa suku ta dem vuma roku kabolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wa ta ufobusi adama a ubanga. U wenike tsu ta nala a ure kau-kau, k pam gogo-na dem wa la ta uciga ubanga. Kpaci u wushuku ta n ada cika.

²³ Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u va u da uza da wa yan manyan na mpa tsara u banga da. A'uwa a Atoni a suku ta ama a na yi ara de, k pam a tuko ta tsupige a asu u Kawauwi.

²⁴ Wenike le uciga, tsara gba a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazanga n i'ya tsu yain adama a de.

9

Kune adama a aza a unambi

¹ N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku da adama a kune ka i fobusoi ya naka ama a Kashila yi wa.

² N reve ta banga da ya ciga i banga. Ma ta n mazanga adama a nala yi, kpm ma ta a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n da eda Atoni a da i'ari a Akataya, i fobuso ta tun nabalu tsara i naka. Adama a umatsa u da i matsai ya ciga i naka vi, u zuwa ta aza roku aza a Masidaniya a ka ciga dem a naka.

³ Shegai mpa pini ma sukunku da atoku a nala yi tsara kadyanshi ka tsunu a kaci ka de ka woko ka gbani wa. Ma ciga ta i fobuso, kpaci n tonuko le ta i fobuso de.

⁴ Ma pana ta uwono, eda kpm dem ya pana ta uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwa baci tsu cina da bawu afofi, cina n tonuko le tani de i fobuso de!

⁵ Da n wenei yavu wa gan ta n suku atoku a nala yi a kapala ka va a wene kune ka i yain kazuwamgbani ki i fobuso ta ka. Nala wa wenike ta an n ucigi u de u da i nakai, shegai mpa n matsa da wa.

⁶ Ma ciga ta i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza da baci kpm u cei ili ushani, wa kapa ta ili ushani. ⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakuma ka ili i'ya wa naka. Kotsu vu naka ili wa, ikyamba i vunu i 'yanga baci vu naka wa. Kotsu vu naka ili wa, va wene baci yavu matsa da a ka matsa vu vu naka. Kpaci Kashila ka la ta uciga uza da u nakai n ipeli.

⁸ Kashila kpm ka zuwuka da ta unu u shinga u da u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, da kain dem ya yan n ili ushani, kpm i yain n i'ya kabarikete hal i nakasa adama a manyan ma shinga gba.

⁹ Tagarada u Kashila u dana ta:
“Gbani da vuma u maci u tsu naka aza a unambi kune,
kpm ukuna u maci u ne wa ta pini bawu utyoku.” ◇

¹⁰ Kpaci Kashila ka ka tsu naka kacimbi icun, u naka kpm ilikulya. Wa doku ta ili i'ya i'ari n i'ya kakuma, tsara i tsara i'ya ya naka ushani a asu u uyan ukuna u shinga.

¹¹ Wa kukpa ta ure kau-kau u da wa zuwa da i yain utsari tsara i yansa kune yaa. Pini nala, da ama ushani a ka cikpa Kashila a'ayin da baci tsu naka le kune ku de.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya gita ta, ili i'ya ama a Kashila a nambai a ka tsara ta i'ya, ama a ka cikpa ta kpm Kashila n mazanga.

¹³ Ya rongo ta a unaka Kashila tsupige kpaci i naka ta yaa. I wushuku ta n akani a kaci ka Kawauwi, kpm i panaka ta a da an i nakai Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a da a buwai.

¹⁴ Gogo-na alya pini a ka yanka da kvasu, kpm a ka ciga da uwene, adama a ukuna u shinga u pige u da Kashila ka yanka da.

¹⁵ Asakai tsu cikpai Kashila adama a kune ka u naka tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza da wa folo da vi, kpm n matanu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo da. Aza roku a dana ta, a'ayin a da baci mari kabolo n ada n tsu gajarakpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a da baci bawu mari evu n ada.

² A'ayin a ɗa n doku n tuwa ɗa ukondo, u kana ta n yanka aza ɗa a ka wundya tsa tonon ta ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka ɗa nala wa.

³ A likimba ɗa tsari, shegai kushulu ku tsunu unan u te ɗa kari n tyoku ɗa aza likimba a ka yansa wa.

⁴ Tsu tsu shilakanan n iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shilakanaka wa. Iwunukatsu i tsunu i'a ta n ucira u ɗa u wutai a asu u Kashila u ɗa wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu.

⁵ Tsu tsu wacinsa ta kananamgbani n gba icun i aradi a ɗa a ka bishinka uza ureve Kashila. Tsu tsu kana ta uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panaka Kawauwi.

⁶ A'ayin a ɗa baci i wenikei ya panaka de Kawauwi gba gba, pini nala, aku tsu rongo ufobusi adama a ɗa tsa yanka aza ɗa bawu a ka panaka Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan ta i ciba an tsari aza a Kawauwi tyoku ɗa dem aza a aradi a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a ɗa a'ari.

⁸ Mayun ɗa wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u ɗa Asheku a naka tsu tsara tsu banga ɗa, shegai adama a ɗa tsa varangu ɗa wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa.

⁹ A'ayin a ɗa n koronku da vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u ɗa ma ciga n zuwa ɗa i pana wa.

¹⁰ Aza roku a ɗa, "Ikanikorongi i Bulus i'a ta n ucira kpam n kalen cika, shegai wa baci kabolo n atsu, u tsu yan n ucira wa. Kpam kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa."

¹¹ Ma ciga ta a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsu kabolo n ada wa, ɗa i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a ɗa baci tsari kabolo n ada, tsa wenike ta ucira vi tyoku ɗa tsu wenikei u ɗa a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu unan u te n aza ɗa a tsu yawunsa kaci ka le a'a ta n kalen wa. A tsu boluko ta kaci ka le ure u uratsanaka aku a ratsanaka kaci ka le n u ɗa. A tsu gawuntangu ta kaci ka le n ko ndya wa tyoku ɗa ele a'ari. Nala wa wenike ta an bawu a revei ili.

¹³ Shegai atsu tsa yan aradi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashila ka naka tsu tsu yain wa. Aradi a ɗa koshi tsa yan a ɗa a manyan ma Kashila ka suku tsu tsu yain, kpam eda dem i'a ta a asuvu a manyan ma nala mi.

¹⁴ Aradi yi a wura tyoku ɗa u gain tsu yain a ɗa wa, atsa gbam aza a kagita aza ɗa a tuko ɗa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi.

¹⁵ Tsu tsu yan aradi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu atsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa ta uma upityanangu u de wa gbama ta hal u zuwa manyan ma tsunu ara de ma lyai kelime cika.

¹⁶ Tsa ciga ta tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u mbari mbari. Tsa ciga tsu yain aradi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa.

¹⁷ Tagarada u Kashila dana ta, "Va ciga baci vu yain aradi, she vu yain a ɗa a ili i'ya Asheku a yain." ◇

¹⁸ A kaci ka uza ɗa wa cikpalasa kaci ka ne kpam, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaban

¹ Ma ciga t̄a i yanka mu ahankuri a'ayin a d̄a baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo d̄a t̄a i yanka mu ahankuri.

² Ma kirana t̄a n aḍa cika tyoku d̄a Kashila ka kirana n aḍa. I'a t̄a tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza d̄a a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne.

³ Shegai gogo-na ma pana t̄a uwonvo u d̄a a ka puwunsa atakasuvu a d̄e tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku d̄a kali ka yinsa Hawa† n ugboji u cingi u ne.

⁴ Tsu tonuko d̄a t̄a ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonuko d̄a ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufoḅusi u d̄a i'ari i wushi kulu ku roku d̄e kau, i wushi kpam akani a roku.

⁵ N wene aza d̄a a ka isa kaci ka le “asuki a pige” a la mu wa.

⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve t̄a ili i'ya ma dansa. Tsu yan t̄a gba i'ya tsa yan tsu wenike d̄a ili i na yi mai.

⁷ N zuwa d̄a i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka d̄a kuḅari wa. N gonuko t̄a kaci ka va kenu, aku n naka d̄a tsupige. An n yain nala vi, n nusa?

⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka nakasa mu ikebe, u woko t̄a yavu bokuso d̄a ma bokuso ikebe yi tsara n gbashika d̄a.

⁹ N namba baci ili a'ayin a d̄a mari n aḍa, n tsu tonuko d̄a i banga mu wa. Atoku a d̄a a wutai a Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu t̄a gba ili i'ya ma ciga. N taḅa d̄a ufolo i banga mu wa, kpam ma folo d̄a wa.

¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza d̄a wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana t̄a kpam nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u d̄a wari a asuvu a va.

¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka d̄a araji wa, u woko yavu ma ciga d̄a wa? Nala wa. Ko Kashila ka reve t̄a ma ciga d̄a.

¹² Kpam ma lya t̄a kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga t̄a n bishinka ama a nala utsara u ili i'ya a ka yanka aradi. A ciga t̄a a dana manyan ma a ka yanka aradi yi ma t̄a unā u te n ma tsunu.

¹³ Ama a na yi asuki a kaḅan a d̄a. Manyan ma le ma a tsu yanka kaḅan, aku a gonukoi kaci ka le tsara a rotso asuki a mayun a Kawauwi.

¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko t̄a kaci ka ne tsara u rotso katsumate ka zuba† ka katyashi.

¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a d̄a a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsara t̄a mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asaka n doku n tonuko d̄a: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panaka mu tyoku d̄a ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain aradi kenu.

¹⁷ A'ayin a d̄a baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u d̄a n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi.

¹⁸ Ama ushani a ka yan t̄a aradi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan t̄a aradi.

¹⁹ Eda aza d̄a ya wundya yavu i'a n ugboji, i tsu pana t̄a kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi.

* **11:14** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁰ I tsu yan t̄a gb̄am ahankuri n aza d̄a a tsu gonuko d̄a agbashi a le, ko a ryafusa d̄a, n aza d̄a a tsu yinsasa d̄a. I tsu yan t̄a dem ahankuri n aza d̄a a tsu wundya yavu a la d̄a, ko aza d̄a a tsu basasa d̄a.

²¹ N tsu pana t̄a uwono n dana ts̄a n ucira u d̄a tsa yan nala wa.

A ka yan baci ar̄adi, mpa dem ma yan t̄a, shegai utengeshi u d̄a uyan nala vi.

²² A dana baci ele kagali ka Ibirahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibirahi ka. Ele aza a Isara'ila a d̄a baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibirahi n d̄a baci, mpa dem nala.

²³ Ele agbashi a Kawauwi a d̄a baci, wa woko mu t̄a utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku d̄a ma gbashika yi u la t̄a tyoku d̄a ele a ka gbashika yi. N yan t̄a manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu t̄a a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku d̄a a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la t̄a ma a lapusai ele. N yansa t̄a evu n ukpa a'ayin ushani.

²⁴ Aza a Yahuda a bawan mu t̄a n kajaḅu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gb̄am a bawan mu nala.

²⁵ Aza a Roma a lapusa mu t̄a n alangu, kutatsu ka gb̄am a yanka mu nala. A taḅa mu t̄a uvarasa n atali ts̄ara a wuna. N so t̄a nwalu a kpatsu, kpatsu ku t̄asa t̄a n̄a mpa hal kutatsu. N taḅa t̄a urukpa a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. ²⁶ Nwalu n kakuma mi, n tsu zuwa mu t̄a n yain evu n ukpa adama a uwaya u mini n adama a aza a magalaka. N yan t̄a evu n ukpa adama a ama a va, aza a Yahuda, kpam hal n Awulawa. N tsu yan t̄a evu n ukpa a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan t̄a dem evu n ukpa adama a aza d̄a a danai ele Atoni a d̄a, shegai Atoni a d̄a wa.

²⁷ N yan t̄a manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gb̄am wa. N tsu ronguso t̄a n kambulu n kakuli, kpam a'ayin ushani n tsu ts̄ara ilikulya wa. N soso t̄a kutanu kpaci ma n aminya a u'uka cika wa.

²⁸ Hal n ara gai, kain dem u tsu woko t̄a yavu va da n canga t̄a ucanga u araji kpaci n tsu ḅala t̄a asuvu adama a a'uwa a Atoni.

²⁹ A'ayin a d̄a baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu woko t̄a dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu t̄a a'ayin a d̄a baci n wenei a yinsai uza roku tsara u yain unyushi.

³⁰ U kana baci n cikpala kaci ka va, ma yan t̄a nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira.

³¹ Kashila ka reve t̄a kaḅan ka ma yan wa. Aya Kashila n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza d̄a a ka cikpala hal ubana bawu utyoku.

³² An mari a Damasuka, uza d̄a wari gomuna a'ayin a d̄a Arita wa lya tsugono, wari u ciga t̄a u kana mu, adama a nala, u zuwa t̄a aza a uwundya ukyawan a ilyuci yi.

³³ Shegai aje a va a zuralakpa mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku d̄a n lai a akere a gomuna yi d̄a la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ U kana t̄a n yain ar̄adi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asaka n yain a d̄a adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu.

² Ayen kupa n a nishi a d̄a a wurai, Kashila ka wusha t̄a Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashila a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kpam kulu ku ne, shegai Kashila ka reve t̄a.

† **11:24** A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwa t̄a kpaci asoje yi a reve t̄a tyoku d̄a a ka bawan vuma hal u kuwa ko kpam ukpada ukuwa. A bawan yi t̄a kamankupa n kuci a asaka yi a un̄a u ukpa shegai wa kuwa wa.

3-4 N doku n dana, n reve ta a bidya ta vuma u na ubana a asu u uwunvu-gusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashila ka ka revei. U pana ta kadyanshi ka roku ka bawu wa fuda wa todugbo, n ili i'ya bawu Kashila ka asaka uza dana.

5 Adama a nala ma yan ta aradi adama a vuma na vi, shegai ma yan a da adama a kaci ka va wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu mari n ucira.

6 Mari ma ciga baci n yanka kaci ka va aradi, wa woko mu utengeshi wa, kpaci mari ma dansa ta ukuna u mayun. Ma yan a da adama a kaci ka va wa. Ma ciga ama a naka mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

7 U gan n woko n aradi a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashila ka wenike mu wa. Da gai i zuwai u naka mu mballa n pana ikyamba yi, tyoku da kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u bishinka mu kpam uyan aradi.

8 N folo ta Asheku hal kutatsu tsara u takpa mu ukuna u na vi.

9 Shegai u tonuko mu, "Ukuna u shinga u va u rawa vu ta. A'ayin a da baci bawu vari n ucira, ucira u va u tsu shadangu ta ara vunu." Adama a nala, gogo-na ma ta n mazanga ma ma yan aradi adama a da bawu mari n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara va.

10 Adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u da baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan ta mazanga. Ma namba baci ili adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan ta mazanga. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a da Kawauwi ka tsara ukuna u shinga, ma yan ta mazanga. Kpam a'ayin a da baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a da ma tsara ucira cika.

Bulus wa ciga ta aza a Korintiya

11 Tyoku u katengeshi u da ma dansa, shegai eda i zuwa mu ma dansa nala. Eda i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka va. Ko ma baci ili i roku wa, aza da a danai ele "asuki a pige" a da vi a la mu wa.

12 A'ayin a da mari kabolo n ada vi, n rongo ta n ahankuri kpam n yansa ta manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain.

13 Adama a nala, i wusha ta ili i'ya a'uwa a Atoni a da a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka va n woko da kalandam wa. Yanka numu ahankuri!

14 Mpa pini ma fobuso tsara n tuwa n kyawan da ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boluko da kalandam wa. Eda ma ciga, shegai ikebe i de wa. Mmuku n da n gain a fofo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le.

15 Adama a nala, ma ta n mazanga ma ma naka ko ndya wa i va adama a de, hal gbam n kaci ka va dem. Ya jebe uciga u da ya ciga mu vi an u wokoi n la da uciga?

16 Aza roku a de a wushuku ta an bawu n woko da kalandam. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u da n yain n yanka da kaban tsara n wanda da.

17 Ama da n sukunku da vi, uza roku wa pini uza da ryafa da?

18 N folo ta Taitu tuwa ara de, kpam n tutsuku yi ta kabolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa da wa. Eda dem n kaci ka de i reve ta an mpa n eyi ko ndya wa unu u te u da i'ari tsu, kpam uyawunsa u da tsu u te.

* 12:7 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁹ Gaawan ya dana ta dana da tsu danai gba nala tsara tsu wenike an tsari ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa ta tyoku da Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashila. Eda aje a tsunu a da, kpam ko ndya baci tsa yan, yan da tsa yan i'ya tsara tsu zuwa da i gbama.

²⁰ Kpaci ma pana ta uwonvo u da n tuwa da baci ukyawan, ahali a de a kpada mu uyankpa, kpam adama a nala, ahali a va dem a ka yankpa da wa. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n i nanamgbani, ko n i yani malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n asuvu a shen, ko kpam ya cigaka kaci ka de ko ndya wa. Ma pana ta dem uwonvo u da ma cina da n i tonusuki ama kagbani, ko n i yani ndyami. Kotsu kpam gai n cina da n i yani aradi, ko ya rongo kabarikete bawu i kana kaci wa.

²¹ Mayun da ma pana uwonvo u da n tuwa baci gaawan Kashila ka va ka gonuko mu ta kenu adama a de. Kpam ma sa ta adama a aza da a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asakai ukuna u ashinda u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unaka adooki a ne

¹ Ma tuwa ta ara de utuwa u tatsu. Tagarada u Kashila da, "U kana ta ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u da a kana vuma n u da mayun da." ◇

² An n doki n tuwai ara de utuwa u ire, n rono ta aza da a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu mari evu n ada, ma doku ta ma dana u da: A'ayin a da baci n doku n tuwai ara de, ko uza wa la a asuvu a mavura wa.

³ Ma wenike da ta an mayun da Kawauwi ka dansa a una u va. An wa yansa manyan ara de, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wa ta n ucira.

⁴ Mayun da u rongoi bawu ucira a'ayin a da a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashila u da wa rongo. Atsu dem tsa n ucira wa, tyoku da Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene ta an tsa tuwa tsu rongo n ucira u Kashila, tyoku da Kawauwi ka rongo.

⁵ Vecei kaci ka de mai, i kondo kaci ka de i wene ko i'a pini ukani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve ta an Yesu Kawauwi wari a asuvu a de. I reve baci an Yesu wari a asuvu a de wa, i rukpa de ukondo vi.

⁶ Ma zuwa ta uma i wene an bawu atsu tsu rukpai ukondo vi.

⁷ Tsu yan ta kavasubana a asu u Kashila kotsu i yain ili i cingi wa. Yan da tsa yan kavasubana nala tsara ama a wene an tsari mai wa, shegai tsara u zuwa da i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukpa ukondo vi.

⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kangu u da wa.

⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, tsa ta n mazanga an eda i'ari n ucira. Tsu yan ta kavasubana adama a da ya lapula i woko mai.

¹⁰ Koronku da ma koronku da ili i na yi kahu n rawa la. Yan da n yain nala tsara n tuwa baci, ili i'a la i'ya ya zuwa mu n barana da n ucira wa ma dansa baci n ada n ucira u da Asheku a naka mu. U naka mu ucira vi adama a da ma varangu da wa, shegai adama a da ma banga da.

Idyani i makorishi

¹¹ Gogo-na ama a va, ma kotso de ukanikorongi u na vi. N tonuko da ta: Yani mazanga! Savadai ahali a de. Kiranai n i'ya n tonuko da. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongo kabolo na ndishi n shinga. Pini nala, Kashila ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo ta n ada.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni.

¹³ Gba Atoni a da a'ari pini na a ka sukunku da ta idyani i le.

¹⁴ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashila, na ndishi n kabolo n Kulu Keri a rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Galatiya a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaƙon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kaƙon ki. Gba a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ki a da Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kaƙon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaƙon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u da wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u da a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kpam a cigamgbana.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsa baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku da tsa rongo, shegai upityanangu u da wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpai akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u da koshi ure u utsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono u atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

¹⁻² Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama da a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi da u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kabolo n Kashila Tata uza da u yangasa yi a ukpa. Gba ama a tsunu pini na a bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku da Kashila Tata u tsunu u fobusoi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u da tsari gogo-na.

⁵ Da i zuwai gba tsupige tsu Kashila tsa, gba a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila kucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau.

⁷ Mayun da akani a roku a'a la wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka damgbarasa da. A ka ciga ta a sava da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau.

⁸ Asaka Kashila ka yanka uza da baci dem wa yan kuƙari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de un a cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n

kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau.

⁹ N dana ta u da, kpam ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuɓari ku kadyanshi ka Kashila kau n ka i gitai i wushai, asaka una u cingi u Kashila u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashila ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashila ka isqi Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari ki ka ama a yain ka wa.

¹² N tsa ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashila a panai ikyamba, kpam ma ciga n wacinsa le.

¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashila ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tshinga tsu ne.

¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u naka mu adooki wa.

¹⁷ N bana a Urishelima n cina aza da a gitai a wokoi asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpam n rongoi ta pini a'ayin kupa n a tawun.

¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa.

²⁰ N tsina ta a kapala ka Kashila, kaɓan ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a uɓongu u Suriya n uɓongu u Kilikiya dem.

²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaɓon ka Yahuda kotsu a reve mu wa.

²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka va ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma da wari wa yansa tsu mavura da gai na vi, kpam wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi."

²⁴ Aku a cikpalai Kashila adama a va.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tono mu ta.

² N yan ta nala kpaci Kashila ka wenike mu ta kuwene, u tonuko mu n gono de. Mpa de, n dansa ta n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga ta n zuwa le a reve akani a da mari utonusuko Awulawa. Ma ciga ta a kondo manyan ma va ko ma dere. Ma baci dere wa, manyan ma va ma woko ta ma gbani.

³ Kpam an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku ta. A matsa gbam Taitu uza da soku mu vi u ba u kida kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*

* 2:3 Taitu Kawulawa ka, kpam a tsu kida uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kida ta acomb. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kana ta a kida Taitu kacombi.

⁴ Atoni a kaɓan a roku a uwa ta a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwa ta tyoku u aza a kakyawunsa tsara a reve utsara u kaci u da Yesu Kawauwi u naka tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa ta tsu dansa ukuna u ukida u kacombi.

⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaka le wa, ko kenu. Tsa ciga ta ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ada.

⁶ (Aza da ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara va, kpaci Kashila ka n kudyangi wa.) Adama a nala a fuda a savaɗa Kadyanshi ka Shinga ka n yain kuɓari wa.

⁷ A wene ta Kashila ka naka mu ta manyan ma uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku da u naka Bituru manyan a asu u aza a Yahuda.

⁸ Kashila ka naka ta Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naka mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

⁹ Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza da ama a revei a'ari n kalen cika) a wene ta Kashila ka naka mu ta kune ku pige ku nala ki, kpam a wushai Baranaba na mpa tyoku u ayain a manyan kaɓolo n ele. A gbamatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kuɓari a asu u Awulawa, nala kpam ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda.

¹⁰ Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu ciba n aza a unambi, kpam ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

Bulus bongoi Bituru

¹¹ Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n bongo yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain.

¹² Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kaɓolo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpam ilikulya kaɓolo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne.

¹³ Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaɓan, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴ An n wenei a ka tono kpam ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, "Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?"

¹⁵ "Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa.

¹⁶ Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷ "Aza roku a bidya baci atsu aza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa!"

¹⁸ Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun.

¹⁹ N tono ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila.

† 2:9 Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka ta kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

²⁰ A wandamgbana mu ta kaɓolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma.

²¹ Ma a asuvu a ama da a 'yuwain ukuna u shinga u Kashila wa. Kashila ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpa u Kawauwi gbani da la vi."

3

Zuwai atakasuvu a de

¹ Eda atengeshi aza a Galatiya! Ya lapanasa da n adabu a ne? N wenike da ta karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandamgbani.

² Ma yan da ta keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele da? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipa da ta adama a da i wushuki n akani a da i panai ukuna u Kawauwi.

³ I'a n ugboji wa da? I'ari i gita ta urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga ta i koruso n ucira u kaci u de.

⁴ I pana ta ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u da u woko u gbani wa.

⁵ An Kashila ka naka da Kulu ku ne kpam a'ayin a da u yansai ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a da ya tono Mele ma Musa da? Nala wa! U yan ta nala adama a da i wushuki n akani a Kawauwi a da i panai.

⁶ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: "Ibrahi pityanangu ta n Magono ma Zuba, adama a nala a da Kashila ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne."

⁷ Nala u wenike ta mmuku ma Ibrahi n maci alya aza da a pityanangi n Kashila.

⁸ Caupa, Tagarada u Kashila u dana ta, Kashila ka gonuko ta Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashila ka zuwamgbanaka ta Ibrahi caupa, an u danai, "Gba ama a likimba, Kashila ka yanka le ta unu u shinga adama a vunu." ◇

⁹ Nala u wenike ta la vi uza da baci dem wari n upityanangu, wa tsara ta kapashi ka ne a unu u shinga u da a zuwukai Ibrahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza da baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashila, wa wusha ta unu u cingi u Kashila. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci dem bawu wa tono gba ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarada u Mele, wa wusha ta unu u cingi u Kashila." ◇

¹¹ Wa wuyana uwene an uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka naka ta uma a asu u uza da wari n upityanangu."

¹² Ili i'a la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci u wushuki n Mele, u kana ta u yansa tyoku da ma danai." ◇

¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpa tsu ta a asuvu a unu u cingi u da Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha ta unu u cingi u da wari u gain u tuwa ara tsunu. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka yanka ta uza da baci dem a wandamgbana a madanga unu u cingi." ◇

¹⁴ Adama a da Yesu Kawauwi yain nala, Kashila ka zuwuka ta Awulawa unu u shinga tyoku da u yankai Ibrahi kazuwamgbani, nala kpam dem atsu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashila ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a va, asaka n wenike da tyoku da tsa rongo: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku da u gain, uza wa la wa cimbusa ko u sava da ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashila ka na.

¹⁶ Kashila ka yan ta kazuwamgbani ka na ki ara Ibrahi n a asu u kumaci ku ne. ◇ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi.

¹⁷ Ili i'ya ma dansaka i'ya na: Kashila ka yan ta kazuwamgbani n Ibrahi kpam u zuwamgbanaɪ wa shamkpa ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u nakai Mele. Mele ma nala mi ma sava da kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa ta kazuwamgbani ka u yain n Ibrahi.

¹⁸ Mele mi ma naka tsu baci unā u shinga u da Kashila ka zuwamgbanaikai Ibrahi, ma wura ta la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashila ka zuwuka ta Ibrahi unā u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

¹⁹ Ndya i zuwai Kashila ka yain Mele? U yan ta ma kpaci ama a ka yansa ta unyushi u cingi. U yan ta Mele hal uza da u danai wa tuwa vi u tuwa. U zuwa ta atsumate a zuba a naka Musa Mele ma ne, aku Musa nakai aza a Isara'ila. Nala Musa wokoi ka'ui ka mere.

²⁰ Ka'ui ka mere ki u tsu dansa ta n aƙon a re gba, shegai Kashila aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.

²¹ Kashila ka kpa da la vi ushamkpa kazuwamgbani ka ne an u nakai Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsara baci uma u da bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko ta mai n Kashila a asu u utono Mele mi.

²² Shegai Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta unyushi u cingi u sira ta ya dem, kpaci u kpa da ta utono u Mele. Adama a nala, ure u da Kashila ka naka uza ili i'ya u zuwamgbanaɪ u da uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a da tsa tsara upityanangu.

²⁴ Mele mi ma mari uzapige u tsunu, hal utuwa u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwai u gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka Kashila an tsu wushuki n eyi.

²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

E da mmuku n Kashila

²⁶ E da mmuku n Kashila n da gba de adama a da i pityanangi n Yesu Kawauwi.

²⁷ Kpam an a lyubuɗu da, dere da wari yavu Kawauwi ka i ukai tyoku da i tsu uka aminya.

²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u da u gonukoi ya dem unā u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda da baci ko Kawulawa,† kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi, vali ko uka, ya dem unā u te da n utoku u ne.

²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi da baci, gogo-na a kaƙon ka kumaci ka Ibrahi ka wari, kpam a ka naka vu ta agadu a da Kashila ka zuwamgbanaɪ.

4

¹ Ma wenike da ta iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwai wa tono n utsari u da tata u ne u da wa woko u ne vi wa. Wa ta tyoku u kagbashi ko an u wokoi aya n utsari vi gba.

◇ 3:16 Kag. 12:7; Kag. 13:15; Kag. 24:7.

² Ama ɗa a ka kirana n eyi n utsari vi alya a ka tono n ili gba, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku ɗa tata vi danai.

³ Nala dem wari n atsu. Tyoku u mmuku u ɗa tsari, kpam ucira kau-kau u likimba u na wa lya ta tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashila ka suki Maku ma ne, kpam uka u ɗa u matsa yi. U tono ta Mele mi,

⁵ tsara u wutukpa tsu a asuvu a Mele mi, kpam tsara tsu woko mmuku n Kashila.

⁶ An u wokoi eda mmuku n Kashila n ɗa, u suku ta Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a de, kpam Kulu ki ku isai, "Tata, Tata u va."

⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpam wa; maku ma Kashila ma vari, kpam gba ili i'ya wari n i'ya adama a mmuku n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga ta aza a Galatiya

⁸ A'ayin a ɗa bawu i revei Kashila, i'ari i woko ta agbashi a ili i ameli, kpam ili i nala yi Kashila ka wa, ko kenu.

⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashila, ko kpam u gan ta n dana an Kashila ka reve ɗa. Nida ya doku i gono i woko agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ari n ucira, kpam bawu kalen?

¹⁰ Hal gbam i tsu cibusa ta a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku.

¹¹ N pana ta uwonvo, an a'ayin a ɗa n yain manyan ara de a woko de a gbani.

¹² Ama a va, n folo da ta i rongo n utsara u kaci, tyoku ɗa ma rongo. Kpaci n woko ta tyoku ɗa eda Awulawa i'ari; wata, ma ta n utsara u kaci a Mele.

An n gitai n yanka da kuɓari, i nusuka mu wa.

¹³ I ciba ta an bawu mari n alafiya a'ayin a ɗa n gitai n tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi.

¹⁴ Ko an u wokoi mabala ma va ma zuwa da ta kadambula, gba n nala i wenike mu magori wa kpam i 'yuwan mu wa. A unu u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashila ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi ɗa n kaci ka ne.

¹⁵ Mayun ma fuda ta ma dana, a da baci ya fuda ya fodo a'eshi a de i naka mu i'ari ya fodo ta. Shegai gogo-na nte kpam kayanyan ka i panai adama a va yi?

¹⁶ N gono n woko utokulalu u de da, an n tonuko da ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaɓan a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u da ya tsara wa. Ciga da a ka ciga tsara a lyai kaci ka de i toni le. Ciga da a ka ciga a peci da na mpa tsara i gonuko ugboji u de ara le.

¹⁸ Gogo-na u lobono ta an ya ciga i yain ili i shinga, kpam u la ta tsulobo an ya yansa nala a'ayin a ɗa bawu mari n ada.

¹⁹ Shegai gba n nala, mmuku n va aza da ma ciga, wa ta yavu mabala ma ilimaci n da ma pana adama a de tyoku u caupa, mabala mi kpam ma lya ta kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a de.

²⁰ A'ari a dana gbam ma pini la n ada gogo-na, tsara mari n dansa n ada ben. Shegai gogo-na n dambula ta adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibirahi

²¹ Aza roku a de hal n ara a ka ciga ta a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai da?

²² Tagarada u Kashila† u dana ta, Ibirahi wa ta na mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpam kagbashi ka wa.

²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi ta tyoku da a cuwanakai a tsu matsa. Shegai uza da bawu wari kagbashi ki u matsa ta adama a kazuwamgbani ka Kashila ka yain n Ibirahi.

²⁴ Gba ili i na yi ya wenishike ta ili i roku: Aka a re yi a'a ta tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashila n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashila ka nakai Musa a Masasa ma Sinai, kpam ama da a tonoi kazuwamgbani ki a'a ta tyoku u agbashi. Mma da a tsu isa Hajaraf kagbashi ki wa ta tyoku u kazuwamgbani ka nala ki.

²⁵ Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpam gogo-na ilyuci i Urishelima i'a ta tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n da a ka yan a asuvu a Mele.

²⁶ Shegai Saratu, uza da bawu wari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpam aya mma u tsunu.

²⁷ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, "Zangana, avu madari ma uka!

Avu uza da bawu kotsu vu panai mballa ma ilimaci, gitā ishīpa vu yain ikeni adama a ipeli.

Kpaci mmuku n madari n la de mmuku ma uka u da wari n vali kakuma." ◇

²⁸ Ama a va, eda mmuku n Kashila n da adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku da Ishaku wari.

²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza da a matsai tyoku da a cuwanakai, u foroi Ishaku, uza da a matsai adama a Kulu ku Kashila. Nala dem wari gogo-na.

³⁰ Shegai ndya Tagarada u Kashila u danai a ukuna u nala? U dana ta, "Lokoi kagbashi ka kari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kari uka vi kotsu u wushi kabon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u da bawu wari kagbashi aya wa wusha a da gba." ◇

³¹ Ama a va, atsa mmuku ma uka da bawu wari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kari uka wa.

5

Kawauwi ka naka ta utsara u kaci

¹ Tsa ta n utsara u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu ta tsu wokoi yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i sava da i woko agbashi a Mele kpam wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko da ukuna u na vi: I asaka le baci a kida da acombi, u woko ta la vi Kawauwi ka kpam n kalen ara de wa, ko kenu.

³ N tonuko da ta n ucira, uza da baci dem a kidai kacombi, u kana ta u toni Mele mi gba.

⁴ Kpam vu matsa baci vu zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa de la vi kaci ka vunu asu u Kawauwi kpam vu 'yuwan de la vi uwusha tsishinga tsu Kashila.

⁵ Kulu ku zuwa tsu ta tsu reve an mayun da Kashila ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a da tsu wushuki n Kawauwi.

⁶ Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kida vu kacombi ko bawu a kidai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u de u zuwa da ta ya ciga ama.

⁷ Tyoku da i'ari ya tono Kawauwi wari ta dere, hal ubana a'ayin a da uza roku u zuwa da i kpatalakai ukuna u mayun.

⁸ Kpam mayun ɗa, vuma nala vi uza u Kashila u ɗa wa, uza ɗa ɗangasa ɗa vi.

⁹ Maku ma yistiɗ ma zuwa ta iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaɓan ma ratsa ta ma yinsa ama ushani.

¹⁰ Shegai n pityanangu ta n Asheku, ya wushuku n awenishiki a kaɓan a nala yi wa, shegai ya tono ta ili i'ya n danai. Kashila ka yan ta uza ɗa vurusu ɗa a'ene mavura, ko ya tani baci wari.

¹¹ Ama a va, n lya baci kapala n kuɓari u kana ta ama a kiɗa acomb, ndya i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A da baci kuɓari ki ka ma yansa, a unu u ɗa ma yan kuɓari ku ukpa u Kawauwi, mari ma nususuka le wa.

¹² A'ari a dana gbam aza ɗa a ka 'yangasasa ɗa atakasuvu a ukuna u ukiɗa u acomb vi, acomb a de a ɗa a kiɗai wa, a'ari a wutukpusa dem asanda a le.

¹³ Ama a va, Kashila ka isa ɗa ta tsara i woko yaa! Shegai kotsu i asaka utsara u kaci u nala u woko ɗa kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u ɗe wa. A unu u nala, cigamgbani kpam i gbashika atoku.

¹⁴ Mele mi gba unu u te u ɗa n udani u na vi: "Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu." ◇

¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukuta atoku, ya wacinsa ta kaci ka ɗe gba.

Kulu ku Kashila n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko ɗa: asakai Kulu ku toni n ada, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u ɗe wa.

¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i ɗe atokulalu a ɗa. A tsu rongo ta kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa.

¹⁸ Shegai Kulu ka tono baci n ada, Mele ma lya tsugono a kaci ka ɗe wa.

¹⁹ Ya dem reve ta ili i'ya uciga u unyushi u cingi wari: U tsu zuwa ta tsishankala, u tsu zuwa ta uyansa ili i uwono, u tsu zuwa ta kpam uyawunsa a kaci ka tsishankala.

²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem ugbashika ameli. U tsu zuwa ta tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta dem makovugo. U tsu zuwa ta ama a shilakanasa. U tsu zuwa ta a yamgbana malyon. U tsu zuwa ta uyansa u upan. U tsu zuwa ta uciga u kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta kpam upece a asu u ama. U tsu zuwa ta ama a pecene abolo abolo.

²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa ta uciga u ili i ama. U tsu zuwa ta ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa ta ama a bansa a asu u abiki a ɗa bawu ama a tsu kana kaci ka le. Kpam u tsu zuwa ta uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. Mari n rono ɗa ta atsuvu caupa, kpam ma doku ta ma rono ɗa atsuvu: aza ɗa a ka yansa ili i na yi a ka wusha unu u shinga u tsugono tsu Kashila wa.

²² Shegai Kulu ku Kashila ka tono baci n atsu, ku tsu naka ta ilimaci i na: Ku tsu tuko ta macigamgbani. Ku tsu tuko ta ipeli. Ku tsu tuko ta ndishi n shinga. Ku tsu tuko ta kpam ahankuri. Kulu ku Kashila ku tsu tuko ta maɓangamgbani. Ku tsu tuko ta uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa ta ama a woko aza ɗa a ka wushuku n ele.

²³ Ku tsu zuwa ta ama a woko n uvakunku u kaci, n ukana u kaci. Mele ma la ma ma danai ili i na yi i kpaɗa ulobono wa.

²⁴ Aza ɗa a'ari aza a Yesu Kawauwi, a asaka ɗe ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi.

²⁵ Adama a ɗa Kulu ku naƙa tsu uma u savu, aƙa tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain.

²⁶ Kotsu tsu yain aradi, ko tsu ragi atoku, ko kpam tsu yamgbana malyon wa.

6

Bangamganai

¹ Ama a va, uza roku a asuvu a de wa yansa baci unyushi u cingi, eda aza da i'ari n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u da ben. Kotsu i kirana, tsara eda dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa.

² Bangai atoku a'ayin a da baci a'ari n ucanga u araji. I yan baci nala, ya yan de la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga da i yain. ³ Uza roku wa wundya baci eyi wari n kalen kpam nala tani wari wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsa.

⁴ Asaka ya dem webele nwalu n ne. Dere da baci mari yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u ratsanaka manyan ma ne n ma ama wa.

⁵ U kana ta ya dem u canga ucanga u ne.

⁶ Uza da baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashila, u peci gba ili i shinga i'ya wari n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsa kaci ka de wa: kotsu i wene yavu ya fuda ya yanka Kashila majari wa. Ama a tsu kapa ta ili i'ya a cei.

⁸ Uza da baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi ta u kuwa. Shegai uza u ce baci tsara u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka naka yi ta uma u da bawu wari n utyoku.

⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ari i shinga wa, tsa ca ta uma u da bawu wari n utyoku a'ayin a da a gain, tsu asaka baci wa.

¹⁰ Adama a nala, asaka tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a da baci tsari n kabala, hal gai aza da a'ari atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

¹¹ I wene ta idyani i pige i'ya n yain an n koronku da n kukere ku va.

¹² Aza da a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka matsa da i kida acombi. A ka pana ta uwonvo u da aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandamgbani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tono.

¹³ Aza da a kidai acombi yi, ele kaci ka le a tono Mele mi wa, shegai a ciga ta a kida da acombi tsara a yain aradi adama a ili i'ya a matsa da i yain.

¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain aradi a ili i roku wa, she ukpa u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a mawandamgbani. Adama a mawandamgbani ma nala mi, n tsu yansa kpam ili tyoku da aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpam a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa.

¹⁵ Wari n kalen wa ko a kida vu kacombi, ko bawu a kida vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashila.

¹⁶ Kashila ka naka ta ndishi n shinga a asu u aza da a tonoi akani a na, kpam wa zuwuka le ta unu u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashila.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i asaka ko uza u damgbarasa mu n ukuna u nala wa. Alani a da mari n a da a ikyamba i va a rawa ta a wenike an uza u Yesu u da mari.

¹⁸ Ama a va, asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n ada gba. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afisu

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a Afisu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo ta a Afisu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsara ta ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa ta ama a asaka utsilasa ameli yi. Nala zuwa ta ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura de da Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko ta Atoni a da a'ari a Afisu gba ili i shinga i shinga i'ya a ka tsara adama a da a'ari kaɓolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpam i la ta i likimba. U tonuko le ta gba Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gbam ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike ta tyoku da vali wa rongo n uka u ne. U wenishike ta dem tyoku da mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afisu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gba tsunu tsu ta n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala kpam, u gan ta tsu rongo mai tyoku da tagarada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko ta unu u shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu kaɓolo n Kawauwi (4:1-6:20)

Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashila a da a'ari a Afisu alya ma koronku, aza da kain dem Yesu Kawauwi da a'ari a utono.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Unu u shinga a asuvu a Kawauwi

³ Tsu cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu unu u shinga a asu u da u naka tsu gba ukuna u shinga u da u wutai a zuba, tsara u banga uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan ta nala an u bolomgbono tsu n Kawauwi.

⁴ Tun kahu Kashila ka yain likimba, u dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Yan da u yain nala tsara tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpam tsara kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kana tsu n unyushi wa.

⁵ Kpaci Kashila ka ciga tsu ta tun caupa, u yawunsa ta u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashila ka pana ta kayanyan an u yain nala, kpam nala dem wa ciga u yain i'ya.

⁶ Adama a nala, tsu cikpala yi ta an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani da u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza da wa ciga.

⁷ A asuvu a Kawauwi tsu woko t̄a f̄aa adama a mpasa ma ukpa u ne, kpm d̄a gai i zuwai tsu tsar̄ai ucimbus̄a u unyushi u cingi vi. Nala Kashil̄a ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne war̄i u pige,

⁸ kpm u wenike tsu t̄a u d̄a cika. Kpaci Kashil̄a ka t̄a n kakiri, kpm n ureve u ili,

⁹ u yan t̄a ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu t̄a ili i'ya u sokongi i'ya u fobusoi u yain a akere a Kawauwi.

¹⁰ A'ayin a yan baci, afobi a ne a d̄a u bolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba kaḅolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹ Kashil̄a ka d̄angasa tsu t̄a tsu woko ama a ne a asu u d̄a u bolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa d̄a u yawunsai u yain nala, d̄a gai u yain i'ya vi, kpm u zuwa t̄a ko ndya wa i woko tyoku d̄a wa ciga.

¹² U yan t̄a nala tsar̄a ātsu aza a Yahuda aza d̄a tsari aza a kagita ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashil̄a, kpaci w̄a t̄a n tsupige.

¹³ Kpm nala dem war̄i ara d̄e. I pana t̄a Kadyanshi ka Shinga, kpm Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa d̄a. I wushuku t̄a n Kawauwi, kpm a bolomgbono d̄a n eyi. Adama a nala, Kashil̄a ka n̄aka d̄a t̄a Kulu Keri ka u zuwamgbanakai ama a ne. Kulu ka t̄a yavu kugyan ka ka wenike an ed̄a aza a Kashil̄a a d̄a.

¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malal̄a m̄a la wa, tsa reve t̄a an Kashil̄a ka n̄aka tsu ukuna u shinga u d̄a u zuwamgbanai. Tsu reve t̄a kpm an Kashil̄a ka n̄aka ama a d̄a a'ari ama a ne utsar̄a u kaci u d̄a u shadangi. Nala wa zuwa t̄a ama a cikpala Kashil̄a kpaci w̄a t̄a n tsupige.

Kavasu ka Bulus

¹⁵ An u wokoi Kashil̄a ka zuwuka tsu un̄a u shinga naha, kavasu ka ma yan ubana ara ne adama a d̄e. Tun a'ayin a d̄a n panai alabari a da i wushuku d̄e n Yesu Asheku, kpm ya ciga ama a Kashil̄a,

¹⁶ tun a'ayin a nala a d̄a mar̄i a ucikpa Kashil̄a adama a d̄e maco. A'ayin a d̄a baci dem ma yan kavasu, n tsu yan t̄a kavasu adama a d̄e.

¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu d̄a ma yan kavasu, uza d̄a war̄i n tsupige tsu pige. Aya Kashil̄a ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi t̄a u zuwa d̄a i yain n ugboji, kpm u wenike kaci ka ne ara d̄e, tsar̄a i lyai kapala n ureve u ne.

¹⁸ N yan t̄a dem kavasu u zuwa d̄a i yain n ureve tsar̄a i reve ukuna u shinga u d̄a war̄i n u d̄a adama a d̄e. Ed̄a pini ufobusi ya vana tsar̄a i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u is̄a d̄a t̄a i woko mmuku n ne. N yan t̄a kpm kavasu tsar̄a i reve tsupige tsu un̄a u shinga u d̄a u yain kazuwamgbani wa n̄aka ama a ne.

¹⁹ N yan t̄a kpm dem kavasu tsar̄a i reve ucira u ne, u d̄a u lai ko ndya wa, u d̄a u tsu ḅanḡa tsu ātsu aza d̄a tsu wushuki. U d̄a gai ucira u pige u d̄a

²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba.

²¹ Kawauwi ka lya t̄a tsugono tsu ucira kau-kau u d̄a war̄i pini, ko an u wokoi a'ā t̄a n ucira. Kala ka ne ka la t̄a gb̄a a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u d̄a na vi gogo-na, kpm wa woko t̄a mayun a a'ayin a utuw̄a.

²² Kashil̄a ka n̄aka t̄a kpm Kawauwi tsugono a kaci ka ili gb̄a, u zuwai kpm u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi.

²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpm u tsu n̄aka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsą tą n uma

¹ Caupa i'ari tą yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashila, kpam ya yansa unyushi u cingi.

² I tsu rongo tą a uyansa tyoku da ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza da wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u da wa yan manyan u da, kpam wa tono n aza da a 'yuwain upanaka Kashila.

³ Caupa gba tsunu tsari tą tyoku u le. Gba ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere da wari Kashila ka yan tsu mavura, tyoku da wa yanka ama da a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashila a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu tą cika.

⁵ U bolomgbono tsu n Kawauwi, kpam u naka tsu uma u savu. U yan tą nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne da koshi Kashila ka wauwa da.

⁶ U 'yangasa tsu tą a asuvu a ukpa kabolo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsara tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashila ka yan tą nala a asu u da u bolomgbono tsu n Yesu Kawauwi.

⁷ A ure u na u da u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsara a asuvu a ayen a da a ka tuwa ama a wene tyoku da ukuna u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa.

⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u da u wenike da koshi, da u wauwa da a asu u da i pityanangi n Kawauwi. U wauwa da adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashila ka ara de,

⁹ adama a ili i'ya i yain da wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza da wa fuda wa cikpala kaci ka ne ki.

¹⁰ Kashila ka ka yan tsu tyoku da tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashila ka yan tsu tą tsara tsu yain manyan ma shinga. Nala u fobusoi u da tun caupa, tsara tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka bolomgbono tsu

¹¹ A matsa da aza a Yahuda wa. Eda aza a Yahuda a tsu isa "aza da bawu a kidai acombi." Aza da a tsu isa da "aza da bawu a kidai acombi" a tsu isa tą kaci ka le "aza da a kidai acombi." (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.)

¹² Cibai, a'ayin a da bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashila ka yan tą kazuwamgbani n ele, shegai n ada wa. U wushuku tą kpam wa yanka le ili ushani shegai n ada wa. A likimba da ya rongo, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashila wa.

¹³ Caupa, i'ari tą a mbari, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Yesu Kawauwi, kpam Kashila ka tuko da evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴ Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari tą yavu kasaga. U takpa de tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi gba ama ili i te.

¹⁵ Mele ma aza a Yahuda ma tą n udani ushani u da u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma de a ikengi a asu u ukpa u ne. Yan da u yain nala tsara u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kabolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le.

* 2:2 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁶ Uciga u Kawauwi u ɗa tsilala tsa tsari a mere ma abolo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashila. Gba nala vi, Kawauwi ka yan ta i'ya a asu u ukpa u ne a mawandamgbani.

¹⁷ Kawauwi ka tuwa ta a likimba u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka da ta eda Awulawa aza da i'ari mbari, n atsu aza a Yahuda aza da tsari evu.

¹⁸ Gogo-na gba tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹ Adama a nala, eda Awulawa i'a kpam amoci ko kpam aza da a wutai a mbari wa. Shegai i woko de aza a uyamba u te n ama a Kashila. Gogo-na eda i woko de aza a kuwa ku Kashila.

²⁰ I wokoi abuku a kuma ka a mai, kpam Asuki na nsumate alya cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi.

²¹ Aya wa bolomgbono gba kuma ki. U zuwa ta ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashila ku uwulukpi.

²² Adama a da a bolomgbono da n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki bolomgbono da wa bolomgbono da n Atoni a da a buwai, tsara i woko kuwa ku nala ki ka Kashila ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹ Mpa Bulus, ma ta a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka da eda Awulawa.

² I reve ta an Kashila n ukuna u shinga u ne u naka mu manyan ma na mi n yain tsara n banga da.

³ Kashila ka zuwai n revei afobi a ne a da u sokongi. Mari n koronku da ta kenu a kaci ka ukuna u na vi.

⁴ I yan baci kaneshi u ili i'ya n korongi, ya reve ta ili i'ya n revei adama a afobi a na yi a kaci ka Kawauwi.

⁵ Kashila ka wenike afobi a na yi a asu u ama a da a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a da de a asu u Kulu Keri. U wenikei a da a asu u ama a da u dangasai a woko asuki na nsumate n ne.

⁶ Afobi a Kashila a da na: Eda Awulawa ya wusha ta unu u shinga u da Kashila ka naka, unu u te tyoku da aza a Yahuda a ka wusha u da. Awulawa n aza a Yahuda a woko de ama a te. Eda Awulawa ya wusha ta dem ili i'ya Kashila ka yankai ama a ne kazuwamgbani, kpaci ubolomgboni u da i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷ Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan kuɓari. An u wokoi Kashila uza u shinga u da, u naka mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gba Kadyanshi ka Shinga, kpam u banga mu n yain ili i na yi n ucira u da u naka mu.

⁸ Mpa gba n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashila, shegai gba n nala, Kashila ka naka mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka nakasa. Ili i shinga i na yi i wura ta ama a reve.

⁹ Kpam Kashila uza da u yain ili gba, u naka mu manyan ma utonusuko ama gba ukuna u afobi a da u sokongi a kagita.

¹⁰ U yain ili i na tsara gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku da wari n ugboji a ili i'ya wa yansa gba. Kashila ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne.

¹¹ Kashila ka bidiga ta kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa de i'ya i gita a ure u da Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain.

¹² Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu ɓolomgbonoi n eyi, tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Kashila karara bawu uwonvo.

¹³ Adama a nala, ma folo da i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a de wa. Mavura ma na mi ma tuko da ta tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu ta

¹⁴ Adama a nala, n kudangu ta a kapala ka Tata n yanka da kvasu.

¹⁵ Aya Tata u maci u a'uwa gba, gba aza da a'ari a zuba n aza da a'ari a likimba dem.

¹⁶ Kashila ka fuda ta ka zuwuka da unu u shinga ushani. Da n folo yi tsara Kulu ku ne ku naka da ucira, kotsu atakasuvu a de a gbama.

¹⁷ Kpam n folo yi tsara Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a de an i pityanangi n eyi. Kvasu ka va ka i rongo uciga u Kashila kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko ta tyoku u madanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami.

¹⁸ Nala eda n ama a Kashila gba ya reve ucun u uciga u da Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu ta cika, uciga u da u wurai uratsanaka.

¹⁹ Ko an u wokoi uza wa la wa fuda wa reve gba tyoku da Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashila ka asaka i reve u da, tsara i woko tyoku da u gain i woko; wata, tyoku da Kashila kari.

²⁰ Kashila ka ta n ucira u da wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gban n ili i'ya tsu fudai tsu yawunsai. Kpam she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u da wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu.

²¹ Asakai tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Ma ta a kuwa ku a'ali adama a da ma gbashika Asheku, kpam ma folo da ta i rongo ndishi n da n rotsoi ma aza da Kashila ka isai.

² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka de, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a da baci ama a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le ta.

³ Kulu Keri ku gonuko da de ili i te, adama a nala, yanyi gba i'ya ya yan i rongo na ndishi n shinga, tsara i rongo pini ili i te.

⁴ Gba tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashila ku te ka. Kpam Kashila ka naka tsu ta uzuwa u uma u te an u dangasa tsu tsu woko ama a ne.

⁵ Gba tsunu Asheku a te a da tsu. Uwenishike u te u da tsu pityanangi n u da. Ulyubugu u te u da tsu wushai.

⁶ Gba tsunu Kashila ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gba. Wa lya ta tsugono tsu ko ndya wa. Wa ta ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gba.

⁷ Kawauwi ka naka ta ya dem kune tsara tsu yain manyan ma ne. Yan da u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne.

⁸ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,
 “A'ayin a da u banai a zuba u Kashila,
 u tono ta n aza a a'uwa a a'ali a da u kanai,
 kpam u nakai ama kune icun kau-kau.” ◇

⁹ (Gogo-na ma ciga ta i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashila.”

¹⁰ U bana baci a zuba u Kashilā, u k̄anā t̄a u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipa t̄a a iyamba, a likimba u na. Vuma d̄a cipai a likimba u na vi aya dem uza d̄a yuwai a zuba vi, tsarā u gonuko ili i woko tyoku d̄a i gain i woko.)

¹¹ Aya u nakai Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko nsumate, aza roku kpm a dansa kadyanshi ka Kashilā. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpm a woko awenishiki a Atoni.

¹² Yan d̄a u yain nala tsarā ama a na yi a foḅuso ama a Kashilā a gbashika yi, tsarā Atoni yi, aza d̄a a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira.

¹³ Nala gbā tsunu tsa ḅolomḅono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashilā n ureve u Maku ma ne, kpm tsa woko t̄a aza d̄a a gbonguroi. Wata, tsa woko t̄a ushadangi tyoku u Kawauwi, uza d̄a wari tyoku d̄a u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpm tyoku u mmuku wa. A ka kpatalasa tsu kabarikete tyoku u kpatsu ku aḅali a ka kpatalasa kabarikete wa. Tsa panaka ama d̄a a ka ciga a yinsa tsu n uwenishike u kaḅan u gbani wa.

¹⁵ A unā u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpm tsu cigamgbana, tsarā tsu gbonguro kpm tsu woko unā u te n Kawauwi gbā gbā, eyi uza d̄a wari Kaci ka Atoni.

¹⁶ Kawauwi ka ḅolomḅono t̄a ama gbā, tyoku d̄a karuva ka tsu ḅolomḅono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka ḅangā t̄a apashi a roku a gbonguro, tsarā ikyamba yi gbā i woko n alafiya, n ugbonguro, kpm ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko d̄a t̄a kpm n rono d̄a atsuvu a asuvu a kala ka Asheku, asakai uyansa tyoku d̄a Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u d̄a.

¹⁸ Atakasuvu a le a'a t̄a a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a panaka Kashilā wa. Adama a nala a ka tsarā uma u d̄a Kashilā ka nakā wa.

¹⁹ A'ayin a d̄a baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpm uwono wa. A neke de kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpm a ka yansa t̄a gbā icun i tsishankala, kpm a asaka uyansa ili i nala yi wa.

²⁰ Edā tani, an i revei Kawauwi, tyoku d̄a a tonuko d̄a i yansa d̄a la wa.

²¹ N reve t̄a i pana t̄a ukuna u ne, kpm i'a t̄a a asuvu a ne, adama a nala a wenishike d̄a t̄a ukuna u mayun u Yesu.

²² A wenishike d̄a t̄a i asaka ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u de u namgba t̄a adama a d̄a i cigai uyansa gbā icun i ikuna i cingi.

²³ Gogo-na asakai Kashilā ka savaḅa uma u de tsarā i gitā uyawunsa a ure u savu.

²⁴ Asaka Kashilā ka gonuko d̄a ama a savu. U yan d̄a t̄a i woko tyoku u ne, adama a nala u k̄anā t̄a i woko ama a maci kpm uwulukpi n ukuna u mayun.

²⁵ U k̄anā t̄a i asaka kaḅan. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsā t̄a tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te.

²⁶ A'ayin a d̄a baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kirana, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa.

²⁷ Kotsu i nakā Kalapansiḅ kabala u lyai kaci ka de wa.

²⁸ Uza d̄a baci wari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A unā u nala, she u matsā uyan manyan, tsarā u tsarā ili i'ya wa nakā aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shagai i dansa ikuna i shinga i'ya ya ḅangā ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza d̄a a ka panaka d̄a vi tsarā i yan le n kalen.

³⁰ Kpam kotsu i zuwa Kulu Keri unamgbukatsuma wa, kpaci ka ta tyoku u kugyan ka ku wenikei eda ama a ne a da. Kashila ka naka ta Kulu, tsara u wenike an wa wutukpa da kain ka makorishi ka rawa baci.

³¹ I asaka unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu.

³² A unu u nala, yangbanai ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusukai aza da a nusuka da, tyoku da Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashila, kpaci eda mmuku n ne n da, aza da wa ciga cika.

² I cigi ama maco, tyoku da Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwai adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u udarakpa ubana a asu u Kashila, kpam nala vi wa ta tyoku u ili i magulani a asu u Kashila.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma de wa. Iacun i inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashila wa.

⁴ Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadi wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A unu u nala, she i cikpi Kashila adama a ili i'ya wa yansaka da.

⁵ I reve ta na vi mayun da: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashila wa. Uza da baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika.

⁶ Kotsu i asaka uza roku u yinsa da u tonusuko da ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yan ta upan n ama a da bawu a naka yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi.

⁷ Adama a nala, kotsu i bolomgbono n aza da a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari ta a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Asheku, kpam i uwa de a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a da a'ari aza a katyashi.

⁹ N dana ta nala kpaci katyashi ka tsu zuwa ta ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun.

¹⁰ Adama a nala matsai i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

¹¹ Kotsu i bolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a da a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unu u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya.

¹² Ili i uwono i'ya gbam a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi.

¹³ Shegai a'ayin a da baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene ta ili i'ya ili yi i rotsoi.

¹⁴ Kpaci katyashi ka tsu wenike ta ili dem. Da i zuwai a danai,
 “Eda aza da ya lavuta, 'yangai!
 'Yangai a ukpa,
 kpam Kawauwi ka wakana ta ara de.”

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku da ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri.

¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kpaci ama a ka yansa ta tsicingi a a'ayin a na.

¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga *da* i yain.

¹⁸ Kotsu i tamgbalaka n uso mara wa, kpaci nala wa nangasa *da* ta. A una u nala, asakai Kulu ku shadangu *da* n ucira.

¹⁹ Shipai icun i ishpa i Kashila gba, kpam i gbamatangu atoku a de. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a de gba.

²⁰ Cikpai Kashila Tata u tsunu maco a ili gba adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n a'ali

²¹ Adama a da ya naka Kawauwi karinga, she i gorimuko atoku.

²² Eda aka a iyolo, gorimukoi a'ali a de tyoku da i tsu gorimuko Asheku,

²³ adama a da vali aya kaci ka uka, tyoku da Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne.

²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku da Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Eda a'ali a da i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku da Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le,

²⁶ tsara u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne.

²⁷ U yan ta na vi tsara u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u da bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko ta uwulukpi kpam bawu unyushi.

²⁸ Nala kpam dem a'ali, u kana ta a cigi aka a le, tyoku da a ka ciga ikyamba i le. Uza da baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga.

²⁹ Uza wala wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kpam n i'ya. Kpam ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi,

³⁰ kpaci atsa apashi a ikyamba i ne.

³¹ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Vali u asaka tata na mma u ne u padara n uka u ne, ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te." ◇

³² Ukuna u mayun u da pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan.

³³ Shegai mayun da ara de dem: vali dem u kana ta u cigi uka u ne tyoku da wa ciga kaci ka ne, uka kpam u kana ta u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Eda mmuku, gorimukoi isheku i de kpaci eda aza a Asheku a da, kpam ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi.

² Mele ma kagita ma mari a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, "Naka tata na mma u vunu tsupige."

³ Kpam kazuwamgbani ka na: "Vu naka baci tata na mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu ta derere, kpam va barakpa ta a likimba u na."

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n de n yain upan wa. A una u nala, kirana i n ele, naka le adooki kpam i wenishike le a ure u da Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Eda agbashi, gorimukoi azakuwa a de a da a'ari pini naha a likimba. Pana le uwonvo i naka le karinga i gbashika le kpam mayun tyoku da ya gbashika Kawauwi.

⁶ Matsai manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsara i zuwa azakuwa a de a pana kayanyan a'ayin a da a ka wundya da koshi wa. Shegai i

yain i'ya i lai la, i yain manyan ma de n atakasuvu a de gba, tyoku da Kashila ka ciga, kpaci eda agbashi a Kawauwi a da i'ari.

⁷ Yanyi manyan ma de n mazanga, yavu Asheku a da ya yanka, shegai ama koshi wa.

⁸ Cibai, Asheku a ka tsupa ta manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi.

⁹ Eda azakuwa, kiranai n agbashi a de dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cibai, azakuwa n agbashi gba a'a ta n Uzakuwa u te a zuba, kpam u tsu yanka ta ya dem una u te.

Icanga i kuvon i Kashila

¹⁰ Akani a va a makorishi a da na: gbamai n ucira u Asheku u da wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'a ta ka6olo n eyi.

¹¹ Kasoje ka tsu fobuso ta icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u kana ta i fobuso gba ili i'ya Kashila ka naka da, tsara a'ayin a da baci Kalapansi ka ciga ka lapanasa da, kotsu i fuda i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu da wa, shegai n ityoni i cingi i'ya na ngono n le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpam tsa yan ta kuvon n ucira u cingi u da wari a kalishi.

¹³ Adama a nala, ukai gba icanga i kuvon i'ya Kashila ka naka da. Tsara i suma a kain ka cingi wa. Ya yan ta kuvon hal ubana a makorishi, kpam i rongo kushani n ucira.

¹⁴ Adama a nala, fobusoi kaci ka de! I dansa ukuna u mayun maco. Wa ta tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsara u fobuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya i'ari derere, kpaci uyan ili i'ari derere i'a ta tyoku u matogo ma urim ma ma kangu i'ya ya sawa da.

¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu naka ndishi n shinga. Kpam ka woko ta tyoku u akpata a a'ene a de, kpam ya woko ta ufofusi mai.

¹⁶ Ili i roku i'ya kpam na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u de wa woko ta tyoku u maraga ma ukangusu aya a akina a da uza u cingi vi wa takusu utuwa ara de.

¹⁷ I reve baci bawu malala an Kashila ka wauwa da, wa ta tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu kangu kaci ka de. Kpam i fobuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashila. Wa ta tyoku u burundu u da Kulu Keri ku naka da.

¹⁸ A'ayin a da baci i yain ili i na yi, yani kavasuu i foli Kashila ka banga da a ili dem maco tyoku da Kulu Keri ku tonoi n ada. Kpam ya yan baci kavasuu ki, i rongo ufofusi. Rongoi uyansa kavasuu maco adama a ama a Kashila.

¹⁹ Yanka numu dem kavasuu, tsara Kashila ka naka mu idani i maci i'ya ma dana n gita baci kadyanshi, tsara n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a da Kashila ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga.

²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu ta n woko kasuki ka ne, n yain ku6ari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali da gai la vi. Yanyi kavasuu tsara a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku da u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga ta i reve tyoku da tsari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara de. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga, kpam dem u gbashika ta Asheku mai. Wa tonuko da ta ili i'ya ya gitasa n atsu, kpam wa gbamatangusu da ta atakasuvu.

²³ N yan ta kavasuu tsara Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ndishi n shinga, n uciga, kpam u naka Katoni dem upityanangu!

²⁴ Asaka Kashila ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza da gba a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u da bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpam u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpam u gan ta a yain manyan kabolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpam a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpam n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongo n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpam Timoti da pini na kabolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n a'angi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cibai n ada.

⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu,

⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gitai ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpam ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na.

⁶ Kashila ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpam n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da mari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga.

⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpam tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigamgbani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpam kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de.

¹⁰ Yan ɗa n yain kavasuu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpam n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono.

¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwa uyan ili i'ya Kashila ka wushuki a yain, kpam ya tuko ta tsupige n icikpali a asu u Kashila. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u de.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a va, ma ciga ta i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa ta Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime.

¹³ Ya dem reve ta an a sira mu n ikani adama a da ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a da a ka wundya kuwa ku magono a reve ta an n gbashikai Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u va a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsara ta ugbamatangu, kpam gogo-na a gita de utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a da pini adama a da a ka ciga mu da a ka yansa kuɓari, kpam a ka ciga a yain ukuna u da wari dere. Ama a na yi a ka yansa ta kuɓari an a revei Asheku a da a tuko mu pini na vi tsara n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun da wari aza roku a da pini aza da a ka yansa kuɓari n malyon n tsilala.

¹⁷ Ama a nala yi a'ala n uyawunsa u maci a kaci ka kuɓari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u da a ka yansa u da, mayun da le wa. Ciga da a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mari a kuwa ku a'ali.

¹⁸ Shegai ko an uyawunsa u le wari mai ko bawu wari mai, cinda a ka yansa kuɓari ku Kawauwi, ma yan ta mazanga kpam ma lya ta kelime n uyan mazanga.

¹⁹ Kpaci n reve ta kavasuu ka de n ubanga u da wa wutusa a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le ta a wauwa mu.

²⁰ N matsa de n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpam ma ciga ta n rongo pini n ucira ubana tsara uma u va u rongo a unakasa Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹ Ma baci n uma, adama a Kawauwi a da, shegai n kuwa baci wa laka mu ta kalen.

²² N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda ta ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma dangasa wa.

²³ Uyawunsa vi u wuyana ta. Roku she n wene yavu wa laka mu ta n rongo n uma, roku kpam yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu ta cika.

²⁴ Shegai n reve ta u la ta kalen ara de n rongo n uma a ikyamba.

²⁵ Adama a da i buwa mu uciga vi, n reve ta ma rongo n uma tsara i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u de, pini nala, da ya pana kayanyan ka upityanangu vi.

²⁶ Kpam n doku baci n tuwa da ukondo, ya tsara ta ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a va.

²⁷ Shegai ko ndya baci i gitai, i rongo uma u da wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwa da uwene, ko kpam n panai alabari a de koshi, ma reve ta an i shamgbai n ucira kpam i matsai tsara i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki.

²⁸ Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a de wa. Nala wa woko ta iryoci ara le an Kashila n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa da.

²⁹ Adama a Yesu Kawauwi, Kashilā ka nākā dā tā ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U nākā dā kpam ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne.

³⁰ I reve tā tyoku dā n panai ikyamba, kpam gogo-na i pana tā a da hal n ara nala wari. Edā dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku dā va woko tyoku u Yesu

¹ I'ā n ugbamatangu u asuvu an i bolomgbonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a dē a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa dā ya rongo kabolo? Ya pana iyali i atoku kpam ya tonon ele ben?

² An u wokoi n revei nala wari, ma ciga tā i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panamgbana n atoku a dē. I cigi atoku a dē. I yansa manyan kabolo n uyawunsa u te kpam i yansa ili i te.

³ Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpam kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayin a dā baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka dē kenu, i yawunsa uza roku u dā pini uza dā u la dā.

⁴ Kotsu i rongo ucibusu ukuna u dā u birika dā koshi wa, shegai i yain dem n i cibusu a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵ A asuvu a uma u dē, i yain n i cibusu tyoku dā Yesu Kawauwi u tsu cibusu n u yansi.

⁶ Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashilā, shegai kain kā la ka u danai asakā u pana kayanyan tyoku dā Kashilā ka panawa.

⁷ Shegai u gonuko tā kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi. A matsa yi tā yavu vuma.

⁸ Kpam u rongoi tyoku dā vu revei vuma wari. U panaka tā Kashilā,

u gonukoi kpam kaci ka ne kenukulu, hal u rawai u kuwā a zuba u mawandamgbani.

⁹ Adama a nala Kashilā ka radagbā yi tā a zuba gbā gbā, hal u neke yi kala ka ka lai gbā a'ala.

¹⁰ Adama a nala, ya dem wa kudangu tā u lyai kayala u pana baci kala ka Yesu.

Gbā aza dā a'ari a zuba n likimba a ka yan tā nala. ◇

¹¹ Nala dem ko unā u eni wa wa dana tā Yesu Kawauwi Asheku a dā, kpam nala wa nākā tā Kashilā Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹² Aje a va, a'ayin a dā mari n adā, kain dem i tsu panaka tā Kashilā. Gogo-na an u wokoi bawu mari kpam kabolo n adā, i panaka yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa dā, kpam i yain nala n unakā karingā n upana u uwonvo.

¹³ Kashilā ka yan tā manyan a asuvu a dē, wa zuwusa dā ya ciga i panaka yi, kpam wa nakasa dā ucira u dā ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴ A'ayin a dā baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananamgbani ko tsali wa.

¹⁵ Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa dā n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan tā i rongo uwulukpi, uma u dā bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashilā a asuvu a likimba u karimbi u dā u shadangi n ama a cingi kpam

kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. *Asaka* uma u *de* u *ladi* tyoku u atala a kapala ka ama a na yi.

¹⁶ Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsara Kawauwi ka gono baci, n tsara ucira u da ma dana n kpada ulya kalambale ki wa, kpm manyan ma va ma woko ma gbani wa.

¹⁷ Upityanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udarakpa ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpasa n va a asuvu a udarakpa u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpm ma bolomgbono ta kaci ka va n ada tsu pana kayanyan.

¹⁸ Yanyi mazanga adama a nala yi, kpm tsu panai kayanyan kabolo.

Bulus suki kabangi

¹⁹ Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de.

²⁰ Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de.

²¹ Dana da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka cibusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa.

²² I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U banga mu ta a asu u uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga.

²³ A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de.

²⁴ N zuwa ta uma Asheku a ka asaka mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

²⁵ I suku ta Abafuradita tsara u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kabolo na mpa kpm tsu modonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n asaka yi u gono ara de.

²⁶ Kpm adama a da u matsai wa ciga u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya.

²⁷ Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wauwai uma u ne. U bishinka mu dem kushen adama a unambukatsuma.

²⁸ Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana kayanyan, kpm kadambula ka va ka jebe ta.

²⁹ Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazanga cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

³⁰ Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsara u shadangu ubanga u da bawu eda ya fuda ya banga mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹ Gogo-na ama a va, yani ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

² Kotsu i asaka ama a cingi a naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombi kabarikete, a ta yavu nshe n da mari n icadi.

³ Atsu ta ta n ukida u acombi u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpm tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴ Gaawan mpa ma fuda ta ma yan aradi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wa n ukuna u roku u da wa fuda wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi ta a ili i na yi gba.

⁵ Mpa n a'ayin kullā an a matsa mu ḏa a kiḏa mu kacombi. Mpa uza u aza a Isara'ila u ḏa, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike tā an mpa uza u aza a Ibirahi u mayun u ḏa. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishi† ka.

⁶ Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko tā Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuḏa wa dana ukuna u dana Mele ma n kodoi ma na wa.

⁷ Caupa, n tsu yawunsa tā yavu ukuna u na wā tā n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u ḏa ma wundya u ḏa adama a ili i'ya Kawauwi ka yain.

⁸ Ili i'ya gbā i lakai n kalen i'ya, n tsu wene tā ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u vā, u la tā ko ndya wa kalen, kpam mayun ḏa. Adama a ne n wotsongu ḏe ko ndya wa i vā, shegai gbā yavu kaviri ka ma asakā ka ma wundya i'ya tsarā Kirisiti Kawauwi u woko u vā,

⁹ kpam kain dem ma rongo tā kaḅolo n eyi. Ma pityanangu kpam n ukuna u maci u kaci u vā wa, ko ucira u kaci u vā adama a upanaka Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsarā u wauwa mu. Yan ḏa ma yan nala kpaci ure u Kashilā u ḏa u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wā tā a asu u upityanangu.

¹⁰ Ma ciga tā n reve Kawauwi, ma ciga tā kpam n reve ucira u ḏa u 'yangasa yi a ukpa. Ma ciga tā n bolomgbono kaci n eyi, tsarā n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga tā kpam n bolomgbono n eyi a asu u ukpa u ne.

¹¹ Adama a nala, mā tā n uzuwa u uma a ka 'yangasa mu tā a ukpa!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gbā wa, kpam kotsu n kotso uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya tā kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko.

¹³ Ama a vā, dana ḏa n danai n kana ḏe ili gbā wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka vā n ili i'ya i wurai wa, n modono tā n kana ili i'ya i'ari a kapala.

¹⁴ N lya tā kelime nā n yanyi manyan tsarā n rawa a makorishi ma a ka naka mu ili i shinga, a'ayin a ḏa Kashilā ka isa mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan tā gbā aza ḏa a'ari a asuvu a tsunu, aza ḏa a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpam ili i roku i'a baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashilā ka zuwa ḏa tā i wene ili i'ya i'ari i mayun.

¹⁶ Ili i'ya gbā i lakai kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a vā, tonoi tyoku ḏa mpa ma rongo, kpam i rotsongusu a asu u uwundya ili i'ya aza ḏa a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu naka le.

¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama ḏa pini ushani aza ḏa a ka rongo tyoku ḏa a ka wenike ele atokulalu a mawandamgbani ma Kawauwi a ḏa. Māri n tonuko ḏa ḏe ukuna u na vi, kpam hal n gogo-na kushen ka māri n meshi kpaci ukuna u na vi mayun ḏa.

¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina tā kaci ka le a ukpa u ḏa bawu wari n utyoku. Ili i'ya a ka lyasaka kayala i'ya ili i'ya a ka cigaka ikyamba koshi. A tsu tsarā tā tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa. Gbā atakasuvu a le a'a tā a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai atsu ama a zuba a ḏa, a asu u ḏa Yesu Kawauwi wa rongo. Kpam tsu matsa ḏe uvana ugonu u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu.

²¹ Wa bidya tā ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan tā nala n ucira u ḏa u tsu zuwa ili dem i panaka yi.

4

¹ Ama a va, ma ciga da wa wa, kpam ma ciga ta n wene da. I zuwa mu ta n pana kayanyan kpam eda funi da a naka mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku da uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u va, vu yan ta manyan kabolo na mpa mayun, kpam n folo vu ta vu banga aka a re a da a'ari pini kabolo n avu. N folo ta Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan ta manyan cika kabolo na mpa tsara tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan ta kpam manyan n Kileme n atoku a manyan a va a roku. Kashila ka korongu ta a'ala a ama a na yi a Tagarada u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazanga kain dem adama a Asheku. Asakai gai n doku n dana, yanyi mazanga!

⁵ I yain ben n atoku a de. I ciba an utuwa u Asheku wari evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kvasu i foli ubanga a kaci ka ili dem. Tonukoi Kashila gba ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i naka yi ucikpa.

⁷ I yan baci nala, i reve ta an Kashila ka fuda ka zuwa atakasuvu a de a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpam ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, Kashila ka kirana ta n atakasuvu n uyawunsa u de kpam i rongo n Kawauwi.

⁸ Ama a va, asaka n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a de a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukpi n i uciga kpam n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i shinga cika i'ya i rawai a cikpala.

⁹ Kana uyansa ili i'ya i rotsongusi ara va, i kana kpam uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kana uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa ta Kashila ka ndishi n shinga ka rongo n ada.

Bulus cikpa le

¹⁰ Caupa i kirana ta na mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a da pini a da i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsar kabala ka ya banga mu wa. Gogo-na n pana ta kayanyan n Asheku kpaci i gono de ya kirana na mpa.

¹¹ Dana da n danai ili i na yi adama a da n nambai ili wa, n rotsongusu ta n kawunku n ili i'ya mari n i'ya.

¹² N reve ta tyoku da u tsu woko uza u namba baci ili, n reve ta kpam tyoku da u tsu woko uza u tsara baci ili ushani. N reve ta tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve ta tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ilikulya, n tyoku da wa rongo n mazanga wa baci n kambulu. N reve ta tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ili ushani, n tyoku da wa rongo wa baci bawu ili.

¹³ Ma fuda ta ma yan ko ndya wa adama a ucira u da Yesu Kawauwi u naka mu.

¹⁴ Shegai gba n nala, i daraka ta an i wenike mu uciga u de a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u va a na vi.

¹⁵ Kpam eda aza a Filibi yi i reve de an eda koshi i nakai ikebe tsara i banga mu a'ayin a da n tuko da Kadyanshi ka Shinga kpam dem an n asakai Masidaniya. Atoni a roku a'a la aza da a yain nala wa.

¹⁶ Ko a'ayin a da mari a Tasaloniya, i naka ta ikebe kuten gbam wa.

¹⁷ Dana da n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma de kpaci i wenike mu ta upana u iyali u de.

¹⁸ Gogo-na naha, ma ta n gba ili i'ya ma ciga. I la ta gbam i'ya ma ciga. I suku ta kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha ta ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpam Kashila ka wusha ta udarakpa vi, u pana ta kpam kayanyan.

¹⁹ Kashila ka va, uza da wa kirana na mpa, wa naka da ta gba ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u da ili i'ya u naka tsu a akere a Yesu Kawauwi.

²⁰ Adama a nala gba, nakai Kashila Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹ Danasai gba Atoni a da a'ari a Filibi. Atoku a da a'ari pini na kabolo na mpa a ka suku ta idyani i le.

²² Gba Atoni a da a buwai a ka sukunku da ta dem idyani. Atoni a da a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisa† a ka sukunku da ta idyani mai mai.

²³ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a de.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Kolosi a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus da gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U taɓa gbam ukyawan asu vi wa. Reve da u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wutai a Kolosi ka kpam wari kabolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a da a'ari a Kolosi a'ari a gitai de utono uwenishike u da bawu u gain. A'ari a ka ciga a bishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpam a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku da Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga da wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku da Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a da wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kvasu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9-2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20-4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kabolo na mpa, eyi utoku u tsunu u da.

² Atoni a da a'ari a Kolosi a da ma koronku. Atoku a tsunu a da kpam a ka tono ta Kawauwi mai.

Aɓaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka ucikpa

³ Tsu tsu yansaka da ta kvasu maco, kpam tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa.

⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpam tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba.

⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u de, kpam Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u da bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu ta uzuwa u uma u nala vi a'ayin a da i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko da.

⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savaɗa ta uma u de, tun kain ka i panai ka a kagita, da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku da ka savaɗai uma u de, nala dem ka savaɗai uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u da, kpam tsa ciga yi ta cika. Aya uza da u tuko da Kadyanshi ka Shinga. U gbashika ta Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de.

⁸ Aya uza da u tonuko tsu tyoku da Kulu Keri ku naka da uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongu da ta uyansaka kvasu. Tsu yan ta nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpam tsu asaka uyanka da kvasu wa.

Tsu folo t̄a Kashil̄a ka n̄ak̄a d̄a gb̄a ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a d̄e, kpam tsu folo yi t̄a u n̄ak̄a d̄a ugboji a ukuna u kulu.

¹⁰ Nala baci ya rongo ya n̄ak̄a t̄a Asheku tsupige maco, kpam wa yan t̄a mazanḡa n̄ ad̄a. I rongo umats̄asa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpam i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro t̄a kpam i rongo ureve u Kashil̄a.

¹¹ Tsu yan t̄a dem kavas̄u Asheku a n̄ak̄a d̄a ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsar̄a i tsar̄a ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asak̄a u shadangu d̄a n mazanḡa.

¹² Tsa ciga d̄a t̄a i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa d̄a t̄a i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne.

¹³ U wusa tsu t̄a a asu u uza d̄a wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza d̄a wa ciga cika.

¹⁴ Kashil̄a ka tsila t̄a utsar̄a u kaci u tsunu n̄ mpasa n Maku ma ne, nala kpam u cimbusuk̄a tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la t̄a ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku d̄a Kashil̄a kari derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashil̄a n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagit̄a ma Kashil̄a kpam wa t̄a n tsugono tsu ili i'ya Kashil̄a ka yain gb̄a.

¹⁶ Kpaci Kashil̄a ka yan t̄a ili gb̄a a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ari a zuba n gb̄a ili i'ya i'ari a likimba. U yain gb̄a ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fuda tsa wene. U yain kpam gb̄a icun i tsugono n̄ ngono n ucira kau-kau u d̄a bawu tsa fuda tsa wene. Mayun d̄a Maku ma Kashil̄a ma yain ili dem gb̄a tsar̄a ili dem i n̄ak̄a yi tsupige.

¹⁷ W̄a t̄a pini tun kahu a yain ili gb̄a, kpam aya uza d̄a u zuwai ili dem i rongo mai.

¹⁸ Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza d̄a u git̄a kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagit̄a u d̄a Kashil̄a ka 'yangas̄ai a ukp̄a u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem.

¹⁹ Kashil̄a ka wenei u lobono t̄a gb̄a ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki,

²⁰ kpam Kashil̄a ka wenei u lobono t̄a u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n d̄a n tukoi ndishi n shinga n Kashil̄a, an a zuwai mpasa mi n tsal̄ai a'ayin a d̄a wari a mawandamgbani.

²¹ Kahu nala vi, i'ari i yan t̄a mbari n Kashil̄a. Ed̄a atokulalu a ne a d̄a i'ari, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma d̄e ma pecene d̄a d̄e n eyi.

²² Shegai gogo-na u gonuko d̄a d̄e aje a ne. U yan t̄a nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza d̄a u kuwai a mawandamgbani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko d̄a d̄e a kapala ka Kashil̄a, kpam i woko d̄e uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa d̄a n unyushi wa a'ayin a d̄a baci ya tuw̄a i shamgba a kapala ka ne.

²³ Shegai u kan̄a t̄a i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asak̄a uzuwa u uma u d̄a i wushai a'ayin a d̄a i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan t̄a ku'ari ku ne a likimba gb̄a, kpam mpa Bulus n woko t̄a kagbashi ka ucangasa akani yi.

Manyan ma Bulus

²⁴ N yan t̄a mazanḡa an a zuwai n panai ikyamba adama a d̄e. Ma pana t̄a ikyamba i ili i'ya dem i tuw̄a mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u

da Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko ta ili i'ya i banga ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni.

²⁵ Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashila ka zuwa mu ta n tonuko da tyoku da kadyanshi ka Kashila kari mayun.

²⁶ Kashila ka sokongu ta kadyanshi ki a asu u aza da a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike de afofi a ne a asu u ama a ne.

²⁷ Kashila ka wenike ta akani a ne adama a da wa ciga ta eda Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a todugboi vi i'ya na: Kawauwi ka rongo ta a asuvu a de, kpam adama a nala i reve ta ya dusuku a tsupige tsu ne ka'olo.

²⁸ Adama a nala a da tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le ta atsuvu kpam tsu wenishike le ta. Tsu yan ta manyan n gba ugboji u da Kashila ka naka tsu, kpaci tsa ciga ta aza da a bolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku da a gain a woko a gawunsa baci n Kashila.

²⁹ N yan ta manyan cika tsara ili i na yi i gita, kpam n pityanangu ta n ucira u Kawauwi u da wa yan manyan a asuvu a va.

2

¹ Ma ciga ta i reve tyoku da mari kumodu adama a de, n adama a Atoni a da a'ari a Lawudukiya, kpam n Atoni a da bawu kotsu a gawunsai na mpa.

² N yan ta nala tsara n gbatangu le kpam n bolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le ta a tsara ili i shinga ushani i'ya ya tuwa a asu u ureve u ili i usokongi i Kashila i nala yi gba. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa.

³ Aya uza da wa banga gba kuzuwate ku kakiri n ureve u da bawu tsa wene vi.

⁴ N tonuko da ta ili i na yi tsara ko uza u fuda u yinsa da n ugboji wa kpam u nanamgbana n ada wa.

⁵ Ko an u wokoi ma ta mbari n ada, katakasuvu ka va ka ta ara de. Kpam ma ta n mazanga adama a da ya rongo tyoku da u gain i rongo kpam adama a da i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko ta uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a de, lyayi kelime n utono u ne.

⁷ Zuwai alu a de a asu u ne kpam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u de wa tsara kami ka ugbami, dere tyoku da a wenishike da. Kpam adama a nala dem ya cikpa ta cika.

⁸ Kotsu i asaka ko uza u kana da n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan ta yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma da koshi. A ucira u likimba u na u da uwenishike u nala vi u wutai shegai a asu u Kawauwi u da wa.

⁹ Gba ili i Kashila i'a ta a asuvu a Kawauwi.

¹⁰ I'a ta ka'olo n eyi. Adama a nala, gba ili i na yi i'a ta a asuvu a de, kpam wa lya ta tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gba.

¹¹ An i tuwai a asu u Kawauwi u kida da ta acombi a asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u da wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kida ta ahali a unyushi u cingi a de.

¹² An a lyubugu da, a cidangu da ta ka'olo n Kawauwi. Aku a 'yangasa da n uma adama a da i'ari n upityanangu a asuvu a ucira u Kashila, uza da u 'yangasai Kawauwi a ukpa.

¹³ Akushe a da i'ari adama a da i'ari n unyushi u cingi, kpam i'a n utsara u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a de wa. Shegai Kashila ka zuwa da ta i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusuka tsu de unyushi u tsunu gba.

¹⁴ Unyushi u tsunu u ɗa pini ushani ukorongi, kpam ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu ta. Shegai Kashila ka cimbusa ta i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u ɗa u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁵ A ure u nala vi u ɗa Kashila ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpam u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶ Adama a nala, ko uza u tonuko ɗa baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansaka ɗa baci an i kpaɗai uyan icun i abiki dem ko kpam abiki a uwoto u savu wa, ko kpam ukpaɗa utono mele ma kain ka Ashibi.†

¹⁷ Kpaci ili i nala yi gba iryoci i ili i maci i'ya ya tuwa ya gita i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi.

¹⁸ Ama a ɗa pini ushani aza ɗa a tsu yan ipeli a dana baci a'a n ukana u kaci, shegai nala a'ari wa. A tsu gbashika ta atsumate a zuba. Kotsu i asaka ama a nala yi a yanka ɗa kadyanshi ka gbani wa. Icun i ama a nala yi a tsu dana ta gba ili i'ya a wenei, kpam atakasuvu a le a ɗa bawu a'ari uwulukpi a ɗa a tsu zuwa le ta a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le.

¹⁹ Ama a nala yi a buwa kpam upadari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsa ta upadari kaɓolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpam tsa gbonguro ta koshi tsu tsara baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashila.

²⁰ I kuwa ta kaɓolo n Kawauwi, kpam u wauwa ɗa ta a ucira kau-kau u likimba u na. Niɗa ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a ɗa i'ari?

²¹ Mele ma na ma dana ta, “Kotsu i kana ili i na wa!” ko kpam “Kotsu i lyai ili i na wa!” ko gban “Kotsu i sawa ili i na wa!”

²² Mele ma na mi ma yan ta kadyanshi ka ili i'ya bawu ya barakpa. A'ayin a ɗa baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wari n mele ma ama a yain.

²³ A tsu wene ta yavu mele mi mai ɗa mari, kpaci a tsu zuwa ta ama a matsa a zuwa Kashila ka pana kayanyan, ko kpam a wenike uvakunku u kaci u kaɓan. Nala vi kaɓan ka, kpam dem a tsu zuwa ta ama a pana ikyamba a asu u umatsa a zuwa Kashila ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu banga uza ɗa wa ciga u asaka uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku ɗa uza wa rongu uwulukpi

¹ An u wokoi a 'yangaɗa ɗa a ukpa kaɓolo n Kawauwi, u kana ta i zuwa atakasuvu a ɗe a ukuna u zuba, a asu u ɗa Kawauwi kari na ndishi a ulyaki u Kashila.

² Zuwai asuvu a ɗe a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa.

³ Yansai nala an i kuwai a'ayin a ɗa Kawauwi ka kuwai, kpam gogo-na Kawauwi ka fobugo ɗa ɗe uma u mayun u ɗe n Kashila.

⁴ Kawauwi ka uma u mayun u ɗe, kpam an Kashila ka wenike yi a likimba gba, eda dem ya dusuku ta kaɓolo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵ U kana ta i wuna ikuna i likimba i na i'a baci a asuvu a ikyamba i ɗe. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kana ta dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan ta dem i asaka upanasa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsara u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala.

⁶ Upan u Kashila wa ta a utuwa a asu u icun i ama ɗa a ka yansa ili i nala yi.

⁷ Eda dem i'ari ya yansa ta nala caupa a'ayin a ɗa i'ari aza a likimba.

⁸ Shegai gogo-na u kaṅa ta i asaḱa uyansa ili i nala yi a asuvu a de. I asaḱa unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i asaḱa dem uyansaḱa atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Asaḱai utonusuko ama kadyanshi ka ka ḱala le.

⁹ Kotsu i yansaḱa kaci ka de kaḱan wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpm n tyoku da i rongoi caupa.

¹⁰ Gogo-na i uka de vuma u savu, kpm uza da u yain vuma u savu u nala vi wa rongo da ta unakaṱa ureve kpm u gonuko da tyoku da eyi wai.

¹¹ A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u da ko Kawulawa wa. Kpm u dambula ko a kiḱa vu kacombi ko a kiḱa vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci wai, ko a kaḱon ka kaletsu ka uryagbaji ka wai wa. U dambula ko uza da wa gbasha ko uza da bawu wa gbasha wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpm wa ta a asuvu a tsunu gba.

¹² Adama a ili i nala yi, kpm n adama a da Kashila ka dangasa da i woko ama a ne kpm u gonuko da uwulukpi, n adama a da wa ciga da, kotsu i yain n asuvayali, n uḱanga u atoku. Kpm i vakunku kaci ka de n ahankuri. Ili i na yi i'a ta tyoku u aminya a da i tsu uka.

¹³ Kotsu i pana upan u atoku wa, kpm unyushi wa baci pini, kotsu i cimbusuḱa atoku. Asheku a cimbusuḱa da ta, adama a nala, nala dem ya cimbusuḱa atoku a de.

¹⁴ Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u ḱolomgbono tsu ta gba kpm u zuwa tsu tsu rongo kaḱolo mai.

¹⁵ Asaḱa ndishi n shinga n Kawauwi n toni n ada. Yansai nala adama a da i'ari atoku a ikyamba i te kpm Kashila ka isa da i rongo a asuvu a ndishi n shinga. Kpm i cikpa Kashila maco.

¹⁶ Asaḱai akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a de ushani kpm a ka zuwa da ta i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i ḱangamgbana a asu u uwenishike kaci ka de kpm i naḱa le adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a de, i rongo n i shipi gba icun i ishupa i shinga ubana a asu u Kashila.

¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpm a'ayin a da ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashila maco a asu u ne ubana a asu u Kashila Tata.

Tyoku da uza wa rongo a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a de, kpaci dere da wai ya tono baci Asheku.

¹⁹ A'ali, cigai aka a de kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.

²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i de a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

²¹ Isheku, kotsu i maṱsa mmuku n de hal a kpaḱa utsara ugbama u asuvu wa.

²² Agbashi, u kaṅa ta i gorimuko azakuwa a de pini naha a likimba. I maṱsa i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a da baci i wenei a ka wundya da a da ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a de gba maco a'ayin a da baci bawu a ka wundya da. Nala ya naḱa Asheku tsupige.

²³⁻²⁴ Ya yanka ta Yesu Asheku manyan a'ayin gba. Vuma da ya yanka manyan wa. Asheku a da a ka naḱa da agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u de gba.

²⁵ Kpm i reve ta i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa da ta n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashila ka wenike kudyangi a asu u aza da a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kiranai n agbashi a ɗe, i bidya le unā u te, an u wokoi i reve tā i'ari n Uzakuwa u ɗe a zuba.

Yanyi kvasu

² Rongoi uyansa kvasu n atakasuvu a ɗe ufobusi kpam n ucikpa a atakasuvu a ɗe.

³ Yanyi kpam kvasu adama a tsunu. Yanyi dem kvasu tyoku ɗa Kashila ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsara tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mari usiri n ikani ɗa la vi.

⁴ Yanyi kvasu tsara n dansa akani a na yi mai, tyoku ɗa u gain.

⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a ɗa baci i'ari kabolo n aza ɗa bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsara mai.

⁶ Kadyanshi ka ɗe ka woko ili i shinga kpam n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari na mkpadi. Nala wa banga da ta i reve tyoku ɗa ya wushunku uza ɗa baci dem u yan da keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko da ta ukuna u va. Utoku u tsunu u da uza ɗa tsa ciga. Kabangi ka ka maci uza ɗa wa gbashika Asheku kabolo na mpa.

⁸ N suku yi ta a nwalu n na mi tsara u zuwa da i reve tyoku ɗa tsa yansa kpam u gbamatangu da.

⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u da kpam utoku u da n lakai uciga. Eyi dem uza u te u da a asuvu a ama a ɗe. A ka tonuko da ta gba ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wa ta pini na a kuwa ku a'ali kabolo na mpa. Wa danasa da ta, nala dem Marku, uza ɗa akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko da ta caupa i ryabusa Marku mai u tuwa baci.

¹¹ Joshuwa* uza ɗa dem a tsu isa Yusutu wa sukunku da ta idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza ɗa tsa yan manyan kabolo. A ka yan ta manyan na mpa adama a tsugono tsu Kashila kpam aly a vakunku mu asuvu.

¹² Abafara vuma u ilyuci i ɗe da, kpam kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku da ta dem idyani. U tsu yansa da ta kvasu kain dem. U folo ta Kashila ka zuwa da i yain ugbami kpam kotsu i asaka upityanangu wa, kotsu i shangba n ucira tyoku ɗa Kashila ka ciga.

¹³ Ma dana ta u matsa ta cika adama a ɗe n adama a Atoni a da a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴ Kaje ka maci ka tsunu kana ki ka aguma Luka wa sukunku da ta dem idyani, nala dem Dima.

¹⁵ Nangani akani a idyani i tsunu a asu u atoku a da a'ari a Lawudukiya, n uka u da a ka isa Nimfa n gba aza ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku ne.

¹⁶ A'ayin a da baci i kotsoi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i naka dem Atoni a da a'ari a Lawudukiya tsara a yain dem kaneshi. E da dem i yain kaneshi u ukanikorongi u da n koronku le. ¹⁷ Tonukoi Arikibu udyanshi u na, "Matsa vu kotso manyan ma Asheku a naka vu."

¹⁸ Mpa Bulus uza ɗa u korongi idyani i na yi n kukere ku va.

Cibai n ikani i va.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u toni n ada.

* **4:11** N Tsiyahuda kala ka "Joshuwa" ka "Yesu" n Tsiheline.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpam u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki kabangi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gita ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gita wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ A tso an Bulus n Sila n Timoti a tsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpam aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kavasuna n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpam u zuwuka da unu u shinga na ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tsu tsu rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpam gba a'ayin a da baci tsa yan kavasuna, tsu tsu ciba da ta dem.

³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpam tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa ta kpam tyoku da i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a da baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashila ka ciga da ta, kpam tsu reve ta u dangasa da ta tsara i woko ama a ne.

⁵ An tsu tonuko da Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u da koshi wa, shegai n ucira u da. Kulu Keri ka ku zuwa da i reve ili i'ya tsu danai vi mayun da. Kpam an tsu rongoi n ada, i wene ta tyoku da tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi.

⁶ Nala dem, i rongo ta tyoku da tsu rongoi n tyoku da Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha ta akani yi kpam Kulu Keri ku zuwa da ta i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gb̄a aza d̄a a ka tono Asheku a uḅongu u Masidaniya n Akataya.

⁸ Adama a d̄e, kadyanshi ka Asheku ka kyawan d̄e gb̄a ko nte wa a uḅongu u na vi, hal gb̄am kapala n asu u na vi. Upityanangu u d̄e n Kashil̄a a reve t̄a n u d̄a ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gb̄am tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa.

⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo t̄a uyan kadyanshi tyoku d̄a i ryabusa tsu. A tsu dansa t̄a dem tyoku d̄a i kpatal̄akai ameli kucina, aku ya gbashika Kashil̄a ka mayun n ka uma.

¹⁰ A tsu dansa t̄a dem tyoku d̄a ya vana Maku ma ne Yesu u tuw̄a a zuba. Kashil̄a ka 'yangasa t̄a Yesu a ukpa, gogo-na kpam Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u d̄a wa tuw̄a.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve t̄a gai utuw̄a u d̄a tsu tuw̄ai tsu kyawan d̄a u gbani u d̄a wa. ◇

² I reve t̄a an ts̄ari a Filibi kahu tsu tuw̄a ara d̄e. ◇ Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini kpam a yanka tsu tsilai. Shegai Kashil̄a ka tsunu ka n̄aka tsu t̄a ugbami u asuvu u d̄a tsa tonusuko d̄a Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu t̄a.

³ Akani a d̄a tsu tuko d̄a, a'ari n kaḅan wa. Tsu tuko d̄a a d̄a tsar̄a tsu yain ugboji wa. Ryafa d̄a tsa ciga tsu ryafa d̄a wa. Nala wari wa, ko kenu!

⁴ Kashil̄a ka wene tsu t̄a ts̄ari mai d̄a gai i zuwai u n̄aka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsar̄a tsu tonusuko aza d̄a a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan, kpaci aya uza d̄a u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa.

⁵ I reve t̄a mai tsu tsu cikpala d̄a n kaḅan wa, kpam Kashil̄a n kaci ka ne wa wenishike t̄a ili i'ya tsu yain adama a kurura a d̄a wa.

⁶ Tsu tsu yan ili adama a d̄a tsa tsar̄a tsupige ara d̄e, ko ara uza wa.

Kpaci atsu asuki a Kawauwi a d̄a, tsa fud̄a t̄a tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa d̄a i n̄aka tsu ili i'ya tsa ciga.

⁷ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuw̄a ara d̄e tyoku d̄a mma u tsu comuko kpam u kirana n̄a mmuku n ne.

⁸ Tsu ciga d̄a t̄a cika kpam tsu pana t̄a kayanyan tsu tuko d̄a Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a, kpam dem tsu pana t̄a kayanyan tsu ɓanga d̄a a ili dem, kpaci i woko d̄e aza d̄a tsa ciga cika.

⁹ Ama a va, i ciḅa t̄a tyoku d̄a tsu yain manyan cika an ts̄ari kaḅolo n aḅa. Kaara n kayin tsu tsu modono t̄a tsu tsar̄a ikebe tsar̄a ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a d̄a ts̄ari pini n tsu yanyi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a.

¹⁰ Eḅa ama a tsunu aza d̄a i wenei ukuna vi n a'eshi a d̄e, nala dem Kashil̄a, atsu ts̄a t̄a sarara n ukuna u mayun, ko uza wa n̄aka tsu unyushi tyoku d̄a tsu yanka d̄a wa, eḅa aza d̄a i wushuki n Asheku.

¹¹ Kpam i reve t̄a tsu tono t̄a n aḅa mai tyoku d̄a tata u tsu tono n̄a mmuku n ne.

¹² Tsu folo d̄a t̄a, kpam tsu gbamatangu d̄a t̄a. Tsu zuwa t̄a ya dem u rongo ure u d̄a wa n̄aka Kashil̄a tsupige, kpaci u isa d̄a t̄a i uwa a tsugono tsu ne i tsar̄a kaḅon a tsupige tsu ne.

¹³ Kain dem tsu tsu cikpa t̄a Kashil̄a an i wushuki n akani a d̄a tsu tuko d̄a. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku d̄a

a'ari mayun: Akani a Kashila a da. Kpam akani a nala yi a ka rongo ta uyan manyan ara de aza da i wushuki.

¹⁴ Ama a va, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a de a foro da ta. Nala i wokoi tyoku u Atoni a Kashila a da a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku ta n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem.

¹⁵ Aza a Yahuda a nala yi a wuna ta ntsumate n le, hal aza roku a le gbam a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu ta tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa, kpam a bishinkai gba ama uwusha ukuna u shinga,

¹⁶ kpaci a bishinka tsu ta tsu dansa n Awulawa tsara kotsu a tsara iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashila ka tuwai ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

¹⁷ Ama a va, an a loko tsu ara de, tsu barakpa wa, she na tsu matsai cika tsu gono. Tsu asaka ucifusa n ada wa, ko kenu, kpam tsu ciga ta tsu wene da cika.

¹⁸ Mayun da tsa ciga da uwene. Mpa Bulus, n matsa ta a'ayin ushani tsara n tuwa ara de, shegai Kanangasi* ka kangu mu ta.

¹⁹ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene da i'ya, i tuko tsu ta uzuwa u uma, i naka tsu kpam mazanga, kpam eda funi u utsara u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu ta tsu yain mazanga a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a da baci u tuwai.

²⁰ Eda tsupige tsu tsunu, eda kpam mazanga ma tsunu.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpa dai akawunku a upana alabari a de, aku tsu wushuki tsu da atsu tsa shamgba ta a Atina,

² aku tsu suki Timoti ubana ara de. U yan ta manyan n atsu tyoku u kagbashi ka Kashila, kpam u yain ku pari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi ta tsara u zuwa da i yain ugbami kpam u gbamatangu upityanangu u de.

³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u da wa tuwusa da wa. I reve ta gai an upana u ikyamba vi wa tuwa, cinda Kashila ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a da tsari n ada vi, tsu tsu ronuso da ta atsuvu tsu da upana u ikyamba wa tuwa tsu ta gba tsunu gogo. Kpam i reve ta mai upana u ikyamba u tuwa de.

⁵ N pana ta alabari a upana u ikyamba u de hal n kpa dai ukawunku n alabari a da n panai, da i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi ta tsara u wene ko upityanangu u de u buwa pini n ugbami. Mari n pana ta uwonvo ma wundya ko Uza u Ukondo u fuda da de, manyan ma tsunu kpam gba ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶ Gogo-na da Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwa ara tsunu an u wutai ara de. U tuko tsu ta alabari a shinga a ukuna u upityanangu u de n ukuna u uciga u de. U tonuko tsu ta kpam an i'ari tsu a ucifusa n mazanga kpam ya ciga tsu uwene, tyoku da atsu dem tsa ciga da uwene.

⁷ Ama a va, atsu n kaci ka tsunu dem tsu ta n upana u ikyamba kpam a ka yan tsu mavura cika, shegai tsu ta na nvain n katakasuvu an i shamgbai n ucira a upityanangu u de.

⁸ Gogo-na tsu reve ta an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku ta u gbamatangu tsu.

* **2:18** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁹ Tsu cikpa t̄ Kashil̄a adama a d̄e cika! Adama a d̄e ts̄a t̄a n maz̄anḡa ma pige a kapala ka Kashil̄a.

¹⁰ Kaara n kayin tsu tsu yan t̄a kavas̄u cika adama a d̄e. Kpam tsu folo t̄a Kashil̄a ka as̄ak̄a tsu tsu doku tsu wene d̄a, tsar̄a tsu shad̄angusu ili i'ya i gus̄ai a asuvu a upityanangu u d̄e.

¹¹ Kavas̄u ka tsunu ka Kashil̄a Tata u tsunu n Yesu Asheku a as̄ak̄a tsu tsu kondo d̄a.

¹² Tsa ciga t̄a Asheku a zuwa uciga u d̄e u gbonguro cika hal n i cigamgbani kpam i cigi gb̄a ama, tyoku d̄a dem at̄su tsa ciga d̄a cika.

¹³ A'ayin a d̄a baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan t̄a kavas̄u u zuwa atakasuvu a d̄e a rongo n ucira cika, tsar̄a kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashil̄a Tata u tsunu kpam ko uza wa takpa d̄a n ukuna u roku wa.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashil̄a

¹ A makorishi ama a v̄a, tsa folo d̄a t̄a adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u d̄a Kashil̄a ka pana kayanyan. Tsu wenishike d̄a d̄e nala vi kpam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbamatangu d̄a t̄a i lyai kapala n uyansa nala

² kpaci i cib̄a t̄a ili i'ya tsu wenishike d̄a a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³ Tsa ciga d̄a t̄a i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala.

⁴ Ya dem u fud̄a u gūbi ikyamba i ne i rongo ure u d̄a wari uwulukpi n u d̄a kpam ama a ka nak̄a karinga.

⁵ Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a d̄e tyoku d̄a Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashil̄a n ire i ne wa.

⁶ Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku a ka foro t̄a gb̄a aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono d̄a t̄a at̄suvu caupa.

⁷ Kashil̄a ka is̄a tsu t̄a tsu woko uwulukpi, u is̄a tsu tsar̄a tsu rongo uma u d̄a wari n ashinda wa.

⁸ Gb̄a uza d̄a baci u kpad̄ai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma d̄a u kpad̄ai unak̄a karinga wa, shegai Kashil̄a ka wari u'yuwan, uza d̄a u nak̄a d̄a Kulu Keri ku ne.

⁹ Kashil̄a n kaci ka ne u wenishike d̄a t̄a i cigi atoku a d̄e, adama a nala ili i'a la ya zuwa mu n koronku d̄a ukuna u uciga u Atoni u d̄a ya wenike asu u ama a Kashil̄a wa.

¹⁰ Mayun d̄a, ko gogo-na i'a t̄a n uciga ushani ubana a asu u Atoni a d̄a a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a v̄a, ko an u wokoi nala, tsu folo d̄a t̄a i doku i cigi le cika.

¹¹ Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u d̄e shiriri, yawunsai a ukuna u manyan ma d̄e koshi, kpam i yain manyan n akere a d̄e, tyoku d̄a tsu tonuko d̄a caupa.

¹² Adama a nala, ama d̄a bawu a'ari Atoni a ka nak̄a d̄a t̄a karinga adama a uma u d̄a ya rongo, kpam ya zuwa ucira u d̄e a asu u ama a nak̄a d̄a ikebe wa.

Tyoku d̄a Asheku a ka gono

¹³ Ama a v̄a, ma ciga t̄a i reve ili i'ya ya gita n Atoni a d̄a a kuwai. Kotsu i shad̄angu n unamgbukatsum̄a adama a le tyoku u ama d̄a bawu a'ari n uzuwa u uma wa.

¹⁴ Tsu wushuku t̄a Yesu kuwa t̄a kpam u 'yangai n uma. Kpam dem tsu wushuku t̄a Kashil̄a ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi t̄a kabolo n ama d̄a a pityanangi n eyi kahu a kuwa.

¹⁵ Yesu Asheku u tonuko tsu t̄a u gono baci, ātsu aza d̄a ts̄ari n uma a'ayin a d̄a Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza d̄a a lasa tsu wa.

¹⁶ Asheku n kaci ka ne wa cip̄a t̄a a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana t̄a kalaḡatsu ka Asheku, kpam a ka pana t̄a isali i p̄ige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka pan̄aka le t̄a a ful̄a kavana ka Kashil̄a. Nala git̄a baci, aku aza d̄a a kuwai a asuvu a Kawauwi a git̄a a 'yanga. ¹⁷ Ātsu aza d̄a ts̄ari n uma a likimba, a ka canga tsu t̄a a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpam tsu rongo n eyi d̄e maco.

¹⁸ Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a va, ili i'a la ya zuwa mu n koronku d̄a ko nida ko nwere d̄a ikuna i na yi ya git̄a wa,

² kpaci i reve t̄a mai kain ka Asheku a ka tuwa wa woko t̄a tyoku d̄a kaboki ka tsu tuwa n kayin.

³ A'ayin yi, ama a ka dana t̄a, "Tsa t̄a na ndishi n shinga kpam tsa n ukuna wa," kute-kute aku upana u ikyamba u rukpa le, tyoku d̄a uka u katsuma u tsu pana m̄bal̄a ilimaci ya rawa yi baci. Asu wa la u d̄a ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

⁴ Ama a va, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpam kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwa d̄a tyoku u kaboki wa.

⁵ Kpaci ed̄a mmuku n katyashi n d̄a kpam aza kaara. Ātsu aza a karimbi n kayin a d̄a wa.

⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza d̄a a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpam n ukan̄a u kaci.

⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza d̄a kpam a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbal̄aka.

⁸ Shegai ātsu aza d̄a ts̄ari a asuvu a katyashi u gan t̄a tsu kan̄a kaci ka tsunu. A'ayin a d̄a baci Kalapansi ka shilakana n ātsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku d̄a kasoje ka tsu uka maraga a makamba. Tsu zuwa uma u d̄a Yesu wa wauwa tsu, tyoku d̄a kasoje ka tsu uka makun ma kuvon.

⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashil̄a ka bidya t̄a ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa.

¹⁰ Ko ātsu n uma ko a asuvu a ukpa a'ayin a d̄a baci u gonoi tsa rongo t̄a n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwa t̄a adama a tsunu.

¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a d̄e, i rongo a unakasa atoku a d̄e adooki, dere tyoku d̄a i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a va, nakai azapige a d̄e tsupige aza d̄a a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan t̄a manyan cika a asuvu a d̄e, kpam a tonuko d̄a t̄a ili i'ya bawu i gain i yain.

¹³ Nakai ama a na yi karinga cika kpam i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpam na ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a va, u kana t̄a i roni atsuvu a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I banga aza d̄a bawu a'ari n ucira, ya dem yani ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i matsa i yain ili i shinga a asu u atoku a d̄e n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga.

¹⁷ Rongoi uyan kavasus bawu ubula.

¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashila, kpaci tyoku da Kashila ka ciga u da la vi, kpam eda ama a Yesu Kawauwi a da.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa.

²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashila ka ka wutusa a una u Atoni wa,

²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga.

²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve ta Kashila aya uza da u tsu naka ndishi n shinga. Kvasu ka va ka u wulukpe da a ili dem. Asaka u bishinka kulu ku de, n uma u de, n ikyamba i de uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u da baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono.

²⁴ Uza da u dangasa da u rawa ta i wushuku n eyi, kpam wa yan ta nala.

²⁵ Ama a va, yanka tsu kvasu.

²⁶ Danasai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.

²⁷ N tonuko da ta a asuvu a ucira u Asheku i yanka gba Atoni kaneshi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga ta Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u de gba.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Tasaloniya a da Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u da yi la vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu ta u da kpaci aza roku pini de a ka wenishike ta uwenishike u kaƙan a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a da a'a ta n ukanikorongi u da u wutaɪ ara Bulus, shegai kaƙan ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku ta a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le ta ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u da a ka so vi mavura ma a asu u Kashila wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso ta, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u da a matsa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gba ili i na yi gogo-na i woko tsu ta i mayun, tyoku da i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a da Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko ta ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kvasu n i yani manyan (3:1-15)

Kvasu ka makorishi (3:16-18)

¹ A tso an Bulus n Sila n Timoti a tsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza da a'ari ama a Kashila Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kvasu ka va ka Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kvasu ka ucikpa

³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Tsu tsu cikpa ta an upityanangu u de wari a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a de wa ta a udoku uciga utoku.

⁴ Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka de a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan ta mazanga an i'ari n akawunki kpam i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike ta an Kashila ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashila ka kece da ta a asuvu a ama a shinga a da a ka uwa a tsugono tsu Kashila, kpam eda na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi.

⁶ Kashila ka tsu yan ta ili dere. Wa yan ta aza da a ka tukuso da upana u ikyamba vi mavura.

⁷ Wa tuko da ta kpam uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n a tso dem. Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Yesu Asheku u wutaɪ a zuba u tuwai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan ta aza da bawu a revei Kashila kpam a 'yuwain upanaka Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura.

⁹ A ka zuwa le ta a upana u ikyamba; wata, ukpa u da bawu wari n utyoku. A ka pece le ta n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku.

¹⁰ Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu u aza da a'ari n upityanangu ara ne kpam a'ari ama a ne. Eda i'a ta pini a asuvu a le, kpaci i wushuku ta n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u da u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kvasu, tsara u zuwa da i woko ama a da a'ari dere tyoku da wa ciga. Tsa yan ta kpam kvasu, ucira u Kashila u banga da i yain gba ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u de u da u zuwa da uciga u uyan ukuna u nala vi.

¹² Nala wa zuwa ya dem u naka kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a de. Kpam a ka naka da ta tsupige tsi hal n eyi dem. Kashila ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko da ta tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwa n tyoku da a ka bolomgbono tsu a asu u te tsara tsu gawunsa n eyi.

² Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza da a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa de wa. Gaawan a ka ciga ta a dana a panaka tsu ta an tsa dansa akani a Kashila, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpam ka a korongi.

³ Kotsu i asaka le a yanka da ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u da, kain ki ka tuwa wa, she a 'yangasaka Kashila cika kpam Magono ma U'yangasaka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi.

⁴ Wa gonuko ta kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la ta kameli, ko kpam ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gbam u tsu uwa ta a Kuwa ku Kashila, n u dansi karara aya Kashila.

⁵ Cibai a'ayin a da mari kabolo n ada n tsu yanka da ta alabari a ili i na yi.

⁶ Gogo-na i reve la vi de ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a da koshi a ka wenike yi.

⁷ Ucira u cingi u da wa yan tsilala n Kashila u da pini wa yan manyan usokongi, shegai uza da wa kangu u da vi wa lya ta kelime n ukangu u da hal she kain ka a ka takpa yi.

⁸ Pini nala, da Magono ma U'yangasaka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza da Yesu Asheku wa wuna n uwule u una u ne. Wa wacinsa yi ta kpam n tsupige tsu utuwa u ne.

⁹ Magono ma U'yangasaka mi ma tuwa ta ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u kaban n iryoci i kaban, n ikunesavu i'ya i'ari i kaban.

¹⁰ Kpam wa yanka ta gba ili i cingi kau-kau manyan tsara u yinsa ama da a ka wacinsa. Wacinsa da a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan ta uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi de iwauwi i'ya i wuta a asu u Kashila.

¹¹ Adama a nala, Kashila ka sukunku le ta ili i ucira i'ya ya yinsa le i zuwa le a wushuku n kaban ki.

¹² Nala a ka kidaga le ugana kpaci a ka pana ta kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a una u da a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

¹³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Asheku a ka ciga da ta, kpam u dangasa da ta tun caupa a kagita wa wauwa da ta.

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

Iwauwi i tuwā tā an Kulu Keri ku zuwa dā i wokoi sarara, i tuwā tā kpam an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun.

¹⁴ U isa dā tā utuwā a iwauwi an tsu tonuko dā ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsarā i tsarā agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵ Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kana tā i shamgba n ucira, i kana uwenishike u dā tsu wenishike dā a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶ Kashilā Tata u tsunu wa ciga tsu tā. Adama a iyali i na yi dā u gbamatangu tsu asuvu kpam u dā bawu wari n utyoku n uzuwuka u uma u pige.

¹⁷ Tsu yanka dā tā kvasu tsarā Yesu Kawauwi Asheku n Kashilā Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira, tsu yan tā kpam kvasu tsarā a naka dā ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kvasu

¹ A makorishi, ama a va, n folo dā tā i yanka tsu kvasu, i gita i yain kvasu tsarā akani a Asheku a tambura gogo kpam a naka a dā tsupige a asu u dā baci dem a rawai, tyoku dā i yain a'ayin a dā akani yi a rawai ara de.

² I yain kpam kvasu a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem dā u wushuki n Asheku wa.

³ Shegai Asheku a'ā tā n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa dā tā i gbama kpam u kirana n adā a asu u uza u cingi.

⁴ Tsā tā n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa tā i'ya tsu tonuko dā i yansa, tsa tā kpam n u uzuwa u uma ya lya tā kapala n uyan i'ya.

⁵ Asakā Yesu Kawauwi Asheku u wenike dā tyoku dā Kashilā ka ciga dā. U wenike dā kpam akawunki a upana u ikyamba tyoku dā eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

⁶ Gogo-na ama a va, naka dā tsu naka dā udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza dā wari kawonvoli a asuvu a de uza dā bawu wa rongo tyoku u uwenishike u dā i wushai ara tsunu.

⁷ Edā n kaci ka de i reve tā u kana i toni tyoku dā atsu tsari. A'ayin a dā tsari kabolo n adā, tsu yan uwonvoli wa.

⁸ Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu matsā tā tsu yain manyan kaara n kayin adama a dā kotsu tsu woko kalandam a asu u uza wa.

⁹ Yan dā tsu yain nala ko an u wokoi tsari n ucira u dā tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga tā tsu woko dā iryoci i'ya ya tono.

¹⁰ A'ayin a dā tsari n adā, tsu naka dā tā ili i'ya ya tono: “Uza dā baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a naka yi ilikulya wa.”

¹¹ Tsu reve tā aza roku a de dusuku dā a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a kangi manyan ma aza roku.

¹² Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo tā ama a na yi, tsa barana le tā gbam a asakā kugengu a 'yanga a gita manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³ Ama a va, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

¹⁴ Aza dā a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i asakā le tsarā a woko n uwono.

¹⁵ Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a de wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u de u dā wari a kuwa ku de, uza dā ya barana u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶ Asaka Asheku a ndishi n shinga a naka da ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n ada gba.

¹⁷ Gogo-na idyani i va i'ya na, n kukere ku va ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan ta ili i na a makorishi ma ukanikorongi u da baci dem n korongi, kpam i tsu wenike ta an ara va da u wuta mayun.

¹⁸ Asaka ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus u Kagita Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walaſa ta n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a uŕongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku ta Timoti u ɓaŋga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wa ta ushaɗangi n udyanshi a kaci ka tyoku da a ka ɗaŋgaſa nkoshi, n tyoku da Atoni a ka yan a a'ayin a da baci dem a ɓolomɓonoi tsara a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko ta asu u da Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashila n tyoku da a ka yan manyan kaɓolo a ɓaŋgamɓana, kpam n tyoku da a ka ɓaŋga aza da a ka ciga uɓaŋga. Ukanikorongi u na u wenishike ta nkoshi kpam u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3-3:13)

Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashila u tsunu (3:14-4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6-6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da koronku da, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashila ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashila aya uza da wauwa tsu, Kawauwi kpam aya uza da tsu zuwai uma ara ne.

² Ada ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza da vari maku ma maci ma va adama a upityanangu. Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam aya Asheku a tsunu. Uciga u va u da, a naka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpam n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaɓan

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu ta vu shamɓa a Afisu, tsara vu tonuko ama roku a da a ka wenishike uwenishike u kaɓan a asaka.

⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpam a nangasa a'ayin a le a unaka alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa ta kananamɓani ka gbani, kpam wa ɓaŋga ama a yain ukuna u Kashila wa.

⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsara ko ya baci wari pini a asuvu vi u yain n uciga u da u tsu wuta a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpam n upityanangu u da wari u mayun.

⁶ Shegai aza roku a shamɓa pini nala, vi wa, a'ayin a da a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani.

⁷ A ka ciga ta a woko awenishiki a Mele ma Kashila, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gba n udani u da a danai a reve ta.

⁸ Tsu reve ta an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tonu baci ma tyoku da Kashila ka danai.

⁹ Tsu reve ta kpam an bawu Kashila ka yain Mele adama a aza da a ka wala dere, shegai a adama a aza da bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan ta Mele adama a aza da a 'yuwain Kashila n aza da a ka nususa. U yan ta dem ma

adama a aza ɗa bawu a'ari mai n aza ɗa bawu a ka naka yi karinga. Kashila ka yan ta Mele adama a aza ɗa a wunai isheku i le ko anuku a le n aza ɗa a tsu wuna uma u vuma gbani.

¹⁰ U yain ma kpam adama a aza ɗa a ka vakusu n aka ko a'ali a ɗa bawu a'ari a le, n a'ali a ɗa a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a ɗa a ka vakusu n atoku a le aka. Kashila ka yan ta Mele adama a aza ɗa a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashila ka yan ta kpam ma adama a aza a kaƙan n aza ɗa a ka yansa kaƙan a asu u afada. U yan ta Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun.

¹¹ Uwenishike u na wa ta dere n uwenishike u Kashila u mayun u ɗa u naka mu tsara n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa ta Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza ɗa u naka mu ucira. U yawunsa ta u wushuku na mpa kpam u naka mu manyan ma ma yanka yi.

¹³ Ko an u wokoi mari n tsu tonusuko ta Kashila ukuna u cingi kpam ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gba n nala Kashila ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a ɗa n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpam n pityanangu n eyi wa.

¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu ta ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara va u zuwa mu n pityanangi, u naka mu kpam uciga u ɗa Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuwa ta a likimba tsara u wauwa aza a unyushi u cingi, kpam kadyanshi ka na ki mayun ɗa, u gan ta ya dem u wushuku n ka. Mpa mari n lai ya dem unyushi gba a asuvu a ama.

¹⁶ Adama a nala, Kashila ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a ɗa bawu a'ari n utyoku. Yan ɗa u yain nala tsara ama a pityanangu n Kawauwi a tsara uma u ɗa bawu wari n utyoku.

¹⁷ Tsu cikpalai Kashila tsu naka yi kpam tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu mari n utyoku, uza ɗa bawu a ka wene, kpam bawu wa kuwa. Aya koshi Kashila. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana ta kadyanshi ka ili i'ya va tuwa va yan. Maku ma va Timoti, kadyanshi ka va ka na kpam ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunu nala vi. Ma ciga ta vu shamgba n ucira, vu shilakanan ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga.

¹⁹ A'ayin a ɗa baci va yan nala vi, ma ciga ta vu shamkpa upityanangu u vunu vu zuwa katakasuvu ka vunu a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna ta upityanangu u le a asu u ɗa a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba de tyoku ɗa uwule u pige u tsu gbasha kpatsu ku mini ku tsa.

²⁰ Aza roku a ɗa a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza ɗa n nekei a asu u Kanangasi,* tsara a reve u gan a tonusuko Kashila ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n gitā vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kavasū. A'ayin a ɗa baci va folo Kashila, vu foli Kashila ka pana le asuvayali, kpam vu cikpa Kashila.

² Tyoku ɗa va yanka ngono kavasū n aza ɗa a'ari n tsugono u ɗa na. Yan nala tsara tsu tsara ndishi n shinga n ukpada u u'yangasaka. Yanyi nala tsara tsu rongo tyoku ɗa Kashila ka ciga, kpam tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu.

* 1:20 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

³ Uyansa nala u gan ta, kpam wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan.

⁴ Kashila aya uza da u wauwa tsu, kpam wa ciga ta u wauwa ya dem. Wa ciga ta ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun.

⁵ Kashila ka te ka, kpam uza roku da pini uza da u tsu uwa a mere ma Kashila n ama. Aya Yesu Kawauwi.

⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsara u wushi ya dem. A'ayin a da u gain a naka alabari yi a da a naka a da.*

⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi gba, an n danai Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki n uza u kuɓari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a da baci dem i bolomgbonoi tsara i lyaka Kashila kayala, ma ciga ta a'ali a saku akere a le a ka yan baci kvasu, kpam ma ciga ta akere yi a yain uwulukpi. Ama a da a ka yan kvasu ki ma ciga a yain n kananambani ko kpam asuvu a upan wa.

⁹⁻¹⁰ U gan ta aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le tsu ta a asu u ili i'ya a ka yansa, tsu a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe wa. U gan ta a kana kaci ka le a ili i nala yi.†

¹¹ Aka a gan ta a pana mai kpam a dusuku bini, kpam a gorimuko.

¹² N naka aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan ta a dusuku bini.

¹³ Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu da Kashila ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina.

¹⁴ Kalapansi kpam uka da u lapansai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapansa Adamu wa.

¹⁵ Gba n nala, Kashila ka wauwa ta aka a asu u ilimaci, kpam u gan ta a pityanangu dem n Kashila, a wenike uciga a rongo kpam tyoku da Kashila ka ciga. U gan ta a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

¹ Kadyanshi ka na ki mayun da, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma Atoni, ukuna u shinga u da wa ciga u yain.

² Makoshi ma kana ta ma rongo ndishi n da bawu uza roku wa dansaka yi n ukuna u gbani. U kana ta u yain uza u uka u te, kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta u kana kaci ka ne, uza da wa tono n kaci ka ne mai. U kana ta u yain n kala ka shinga. Uza da u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza da kpam wa fuda wa wenishike.

³ U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashilakani wa. U gan ta u woko uza da kabirika yi n ukuna wa, u kana ta kpam u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabirikete wa.

⁴ U gan ta u woko uza da wa fuda wa tono n kuwa ku ne mai, mmuku n ne kpam n naka yi karinga a panaka yi.

⁵ Vuma fuda baci u tonoi n kuwa ku ne mai wa, nida wa fuda u toni n Atoni a Kashila?

⁶ U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kpaci wa yan ta aradi an u lazai u tsara tsupige, pini nala, Kashila ka kidaga yi ugana tyoku da u kidagai Kalapansi.

* **2:6** Ure u roku u da a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u da: Uka u Yesu a una u udarakpa iryoci i'ya i wenikei an Kashila ka wauwai ama gba i'ya. Iryoci i nala i tuwa ta a'ayin a da i gain i tuwa.

† **2:9-10** Udani u Tsiheline "ityali i ikebe cika" icun i ityali i'ya a tsu tsara a nnama n mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1.

⁷ Hal n ama a ɗa a'ari a kateshe dem u gan ta a dansaka makoshi n kadyanshi ka maci, nala baci wari, ama a ka fuda a ka dana kagbani a kaci ka ne wa kpam Kalapansi ka fuda ka wanda yi wa.

⁸ Nala dem abangi a nkoshi, u gan ta a woko aza ɗa ama a ka panaƙa, kpam aza ɗa bawu a'ari n unā u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabarikete wa. ◇

⁹ U kana ta a woko aza ɗa a nakaƙi kaci ka le a ukuna u mayun u ɗa Kashila ka wenike tsu a upityanangu u maci. U kana ta a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga.

¹⁰ Kahu ama a dangasa abangi a nkoshi, u kana ta a kondo le n manyan ma roku a kagata ka Atoni, a fuda baci a yain mai, aku a dangasa le.

¹¹ Nala dem uka u kabangi ka nkoshi,† u kana ta u woko uza ɗa ama a ka panaƙa, kpam kotsu u woko uza ɗa u tsu dansaka ama n ukuna u cingi wa. U gan ta u woko uza ɗa u kanaƙi kaci ka ne kpam ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.

¹² Kabangi ka nkoshi† ka gan ta ka yain n uka te, kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta u toni na mmuku n ne mai, kuwa ku ne kpam u fuda u kirana n ka.

¹³ Abangi a nkoshi a ɗa a'ari mai, ama a ka naka le ta karinga, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kpam ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku ta.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ciga ta n tuwa ara vunu na n a'ayin kenu, shegai n da asaka ve n koronku vu, tsara n tsara baci utuwa kaku wa, vu reve tyoku ɗa ama a Kashila a gain a rongo. Kpam ama a na yi alya aza ɗa a wushuki n Kawauwi kpam a wokoi ama a Kashila Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki kpam ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

¹⁶ Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u ɗa na, u ɗa Kashila kari ka sokonku tsu hal utuwa gogo-na:

Kawauwi ka tuwa ta n ikyamba i vuma

kpam Kulu ku Kashila ku dana ta u rongo ta mai.

Atsumate a zuba a wene yi ta,

kpam a tonukoi gba aletsu ukuna u ne.

Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu ta n eyi,

Kashila kpam ka canga yi ubana a zuba. ◇

4

Kuɓari a kaci ka awenishiki a kaɓan

¹ Kulu Keri ku dana ta a'ayin a makorishi, ama a ka asaka ta upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsaka n uwenishike u ityoni i cingi.

² Ama ɗa a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku ɗe kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Icun i ama a na yi uyawunsa u le u kuwa ɗe tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai.

³ Icun i awenishiki a na yi a ɗa u gan uza u yain iyolo wa, kpam a da ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashila ka yan ta ilikulya yi adama a aza ɗa a revei ukuna u mayun kpam a wushuki n u ɗa a ka fuda ta a lyai i'ya hal a cikpa Kashila.

⁴ Cinda gba ili i'ya Kashila ka yain i lobono ta, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te.

⁵ Tsu reve ta an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashila n kavas.

⁶ Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko t̄a kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpm dem va gbama t̄a a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u da va tonu.

⁷ Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya n̄ak̄a Kashil̄a karinga kpm bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: M̄ats̄a vu yain n ucira a asu u utono u Kashil̄a mai.

⁸ U gan t̄a uza u m̄ats̄a u sukutāa ikyamba i ne tsar̄a u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashil̄a, u la t̄a ko ndya wa kalen. U lobono t̄a tyoku da var̄i gogo-na, wa woko vu t̄a kpm mai ubana a uma u da wa tuw̄a a kapala.

⁹ Kadyanshi ka na ki mayun da kpm u gan t̄a ya dem u wushuku n ka.

¹⁰ Tsu m̄ats̄a t̄a manyan kpm tsu panai ikyamba cika, tsar̄a ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan da tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu wa t̄a a asu u Kashil̄a Uza u Uma kpm aya u wauwai ama gb̄a hal gai aza da a pityanangi n eyi.

¹¹ Wenishike ili i na yi, kpm vu shamgba vu wene ya dem u yan t̄a i'ya.

¹² Kotsu vu as̄ak̄a uza u goro vu an var̄i maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gb̄a. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku da va rongo n uma u vunu, n tyoku da va ciga ama, vu woko iryoci. U gan t̄a vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku da va kan̄a kaci ka vunu n uwulukpi.

¹³ Yans̄aka ama kaneshi u Tagar̄ada u Kashil̄a, vu tonusuko le kpm n vu wenishike le hal a'ayin a da ma tuw̄a ara vunu.

¹⁴ Kotsu vu kp̄ad̄a uyanka kune ku Kashil̄a ka ne vu manyan wa, a'ayin a da baci nkoshi n kagata ka Atoni n tadanku vu akere a zuwuka vu un̄a u shinga a dansai akani a Kashil̄a kaci ka vunu.

¹⁵ Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu n̄ak̄a kaci ka vunu a asu u manyan vi tsar̄a ama a wene ulya u kapala u vunu.

¹⁶ Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu m̄ats̄a vu wene vu yain ili i maci, Kashil̄a ka wauwa vu t̄a, u wauwa kpm aza da a ka pan̄aka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹ Kotsu vu barana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u da. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a da va dansa n ele.

² Yanka mmici tyoku da va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku da va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³ Atoni a kirana n mar̄an̄a ma baci dem bawu mar̄i n uza da wa kirana n eyi.

⁴ Shegai wa baci na mmuku ko mmuku n tsikaya, u kan̄a t̄a a rotsongusu tyoku da a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashil̄a a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpm wa zuwa t̄a Kashil̄a ka pana kayanyan.

⁵ Uka da baci var̄i mar̄an̄a ma mayun uza da bawu var̄i n uza da wa ban̄ga yi gb̄a gb̄a, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashil̄a da var̄i. U tsu rongo t̄a a ufolu a asu u Kashil̄a kaara n kayin, n u yansi kavas̄u a'ayin dem.

⁶ Shegai mar̄an̄a ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka ne, ko an var̄i n uma.

⁷ Wenishike Atoni gb̄a ukuna u na vi tsar̄a a woko uwulukpi a kapala ka ama.

⁸ Shegai ama a ɗa a 'yuwain ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la ta gbam aza ɗa bawu a pityanangi unamgba.

⁹ Marana ma ma gain ma wushi ubanga, u gan ta u yain uza ɗa u rawai ayen a amangatatsu kpam uza ɗa wari u rongoi n vali u ne mai.

¹⁰ Kpam u kana ta u woko uza ɗa ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo na mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U banga aza ɗa a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹ Kotsu Atoni a zuwa nana n ɗa bawu n yain mmici a asuvu a aza ɗa a ka banga wa. Kpaci a'ayin a ɗa baci uciga u vali u 'yanga le wa pece le ta n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo.

¹² Pini nala, unyushi wa kana le ta cinda a kpadai utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.*

¹³ A ka fuda ta kpam a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansaki ama. A ka pana ta maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa.

¹⁴ Adama a nala, adooki a ɗa ma naka nana n kenu n na mi a ɗa a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsara asu ɗa wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa.

¹⁵ Aza roku a le gbam a asaka de ure u mayun vi a kana utono ure u Kanangasi.†

¹⁶ Uka u ɗa wari Katoni wa baci n amaci aza ɗa a'ari nana, u kana ta u kirana n ele, shegai u asanka Atoni manyan wa. Atoni kpam a kirana na nana n ɗa bawu mari n abangi.

¹⁷ Nkoshi n kuwa ku Atoni n ɗa n yain manyan ma le mai, u gan ta a naka le tsupige kpam a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza ɗa a ka dansa kadyanshi ka Kashila n aza ɗa a ka wenishike ama ukuna u Kashila.

¹⁸ Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashila ki i'ya na, "Va kimba unu u kanaka a'ayin a ɗa wa lapa ilya wa." A doku ta a korongi kpam, "Kayain ka manyan ka gan ta a tsupa yi."

¹⁹ Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsara aza ɗa a kanakai uza ɗa tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu.

²⁰ Uza ɗa baci dem u nusai, barana yi a kapala ka Atoni, tsara aza ɗa a buwai a pana uwonvo u unusa. ◇

²¹ A kapala ka Kashila ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza ɗa Kashila ka dangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, kpam vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kudyangi wa.

²² A'ayin a ɗa baci va dangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu tafanku uza akere wa. Kotsu vu bolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

²³ Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu bolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mbala n katsuma n unambi u alafiya u ɗa va yansa maco vi.

²⁴ Ma ciga ta vu reve, aza roku a tsu yan ta unyushi u cingi kpam ama a reve n u ɗa a kateshe kahu gbam a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucina ka ama a ka tuwa reve n u ɗa.

* **5:12** "ukpada utono kazuwamgbani n Yesu" A'ayin a nala yi kahu a banga marana n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpam iyolo i roku wa, kpam wa gbashika ta Kawauwi. † **5:15** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◇ **5:20** Mat. 18:15-17.

²⁵ Nala dem, aza roku a ɗa pini aza ɗa ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucina ka ama a ka tuwa a reve n ma.

6

¹ Atoni a ɗa a'ari agbashi, u kana ta a naka azakuwa a le tsupige, tsara ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashila ko kpm uwenishike u ne wa.

² Atoni a ɗa baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpaɗa unaka uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsa u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza ɗa wa lya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, kpm uza ɗa kagbashi ki ka ciga aya. I'ya va wenishike kpm vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

³ Awenishiki a kaɓan a roku a ka 'yuwan ta ukuna u na vi, kpm uwenishike u na vi u ucira u ɗa u Yesu Kawauwi Asheku kpm u ɗa kami ka uza wa rongo tyoku ɗa Kashila ka ciga.

⁴ Gba uza ɗa baci wa wenishike uwenishike u roku ɗe kau, wa ta n aradi, kpm u reve ili wa. Icu n i vuma u nala wa ta n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpm wa zuwa ta ama malyon, wa zuwa ta kpm ama kushulu. Wa zuwa ta ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa ta kpm ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le.

⁵ Icu n i ama a na yi a tsu tuko ta kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wa ta n tsicingi. A'a n ukuna u mayun wa. Utono u Kashila u le u woko le ɗe ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashila a ure u maci u tsu zuwa ta ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci kpm u pige u ɗa gai la vi.

⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwa n ili a likimba na wa. Nala kpm kain ka tsa kuwa tsa laza n ili wa.

⁸ Tsu tsara baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u ratsa tsu ta.

⁹ Shegai aza roku a tsu ciga ta a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpa a asuvu a ukondo kpm a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpm ama n ili i roku.

¹⁰ An u wokoi uciga u ikebe u ɗa kagitā ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shamgba a upityanangu u le wa, kpm a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus naka Timoti adooki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashila, u kana ta vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpm i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku ɗa Kashila ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi.

¹² Vu shilakana ibili i shinga adama a upityanangu, vu kana uma u ɗa bawu wari n utyoku, u ɗa Kashila ka naka vu. Vu yanka ta ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashila, uza ɗa u tsu naka ili gba uma, ka ma rono vu atsuvu kpm a kapala ka Yesu Kawauwi uza ɗa danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.†

¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpm ko uza wa kana vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono.

¹⁵ Kashilā ka wenike t̄a Yesu a'ayin a d̄a u gain u wenike yi vi. Kashilā aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku.

¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwā, kpam wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuda wa raḅa. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpam uza wa wene yi wa. Aya tsa n̄akā tsupige kpam ucira u ne w̄a n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain ar̄adi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa ḅar̄akp̄a wa. Shegai a pityanangu n Kashilā uza u uma, uza d̄a kpam u tsu n̄akā tsu i'ya tsa ciga gbani tsar̄a tsu pana kayanyan.

¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpam a neke yaa, a ḅangā kpam aza d̄a bawu a'ari n ili.

¹⁹ Nala wa zuwa le t̄a a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u d̄a wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpam a tsar̄a uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, ganā i'ya Kashilā ka n̄akā vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza d̄a a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u d̄a a danai a'ā n u d̄a. Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashilā tsupige wa.

²¹ Aza roku gbam a asakā d̄e ure u d̄a a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashilā u toni n avu n gbā Atoni a d̄a a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gban Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kavasuu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbantai ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kavasuu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

³ Kaara n kayin n tsu ciba vu ta a asuvu a kavasuu. Ma yan baci kavasuu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma.

⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciba ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecemgbenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai.

⁵ N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku da mma u vunu Afiniki wari, tyoku da kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki.

⁶ Adama a nala a da ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n tadanku vu akere.

⁷ Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a da a'ari ushadangi n uciga, u tsu banga tsu ta kpam tyoku da tsa fuda tsu kana kaci ka tsunu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a

ucira u da Kashila ka naka vu, vu bolomgbono kaci na mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne.

⁹ Kashila ka wauwa tsu ta kpm u dangasa tsu tsu rongo n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba da u fobuso u yain ili i na yi nala. Ciga da u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U dangasa tsu adama a da tsu yain ili i'ya tsu rawai wa.

¹⁰ Kashila ka ka yain ili i'ya ma dansaka na vi a kateshe, a'ayin a da Yesu Kawauwi tuwai u wacinsai ucira u ukpa, u wenike tsu kpm ure u uma u da bawu wari n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpm alabari a Kadyanshi ka Shinga a da gai na vi.

¹¹ Gogo-na, Kashila ka dangasa mu ta n dana ili i na yi, u dangasa mu kpm n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga.

¹² Adama a nala a da ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve ta uza da n wushuki n eyi, kpm n reve ta wa fuda ta wa kirana n i'ya n naka yi vi, u kirana kpm n i'ya hal kain ka wa gono.*

¹³ Kana ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpm vu ciba vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne.

¹⁴ Vu gubi ili i'ya u naka vu. Kulu Keri ka ta asuvu a tsunu kpm ka banga vu ta vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku da vu revei u da, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu ta ubanga, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalaka mu kucina.

¹⁶ Ma ciga ta Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwa ta n u wene mu n u gbamatangusu mu asuvu. U pana uwono u va adama a da mari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuwai a Roma, she na u boloi asu u da mari u wene mu.

¹⁸ Adama a nala, ma ciga ta Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpm vu reve ta an Onisifara banga mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma va, u gan ta vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi.

² Vu pana ta gai kubari ku va, kpm ama ushani a reve ta n kubari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza da a ka fuda a wenishike aza roku kubari ki.

³ Tono mu tsu pana ikyamba kabolo tsara vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi.

⁴ Vuma wa baci a tsusoje, u tsu bolomgbono n aza da bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan.

⁵ Vuma gitai baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa.

⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa gitai ulya ilya i savu.

⁷ U gan ta vu reve ili i'ya ma tonu. Magono ma Zuba ma banga vu ta vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cibusa Yesu Kawauwi. A matsa yi ta a kuwa ku Dawuda, kpm a 'yangasa yi ta a ukpa. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kubari ku la vi.

* **1:12** Ure u roku u da tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u da, "wa fuda ta wa kangu ili i'ya u naka mu." Wata, Kawauwi ka naka ta Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpa, u reve ta manyan ma u gitai ma lya ta kapala kpaci Kawauwi ka kirana ta n ma.

⁹ An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, da i zuwai ma pana ikyamba, hal gbam a sira mu n ikani yavu uza da nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashila n ikani wa.

¹⁰ N naka ta kaci ka va n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama da Kashila ka dangasai. Kpam a tsara tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun da.

Tsu kuwa baci n eyi,
tsa yan ta uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,
tsa lya ta tsugono n eyi.

Tsu kpatalaka yi baci kucina,
wa kpatalaka tsu ta dem kucina.

¹³ Tsu kpada baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,
eyi wa shamkpa ta kazuwamgbani ka ne.
kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan da a wushuki n eyi

¹⁴ Cibuga ya dem ili i na yi, aku vu barana le a asuvu a kala ka Kashila a asaka kananamgbani ka kabarikete. Iacun i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa ta aza da a ka pana ka.

¹⁵ Matsa vu yain manyan cika tsara Kashila ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza da bawu u gain u yain n uwono, kpam uza da u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere.

¹⁶ Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashila karinga. Iacun i nala yi i tsu zuwa ta ama a kpada utono Kashila.

¹⁷ Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura ta yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki.

¹⁸ Alya a asakai ure u mayun. Ama a na yi a da Kashila ka kotso tsu de u'yangasa a ukpa atsu aza da tsu wushuki, nala a yain a puwunsai upityanangu u aza roku.

¹⁹ Shegai ukuna u mayun u Kashila wa ta pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpam kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve ta ama da a'ari ama a ne," kpam "Aza da a ka wundya ele ama a Kashila a da, a asaka tsicingi tsa a ka yansa."

²⁰ A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya da a yain a da, a roku kpam na ndanga ko cin. Apara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a da, a da kpam bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa.

²¹ Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko ta kapara ka Kashila ka yanka manyan tyoku da wa ciga. Uma u vunu wa yan ta sarara, kpam va woko ta ufofusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

²² Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Matsa vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga na ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza da a ka isasa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara.

²³ N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama da bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa ta ama kushulu.

²⁴ Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakanasa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan ta a fuda a wenishike aza roku mai, kpam a yain ahankuri n aryagbaji.

²⁵ U gan t̄a a wenishike aza d̄a a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashil̄a ka savad̄a t̄a atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi.

²⁶ Pini nala, ama a nala yi a ka gono t̄a a git̄a uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalap̄ansi. Kpaci hal n gogo-na Kalap̄ansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpam wa fud̄a t̄a wa zuwa le a yain gb̄a ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹ Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u d̄a pini cika.

² Kpam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko t̄a aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpam acigi a ikebe. A ka shad̄angu t̄a n agoni, a yain kpam n ar̄adi. A ka rongo t̄a uwishisa Kashil̄a. A ka nak̄a isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka nak̄a ukuna u Kashil̄a tsupige wa.

³ A ka wenike uciga wa, kpam a ka cimbusuk̄a atoku a le wa. A ka woko t̄a aza a kunangasu, a ka fud̄a a ka kan̄a kaci ka le wa. A ka woko t̄a aza d̄a bawu a ka pana iyali, n ama d̄a bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga.

⁴ A ka woko t̄a aza d̄a a ka neshike aje a le, a ka woko t̄a aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shad̄angu t̄a n ar̄adi a tsupige. A ka woko t̄a aza a uciga upana kayanyan hal u lai gb̄am utono u Kashil̄a.

⁵ A ka wenike t̄a yavu a ka yan ili i'ya Kashil̄a ka ciga, shegai a ka as̄aka ucira u ne u savad̄a le wa. Kotsu vu raba icun i ama a na yi wa.

⁶ Ama a na yi a tsu uwa t̄a a a'uwa a bere ama, aku a lap̄anas̄ai aka a d̄a bawu a'ari n ugbami u asuvu aza d̄a unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza d̄a kpam a ka tonu uyawunsa u ukuna u cingi u le.

⁷ Icun i aka a nala a tsu la t̄a utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa.

⁸ Awenishiki a na yi a tsu 'yangas̄ak̄a t̄a ukuna u mayun tyoku d̄a Yanisu n Jambure* a 'yangas̄ak̄ai Musa. Atakasuvu a le a shad̄angu t̄a n tsicingi, kpam upityanangu u le u maci u d̄a wa.

⁹ Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene t̄a utengeshi u le. Nala dem u git̄ai n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰ Timoti, vu reve t̄a gai ili i'ya ma wenishike, vu reve t̄a kpam tyoku d̄a ma rongo. Vu reve t̄a ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve t̄a n upityanangu u va n tyoku d̄a n panai ikyamba. Vu reve t̄a n uciga u d̄a mari n u d̄a, n ahankuri a d̄a mari n a d̄a n akawunki.

¹¹ Vu reve t̄a mavura ma n soi, vu reve t̄a kpam n upana u ikyamba u d̄a n kawunki n u d̄a. Vu reve t̄a tyoku d̄a a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukp̄a mu gb̄a a ukuna u nala vi. ◇

¹² Ukuna u mayun u d̄a na vi, uza d̄a baci dem u da wa rongo hal u zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura.

¹³ Shegai ama a cingi n aza a ad̄abu a ka lya t̄a kapala. A'a t̄a a ulap̄anas̄a ama, kpam a ka rongo le t̄a dem ulap̄anas̄a.

¹⁴ U gan t̄a vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve t̄a gai uwenishike u mayun u d̄a, kpaci vu reve t̄a tyoku d̄a awenishiki a vunu a'ari.

* **3:8** "Yanis n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a ad̄abu a Firi'auna a d̄a. A kondomgbono t̄a n Musa a Tagar̄ada u Uwut̄a 7:11. A'ala a le a'a pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa ◇ **3:11** Ask. 14:1-28.

¹⁵ Tun avu kenu, da a wenishike vu Tagarada u Kashila, da i zuwai vu tsarai ugboji u da va tsara iwauwi i'ya ya tuwa ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci.

¹⁶ Gba ikorongi i'ya i'ari a Tagarada u Kashila a una u Kashila u da i wutai, kpam i'a ta n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u da bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashila ka na ki, ka tsu lapula ta uma u tsunu u da tsa rongo u da bawu u gain, kpam ka tsu wenishike tsu ta tsu yain ili i'ya i'ari dere.

¹⁷ Kashila ka yanka ta ili i na yi manyan tsara kagbashi ka ne ka tsara gba ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve ta gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwa ta u yanka ama da a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwa wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashila n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga ta

² vu yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kana ta vu rongo kpam ulapuluka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kana ta u wenike le unyushi u le, kpam u gbatangu le asuvu.

³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka pana kpam uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tono koshi, kpam a ka zama ta awenishiki aza da a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi.

⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan ta ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa.

⁵ Gba n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u da dem vu cinai kaci ka vunu. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsara vu kotso manyan ma Kashila ka naka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu da a tsungu mu tyoku u ufarakpa a asu u Kashila. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ◇

⁷ N shilakana ta ibili i shinga. N kotso de kalambale, kpam n ukuna u maci u va u da mari.

⁸ Ubana a kapala kenu ma tsara ta kune, Asheku a ka naka mu ta funi u uma u maci. Asheku a da uza u afada a maci kpam wa naka mu ta funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gba aza da a ka ciga kpam a ka wundya ugonu u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwa.

¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la ta uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpam laza de ubana a Dalumatiya.

¹¹ Luka da koshi wari gogo-na kabolo na mpa. Va tuwa baci pini na vu tuwa kabolo n Marku kpaci wa banga mu ta.

¹² N suku ta Tikiku ubana a Afisu.

¹³ Ya tuwa baci kotsu i ciba i tuko mu matogo ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasu. Kpam dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku da pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu ta tsicingi cika, shegai Asheku a ka naka yi ta katsupi ka ili i'ya u yain.

¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakana ta n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wā pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagita. Ya dem asaka mu ta. N zuwa ta uma unyushi u nala vi a ka kece u da a kaci ka le wa.

¹⁷ Shegai Asheku a'a ta na mpa, u naka mu ucira tsara n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u da Awulawa a ka pana. Kpam Asheku a wauwa mu ta a unā u igabako i nala yi.

¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu ta a akere a gba ili i cingi kpam wa banka mu ta a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara.

²⁰ Erasutu wa ta a Korintiya. A'ayin a da n asakai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku da ta idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² Asaka Asheku a rongo n uma u vunu. Ukuna u shinga u rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpam lyai kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kabolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kagbashi ka Kashila, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashila ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashila ka pana kayanyan.

² Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashila ka zuwamgbanaka le kahu kagita ka likimba kpam wa yan kaban wa.

³ Kpam gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashila Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴ Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashila Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

⁵ N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain.

⁶ Makoshi ma la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpam aza da a ka panaka ama.

⁷ U kana ta makoshi ma woko uza da kana kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashila. Kotsu u woko uza u aradi wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa, * ko kashilakani wa, ko uza u uciga u ikebe kabarikete wa.

⁸ U gan ta makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ari i shinga. U gan ta u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi

* **1:7** A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so ta mini ma cinwi kenu a unu a aguma uza wa baci a mballa. A tsu so ta kpam kenu a ka lya baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka ta shana a ka asaka baci kuso ki gba gba.

a ama. U woko uza da Kashila ka pana kayanyan ka uma u ne an wari uwulukpi. U woko uza da u fudai kaci ka ne.

⁹ U kana ta makoshi ma woko uza da u shamkpai uwenishike u mayun u kadyanshi ka Kashila vi mayun. Aku u yanka u da manyan u gbamatangu ama u gonuko aza da a 'yuwain kadyanshi ka Kashila ki a ure.

¹⁰ Nala u gain u woko, kpaci ama da pini ushani aza da a 'yangasakai uwenishike u mayun vi. Iacun i ama a na yi a tsu rongo ta a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsasi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a da pini ushani a matsai a da ya dem u kana ta a kida yi kacombi. Alya a lakai tsicingi.

¹¹ U kana ta vu bishinka le kadyanshi, kpaci a ka nangasa ta ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u da bawu u gain. Yan da a tsu yan nala, tsara a tsara ikebe a ure u da bawu u gain.

¹² Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza da u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, "Gba aza a Kiriti aza a kaban a da, nnama n cingi kpm awonvoli, alyai a ilikulya cika."

¹³ Kadyanshi ka ne mayun da, rongo le ubaranasa cika tsara vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu.

¹⁴ Kpm a asaka upanasa alabari a kaban a da aza a Yahuda a ka dansa, kpm a asaka upanaka ama da a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵ Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza da atakasuvu a le a'ari uwulukpi. Shegai ko i te i'a la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza da a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gba u lobono wa.

¹⁶ Iacun i ama a nala, a tsu ciga ta a dana a reve Kashila, shegai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka panaka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le ta.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

¹ Shegai u gan ta vu tonuko Atoni a rongo n uma u da u yain dere n uwenishike u maci.

² Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kana kaci ka le a rongo uma u da ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U kana ta a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³ Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u da u yain dere n tyoku u uza da wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza da a ka wenishike aza roku ukuna u shinga.

⁴ U kana ta mmici n wenishike aka a kenu tyoku da a ka ciga a'ali a le a cigi kpm mmuku n le.

⁵ A wenishike le a rongo n kakiri, kpm a rongo uwulukpi. A wenishike le kpm a kirana n a'uwa a le, a yain kpm ili i shinga. A wenishike le a naka a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashila wa.

⁶ Nala kpm vu tonuko alobo a gbara a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri.

⁷ Avu kpm u kana ta vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, asaka i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu.

⁸ Asaka uwenishike u vunu u wala dere tyoku da bawu uza wa dansaka u da n kagbani. Pini nala, aza da baci dem a ka ciga a nanamgbanaka vu a ka yan ta uwono, kpaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

* 2:3 Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

⁹ U *kaṅa* *tā* agbashi a *naḳa* azakuwa a le tsupige, a *maṣa* a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpam ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa.

¹⁰ Shegai u *kaṅa* *tā* a rongo mai *tsara* a wushuku n ele, a wene le kpam mai. Pini nala, *da* a ka zuwa uwenishike u *Kashila* *Kawauwi* ka tsunu u luwa ama.

¹¹ Nala u gain u woko, kpaci *Kashila* ka wenike *tā* *gbā* ama ukuna u shinga u ne *tsara* a *tsara* iwauwi.

¹² Ukuna u shinga u *Kashila* ara tsunu u tsu zuwa tsu *tā* kain dem tsu rongo n *Kashila*. U zuwa *tā* kpam tsu *asaḳa* uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba *de* n tsicingi, shegai gogo-na u *kaṅa* *tā* tsu rongo pini mai n *ukaṅa* u kaci. U *kaṅa* *tā* tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n *unaḳa* kaci a asu u *Kashila*.

¹³ U *kaṅa* *tā* kpam tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka *Kashila* ka tsunu Uza u *Ucira* *Gba* kpam *Kawauwi*; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu *Kawauwi* wa gono *tā* n tsupige tsu ne.

¹⁴ U *naḳa* *tā* uma u ne *tsara* u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u *da* baci dem tsu yain, kpam u gonuko tsu sarara. U *naḳai* kpam uma u ne *tsara* u gonuko tsu ama a ne kpam adama a nala tsa *maṣa* *tā* tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵ U *kaṅa* *tā* vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a *da* baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. *Va* *tā* n ucira u *da* va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu *asaḳa* ko uza u goro i'ya vu danai wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹ *Ciḳuga* ama yi a *panaḳa* ngono n aza a tsupige. U gan *tā* ama a vunuu a yain n karinga, kpam kain dem a *maṣa* a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi.

² Kotsu a *dansaḳa* uza n kagbani wa, kpam a *asaḳa* ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

³ Nala dem *tsari* tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a *da* a *yinsa* tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, *tsari* tsu wokoi kpam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu *wari* u *shadangu* *tā* n tsicingi n malyon, *tsara* tsa kovo atoku a tsunu ele kpam dem a'ari a ka kovo tsu.

⁴ Shegai *Kashila* uza *da* *wari* *Kawauwi* ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kpam uciga.

⁵ Adama a asuvayali a ne a *da* u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu yain *da* wa. U *za* *tā* unyushi u cingi u tsunu *gbā*, u *naḳa* tsu uma u savu a asu u *Kulu Keri* ku ne.

⁶ U *naḳa* tsu *Kulu Keri* ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti *Kawauwi* ka tsunu u yain.

⁷ U kece tsu *tā* a asuvu a aza *da* a'ari dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve *tā* an tsa *fuda* tsa lya agadu a uma u *da* bawu *wari* n utyoku.

⁸ *Gba* ili i'ya n tonuko vu na vi mayun *da*. Ma ciga *tā* vu *maṣa* n i'ya, *tsara* *gbā* uza *da* baci u wushuki n *Kashila*, wa kirana *tā* u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan *tā*, kpam ya tuko *tā* ama ukuna u shinga.

⁹ Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunuu wa. Vu ukusa kaci ka vunuu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a *Yahuda* wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa u a'ayin u *da*.

¹⁰ Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu ɓarana yi. U 'yuwan baci upana uɓarana u kagita, vu doku vu ɓarana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu aṣaka yi.

¹¹ Kpaci icun i ama a nala yi a naka de ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹² Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a da baci uza u te u le u rawai ara vunu, aku vu yain gba tyoku da va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini de a'ayin a kutanu.

¹³ Yan gba i'ya va yan vu ɓanga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shangba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi.

¹⁴ U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a ɓangi atoku a le aza da a wenei a ka ciga ubanga. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵ Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta idyani. Danaṣaka mu gba Atoni aza da a ka ciga tsu.

Aṣaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukpa u kadyanshi

A'ayin a da Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katonu ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a da a'ari kahu a'ayin a da a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari da kpam wa ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katonu ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpam Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku da u gain tyoku da Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucimbusuka. U wenishike ta kpam tyoku da uza da wa tonon Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza da wa gitai ve uyan ili i shinga kahu u tonuko aza roku tyoku da a ka rongo.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kvasu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza da u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u va wa ta kabolo na mpa.

Filimo da ma koronku, utoku u manyan u tsunu u da kpam tsa ciga yi wa wa.

² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumofu u tsunu u da a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a da baci dem ma yan kvasu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila.

⁵ Yan da n tsu yan nala, kpaci n pana ta kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku ta n Yesu Asheku. N pana ta kpam kadyanshi a da va ciga ama a Kashila wa wa.

⁶ Ma yanka vu ta kvasu tsara upityanangu u da i'ari n u da kabolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashila ka naka tsu. Asaka nala gitai adama a tsupige tsu Kawauwi.

⁷ Uciga u da va ciga ama a Kashila wa zuwusa mu ta ma panasa kayanyan cika kpam n ugbamatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa ta ama a Kashila ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga t̄a n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma t̄a n ucira u d̄a ma fud̄a n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa.

⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu t̄a vu yain ili i na yi. Mpa Bulus uza d̄a u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpam a kuwa ku a'ali ka m̄ari adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u woko d̄e Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali.

¹¹ Caupa w̄ari n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na w̄a t̄a n kalen ara tsunu cika.

¹² Aya la ma tutsunku vu kpam katakasuvu ka va ka t̄a ara ne.

¹³ M̄ari ma ciga t̄a n asaka yi pini na kabolo na mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma w̄ari u gain vu yansaka mu.

¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. Kpam ma ciga vu banga mu adama a d̄a a matsa vu wa, shegai adama a d̄a va ciga n uciga u vunu.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana.

¹⁶ Gogo-na kagbashi ka kpam koshi wa, u la t̄a kagbashi, vangu vunu d̄a uza d̄a u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpam dem u gan t̄a vu cigi yi hal uciga vi u lai u va. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku.

¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunu u d̄a, she vu ryabusa yi tyoku d̄a va ryabusa mu n tuwa baci.

¹⁸ W̄ari u nusuka vu baci, ko va tonu yi ili i roku, ma tsupa t̄a i'ya.

¹⁹ Mpa Bulus, mpa kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka va, “Ma tsupa t̄a i'ya.” Ma yan gbam kadyanshi ka uma u vunu u d̄a n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u va, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a d̄a va gbashika. Nala wa zuwa mu t̄a n doku n gbama asuvu a Kawauwi.

²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve t̄a va yan i'ya n foloi vi, hal gbam i lai i'ya n foloi.

²² Fobusuko mu kunu, kpaci n zuwa t̄a uma Kashila ka wushuku t̄a kavasu ka vunu, a asaka mu n tuwa a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa danasa vu, kabolo ka tsari a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi.

²⁴ Atoku a manyan a va, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka danasa vu t̄a dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibrahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibrahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u wokoi a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u todugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u wokoi iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta6a uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta udarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u udarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibrahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonuko ta gba udarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunka ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwamgbani ka shinga (8:1-9:22)

Udarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kavasu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹ Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a una u ntsumate a ure kau-kau.

² Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a una u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba.

³ Maku mi u lafa ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

Kawauwi ka la ta atsumate a zuba

⁴ Maku mi ma la ta atsumate a zuba cika, Kashila kpam ka naka yi kala ka ka lai a le cika.

⁵ Kpaci Kashila ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonukoi Maku mi wa, "Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu." ◇

U doku ta dem u danai,

"Ma woko ta Tata u ne,

◇ 1:5 Ishp. 2:7.

eyi k_pam wa woko t_a Maku ma v_a.” ◇

⁶ K_pam a'ayin a d_a Kashil_a ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana t_a,

“U ka_na t_a gb_a atsumate a zuba a lyaka yi kayala.” ◇

⁷ Ili i'ya Kashil_a ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,
“N zuwa t_a atsumate a zuba a v_a a woko tyoku u uwule.

N zuwa t_a agbashi a v_a a woko tyoku u aletsu a akina.” ◇

⁸ Shegai Kashil_a ka tonuko t_a Maku mi,

“Avu Kashil_a ka, k_pam tsugono tsu vunu tsa rongo t_a hal ubana.

Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.

⁹ Va ciga t_a ili i'ya i lobonoi,

k_pam va kovo ili i cingi.

Da gai i zuwai Kashil_a, Kashil_a ka vunu, u dangasa vu vi,

k_pam u na_ka vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanga.

Tsupige tsu na tsu la t_a tsa u na_kai aza d_a a buwai.” ◇

¹⁰ U dana t_a k_pam,

“Asheku, a kagit_a vu yan t_a likimba,

k_pam akere a vunu a yain zuba.

¹¹ A'ayin a'a t_a a utuwa a d_a ko uza bawu wa doku wa wene i'ya,
shegai avu va rongo t_a pini.

Gb_a a ka kutsa t_a tyoku d_a kunya ku tsu kotso.

¹² Va ka_tal_a le t_a tyoku u kunya ku wambana.

A ka sava_da t_a tyoku u kunya ku cau.

Shegai avu va rongo t_a tyoku d_a v_ari,

k_pam uma u vunu wa kotso wa.” ◇

¹³ Kashil_a ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa,

“Dusuku na a ulyaki u v_a,

hal she n zuwa atokulalu a vunu

a woko vu ili i utadanku a'ene.” ◇

¹⁴ Gb_a atsumate a zuba a'ulu a d_a a ka gbashika Kashil_a a d_a, u tsu suku le t_a a woko a_bangi a aza d_a a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro t_a

¹ U gan t_a tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u d_a a wenishike tsu. Tsu yan baci nala, tsa woko wasasa wa.

² A wenike t_a akani yi a mayun a d_a, a d_a Kashil_a ka na_kai atsumate a zuba a na_ka nkoshi n cau n tsunu. K_pam gb_a aza d_a bawu a tonoi a d_a, n aza d_a dem a 'yuwain a d_a vi, a tsar_a t_a mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain.

³ Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, nida tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagit_a uza d_a tukoi ukuna u iwauwi i na, k_pam aza d_a a panaka yi a wenike tsu t_a an mayun d_a.

⁴ Kashil_a dem n kaci ka ne u wenike t_a an akani yi mayun d_a a asu u d_a u yansai gb_a manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i ucira. U na_kai k_pam Kulu Keri ku ne a asu u uza d_a baci dem u dangasai.

Uza d_a wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashil_a ka dangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u d_a wa tuwa wa, likimba u nala vi u d_a tsa dansaka gogo-na.

◇ 1:5 2 Sam. 7:14. ◇ 1:6 U.Ml. 32:43. ◇ 1:7 Ishp. 104:4. ◇ 1:9 Ishp. 45:6-7. ◇ 1:12 Ishp. 102:25-27.

◇ 1:13 Ishp. 110:1.

⁶ Tyoku da a korongi a asu u roku a asuvu a Tagarada u Kashila,
 “Ndy a i tsu birika vu n ama?

Ndy a i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kpaɗai urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,
 vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gba.” ◇

An Kashila ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gba vi, ili i'a la i'ya bawu u lyai
 tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gita wa.

⁹ Uza da tsu wenei Yesu da, uza da ucira u ne bawu u rawai u atsumate a
 zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi de funi n tsupige n
 karinga, kpaci u pana ta ikyamba i'ya hal u kuwai adama a tsunu. Mayun
 da, adama a ukuna u shinga u Kashila u da, da Yesu kuwai adama a ama a
 likimba gba.

¹⁰ Kashila ka ka yain ili gba, kpam ko ndya wa i'a ta pini tsara i naka yi
 tsupige. Wa ciga ta u tsara mmuku ushani n da ma uwa a asu u tsupige tsu
 ne, adama a nala a da u zuwai Yesu tsara asu u ndishi u da wari dere n eyi,
 adama a tyoku da u panai ikyamba. Yesu da wa tono n ama ubana a iwauwi.

¹¹ Adama a nala, eyi n aza da u wulukpei vi, Tata u da u le u te. Adama a
 nala a da bawu Yesu wa pana uwono u da wa isa le atoku a ne.

¹² U tonuko ta Kashila,

“Ma tonuko ta atoku a va ili i va i'ya vu yain.

Ma cikpala vu ta a bolomgono baci a lyaka vu kayala.” ◇

¹³ U doku ta u danai,

“Ma wushuku ta n Kashila.” ◇

Kpam u danai,

“Mpa na kabolo na mmuku n da Kashila ka naka mu.”

¹⁴ Mmuku n Kashila ama da n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n
 kaci ka ne u woko ta tyoku u le. Yan da u yain nala tsara ukpa u ne u wacinsa
 Kalapansi uza da wari n ucira a kaci ka ukpa.

¹⁵ Nala u wusai gba aza da a'ari a ndishi yavu agbashi gba uma u le adama
 a uwonvo u ukpa.

¹⁶ Gba tsunu tsu reve ta an Yesu tuwai tsara u banga mmuku n tsikaya m
 Ibrahi, shegai atsumate a zuba wa.

¹⁷ Adama a nala, Kashila ka zuwa ta Yesu rotsoi ama a ne a ili gba, tsara u
 woko Magono ma Adarakpi ma le, uza da u tsu wenike asuvayali, uza da kpam
 Kashila ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu da wa fuda u naka udarakpa a asu
 u Kashila, tsara Kashila ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le.

¹⁸ Eyi n kaci ka ne u pana ta ikyamba kpam Kalapansi ka modono ta tsara u
 zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuda ta wa banga aza da Kalapansi
 ka modono tsara u zuwa le a nusa.

3

Yesu la ta Musa

¹ Ama a va, Kashila ka dangasa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a
 nala u gan ta i rongo a ucibusu tyoku da Yesu wokoi kasuki ka Kashila, kpam
 u wokoi Magono ma Adarakpi ma uwushuku u da tsa dansa.

² U yan ta ko ndya baci Kashila ka tonuko yi u yain. Kashila ka dangasa yi ta
 u yain manyan ma na mi, tyoku da Musa yain manyan ma Kashila ka tonuko
 yi u yain gba a asuvu a Kuwa ku Kashila.

* **2:7** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Kagali ka Ibrahi a kalatsa ta: “a'ayin kenu.”

◇ **2:8** Ishp. 8:4-6. ◇ **2:12** Ishp. 22:22. ◇ **2:13** Isha. 8:17-18.

³ Tsupige tsa Yesu tsarai tsu la ta tsa Musa tsarai, tyoku da tsupige tsa kamai ka tsu tsara tsu tsu la tsu kuma ki.

⁴ Mayun da an kuwa dem uza roku u da u tsu ma ka, shegai Kashila ka kamai ka ko ndya wa.

⁵ Musa kagbashi ka Kashila ka wushunki kuwa ku ne ka, kpam manyan ma ne ma woko ta iryoci i ili i'ya Kashila ka wenike naha a kapala.

⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashila ma, kpam aya Kashila ka wushunki kuwa ku ne. Atsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpam tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kana ta tsu lyai kelime n utono Kashila

⁷ Tyoku da Kulu Keri ku danai da,
“I pana baci kalagatsu ka Kashila ara,

⁸ kotsu i ryagbaja wa,
tyoku da nkoshi n cau n de n yain.

A kpatalaka ta Kashila kucina,
an a kondoi Kashila a kakamba.

⁹ Kashila ka dana ta,
‘A ‘yuwunka mu ta cika

tsara a kondo mu,
ko an u wokoi a wene ta
ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.

¹⁰ Adama a nala n pana le ta upan, aku n danai:
‘Atakasuvu a le a tsu kpatalaka mu ta kucina maco,
a ‘yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.’

¹¹ N yan ta upan hal n tsinai,
‘A ka uwa a asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.’ ” ◇

¹² Ama a va, kiranai kotsu ko uza a asuvu a de u yain n katakasuvu ka kari n tsicingi ka kpam bawu ka wushuki wa. Icun i katakasuvu ka nala ka zuwa da ta ukpatalaka Kashila Uza u Uma kucina.

¹³ U kana ta i gbatangu atoku a de kain dem, kpam u kana ta i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a da a ka isa “Ara.” I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsa ta aza roku a de u zuwa le uryagbaji.

¹⁴ Tsu woko ta atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u da tsari n u da tun a kagita hal ubana a makorishi.

¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta,
“I pana baci kalagatsu ka Kashila ara,
kotsu i ryagbaja tyoku da nkoshi n cau n de n ryagbajai wa.
A kpatalaka ta Kashila kucina.”

¹⁶ An ya a panai kalagatsu ka Kashila aku a kpatalaka yi kucina? Alya aza da Musa tonoi n ele u wutukpa le a Masar.

¹⁷ An ya kpam a zuwai Kashila ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza da a yain unyushi u cingi kpam a kuwai a kakamba, n ele da u yain upan.

¹⁸ An ya Kashila ka dansaka an u tsinai u da a ka uwa a asu u uwunvuga n ne wa, ko kenu? Aza da a 'yuwan yi upanaka, alya wa dansaka.

¹⁹ Tsu tuwa ta tsu revei adama a ukpada u uwushuku u le u da a kpadai uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashilā ka yanka tsu t̄a kazuwamgbani ka tsa fudā tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kaṅa t̄a ya dem u kirana, tsarā uza u namba u uwa pini wa.

² Tsu pana t̄a akani yi tyoku dā aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a ɓaṅga le wa.

³ Aṭsa aza dā tsu a pityanangi dā koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza dā kpam bawu a pityanangi, Kashilā ka dana t̄a,

“N yan t̄a upan kpam n tsinai,

‘A ka uwa asu u uwunvuga u vā wa, ko kenu.’ ” ◇

U dana t̄a nala ko an u wokoi u kotso dē ufoɓuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a dā u yain likimba.

⁴ A Tagarāda u Kashilā u yan t̄a kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka a'ayin a shindere, u da: “Kain ka shindere ka Kashilā ka wunvugai a manyan ma ne gba.” ◇

⁵ Tsu yan t̄a dem kaṅeshi an u doki u danai a asu u roku, “Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u vā wa!” ◇

⁶ Aza a kagita a dā panai akani yi a tsarā asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun dā ama roku a ka uwa t̄a asu u uwunvuga vi.

⁷ Adama a nala Kashilā ka zuwai a'ayin a roku a dā ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpam a'ayin a nala yi a dā u isaī “Ara.”

A ɓarākpa t̄a cika an Kashilā ka danai nala kahu u tuwā u dansa a unā u Dawuda, an u danai,

“Vu pana baci kalagatsu ka Kashilā ara,

kotsu vu ryagbaja wa.”

⁸ Uyamba u Ka'ana† u dā Joshuwa† tonoi n ama a uwai vi, u dā a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A dā baci u dā, Kashilā kaṅari ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwā wa.

⁹ Nala u wenike t̄a a'ayin a uwunvuga u ama a Kashilā kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'ā t̄a ucun u uwunvuga u dā Kashilā ka wunvugai a kain ka Ashibi.

¹⁰ Uza dā baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashilā, wa wunvuga t̄a a'ayin a dā baci u kotsoi manyan ma ne tyoku dā Kashilā ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba.

¹¹ Asakai tsu matsai tyoku ufudā u tsunu tsarā tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku dā a yain an a 'yuwain upana wa.

¹² Akani a Kashilā a'ā t̄a tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpam i'ari n ucira. A la t̄a burundu u kulya u dā wari n unā u kulya u re. A tsu ɓatsa t̄a kapashi ka tsunu ka kaṅari n uma a ɓatsa kpam kulu ka ka bana a asu u Kashilā. A tsu ɓatsa t̄a dem a mere ma alaṭu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpa t̄a ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga.

¹³ Uza wā la wa sokongu ili a likimba aku Kashilā ka kpaḍa i'ya uwene wa. U tsu wene t̄a ili tyoku dā i'ari. Aya Kashilā ka u kaṅai tsu tonuko gba ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarakpi

¹⁴ Tsu lyai kapala n uɓana n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsā t̄a n Magono ma Adarakpi, Yesu Maku ma Kashilā, uza dā u banai a zuba.

¹⁵ Ureve tã an tsu sorukpoi. Kalapansi ka matsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u ða baci dem wa matsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa.

¹⁶ Adama a nala asaka tsu tuwai a asu u Kashila bawu uwonvo. Aya uza ða u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a ða baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu tã tsishinga kpam u banga tsu a'ayin a ða tsa ciga u banga tsu.

5

¹ Kashila ka tsu dangasa tã Magono ma Adarakpi a asuvu a ama aku u naka yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashila a unã u ama a'ayin a unaka kune, u yain kpam u darakpa adama a unyushi u cingi u ama vi.

² Magono ma Adarakpi mi ma tã dem usorukpi tyoku u ama ða a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tonon ben n aza ða a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u ða wa.

³ An u wokoi wari usorukpi, u kana tã u yain u darakpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpam u darakpa adama a unyushi u ama a ne.

⁴ Ko uza wa naka kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Uza ða Kashila ka dangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Adarakpi, tyoku ða u isa Haruna.†

⁵ Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarakpi wa. Kashila ka ka tonuko yi,
“Ada Maku ma va.

Ara n woko ðe Tata u vunu.” ♦

⁶ A asu u roku kpam, Kashila ka dana tã,
“Va woko tã kadarakpi hal ubana,
tyoku ða Malikisada† wari kadarakpi.” ♦

⁷ A'ayin a ða Yesu wari a likimba, u folo tã Kashila uza ða wari n ucira u ða wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashila ka panaka yi tã adama a unaka kaci ka ne u ða u nakai.

⁸ Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashila ma, u rotsongusu tã upanaka adama a upana u ikyamba.

⁹ An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko tã uza ða u tsu zuwa ama a tsara iwauwi hal ubana, aza ða a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain.

¹⁰ Nala Kashila ka zuwa yi u woko Magono ma Adarakpi tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaka utono Kashila wa

¹¹ Tsa tã n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana tã ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa.

¹² I barakpa tã an i'ari a asuvu a Atoni, kpam u gan tã a dana gogo-na ya wenishike tã aza roku. Shegai u wokoi eða ya ciga a gono a wenishike ða uwenishike u kagita u akani a Kashila. Tyoku u mmuku n shili n ða n buwai kucomu ða i'ari, n u ða ya lya ilikulya.

¹³ Uza ða baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa.

¹⁴ Shegai aza ða a gbojoi, a tsu lya tã ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuda ma lya, kpam a tsu rongo tã a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹⁻³ U gan tã a dana i reve ðe uwenishike u kagita u na vi, u ða wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalaka u ili i'ya ya tuko ukpa kucina, kpam dem n upityanangu n Kashila. Uwenishike a kaci ka ukuna

u ulyuḅugusu n utadāngusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yaṅa u akushe n ukuna u afada a ḁa bawu a ka kotso, i'a tā dem pini a asuvu a uwenishike u kagita. Gba u gan tā a dana i reve i'ya ḁe. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashila ka wushuku baci, tsa lya tā kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza ḁa a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asaka baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wā la wa zuwa le a kpatala kpam wa. Caupa, ama a na a wusha tā katyashi ka Kashila kpam a pedei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha tā Kulu Keri ki.

⁵ A reve tā tyoku ḁa kadyanshi ka Kashila ka yankpai, kpam a wushai ucira a'ayin a ḁa Kashila ka lya tsugono.

⁶ An a wushai ili i nala yi gba, aku a kpatalakai Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpam wa, kpaci Maku ma Kashila ma kpam a doki a ka wuna a mawandamgbani an a 'yuwain yi. Uwono u ḁa a ka zuwusa yi a kapala ka ama gba.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u ḁa u tsarai ilyushi ushani u ḁa a'ari. U naka tā ama ḁa a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashila ka zuwukai uyamba vi unā u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u ḁa u tsu wutukpusa awana a ḁa a'ari n mete ma cingi, kpam wa matsa ili wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yanka tā uyamba u nala vi unā kpam akina a kulatangu u ḁa.

⁹ Ama a vā aza ḁa ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n aḁa wa, kpaci tsu reve tā i'a tā a ure u shinga, ure u iwauwi.

¹⁰ Kashila ka tsu yan tā afada a ure u ḁa u lobonoi. Wa ciḁa tā manyan ma vu yain, kpam dem wa ciḁa tā uciga u ḁa vu wenike yi an vu bangai ama a ne, kpam va lya kapala n vu banga le hal n gogo-na.

¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i matsa ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsara i tsara ili i'ya i zuwukai uma.

¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A unā u nala, tonoi iryoci i aza ḁa a ka wusha ili i'ya Kashila ka zuwamgbani adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashila ka tsu yan tā i'ya u zuwamgbani

¹³ An Kashila ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbani. U tsinai n kala ka ne, adama a ḁa uza roku wā la u lai Kashila wa.

¹⁴ U danai, “Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta unā u shinga, kpam ma naka vu tā ntsikaya ushani!” ◇

¹⁵ Ibirahi vanai u wene ushadangu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsarai ili i'ya Kashila ka zuwamgbani.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza ḁa u la le tsupige ḁa a tsu tsina. Utsina u le u wenike tā ili i'ya a danai vi mayun ḁa, kpam u tsu tuko tā utyoku u kanaanamgbani.

¹⁷ Kashila dem u tsina tā tsara ama ḁa a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun ḁa bawu wa savada ili i'ya u fobusoi.

¹⁸ Ili i re i na yi ya savada wa: Kashila ka yan kaḁan wa, u zuwamgbana baci. Kpam u tsina baci, wa yan kaḁan wa. Ili i na yi i tsu gbamatangusu tsu tā atsu aza ḁa tsu sumai ubana a asu u Kashila tsara u wusa tsu. I tsu naka tsu tā ucira tsu banga uzuwa u uma u ḁa u naka tsu.

¹⁹⁻²⁰ Uzuwa u uma u nala wā tā n ugbami a uma u tsunu, tyoku ḁa kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpa kpatsu a asu u te. Uza ḁa tsari n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza ḁa walai a asu u kunya ka a barakpai a utsutsu ubana a Asu u ḁa u Lakai Uwulukpiḁ a zuba. Adama a

tsunu a ɗa u yain nala. U wokoi Magono ma Adaraki ubana, kadaraki ucun u Malikisada.

7

Malikisada kataraki

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpm kataraki ka Kashila ka Zuba ka. A'ayin a ɗa Ibrahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wuta ta u ba u zuwuka yi unu u shinga. ² Aku Ibrahi naka yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gba i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagita i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka "magono ma ma yansa ili i maci." Aya dem "magono ma ndishi n shinga," kpaci kalen ka Salem ka "ndishi n shinga."

³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wa la kpm u revei asu u ɗa a wutai wa, ko a'ayin a ɗa a matsa yi, ko kpm a'ayin a ɗa u kuwai wa. Wa ta tyoku u Maku ma Kashila kpm wa woko ta kataraki ubana.

⁴ Wene ve tyoku ɗa Malikisada wari n tsupige! Ko Ibrahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve ta tyoku ɗa Malikisada wari n tsupige a'ayin a ɗa u naka yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsarai a asu u kuvon.

⁵ Mele ma wenishike ta u kana ta mmuku n tsikaya ma Ibrahi n naka mmuku n tsikaya n Levi† n ɗa mari adaraki ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsarai, ko an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibrahi n ɗa dem.

⁶ Malikisada wa a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha ta i te a asuvu a kupa ara Ibrahi. Kpm u zuwuka ta Ibrahi unu u shinga, uza ɗa u wushai kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashila.

⁷ Ya dem u reve ta an uza ɗa baci wari n ucira u ɗa wa zuwuka uza roku unu u shinga, u la ta uza ɗa wa wusha unu u shinga vi tsupige.

⁸ Adaraki a tsu wusha ta i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarai, ko an u wokoi ele dem aza ɗa a ka kuwa alya. Shegai gba n nala, Malikisada la le ta tsupige, kpaci Tagarada u Kashila u wenishike ta an wari n uma.

⁹ Tsa fuda ta gbam tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza ɗa a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a naka ta i'ya an Ibrahi nakai vi.

¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibrahi a'ayin a ɗa Malikisada gawunsai n Ibrahi vi.

¹¹ Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kana ta kataraki ka woko matsikaya ma Levi, adaraki yi a ka fuda a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kana ta a tsara kataraki tyoku u Malikisada, shegai uza ɗa u wutai a kumaci ku Haruna wa.

¹² Icu n i kataraki ka roku kau ka wuta baci, u kana ta Mele ma savaɗa dem.

¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kataraki a asadaraka wa.

¹⁴ Ya dem reve ta an u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpm kotsu Musa wari u dana an ko kataraki ka te ka wuta a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka ta tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko ta a kateshe karara an kataraki ka roku ka tuwai tyoku u Malikisada.

¹⁶ A isa vuma u nala vi kataraki adama a akaya a ne ko kpm adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u ɗa bawu a ka wacinsa.

¹⁷ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne, "Avu kataraki ka hal ubana,

◇ 7:1 Kag. 14:17-20.

tyoku da Malikisada wari kaɗarɗkpi.” ◇

¹⁸ Gogo-na a zuwa de mele ma cau a ikengi, kpaci ma n ucira wa, kpam ma wokoi ili i gbani.

¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashila ka naka tsu ta ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpam tsari a uraba evu n Kashila.

²⁰ Kashila ka tsinai u da Kawauwi ka woko ta kaɗarɗkpi hal a ubana, shegai u yanka ko kaɗarɗkpi ka te nala wa.

²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai, 'Mpa, Magono ma Zuba, n tsina ta, kpam ma savada katakasuvu ka va wa, ko kenu. 'Avu kaɗarɗkpi ka hal ubana.' ” ◇

²² Yesu da zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpam kazuwamgbani ki ka la ta ka Kashila ka yankai Musa.

²³ Caupa, kaɗarɗkpi ka kuwa baci, wa lya kelime n uwoko kaɗarɗkpi wa. Adama a nala a da a tsari adarɗkpi ushani.

²⁴ Shegai Yesu woko ta kaɗarɗkpi ubana, tsudarɗkpi tsu ne tsa kotso wa.

²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza da wa fuda wa wauwa aza da a ka tuwusa a asu u Kashila a kukere ku ne. Wa ta n uma hal ubana tsara u folusuko le Kashila.

²⁶ Yesu da icun i Magono ma Adarɗkpi ma tsa ciga, kpaci u tsu banga tsu ta a ure gba. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. Wa n unyushi wa. Kashila ka pecene yi ta n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U naka yi asu u da u lakai tsupige gba gba a zuba.

²⁷ Wa tyoku u Ngono ma Adarɗkpi n da n buwai wa, aza da kain dem she a yan udarɗkpa adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama da a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu naka kaci ka ne tyoku u udarɗkpa a zuba u mawandamgbani adama a ama, kpam u lobono ta hal ubana.

²⁸ Mele ma wushuku ta vuma u woko Magono ma Adarɗkpi ko an u wokoi vuma shadangu wa. Kashila ka naka ta Musa Mele a kagita. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza da wari ushadangi ma woko Magono ma Adarɗkpi hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Adarɗkpi

¹ Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsa ta n Magono ma Adarɗkpi uza da u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

² Magono ma Adarɗkpi ma tsunu a Asu u da u Lakai Uwulukpi† u da wa gbasha, asu u ulya u kayala u mayun u da Kashila ka yain, ama da a yain asu vi wa.

³ Magono ma Adarɗkpi dem ma ta n manyan ma unakasa kune n udarɗkpusa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Adarɗkpi ma tsunu u kana ta dem u naka Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kaɗarɗkpi wa ko kenu, kpaci adarɗkpi a da pini na, aza da a ka toño Mele a asu u unaka Kashila kune.

⁵ Manyan ma adarɗkpi a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa fobuso uyan Katani ka Kavas, Kashila ka tonuko yi, "Ciɓa a'ayin a da vari a masasa, n tonuko vu ta derere tyoku da va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere." ◇

⁶ Shegai manyan ma tsuƙarƙipi ma Kashilā ka naƙai Yesu ma la ta ma a naƙai adarƙipi a ɗa a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu ka Kashilā n ama, kpam kazuwamgbani ka nala ki ka la ta ka cau. Nala u woko ta an ili i'ya Kashilā ka yain a kazuwamgbani ka savu i la ta i ka cau.

⁷ Kazuwamgbani ka kagitā kari ka fuda baci ka yain ili gba, ili i'a la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa.

⁸ Shegai Kashilā n kaci ka ne u wenei ka tyoku ɗa ka gain ka woko wa, ɗa u danai:

“N tonuko ɗa, a'ayin a'a ta a utuwa,
a ɗa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le, an n kana le n akere n wutukpa le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,
aku n kpatalaka le kucina.

¹⁰ A'ayin a ka tuwa ta a ɗa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va
a asuvu a le tsara a reve ma,
kpam ma korongu ta ma a atakasuvu a le
tsara a toni ma.

Ma woko ta Kashilā ka le,
kpam a ka woko ta ama a va.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,
'Revei Magono ma Zuba,'
kpaci gba a ka reve mu ta,
ili i'ya i kana uza u kenu ubana uza ɗa u lakai kalen gba.

¹² Kpaci ma cimbusuka le ta tsicingi tsu le
kpam ma doku ma ciba unyushi u cingi u le wa, ko kenu.” ◊

¹³ An Kashilā ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi ɗe evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwamgbani ka kagitā ka Kashilā ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko ta ama derere tyoku ɗa a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le ta tyoku ɗa a ka yan Katani ka Kavas, asu u ɗa a ka lya kayala ki.

² A yan ta katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagitā a asu u ɗa kashamkpatu ka macikal u teburu u ɗa a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashilā u ɗa. Kapashi ka na ka a isa Asu u Uwulukpi.

³ Kunya ku ubaraka a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isa kapashi ka ire ki Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi.†

⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asuƙarƙipa u ɗa a gbarai n zinariya u ɗa pini, asu u ɗa a tsu runukpusa ili i magulani. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u madanga, u ɗa a kumanai n zinariya gba abon a ne wa ta dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagitā, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a ɗa a korongi Mele Kupa a ɗa dem pini.

⁵ A zuba u Akpati vi a ruma ta pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashila ka ta pini. A barakpai ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu da Kashila ka tsu cimbusa unyushi u cingi. Shegai tsa fuda tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufo6uso ili gba nala, adarakpi yi a tsu bana ta asuvu a kapashi ka kagita kain dem a yain manyan ma le.

⁷ Shegai Magono ma Adarakpi ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpm dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi bawu u banai mpasa wa. U tsu naka ta n da kune ubana a asu u Kashila adama a unyushi u cingi u ne, n u da ama a yain bawu a revei.

⁸ Nala dem ure u da Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kavasuu ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wa la wa uwa Asu u da u Lakai Uwulukpi yaa wa.

⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike ta an kune n u darakpa u da a nakasai wa fuda wa zuwa katakasuvu ka uza da wa lya kayala ka woko sarara tyoku da u gain ka woko wa.

¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n ubacangusu u da. Mele ma na mi adama a ikyamba a da, kpm Kashila ka zuwai a toni ma hal utuwa a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

¹¹ Gogo-na Kawauwi ka woko de Magono ma Adarakpi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u da lai tsulobo. Akere a ama a da a yain u da wa, kpm dem kabon ka likimba ka wa.

¹² Kuten ka kpm a'ayin gba u bankai mpasa a Asu u da u Lakai Uwulukpi, shegai mpasa ma nryadiga na ndyondyom n da wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsaraka tsu uwusa u da bawu wa kotso.

¹³ Caupa, ama a'a baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko ta uwulukpi kadarakpi ka vishanasaka le baci mpasa ma nlala n aboburo kpm u polusuko le baci kakomo ka a tsara a manuku ma kanaka ma a runukpai.

¹⁴ Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nakai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashila asu Kulu Keri ka kari n uma u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa n ne n lai ucira cika da la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukpi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpa. Gogo-na tsa fuda ta tsa gbashika Kashila Uza u Uma!

¹⁵ Adama a nala Kawauwi ka ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsara aza da Kashila ka isa a tsara unu u shinga u da bawu wa kotso, u da Kashila ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan ta i'ya an Kawauwi ka kuwai da u wutukpai ama a asuvu a unyushi u da a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagita.

¹⁶ Uacun u kazuwamgbani ka na, ka ta tyoku da vuma u tsu korongu tagarada wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwa u kuwa baci. Shegai a ka pece u da wa she a'ayin a da ya dem u revei an vuma vi u kuwai.

¹⁷ Tagarada vi wa n ucira wa she uza da u korongi u da vi u kuwa. Uza wa la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wa baci n uma.

¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagita ka shamgba i'ya la vi she na mpasa ma ukpa.

¹⁹ An Musa tonukoi ama gba Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom na nryadiga u bolomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpm u bidyai avuku a maderiweni† u vishanangusuki zuba u tagarada u Mele n ama gba.

* 9:5 Zinariya da a rumai tsara u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana "kerubobin" da a tsu isa i'ya.

²⁰ U danai, “Mpasa n da n shamkpai kazuwamgbani ka Kashila ka danai i toni n da na.”

²¹ Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kavasun ili i'ya gba a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala.

²² Mele mi ma danai gba ko ndya wa a vishanaka i'ya mpasa tsara i woko uwulukpi. Kpam Kashila ka cimbusa unyushi u cingi bawu mpasa ma ukpa wa.

Ukpa u Kawauwi u takpa ta unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulukpei Katani ka Kavasun ili i'ya i'ari pini na mpasa ma nnama i'ya gai la vi. Naha gba iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai udarakpa u da u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukpi u la ta udarakpa u nnama.

²⁴ Kawauwi ka uwa a Asu u da u Lakai Uwulukpi u da ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kpam gogo-na nte u wari de n Kashila wa banga tsu.

²⁵ Adama a da wa rongo u nakasa kaci ka ne maco da u banai a zuba wa, tyoku da Magono ma Adarakpi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u da u Lakai Uwulukpi kayen dem tsara u yain udarakpa u manama.

²⁶ A da baci wari u yain udarakpa u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a da yain likimba. Shegai a unu a nala, u tuwai kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsara u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwai tyoku u udarakpa adama a tsunu.

²⁷ U kana ta ya dem u kuwa kuten, aku Kashila ka yanka yi afada.

²⁸ Kuten ka Kawauwi ka kuwai koshi, tsara u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u da wa takpa wa. Tuwa da wa tuwa tsara u wauwa aza da a ka vana yi.

10

Udarakpa u buwa kpam wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwa da mari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpa ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa udarakpa kayen dem.

² Mele mari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku da u gain a woko, she a'ari a asaka uyansa udarakpa. Kashila kari ka za ta unyushi u cingi u aza da a ka lya kayala kuten kpam a'ayin gba, uyawunsa u atakasuvu a le kpam wa yan n ashinda wa.

³ Shegai nala wari wa! Udarakpa u naha vi cibusa u da u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem.

⁴ An u wokoi mpasa ma aboburo na nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwai a likimba, u tonukoi Kashila, “Va ciga udarakpa u nnama n kune ku ilya wa. Shegai vu naka mu ikyamba tsara n panaka vu.

⁶ Nnama n da a runukpai a asudarakpa n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, ‘Mpa na, n tuwa ta n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashila, dere tyoku da a korongi a kaci ka va a Tagarada u Kashila.’ ” ◇

⁸ Kawauwi kari ka dana ta bacipa, “Va ciga udarakpa n kune wa, kpam vu tsu pana u da kayanyan wa. Va ciga udarakpa u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa.” (Udarakpa u na vi gba Mele ma ma zuwai a yain u da.)

◇ 10:7 Ishp. 40:6-8.

⁹ Aku u danai, “Mpa na Kashilā, n tuwā tā n yain ili i'ya va ciga.” Adama a nala, Kashilā ka takpai gbā udarakpa u kagita, tsarā u zuwa udarakpa u ire.

¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashilā ka ciga yi u yain, tsu tsarai uza u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne udarakpa kuten koshi kpam gbā a'ayin.

¹¹ Caupa, adarakpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n udarakpusa u da bawu wa takpa unyushi u cingi.

¹² Shegai Kawauwi ka nakai kaci ka ne u wokoi udarakpa u shinga kuten koshi u da wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wa tā ndishi a ulyaki u Kashilā.

¹³ Kpam nte wa rongo de hal she Kashilā ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne.

¹⁴ N udarakpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulukpi hal ubana tyoku da u gain a woko, aza da Kashilā ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu tā dem ukuna u na. U gita tā u danai:

¹⁶ “Magono ma Zuba ma danai, ‘A'ayin a ka tuwā tā a da ma yan kazuwamgbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tā mele ma va a atakasuvu a le kpam ma korongu tā ma a asuvu a le tsarā a toni ma.’ ”

¹⁷ Aku u doku u danai:

“Ma doku kpam ma cifa unyushi u cingi u le n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu.” ◇

¹⁸ A'ayin a da baci Kashilā ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'a la ya zuwa kpam a yain udarakpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashilā

¹⁹ Ama a va, tsa uwa tā a Asu u da u Lakai Uwulukpi* bawu uwonvo adama a mpasa n Yesu.

²⁰ U naka tā ikyamba i ne tsarā i kukpunka tsu ure u savu u da wa banka uza a asu u uma! Kpam ure u na u banka tsu tā asuvu n kunya ka a barakpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi.

²¹ Tsā tā n Magono ma Adarakpi ma pige uza da wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashilā a zuba.

²² Adama a nala, tsa fuda tā tsa bana evu n Kashilā. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpam bamu n malala. Mpasa n Kawauwi n za tā atakasuvu a tsunu, kpaci a da a tsu rongo tā ucifusa n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko tā yavu a za tsu tā gbā gbā n mini ma mari uwulukpi.

²³ U kana tā tsu kana uzuwa u uma u da tsu danai u tsunu u da n ugbami, kpaci tsu wushuku tā Kashilā ka yan ili i'ya u zuwamgbani.

²⁴ Asakai tsu yawunsai kabolo tyoku da tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga.

²⁵ Ama roku a tsu bolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugonu u Asheku ka yan de evu.

²⁶ Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve de ukuna u mayun, udarakpa wa kpam la u da a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa.

◇ **10:17** Iri. 31:33-34. * **10:19** Kunya ka a barakpai a utsutsu vi, ku pecene tā Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā. Ku kara tā a'ayin a da Yesu kuwai tsarā u wenike an Kashilā ka wushunki ko ya wa u tuwā ara ne karara.

²⁷ A unā u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo afada a ḏa a ka tuwā n akina a kasudugbate cika a ḏa a ka wacinsa atokulalu a Kashilā!

²⁸ Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali.

²⁹ Uza u 'yuwan baci unākā Maku ma Kashilā karinga, nala u la tā u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n ḏa ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza ḏa u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Iacun i ama a nala, mavura ma le ma la tā ma uza ḏa 'yuwain utono Mele ma Musa.

³⁰ Tsu reve tā Kashilā ka danai, “Ma yan tā aza ḏa a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le tā.” Kpam dem u dana tā, “Magono ma Zuba ma yanka tā ama a ne afada.” ◇

³¹ Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpā baci a kukere ku Kashilā Uza u Uma.

³² Ciḓa n a'ayin a ḏa a wurai, a'ayin a ḏa i gitai urotsongusu ukuna u mayun u Kashilā. I kawunki nā mmodu kaḓolo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira.

³³ Roku she a foro ḏa kpam a wishisa ḏa a kapala ka kakumā ka ama. Roku tani i ḓangai aza ḏa a ka so mavura ucun u ḏe.

³⁴ I pana tā iyali i aza ḏa a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa ḏa baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku tā n ipeli, kpaci i reve tā i'ari n ili i shinga i'ya ya ḓarākpa ubana, ya vana ḏa.

³⁵ Adama a nala, kotsu i asākā upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitai, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya tsā tā katsupi ka pige.

³⁶ Rotsongusi akawunki gogo-na, tsarā i yain ili i'ya Kashilā ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani.

³⁷ Tyoku ḏa Tagarāda u Kashilā u danai,
“A ka ḓarākpa wa, uza ḏa wa tuwā vi wa tuwā tā.
Wa ḓarākpa wa.

³⁸ Ama ḏa Kashilā ka wushuki n ele a ka yan tā uma adama upityanangu u le.
Shegai u tsu pele n uza ḏa u kpatalāka yi kucina wa.” ◇

³⁹ Shegai aṣtsu aza ḏa a kpatalai kucina a ka kuwā a lya wa. Tsu pityanangu tā n Kashilā, kpam adama a nala, u wauwa tsu tā.

11

Upityanangu

¹ Aza ḏa a pityanangi n Kashilā a'ari n malāla an wa nākā le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve tā ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun ḏa.

² Kashilā ka wushunku tā ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³ An tsari n upityanangu, ḏa i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi ḏa Kashilā ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gba. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsarā u yain i'ya tsa wene.

⁴ An Habila† wari n upityanangu, ḏa i zuwai u yain uḏarākpa a ure u ḏa u lai u Kayinu† tsulobo ubana a asu u Kashilā. Kashilā ka danai u pana tā kayanyan ka kune ku ne, aku u isa yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuwai caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵ An Anuhu wari n upityanangu, ḏa i zuwai Kashilā ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwai. A wene ikyamba i ne wa, an Kashilā ka canga yi ka

lazaga yi vi. Tagarada u Kashila u danai, kahu Kashila ka canga yi ubana a zuba, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan ka ne.

⁶Upityanangu wa baci la wa, uza wa la wa zuwa Kashila ka pana kayanyan wa. Uza da baci dem wa tuwa a asu u Kashila, u kana ta u yain n upityanangu an Kashila kari n uma, kpm u wushuku an Kashila ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza da baci dem wa bolo yi mayun.

⁷An Nuhu† wari n upityanangu, da i zuwai u panai an Kashila ka rono yi atsuvu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashila kpm u shei kpatsu ku pige tsara u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u da, u wenikei likimba an a nusai, kpm asu u upityanangu u ne u da u wokoi asuvu a aza da a gonukoi ama a maci a asu u Kashila.

⁸An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u panakai an Kashila ka isa yi u bana a asu u roku u da Kashila ka yain kazuwamgbani wa naka yi. U asakai uyamba u ne, kpm u reve asu u da wa bana wa.

⁹An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza da a lyai agadu a ne, Kashila ka naka le ucun u kazuwamgbani ka te.

¹⁰Ibrahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashila ka fobusoi kpm u mai i'ya ya rongo ubana.

¹¹An Saratu† kabolo n Ibrahi a'ari n upityanangu, da i zuwai a tsara maku ko an u wokoi a kutsai cika kpm Saratu madari ma. Ibrahi pityanangu ta Kashila ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani.

¹²Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe unu u te u da a'ari, shegai gba n nala u wokoi makoshi ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakuma ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpm a'ari ukece wa.

¹³Gba ama a na a da a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari mbari. A da ele amoci a da a likimba u na.

¹⁴Ama a dana baci ili icun i nala, wenike da a wenikei a ka bolo uyamba u roku u da wa woko u le.

¹⁵A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u da a asakai vi, ko i te i'ari ya bishinka le ugono pini wa.

¹⁶Shegai asu u da u lai tsulobo u da a ka bolo. U da pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashila ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashila ka le, kpaci u fobusuko le ta ilyuci i pige.

¹⁷An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai wari u fobusi u yain udarakpa n Ishaku an Kashila ka kondo yi. Ibrahi da Kashila ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u fobuso ta u naka maku ma te ma ne koshi tyoku u udarakpa.

¹⁸Caupa, Kashila ka tonuko yi ta, "Mmuku n tsikaya n da n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u da a ka wuta." ◇

¹⁹Ibrahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashila ka fuda ta ka 'yangasa yi u woko kpm n uma. U woko ta yavu a asuvu a akushe a da u gono u tsara Ishaku vi.

²⁰An Ishaku wari n upityanangu, da u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa unu u shinga. U reve ta Kashila ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹An Yakubu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashila kayala, kpm dem u zuwukai mmuku n re n Isuhu† unu u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a da aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a pura atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, da a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpam a pana uwonvo u da a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, da i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku ma makere ma magono ma Masar.

²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u da wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu.

²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u da wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana.

²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asakai Masar, kpam u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene.

²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fo'usoi Abiki a Upasamgbana u vishanasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, da a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, da a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Raha† kashankala wari n upityanangu, da i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza da a 'yuwain upanaka Kashila da la vi.

³² Ndyawa kpam ma doku n dana? Ma n a'ayin a da ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila† na ntsumate wa.

³³ Aza da upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana a igabako. ◇

³⁴ A cimbusai akina a kasudugbate. A lai a akere a aza da a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a da a asu u kuvon kpam a wacinsai asoje a amoci.

³⁵ A gonunko ta aka a roku akushe a le n uma a da a'ari a kuwai. Ama roku a so ta mavura cika, shegai gba n nala a 'yuwan ta uwusha utsara u kaci u da a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u da u lai tsulobo.

³⁶ A yankai aza da a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali.

³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'a n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magori.

³⁸ Ama a na a rongo ta mai, hal gbam likimba u ratsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gba a zuwai Kashila ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani.

⁴⁰ Kashila ka fo'usuko tsu ta ili i'ya i lai i le tsulobo, tsara a zuwa a woko uwulukpi ka'olo n atsu tyoku da u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Kuɓari ku Kashila

¹ Tsā tā n ama ɗa a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala asakai tsu sumai kalambale ka kari a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gba ili i'ya ya kangu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u ɗa wa fuda u gonuko tsu a kucina.

² U kana tā tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza ɗa wari kagita ka upityanangu u tsunu, uza ɗa kpam u gonukoi u ɗa tyoku ɗa u gain u woko. U soi mavura, kpam u kuwai a mawandambani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazanga ma wa tsara a kapala. Gogo-na wa ɗe ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashila.

³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza ɗa u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku ɗe n unyushi u cingi ku rawa a wuna ɗa wa.

⁵ Kotsu i asansa wa an Tagarada u Kashila u tonukoi mmuku n ne tsara u gbamatangusu le atakasuvu:

“Maku ma va, zuwa atsuvu,

Magono ma Zuba ma yanka vu baci kuɓari.

Kotsu vu wutukpa uma wa, wa bongo vu baci.

⁶ Kpaci Magono ma Zuba ma tsu bara ta aza ɗa wa ciga, kpam u yanka gba aza ɗa u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◇

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku ma la ma tata u ne u kpadai uyan mavura wa. Kirana ɗa Kashila ka kirana n ada tyoku mmuku n ne.

⁸ Kashila ka tsu yanka ta gba mmuku n ne kuɓari, kpam u kpada vu baci ubarana u wenike ta maku ma kateshe ma vari, avu maku ma ne ma wa.

⁹ Gba tsunu tsā tā n isheku pini na a likimba aza ɗa a tsu bara tsu, kpam tsu tsu naka le ta tsupige. U la tsulobo tsu naka Tata u uma u tsunu tsupige tsara tsu yain uma wa?

¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu bara tsu ta a a'ayin kenu a ure u ɗa a wenei wari dere. Shegai Kashila ka tsu bara tsu ta tsara u banga tsu tsu woko uwulukpi tyoku ɗa wari.

¹¹ Kuɓari ka la ka ku yankpai a'ayin a ɗa a ka yan ka wa, ka ta na mbala! A'ayin a ɗa baci Kashila ka yan le mavura tsara u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kpam a rongo na ndishi n shinga.

Panakai Kashila

¹² I woko ta usorukpi, adama a nala doki kpam i gbamatangu kaci ka ɗe.

¹³ Lapulukai kaci ka ɗe ure mai. Tsara aza ɗa a ka tono da a tadatsa wa, ko an u wokoi a'ari awunu n usorukpi u iyamba tsara a tsara ucira.

¹⁴ I matsa i rongo na ndishi n shinga n ama gba, kpam i matsa i rongo n uwulukpi. Uza ɗa baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa.

¹⁵ Kiranai tsara uza u namba ukuna u shinga u Kashila wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a ɗe wa. Icun i nala yi ya nangasa ta ama a asuvu a ɗe ushani.

¹⁶ Kiranai kotsu uza u te u ɗe u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashila tyoku ɗa Isuwa yain wa. Isuwa ɗa maku ma pige ma Ishaku, kpam wari wa tsā tā gba ili i'ya tata u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a unā u kapara ka kpayan.

¹⁷ I ciba ta an Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi una u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kpam ili i'a la wa yan u savaɗa ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◇

¹⁸ Eɗa tyoku u aza a Isara'ila aza ɗa a tuwai a Masasa ma Sinaiɗ ɗa i'ari wa, a asu u ɗa a ka wene kpam a sawa. Mari urana n akina, karimbi ka kimbai ma ɗan n kabatarakpa.

¹⁹ A panai mawura ma kavana n kalagatsu. An ama a panai kalagatsu a foloi Kashila ka asaka kadyanshi,

²⁰ kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, "Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kana ta a varasa ma a wuna." ◇

²¹ Musa n kaci ka ne dem u giruwa ta cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, "N pana ta uwonvo cika kpam ma jeke ikyamba." ◇

²² Shegai gogo-na i tuwa de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashila Uza u Uma n Urishelima u ɗa wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a ɗa kakuma ka le bawu kari ukece a bolomgbonoi a yain ipeli.

²³ I tuwa ta a asu u kabolo ka mmuku n Kashila yavu gba de mmuku n kagita n ne n ɗa a'ari. A korongu ta a'ala a le gba a zuba. I tuwai a asu u Kashila uza u afada u ama gba. Kpam i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza ɗa a kuwai caupa, kpam Kashila ka gonuko le tyoku ɗa wa ciga le a woko.

²⁴ I rawa de asu u Yesu, ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashila n ama. Mpasa n Yesu n ɗa a vishanasai tyoku u uɗarakpa n ɗa mari n akani a ɗa a lai mpasa n Habila.*

²⁵ Adama a nala, kirantai kpam kotsu i 'yuwan upanaka Kashila wa, a'ayin a ɗa baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanaka an u rono le atsumate a'ayin a ɗa a'ari a likimba, kpam a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la ta tsu kpatalaka baci Kashila uza ɗa wari a zuba kucina an wa rono tsu atsumate.

²⁶ An u yain kadyanshi caupa, kalagatsu ka ne ka gbaɗa ta likimba, shegai gogo-na u yan ta kazuwamgbani, "Ma doku ta kpam n gbaɗa kuten, shegai likimba ɗa koshi wa, hal n zuba dem." ◇

²⁷ An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa ta gba ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbaɗa i'ya koshi ya woko.

²⁸ Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbaɗa u ɗa. She tsu lyaka Kashila kayala a ure u ɗa wa pana kayanyan kpam n unaka karinga u pige n uwonvo,

²⁹ kpaci Kashila ka tsunu ka ta tyoku u akina a kasudugbate ɗa a ka wacinsa ili.

13

Tyoku ɗa va zuwa Kashila ka pana kayanyan

¹ Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi.

² Kotsu i ciba i wushi amoci mai a a'uwa a de. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei.

³ Kotsu i asansa n aza ɗa a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kabolo n ele yavu i'a pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Cibai n aza roku aza ɗa a ka yansa mavura, yavu eɗa a ka yanka ma.

⁴ Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashila ka yan ta uza ɗa u yain tsishankala ko u kpaɗai ushamkpa iyolo i ne mavura.

◇ 12:17 Kag. 25:27-34. ◇ 12:20 Uwt. 19:13. ◇ 12:21 U.Ml. 9:19. * 12:24 An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashila ka dana ta, "Mpasa n vangu u vunu n ɗa mari a iyamba n tuko ta kushen ara va" (Kagita 4:10). Mpasa n Yesu n tuko ta ucimbusa u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila mari ma ciga ta a yain uza ɗa u wuna yi mavura. ◇ 12:26 Hag. 2:6.

⁵ Kotsu vu asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya vari n i'ya i ratsa vu. Kashila ka dana ta,

“Ma asaka vu wa, ko kenu.
Kpam ma kpatalaka vu kucina wa.” ◇

⁶ Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo,
“Ma pana uwonvo wa, ko kenu,

kpaci Magono ma Zuba ma kabangi ka va.
Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa.” ◇

⁷ Cibai n aza a kelime a de aza da a wenishike da kadyanshi ka Kashila. Yawunsai ukuna u shinga u da uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashila tyoku da a yain.

⁸ Yesu Kawauwi wa sava da wa, ko kenu! Ili i te i'ya wari nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

⁹ Kotsu i asaka a yinsa da, ko kpam uwenishike icun kau-kau u zuwa da i asaka ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u gain u gbamatangusu asuvu a de, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbam bawu ma tsu banga aza da a ka panaka ma vi.

¹⁰ Tsa ta n asudarakpa u roku kau, shegai adarakpa a da a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'a n ucira u da a ka lya udarakpa u da tsu yain a asudarakpa u tsunu wa.

¹¹ Magono ma Adarakpa aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpi a asu u da u tsu naka n da adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu da a zuwai agali.

¹² Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u zuwa ama a ne a woko uwulukpi na mpasa n ne.

¹³ Asakai tsu banai ara ne a uroto u asu da a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku da eyi u panai.

¹⁴ Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai atsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

¹⁵ Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a da. A'ayin a da baci tsa yansa nala vi u woko ta udarakpa u icikpali u da u rawai a asu u Kashila a asuvu a kala ka Yesu.

¹⁶ Kotsu i asansa i yanka ama ukuna u shinga ko kpam i kpada u banganmbana wa, kpaci icun i udarakpa u da u tsu zuwa Kashila ka pana kayanyan u da gai la vi.

¹⁷ Panakai azapige a de i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana ta n uma u de bawu uwunvuga, kpaci a reve ta an a ka tonuko Kashila tyoku da manyan ma le ma banga da. I panaka le baci, a ka yan ta manyan ma le n ipeli. I kpada le baci upanaka, a ka yan ta ma n unamgbukatsuma, kpam nala wa banga da wa.

¹⁸ Kotsu i yanska tsu kvasu maco. Tsu reve ta atakasuvu a tsunu a'a ta sarara, kpam kain dem tsu tsu ciga ta uyan ukuna u maci.

¹⁹ Ma folo da ta n gba ucira u da mari n u da, i yain kvasu tsara Kashila ka gonuko mu ara de gogo.

Kvasu a makorishi

²⁰⁻²¹ N yan ta kvasu Kashila ka ndishi n shinga u naka da gba ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsara i yain ili i'ya wa ciga. U 'yangasa ta Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpa. Gogo-na Yesu woko de Kaliniki ka Pige uza da a yankai manyan na mpasa n ne tsara a gbamatangu kazuwamgbani ka Kashila na ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan ta kvasu tsara Kashila ka yain ili i'ya i

yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²² Ama a va, n folo da ta i zuwa atsuvu a akani a ugbamatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u da koshi.

²³ Ma ciga ta i reve an a asaka de utoku u tsunu Timoti, wa kpam a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, atsu dem tsa tuwa ta kabolo tsu wene da.

²⁴ Danasai gba azapige a de n gba ama a Kashila.

Atoni a Italiya a da a'ari kabolo na mpa a ka danasa da ta dem.

²⁵ Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpā u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu t̄a ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza d̄a a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u d̄a a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, d̄a i zuwai a sumai a wacuwusai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga t̄a u gbamatangu le kpam a kawunku pini a utono. Da kpam i zuwai tagar̄ada u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kvasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana t̄a ikyamba a akere a aza d̄a bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gb̄a n nala u gan t̄a tsu toni yi mai. Tagar̄ada u na u wenike tsu t̄a an utono u Kawauwi vi urongo mai d̄a kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagar̄ada u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana n upan̄aka akani a Kashil̄a (1:19-27)

Kotsu vu n̄ak̄a aza a utsari n aza a ucira karinḡa koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kuḅari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kvasu (5:7-20)

Ukukpā u kadyanshi

¹ Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashil̄a, kpam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama d̄a a pityanangi n Kashil̄a alya ma koronku, aza d̄a a wacuwai a asu kau-kau.*

Ma sukunku d̄a t̄a idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

² Ama a va, gb̄a d̄e u gan t̄a i yain mazanḡa a'ayin a d̄a awuya a cina d̄a.

³ Kpaci ukondo n ukuna u nala u d̄a wa zuwa d̄a i reve an upityanangu u d̄e wari n ucira, kpam u zuwa d̄a akawunki.

⁴ I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, d̄a ya gbonguro i shadangu, kpam ya namba i'ya i gain i tsar̄a wa.

⁵ Uza d̄a baci wa ciga kakiri a asuvu a d̄e, u foli Kashil̄a wa n̄ak̄a yi t̄a ka. Kashil̄a uza d̄a u tsu n̄ak̄a ya dem gbani, kpam u tsu n̄ak̄a uza d̄a baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza d̄a baci u folo yi mavura nala wa.

⁶ Shegai va folo baci ili, u kan̄a t̄a vu pityanangu kotsu vu yain malal̄a wa. Ko ya baci dem wa yan malal̄a, tyoku u abali a kushiva a d̄a uwule u tsu kyawunsuka kabarikete d̄a wari.

⁷ Uacun u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashil̄a ka n̄ak̄a yi ili wa.

* **1:1** Idani i Tsiheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda a d̄a a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka t̄a ure u d̄a bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsar̄a u wenike ukanikorongi u ne u korongu t̄a u d̄a a asu u aza d̄a a ka tono Kashil̄a.

⁸ Uza ɗa bawu u tsu fuda u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

⁹ Katoni ka kari uza u unambi, u yain mazanga an Kashila ka 'yangaŋa yi.

¹⁰ Katoni ka kari uza u utsari, u yain mazanga an Kashila ka wenike yi tyoku ɗa wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsari wa ta yavu apalu a ɗa a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa.

¹¹ Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpam tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u utsari wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

¹² Kashila ka tsu naka ta mazanga a asu u aza ɗa a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashila ka naka ta uza ɗa u lyai ukondo vi funi u uma u ɗa bawu wari n utyoku. Kashila ka zuwamgbana ta ka yan ili i na a asu u aza ɗa a ka ciga yi.

¹³ A'ayin a ɗa baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashila ka ciga ta ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashila tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashila kpam ka kondo uza adama a ɗa u yain tsicingi wa.

¹⁴ Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u ɗa u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpam aku u lapanasa tsu.

¹⁵ Uciga u nala vi u tsu yan ta katsuma, aku u matsa unyushi, unyushi kpam u gbonguro baci aku u tuko ukpa.

¹⁶ Eɗa aza ɗa ma ciga cika, kotsu i toni kaɓan wa.

¹⁷ Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashila. Kpam ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wuta ta a zuba a asu u Tata uza ɗa u yain atyashi n alishi. U tsu savaɗa wa, u tsu savaɗa u gono tyoku ɗa kulu ku madanga ku tsu savaɗasa wa.

¹⁸ U dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a ɗa wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpam a gonuko tsu mmuku n kagita n ne.

Zuwai atsuvu mai

¹⁹ Eɗa aza ɗa ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpam kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa.

²⁰ I yan baci upan, ya fuda ya yan ili i'ya Kashila ka ciga ɗa i yain wa.

²¹ U kana ta i asaka uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka de, i wushuku n akani a ɗa Kashila ka naka ɗa tyoku u icun a atakasuvu a de. Akani a na yi a'a ta n ucira u ɗa a ka fuda a wauwa ɗa.

²² I woko aza ɗa a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lapanasa ta kaci ka de.

²³ Uza ɗa baci wa pana udani u Kashila, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza ɗa wa wundya kaci ka ne a madubu ɗa wari.

²⁴ U laza baci u asakai madubu mi, aku u asansa tyoku ɗa u wenei kaci ka ne.

²⁵ Shegai uza ɗa baci wa wundya mele ma maci ma Kashila, kpam wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsara ta una u shinga u utsara u kaci u ɗa mele mi ma naka. Nala wari n uza ɗa wa wundya n u asansi wa.

²⁶ Uza ɗa baci wa wundya eyi Kashila ka wa tono, kpam u fuda u kana una u ne wa, kaɓan ka wa yan kpam utono u Kashila u ne u gbani u ɗa.

²⁷ Ure u maci n u ɗa u mayun u utono u Kashila Tata u tsunu u ɗa, a kirana na mkpan na nraɗa a asuvu a awuya a le, kpam a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2

Kotsu i wenike kudyangi wa

¹ Ama a va, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u da. Kotsu i takpana unaka tsupige wa, i'a baci upityanangi n eyi.

² Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwa a asu u kabolo ka de n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpam nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpam u tuwai uza u unambi u ukai aminya a da bawu a gain. ³ Aku i nakai vuma da u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u da na." Aku i tonuko uza u unambi vi, "Shamgba dan," ko kpam, "Dusuku a iyamba evu n a'ene a va."

⁴ I yan baci nala, ya wenike de la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpam i yan ta dere tyoku da uza u afada uza da wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵ Ama a va aza da ma ciga cika, zuwai atsuva a de mai. Mayun da Kashila ka dangasai aza a unambi a woko aza a utsari a asuvu a upityanangu. Kpam u dangasa le a woko aza da a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbana i wa naka aza da a ka ciga yi.

⁶ Gba n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukuta da a rono da kpam ubana a kuwa ku afada.

⁷ Alya kpam a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpam n ka a ka isa da.

⁸ Ya yan ta ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagarada u Kashila, "Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu."

⁹ Shegai ya tono baci n ama tyoku da i wene le, unyushi u cingi u da ya yan, kpam mele ma varangu da ta aku i woko aza a unyushi.

¹⁰ Uza u tono baci Mele ma Kashila ka nakai, aku u kodoi ma te, vuma u nala vi u kodo de gba Mele mi.

¹¹ Kashila ka ka danai, "Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa," aya dem u danai, "Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa." Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko de uza da u kodoi gba Mele ma Kashila.

¹² Adama a nala, yanyi kadyanshi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka da afada n mele ma ma tuko utsara u kaci.

¹³ Ya pana baci iyali i aza roku wa, eda dem Kashila ka pana da iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashila uza u iyali, iyali i ne ya lya ta kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴ Ama a va, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ta bawu u wenikei manyan? Ucuu u upityanangu u nala wa wauwa uza wa.

¹⁵ A dana vu wene uza roku uza da u kana ta u tsara ilikulya ko kpam aminya a u'uka.

¹⁶ Aku vu dana, "U yan tsu ben, Kashila ka zuwuka vu unu u shinga," i tonuko yi kpam Kashila ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eda kpam i naka vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi?

¹⁷ Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walaka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸ Uza roku wa fuda ta u weci mu, "Avu va n upityanangu?" Aku n wushunku yi, "Ma ta n manyan." Pini nala, aku n tonuko yi, "Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpam n wenike da upityanangu u va n manyan ma ma yan."

¹⁹ I wushuku t̄a an Kashil̄a ka te ka, u gan t̄a. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku t̄a n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana t̄a uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.

²⁰ Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu w̄a baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u d̄a?

²¹ Pana na, akaya a tsunu Ibirahi, u zuwa t̄a Kashil̄a ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asudar̄akpa tsar̄a u yain udar̄akpa n eyi. ◇

²² Gogo-na vu wene tyoku d̄a upityanangu u Ibirahi n manyan ma u yain a wal̄akai kabolo wa. U wenike t̄a an upityanangu u ne u maci u d̄a a asu u ili i'ya u yain.

²³ A shad̄angu t̄a udani u d̄a a danai a Tagar̄ada u Kashil̄a an a danai, “Ibirahi pityanangu t̄a n Kashil̄a, kpam Kashil̄a ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isa Ibirahi kaje ka Kashil̄a i'ya gai la vi. ◇

²⁴ Gogo-na i wene t̄a an tsu wokoi dere a kapala ka Kashil̄a adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u d̄a koshi wa.

²⁵ Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa t̄a Kashil̄a ka panai kayanyan an u nak̄ai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpam u wutukp̄a le n kaban a ilinuku. ◇

²⁶ Ikyamba i'a baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpam upityanangu u d̄a bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹ Ama a va, gb̄a d̄e d̄a ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve t̄a Kashil̄a ka yanka tsu afada a pige a d̄a a lai aza d̄a a buwai, an tsari awenishiki.

² Gb̄a tsunu tsu tsu nusa t̄a cika, shegai aza d̄a a tsu fud̄a a kan̄a aletsu a le, a ka fud̄a t̄a dem a kan̄a kaci ka le a asu u d̄a u buwai.

³ Tsu tsu ukunka t̄a adoki urim n kawun a un̄a tsar̄a a pan̄aka tsu. Kpam tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain. ⁴ Nala dem a'atsu a mini, a d̄a la a pige a pige, kpam uwule u ucira u tsu gebe le t̄a, gb̄a n nala kasantiki ka yan baci manyan n kazama, she u gebe ka ubana a asu u d̄a wa ciga.

⁵ Nala kpam kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan t̄a ili i pige. Kondo ve tyoku d̄a maku ma kakina ka mazaki ka tsu d̄a kagozo ka pige.

⁶ Nala dem kaletsu akina a d̄a, ka la t̄a apashi a ikyamba a d̄a a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gb̄a uma u vuma, ka sava d̄a t̄a ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu gebengu ka.

⁷ Ama a ka fud̄a t̄a a zuwa gb̄a ko manama ma eni ma baci ma pan̄aka le, hal na nnu n a'ali n adan.

⁸ Shegai uza wa fud̄a wa zuwa kaletsu ka ne ka pan̄aka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fud̄a wa kan̄a, ka t̄a n tsukonu tsu cingi.

⁹ N aletsu a tsunu a d̄a tsu tsu cikpala Kashil̄a Tata u tsunu. N a d̄a kpam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza d̄a Kashil̄a ka yain, kpam a rotso yi.

¹⁰ Gb̄a cikpali n kadyanshi ka cingi† a un̄a u te u d̄a a tsu wuta, u gan nala git̄a wa, ed̄a ama a va!

¹¹ Keshi ka mini ka te ka fud̄a ka wutukp̄a mini ma shinga n ma akoni?

¹² Uza wa fud̄a wa kasa zayitum a mad̄anga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpam keshi ka mini ka te ka fud̄a ka wutukp̄a mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³ Uza roku wā la a asuvu a de uza da u gbojoi kpam u revei ili i Kashila? Ama da a'ari nala a ka wenike ta u da a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike ta u da kpam a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan aradi.

¹⁴ Shegai malyon ma pige ma baci a asuvu a de, kpam ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain aradi an i'ari n kakiri wa. Aradi a de ukuna u mayun u da a ka 'yanku.

¹⁵ Malyon n aradi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashila wa. Ili i nala yi gba i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpam Kalapansi ka ka tsu doku i'ya ucira.

¹⁶ Asu u da baci dem malyon mari n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷ Shegai kakiri ka baci ka wutai a zuba, mai da kari. Ka ciga ta kpam ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangasaka kaci wa. Ka tsu pana ta ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kudyangi wa, ka tsu bidya ta kpam ukuna mayun.

¹⁸ Aza da a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce ta ucun u ndishi n shinga kpam a kapi i shinga.

4*Asaka Kashila ka toni n avu*

¹ Ndyā ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a de? Gba ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a de.

² Ya ciga de ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i fobusoi kpam i wunai uma tsara i tsara i'ya. Ya yan de malyon ma ili i'ya aza roku a tsara kpam ya tsara i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanai n aza da a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsara ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashila ka naka da wa.

³ Kpam ko i folo baci, i tsu tsara i'ya wa, kpaci uyawunsa u de u cingi u da, ili i'ya ya zuwa da i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Eda aza a ukpada u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko de atokulalu a Kashila wa?

⁵ Ko ya yan malala ma kuɓari ku Tagarada u Kashila, ka ku danai, Kulu ku ne ka kari a asuvu a tsunu, ka ta n malyon.

⁶ U tsu wenike tsu ta ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai,

“Kashila ka 'yuwan ta aza a aradi, kpam u tsu wenike ta ukuna u shinga a asu u aza da a vakunki kaci ka le.” ◇

⁷ Asaka Kashila ka toni n avu. 'Yuwan Kalapansi, eyi kpam wa suma ta u asaka vu.

⁸ Tuwai evu n Kashila, eyi dem wa tuwa ta evu n ada. Sawai akere a de, kpaci eda aza a unyushi u cingi a da. Wulukpei atakasuvu a de, eda ama da bawu i'ari n katakasuvu ka te.

⁹ Balai asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai mballa i namgba asuvu, namgbai katsuma a una u da ya dosuso, ipeli i de i gono unamgbukatsuma.

¹⁰ Vakunki kaci ka de a asu u Tata, eyi kpam wa radagba da ta a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a de kadyanshi ka cingi wa. Ya dansaka baci uza roku tyoku da wa yan ukuna u cingi, hal i tafanku yi unyushi, Mele ma Kashila ma ya tafanku unyushi kpam i yankai ma afada. Eda aza da ya tafanku Mele unyushi a da wa. Manyan ma de ma i toni ma.

¹² Kashilā ka yan tā Mele, aya kpam koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi wari n ucira u da wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u da wari n u da, u da va kidāga utoku u vunu ugana?

Yan aradi adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa tā, “Ara ko nakpan tsa bana tā a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo de hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.”

¹⁴ I tsu dana tā nala, shegai i reve i'ya ya gitā nakpan wa. Uma u de wā tā tyoku u maroli, kaara ka wutā baci aku ma wacuwa.

¹⁵ Shegai i'ari i dana, “Kashilā ka wushuku baci tsari n uma, tsa yan tā ili i na ko i nala.”

¹⁶ Shegai ya yan aradi n tsilai tsu gbani. Gbā tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa.

¹⁷ Cifai, unyushi u cingi u da uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpađai i'ya uyan.

5

A baranai aza a utsari

¹ Panai na edā aza a utsari, u gan tā i sai n meshi n i salasi adama a upana u ikyamba u da wa tuwā dā.

² Utsari u de u shama de, kpam karan ka takuma de aminya a de.

³ Azurufa n zinariya u de u gbani u da. Utsari u da ya pana n u da vi, wa takuma tā ikyamba i de a akina. Utsari u da i bolomgbonoi vi, wa woko dā tā iryoci i'ya ya varangu dā a a'ayin a afada a makorishi.

⁴ Panai kushen ka azamaninga a da i zuwai manyan a kashina, aza da i kpađai utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpam kushen ku le ku rawa de a asu u Kashilā Uza u Ucira Gbā. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan, gbā n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a de. I ganā tā kaci ka de hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kida dā ka na.

⁶ I kidāgai aza da bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpam a shilakanaka dā wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷ Ama a vā, u kanā tā i rongo n ahankuri i vana ugonu u Asheku. Kondoi ve tyoku da acimbi a tsu vana mini ma zuba tsarā a cei, kpam a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondoi ve tyoku da a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa.

⁸ Nala dem, u gan tā i yain ahankuri, u gan tā i gbama asuvu kpaci Asheku a ka barakpa wa, wa gono tā.

⁹ Atoku a vā, kotsu i damgbarasa kaci ka de n kakpadikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashilā ka kidāga dā tā ugana. Uza u afada wā tā a utsutsu utuwā.

¹⁰ Atoku a vā, kondoi ve tyoku da nsumate aza da a tsu yan kadyanshi ka Kashilā n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama da a panai ikyamba.

¹¹ Tsu cikpala tā aza da a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba da iryoci i uza da u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene tā tyoku da afofi a Kashilā a shinga a kotsoi mai, tyoku da Tata wari uza u asuvayali cika.

¹² Ama a vā, wā tā n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isasi zuba. Kotsu i yain nala n isasi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isasi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana “eye” ko “a'a” koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kidāga dā ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kavas

¹³ Ya wari a asuvu a de uza da wari n ukuna u da wa balala yi? She u lyai kapala n kvasu. Uza roku wari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali.

¹⁴ Uza roku wa a asuvu a de n mabalala? She u isa nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kvasu. A ka gbaraka yi ta manivi a asuvu a kala ka Asheku.

¹⁵ Kpam kvasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko ta uza u mabalala vi alafiya. Kashila ka tanasa yi ta. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashila ka cimbusuka yi ta.

¹⁶ Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi u de, i yanka atoku kvasu tsara Kashila ka tanasa da. Vuma da u zuwai Kashila ka panai kayanyan, kvasu ka ne ka ta n ucira, kpam ka tsu tuko ta makorishi ma shinga.

¹⁷ Iliya† vuma da tyoku u tsunu, u yain kvasu cika kotsu a roi wa, kpam a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli.

¹⁸ U doki u yain kvasu, aku zuba nakai mini, uyamba kpam u wutukpai ilikulya.

¹⁹ Ama a va, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure.

²⁰ U gan ta i reve mai, uza da baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci u asakai tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi ta a asuvu a ukpa, adama a nala a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa banga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai alya ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpm Kulu Keri ku wulukpe da de. An u wokoi i nakai Yesu Kawauwi karinga, mpasa n ne kpm n za da de. Kvasu ka va ka i tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n uma, kpm tsu tsara ilimaci yi an a 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa.

⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpm a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpm wa asaka ko i te i sawa a da wa.

⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpm adama a ucira u ne, wa kanku da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu.

⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a

da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a ukuna u mayun u upityanangu u de.

⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n eyi. Kpam ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana.

⁹ Adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Ntsumate n yan ta kadyanshi ka tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de. A vece ta ben tsara a reve ureve u iwauwi i'ya wa naka da.

¹¹ Kulu ku Kawauwi ka ta a asuvu a le, kpam ku yan ta kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwa ara ne a'ayin a da baci u panai ikyamba yi. Ntsumate mari ma ciga ta n reve ko nwere da, ko kpam nida ukuna u na wa gita.

¹² Kashila ka wenike le ta ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a da ya gita wa. Ukuna u mayun u da a danai vi adama a de a da. Gogo-na Kashila ka suku ta Kulu Keri tsara ku banga ama an a yanka da Kadyanshi ka Shinga ka ku'ari. Ko atsumate a zuba a ciga ta dem a reve ikuna i na yi.

U kana ta vuma rongo uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gba, yawunsai mai i rotsongusu tyoku da ya kana kaci ka de. Yawunsai tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a da baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsara ta uzuwa u uma.

¹⁴ Nakai Kashila karinga, kpaci eda mmuku n ne da. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku da i yansai a uma u cau u de wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa.

¹⁵ Kashila ka dangasa da ta i woko mmuku n ne. U kana ta i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku da Kashila kari uwulukpi.

¹⁶ Kpaci Kashila ka dana ta n kaci ka ne, "U kana ta i woko uwulukpi, kpaci mpa ma ta uwulukpi." ◇

¹⁷ Cibai i tsu yan ta kavasuu a asu u Tata da wari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka da ta afada a una u ili i'ya i yain. U kana ta i naka Kashila karinga a'ayin a da ya yan tsumoci pini naha a likimba.

¹⁸ I reve ta gai Kashila ka tsupa ta ili i pige tsara u wauwa da a uma u cingi u de, an u wokoi isheku i de i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa da i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu barakpa wa.

¹⁹ U tsupuka da ta na mpasa n Yesu Kawauwi n da mari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashila† uza da bawu u nusukai ko uza, kpam wa n ashinda wa, ko kenu.

²⁰ Kashila ka dangasa yi ta adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashila ka suku yi ta a likimba tsara ya dem wene. Kashila ka yan ta ukuna u nala vi gba adama a de.

²¹ Gogo-na i wushuku ta n Kashila adama a Kawauwi. Kpam adama a da Kashila ka 'yanga sa yi a ukpa u naka yi kpam tsupige, ya wushuku ta kpam i zuwa uma a asu u Kashila.

²² Gogo-na u gan ta i cigi atoku a de n uciga u mayun, tyoku da aza da a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe da ta an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna u maci u da. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a de.

◇ 1:16 Adkp. 11:44-45; Adkp. 19:2; Adkp. 20:7.

²³ Kashilā ka zuwa tā a doku a matsa dā ilimaci i savu. Uma u savu u de a asu u isheku i de u da u wutai wa, kpaci uma u da ele a naka dā, wa kotso tā a ukpa. Shegai uma u savu u na wa rongo tā pini bawu makorishi, kpaci u wuta tā a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashilā, uma u nala vi kpam u da wa kotso wa.

²⁴ Matsumate ma korongu tā:

“Ama gba a'a tā tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwa;
tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso
tyoku u tsulobo tsu apalu a kakamba.
Mete mi ma ekpe,
aku apalu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa.” ◇

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko dā na vi.

2

¹ Adama a nala, u kana tā i varangu gba ikuna i cingi i'ya ya yansa. I asaka uyinsa ama. Asakai u dansaka kaci ka de aza a shinga kpam nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpam i yain kadyanshi ka ka balā aza roku wa.

² U kana tā i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sayi adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani,

³ kpaci i pefe de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi tā, shegai Kashilā ka dangasa yi kpam wa ciga yi tā cika.

⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashilā ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem kabolo ka adarakpi a uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa udarakpa u kulu u da wa zuwa Kashilā ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi.

⁶ Kadyanshi ka Kashilā ka tonuko tsu tā ukuna u na vi:

“Wundyai! Ma zuwuka dā tā katali
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyona†*
ka n dangasai kpam ka n lakai uciga.

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.” ◇

⁷ Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi. Shegai aza da a 'yuwan yi,

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain
ka ka lakai cika a asu u kuma.” ◇

⁸ Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā dem,
“Aya katali ka ka tsu zuwa ama a tadatsa,
katali ka ka zuwa urukpa.” ◇

A tsu tadatsa tā kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashilā a naka ka karinga wa, kpaci nala Kashilā ka fobusuko le.

⁹ Shegai eda i'a tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eda kaletsu ka ka Kashilā ka dangasai ka. Eda kabolo ka adarakpi a da a gbashikai Kashilā yavu Magono, eda ama a uwulukpi u da, kpam eda kaletsu ka Kashilā ka. Kashilā ka wutukpa dā tā a asuvu a karimbi u tuko dā a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kana tā i dansa gba manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā,

◇ 1:25 Isha. 40:6-8. * 2:6 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 2:6 Isha. 28:16. ◇ 2:7 Ishp. 118:22. ◇ 2:8 Isha. 8:14.

¹⁰ “Caupa, edā kaletsu ka wa;
shegai gogo-na edā kaletsu ka Kashilā ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashilā wa; shegai gogo-na i wusha tā asuvayali a ne.” ◇

¹¹ Ama a va, edā amoci a da pini na kpm aza a kugengu. N rono da tā atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakanā tā n uma u mayun u de.

¹² Kiranai n tyoku da ya rongo n atoku a de aza da bawu a'ari atoni. Ko a takunku da baci unyushi, edā gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku tā kpm a naka Kashilā tsupige u tuwa baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a de

¹³ Kashilā ka ciga da tā i gorimuko gba aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono,

¹⁴ n azapige a da dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le tā tsara a foro gba uza da baci u nusai, kpm u suku le tā tsara a naka uza da yain ili i maci tsupige.

¹⁵ Kashilā ka ciga da tā i yain ili i shinga, kpm i yan baci, ya zuwa tā atengeshi a ama da a tsu takunkusu da unyushi a pada bini.

¹⁶ Edā agbashi a da wa; i tsara de kaci ka de. Shegai utsara u kaci u de u naka ucira u da ya yan ili i cingi wa. I tsara tā kaci ka de tsara i woko tyoku u agbashi a Kashilā.

¹⁷ Nakai ya dem karinga kpm i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashilā. Nakai Kashilā tsupige kpm i gorimuko magono.

¹⁸ Agbashi, u kana tā i gorimuko azakuwa a de kpm i naka le karinga kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kana tā dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen.

¹⁹ Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a da u revei Kashilā, Kashilā ka pana tā kayanyan ka ne.

²⁰ I lekede ili wa a lapa da baci adama a unyushi u da i yain. Shegai Kashilā ka zuwuka da tā unā u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga.

²¹ Kawauwi ka iryoci i de, u pana tā ikyamba adama a de. Tono dem nala. Upana u ikyamba wa tā a asuvu a ili i'ya Kashilā ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā:

²² “Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa,
kpm u yinsa uza wa.” ◇

²³ An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa tā kaci ka ne a akere a Kashilā uza da u tsu yan afada a maci.

²⁴ Eyi n kaci ka ne u bidya tā unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandangbani tsara tsu 'yuwan uyan unyushi, kpm tsu rongo n ili i shinga. A tanasa da tā adama a a'utsu a ne!

²⁵ Caupa i'ari tā a kugengu tyoku u ncon n da n puwain. Shegai gogo-na i gono de a asu u Kaliniki ka de, uza da wa guba uma u de.

3

Tyoku da a tsu yan a asuvu a iyolo

¹ Edā aka she i gorimuko a'ali a de. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u de wa pura tā ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku.

² Yan ɗa a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u ɗa ya rongo.

³ Kotsu i matsa i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka ɗe n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa.

⁴ Nala wa. U la ta tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wuta ta a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wa ta n kalen cika a asu u Kashila kpm wa kotso wa.

⁵ Tyoku ɗa gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u ɗa la vi. A wushuku ta n Kashila kpm a ka gorimuko a'ali a le.

⁶ Hal gai Saratu,† u gorimuko ta vali u ne Ibrahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Eɗa nkere n ne n ɗa, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaka uwonvo u bishinka ɗa uyan ili wa.

⁷ Nala dem a'ali, u gan ta i wundi aka a ɗe n karinga. I toni n ele mai tyoku ɗa ya rongo kaɓolo. Kotsu i ciɓa an i la le n ucira. I reve kpm an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashila. Ya ciga baci ko i te i kangu kavasu ka ɗe ubana a asu u Kashila wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a ɗe

⁸ Gogo-na gba ɗe she i wushuku n atoku a ɗe, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a ɗe. I cigamgbana yavu uza n vangu u ɗa i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka ɗe.

⁹ Uza u yanka ɗa baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko ɗa baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gita baci, i zuwuka icun i ama a nala yi unā u shinga. Yanyi nala kpaci Kashila ka isa ɗa ta tsara i zuwuka ama unā u shinga. Kpm eɗa dem Kashila ka zuwuka ɗa ta unā u shinga.

¹⁰ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,
“Uza wa ciga baci u rongo n mazanga
n a'ayin a shinga,

u kana ta u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.
U kirana kpm n unā u ne a asu u uyansa kaɓan.

¹¹ U kana ta u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.
U matsa u wene u rongo n ya dem na ndishi n shinga.

¹² A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundya ta aza ɗa a ka yansa ukuna u shinga.

Kpm atsuvu a ne a'a ta ukukpi tsara u pana ka le a yan baci kavasu.
Shegai u tsu kpatalaka ta aza ɗa a tsu yansa ukuna u cingi kucina.” ♦

¹³⁻¹⁴ Ya wa yanka ɗa ukuna u cingi i'a baci ufoɓusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan ɗa baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpm kotsu i namgba asuvu wa. Kashila ka naka ɗa ta katsupi ka ya yansa ukuna u ɗa wari u shinga.

¹⁵ A unā u ɗa ya dambula a asuvu a ɗe, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka ɗe. I rongo ufoɓusi u ɗa ya wushunku uza ɗa baci dem u wece ɗa i tonuko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpm u kana ta i yain u ɗa sawu na unaka tsupige.

¹⁶ I rongo n atakasuvu a ɗe sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka ɗe, a ka woko ta n uwono a wene baci uma u shinga u ɗa ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷ Ciɓai, u la ta tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashila ka baci ka cigai u ɗa nala. I pana baci ikyamba nala, u la ta tsulobo n u ɗa ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi.

♦ 3:12 Ishp. 34:12-16.

¹⁸ Kawauwi ka pana t̄a dem ikyamba an u kuw̄ai adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuw̄a t̄a adama a aza a unyushi u cingi tsar̄a u tuko tsu a asu u Kashil̄a. Ikyamba i ne i kuw̄a t̄a, shegai a 'yanḡas̄a yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹ Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a ɗa a'ari a kuwa ku a'ali kuɓari.

²⁰ Ama a na yi a 'yuwan t̄a upan̄aka Kashil̄a a'ayin a ɗa Nuhu wa yan kpatsu. Shegai Kashil̄a ka yan t̄a ahankuri n ele. Ama kull̄a a uwa t̄a pini a kpatsu ki, aku Kashil̄a ka wauwa le a mini mi.

²¹ Mini ma nala mi ma woko t̄a yavu ulyuɓugu u ɗa wa wauwa ɗa gogo-na. Shegai ulyuɓugu u uza u ashinda a ikyamba u ɗa wa. U ukpatala ubana a asu u Kashil̄a n katakasuvu ka ɗe sarara ɗa, kpaci a 'yanḡas̄a t̄a Yesu Kawauwi a ukpa.

²² Gogo-na Kawauwi ka t̄a a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashil̄a. Gba atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gba ityoni i cingi u kaɗa t̄a a pan̄aka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹ An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, eɗa dem she i fobuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u ɗa la vi ya suma.

² Nala kpam ya tonu upana u kayanyan u cingi u ikyamba i ɗe wa. Shegai ya yanka t̄a gba uma u ɗe manyan i yain i'ya Kashil̄a ka ciga.

³ I'ari i ɓarakpa t̄a n i yanyi ili i'ya aza ɗa bawu a revei Kashil̄a a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashil̄a ka kovo.

⁴ Aje a cau a ɗe a yan t̄a majiyan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gbam a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka ɗe adama a ukuna u nala vi.

⁵ Shegai u kaɗa t̄a a wushunku uza ɗa wa tuw̄a u yanka ya dem afada, aza a uma n aza ɗa a kuw̄ai gba.

⁶ Adama a nala, Yesu yanka t̄a aza ɗa a kuw̄ai vi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama ɗa a buwai, yanka ɗa u yanka le nala tsar̄a a tsar̄a a'ayin a ɗa a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku ɗa Kulu ku Kashil̄a ku tonoi n ele.

⁷ Ko ndya wa ya kotso t̄a na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a ɗe, i kaɗa kaci ka ɗe tsar̄a i yain kavasuu.

⁸ Gba ili i'ya gbam i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a ɗe uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya cimbusuka t̄a gba ikuna i cingi i kakuma i'ya a ka yansaka ɗa.

⁹ U kaɗa t̄a i wushi ama a a'uwa a ɗe, kpam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰ Kashil̄a ka naɗa t̄a ya dem kune icun kau-kau. U gan t̄a i yanka ili i'ya Kashil̄a ka naɗa ɗa manyan mai, tsar̄a i wenike ukuna u shinga u Kashil̄a a asu u ama.

¹¹ Avu uza ɗa Kashil̄a ka naɗai kune ku kuɓari, vu yain ka yavu Kashil̄a ka ka dansa a asuvu a vunu. Isa ɗa a isa vu vu ɓanga ama? Banga le n gba ucira u ɗa Kashil̄a ka naɗa vu. Pini nala, Kashil̄a ka wusha t̄a tsupige tsu ili gba a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashil̄a t̄a t̄a pini hal ubana bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan dā tā mavura

¹² Ama a va, kotsu i yain majiyan an a ka konduso dā n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u dā u savu wa.

¹³ Wa laka dā tā tsulobo i yain mazanga an edā dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsara tā mazanga cika a'ayin a dā baci a wenikei tsupige tsu ne.

¹⁴ A yanka dā baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsa la vi de unā u shinga, kpaci u wenike tā an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashilā tsari n adā.

¹⁵ Mai dā wari uza u pana ikyamba u wuna baci uma gbani gbani, ko uboku ko kpam ukuna u gbani u roku u dā uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kabarikete u gan tā u pana ikyamba.

¹⁶ Nala wari wa, a ka yan dā baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashilā an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷ Gogo-na dā a'ayin a dā Kashilā ka gitā afada a ne, kpam wa gitā tā u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gitā baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza dā a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne?

¹⁸ Kadyanshi ka Kashilā ka da,

“Iwauwi i tsu tuwā tā a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama dā a 'yuwain upana ka Kashilā kpam a tsu nususa, ama a na a ka la tā ama a shinga upana ikyamba.” ◇

¹⁹ Ili i'ya ukuna u na wa tonu u dā: va pana baci ikyamba tyoku dā Kashilā ka ciga, vu lyai kelime n unaka kaci ka vunu a asu Kashilā uza dā yan vu. Vu lyai kpam kelime n uyansa ili i shinga, wa banga vu tā. Mayun, wa kpa dā vu ubanga wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹ Gogo-na nkoshi ma Atoni n dā ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpam n wene tā upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tonu yi tā a tsupige tsu ne n karinga ka ne u gono baci.

² Tyoku dā aliniki a tsu kirana nā ncon n le, nala dem u gain i kirana n gba ko ya baci Kashilā ka zuwai a akere a de. I yain u dā n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u dā wa. I yain nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashilā. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwā dā wa.

³ Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i baranasi ama kabarikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga.

⁴ Nala kpam, Magono ma Aliniki ma tuwā baci, wa naka dā tā funi u tsupige u dā bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u alobo

⁵ Edā alobo, panai karinga ka nkoshi. Gba de kpam she i bangamgbana yavu agbashi a dā a vakunki kaci ka le, kpaci

“Kashilā ka 'yuwan tā aza dā a'ari n aradi, u nakai kpam ukuna u shinga u ne a asu u aza dā a vakunki kaci ka le.” ◇

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka de a ucira u Kashilā. A'ayin a dā baci a'ayin a ne a tuwai, wa radagba dā tā a zuba.

⁷ Tsunki Kashilā gba ili i'ya ya balā dā, kpaci wa kirana tā n adā.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afofi. Kalapansi ka utokulalu u de, kpam aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza dā wa kana tsara u takuma.

⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n

ucira. U gan t̄a i reve, gb̄a Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana t̄a icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a da baci i panai ikyamba kenu, Kashil̄a ka kirana t̄a n aḍa, kpam u zuwa atakasuvu a de a gbama, wa zuwa ḍa t̄a kpam i shamgba n ucira. Yan da Kashil̄a ka tsu yan nala adama a da wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa ḍa t̄a i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u da u bolomgbono ḍa n Kawauwi.

¹¹ Kashil̄a ka lya t̄a tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya t̄a Sila tyoku u utoku kpam uza da n wushuki n eyi. U banga mu t̄a a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u da i'ya, tsara n gbamatangu ḍa, kpam n tonuko ḍa tyoku da Kashil̄a kari uza u shinga, adama a da kain dem i rongo uwushukusu n eyi.

¹³ Atoni a Babila†* a ka sukunku ḍa t̄a idyani. Kashil̄a ka dangasa le t̄a dem tyoku da u dangasa ḍa. Maku ma va dem Marku wa danasa ḍa t̄a.

¹⁴ Damamgbana i a asuvu a uciga u Atoni. Kvasu ka va ka Kashil̄a ka naka ḍa ndishi n shinga, eda aza da i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

---

* **5:13** Arevi a Tagarada u Kashil̄a a wushuku t̄a an Bituru yankai "Babila" manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u ɗa u wutaɗi ara Bituru ubana a asu u Atoni aza ɗa a wacuwai a asu kau-kau u ɗa na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko ta ayain a kaneshi, Kashila ka kirana ta n aza ɗa a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U todugbuso ta kpam u ɗa, a ka yan ta awenishiki a kaɓan, u wenikei kpam tyoku ɗa a ka reve ili i maci n i kaɓan. A makorishi u ɗa a zuwa uma a a'ayin a ɗa Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaɓan n uwenishike u kaɓan u ɗa pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kana ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a ɗa tsari n uzuwa u uma u ɗa bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u ɗa vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kavasuu (1:1-2)

Tyoku ɗa Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaɓan (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun ɗa (3:1-18)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de ɗa ma koronku, eda aza ɗa i'ari n upityanangu tyoku ɗa tsari n u ɗa. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi alya a naka tsu u ɗa adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i rewi, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpam tsu rongo tyoku ɗa wa yankpa Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpam ukuna u shinga u ne.

⁴ N ucira u pige u nala u ɗa kpam u naka tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana ta u ɗa a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u ɗa u kyawan tsu u ɗa uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana ta kpam u ɗa ya woko ta tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i kaka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u de. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa da ta i doku ureve u Kashila cika.

⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko ta ukana u kaci. Ukana u kaci kpam u tsu tuko ta akawunki. Akawunki yi kpam a tsu zuwa da ta i rongo gba adama a Kashila.

⁷ Ya rongo baci nala, ya yan ta n uciga u atoku. A makorishi kpam ya yan ta n uciga u maci a asu u ama gba.

⁸ I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka da ta uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpam ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi.

⁹ Shegai aza ɗa a kpaɗai uyan ili i shinga i na yi arumba a ɗa, ko kpm a ka wene mai wa. A asansa ta an Kashila ka zai uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana ta i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa da mayun, i wenike kpm an u dangasa da i woko ama a ne. I yan baci nala ya tadatsa wa, ya rukpa tani wa.

¹¹ Kashila kpm ka wusha da ta mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve de ili i na yi, kpm i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga ta n rongo da uciɓusuka ili i na yi.

¹³ Wa lobono ta n rongo da uciɓusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai.

¹⁴ Kpm Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu de a ka barakpa wa ma kuwa ta.

¹⁵ Adama a nala, ma matsa ta n wene n wenishike da ili i na yi mai. Ma ciga ta i ciba ko u barakpa baci an n laza.

¹⁶ An tsu tonuko da tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene ta tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu.

¹⁷ Kashila Tata u naka yi ta tsupige tsa a radagba yi kpm an u isa yi n kalagatsu a asu u Ucira n Tsupige, u da, "Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpm ma pana ta kayanyan n eyi." ◇

¹⁸ Tsa ta pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kaɓolo n Yesu a'ayin yi, kpm tsu pana ta kalagatsu ki ka dansa a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu ta tsu doki tsu wushuki ili i'ya ntsumate n danai vi mayun da. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikalu ma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpm katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.*

²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci ntsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wutai wa.†

²¹ Ntsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a kaɓan

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta ntsumate n kaɓan aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpm a asuvu a de ya tsara awenishiki a kaɓan. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko kaɓan ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashila. A ka 'yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa.

² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne.

³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpm a tsu yanka ta ugboji n kaɓan manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpm ukpa u le wa ta a ure.

◇ **1:17** Mat. 17:5; Mak. 9:7; Luk. 9:35. * **1:19** Idani i na n Tsiheline i'ya, "She a'ayin a da kain ka wansai kpm kataka ka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu." † **1:20** A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, "U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a ntsumate n kaci ka ne wa."

⁴ Kashilā ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a ḏa a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ṭa a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada.

⁵ Kashilā ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ṭa Nuhu n ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono ṭa ama atsuvu a kaci ka afada a maci a Kashilā, pini nala, Kashilā ka cimbusai gbā likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u ḏabai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza ḏa a kpaḏai upana ka Kashilā.

⁷ Shegai gbā n nala, Kashilā ka wauwa ṭa Lutu. Lutuṭ vuma ḏa rongoi n Kashilā mai ḏa, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u ḏa a ka yansa a asu u ḏa wari vi wa.

⁸ An u wokoi vuma ḏa uza ḏa wa pana Kashilā karinga, u dambula ṭa a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa panasa ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike ṭa an Kashilā ka fuḏa ka wauwa ama ḏa a ka tonoyi mai a asuvu a upana u ikyamba u ḏa a ka panasa. Ili yi ya wenike ṭa dem an Kashilā ka kana ama ḏa a 'yuwan yi unaka karinga, kpam wa lya ṭa kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashilā ka doku ṭa upana u ikyamba u ama ḏa a ka tonoyi uciga u ili i ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unaka karinga. Iacun i ama a na yi a'a ṭa n aradi kpam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gbam a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa.

¹¹ Shegai atsumate a zuba a la ṭa ama a na yi ucira cika, kpam gbā n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashilā wa.

¹² Ama a na a a'a ṭa tyoku u nnama n mete n ḏa bawu n tsu yan majiyan. N ḏa a matsai tsara a kana a wuna. A tsu tonuko ṭa ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a ḏa a ka wuna le.

¹³ A ka wusha ṭa ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u ḏa a ka yansaka ama. A tsu yan ṭa mazanga a'ayin a ḏa a ka yan ukuna u cingi ko n kaara ka baci. A tsu tuko ṭa uwono a kaḅolo ka ḏe, a gonuko ḏa aza a ashinda. A tsu lya ṭa kelime n a yanyi ukuna u kaḅan u na vi ko a ka lya baci ilikulya kaḅolo n aḏa a asu u abiki.

¹⁴ A tsu yan ṭa tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu cuwa n uyan unyushi wa. A tsu kpatalasa ṭa aza ḏa bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike ṭa kaci ka le kurura, ele aza ḏa a yankai unā a ḏa.

¹⁵ A asaka ḏe ure u maci a tonoyi ure u matsumate Bala'amṭ maku ma Beyu. Bala'am vuma ḏa uza ḏa u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ◇

¹⁶ Shegai makparyagi ma barana ṭa Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana ṭa ukuna yavu vuma ma bishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷ Ama a na a'a ṭa yavu a'eshi a mini a ḏa a ekpei. Tyoku u alishi a ḏa a tsu kyawunsa a zuba a uwule ḏa a'ari. A tsu yan ṭa kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashilā ka zuwa ṭa icun i ama a na yi a asu u ḏa u lakai karimbi.

¹⁸ Ama a na yi a tsu yan ṭa aradi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'asaka ure u cingi, ama na yi a ka yanka ṭa kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹ A yanka t̄a ya dem kazuwamgbani ka utsar̄a u kaci, shegai ele dem agbashi a uyansa ukuna u cingi a d̄a, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n ele a d̄a.

²⁰ Ama a ka tsar̄a t̄a iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuw̄a baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kan̄ai ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la t̄a upana u ikyamba u cau.

²¹ Wari wa laka t̄a ama a nala tsulobo a'ari a kpađ̄a baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashil̄a upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka shinga ka Kashil̄a ka naka le a yain.

²² Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagadi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono t̄a tsar̄a ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagadi tsu roku kpm tsu dana t̄a, "A sumba baci maburusunu, ma gono t̄a a asu u icadi."

3

Yesu wa doku t̄a wa gono

¹ Aza d̄a ma ciga, gogo-na n koronku d̄a de ikanikorongi i re, kpm a asuvu a ikanikorongi yi n mats̄a t̄a tsar̄a n zuwa d̄a i yawunsa mai kpm i ciba dere.

² Ma ciga t̄a i ciba i reve kpm n akani a ntsumate ma uwulukpi n caupa, ma ciga t̄a kpm i ciba i reve kpm ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko d̄a i yain.

³ Wa t̄a n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan t̄a aza a majari, aza d̄a a ka dosuso ukuna u maci, a yain gba ili i cingi i'ya a ka ciga a yain.

⁴ A ka dana t̄a, "Utuw̄a u d̄a u zuwamgbanai wa tuw̄a vi u d̄a te? Azapige a kagita a kuw̄a de gba, kpm ko ndya wa i'a t̄a tyoku d̄a i'ari tun a kagita ka uyan likimba."

⁵ Shegai ama a na yi a zuwa t̄a kaci ka le a asansai an tun caupa Kashil̄a ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpm mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne.

⁶ An a tsar̄ai a yain a'ayin, Kashil̄a ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsai likimba.

⁷ Shegai Kashil̄a ka tonuko t̄a zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuw̄a le, kpm a wacinsa aza d̄a bawu a wushuki n Kashil̄a.

⁸ Aza d̄a ma ciga, kotsu i asansa an Kashil̄a ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpm ayen kazu yavu kain ka te.

⁹ Aza roku a bidya t̄a Magono ma Zuba ma barakpa t̄a kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa barakpa tyoku d̄a a ka yawunsa wa. Wa t̄a n ahankuri ara de. Wa ciga ko uza u kuw̄a wa, shegai wa ciga t̄a ya dem u kpatala ugonon ara ne.

¹⁰ Kain ka Asheku ka t̄a a utuw̄a ka danda ama tyoku d̄a kaboki ka tsu tuw̄a. Zuba kpm wa kotso t̄a n mawura ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike t̄a ya dem tyoku d̄a a ka todugbo likimba n gba ili i'ya i'ari pini kpm a kidaga u d̄a ugana.*

¹¹ An u wokoi a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a d̄a ya woko? Adama a nala she i gbashika kpm i naka Kashil̄a tsupige n uma u de.

¹² I zuwa a'eshi a de a kain ka nala ki i banga ka ka tuw̄a gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa t̄a zuba n akina, kpm gba i'ya i'ari pini a akina yi i darakpa.

* **3:10** Akorongi a cau a roku aza d̄a a purai a tagarada u 2 Bituru a korongu t̄a "kpm ili i likimba ya darakpa t̄a n usudugbi u shen cika."

¹³ Shegai tsa vana ta zuba u savu n likimba u savu u da Kashila ka zuwamgbanai wa yan, likimba da gba aza da a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashila ka danai i'ari dere.

Idyani i makorishi

¹⁴ Aza da ma ciga, adama a nala, she i rongo na ndishi n shinga n Kashila kpam i yain gba i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a da ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i cifa, Magono ma Zuba uvana u da wari tsara ama a tsara kabala ka a ka tsara iwauwi. Tyoku da utoku u tsunu Bulus uza da tsa ciga, u koronku da n ureve u da Kashila ka naka yi.

¹⁶ Bulus yan ta kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gba ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana ta ureve. Aza roku aza da bawu a revei ili n aza da bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura ta ikanikorongi i ne yi tsara i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarada u Kashila. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza da ma ciga, a rono da ta atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura da ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u de, kotsu i rukpa wa.

¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

Ukanikorongi u Kagita u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagita, u isa ta aza a uyan kaneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpm makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike ta an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan ta kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila. U yan ta ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila ki icun ku re. Ure u kagita u da uza u rongo a katyashi ka Kashila. Ure u ire kpm u da uza u rongo a uciga u Kashila.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashila u da uza u rongo tyoku da Kashila ka ciga. Adama a nala ili i'a kpm la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashila kpm wa. Tagarada vi u yan ta kpm kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashila u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cibuga tsu ta an tsari n utsara u kaci u pige tsa baci ka6olo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Udani u da wa naka uma (1:1-4)

Kashila ka katyashi, Yesu kpm aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashila (2:18-3:10)

Uciga u Kashila n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsara u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹ Uza da tun caupa wari pini a kagita ki, aya uza da tsu panakai kpm tsu wenei. Tsu wene yi ta n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi kpm n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma.

² Uza da u tsu naka uma, u tuwa ta ara tsunu! Tsu wene yi ta, kpm tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi kpm u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da.

³ I'ya tsu wenei kpm tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsara eda dem i tsara urongo u ka6olo n atsu u nala vi. Ka6olo ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi.

⁴ Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsara i shadangu n mazanga ka6olo n atsu.

Kashila katyashi ka

⁵ Udani u da tsu panai ara Yesu Kawauwi u da na, kpm u da tsa tonusuko da: Kashila ka katyashi, kpm wari n karimbi wa, ko kenu.

⁶ Tsu da baci tsa n uma ka6olo n eyi, kpm tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a ka6an a da tsari, tsa tonu ukuna u mayun wa.

⁷ Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku da Kashila ka rongo a katyashi, tsa rongo ta la vi ka6olo n atoku. Kpm mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe ta unyushi u cingi u tsunu.

⁸ Tsu da baci tsa n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, kpm ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa.

⁹ Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusukā tsu tā. Kpaci Kashilā ka tsu shadāngu tā kazuwamgbani ka ne, wa yan tā ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu tā a asuvu a ukuna u cingi u da tsu yain.

¹⁰ Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashilā ka tsa isa uza u kaban. Kpam tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹ Mmuku n va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da ili i na yi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza da wari uza u maci, wa folo ta Tata a una u tsunu.

² Aya udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u da gbam u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gba.

³ Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashilā, tsa tono baci udani u ne mai.

⁴ Uza da baci dem u danai, “N reve ta Kashilā,” shegai bawu wa tono ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaban da. Kpam wa n ukuna u mayun a asuvu a ne wa.

⁵ Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashilā ka danai, kpam uciga u ne wari ara tsunu tyoku da u gain u woko, tsa reve ta an tsari ama a ne mayun.

⁶ Tsu da baci atsu ama a ne a da, tsu rongo tyoku da Yesu rongoi.

Kashilā ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷ Aje a va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da adama a da ma naka da mele ma savu wa. Ma gai a naka da caupa vi ma, kpam i reve ta n udani vi.

⁸ Shegai u savu u da dem. Kawauwi ka wenike ta an mele mi mayun da, eda kpam dem i wenike ta an mayun da. Kpaci karimbi ki ka ta a ucimba, katyashi ki kpam kari a uwakana.

⁹ Uza u dana baci, “A katyashi ka ma rongo,” shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo.

¹⁰ Uza da baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpam wa tuko utadatsasa wa.

¹¹ Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpam tsa wala pini. Tsu reve kpam a asu u da tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹² Koronku da ma koronku da, mmuku n va,
kpaci Kashilā ka cimbusukā da de unyushi u cingi u de adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, aloba na nkere,
kpaci i lya ta kaci ka uza u cingi vi.

Koronku da ma koronku da, mmuku,
kpaci i reve ta Tata.

¹⁴ Koronku da ma koronku da, isheku,
kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, aloba na nkere,
kpaci i'a ta n ucira.

Udani u Kashilā wa ta ara de,
kpam i lya de kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵ Kotsu i cigi likimba ko kpam ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wa la vi ara de wa.

¹⁶ Tsa rongo baci tyoku da likimba wa ciga, kain dem tsa rongo ta uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsu cigi tsu tsara ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain

dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpm tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u da. Gba ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya.

¹⁷ Likimba n gba ili i'ya i'ari pini ya wura ta, shegai uza da baci wa yan ili i'ya Kashila ka ciga, wa yan ta n uma hal ubana.

Utokulalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸ Mmuku n va aza da ma ciga, a'ayin a makorishi a da. I pana ta a da utokulalu u Kawauwi wa ta a utuwa, gogo-na kpm atokulalu a Kawauwi a da pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi da na vi.

¹⁹ Ama a na yi a asaka de kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu mayun wa. A da baci mayun da a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba ta n atsu. An a asaka tsu vi, u wenike ta an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰ I'a ta n kune ka Uza u Uwulukpi u naka da, adama a nala gba de i reve ta ukuna u mayun.

²¹ U kana mu she n koronku da a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve ta n u da. I reve ta kpm an aza a ka'an a'ari a asuvu a aza a mayun wa.

²² Ya uza u ka'an? Uza da baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u ka'an da. Uza da baci dem u danai nala, utokulalu u Kawauwi da, kpm u 'yuwan ta Tata n Maku mi dem.

²³ Uza da baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan ta dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsa ta dem n Tata vi.

²⁴ Kotsu i matsa i wene i toni uwenishike u da i tsara i a kagita. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongo ta ka'olo n Maku mi kpm n Tata vi.

²⁵ Ili i'ya kpm Kawauwi ka zuwamgbana i wa naka tsu i'ya na: uma u da bawu wa kotso.

²⁶ Koronku da ma koronku da tsara n rono da atsuva a kaci ka ama a nala yi, aza da a ka ciga a yinsa da vi.

²⁷ Shegai eda, Kawauwi ka tsunku da de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpm uza u wenishike da wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike da ta ko ndya wa, kpm ko ndya baci ku wenishikei mayun da, ka'an ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongo kpm a asuvu a Kawauwi.

²⁸ Mayun mmuku n va, lyayi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpm tsa pana uwono a kapala ka ne wa.

²⁹ I reve ta an Kawauwi kari uza u maci, kotsu kpm i reve uza da baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashila ma.

3

Atsu mmuku n Kashila n da

¹ Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a da a ka isa tsu mmuku n Kashila. Kpm mayun da tsari mmuku n Kashila mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, da gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi.

² Aje a va aza da ma ciga, gogo-na atsu mmuku n Kashila n da, kpm kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve ta Kawauwi ka gono baci, tsa woko ta tyoku u ne, kpaci tsa wene yi ta tyoku da wari mayun.

³ Gba aza da a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa ta kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku da Kawauwi kari uwulukpi.

⁴ Uza da baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashila ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere da wari n kushulu n Kashila n mele ma ne.

⁵ I reve ta an Kawauwi ka tuwai u takpa unyushi u cingi, kpaci wa n unyushi u cingi wa.

⁶ Adama a nala, uza da baci wa rongo kaɓolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza da baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpam u reve yi wa.

⁷ Mmuku n va, kotsu i asaka uza u yinsa da a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a da tyoku da Kawauwi kari.

⁸ Gba uza da baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalapansi da, kpaci Kalapansi ka gita ta uyansa u unyushi u cingi tun a kagita. Adama a nala a da Maku ma Kashila ma tuwai tsara u cimbusa manyan ma Kalapansi.

⁹ Aza da baci a'ari mmuku n Kashila a ka fuda a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u naka le ta uma u savu. An u wokoi Kashila ka Tata u le, a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa.

¹⁰ Adama a nala, tsa wene ta ko ya maku ma Kashila, n ko ya kpam maku ma Kalapansi. Uza da baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashila ma wa, nala dem uza da bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a de

¹¹ Udani u na u te u da n u da i'ari i gitai i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu.

¹² Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u da, aku u wunai vangu u ne. Nda ya zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpam vangu u ne u yain i'ya i lobono ta.

¹³ Aje a va, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo da wa.

¹⁴ Uciga u atoku a tsunu, wa wenike ta an tsu pasamgbantai ukpa ubana a uma. Uza da baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa ta a asuvu a ukpa.

¹⁵ Uza da baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve ta aza da a ka wunusa uma u ama gbani, a'a n uma u da bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶ Tyoku da tsa reve uciga vi wari u da na: Kawauwi ka neke ta uma u ne adama a tsunu. Adama a nala atsu dem u kana ta tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu.

¹⁷ A dana uza roku wa n utsari, aku u wenei uza roku uza da bawu wari n ili kpam u banga yi wa. Vuma nala uciga u Kashila wa a asuvu a ne wa.

¹⁸ Mmuku, tsu tsu wenike ta atoku uciga mayun a asu u ubanga le, shegai tsu yain kadyanshi ka ubanga u le koshi wa.

¹⁹ Tsa ciga baci atoku, tsu reve ta an tsari a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku ta a asu u Kashila.

²⁰ Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashila ka la ta atakasuvu a tsunu kpam u reve ta ko ndya wa.

²¹ Aje a va, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fuda ta tsa shamgba a kapala ka Kashila bawu uwonvo.

²² Wa naka tsu ta i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tono yi ta kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan.

²³ Ili i'ya Kashila ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain.

²⁴ Aza da a ka pana kadyanshi ka Kashila, a asuvu a ne a da a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve ta Kashila kari a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u naka tsu.

4

Awenishiki a kaɓan

¹ Aje a va aza da ma ciga, gba uza da danai wa ta n Kulu Keri ku Kashila da ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashila da ku wutai. Ntsumate n kaɓan n uwa de a likimba ushani.

² Tyoku da ya reve Kulu Keri ku Kashila u da na: uza da baci dem u danai Kawauwi ka tuwa ta a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashila da u wutai.

³ Uza da baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, wari n Kulu ku Kashila wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza da i panai wa tuwa a likimba vi kpam gogo-na u tuwa de.

⁴ Mmuku n va, eda aza a Kashila a da, kpam i lya ta kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashila ka ta a asuvu a de, kpam u la ta uza da wari a likimba ucira.

⁵ Atokulalu a nala yi a tsu yan ta kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpam a tsu pana ka le ta, kpaci ele aza a likimba a da.

⁶ Shegai atsu aza a Kashila a da, da gai i zuwai aza da a revei Kashila a tsu pana ka tsu vi. Ama a Kashila a da baci a'ari wa, a ka pana ka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza wari n kulu ku mayun ko ku ka'an.

Uciga u Kashila ara tsunu

⁷ Aje a va, asaka tsu cigamgbantai, kpaci uciga a asu u Kashila u da u wutai. Uza da baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashila ma, kpam u reve ta Kashila.

⁸ Uza da kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashila wa, kpaci Kashila uciga u da.

⁹ Kashila ka wenike tsu ta uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsara tsu tsara uma.

¹⁰ Uciga u ukuna u mayun u da la vi. Atsa tsa ciga Kashila wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko udarakpa u da wa cimbusa unyushi u cingi u tsunu.

¹¹ Aje a va, an u wokoi Kashila ka ciga tsu nala, atsu dem u kana ta tsu cigi atoku a tsunu.

¹² Uza wa la kotsu u wenei Kashila wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashila ka ta ka'olo n atsu ubana. Uciga u ne kpam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku da u gain u woko.

¹³ Kashila ka naka tsu ta Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsari ka'olo kpam ili i te n eyi vi, tyoku da eyi wari ka'olo kpam ili i te n atsu.

¹⁴ Tata suku ta Maku ma ne ma woko uza da wa wauwa likimba, tsu wene yi ta kpam gogo-na atsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne.

¹⁵ Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashila ma, wa ta ka'olo kpam ili i te n Kashila, Kashila kpam ka ta ka'olo kpam ili i te n eyi.

¹⁶ Tsu reve ta tyoku da Kashila ka ciga tsu cika, kpam tsu pityanangu ta n eyi.

Kashila uciga u da. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko ta ka'olo kpam ili i te n Kashila, eyi kpam wa woko ta ka'olo kpam ili i te n atsu.

¹⁷ Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku da Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa.

¹⁸ Uwonvo wa pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa ta gba uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura da. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashila u shadangu asuvu a ne tyoku da u gain wa.

¹⁹ Kashila ka ka gitai ka ciga tsu, da gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi.

²⁰ Ama a ka dansa baci, "Ma ciga ta Kashila," shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko ta aza a ka'an. Aza da bawu a ka ciga ama a le aza da a ka fuda a ka wene, a ka fuda dem a ka ciga Kashila wa, uza da gbam bawu a ka wene.

²¹ Kashila ka tonuko tsu ta kadyanshi ka na ki: aza da a ka ciga Kashila, u kana ta a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

¹ Gbā uza ḡa baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashilā ma. Kpam uza ḡa baci wa ciga Tata, wa ciga tā la vi mmuku n ne.

² Tyoku ḡa tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashilā u ḡa na: tsu cigi Kashilā kpam tsu pana udani u ne.

³ Uciga u Kashilā u ḡa tsu pana udani u ne, kpam udani vi u wuyana utono wa.

⁴ Maku ma Kashilā dem ma lya tā kaci ka likimba, kpam upityanangu u tsunu u ḡa u tsu nākā tsu ulya u kaci u nala vi.

⁵ Ya wa lya kaci ka likimba? She uza ḡa u wushuki Yesu Maku ma Kashilā ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶ Yesu Kawauwi aya u tuwāi n mini ma ne nā mpasa ma ukpā n ne. N mini ma u tuwāi koshi wa, shegai gbā n mini mi kaḡolo nā mpasa. Kulu ku dana tā dem ukuna u na vi mayun ḡa, kpaci Kulu ki mayun ḡa.

⁷ Ili i tatsu i na yi i wenike tsu tā ukuna u mayun a kaci ka Yesu,

⁸ i'ya: Kulu, n mini, nā mpasa, kpam kadyanshi ka te ka a yain.

⁹ Tsu tsu wushuku tā n ama a'ayin a ḡa baci a danai ukuna wā tā mayun, shegai ili i'ya Kashilā ka danai i tsu la tā ucira, kpam u yanka tsu tā kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne.

¹⁰ Uza ḡa baci u wushuki n Maku ma Kashilā, u reve tā la vi ili i'ya Kashilā ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun ḡa. Shegai uza ḡa baci bawu u wushuki n ili i'ya Kashilā ka danai mayun ḡa, u woko ḡe dere n u'isā Kashilā uza u kaḡan.

¹¹ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu i'ya na: Kashilā ka nākā tsu tā uma u ḡa bawu wāri n utyoku, Maku ma ne ma kpam ma zuwai uma vi u yain.

¹² Uza ḡa baci wāri n Maku mi, wā tā n uma. Uza ḡa baci bawu wāri n Maku ma Kashilā, wā n uma wa.

Uma u ḡa bawu wāri n utyoku

¹³ Edā aza ḡa i wushuki n Maku ma Kashilā edā ma koronku, tsarā i reve an i'ari n uma u ḡa bawu wāri n utyoku.

¹⁴ Tsa fudā tā tsa tuwā a asu u Kashilā bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa panāka tsu tā.

¹⁵ U tsu panāka tsu tā a'ayin a ḡa baci dem tsu folo yi, tsu reve tā kpam u tsu nākā tsu tā ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶ Vu wene baci katoni ka ka yan unyushi u cingi u ḡa bawu wa zuwa ukpā, vu yanka yi kvasu tsarā Kashilā ka nākā yi uma. Aza ḡa bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukpā, alya ma dansāka pini na vi. Unyushi u cingi u ḡa pini u ḡa wa zuwa ukpā, shegai ma zuwa ḡa i yain kvasu ubana a asu u Kashilā a kaci ka ama ḡa a ka yansa unyushi u nala vi wa.*

¹⁷ A'ayin a ḡa baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u ḡa. Shegai gbā unyushi u cingi u ḡa u tsu zuwa ukpā wa.

¹⁸ Tsu reve tā aza ḡa a'ari mmuku n Kashilā a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashilā ma tsu kirana tā n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

¹⁹ Tsu reve tā an tsari ama a Kashilā, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gbā.

* **5:16** Unyushi u ḡa u tsu zuwa ukpā wa woko tā ukpāḡa u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpam n ukpāḡa u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsarā ucimbusukā u unyushi vi.

²⁰ Tsu reve t̄a an Yesu Kawauwi Maku ma Kashil̄a u tuw̄ai kpam u wenike tsu Kashil̄a ka mayun. Ts̄a t̄a kabolo n Kashil̄a mayun an ts̄ari kabolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashil̄a ka mayun uza da u tsu n̄aka uma bawu utyoku.

²¹ Mmuku n va, banai dan n ameli.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da na mmuku n ne aza da Kashila ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so ta mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a unu u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga wa ta n kalen cika a asu u Kashila, nala kpm dem uciga wa ta n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa ta Kawauwi ka vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana ta ukuna u nala kaƙan ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko ta Atoni a 'yuwan awenishiki a kaƙan.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan ta a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan ta Atoni a cigi ukuna u mayun, kpm a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da Kashila ka dangasai na mmuku n ne.* Ma ciga da ta n ukuna u mayun. Mpa ma ciga da utyoku u va wa. Gba aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga da ta dem.

² Tsa ciga da ta adama a ukuna u mayun u da wari a asuvu a tsunu, kpm wa rongo ta a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka va ka, Kashila Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu ta ukuna u shinga kpm a pana tsu asuvayali! Asaka a naka tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

⁴ N pana ta kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono ta ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain.

⁵ Uka, n koronku vu tsara n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko da ma tonuko vu i cigi atoku a de. Ili i kagita i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi.

⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u Kashila. Kpm tun a kagita u tonuko tsu ta tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a kaƙan a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alapansi a na yi a ka dansa ta mayun da Yesu Kawauwi wari n ikyamba i vuma wa. Aza a kaƙan a da, kpm atokulalu a Kawauwi.

⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba ta gba i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu gba.

---

* **1:1** Makuna ma 'Uka na mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'.

⁹ Uza ɗa baci dem u kpaɗai ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wutaɗi pini, wari n Kashila wa. Shegai uza ɗa baci shamgbai pini a uwenishike vi, wa ta n Tata vi n Maku mi.

¹⁰ Uza roku tuwa ɗa baci wa wenishike ukuna u ɗa bawu wari u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danasa yi wa, ko kenu.

¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsara tsu yain mazanga.

¹³ Mmuku ma umaku† u vunu aza ɗa Kashila ka dangasai ma sukunku vu idyani.

---

† **1:13** Umaku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wari a'ayin a ɗa u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza ɗa a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu t̄a ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu da wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katonu ka Yesu ka ka shinga uza da u ɓangai awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku t̄a Gayu n icikpali tyoku da u ɓangai awenishiki a mayun. U yan t̄a kadyanshi ka Diyoṭirifa, uza da u 'yuwain uɓanga aza da a ka wenishike ukuna u da wari u mayun.

Yahaya yanka tsu t̄a kadyanshi ka ama a re a na yi, u naka tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu t̄a tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kaɓolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka va. Ma ciga vu t̄a kpaci tsa tonu t̄a ukuna u mayun.

² Kaje ka va, kvasu ka va ka ko ndya wa i vunu ya wala t̄a mai, kpam ikyamba i vunu i'a t̄a n alafiya tyoku da uma u vunu wari n alafiya.

³ N pana t̄a kayanyan cika an Atoni a roku a tuwai a tonuko mu tyoku da vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku da va tonu ukuna u mayun vi.

⁴ N tsu yan t̄a mazanga n pana baci a da mmuku n va ma tonu ukuna u mayun. Ili i'a la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka va, va yansa t̄a ili i shinga an va ɓangasa awenishiki a maci a'ayin a da a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a da a'ari ara vunu.

⁶ A tonuko t̄a Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu ɓanga le a ure u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan a lya baci kapala na nwalu.

⁷ A laza t̄a na nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza da bawu a'ari Atoni wa, ko kenu.

⁸ Adama a nala, she tsu ɓanga le n kaci ka tsunu, tsara tsu yain manyan ma ukuna u mayun kaɓolo.

⁹ N koronku t̄a Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyoṭarifa, uza da u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu t̄a upanaka.

¹⁰ N tuwa baci ma tonuko da t̄a ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u da wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gbam, u 'yuwan t̄a uwusha awenishiki a mayun a da a tuwai vi. Hal gbam u kangi aza da a ka ciga a wushi le, u loko le a wuta a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka va, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tonu ili i'ya i'ari i shinga. Uza da wa tonu ili i shinga uza u Kashila da. Shegai uza da wa yansa ili i cingi u reve Kashila wa.

¹² Ya dem wa dansa t̄a ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa t̄a ama a reve an wari uza u shinga. Atsu dem tsu tsu dansaka yi t̄a mai. Kpam vu reve t̄a ili i'ya tsu danai mayun da.

Udani u makorishi

¹³Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa.

¹⁴N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵Kvasu ka va ka Kashila ka zuwuka vu una u shinga na ndishi n shinga. Aje a vunu a da a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu danasa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpā u kadyanshi

Yahuza ḏa korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu ḏa. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u ḏa, kpm Yakubu vi vangu u Yesu u ḏa.

Korongu ḏa Yahuza korongi tsarā u roni atsuvu a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaḓan. Yahuza rono tā atsuvu a Atoni tsarā kotsu a toni uwenishike u kaḓan u ama a nala yi wa. U rono le tā dem atsuvu tsarā kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsā tā n awenishiki a kaḓan. A kagitā, uza wa wene tā yavu u gan tā a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwā vu wene ukuna u ḏa bawu u gain u gitā vu ucinasa. Tagarāda u Yahuza wa zuwa tā uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaḓan.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaḓan (3-23)

Kvasu ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza ḏa wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mārī kpm utoku u Yakubu.

Aza ḏa Kashilā Tata u isai a rongo a asuvu a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali nā ndishi n shinga n uciga u Kashilā u rongo n aḏa.

Ili i'ya ya gitā n aza a unyushi

³ Aje a vā aza ḏa ma ciga, mārī ma ciga tā n koronku ḏa a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gbā tsunu. Shegai gogo-na u kanā tā n koronku ḏa ili i roku kau. U kanā tā n korongu n gbamatangu ḏa asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kaḓetsu. Kuten ka hal ubana Kashilā ka nakai ama a ne a ḏa u dangasai ukuna u mayun u ḏa bawu wa savaḏa.

⁴ Kpaci ama ḏa a goroi Kashilā a bolombono ḏe kaci n aḏa ukpawunsi. A tsu wenishike tā a dana, “Kashilā ka lobono tā, u tsu cimbusukā tā ama unyushi.” Nala mayun ḏa, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, “Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani.” Kashilā ka yawunsa tā tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza ḏa wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

⁵ Ma ciga tā dem n ciḓuga ḏa ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve tā n u ḏa. Magono ma Zuba ma wauwa tā ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza ḏa bawu a wushuki vi.

⁶ N ciḓuga ḏa kpm ukuna u atsumate a zuba a ḏa a kpaḏai u shamgba n ucira u ḏa Kashilā ka nakā le. A asakai asu u ḏa wari u le, aku Kashilā ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana.

⁷ Kotsu i asansa n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gbā ilyuci i nala i shadangu tā n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a ḏa a lyai ilyuci i nala yi gbā, kpm a woko tsu kuḓari a kaci ka akina a ḏa bawu a ka cimba a ḏa a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gbā n nala, awenishiki a kaḅan a nala a bidyai ele a'a tā n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari.

⁹ Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u naka Kalapansi unyushi wa. A'ayin a da wa nanamgbana n Kalapansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko da u tonukoi Kalapansi, “Magono ma Zuba ma barana vu.”

¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka tā ukuna u da bawu a revei unā u cingi, a tonuko u da kpam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n da a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpa.

¹¹ Ter le, kpaci a ka tono tā tyoku da Kayinu yain, uza da u wunai vangu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsara ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Korat* kpam, a ka kuwa tā adama a u'yangasaka u le.

¹² A'ayin a da baci icun i ama a na a tuwa da, tsara a lyai kabolo n ada a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko tā tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko da kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpam u tsu tuko le tā uwono. Tyoku u ulima u da u tsu lapana uwule bawu mini da a'ari. A'a tā kpam tyoku u ndanga n da bawu n tsu naka ilimaci a'ayin a uta. Ukpa u de u da a kuwai wa, hal gbam kure ka a kuwai kpaci a mudusa le tā a asuvu a alu a le.

¹³ A'a tā tyoku u abali a kushiva a da a tsu vura ashinda a kapufu, a da a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a tā tyoku u atala a da a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

¹⁴ Anuhu rongo tā hal uyan kushindere cina Adamu kuwa de, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa a kaci ka ama a na yi, “Wenei, Asheku a da pini a ka tuwa n atsumate a zuba a ne ushani a da bawu a ka fuda a ka kece.

¹⁵ Kpam wa yanka tā ama a likimba afada.

Pini nala, da wa wenike aza da a goroi Kashila, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u da a 'yangasaka yi.

Wa wenike le tā kpam alya aza a unyushi u cingi aza da bawu a'ari n Kashila kpam a nusa tā an u wokoi a yankai Kashila kadyanshi ka gbani.”

¹⁶ Ama a na yi alya aza a tsali kpam kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u da baci u luwa le uyan u da a tsu yan. A'a tā n aradi cika, kpam a reve tā uyinsa ama n kadyanshi tsara a tsara ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a va, u gan tā i ciba n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko da.

¹⁸ A dana tā, “Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsara tā aza da a ka rongo uyansaka Kashila magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u da bawu Kashila ka ciga.”

¹⁹ Kpam gogo-na alya pini, alya kpam a ka pecishe da. A tsu la tā uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashila a atakasuvu a le wa.

* **1:11** A alabari a Bala'am asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1-23:12, tsu wene tā asu u da Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashila ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a da pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu da u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'a pini asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

²⁰ Shegai aza a va, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i yanyi kavasuu tyoku da Kulu Keri ka tono n ada.

²¹ Rongoi uma u da wa wenike an Kashila ka ciga da, hal n i vani uma u da bawu wari n utyoku u da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa naka da.

²² Panai asuvayali a aza da a ka yan malala a kaci ka ili i'ya a pityanangi.

²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a da kpam pini aza da ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a da unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kavasuu ka ucikpa

²⁴ Gogo-na i naka Kashila tsupige kpaci aya wa fuda wa kirana n ada bawu ya tadasa. U peci da n unyushi u cingi, u naka da mazanga cika. Kpam u tuko da a asu u tsupige tsu ne.

²⁵ Tun caupa hal utuwa gogo-na n ubana a makorishi, Kashila Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza da wari Asheku a tsunu. Gba tsupige tsa ta ara ne, gba tsugono tsa ta ara ne, gba ucira wa ta ara ne hal n ucira u afada gba wa ta ara ne. Kpam nala wari ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya kasuki da u korongi tagarada u na vi. U dana ta ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afo6i a Kashila n ili i'ya ya tuwa ya gita a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a ta n a6on a tatsu. A dana ta ucira u ityoni i cingi u da pini a uyan manyan a likimba, kpam u kana ta Atoni a pana ikyamba hal a kuwa. A dansa ta kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashila, aya Yesu. Wa lya ta kaci ka ama a cingi n ucira le gba. A makorishi, Kashila ka ta n katsupi ka shinga ka wa naka aza da a lyai kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a da a'ari a makupki dem a da, Kashila ka ta uwulukpi kpam uza u ulya kaci u da wari.

Tagarada u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka ta idani i vuma manyan tsara u ratsanaka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarada u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwin wa kpam a ka savada a da wa. Akani yi a da na: Yesu Kawauwi u lya ta kaci ka ityoni i cingi gba a asu kau-kau. Kain ka ta a utuwa ka a ka vutala Kanangasi n ityoni i cingi a kushiva ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwa ta a asu u aza da a tonoi Yesu a rongo kabolo n eyi na ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka Yahaya (1:1-8)
 Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)
 Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)
 Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)
 Maku ma tagarada n cirakpa tsu shindere (5:1-6:17)
 Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila (7:1-17)
 Avana a shindere (8:1-11:19)
 Ubungu n adin a re (12:1-13:18)
 Kuwene a kaci ka afada a Kashila n ukirana u ne (14:1-15:8)
 Abelu a shindere a upan u Kashila (16:1-21)
 A lya ta kaci ka atokulalu a Kashila (17:1-20:10)
 Afada a makorishi (20:11-15)
 Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)
 Urishelima u savu (21:9-22:5)
 Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Ili i'ya Kashila ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsara Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashila ka zuwa i gita gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya.

² Yahaya vi kpam u dansai gba ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashila, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain.

³ Kashila ka zuwuka ta uza da baci dem u yankai aza roku kaneshi u idani i akani a na yi unu u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala. Wa zuwuka ta dem uza da u panai a da kpam u nakai a da karinga. Kpaci a'ayin a yan de evu a da gba ili i na yi ya gita.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴Ukanikorongi u da Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a da a'ari a Asiya.*

N yan ta kvasu tsara Kashila ka wenike da ukuna u shinga u ne na ndishi n shinga. Kashila uza da wari pini caupa, aya dem wari gogo-na, kpm aya wa tuwa. Kpm dem a'ulu a shindere a Kashila a da a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka da ta dem nala.

⁵Nala dem Yesu Kawauwi, uza da u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashila. Aya uza u kagita a asuvu a aza da a 'yangai a ukpa. Aya uza da wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza da wa ciga tsu, uza da u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpm u kuwai adama a tsunu.

⁶Adama a nala, tsu woko de kagali ka ne; wata, adarakpi aza da a ka gbashika Kashila Tata u ne. Asaka Yesu Kawauwi u tsara tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁷Webele, aya la wa tuwa a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi ta, hal n aza da dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gba a ka sa ta cika n unambukatsumu adama a ne. Eye, nala wa gita! Ami.

⁸Magono ma Zuba Kashila u dana ta, "Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa mari gogo-na, mpa uza da wari pini caupa, mpa kpm ma tuwa. Mpa Uza u Ucira Gba."

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u de, a yan mu ta dem mavura tyoku da a yanka da. Mpa dem uza u te u da a asuvu a tsugono tsu Kashila tyoku u de, kpm u kana ta n kawunku upana u ikyamba u va tyoku da dem i kawunki. A banka mu ta a Patumo uyamba u mere u mini, a asaka mu de adama a da n yain kuari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, n ukuna u mayun u da Yesu Kawauwi wenikei.

¹⁰Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku n panai kalagatsu ka ucira a kucina ku va yavu mawura ma kavana.

¹¹Kalagatsu ki ka danai, "Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagarada aku vu suku u da a a'uwa a Atoni a da a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simirana, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya."

¹²An n kpatalai tsara n wene uza da wa dansa na mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikalua a shindere a da a yain n zinariya. ¹³A mere ma ashampatsu a ncikalua mi, uza roku u da pini uza da u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wa ta dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne.

¹⁴Kenji ka ne kpm pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina.

¹⁵Adeshikpetsu a ne kpm a ka lada yavu urim u shili u da a gboroi sarara. Mawura ma kalagatsu ma ne yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa.

¹⁶U banai atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u da wari n unu u kulya u re wari uwuta a unu u ne. Upetiwa'eshi u ne kpm wa lada yavu kaara a kaci.

¹⁷An n wene yi, aku n rukpai a kapala ka ne yavu kuwa da n kuwai. U tadanku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, "Kotsu vu pana uwonvo wa. Mpa Kagita mpa dem Makorishi.

* **1:4** Asiya uyamba u da a Roma u da gogo-na a ka isa Turukiya. † **1:8** Alfa n Omega alya idyani i kagita n i makorishi a asuvu a idyani i Tsiheline. Dana da u danai wa ta pini kahu a yain ko ndya wa, kpm wa yan ta pini hal ubana bawu utyoku.

¹⁸ Mpa uza ɗa u tsu naƙa uma. Maɗi n kuwa ta, shegai gogo-na ma ta n uma hal ubana bawu utyoku. Ma ta na nkukpunku n ɗa n naƙa mu ucira u ukukpa ko kpam n gbagirya asu u ɗa akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ “Korongu gba ili i'ya vari a uwenishe gogo-na vi a tagarada, n ili i'ya kpam ya tuwa ya gitā ubana a kapala.

²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a ɗa vu wenei a kukere ku ulyaki ku va, n ka ashampatsu a ncikalū a zinariya a shindere yi ka na: Ashampatsu a ncikalū yi a ɗa a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kpam a ɗa atsumate a zuba a ɗa a ka wundya a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Afisu. Mpa uza ɗa ma ɓana atala a shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u ɗa ashampatsu a ncikalū a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunu:

² N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunu n akawunki n ahankuri a vunu. N revei vu 'yuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kpam aza ɗa a danai ele asuki a ɗa, kpam a ɗa tani wa, vu cinai aza a kaɓan a ɗa.

³ Vu kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kpam katakasuvu ka vunu ka ta pini n ucira tyoku ɗa vari mu utono.

⁴ “Shegai u kana ta n ɓarana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpam n uciga tyoku ɗa vari va yan a'ayin a ɗa vu gitai vu wushuki na mpa wa.

⁵ Kotsu vu asansa n tyoku ɗa vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U kana ta vu asaka uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku ɗa vari vu yain a'ayin a ɗa vu gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwa ta n yan vu mavura a asu u ɗa ma takpa kashampatsu ka macikalū ki a asu u ɗa kari vi.

⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo ta ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku ɗa dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

⁷ “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Ma asaka ta aza ɗa a lyai kaci a lyai madanga ma ma naka uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba.”†

Akani ubana a Simirana

⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirana. Uza ɗa wari a Kagita n Makorishi, kpam wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi:

⁹ N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A ɗa ele ama a Kashila a ɗa, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a ɗa a'ari.

¹⁰ Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ciba baci n icun i upana u ikyamba u ɗa va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo da, kpam ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naka vu ta funi u uma u ɗa bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

* **2:6** Atoni a Nikala awenishiki a kaɓan a ɗa, aza ɗa a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kpam a yansa tsishankala. † **2:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

11 “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpmam ire wa.”

Akani ubana a Birigama

12 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Birigama.‡ Uza da wari n burundu u kulya u da wari n unā u kulya u re, aya wa suku akani a na yi:

13 N reve ta va ta ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka va ka ka maci, kpmam vu asaka mu utono wa. Vu wushuku ta tun a'ayin a da a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i de, asu u da Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike ta ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka va ka.

14 “Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kabolo ka vunu a ka tono ta uwenishike u Bala'am, uza da u wenikei Balaku tyoku da wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le ta a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le udarakpa. U zuwa le ta dem a yain unyushi u tsishankala. ◇

15 Aza roku a de a ka tono ta uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan ta unyushi u cingi tyoku da aza a Isara'ila a yain.

16 Gogo-na kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwa ta ara vunu gogo n shilakana n ama a nala yi n burundu u da wa wuta a unā u va vi.

17 “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da a lyai kaci, ma naka le ta a asuvu a mana da a'ari a sokongi. Ma naka ta ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza da u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

18 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashila,† uza da a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpmam adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u da a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu:

19 N reve ta gba ili i'ya va yansa. N reve ta ya cigamgbana ta, kpmam eda Atoni a va da mayun. N reve ta kpmam tyoku da i tsu banga atoku, n reve ta kpmam vu kawunki n ahankuri. N reve ta gogo-na ya yan ta ili i'ya i lai a'ayin a da i gitai i wokoi Atoni a va.

20 Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain kaban an u danai eyi matsumate ma Kashila ma. An wa wenishike, u puwunsa ta agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpmam ilikulya i'ya a darampai ameli.

21 N naka yi ta kabala tsara u kpatala u asaka unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan ta u asaka tsishankala tsu ne.

22 Adama a nala ma zuwa yi ta u yain mabala. Ma zuwa ta aza da a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan ta nala gogo-na a 'yuwan baci u'asaka tsicingi tsu le tsa a ka yansa.

‡ 2:12 A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a da pini a asu u da ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashila ka. Asudarakpa u da pini evu u da a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama da kami ka asu u da tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba. ◇ 2:14 Mkc. 25:1. § 2:17 Aza a Yahuda a wushuku ta Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati u Kazuwambani. A'ayin a makorishi, a ka wene ta ma aku a lyatangu ama n u da.

²³ Ma wuna t̄a aza d̄a a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gb̄a a reve an n revei uyawunsa u le kpam n ili i'ya a ka ciga. Ma yan t̄a ya dem mavura tyoku d̄a unyushi u ne w̄ari.

²⁴ Aza roku a asuvu a d̄e aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I rotsongusu ili i'ya aza d̄a a wokoi mmuku n ne mi a isāi “ili i usokongi i pige i Kanangasi”^{*} wa. Ma tonuko d̄a i yain ili i roku kpam wa,

²⁵ shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuw̄a.

²⁶⁻²⁸ “Ma āsakā t̄a aza d̄a a lyai kaci ki a tsarā ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u v̄a u nakā mu. Ma yan t̄a nala a asu u aza d̄a a ka lya kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma āsakā le t̄a a tsarā ucira u ulya tsugono tsa aletsu gb̄a. A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba t̄a n ucira, kpam a ka gbashangu le t̄a tyoku d̄a ama a tsu t̄asāa mgbodo n cin. Ma nakā le t̄a dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.†

²⁹ Uza d̄a baci w̄ari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

3

Akani ubana a Saridisa

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Saridisa. Uza d̄a wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashilā, kpam wa b̄anā atala a shindere, aya uza d̄a wa suku akani a na yi: N reve t̄a ili i'ya va yansa. Ama a dana t̄a v̄a t̄a n uma, shegai avu kakushe ka.

² 'Yanga! Kenu d̄a ucira u vunu u wokoi, kpam u yan d̄e evu n ukotso. Adama a nala, gbamatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene t̄a ili i'ya v̄ari uyan i cina i'ya Kashilā ka v̄a ka ciga vu vu yain wa.

³ Kotsu vu āsanā n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpam vu kpatala vu āsakā unyushi u cingi u vunu. Vu 'yangā baci wa, ma tuw̄a vu t̄a a'ayin a d̄a bawu vu zuwai ma tuw̄a, tyoku d̄a kaboki ka tsu tuw̄a.

⁴ Aza roku a d̄e a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashindā a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka t̄a aminya a pun aku a wala kabolo nā mpa, adama a d̄a a ratsa t̄a a yain nala.

⁵ Uza d̄a baci u fudai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka t̄a aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusā kala ka ne a asuvu a Tagarada u Aza a Uma wa. A'ayin a d̄a baci mari kushani a kapala ka Tata u v̄a n atsumate a zuba a d̄a a ka gbashika yi, ma dana t̄a bawu malalā n reve t̄a vuma u na vi.

⁶ “Uza d̄a baci w̄ari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Filadalifiya

⁷ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Filadalifiya. Uza d̄a w̄ari uwulukpi n mayun w̄a t̄a ukani n makukpunku ma Dawuda.* U giduw̄a baci utsutsu, uza w̄a la wa fuda wa gbagirya u d̄a wa. Kpam u gbagirya baci utsutsu, uza w̄a la wa fuda wa giduw̄a u d̄a wa. Aya uza d̄a wa suku akani a na yi:

⁸ N reve t̄a ili i'ya va yansa. N reve t̄a ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono t̄a uwenishike u v̄a, kpam kain kā la ka vu danai, “N kpād̄a ureve

* **2:24** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapānsi. † **2:26-28** Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a nakā uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gb̄a u woko t̄a yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u d̄a a ka pece n eyi. * **3:7** Makukpunku ma Dawuda ma wenike t̄a an w̄ari n ucira u d̄a wa lya tsugono.

Yesu wa.” N giduwa ta utsutsu a kapala ka vunu u da bawu uza wa fuda wa gbagirya.

⁹ Gogo-na va wene ta ili i'ya ma yan n ama da a'ari aza a Kanangasi.† A dana ta ele ama a Kashila da, shegai ele aza a ka'an a da. Ma zuwa le ta a tuwa a kudangu a kapala ka vunu. Nala wa wenike le ta an ma ciga vu cika.

¹⁰ Vu kawunku ta tyoku da n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kangu vu ta a'ayin a da baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige.

¹¹ Ma ta utuwa gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u vunu, kotsu uza roku u wusa vu funi u da va wusha an vu lyai kaci wa.

¹² Ma zuwa ta vuma da u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka banga Kuwa ku Kashila ku Kashila ka va. Vuma u nala vi wa rongo ta pini maco. Ma korongu ta kpm a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashila ka va, n kala ka Urishelima u Savu, u da wari ilyuci i savu i Kashila ka va, u da wa cipa a asu u Kashila a zuba. Ma koronku yi ta kpm kala ka savu ka va.

¹³ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

¹⁴ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Wari, eyi dem uza da u wenei ukuna vi da, kpm uza u maci uza da u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne da Kashila ka yain ili gba. Aya uza da wa suku akani a na yi:

¹⁵ N reve ta ili i'ya va yansa. Kpm va yuwu ko shen‡ wa. Wari wa la ta tsulobo wari baci ili i te a asuvu a le.

¹⁶ An u wokoi avu mere-mere ma wari, avu uza u yuwu u da ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu ta.

¹⁷ Vu dana ta, ‘Mpa uza u utsari u da, kpm n cirangusuku ta kaci ka va udukuyan. Ma ciga kpm ili i roku wa, ko kenu.’ Shegai vu reve tyoku da wari mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpm ili i iyali, uza da u tsu ciga ili dem. Avu karumba ka kpm kataba ka wari.

¹⁸ Adama a nala, ma naka vu ta adooki vu tsila zinariya u da ma denge. Zinariya da a darakpai kpm a wulukpei u da na. Tsila u da kotsu vu yain utsari. Vu tsila kpm aminya a pun a da ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsara vu asaka upana uwono an wari kataba. U gan ta dem vu tsila aguma a a'eshi a da ma denge tsara vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fuda vu wene.

¹⁹ “Aza da ma ciga alya ma bara kpm ma yan mavura. Matsa vu asaka unyushi u cingi u vunu.

²⁰ Panai! Ma ta kushani a utsutsu wari u'isa, “Azakuwa!” Uza da baci u panaka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa ta, aku n lyai ilikulya kabolo n eyi.

²¹ “Aza da a lyai kaci, a ka dusuku ta na mpa a karatsu ka tsugono tsu va, tyoku da mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u va a karatsu ka tsugono tsu ne.

²² “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

† 3:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ‡ 3:15 Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unaka kaci a asu u manyan ma Kashila, “Yuwu” kpm ukpada u unaka kaci a asu u manyan ma Kashila.

¹ An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gba, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukukpi ubana a zuba. Aku uza da wari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi na mpa u danai, “Yuwā utuwā pini na ma wenike vu ta ili i'ya ya gita bamu n i nala yi.”

² Kute-kute Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi.

³ Uza da u dusuki pini vi, wa wakanasa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka lada cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi.

⁴ Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a da a'ari pini a zuba u le. A ukusa ta aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le.

⁵ Ili i na yi i'ya i'ari uwutusa a karatsu ka pige ki: ulada, n mawura ma pige, n makpankashila. Avasu a shindere yi a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki.

⁶ Nala kpam dem a asu u da a kirai a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso ta kushiva ka kari pun cika ka lada yavu madubu ma ma wundyamgbanaka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kaon dem i te. Ili i nala yi i'a ta n a'eshi kapala n kucina.

⁷ I kagita i'a ta n kaci tyoku u gabako. I ire kpam kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'a ta n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpam i rotso ta kajambu ka ka imkpusa.

⁸ Ili i uma i nishi yi, ya dem wa ta n ashan a teli, ikyamba i le kpam i'a ta upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asaka ushipa wa:

“Magono ma Zuba uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da.

Aya Kashila Uza u Ucira Gba.

Aya uza da wari caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwa.”

⁹ Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naka yi kpam tsupige n ucikpa. Aya uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku.

¹⁰ Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kudangi a kapala ka uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku da a'ari pini ulyaka uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹ “Magono ma Zuba n Kashila ka tsunu,

u lobono ta vu wushi icikpali,

tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya.

Ada vu yain ili gba,

vu yain i'ya tyoku da i'ari

adama a da nala va ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpai tagarada

¹ Ili i roku i'ya kpam n wenei a kuwene ku va i'ya, vuma da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa ban tagarada u da wari waraka u bululu

n ikorongi* a apashi a re gba. Kashila ka katala ta u da kpm u padarai u da mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.†

² Aku n wenei kpm katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarada vi?”

³ Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpm a kere ka iyamba uza da u ratsai u kukpa tagarada vi u yain u da kaneshi wa.

⁴ Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u da u yain kaneshi wa.

⁵ Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Pada kushen ki! Wene na, uza roku u da pini uza da u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza da u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza da wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarada vi.

⁶ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'a ta yavu ama a'ari a wuna yi a yankai udarakpa. Wa ta n avana a shindere n a'eshi a shindere, a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a da Kashila ka suki ubana a abon a likimba gba.

⁷ Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarada u da uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono wa banan a kukere ku ulyaki ku ne ki.

⁸ An wari pini uyan nala, aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama nishi yi a kudangi a kapala ka ne. Ya dem wa banan molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka ta ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kvasu ka ama aza da a ka gbashika Kashila.

⁹ Aku a shipai ushipa u savu u na:

“Vu ratsa ta vu bidya tagarada vi

vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u da.

Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu ta,

kpm mpasa n vunu n wokoi katsupi

an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba,

kpm gogo-na ama a Kashila a da a'ari.

¹⁰ Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,

adarakpi aza da a ka gbashika Kashila.

Kpm a ka lya ta tsugono tsu likimba.”

¹¹ Aku n doki n webelei, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa.‡ A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi.

¹² Aku a shipai n alagatsu a ucira:

“Tsa cikpala ta Maku ma Kondom

ma a'ari a wunai vi,

adama a ucira u pige,

n utsari, n kakiri n ucira u ne.

Wa wusha ta karinga n tsupige,

n icikpali cika!”

* **5:1** Tagarada u da wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan ta itagarada i le a waraka u te u bululu, aku a katala u da a mmuku ma alangu. † **5:1** A'ayin a nala yi, a tsu kimbata ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucina i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u da she cirakpa tsi tsu fukpa kpm ko uza wa fuda kpm wa kimbata u da tyoku da wari caupa wa. Uza da uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u da wa fukpa iryoci yi. ‡ **5:11** Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa ta azu azu hal ubana a asu azu azu kupa bawu utyoku.

¹³ Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a kushiva. Ushipa u le vi u da na:

“Uza da wari a karatsu ka tsugono
kaɓolo n Maku ma Kondom mi
wa ta n karinga ka pige
n icikpali, n tsupige, n ucira
hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴ Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi kpam n kuɗangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpai cirakpa

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka makpankashila, u danai, “Tuwa!”

² An n webelei, aku n wenei kadoki ka eri. Uza da kpam u yuwa ka vi wa bana utaun, aku u wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza da u lyai kaci ka kuvon ushani, kpam wa doku wa lya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!”

⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wuta. Uza da u yuwa ka vi u wusha ta ucira u da wa zuwa ama a likimba a shilakana utyoku u le, tsara a wunamgbana a asu u kuvon. Uza da wa walaka ka vi u wusha ta burundu u pige.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, “Tuwa!” An n webelei, aku n wenei kadoki ka lima. Uza da kpam u yuwa ka vi wa bana ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusa a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsara a manyan ma uliva,* i'ya a tsu tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpam unu u te u da n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a ilya. Kpam kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!”

⁸ An n webelei, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza da u yuwa ka vi kala ka ne ka Ukpā, uza da a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu. Kashila ka pecei ama a likimba abaci a nishi. Ukpā n Asu u Akushe a wushai ucira u da a ka wuna kabaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asudarakpa. Ama a na yi alya aza da atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai.

¹⁰ A'ulu yi a 'yangaasai alagatsu n ucira a danai, “Ashekapige, avu uza u uwulukpi u da, kpam uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu barakpa wa vu yanka aza a likimba a da a wunusa tsu afada kpam vu yan le mavura.”

¹¹ Aku Kashila ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she a shadangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

* **6:6** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbaɗai n ucira. Kaara ka naka kpm katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpasa.

¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku da apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci.

¹⁴ Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u da a'ari caupa vi adama a ugbaɗa vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aburu ko kpm a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsara a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza da bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa.

¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, "Tsa folo da, tuwai i rukpa tsara i sokongu tsu kotsu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpm Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa.

¹⁷ Mayun da Kain ka upan u Kashila n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpm uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa."

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a abon a nishi a likimba, a kana uwule u nishi tsara uwule u lapana a likimba ko a kushiva kpm ko a madanga wa.

² Aku n wenei kpm katsumate ka roku ka wutai a kasana, wa bana ili i uzuwa iryoci i Kashila Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a da a nakai ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n kalagatsu ka ucira.

³ U danai, "Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushiva ko kpm ndanga wa, she a'ayin a da tsu zuwusukai agbashi a Kashila ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le.

⁴ Aku n panai kalagatsu ka isai kakuma ka lamba u ama da atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza da atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakuma ka ama ka lyakai Kashila kayala

⁹ An nala wurai, aku n webelei pini nala, n wenei kakuma ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta ta a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom

mi. A ukusai aminya a pun cika kpam ya dem wa ɓaɓa avuku a mashuwan a kukere ku ne.

¹⁰ A ka saɓa n kalagatsu ka pige, n a dansi,
 “Kashila ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza da u wauwa tsu,
 Kashila ka tsunu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono.”

¹¹ Gba atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki kaɓolo na nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashila kayala.

¹² A ka dansa,
 “Mayun da,
 Kashila ka tsunu
 uzapige da, uza u ucira,
 n tsupige, n kakiri.
 Asaka tsu cikpala yi
 tsu cikpa yi
 tsu naka yi karinga
 hal ubana bawu utyoku.

Ami!”

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama da a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?”

¹⁴ Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve ta.”
 Aku u tonuko mu, “Alya aza da a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasai aminya a le na mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ “Adama a nala a da a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila. A tsu lyaka yi ta kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza da kpam wari ndishi a karatsu ki wa rongo ta n ele kpam u kirana n ele.

¹⁶ “Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kpam kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarasa le wa, usudugbi kpam wa runukpa le wa,

¹⁷ adama a da Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono ta n ele ubana a asu u da mini ma ma tsu naka uma ma wutusa. Kashila kpam ka yansasa ta gba meshi ma le.”

8

Cirakpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a da a shamgbai a kapala ka Kashila ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpam kau ka tuwai ka shamgbai a asudarakpa. Wa ɓaɓa kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U wusha ta ili i magulani ushani i'ya u darakpai kaɓolo n kavasuu ka ama a Kashila. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asudarakpa u da a yain n zinariya u da wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki.

⁴ Aku kanga ka ili i magulani ka katsumate ka ɓaɓa a kabelu ki n kavasuu ka ama a Kashila ka 'yangai a zuba ubana a asu u da Kashila kari.

⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asudarakpa vi u shadangi kabelu ki. U vutalai ka a likimba, a rongoi uyansa mawura icun kau-kau, na mkpankashila, n ulafa, aku likimba gadaai cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a da a ka ɓana avana a shindere a foɓusoi tsara a fula.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagita ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vutalasai mini ma atala n akina a da a'ari kasatari na mpasa a likimba. Akina yi a kulatangi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a likimba, a nansasai gba ndanga n iceshi i'ya i'ari a kabaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A vutalai ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kushiva yi ka wokoi mpasa.

⁹ Gba ili i'ya i'ari pini a kabaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a da kpam a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kavasu ka wutai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka rukpa ta a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa ta a keshi ka mini ka te.

¹¹ Kala ka katala ki ka Aguma a Akoni, aku kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa ta adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kaara u nansasai ka n uwoto n atala.* Aku kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala dem kabaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a abaci a tatsu ka atala a naka katyashi n kayin wa.

¹³ An n webelei aku n wenei kajambu ka imkpusa a zuba, n panai ka salasa cika, “Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a da a buwai vi a fula baci avana a le.”

9

¹ Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukupunki ma ukukupuka kadaka ka bawu kari n utyoku.

² An ka kukpai, aku kanga ka wutai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimba ta zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi.

³ Pini nala, abaruma a wutai ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wuta ta n ucira u da a ka tadasa ama tyoku da adabu a tsu yan.

⁴ A tonuko le, “Aza da bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le, alya koshi ya tadasa. Shegai kotsu i tadasa ndanga ko iceshi wa.”

⁵ Kashila ka wushunku le ta a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. Mbalala mi tyoku u mbalala n kudabu n da mari ku tada baci uza.

⁶ A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ta ukpa, shegai a ka tsara u da wa. A ka ciga ta a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷ Abaruma yi a rotso ta adoki a da a foɓusoi adama a kuvon. A'a ta n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso ta u ama.

⁸ Kenji ka le ka ta n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako da a'ari.

* **8:12** Kaara ka tsu naka ta katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a da a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u da koshi ka tsu naka katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u da koshi a tsu naka katyashi. A'ayin a da baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimba asu.

⁹ A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawurā ma ashan a le a ka wurā, ma tā yavu mawurā ma adoki nā nringongo n le a ka wurā a ka darāka ubana a asu u kuvon.

¹⁰ Nā ntadatsu n da mārī a iwunja i le n da n tsu nākā le ucira u da a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi.

¹¹ Magono ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kaḍākā ka bawu kārī n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsiheline† kpam aya Apoliyo).

¹² Upana u ikyamba u kagitā u kotso de. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a tā a utuwa.

¹³ Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulāi kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanshi a asuvu a avana a da a'ārī a ngan n asudarākpa u da a yain n zinariya u da wārī kushani a kapala ka Kashilā.

¹⁴ Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka ḡanā kavana ki, “Surukpa atsumate a zuba a nishi a da Kashilā ka zuwai a sira le a Agatā a Yufiriti a pige yi!”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutāi tsarā a ba a wuna kaḡaci ka te a asuvu a aḡaci a tatsu a ama a likimba. Kashilā ka foḡuso le tā tsarā a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem.

¹⁶ Atsumate yi a tono tā n asoje a da a ka walāka adoki. N pana tā a da alyā pini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷ A asuvu a kuwene ku va, n wene tā adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa tā ntogo ma irim n da mārī san yavu akina, ulimā u le kpam yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpam n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a tā yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusa a anana a le.

¹⁸ Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a da a ka wutusa a anana a adoki yi,) n u da a wunai kaḡaci ka te a asuvu a aḡaci a tatsu a ama a likimba.

¹⁹ Anana a adoki yi a da gḡam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u da a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a da, a'a tā n a'aci a da a ka kapa ama.

²⁰ Shegai ama da bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan tā ukpatala a asaka tsicingi tsu le. A lyai kelime n ulyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasakai kpam ameli kayala a da a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a da a sadarai a atali, n a da a shei nā ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpam a pana kadyanshi, ko a wala wa!

²¹ Ama a na yi a asaka uwunusa atoku a le wa, a asaka uyansa tsukunu wa, kpam dem a asaka uyansa tsugbani, n uboki wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹ Aku n wenei kpam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kārī ucipā a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lafa yavu kaara, a'ene a ne kpam yavu adawatsu a akina.

² Wa ḡanā maku ma tagarada ma mārī ubarākpī. U shamgbai n kune ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugulā kpam a kagida.

³ U wurāngi yavu gabako. An u wurāngi, aku mkpankashilā n shindere n wushuki.

* **9:16** Kakumā ka asoje ka 200,000,000.

⁴ An mkpankashilā mi n wushuki, mpa nā n cigi n gita ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Sokongu ili i'ya mkpankashilā n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa.”

⁵ Katsumate ka zuba ki ka radagbāi kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba.

⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashilā, ka kari n uma hal ubana bawu utyoku, uza da u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n kushiva n ili i'ya i'ari a asuvu a le gba, ukuna u maci u da wa tonu. U da, “Kashilā ka barakpa wa, aku u yain ili i'ya u fobusoi.”

⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fula baci kavana ka ne, Kashilā ka yan ta ili i'ya wari u sokongi hal utuwa gogo-na vi, tyoku da u tonukoi agbashi a ne, nsumate.”

⁸ Kalagatsu ka doki ka isa mu: “Wala vu ba vu wushi tagarada u da wari ubarakpi vi, u da katsumate ka zuba ka bana vi.”

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u naka mu maku ma tagarada mi. Aku u tonuko mu, “Wusha tagarada vi vu takuma u da. Wa yankpa ta a unā u vunu yavu ishigi, shegai wa vura vu ta katsuma.”

¹⁰ N wushai tagarada u da wa bana vi n takumai. U yankpa ta cika yavu ishigi a unā u va, shegai an n sodugi u da, aku u vura mu katsuma.

¹¹ A tonuko mu kpam, “U kana ta vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashilā ka fobusoi u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, na ngono gba.”

11

Ama a re aza da a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naka mu kalangu ka uratsanaka, aku Kashilā ka tonuko mu, “Wala vu ba vu ratsanaka Kuwa ku Kashilā n asudarakpa, vu keci kpam ama da a'ari ulya kayala pini.

² Shegai kotsu vu ratsanaka ulanga u kuwa vi wa, kpaci n naka u da de Awulawa. A ka lya ta tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re.*

³ Ma suku ta ama a va ama a re aza da a revei n kami ka ukuna ki a yain kuɓari ku akani a mayun a va. A ka uka ta aminya a da a tsu uka adama a unamgbukatsuma, kpam a ka dansa ta akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260) a nala yi.

⁴ Ama a re a da a dansai akani a Kashilā yi, a shamgba ta a kapala ka Asheku uza da wa lya tsugono tsu likimba gba. Alya ndanga n zayitum n re n ashampatsu a ncikalu n re n da mari pini vi.

⁵ Uza wa ciga baci u ne le usan, akina a ka wuta ta a anana a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashilā ka wuna uza da baci dem wa ciga u ne le usan.

⁶ A a'ayin a da a'ari uyan kuɓari ku akani a Kashilā yi, u naka le ta ucira u da a ka fuda a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha ta dem ucira u da a ka savaɗa mini ma woko mpasa, kpam a zuwa usara u da u nei likimba usan. A tsu yan ta nala a'ayin a da baci dem a ka ciga a yain.

⁷ An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wuta a kadaka ka bawu kari n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna le.

⁸ A ka asaka ta ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u da a wandamgbanai Asheku a le. U da a yankai tsizagadi a isa yi “Sodom”† n “Masar.” ⁹ Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundya ta ikyamba i le. A ka asaka uza u cidangu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi.

* **11:2** Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

¹⁰ Ama a likimba gba a ka yan ta mazanga adama a ukpa u ama a re a nala yi. A ka yan ta abiki hal a sukuuku atoku a le kune, kpaci ntsumate n re n nala mi n zuwa ta ama a panai ikyamba cika.

¹¹ Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashila ka doki ka fulaka le kuvi ka uma. Aku a 'yangai a shamgbai, ama da a wene le vi a panai uwonvo cika.

¹² Ntsumate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wutai a zuba, ka danai, "Yuwai utuwa na!" Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³ Kute-kute iyamba i gbadai n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wasasai. Ama azu a shindere (7,000) a da a kuwai adama a ugbadu u iyamba vi. Aza da kpam a buwai n uma a pana ta uwonvo cika aku a nakai Kashila ka kari ndishi a zuba tsupige.

¹⁴ Upana u ikyamba u ire u kotso de, shegai u tatsu wa ta a utuwa.

Kavana ka shindere

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa,

"Kashila ka tsunu n uza da u dangasai u woko Kawauwi ki, wa ta n ucira u da wa lya tsugono tsu likimba gba.

Kpam Kashila ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku."

¹⁶ Nkoshi kamanga n ama a nishi aza da a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashila, a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala.

¹⁷ A danai,
"Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba,
uza da wari gogo-na kpam uza da wari caupa,
Tsu cikpa vu ta an va wenishike ucira u vunu,
kpam vu gitā de ulya tsugono tsi.

¹⁸ Ama a likimba a'ari a ka pana ta upan u vunu cika,
shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa de.

A'ayin a yan de a da va yanka akushe afada,
vu naka kpam agbashi a vunu katsupi.
Va naka ta ntsumate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi.
Va naka ta gba aza da a panai uwonvo u kala ka vunu katsupi,
ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige.
Aku vu wuna aza da a tsu zuwa ukpa a likimba."

¹⁹ Pini nala, Kuwa ku Kashila ka kari a zuba ku kukpai, tsara a wene Akpati u Kazuwamgbani† u da wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugbadu u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u da pini kpam kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpam a uwoto u da a'ari utadangi. Funi da pini a kaci ka ne u da wari n atala kupa n a re.

² U yan de evu n umatsa, kpam mballa n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi ta isali cika.

³ Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u da wari n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem ka ta n maku ma funi ma ne.

⁴ Uwunja u ne u rononoi kabaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutalai a da a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u sodugu ma.

⁵ Aku u matsai kalobo, uza da wari n ucira u da wa lya tsugono tsa ama a likimba gba n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulai maku mi u bankai ma a asu u Kashila, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne.

⁶ Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u da Kashila ka fobusuko yi. Nte a ka kirana n eyi de hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

⁷ Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kanai dem kuvon n ele.

⁸ Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpam a ka asaka yi n atsumate a ne a shamgba de a zuba kpam wa.

⁹ Mika'ilu n atsumate a ne a vutalai ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba kaolo n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapansi kpam dem a tsu isa yi ta Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

¹⁰ Aku n panai kalagatsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:

“Gogo-na Kashila ka tsunu ka wauwa ta ama a ne!

Gogo-na wa yan ta manyan n ucira u ne,

u lyai tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike ta ucira u ne a likimba!

Adama a da Kalapansi ka buwa kpam kushani a zuba a kapala ka Kashila wa, kpam wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vutala de Kalapansi a wutukpa yi a zuba!

¹¹ Ama a tsunu a lya ta kaci ka ne adama a mpasa a Maku ma Kondom mi, n kadyanshi ka Kashila ka a yain kuvari.

A pana uwonvo u da a ka kuwa wa.

¹² Gba eda aza da i'ari a zuba yanyi mazanga.

Shegai eda aza da i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana ta ikyamba cika.

Kpaci Kalapansi ka bana ta a likimba a asu u da i'ari,

kpam upan u de u da wari,

kpaci u reve ta a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

¹³ An ubungu vi u wenei a vutala yi de a likimba, aku u gitai uloko uka da u matsai maku ma vali mi.

¹⁴ A nakai uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu u da wari a mete. Nte a ka kirana n eyi de hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpam wa fuda wa yanka yi ili wa.

¹⁵ Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n unu u ne yavu agata tsara ma pura yi.

¹⁶ Shegai iyamba i bangai uka vi: i kukpai unu u ne i soi mini ma ubungu u cikpai vi.

¹⁷ Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsara u ba u yain kuvon na mmuku n ne n da n buwai. Mmuku n ne mi alya aza da a nakai udani u Kashila karinga a tonoi kpam akani a da Yesu wenishikei.

¹⁸ Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushiva.‡

13

Kadin ka ka wutai a asuvu a kushiva

* 12:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † 12:14 Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2 ‡ 12:18 Itagarada i Kashila i roku i zuwa ta idani i na yi a makpanda ma 17, i roku tani a 18. I roku kpam a masala ma 13:1 ma a zuwai i'ya.

¹ A kuwene ku wā ki, n wene t̄a kadin ka 'yāngā ka wut̄a a asuvu a kushivā. Kā t̄a n a'aci a shindere n avana kupa. Kavana dem kā t̄a n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu t̄a pini a'ala a dā a wishai Kashilā.

² Kadin ki ka rotso t̄a kanama, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isā biya.* Wā t̄a kpam n unā yavu u gabako. Ubungu vi u nākā yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono.

³ Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka k̄ari n kalani ka usān u dā wari u gain u wuna yi, shegai usān vi u t̄anā de gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan t̄a majiyan ma kadin ki.

⁴ A lyakai ubungu u dā u nākai kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, “Uza wā la tyoku u kadin ka na wa! Uza wā la wa shilākana n eyi u lyai kaci wa.”

⁵ Kashilā ka asākā t̄a kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpam dem u wishai Kashilā. U asākā yi t̄a u tsarā ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re.

⁶ U gitai uwishisa Kashilā. U yankai kpam kala ka Kashilā unā u cingi, n a asu u dā wari, n ama dā kpam a'ari a zuba gbā.

⁷ Kashilā ka asākā yi t̄a u yain kuvon n ama a ne kpam u lyai kaci ka le. Kpam dem a nākā yi t̄a ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gbā.

⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi t̄a kayala, shegai bamu n aza dā a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarāda u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarāda nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u dā.

⁹ Uza dā wari n atsuvu a upana, u pana.

¹⁰ Uza dā baci dem Kashilā ka dāngasai a ka k̄anā, a ka k̄anā yi t̄a.

Uza dā baci dem Kashilā ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi t̄a.

Nala wa wenike t̄a u k̄anā t̄a ama a Kashilā a kawunku kpam a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wut̄a a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wut̄a a asuvu a uyamba. Wā t̄a n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalagatsu ka ubungu.

¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagitā ki, kpam u yain manyan n ucun u ucira u dā kadin ka kagitā ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u dā u zuwai gbā uza dā baci dem wari a likimba u lyakai kadin ka kagitā ki kayala, uza dā wari n kalani ka usān u dā wari u rawai u wuna yi u dā u t̄anai vi.

¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbam u zuwai akina a wut̄a a zuba utuwā a likimba, ama n a wundi.

¹⁴ Kashilā ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagitā ki, hal u yinsai gbā ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagitā, uza dā a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma.

¹⁵ Kashilā ka asākai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagitā ki ka yain uma, tsarā ka dansa ka zuwa a wuna gbā uza dā baci bawu u lyaka yi kayala.

¹⁶ A matsai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza dā bawu a'ari agbashi.

¹⁷ Ama dā a'ari n kugyan ku na alya koshi a ka tsila kpam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpam lamba dā wari a kushani ku kala ka ne.

* **13:2** Adeshikpetsu a biya a gbonguro t̄a, kpam a'ā t̄a n tsileme n akulukpatsu a bululu.

¹⁸ Ya ciga t̄a kakiri tsar̄a i reve lamba u kadin vi! Uza d̄a wari n kakiri cika wa reve t̄a u d̄a. Lamba u ne vi u d̄a amangatawanteli n amangatatsu n u teli (666), kpam w̄a t̄a a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alya aza d̄a a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le.

² N panai kalaḡatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalaḡatsu ki ka t̄a yavu mawur̄a ma mini ma pige ma ma rukpus̄a ko kpam yavu mawur̄a ma makpankashil̄a. Yavu mawur̄a ma ama ushani aza d̄a a ka keme molo.

³ Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, kaḅolo n ili i uma i nishi yi, n̄a nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u d̄a bawu uza wa fud̄a wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gb̄a, alya aza d̄a a wutukpai koshi.

⁴ Alya aza d̄a a kan̄ai kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a d̄a a'ari uwulukpi. A tono t̄a Maku ma Kondom mi a asu u d̄a dem u banai. Ele ama a Kashil̄a a d̄a n Maku ma Kondom mi; a'̄a t̄a tyoku u ilimaci i kagit̄a i'ya a nak̄ai Kashil̄a.

⁵ A tsu yan kaḅan wa, kpam a'̄a n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

⁶ Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa t̄a akani a Kadyanshi ka Shinga a d̄a bawu a'ari n utyoku a asu u ama d̄a a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama.

⁷ U yain kadyanshi n ucira, “U kan̄a t̄a i wenike Kashil̄a karinḡa, kpam i dansa tyoku d̄a wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan d̄e a d̄a wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinḡa, adama a d̄a aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini.”

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpa i a zuba tyoku ka kagit̄a ki n ka dansi, “Ilyuci i Babila i pige i rukpa d̄e! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa t̄a iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne.”

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salasi, “Gb̄a ama d̄a a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'̄a t̄a n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashil̄a ka zuwa le t̄a a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashil̄a n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le t̄a a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a d̄a a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom.

¹¹ Akina a d̄a a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le t̄a hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a d̄a a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu.”

¹² Gb̄a ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u kan̄a t̄a ama a Kashil̄a a kawunku. Alya ama d̄a a tonoi udani u Kashil̄a kpam a tonoi Yesu mayun.

¹³ Aku n panai kalaḡatsu a zuba ka danai, “Korongu na: Ed̄a aza a mazanga a d̄a, aza d̄a ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuw̄a a asuvu a utono u Asheku!”

* **14:1** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

Aku Kulu ki ku wushuki, “Mayun ɗa, a ka wunvuga ta a manyan ma a yain, kpam alabari a manyan ma shinga ma le ma tonon le ta.”

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n webelei n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza ɗa u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wa ta n funi u zinariya a kaci ka ne kpam wa ɓana makanatsu ma kulya a kukere ku ne.

¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wuta a asuvu a Kuwa ku Kashila ka salakai uza ɗa wari ndishi a kalishi ki n kalagatsu ka pige, u danai, “Gita ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe de, kpam a'ayin a ɗa gai na vi a ɗa a ka ɓolomgbono i'ya.”

¹⁶ Aku uza ɗa wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wuta a Kuwa ku Kashila a zuba, ka ta n makanatsu ma kulya cika.

¹⁸ Katsumate ka tatsu uza ɗa wari n ucira a kaci ka akina, u wuta a asufarakpa. Katsumate ka na ki ka isa katsumate ka ire ki u danai, “Bida makanatsu ma vunu vu ɓolomgbono ilimaci i atyaci a cinwi† a likimba, kpaci ilimaci i le i gewe de.”

¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U ɓolomgbonoi ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u ɗa a ka pishisa i'ya. Tyoku ɗa upan u Kashila wari u ɗa gai la vi.

²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha ta i'ya a ulanga u ilyuci, kpam mpasa n wotsongi n wuta a asu u ɗa a ka pishisa vi yavu agata a ɗa a rawai mel amangatawanre (200) kpam kadaka ka agata ki ka rawa ta udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka ɓana usara u shindere u makorishi. Kashila ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa asaka ta upana upan.

² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka lafa yavu madubu kasatari n akina. Kpam n wene ta aza ɗa a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushiva, ya dem wa ɓana molo u ɗa Kashila ka naka yi.

³ A shipai ushipa u ɗa Musa kagbashi ka Kashila u shipai n ushipa u ɗa Maku ma Kondom ma shipai, a danai, “Avu Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, vu yan ta manyan ma pige ma pige, ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gba.

Ili i'ya vu yain gba mayun ɗa kpam i lobono ta.

⁴ Ama gba a ka naka vu ta tsupige, Magono ma Zuba!

Ama gba a ka dana ta, ‘Vu gbonguro ta cika kpam va ta n ucira.

Vuma wa la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa ta a lyaka vu kayala.

Ya dem wene ta manyan ma maci ma vu yain.’ ”

⁵⁻⁶ N wenei kpam pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza ɗa a ka ɓana usara u shindere vi a wuta asuvu Asu u Uwulukpi† a Kuwa ku Kashila. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka lafa, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne.

⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u na^{ka}saⁱ atsumate a shindere yi abelu a zinariya a da a'ari ushadangi n mavura ma Kashila, uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku.

⁸ Aku Kuwa ku Kashila ki ku shadangi n kanga ka ka wutai asu u tsupige tsu Kashila n ucira u ne. Uza wa la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u da atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashila

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonukoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashila a likimba.” ² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a tadasai a ikyamba i aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agata n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa.

⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai, “Ada Kashila Uza u Uwulukpi.

Ada Kashila uza da wari gogo-na kpm va ta pini tun caupa!

Dere da an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na nsumate n vunu n yeni.

Adama a nala vu naka le de mpasa a soi n da n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le.

Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpm n panai kalagatsu ka wutai a asufarakpa n ka dansi:

“Eye, Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba, mayun da kpm dere da tyoku da vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashila ka asakai ka runukpa ama n akina a ne.

⁹ Usudugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashila uza da suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u da wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na mballa ma agalama. Shegai a wishai Kashila ka Zuba a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalai ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agata a pige a Yufiriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gita ta tsara a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwa n asoje a le.

¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a una u ubungu, n a una u kadin ka kagita, n a una u kadin ka ire ki uza da wari matsumate ma kaban.

¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a ta n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana ta a asu u ngono n likimba gba a bolomgbono le a yain kuvon n Kashila Uza u Ucira Gba a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwa ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa bawu uza revei. Kashila ka zuwuka ta uza da bawu wari alavu kpm wari ufofusi

n aminya a ne tsara u rongo ukyawunsa katafa wa una u shinga, kpam wa pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.

¹⁶ Iyoni yi i bolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalaj ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wutaj asuvu a Kuwa ku Kashila a karatsu ka tsugono ka danai, "N kotsu de ko ndya wa."

¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugba da u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba.

¹⁹ Ugba da u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila abon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gba gba. Kashila ka cibai inyushi i Babila gba aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne.

²⁰ An iyamba i gba da nala, aku gba iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain.

²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n aman-gatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashila, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, "Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agata a'ari ushani.

² Ngono n likimba n vakusu ta n eyi, kpam ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari."

³ Kpam asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashila a ikyamba i ne gba, kpam wa ta n a'aci a shindere n avana kupa.

⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpam dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebe† icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u banai mako ma a yain n zinariya ushadangi n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne.

⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, "Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitaj ili i icadi gba a likimba."

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashila, aza da a wunai adama a da a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan.

⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, "Ndyi i zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu ta ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwai uza u a'aci a shindere n avana kupa vi.

⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari ta n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga da wa ciga u wuta asuvu a kadaka ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u da a ka wacinsa yi. Ama da a'ari a likimba, aza da bawu Kashila ka korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan ta majiyan a webele baci kadin ki. Wari ta n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono ta kpam.

* **16:21** Arajai a mini ma atala mi a rawa ta araji a kampakpa ka siminti.

⁹“Va ciga t̄a katakasuvu n kakiri tsar̄a vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalal̄a a da asu u da uka vi war̄i ndishi. A'aci yi ngono n shindere n da dem.

¹⁰Ngono n tawun n rukpā de, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpam ma shindere mi kotsu ma tuwā wa. Shegai tsugono tsu ne tsa bar̄akpā wa.

¹¹Kadin ka kari n uma caupa vi kpam gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wā t̄a tyoku ngono n shindere mi, kpam a asu u uwacinsa u da wa bana.

¹²“Avana kupa a da vu wenei vi, ngono kupa n da bawu n gitai ulya tsugono n da, shegai a ka wusha t̄a ucira u da a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kabolo n kadin ki.

¹³Gbā a ka wushuku t̄a a nakā yi ucira n tsugono tsu le.

¹⁴A ka yan t̄a kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya t̄a ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gbā, kpam Magono ma a zuba u ngono gbā. Ama a ne a da u isai kpam u dangasai a ka tonon yi t̄a kain dem.”

¹⁵Aku katsumate ka zuba ki ka tonoko mu, “Agatā a da vu wenishei nala vi; wata, a asu u da kashankala ki kari ndishi, ama a da n kakumā ka ama n iyamba n aletsu.

¹⁶Kpam avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo t̄a kashankala ki. A ka wusa yi t̄a gbā ili i'ya war̄i n i'ya, aku a asakā yi kataba. A ka karasa t̄a ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gbā.

¹⁷Ngono kupa mi ma yan t̄a nala kpaci Kashilā ka ka zuwai gbā afofi a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku t̄a a nakā kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka nakā t̄a kadin ki karingā hal she Kashilā ka zuwa afofi a ne a shadangu.

¹⁸Uka da vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gbā.”

18

A wacinsai Babila

¹An kuwene ku uka da u kumbai kadin ki ku wurai, n wene t̄a katsumate ka zuba ka roku ka cipā a iyamba. Wā t̄a n ucira cika, aku katyashi ka ka lafa ka ka wutusā ara ne ka wakanai likimba.

²U salai n kalagatsu ka ucira:

“Ilyuci i pige i Babila i wasā de.

Ama a'ā kpam pini wa,

shegai ityoni i cingi kau-kau i ashindā i'ya i'ari pini.

Gbā nnu ma ashindā ma t̄a pini.

³Gbā iyamba i so t̄a marā ma ne,

adama a da u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan t̄a tsishankala n eyi,

kpam gbā aza a tsilaga a tsarā t̄a ikebe ushani

adama a da u la t̄a uciga ili i shinga i shinga.”

⁴Aku n panai kalagatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wutai pini a ilyuci i nala yi, ama a va,

kotsu i yain unyushi u cingi tyoku da u yain wa,

kotsu kpam i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵Unyushi u ne u yan t̄a kazana ka ka rawai a zuba,

Kashilā kpam ka asansā n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶Yankai Babila dem tyoku da u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.

I fofusuko yi mara ma ma rawai ucira kure
tyoku da u fofusukoi aza roku.

⁷ U naka ta kaci ka ne tsupige cika
u tsarai kpam gba ili i'ya wa ciga.

I naka yi upana u ikyamba n unamgbukatsuma cika.

U yanka ta kaci ka ne aradi, u danai,
'Mpa na n dusuki,

mpa uka da wa lya tsugono.

Mari n vali da wa kuwa mu wa,
adama a nala ma saka yi wa.'

⁸ Adama a da uka vi u yain aradi nala,

wa barakpa wa,

Kashila ka yan yi ta mavura n maala,

n ukpa u ama a ne, n kambulu.

Akina a ka lya yi ta,

kpaci Kashila, uza da u yanka yi afada,

wa ta n ucira cika."

⁹ "Ngono n da a yain tsishankala kpam a pecei utsari u ne, a ka wene ta
kanga ka ukana u akina a da a ka lya yi, aku a sai a namgba katsuma adama
a nala yi.

¹⁰ A shamgbai a mbari, kpaci a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da
u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A danai,

"Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,

ilyuci i pige i Babila,

kpaci mavura ma vunu ma tuwa ta

a asuvu a ulapa u uwule u te!'

¹¹ "Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sa ta a namgba katsuma adama a ne,
kpaci gogo-na ko uza wa la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa.

¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A
ka tsara kpam katsili ka aminya a da a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini
ma galura n san kpayaya wa. A ka tsara uza da wa tsila ndanga n da mari n
magulani ma shinga, n ili i'ya a yain n a'anga a karon, na ndanga ma ikebe
wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma.

¹³ A ka tsara uza da wa tsila ili i magulani i kusan,* n ili i magulani i
urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira,
n ilya. Hal n anaka, na ncon, n adoki, na nringongo ma adoki ma ucanka
ucanga a ka tsara katsili wa. Nala dem a ka tsara katsili ka agbashi, n ama da
a kana a asu u kuvon wa.

¹⁴ "Aza a tsilaga yi a tonuko yi,

" 'Gba ili i'ya vari vu zuwukai a'eshi yi i kotso de,

kpam gba ili i'ya i lobonuso vu vi i puwan de,

vu buwa kpam utsara i'ya wa!'

¹⁵ "Aza a tsilaga a ne, aza da a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a
ka shamgba ta a mbari, adama a da a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba
u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A ka sa ta a namgba katsuma.

¹⁶ A ka dana ta,

"Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Wari u tsu uka ta aminya a ikebe

* **18:13** A asuvu a ili i magulani yi, a 6olomgbono ta pini n mar, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi
a tukoi Yesu kune a'ayin a da a matsa yi.

a ɗa a'ari n mini ma galura n san kpayaya.

U uka ta dem ikali i icanga i zinariya,

n atali a ikebe† icun kau-kau!

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u ɗa a nangasai gba utsari u ne!

“Atigi† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kaɓolo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba ta a mɓari.

¹⁸ A ka sa ta cika an a wenei kanga ka ukana u akina ka kari yi ulya vi, 'Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!'

¹⁹ “A ka polusuko ta a'aci a le kabuta tsara a wenike unamgbukatsuma u le. Kpam a ka dana ta:

“Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Tsu yan ta utsari adama a udukuyan u ne.

Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gba u puwan de.'

²⁰ Eɗa aza ɗa i'ari a zuba yanyi ipeli,

i yain kpam mazanga,

kpaci Kashila ka wacinsa de Babila.

Ama a Kashila kaɓolo n asuki

n aza ɗa a tsu dansa akani a Kashila

a ka yan ta mazanga.

Kpaci Kashila ka kidaga de Babila ugana

adama a ili i cingi i'ya u yansa ɗa.”

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira, aku u vutalaji ka a kushiva, u salai:

“Babila, avu ilyuci i ucira,

tyoku ɗa Kashila ka wacinsa vu n ucira ɗa na

tyoku ɗa n vutalaji katali ka na ki!

Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,

ko ashipi, ko kpam ama a fulusa avula n igbali wa.

Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.

Uza wa doku wa pana mawura ma kira kpam wa.

²³ Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalu a asuvu a vunu kpam wa.

Uza wa doku wa pana kpam kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.

Aza a tsilaga a vunu alya a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.

Tsuboci tsu vunu tsu yinsa ta ama a likimba gba.

²⁴ Kashila ka yanka ta Babila mavura

kpaci ilyuci yi i wuna ta aza ɗa a dansai akani a Kashila,

n aza ɗa a'ari ama a Kashila.

Mayun ɗa, Babila wuna ta ama a likimba ukyawan.”

19

Ama ɗa a'ari a zuba a cikpalai Kashila

¹ An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba, a ka salasa:

“Cikpalai Kashila!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashila ka tsunu i'ya!

² Mayun ɗa kpam dere ɗa tyoku ɗa u tsu yan ama a cingi afada.

U yawunsa de tyoku ɗa wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura,

uza ɗa u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u ɗa a yain tsishankala n eyi.

Kashilā ka tsupa yi t̄a kpaci u wuna t̄a agbashi a ne.”

³ Aku a doki a salai:
“Cikpalai Kashilā!

Kāngā ka ukānā u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yāngā t̄a a zuba hal ubana bawu utyoku!”

⁴ Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kudāngi a lyakai Kashilā kayala, uza dā w̄ari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, “Ami! Cikpalai Kashilā!”

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵ Aku n panai uza roku wa isā pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,

“Gbā ama,
azapige n aza dā bawu a'ari azapige.
Aza dā ya lyaka Kashilā kayala, danai,
‘Tsu nākā vu t̄a tsupige.’ ”

⁶ Aku n panai mawurā ma kakumā ka ama a zuba a ka salāsa yavu mawurā ma mini ma pige ma ma rukpusā kpam yavu mawurā ma makpankashilā ma pige. N panāka le a ka dansa:

“Cikpalai Kashilā!
Kpaci Magono ma Zuba Kashilā
Uza u Ucira Gbā aya Magono!

⁷ Tsu yanyi ipeli n mazāngā.
Tsu cikpalai tsupige tsu ne.
Kpaci a'ayin a dā a ka yan iyolo i
Maku ma Kondom mi a rawa dē.
Ukasavu vi u fobuso dē
kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸ Kashilā ka nākā yi t̄a aminya a pun,
a dā a lai aminya a tsugbere,
a dā a'ari sarara kpam a ka lafa.”

(Aminya yi a dā ili i shinga i'ya ama a Kashilā a ka yansa.)

⁹ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Korongu na: Kashilā ka zuwuka t̄a gbā uza dā baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi unā u shinga.” Katsumate ka zuba ki ka danai kpam, “Ili i'ya Kashilā ka dansai na vi mayun dā.”

¹⁰ Aku n kudāngi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsarā n lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu n tyoku u Atoni a dā a buwai, n gbā aza dā a k̄anai ukuna u mayun u dā Yesu tofugboi. Cikpalai Kashilā!”

Ukuna u mayun u dā Yesu tofugboi vi u dā u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashilā.

Uza dā u yuwai kadoki ka eri

¹¹ Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri k̄ari kushani pini. Uza dā u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan t̄a afada a ne dere, kuvon kpam dere.

¹² A'eshi a ne a ka lafa yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu t̄a kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka.

¹³ U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka ne ka, “Udani u Kashilā.”

¹⁴ Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a dā a lai aminya a tsugbere, a dā a'ari sarara.

¹⁵ Burundu u kulya u wuta_i a una_u u ne, kpam n u da wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya ta tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike ta upan u pige u Kashila_u Uza u Ucira Gba_u a asu u upisha cinwi a kadaka_u ka upishisa mini ma cinwi.

¹⁶ A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta_u ma ne a yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salakai gba asakali a da a ka imkpusa a zuba n kalagatsu ka ucira, u danai: “Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashila_u ka tuwa_u ka fobusuko da!

¹⁸ Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kabolo n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!”

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kabolo n asoje a le, a bolomgbonoi tsara_u a yain kuvon n uza da u yuwa_i a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem.

²⁰ Aku a kana_i kadin ki kabolo n matsumate ma kaban uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu i nala yi tsara_u u yinsa aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaban mi a vutala_u le ta n uma u le pini a kushiva_u ku akina ka kari urana n akina a eri.

²¹ Uza da u yuwa_i kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu da wari a uwutusa_u a una_u u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusa_i hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

¹ An uza da u yuwa_i kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaban n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa_u a iyamba, ubani n makukpunku ma kadaka_u ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne.

²⁻³ Katsumate ka zuba ki ka kana_i ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpam Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutala_u yi a kadaka_u ka bawu kari n utyoku. N makukpunku ma wa bana_u a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kadaka_u vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsara_u ko uza u kukpa_u wa. Kalapansi ki ka rongo ta pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsa kpam ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka asaka_u yi ta ve a'ayin kenu.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpam aza da a'ari ndishi pini a zuba le alya ama da Kashila_u ka nakai ucira u da a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza da atokulalu a kidasai a'aci a le adama a da a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashila_u. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpam a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kabolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu.

⁵ A'ayin a kagita_u a da pa vi a da Kashila_u ka 'yangasa_u akushe a ukpa. (Akushe a da a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a da ayen kazu yi a kotsoi.)

⁶ Aza da Kashila_u ka 'yangasai a ukpa a'ayin a nala yi a yan ta ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushiva_u ku akina wa; wata, ukpa u ire u da la vi. Shegai a ka gbashika ta Kashila_u n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarakpi, kpam a ka lya ta tsugono kabolo n eyi hal ayen kazu.

* **20:2-3** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

Kashilā ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u da a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta ta u yinsa iyamba n aza da a wacuwai a asuvu a likimba gba. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le ta a asu u te a asu u da a ka yan kuvon. A ka yan ta ushani cika hal gban ko uza wa fuda wa kece le wa.

⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u da ama a Kashilā a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wuta a zuba a wacinsa le.

¹⁰ A'ari a vutala de kadin ki n matsumate ma kaban mi a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri, aku a vutalai kpam pini Kalapansi, uza da u yinsai ama a na yi gba. Akina yi a ka zuwa le ta a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza da wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpam ko uza u doku u wene le wa.

¹² N wene ta kpam gba ama da a kuwusai a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpai itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpai kpam tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka ta akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku da a korongi pini a itagarada yi.

¹³ Aza da a kuwai a kushiva a banai dem tsara Kashilā ka yanka le afada. Ukpā n Asu u Akushe a tukusoi ama da a'ari ara le, aku Kashilā ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain.

¹⁴ A vutalai Ukpā n Asu u Akushe a kushiva ku akina. (Kushiva ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.)

¹⁵ Aku a vutalai ama a kushiva ku akina ki; wata, uza da baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagarada u Aza a Uma.

21*Zuba u savu n likimba u savu*

¹ An n kotsoi uwene kuwene ka Kashilā ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagita n likimba u kagita a puwain, kpam kushiva ku buwa wa, ko kenu.

² N wenei kpam ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashilā ka suki; wata, Urishelima u savu, u wuta a zuba wa cipa a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka da u ukai aminya a iyolo a ne da wari, kpam u fobusoi u gawunsa n vali u ne.

³ Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, “Gogo-na kuwa ku Kashilā ka ta n ama! Wa rongo ta n ele, kpam a ka woko ta ama a ne. Kashilā n kaci ka ne wa rongo ta n ele kpam wa woko ta Kashilā ka le.

⁴ Wa yansasa ta meshi ma le gba. Ko uza wa kuwa kpam wa. Uza wa namgba kpam katsuma wa, ko u sai ko kpam u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotso de.

⁵ Uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, “Webelei! Ma gonusuko ko ndya wa i savu!” Aku u tonuko mu, “Korongu na, kpaci idani i na yi mayun da kpam a ka wushuku ta n i'ya.”

⁶ Kpam dem u dana ta, “N yan de gba ili i na yi! “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Ma naka ta aza da a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka naka uma gbani, bawu a tsupai ko i te.

⁷ Gba aza da baci dem a lyai kaci a ka wusha ta ili i na yi gba: Ma woko ta Kashilā ka le, kpam a ka woko ta mmuku n va.

⁸ Shegai gb̄a ama a na yi; wata, aza d̄a a kp̄ad̄ai ukawunku adama a uwonvo, n aza d̄a a as̄ak̄ai upityanangu n̄a mpa katsupi ka le ka kushiv̄a ku akina ka k̄ari ur̄ana n akina a eri. A ka tsupa t̄a dem aza d̄a a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza d̄a a ka gbashika ameli, n aza a kaḅan, asu u le u d̄a kushiv̄a ku akina ka k̄ari ur̄ana n akina a eri. Ukp̄a u ire u d̄a la vi.

Urishelima u Savu

⁹ Katsumate ka zuba ka tuw̄ai ka tonuko mu, “Tuw̄a n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te d̄a a asuvu atsumate a shindere a d̄a a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u d̄a a yain a makorishi.)

¹⁰ Kulu ku Kashil̄a ku tonoi n̄a mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugad̄i. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashil̄a ka suki, i wut̄ai a zuba ya cip̄a a iyamba.

¹¹ I shadangi n tsupige tsu Kashil̄a kpam ya laḁa n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a d̄a a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka.

¹² Kasaga ka k̄ari n ugbami ka ugad̄i cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpam utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wundya u d̄a. A itsutsu yi a korongu t̄a pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te.

¹³ Kaḅon dem k̄a t̄a n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gad̄i, itsutsu i tatsu a d̄aka, i tatsu kpam a kalivi.

¹⁴ Kasaga ka ilyuci ki k̄a t̄a n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu t̄a pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

¹⁵ Katsumate ka zuba ka ka dansa n̄a mpa vi ka ḅan̄ai kalangu ka zinariya. Ka wa ratsan̄aka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki.

¹⁶ An u ratsan̄akai, u wenei i'ya yavu akpati d̄a ugad̄i n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Ur̄atsan̄aka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u d̄a. *

¹⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka ratsan̄akai kasaga ki, n ur̄atsan̄aka u tsunu, upeti u ne u rawa t̄a udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216).

¹⁸ N atali a d̄a a ka laḁa san n mini ma avuku a d̄a a makai kasaga ki. Gb̄a ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya d̄a w̄ari sarara cika hal wa laḁa yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka d̄a a yain i'ya.

¹⁹⁻²⁰ Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem k̄a t̄a kau kpam ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a d̄a, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpam mini ma lim̄a icun i mabucu ma iv̄ashi i akaryabi.†

²¹ Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebe† i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u d̄a a yankai u d̄a. Ure u pige u ilyuci vi n zinariya u d̄a w̄ari sarara katyashi ka ne ka laḁa yavu madubu ma ma wundyamgban̄aka d̄a a yankai u d̄a.

²² N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashil̄a Uza u Ucira Gb̄a n Maku ma Kondom alya kuwa ku ulya kayala ku ne.

* **21:16** Ugad̄i u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa t̄a nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi. † **21:19-20** Atali kupa n a re yi, katali dem k̄a t̄a n kala ka ne: ka kagit̄a ka jaspera, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

²³ Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a *naḱa* katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu *Kashilā* tsa tsa laḱa pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu.

²⁴ Gbā ama a likimba a rongo tā pini a katyashi ka ka laḱa pini a ilyuci yi. Kpam ngono ma tukuso tā utsari u le pini.

²⁵ Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u ḱa ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin *ka* pini asu vi wa.

²⁶ Ama a ka tukuso tā pini gbā ili i shinga n i karinga pini a ilyuci i pige yi.

²⁷ Ili i cingi i'ā la i'ya a ka *asaka* i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza ḱa baci dem u yain ili i uwono, ko kaḱan a ka *asaka* yi u uwa pini wa, shegai aza ḱa a korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma u ḱa Maku ma Kondom mari n u ḱa.

22

Agata a ḱa a tsu naḱa uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpam u wenike mu agata a ḱa a'ari n mini ma ma tsu *naḱa* uma. A ka laḱa cika yavu madubu ma ma wundyamgbanaka. A gitai uyene a karatsu ka tsugono tsu *Kashilā* n ka Maku ma Kondom a dusuki vi.

² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Ndanga n ḱa n tsu matsa mmuku n ḱa n tsu *naḱa* uma n gbonguroi pini a apashi a re gbā a agata yi. Kayen dem a tsu matsa tā ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka tā avuku a le aguma a tanasa mbala. ³ Ili i'ā la i'ya *Kashilā* ka yankai unā u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu *Kashilā* n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpam agbashi a ne a ka gbashika yi tā.

⁴ A ka wene tā upetiwa'eshi u *Kashilā* n kala ka ne ukorongi a acen a le.

⁵ A ka doku a yain kayin kpam wa. A ka ciga kpam katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba *Kashilā* ka *naḱa* le tā katyashi. Kpam a ka lya tā tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuwa u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Idani i na yi mayun ḱa, a wushuku kpam n i'ya. Magono ma Zuba *Kashilā* uza ḱa u *naḱai* Kulu Keri ku ne a asu u nsumate, u suku tā katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwa ya gitā gogo.”

⁷ Yesu danai, “Panai na! Ma tā a utuwa gogo. Tagarada u na u dana tā ili i'ya ya gitā gogo-na n ubana a kapala. *Kashilā* ka zuwuka tā aza ḱa a tonoi u ḱa unā u shinga.”

⁸ Mpa Yahaya, uza ḱa n panai kpam n wenei gbā ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kuḱangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gbā tsara n lyaka yi kayala.

⁹ Shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu nsumate, kpam n gbā ama ḱa a wenei karinga ka idani i tagarada u na vi. Lyaka *Kashilā* kayala!”

¹⁰ Aku u tonuko mu kpam, “Kotsu vu kimba ili i'ya a danai a tagarada na vi a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gitā a kapala wa. A'ayin a ḱa ili i na yi ya gitā a ka rawa de gogo.

¹¹ *Asaka* gbā aza ḱa a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza ḱa kpam a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza ḱa kpam a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ari i shinga, aza ḱa kpam a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi.”

¹² Yesu doki u danai, “Panai na! Mā tā a utuwā gogo. Mā tā a utuwā n tsupa ko kpam n yanka gbā ama mavura a ili i'ya a yansai.

¹³ “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagitā mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku.

¹⁴ “Kashilā ka zuwuka tā aza ḍa a zai ntogo n le sarara unā shinga, kpam adama a nala, a ka fuḍa tā a ka lya ilimaci i ndanga n ḍa n tsu nākā uma kpam a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi.

¹⁵ Shegai a ka ḅishinka tā ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza ḍa a gonukoi kaci ka le n ashindā adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka ḅishinka tā dem aza a magalākā, n aza ḍa a ka lyasāka ameli kayala, n gbā aza ḍa a tsu ḍansa kaḅan.

¹⁶ “Mpa Yesu, n suku tā katsumate ka zuba ka vā ka nākā ḍā akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷ Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuwā!” Uza ḍa baci u panai akani a na yi aḣākā u dana, “Tuwā!” Uza ḍa baci wa pana kakuli u tuwā, uza ḍa baci dem wa ciga, aḣākā u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸ Mpa Yahaya ḍa ma rono atsuvu a uza ḍa baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na, kpam n i'ya ya tuwā ya gitā a kapala i'ya n korongi a tagarāda u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashilā ka doku yi tā dem mavura ma ne. Wa yanka yi tā mavura n usara u shindere u ḍa n yain kadyanshi ka le pini a tagarāda u na vi.

¹⁹ Kpam uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashilā ka ḅishinka yi tā utsarā unā u shinga u ḍa a dansai a tagarāda na vi. Kashilā kpam ka ḅishinka yi tā ulya ilimaci i madanga ma unākā uma, kpam wa aḣākā vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰ Yesu, uza ḍa u danai ili i na yi mayun ḍa, u dana tā, “Mayun ḍa, mā tā a utuwā gogo.”

Ami. Tuwā, Yesu Asheku!

²¹ Aḣākā Yesu Asheku u wenike gbā ḍe ukuna u shinga u pige u ne. Ami.